

45T 7
. 1174U
3

บทบาทของไทยในสงครามโลกครั้งที่สอง

ผ่านภหอสถกกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ดุสิต ๕๖ พระโขนง กรุงเทพฯ ๑๑ โทร ๕๐๒๑๐๗๕. ๖๐๑๐๐๘๐

ปริญญานิพนธ์

ของ

ครูที บุณภิบาล

30 M.A. 2521

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

ตุลาคม 2520

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิต ได้พิจารณาปัญหานี้นี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

วราวุธ สันวดี

ประธาน

อ. สุเมธ

กรรมการ

ตุลาคม 2520

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ อาจารย์คุณวรุณยุพา สนิทวงศ์ - จ. อยุธยา และ
อาจารย์ ดร. ขจร สุขพานิช ได้กรุณาช่วยเป็นกรรมการที่ปรึกษา และได้กรุณา
ให้ความช่วยเหลือแนะนำแก่ผู้เขียนเป็นอย่างดี ตั้งแต่แรกเริ่มจนสำเร็จ ผู้เขียน
จึงขอกราบขอบพระคุณท่านทั้งสองเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

อนึ่ง ผู้เขียนขอขอบคุณเจ้าหน้าดีห้องสมุด กองบรรณาสาร กระทรวง
การต่างประเทศ หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดรัฐสภา เจ้าหน้าที่แผนกเก็บ สำนัก-
เลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี กองประวัติศาสตร์ กระทรวงกลาโหม
ที่ให้ความสะดวกต่อการค้นคว้าเอกสารเป็นอย่างดียิ่ง

ครุณี บุญภิบาล

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทนำ	1
1. สาเหตุของสงครามโลกครั้งที่สอง	11
1.1 เยอรมนีกับลัทธินาซี	11
1.2 ญี่ปุ่นกับลัทธิแสนยานุภาพ	13
1.3 ความร่วมมือระหว่างเยอรมนี อิตาลี และญี่ปุ่น	18
1.4 สงครามในมหาสมุทรแปซิฟิก	19
2. ภาวะของประเทศไทยในระหว่างการรักษาความเป็นกลาง	23
✓ 2.1 การประกาศความเป็นกลางของไทย	23
2.2 การรักษาความเป็นกลางในระหว่างสงคราม	24
2.2.1 การรักษาความเป็นกลางกับต่างประเทศ... ..	24
2.2.2 การรักษาความเป็นกลางภายในประเทศ... ..	28
X 2.3 การป้องกันและการแก้ไขปัญหภายในประเทศ	33
✓ 2.3.1 ทางการเมือง... ..	33
✓ 2.3.2 ทางเศรษฐกิจ... ..	43
X 2.3.3 ทางสังคม	47
3. การเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่สอง	51
3.1 ไทยยอมให้ญี่ปุ่นเดินทัพผ่านประเทศ	51
3.1.1 ✓นโยบายสร้างวงไพบูลย์แห่งมหาเอเชียบูรพาของญี่ปุ่น	61
3.1.2 สภาพภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทย	66
3.1.3 การดำเนินนโยบายเรียกร้องดินแดนคืนเป็นการเปิดโอกาสให้ญี่ปุ่นเข้ามามีอิทธิพลเหนือไทยมากขึ้น	68

3.1.4	การถูกบีบบังคับทางเศรษฐกิจจากญี่ปุ่นและฝ่ายสัมพันธมิตร	74
3.1.5	การถูกบีบบังคับทางทหารจากญี่ปุ่น	83
3.2	สัญญาร่วมมือทางทหารกับญี่ปุ่น	126
3.3	การประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา	139 ✓
3.4	ปัจจัยที่ทำให้ไทยประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา	150
3.4.1	ความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างไทยกับญี่ปุ่น	151
3.4.2	ลักษณะการบริหารประเทศของผู้นำ	166 ✓
4.	ความร่วมมือระหว่างไทยกับญี่ปุ่นในระหว่าง พ.ศ. 2485 - 2488	175
4.1	ความร่วมมือทางการทหาร	175
4.1.1	การส่งทหารไปรบนอกประเทศ	175
4.1.2	การให้ความร่วมมือทางทหารภายในประเทศ ...	190
4.2	ความร่วมมือทางการเมือง	204
4.2.1	การแลกเปลี่ยนทางการทูต	204
4.2.2	การส่งข้าราชการไทยไปปฏิบัติงานและการเข้าร่วมการ ประชุมนานาชาติแห่งมหาเอเชียบูรพาที่กรุงโตเกียว	214
4.2.3	การรับรองเอกราชของประเทศต่าง ๆ	220
4.2.4	การโฆษณา	224
4.2.5	บทบาทของหนังสือพิมพ์	237
4.2.6	การฉลองกตีสัญญาพันธมิตรไทย-ญี่ปุ่น วันครบรอบ ปีที่ 1, 2, 3	238
4.3	ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ	245
4.3.1	ความร่วมมือในการค้าขาย	245
4.3.2	การปรับปรุงอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินเยนกับเงินบาท	271

4.3.3 การให้เงินกู้แก่ผู้กู้	274
4.4 ความร่วมมือทางวัฒนธรรม	298
4.5 การได้รับมอบดินแดนในมาลัยและภูมิภาคอื่น	319
4.6 บทบาทของญี่ปุ่นในประเทศไทย	328
5. สถานะของประเทศไทยในระหว่าง พ.ศ. 2485 - 2488	352
5.1 การป้องกันและรักษาความสงบภายในประเทศ... ..	355
X 5.1.1 การออกประกาศและพระราชบัญญัติต่าง ๆ	355
5.1.2 การเพิ่มจำนวนทหารตำรวจให้มากพอแก่ความต้องการ	357
5.1.3 การบำรุงขวัญทหารตำรวจ	359
5.1.4 การควบคุมหนังสือพิมพ์... ..	363
5.1.5 การควบคุมการฟังการพูด	365
5.1.6 การควบคุมคนต่างดาว... ..	366
5.1.7 การออกกฎข้อบังคับเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติหน้าที่ราชการ	369
5.1.8 การส่งเสริมให้ประชาชนเชื่อผู้นำ	372
5.1.9 การปลุกใจให้ประชาชนรักชาติและเกิดความสามัคคี	377
5.1.10 การสอนวิธีป้องกันตนเองและทรัพย์สินเมื่อถูกโจมตีทางอากาศ	383
/ 5.1.11 การปิดโรงเรียนและการป้องกันชุมนุม	386
5.1.12 การปราบปรามโจรผู้ร้ายที่ได้กระทำการในขณะที่ยังไม่ โจมตีทางอากาศ	387
5.1.13 การส่งเกราะหุ้มประตอมัยทางอากาศ	388
5.1.14 การชักชวนให้ราษฎรอพยพไปอยู่ในชนบท	390
5.1.15 การช่วยเหลือการอพยพ	392

X 5.2	การส่งเสริมและแก้ไขปัญหาด้านเกษตรธุรกิจ	395
5.2.1	การควบคุม การปันส่วน เครื่องอุปโภคบริโภค และ การป้องกันการค้ำกำไรเกินควร	396
5.2.2	สนับสนุนการจัดตั้งร้านค้ารายย่อยและบริษัทต่าง ๆ ...	400
5.2.3	ส่งเสริมการประกอบการค้าทุกประเภท เช่น การค้าเกลือ, ขาวสาร ฯ	402
5.2.4	สนับสนุนให้มีการประหยัด	404
5.2.5	ส่งเสริมการอุตสาหกรรม	404
5.2.6	ส่งเสริมการกสิกรรม... ..	407
5.3	การส่งเสริมทางวัฒนธรรม	414
5.3.1	การส่งเสริมวัฒนธรรมทางจิตใจ	417
5.3.2	การส่งเสริมวัฒนธรรม ทางระเบียบประเพณี ...	419
5.3.3	การส่งเสริมวัฒนธรรม ทางวรรณกรรม	426
5.3.4	การส่งเสริมวัฒนธรรม ทางศิลปกรรม	429
5.3.5	การส่งเสริมวัฒนธรรมทางสตรี	431
5.4	การดำเนินการเพื่อเอกราชและอธิปไตยของประเทศ ...	435
5.4.1	เสรีไทยในสหรัฐอเมริกา	441
5.4.2	เสรีไทยในอังกฤษ	446
5.4.3	เสรีไทยในประเทศไทย	450
5.4.4	บทบาทของเสรีไทย	458
5.4.5	การเจรจากับฝ่ายสัมพันธมิตร	469
6.	บทสรุป	480

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กลุ่มประเทศในเอเชียอาคเนย์ที่มั่งคั่งไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งญี่ปุ่นคาดหวังที่จะนำเข้มาาร่วมในการสร้างสรวงไฟฟฟูลยแห่ง มหาเอเชียบูรพา 	17
2 แสดงการเข้าโจมตีไทย พม่า มาลายู หมู่เกาะอินโดเนเซีย และฟิลิปปินส์ ของญี่ปุ่น 	21
3 แผนที่เชียงตุง ซึ่งอยู่เหนือประเทศไทย... 	178
4 พื้นที่ปฏิบัติการโดยทั่วไปของหน่วย เอฟ. 136 	461

บทนำ

ภัยจากสงครามโลกครั้งที่หนึ่งยังไม่ทันหมดสิ้นไปจากความทรงจำของมวลมนุษยชาติ ยี่สิบปีต่อมาชาวโลกก็ต้องตระหนกตกใจอีกวาระหนึ่ง เมื่อกองทหารเยอรมันโดยাত্রาทัพเข้าบุกรุกประเทศโปแลนด์ เมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2482 (ค.ศ. 1939)¹ โดยคำสั่งของ ออดอล์ฟ ฮิตเลอร์ (Adolf Hitler) ผู้ซึ่งเป็นทั้งประธานาธิบดี และนายกรัฐมนตรีของเยอรมนี และแล้วการสงครามก็ได้ขยายตัวไปสู่เนเธอร์แลนด์ เบลเยียม ลักเซมเบิร์ก และฝรั่งเศส โดยที่เยอรมนีเป็นฝ่ายได้รับชัยชนะตลอดเวลา ส่วนทางด้านแปซิฟิกก็ได้เกิดสงครามขึ้นระหว่างญี่ปุ่นกับสหรัฐอเมริกา สงครามครั้งนี้จึงได้กลายเป็นสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งได้มีการแบ่งประเทศที่ทำสงครามออกเป็น 2 ฝ่าย คือกลุ่มประเทศฝ่ายสัมพันธมิตร (The Allies) อันมี อังกฤษ ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา ฝ่ายหนึ่ง กับกลุ่มประเทศ ฝ่ายอักษะ (The Axis) อันมีเยอรมนี อิตาลี และญี่ปุ่นอีกฝ่ายหนึ่ง² ซึ่งภัยของสงครามก็ได้กระทบกระเทือนไปถึงประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก การสงครามครั้งนี้จึงได้นำความพินาศอย่างใหญ่หลวงมาสู่มนุษชาติอย่างชนิดที่โลกไม่เคยได้รับความเสียหายเช่นนั้นมาก่อน สงครามครั้งนี้ได้คร่าชีวิตคนไปประมาณ 50 ล้านคน รวมทั้งทหารที่ได้เสียชีวิตในสมรภูมิ 27 ล้านคน มีประเทศต่าง ๆ เข้าร่วมสงคราม 61 ประเทศ เป็นจำนวนประชากรถึง 80 % ของจำนวนพลโลก³ ในปัจจุบันนี้ยังมีครอบครัวนับเป็นพัน ๆ หมื่น ๆ ครอบครัวพากันไว้อาลัยดวงวิญญาณของญาติพี่น้องที่ตายจากไปเพราะสงคราม และในญี่ปุ่นก็ยังมีผู้คนที่ยังตกเป็นเหยื่อระเบิดปรมาณูในเมืองฮิโรชิมา และนางาซากิถึงแก่ความตายอย่างทรมานรายปีละมาก ๆ

¹The Encyclopedia Americana, p. 380

²New Standard Encyclopedia, p. 471

³ เบาโมฟ, คมิตร์ สงครามโลกครั้งที่สองกับชะตากรรมของประชาชนเอเชีย

สำหรับประเทศไทยในฐานะที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสงคราม ประกอบกับมีสัมพันธไมตรีอันดีกับประเทศคู่สงครามทั้งสองฝ่าย รัฐบาลไทยจึงได้ดำเนินนโยบายรักษาความเป็นกลางอย่างเคร่งครัด นับตั้งแต่แรกเริ่มการสงครามเป็นต้นมา ดังจะเห็นได้จากที่พันเอกหลวงพิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้กล่าวที่สภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 12 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2482 เกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า "...เนื่องจากสงครามยุโรปอันกำลังพลวันอยู่ ประเทศไทยได้ประกาศตนเป็นกลาง และรักษาความเป็นกลางอย่างเคร่งครัด โดยดำเนินการตามนโยบายที่ได้แถลงไว้แก่สภานี้ว่า จะรักษาไมตรีอันดีสม่ำเสมอทั่วกันทุกประเทศ รัฐบาลจึงมีหวังเป็นอย่างมากว่า จะรักษาสถานะสงบสุขถึงที่เป็นอยู่ในทุกวันนี้ให้นานคงทนไปได้อย่างนานที่สุด..."¹ และเพื่อยืนยันนโยบายรักสันติและความเป็นกลาง ประเทศไทยยังได้ลงนามในกติกาสัญญาไม่รุกรานกันอังกฤษ ฝรั่งเศส และญี่ปุ่นอีกด้วย เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2483² แต่ภายหลังเมื่อญี่ปุ่นได้ยกพลขึ้นบกในประเทศไทยเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 แล้ว รัฐบาลไทยก็ได้เข้าร่วมเป็นพันธมิตรทางทหารกับญี่ปุ่น ซึ่งการตัดสินใจของรัฐบาลไทยในครั้งนั้นได้ก่อให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ เนื่องจากภายในประเทศขณะนั้นมีกลุ่มคนที่นิยมฝ่ายสัมพันธมิตร และมีความรักชาติอยู่เป็นจำนวนมากไม่น้อย เช่น พระวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร เจ้านายชั้นผู้ใหญ่ทรงปรารถนาถึงเหตุการณ์ตอนญี่ปุ่นขึ้นเมืองไทยไว้อย่างน่าสะเทือนใจว่า "...สำหรับคนไทยส่วนใหญ่น่าจะรู้กันว่า จะรู้สึกอย่างไร คนโบราณอย่างพ่อสลกใจที่สุดที่เห็นทหารต่างประเทศยาราเขา

¹สำนักเลขาธิการรัฐสภา "รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ 26/2482 (สามัญ) วันที่ 12 ตุลาคม 2482" รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร (สามัญ) สมัยที่ 2 พ.ศ. 2482 หน้า 1527

²กิเรก ชัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 50

มาในบ้านเมืองเราในฐานะคล้าย ๆ นาย ... ตัวเราทั้งสกุลและบรรพบุรุษของเรา ได้ถูกย่ำยีมาอย่างเป็นที่เจ็บใจที่สุดในสองสามปีที่ผ่านมา แต่ก็ไม่เข้าใจเท่าที่ชาติถูกย่ำยี ในครั้งนี้ นายใหม่ของเราที่เป็นไทยแท้และสอนให้เรารู้จักรักษาคืออยู่เนื่อง ๆ เพราะ สมัยพระมหากษัตริย์ปกครองโดยสิทธิ์ขาด ไม่มีผู้ใคร่จรรักษาคิดนั้น จะรู้สึกอย่างไรบ้าง หนอในตอนนี..."¹

สำหรับคนไทยในต่างประเทศนั้น เมื่อทราบว่ารัฐบาลไทยได้ตัดสินใจเข้าร่วม เป็นพันธมิตรทางทหารกับญี่ปุ่นผู้รุกรานประเทศไทย และรัฐบาลไทยได้ประกาศสงคราม กับอังกฤษและสหรัฐอเมริกาเมื่อวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2485² ซึ่งก่อนหน้านี้เพียง เดือนเศษ ประเทศไทยยังเป็นมิตรที่ก้ำกึ่งกับประเทศทั้งสอง ก็มีความตกใจและเสียใจเป็น อันมาก เพราะเชื่อว่าจะอย่างไรก็ตามฝ่ายสัมพันธมิตรจะต้องมีชัยชนะในที่สุด การที่ รัฐบาลไทยได้ประกาศสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตร จะทำให้ประเทศไทยตกอยู่ในฐานะ ลำบาก เมื่อสงครามเสร็จสิ้นลง ไทยอาจจะต้องตกเป็นเมืองขึ้นของฝ่ายสัมพันธมิตร ก็ได้

ส่วนทางฝ่ายสัมพันธมิตร เช่น อัครราชทูตอังกฤษ คือ เซอร์ โจซาบ ครอบส์บี (Sir Josiah Crosby) ก็ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับการที่ประเทศไทยยอมให้ญี่ปุ่น เค้นทัพผ่านไปสู่สิงคโปร์ของอังกฤษว่า เป็นเพราะความอ่อนแอทางกำลังทหารของ อังกฤษในตะวันออกไกล จึงทำให้ไทยต้องรวมเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น และไทยอยู่ในฐานะ ลำบาก ถ้าต่อสู้กันก็ต้องถูกญี่ปุ่นยึดครอง ปลายาวูช และนองเลือด³

¹ อัตชีวประวัติพระวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร หน้า 117

² "ประกาศสงครามต่อบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกา ในพระปรมาภิไธย สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล," ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 55 (25 มกราคม 2485) หน้า 558 - 559.

³ Crosby, Sir Josiah, Siam : The Crossroads, pp. 146-147

เรื่องราวดังกล่าวนี้นี้ จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษาอันกว่าอย่างยิ่ง เพราะเป็นเรื่องสำคัญเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ประเทศชาติของเราโดยตรง และการศึกษาค้นคว้าจะทำให้ทราบข้อเท็จจริงว่า ทำไมประเทศไทยจึงยอมให้กองทัพญี่ปุ่นผ่านไปสู่ประเทศพม่า และมาลาญ สังกโปร์ของอังกฤษ การที่รัฐบาลไทยตัดสินใจประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกานั้น รัฐบาลไทยมีจุดประสงค์ใดเป็นสำคัญ หรือมีสาเหตุอะไรอยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ในขณะนั้น เพราะเป็นการฉกฉวยโอกาสที่ประเทศเล็ก ๆ เช่นประเทศไทยควรจะกระทำเช่นนั้น ประเทศไทยควรจะมุ่งรักษาความปลอดภัยเอกราช และอธิปไตย ยิ่งกว่าการเสี่ยงภัยเข้าสู่สงคราม และภายหลังการประกาศสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตรแล้ว ไทยได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือร่วมมือแก่อนุญปุ่นใน คำนใดบ้าง อันจะทำให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศไทยเองต่อไปในอนาคต และเมื่อสงครามสงบลงโดยฝ่ายญี่ปุ่นเป็นผู้แพ้สงคราม ไทยเราในฐานะเป็นพันธมิตรของญี่ปุ่น จะได้รับผลตอบแทนประการใด

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาถึงนโยบายและวิธีรักษาความเป็นกลาง ตลอดจนการแก้ไข ปัญหายุ่งยากทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมภายในประเทศของรัฐบาลไทย ในระยะแรกของสงคราม
2. เพื่อศึกษาเหตุและปัจจัยที่ยังผลให้ประเทศไทยจำต้องยินยอมให้ญี่ปุ่น เดินทัพผ่านประเทศไทยไปสู่ประเทศพม่าและมาลาญของอังกฤษ
3. เพื่อศึกษาถึงนโยบายของรัฐบาลไทยในการนำประเทศไทยเข้าร่วมรบ ข้างฝ่ายอักษะในสงครามโลกครั้งที่สอง
4. เพื่อศึกษาถึงวิธีการให้ความร่วมมือช่วยเหลือระหว่างประเทศไทยกับ ประเทศญี่ปุ่นในทางการทหาร การเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม รวมทั้งบทบาท ของทหารญี่ปุ่นซึ่งอยู่ในประเทศไทยในระหว่างสงครามนั้นด้วย

5. เพื่อศึกษาถึงสภาวะต่าง ๆ ในประเทศไทยหลังจากที่ได้เข้าร่วมรบข้างฝ่ายอักษะแล้วในระหว่าง พ.ศ. 2485 - 2488

6. เพื่อศึกษาถึงนโยบายและวิธีการที่จะได้มาซึ่งเอกราชและอธิปไตยของไทย เมื่อสงครามสิ้นสุดลง

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

1. จะให้ความรู้เกี่ยวกับนโยบายและวิธีรักษาความเป็นกลาง ตลอดจนการแก้ไขปัญหายุ่งยากทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมภายในประเทศของรัฐบาลไทยในระยะแรกของสงคราม

2. จะทำให้ทราบถึงเหตุผลที่ประเทศไทยจำต้องยินยอมให้ญี่ปุ่นเกินพิกัดในประเทศไทยไปสู่ประเทศพม่าและมาลาญของอังกฤษ

3. จะทำให้ทราบถึงนโยบายของรัฐบาลไทยในการนำประเทศไทยเข้าร่วมรบข้างฝ่ายอักษะในสงครามโลกครั้งที่สอง

4. จะให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการให้ความร่วมมือช่วยเหลือระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่นในทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม รวมทั้งบทบาทของทหารญี่ปุ่น ซึ่งอยู่ในประเทศไทยในระหว่างสงครามนั้นด้วย

5. จะทำให้ทราบถึงสภาวะต่าง ๆ ของประเทศไทยหลังจากที่ได้เข้าร่วมรบข้างฝ่ายอักษะแล้ว ในระหว่าง พ.ศ. 2485 - 2488

6. จะทำให้ทราบถึงวิธีการที่จะได้มาซึ่งเอกราชและอธิปไตยของไทย เมื่อสงครามสิ้นสุดลง

7. สามารถที่จะนำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ไปใช้ประกอบการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ในระดับปริญญาตรี อนุปริญญา ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้นได้

8. เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้สนใจศึกษากันคว่าในเรื่องนี้ ได้ทำการศึกษากันคว่าให้ละเอียดยิ่งขึ้นต่อไป

ขอบเขตของการศึกษากันคว่า

ในการศึกษากันคว่าจะศึกษาโดยละเอียดเฉพาะเหตุการณ์ในช่วง พ.ศ. 2482-2488 ที่เกี่ยวกับบทบาทของประเทศไทย กับการเข้าร่วมในสงครามโลกครั้งที่สอง และผลที่ได้รับ ส่วนการศึกษากันคว่าที่เกี่ยวกับเหตุการณ์อื่นนอกเหนือไปจากเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ จะศึกษาแต่เพียงสังเขป เพื่อเป็นแนวทางเชื่อมโยงให้ผู้สนใจศึกษาได้เข้าใจดียิ่งขึ้นเท่านั้น

สมมุติฐานของการศึกษากันคว่า

1. นโยบายรักษาความเป็นกลางของประเทศไทยในระหว่างสงครามครั้งนี้ ย่อมเป็นสิ่งที่เป็นไปได้สำหรับประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศที่มีขีดความสามารถจำกัด
2. การประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา น่าจะเกิดขึ้นเพราะการเล็งผลเลิศของผู้นำ
3. การเข้าร่วมสงครามกับญี่ปุ่นในครั้งนี้ จะทำให้ประเทศไทยประสบกับความยุ่งยากทั้งในทางการเมืองและเศรษฐกิจอย่างหนักหน่วง

วิธีดำเนินการศึกษากันคว่า

การศึกษากันคว่าเรื่องนี้จะใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) และเสนอรายงานแบบพรรณาวិเคราะห์ (Analytical Description) ข้อมูลที่ใช้ศึกษากันคว่าจะใช้ข้อมูลที่เป็นหลักฐานชั้นต้น (Primary Sources) เป็นหลักและต้องอาศัยข้อมูลที่เป็นหลักฐานชั้นรอง (Secondary Sources) ประกอบด้วย

แหล่งที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าที่สำคัญ คือ

1. กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ
2. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี
3. สำนักเลขาธิการรัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร
4. หอสมุดแห่งชาติ
5. กองประวัติศาสตร์ กระทรวงกลาโหม
6. สำนักบรรณาสารการพัฒนา สถาบันสถิติพัฒนาบริหารศาสตร์
7. หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
8. หอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
9. หอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ฯลฯ

เอกสารที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าจะใช้เอกสารดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เป็นหลักฐานชั้นต้น (Primary Sources) ได้แก่

1.1 เอกสารชั้นต้นที่ยังไม่ได้ตีพิมพ์ เช่น

- เอกสารเรื่องสงครามโลกครั้งที่สอง แฟ้ม WW 2/1:1(4) โทรเลขจากอัครราชทูตไทย ณ กรุงลอนดอน ถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ลงวันที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2482
- เอกสารเรื่องสงครามโลกครั้งที่สอง แฟ้ม WW 2/1:3(5) หนังสือจากอัครราชทูตอังกฤษถึงหลวงพิบูลสงคราม ฉบับลงวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2482
- เอกสารเรื่องสงครามโลกครั้งที่สอง แฟ้ม 3 หมวดสนธิสัญญา หมู่การศึกษาสัญญาไม่รุกรานสันติภาพกับฝรั่งเศส พ.ศ. 2482 - 2483

- รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 22/2483 วันพุธที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2483

- รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 26/2484 วันพุธที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2484

ก ล ก

1.2 เอกสารชั้นต้นที่ตีพิมพ์แล้ว เช่น

- ราชกิจจานุเบกษา
- ประชุมกฎหมายประจำศก
- รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร
- อัครราชทูตพระวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร
- สนธิสัญญาและความตกลงทวิภาคีระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ และองค์การระหว่างประเทศ

- ขาวโฆษณาการ
- หนังสือพิมพ์ประชาชาติ
- หนังสือพิมพ์ศรีกรุง
- หนังสือพิมพ์ไทยใหม่

ก ล ก

2. เอกสารที่เป็นหลักฐานชั้นรอง (Secondary Sources)

2.1 ประเภทปริญญาบัตร วิทยานิพนธ์ และหนังสือทั่วไป เช่น

- สภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทย ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง ของ อุบล จิระสวัสดิ์
- นโยบายต่างประเทศของไทย (พ.ศ. 2482 - 2488) ของ เขาวมาลัย จุฑาทอง

- กรณีพิพาทระหว่างไทย กับอินโดจีนฝรั่งเศส พ.ศ. 2483 -
2484 ของ นิมิตร ปดมวาลย์

- ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง ของ ดิเรก ชัยนาม
- เมื่อปืนดังแตก ของ ม.จ. พูนพิสมัย กิตฺกุล
- ไทยกับสถานะสงครามโลกครั้งที่สอง ของ วิเทศกรณีย์
- จอมพล ป. พิบูลสงคราม ของ อ. พิบูลสงคราม
- ประวัติการเมืองไทย ของ ประยูร ธวัชพันธุ์
- หลังฉากประกาศสงคราม ของ หลวงวิจิตรวาทการ
- ญี่ปุ่นบุกเอเชียในสงครามโลกครั้งที่สอง ของ สิริ เปรมจิตต์
- ความพิลึกของโคเกียว ของ เสรีรักษ์ พันธวังนั
- ชีวิตหาแผ่นดินของข้าพเจ้า ของ ประยูร ภมรมนตรี
- The World Book Encyclopedia
- The Encyclopedia Americana
- Encyclopedia Britannica
- The Undeclared War, 1940-1941 by Langer,

William Leonard

- A Concise History of World War II by
- Esposito, Vincent J.

ฯลฯ

2.2 ประเภทวารสารต่าง ๆ เช่น

- อนาคต
- วารสารธรรมศาสตร์
- วารสารประวัติศาสตร์
- Journal of Asian Studies
- Journal of Southeast Asian History
- Pacific Affairs

ฯลฯ

สาเหตุของสงครามโลกครั้งที่สอง

1.1 เยอรมนีกับลัทธินาซี

ผลของสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ฝ่ายมหาอำนาจกลาง* เป็นผู้พ่ายแพ้ในการสงคราม ตามสนธิสัญญาสันติภาพแวร์ซาย ประเทศเยอรมนีต้องสูญเสียดินแดนต่าง ๆ ไปเป็นจำนวนมาก ถูกลดกำลังทหาร รวมทั้งต้องชำระค่าปฏิกรรมสงครามเป็นจำนวนถึง 33,000 ล้านดอลลาร์¹ อันเป็นภาระที่หนักจนประเทศเยอรมนีไม่สามารถจะปฏิบัติได้ รัฐบาลของเยอรมนีภายใต้การนำของประธานาธิบดี เฟรเดอริก อีเบิร์ต (Frederick Ebert) ต้องเผชิญกับความยุ่งยากภายในประเทศหลายประการ เช่น พวกคอมมิวนิสต์ได้ก่อการกบฏขึ้นในกรุงเบอร์ลิน ได้มีการนัดหยุดงานของกรรมกร ต่อมาได้เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำขึ้นอีก ความลำบากยากแค้นในประเทศเยอรมนีได้ทวีขึ้น จนถูกกล่าวกันว่ารัฐบาลในขณะนั้นจะหมดความสามารถที่จะแก้ไขให้คืนดีได้ ในระยะนี้เองเป็นโอกาสให้ออดอล์ฟ ฮิตเลอร์ (Adolf Hitler) กับคณะพรรคแนวชนันแนล โซเชียลลิสต์ (National Socialist) , สังคมนิยมชาติ หรือ นาซี (Nazi) ของเขาได้เข้ามาช่วยแก้ไขสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองของประเทศเยอรมนีให้ดีขึ้น เพราะพรรคนาซีของฮิตเลอร์นั้น ได้กำหนดบทบาทของพรรคไว้ว่าจะต้องต่อต้านพรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งกำลังเจริญเติบโตอยู่ในเยอรมนีในขณะนั้น พรรคนาซีจะต้องเป็นพลังคลี่คลายให้กับปวงชนเยอรมัน เพื่อให้ประชาชนปฏิบัติไปในทางที่เป็นประโยชน์กับประชาชน

* เยอรมนี อิตาลี ตุรกี

¹ The World Book Encyclopedia, p. 382.

เองและชาติ พรรคนาซีจะต้องเสริมสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของปวงชน (Volk)¹ และจากความเชื่อของนาซีที่ว่าเผ่าอารยันเป็นเผ่าที่มีความสามารถ มีความสำคัญเหนือกว่าเผ่าอื่น อิตเลอร์จึงได้ให้คำรับรองแก่ประชาชนว่า เขาจะเป็นผู้กู้ชาติ และรวมเผ่าพันธุ์เยอรมันเข้าเป็นกลุ่มก่อนภายใต้รัฐบาลที่เข้มแข็งของชาติ ทั้งรับว่าจะพยายามแก้ไขให้ประเทศเยอรมนีหลุดพ้นจากพันธะที่จำต้องยอมภายหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง อิตเลอร์มีความตั้งใจมั่นในอันที่จะสร้างเยอรมนีให้กลับเป็นประเทศ ที่มีแสนยานุภาพทางทหารอันเกรียงไกรยิ่งกว่าก่อนสมัยสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ดังนั้นเขาจึงพยายามเร่งสร้างกำลังทหารกำลังอาวุธอย่างเอาจริงเอาจัง และได้ถอนตัวออกจากการประชุมลกดกำลังอาวุธที่กรุงเจนีวา เตรียมพร้อมที่จะทำสงครามอย่างเต็มที่ ตามทฤษฎีของนาซีที่เชื่อว่าการขยายดินแดนนั้นเป็นสิ่งจำเป็นต่อรัฐ และพยายามที่จะยกย่องสงครามว่าเป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่พึงปฏิบัติ สงครามเป็นวิถีทางที่จะผูกคนเข้ากับรัฐ² อิตเลอร์มีความเชื่อว่าการขยายอาณาจักรเยอรมันเข้าไปในยุโรปและเอเชียเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นเครื่องสร้างความยิ่งใหญ่ทั้งทางการเมืองและการทหาร โดยเฉพาะเพื่อลบล้างปมค้อยที่เยอรมันเคยแพ้สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง และในขณะเดียวกันก็เพื่อต้องการรวบรวมชาติให้เป็นอันหนึ่งอันเดียว โดยใช้สงครามเป็นเครื่องสร้างความสามัคคี และเพิ่มพูนเกรนธุรกิจของชาติ จากความเรื่อดังที่กล่าวมานี้ อิตเลอร์ผู้นำแห่งประเทศเยอรมนีและพรรคนาซีจึงได้ทำลายสนธิสัญญาแวร์ซาย์ โดยการเข้ายึดครองเขตคัลลิสต์ทหารไรน์-แลนด์ ยึดออสเทรียเข้ากับเยอรมนี เข้ายึดครองประเทศเชโกสโลวะเกีย และในครั้งสุดท้ายอิตเลอร์ก็ได้บุกประเทศโปแลนด์ ในเวลาเชาตรูของวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2482 (ก.ศ. 1939)³ โดยไม่คำนึงว่าสิ่งที่ตนได้กระทำลงไปนั้นจะผิดหรือจะถูก

¹ จรูญ สุภาพ ทฤษฎีการเมือง หน้า 79

² อ.ก. หน้า 80

³ The Encyclopedia Americana, p. 380.

จะสอกล้องหรือชักข้อคือธรรม จะชอบหรือไม่ชอบโดยกฎหมายหรือไม่ เพราะตาม
ทฤษฎีของนาซีนั้นเชื่อว่า สิ่งที่เราเรียกว่าถูกต้องตามกฎหมายก็คือสิ่งที่ทำให้ประชาชนชาว
เยอรมันได้รับประโยชน์เท่านั้น และสิ่งที่ผิดกฎหมายก็คือ สิ่งที่ทำให้คนเยอรมันเสีย
ประโยชน์¹ เมื่อชาวที่ประเทศเยอรมนีบุกประเทศโปแลนด์กระจายไปทั่วโลก รัฐบาล
ประเทศอังกฤษ ประเทศฝรั่งเศส ก็ได้ทำการประท้วงต่อเยอรมนีตามสัญญาผูกพันที่ได้
ทำไว้กับโปแลนด์² และเมื่อประเทศเยอรมนีไม่ตอบคำประท้วงภายในเวลาที่กำหนดก็ให้
รัฐบาลประเทศอังกฤษและฝรั่งเศส จึงได้ประกาศสงครามต่อเยอรมนี ในวันที่ 3 กัน-
ยายน พ.ศ. 2482 (ค.ศ. 1939) สงครามโลกครั้งที่สองจึงได้เกิดขึ้น

1.2 ญี่ปุ่นกับลัทธิแสนยานุภาพ

เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองเกิดขึ้นนั้น จะเห็นได้ว่าการสงครามมิได้จำกัดขอบ
เขตเฉพาะกลุ่มประเทศในทวีปยุโรปเท่านั้น ยังรวมไปถึงประเทศต่าง ๆ ในทวีปอเมริกา
แอฟริกา และเอเชียอีกด้วย โดยเฉพาะทวีปเอเชีย และมหาสมุทรแปซิฟิกนั้นเป็นสนาม
รบที่ยิ่งใหญ่อีกแห่งหนึ่ง เพราะประเทศต่าง ๆ ในทวีปเอเชียได้ตกเป็นเมืองขึ้นของกลุ่ม
ประเทศในตะวันตกแทบทั้งสิ้น คือประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส และเนเธอร์แลนด์ จึงทำ
ให้ประเทศญี่ปุ่นซึ่งเป็นประเทศที่กำลังเจริญก้าวหน้าในทางอุตสาหกรรมเช่นเดียวกับประ-
เทศอังกฤษ ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา ไร้พียงพอใจประเทศเหล่านี้ เพราะญี่ปุ่นเอง
ก็ต้องการทรัพยากรธรรมชาติในเมืองขึ้นของประเทศเหล่านี้มาใช้ในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ
กิจในประเทศของคนเช่นกัน เช่น ญี่ปุ่นมีความต้องการ ถ่านหิน และยางพารา ใน

¹ จูญ สุภาพ การเมืองเมือง หน้า 74

² กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/1:1 (4)
เรื่องสถานการณ์ทางการเมืองในยุโรป

มาลาญของอังกฤษ น้ำมัน และอะลูมิเนียมในชาวและสุมาตรา ของเนเธอร์แลนด์¹ ประกอบกับการขยายตัวอย่างรวดเร็วของจำนวนพลเมืองญี่ปุ่น จึงทำให้ญี่ปุ่นมีความต้องการที่จะขยายดินแดนออกไปให้มากที่สุด จึงทำให้เกิดการกระทบกระทั่งกันขึ้นกับบรรดาประเทศในทางตะวันออกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความคิดความต้องการของญี่ปุ่นได้รับการสนับสนุนจากประเทศเยอรมนี ซึ่งเป็นประเทศที่มีอุดมการณ์และหลักการในการปกครองประเทศคล้าย ๆ กัน คือเยอรมันปกครองในระบอบนาซี ญี่ปุ่นปกครองโดยลัทธิแสนยานุภาพ (Militarism) ซึ่งการปกครองในระบอบทั้งสองนี้ได้เน้นถึงความรู้สึกชาตินิยมให้กับประชาชนของตนเป็นอย่างมาก เพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้สึกผูกพันและจงรักภักดีต่อชาติมากที่สุด นอกจากนี้แล้วยังได้เน้นถึงการเคารพเชื่อฟังและจงรักภักดีในท่านผู้นำ และจักรพรรดิอย่างสุดชีวิต² การฝึกฝนในการสงครามเพื่อที่จะสร้างฐานะทางการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศตนให้ดีขึ้น รวมทั้งความมุ่งหวังที่จะให้ประเทศของตนได้เป็นมหาอำนาจในภาคหรือทวีปที่ตนอาศัยอยู่ ซึ่งเราพอจะพูดได้ว่าลัทธินาซีและลัทธิแสนยานุภาพเป็นลัทธิที่สร้างขึ้นเพื่อสนับสนุนให้เกิดสงครามนั่นเอง แล้วเยอรมนีและญี่ปุ่นก็ร่วมมือกันวางแผนการแบ่งโลกเสียใหม่ โดยมุ่งแย่งเมืองขึ้นมาจากประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา และประเทศเจ้าของเมืองขึ้นอื่น ๆ โดยที่ประเทศญี่ปุ่นได้เริ่มทำการรุกรานเข้าไปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของจีน คือ แคว้นแมนจูเรีย ในวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2474 (ค.ศ. 1931)³ โดยมีใ้ประกาศสงครามอย่างเป็นทางการเป็น

¹Cohen, Jerome B. Japan's Economy in War and Reconstruction. p. 33.

²คิเรก ชัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 229.

³Encyclopedia Britannica p. 776.

ทางการ ซึ่งเป็นไปตามโครงการ มุ่งยึดเอเชียทั้งทวีปของญี่ปุ่น ตามที่นายพลคานากะ นายกรัฐมนตรีของญี่ปุ่นใน พ.ศ. 2470 (ค.ศ. 1927) ได้บันทึกถวายสมเด็จพระจักรพรรดิของญี่ปุ่นไว้ว่า

"การยึดจีนทั้งประเทศไว้นั้น เราจะต้องยึดแมนจูเรียและมองโกเลียเสียก่อน และการยึดโลกทั้งหมดไว้นั้น เราก็คงจะยึดจีนไว้ก่อนทั้งประเทศ ... โดยอาศัยทรัพยากรของจีนทั้งหมด, เราก็คงจะไถลมือยึดอินเดีย ... และแถมกระทั่งยุโรป แต่การจะเข้าควบคุมแมนจูเรีย และมองโกเลียให้ได้นั้น จะต้องเป็นมาตรการการก้าวแรก หากชาติยามาโคประสงค์จะสร้างเขตอำนาจขึ้นในทวีปเอเชีย"¹

ความไฝ่ฝันของญี่ปุ่นที่จะเข้าครอบครองจีนและกลุ่มประเทศในเอเชียนั้น ได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งกับสหรัฐอเมริกา และกลุ่มประเทศในตะวันตก โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาเองนั้น ก็ได้เล็งเห็นถึงผลประโยชน์อันยิ่งใหญ่ในจีนและกลุ่มประเทศในเอเชียที่มีต่อสหรัฐอเมริกาเช่นกัน ดังนั้นสหรัฐอเมริกาจึงสนับสนุนที่จะให้จีนต่อต้านทานการรุกรานจากญี่ปุ่นต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง โดยการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่จีน-คณะชาตินิยมมากขึ้น²

ระยะใกล้สงครามเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2479 (ค.ศ. 1936) ประเทศเยอรมนีและประเทศญี่ปุ่นได้ทำสัญญากันฉบับหนึ่งเรียกว่า "สัญญาต่อต้านคอมมิวนิสต์" (Anti - Comintern Pact)² ซึ่งต่อมาอีกหนึ่งปีอิตาลีก็สมัครร่วมลงนามในสัญญานั้น

¹ เบฟโมฟ คิมคีย์ สงครามโลกครั้งที่สองกับชะตากรรมของประชาชนชาวเอเชีย
หน้า 8.

² Langer, William Leonard, The Undeclared War, 1940-1941
p. 17

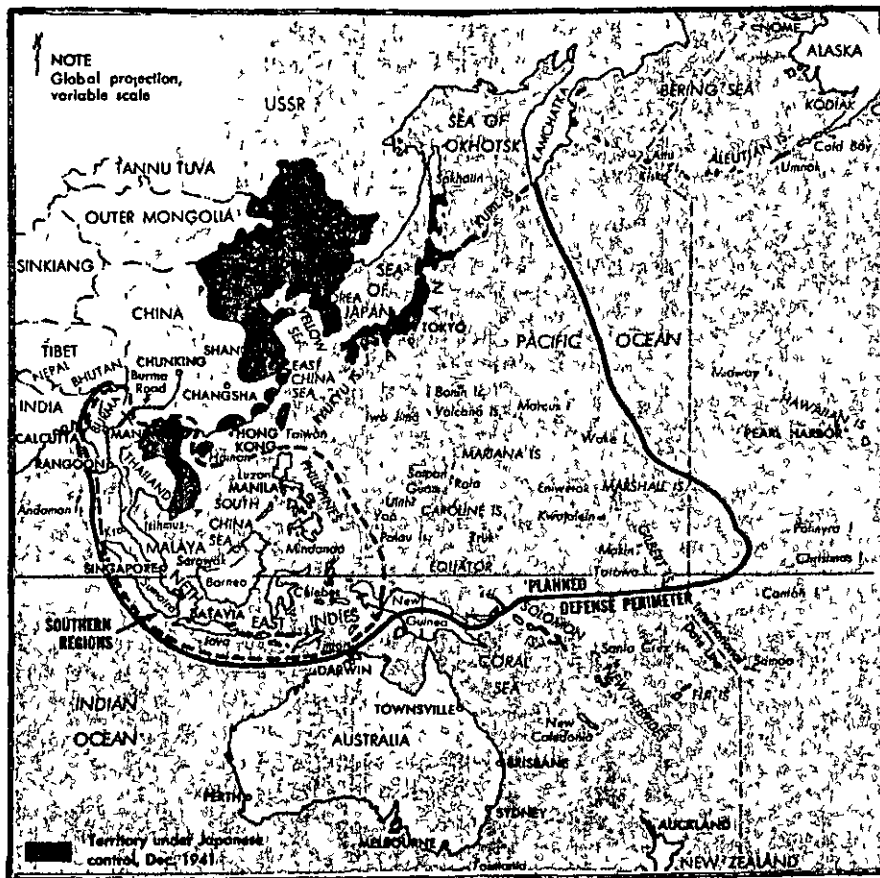
ทวย อีกไม่กี่ปีต่อมา นายอารีตา ฮาดีโร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
ของญี่ปุ่น ได้ออกคำแถลงการณ์อย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2483
(ค.ศ. 1940) ซึ่งมีข้อความตอนหนึ่งว่า "ญี่ปุ่นถือเป็นหลักนโยบายต่างประเทศที่จะ
ต้องสร้างสรวงไพพลีย์เอเซียบูรพา (Greater East Asia Coprosperity
Sphere) ให้ได้ โดยที่วงไพพลีย์นั้นจะครอบคลุมไปถึงทั้งประเทศในเอเชียตะวันออก
เฉียงใต้และประเทศในท้องทะเลใต้ต่าง ๆ* เพราะว่าประเทศเหล่านั้นมีสายสัมพันธ์
กันอย่างใกล้ชิดทางค่านิยม ศาสนา ประวัติศาสตร์ และเศรษฐกิจ" และเมื่อรัฐบาล
ชุดใหม่ที่มีนายกรัฐมนตรี โคโนเอะ ฟุมิมารุ (Prince Fumimara Konoye)
เป็นหัวหน้ารัฐบาลก็ได้อนุมัติแผนการปฏิบัติงานอย่างจริงจังซึ่งให้ชื่อว่า "แผนมาตรการ
ให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์โลก" ออกมาในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2483
(ค.ศ. 1940) ก็ไ้ระบุเอาไว้ว่าจะต้องดำเนินสงครามกับจีนจนกระทั่งได้รับชัยชนะ
ต้องยึดบรรดาประเทศในท้องทะเลทางทิศใต้ไว้ทุกประเทศ¹ โคโจ รัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงทหารบกในขณะนั้น ยังได้กล่าวถึงความตั้งใจของญี่ปุ่นอีกว่า

"เราจะต้องรับเสด็จเหตุกวีรกรรมทางด้านการเงินให้เสร็จสิ้นลงด้วยเวลา
อันรวดเร็ว และรับชดเชยปัญหาทางใดให้เป็นที่ยอมรับไปในเวลาเดียวกัน
ทวย ก็เพื่อผลประโยชน์ที่เราสามารถจะชักชวนเอามาได้ในเวลานั้น
เพราะเกาะอินเดียตะวันออกในมหาสมุทรแปซิฟิกของดัตช์แลนด์ (Dutch
East Indies) ซึ่งเราตกลงใจที่จะพยายามไขว่คว้าเอาโดยทวิภาคีใน
บริเวณเกาะนั้นมาให้ได้ นั้น จะโดยวิธีที่ใดมาโดยการเกี้ยวของในทางสัมพันธ์
ไมตรี หรือหมายความว่าเราจะต้องใช้เวลานานนับถึงกับที่สุดแต่สถานการณ์ แต่
เราถือหลักว่าจะไม่ยอมให้วิถีทางแห่งการดำเนินการวิปลาสไปจากนโยบาย
ของเราเป็นเด็ดขาด"²

* ภาพที่ 1 ในหน้า 17

¹ เบ็ฟโมฟ คิมทรี สงครามโลกครั้งที่สองกับชะตากรรมของประชาชนชาวเอเชีย
หน้า 44.

² เจริญ ไชยชนะ และเพื่อน ๆ โคโจ หน้า 119 - 120

ภาพที่ 1 กลุ่มประเทศในเอเชียอาคเนย์ที่มั่งคั่งไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ (ล้อมรอบด้วยจุดประ) ซึ่งญี่ปุ่นคาดหวังที่จะนำเข้ามา ร่วมในการ สร้างสรรค์วงโคจรของแท่นมหาเอเชียบูรพา

เมื่อรัฐบาลของฝรั่งเศสที่เมืองวิซี (Vichy) ได้ประกาศยอมแพ้ต่อรัฐบาลนาซีของเยอรมนีในเดือนกันยายน พ.ศ. 2483 (ค.ศ. 1940) แล้ว ก็ถูกบังคับให้ร่วมมือกับญี่ปุ่น โดยยินยอมให้ญี่ปุ่นส่งทหารเข้ายึดแหลมอินโดจีน¹ ผลจากการที่ญี่ปุ่นเข้ายึดแหลมอินโดจีน สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และเนเธอร์แลนด์ ได้ร่วมกันทำการกักตุนอย่างแข็งขัน ทรัพย์สินของญี่ปุ่นในสหรัฐอเมริกาทูกักกันไว้หมด² สหรัฐอเมริกาได้ส่งนายพลดักลาส แมคอาเธอร์ (General Douglas Mac-Arthur) กลับไปฟิลิปปินส์ เพื่อบัญชาการทัพสหรัฐอเมริกาและทัพฟิลิปปินส์ เป็นการเตรียมพร้อมที่จะเผชิญหน้ากับญี่ปุ่นในทันที พร้อมกันนี้ก็ได้มีการกระชับความสัมพันธ์กับจีนให้ใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้แล้วสหรัฐอเมริกายังได้ให้นายพลแมกรูเธอร์ (General Magruder) เป็นหัวหน้าคณะทูตพิเศษทางการทหาร เดินทางไปทำงานร่วมกับเจียงไคเช็คด้วย³ และได้มีการปลุกใจชาวอเมริกันให้พร้อมที่จะอาสาไปปฏิบัติการในกองทัพอากาศของจีน

1.3 ความร่วมมือระหว่างเยอรมนี อิตาลี และญี่ปุ่น

หลังจากทหารญี่ปุ่นยึดแหลมอินโดจีนเรียบร้อยแล้วไม่กี่วัน ญี่ปุ่น เยอรมนี และอิตาลี ได้ทำสัญญากันอีกฉบับหนึ่งซึ่งเรียกชื่อว่า "สัญญาไตรภาคี" (The Tripartite Pact)⁴ เหตุผลในการทำสัญญารังนี้้นพอจะกล่าวได้ว่า ญี่ปุ่นก็คจะฉวยประโยชน์

¹Esposito, Vincent J. A Concise History of World War II, p. 227.

²Ibid., p. 228.

³Langer, William Leonard, op. cit., p. 711.

⁴Encyclopedia Britannica, p. 780 E

จากสถานการณ์โลกที่เกื้อกูลแก่การแผ่อำนาจไปสู่เอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้ ส่วนเยอรมนีนั้นหลังจากสร้างความปราชัยให้กับฝรั่งเศสแล้วก็ลงมือเตรียมตัวอย่างเร่งรีบสำหรับโจมตีรุกรานสหภาพโซเวียต จึงอยากให้อังกฤษให้คำมั่นสัญญาว่าจะช่วยโจมตีสหภาพโซเวียตด้านตะวันออกอีกแรงหนึ่ง รัฐบาลเยอรมันยังคงคาดหวังจะให้อังกฤษทำหน้าที่เป็นเครื่องชั่งน้ำหนักให้สหรัฐอเมริกาให้เข้าร่วมในสงครามด้านยุโรปได้ ซึ่งจะทำให้อังกฤษต้องอยู่ในสภาพโดดเดี่ยวเต็มทีและยอมจำนนต่อเยอรมันโดยเร็วยิ่งขึ้น ทำให้ฮิตเลอร์สามารถโจมตีกระหน่ำสหภาพโซเวียตได้อย่างไม่ต้องห่วงหน้าพะวงหลัง¹ ในสัญญาไตรภาคีระบุไว้ว่าญี่ปุ่นยอมรับรองและเคารพต่อความเป็นผู้นำของเยอรมันและอิตาลีในการสถาปนาระเบียบใหม่ในยุโรป ทำนองเดียวกันเยอรมันและอิตาลีก็รับรองและเคารพต่อความเป็นผู้นำของญี่ปุ่นในการสถาปนาระเบียบใหม่ในมหาเอเชียบูรพา² และประเทศคู่สัญญาต้องให้การสนับสนุนซึ่งกันและกันทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และทหาร เป็นความร่วมมือกันระหว่างมหาอำนาจทั้งสามในการดำเนินนโยบายรุกรานต่อชาติอื่น

1.4 สงครามในมหาสมุทรแปซิฟิก

รัฐบาลญี่ปุ่นได้สร้างทำเป็นเสนอให้สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นทำการเจรจาเพื่อปรับความเข้าใจกันในหลักนโยบายต่อจีน อินโดจีน และประเทศเอเชียอาคเนย์อื่น ๆ และในขณะที่การเจรจากันตามที่เสนอนั้นคาบเกี่ยวกันไปเรื่อย ๆ ในกรุงวอชิงตัน อันเป็นที่พอใจแก่นักการเมืองอเมริกัน ที่ประสงค์จะเบนกระแสการรุกรานของญี่ปุ่น

¹เยฟโมฟ คมิตร์ สงครามโลกครั้งที่สองกับชะตากรรมของประชาชนชาวเอเชีย หน้า 45.

²Encyclopedia Britannica, p. 780 E

ให้พุ่งขึ้นไปทางทิศเหนือ เรือรบหน่วยโจมตีของญี่ปุ่นก็เข้ากระหน่ำฐานทัพเรือของสหรัฐอเมริกาที่เพิร์ล ฮาร์เบอร์ (Pearl Harbor) อย่างร้ายแรงที่สุดในตอนรุ่งสางของวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941)¹ นายจี เทเลอร์ นักประวัติศาสตร์สหรัฐอเมริกาคนสำคัญ ได้กล่าวยืนยันไว้ในหนังสือของเขาชื่อ "อเมริกาในยามมหาสมุทรแปซิฟิกยุคปัจจุบัน" ว่า ความผิดพลาดทางยุทธศาสตร์อย่างฉกรรจ์ที่สุดของวงการรัฐบาลและวงการทหารอเมริกัน อยู่ที่ว่าพวกเขาเชื่อสนิทจนถึงที่สุดว่า "ญี่ปุ่นจะโจมตีทางทิศเหนือ คือโจมตีเอาสหภาพโซเวียต หรือไม่ก็จะโจมตีทางทิศใต้ คือโจมตีเอาประเทศไทย พม่า และมาลาเยเซียก่อน แล้วจึงโจมตีเอาอินโดเนเซีย"² และในขณะเดียวกันที่ญี่ปุ่นได้เข้าทำการโจมตี เพิร์ล ฮาร์เบอร์ ของสหรัฐอเมริกานั้น ญี่ปุ่นก็ได้บุกเข้าไปในประเทศไทย มาลาเยเซีย หมู่เกาะอินโดเนเซีย และฟิลิปปินส์ด้วย* ฉากของการรบในทวีปเอเชียและมหาสมุทรแปซิฟิกจึงได้เกิดขึ้นอย่างโหดร้าย เพราะทั้งสองฝ่ายต่างใช้วิธีการทุกชนิด เพื่อบุกทำลายล้างซึ่งกันและกันโดยมุ่งหวังชัยชนะเป็นสำคัญ ดังนั้นความสูญเสียที่ได้รับจึงมากมายเหลือที่จะคณานับ สงครามโลกครั้งที่สองนับได้ว่าเป็นการสงครามที่เกือบทุกประเทศในโลกได้เข้าร่วมกันทำการรบ แบ่งออกเป็นกลุ่มประเทศฝ่ายสัมพันธมิตร มี อังกฤษ ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา เป็นผู้นำ** ส่วนประเทศฝ่ายอักษะ มีเพียง 8 ประเทศคือ เยอรมนี อิตาลี บัลแกเรีย ภูเมเนีย โปแลนด์ ฟินแลนด์ ฮังการี ญี่ปุ่น และไทย³

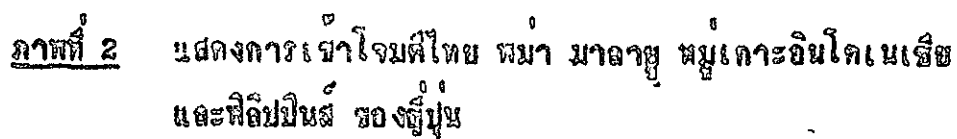
¹The Encyclopedia Americana, p. 464.

²เยฟโมฟ คมิตร์ สงครามโลกครั้งที่สองกับชะตากรรมของประชาชนชาวเอเชีย หน้า 88

* ภาพที่ 2 ในหน้า 21

** ทรายละเอียดในภาคผนวก ก.

³New Standard Encyclopedia, p. 471.

สำหรับประเทศไทยในระยะแรกของสงคราม รัฐบาลก็ได้ดำเนินนโยบาย ✓ รักษาความเป็นกลางตลอดมา และถึงแม้ว่าภายในประเทศจะมีได้รับภัยพิบัติจากสงครามโดยตรง แต่ก็ได้รับภัยทางเศรษฐกิจ และความยุ่งยากต่าง ๆ ที่ประเทศคู่สงครามได้ทำการละเมิดความเป็นกลางของไทยอยู่เสมอ อย่างไรก็ตามรัฐบาลก็ได้พยายามรักษาสถานการณ์ไว้ด้วยดีตลอดมา จนมิได้มีเหตุการณ์ร้ายแรงเกิดขึ้นจนถึงกับเป็นผลเสียหายแก่ประเทศชาติมากนัก จึงเห็นได้ว่าเรื่องราวเกี่ยวกับประเทศไทยในระหว่างการรักษาความเป็นกลางนี้ เป็นเรื่องที่ต้องแก่การศึกษาหาข้อเท็จจริง เพื่อประกอบกับการดำเนินนโยบายของรัฐบาลไทยในระยะนั้น และเพื่อเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ซึ่งจะเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายในระยะหลัง

บทที่ 2

สถานะของประเทศไทยในระหว่างการรักษาความเป็นกลาง

2.1 การประกาศความเป็นกลางของไทย

เมื่อเกิดสถานการณ์สงครามขึ้นทั้งในทวีปยุโรปและทวีปเอเชีย รัฐบาลของประเทศไทยในขณะนั้น ซึ่งมี พลตรีหลวงพิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ประกาศนโยบายเป็นกลาง* เมื่อวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2482¹ เพราะรัฐบาลได้พิจารณาเห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศเล็ก กำลังอาวุธและทหารอยู่ในสภาพล้าหลัง ประกอบกับปัญหางบประมาณและเศรษฐกิจของประเทศเพิ่งได้รับการปรับตัวจากปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำโดยทั่วไป² เพราะฉะนั้นเพื่อความสงบสุขและการอยู่ดีกินดีของประชาชน รัฐบาลควรจะทำนุบำรุงประเทศให้เจริญรุ่งเรืองดีกว่าที่จะไปทำสงคราม นอกจากนี้แล้ว การประกาศเป็นกลางของไทยก็ยังคงจะเป็นการป้องกันมิให้เกิดความวุ่นวายขึ้นภายในประเทศ อันสืบเนื่องมาจากคนจีนในประเทศไทยจะมีใจต่อต้านการกระทำของชาวญี่ปุ่นต่อชาวจีนด้วย และพร้อมกันนั้นก็เพื่อที่จะเป็นการป้องกันอิทธิพลของชาติที่เกิดสงครามที่มีดินแดนติดต่อกับไทย คือ อังกฤษ และฝรั่งเศส ซึ่งอาจจะใช้อิทธิพลก่อให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อประเทศไทยได้ และด้วยนโยบายเป็นกลางนี้ย่อมจะช่วยให้ประเทศไทย

* ดูรายละเอียดในภาคผนวก ข.

¹ "ประกาศพระบรมราชโองการให้ปฏิบัติตามความเป็นกลาง พุทธศักราช 2482" ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 56 แผนกกฎหมาย (5 กันยายน 2482) หน้า 847 - 849.

² ร.อ. ปรีดา พุกพันธ์ นโยบายต่างประเทศของไทยระหว่างปี พ.ศ. 2473 - 2488 หน้า 47.

ไต่ทำการค้าขายเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับทุก ๆ ชาติโดยเสมอภาคกัน อันจะนำความเจริญ มาสู่ประเทศชาติและประชาชน เพราะถ้าหากว่าประเทศไทยเข้าร่วมสงครามกับฝ่าย หนึ่งฝ่ายใดแล้ว ประเทศไทยจะได้รับความเสียหายยิ่งกว่าการดำรงตนเป็นกลาง เนื่อง จากความร้ายแรงของอาวุธจากประเทศคู่สงครามทั้งสองฝ่าย ประกอบกับประเทศไทย เพิ่งจะได้ยกเลิกสนธิสัญญาไม่เสมอภาคกับนานาชาติในปลายปี พ.ศ. 2480¹ ซึ่งทำให้ ประเทศไทยมีเสรีภาพโดยสมบูรณ์ และมีฐานะเท่าเทียมกับนานาประเทศ จึงทำให้รัฐ- บาลและประชาชนมีความปรารถนาที่จะรักษาเสรีภาพที่ได้รับมาไว้คงอยู่ตลอดไป ฉะนั้น รัฐบาลจึงกำหนดนโยบายที่จะรักษาเอกราช เสรีภาพ และความเสมอภาคไว้เป็นหลักของ การดำเนินนโยบายปกครองประเทศ

2.2 การรักษาความเป็นกลางในระหว่างสงคราม

หลังจากที่ได้ประกาศนโยบายเป็นกลาง เมื่อวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2482 แล้ว รัฐบาลก็ได้ดำเนินมาตรการเพื่อรักษาความเป็นกลางทั้งภายในและภายนอกประเทศดัง นี้คือ

2.2.1 การรักษาความเป็นกลางกับต่างประเทศ

เมื่อประเทศไทยได้ประกาศความเป็นกลาง ไม่เข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ในการสงคราม และได้แจ้งให้นานาประเทศ คือ อังกฤษ ฝรั่งเศส อิตาลี สหรัฐอเมริกา

¹"ประกาศการยกเลิกสิทธิดอนคัตของฝ่ายอังกฤษ พร้อมทั้งหนังสือแลกเปลี่ยน เรื่องสนธิสัญญาดอนคัตและคำแถลงการณ์" ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 54 แผนกกฎหมายฎีกา (23 พฤศจิกายน 2480) หน้า 1333 - 1339.

เยอรมนี ญี่ปุ่น สิงคโปร์ ไต้หวัน และป็นัง ทราบโดยผ่านทางสถานทูตของเขาแล้ว รัฐบาลนานาชาติประเทศก็ได้ยอมรับรองคำประกาศเป็นกลางของไทยด้วยดี เช่น ประเทศ อังกฤษได้ยอมรับความเป็นกลางของไทยในวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2482 (ค.ศ. 1939)¹ ฯ จึงทำให้ประเทศไทยสามารถติดต่อกับประเทศต่าง ๆ ได้ทุกฝ่ายด้วยความเสมอภาค นอกจากนี้ประเทศไทยยังได้แสดงถึงความต้องการที่จะวางตนเป็นกลางอย่างแท้จริง โดยการเจรจาทำกติกาสัญญาไม่รุกรานกับอังกฤษ ฝรั่งเศส และญี่ปุ่นด้วย* ซึ่งได้ลงนามกันในวันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2483² ในการทำสนธิสัญญารั้งนี้ประเทศไทยได้แจ้งให้สหรัฐอเมริกา เยอรมนี และอิตาลี ทราบด้วย เพื่อป้องกันมิให้เกิดความเข้าใจผิดขึ้น รัฐบาลไทยในขณะนั้นโดยกระทรวงการต่างประเทศ ได้ออกคำสั่งไปให้สถานอัครราชทูตไทยในประเทศต่าง ๆ คอยชี้แจงให้รัฐบาลในประเทศต่าง ๆ ทราบถึงความเป็นกลางอย่างแท้จริงของไทยอยู่ตลอดเวลา³ สำหรับ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีเองนั้น ถึงกับได้มีคำสั่งประจำวันี่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2484 ถึง พันโท ศีลปรรค์ชัย มีใจความว่า

¹ กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/1:3 (5)
เรื่องพิจารณาความเป็นกลางของประเทศไทย

* ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก, ง, จ.

² กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม 3 ทบวคสนธิสัญญา
หมูกติกาสัญญาไม่รุกรานสยามกับฝรั่งเศส พ.ศ. 2482 - 2483

³ กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/1:1 (1)
เรื่องคำสั่งถึงทูตเกี่ยวกับการสงคราม

"ให้ช่วยทำโทรเลขถึงหม่อมงามว่า : รับจดหมายแล้ว ขอใบใจ
มากพยายามทำความเข้าใจว่าเราเป็นกลางโดยเคร่งครัด และมีนโยบาย
ระงับสงครามด้วย ควรให้ทางสหรัฐอเมริกาช่วยระงับสงครามได้
จะดีมาก งบประมาณจะพิจารณาต่อไป ทางไทยสุขภาพดี เว้นแต่ของ
นอกขาดลงบ้าง ราคาแพง ถ้าอเมริกาช่วยโลกจะดีขึ้น"¹

พร้อมกันนี้รัฐบาลได้พิจารณาเห็นว่าประเทศไทยในฐานะที่เป็นกลาง สมควรที่จะเจริญ
สัมพันธไมตรีกับนานาประเทศ โดยวิธีส่งคณะทูตพิเศษไปเจริญสัมพันธไมตรีอย่างถาวรทั่วกัน
จึงได้ตกลงส่งคณะทูตพิเศษไปเยี่ยมเยียนประเทศต่าง ๆ หลายคณะด้วยกันคือ คณะที่หนึ่ง
มีนายพันเอกหลวงพรหมโยธี เป็นหัวหน้าคณะ เป็นผู้แทนไปเยี่ยมเยียนประเทศญี่ปุ่น โดยท่าน
ไปทางประเทศอินโดจีน คณะที่สองมีนายพลเรีกฤทธิ์หลวงสินธุสงครามชัย ร.น. เป็น
หัวหน้า เป็นผู้แทนไปเยี่ยมเยียนบรรดาประเทศต่าง ๆ ทางยุโรป คณะที่สามมีนายนาวาเอก
หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ร.น. เป็นหัวหน้า เป็นผู้แทนไปเยี่ยมเยียนประเทศต่าง ๆ
ในจักรภพอังกฤษแถบเอเชีย²

สำหรับนักเรียนไทยที่กำลังศึกษาอยู่ในยุโรป ทางรัฐบาลก็ได้ทำการส่งย้ายให้
ไปอยู่ที่สหรัฐอเมริกา แคนาดา และสวิสเซอร์แลนด์หมด เพื่อป้องกันมิให้เขาทำการรบ
เพื่อช่วยเหลือฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด เพราะความมีใจผูกพันอยู่กับประเทศที่ตนอาศัยอยู่ อันจะ
ทำให้เสียความเป็นกลางของประเทศไทยไปได้³ ส่วนเรื่องการย้ายนั้นไทยเรารู้ได้

* ม.ล. ขาบ กุญชร ทูตฝ่ายทหารบกประจำสถานอัครราชทูตไทย กรุงวอชิงตัน

¹ อ. พิบูลสงคราม จอมพล ป. พิบูลสงคราม หน้า 99.

² สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี รายงานการประชุมคณะ
รัฐมนตรี ครั้งที่ 22/2483 วันพุธที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2483

³ ก.

พยายามวางตัวเป็นกลางอย่างแท้จริง โดยใช้วิธีทำเป็น Open Market โดยเฉพาะในเรื่องของยาง แร่ และข้าว เมื่อประเทศใดต้องการจะไ้ไป ก็จะต้องให้ของที่ประเทศไทยต้องการเป็นการแลกเปลี่ยน เช่น เมื่อญี่ปุ่นเอาแร่ของไทยไป ก็ควรจะเอาอาวุธมาให้ไทยด้วย หรืออังกฤษเอาข้าวของไทยไป ก็ขอให้ส่งน้ำมันมาให้ไทยด้วย ดังนั้นเป็นคน¹

และเมื่อเหตุการณ์ระหว่างประเทศใดทวีความตึงเครียดยิ่งขึ้น รัฐบาลไทยก็ได้ออกแถลงการณ์วิงวอนเพื่อสันติภาพไปทั่วโลกว่า

"ประเทศไทยเป็นแดนแห่งพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาดูถือสถานภาพเป็นสวณสำคัญ และถือความสุขของมนุษยชาติเป็นที่หมาย แม้การสงครามจะไ้แผ่ไพศาลออกไปถึงเพียงนี้แลแล้วก็ดี ประเทศไทยยังมีหวังว่าหาทางสงบกันไ้ได้ ถ้าทุกฝ่ายต้องการสันติภาพด้วยกัน โดยเหตุที่ประเทศไทยเป็นผู้นำของศาสนิกชนในโลก จึงรู้สึกเป็นหน้าที่ที่จะลุกขึ้นวิงวอนประเทศผู้สงครามทั้งหลายให้หยุดรบ และลองหาทางเจรจากันโดยสันติวิธี.... ในการรอมขอสันติภาพนี้ ประเทศไทยมิไ้มีความมั่งคั่งใหญ่ไ้สูง หรือมีเงื่อเหงำกันใดแอบแฝงอยู่ และเป็นการแน่นอนว่า ประเทศไทยมิไ้ถูกถึงผลประโยชน์อันใดของตนเอง ... ขออย่างไ้เกี่ยวแก่ไ้โลกทั้งโลกไ้รับความสงบสุขโดยทั่วไป..."²

¹สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี รายงานการประชุม
คณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 26/2484 วันพุธที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2484

²ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 8 ประจำเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2484
หน้า 2045.

2.2.2 การรักษาความเป็นกลางภายในประเทศ

หลังจากประกาศนโยบายเป็นกลางแล้ว รัฐบาลก็ได้จัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาสิทธิและหน้าที่ความเป็นกลางของประเทศไทยขึ้น ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2482 เพื่อจะไ้ร่วมกันพิจารณาว่าสิทธิและหน้าที่ของประเทศไทยในความเป็นกลาง ตามกฎหมายระหว่างประเทศควรมีอะไรบ้าง ในที่สุดตกลงกันว่าบทบัญญัติที่กำหนดสิทธิ และหน้าที่ของประเทศไทยที่เป็นกลางนั้น ประเทศไทยเราควรจะได้รับหลักการมาจากอนุสัญญา กรุงเบกซึ่งเราเป็นภาคีอยู่* ซึ่งไ้ระบุรายละเอียดไว้มากมาย อาทิเช่น รัฐคู่สงคราม จะส่งกองทหาร อาวุธยุทโธภัณฑ์ เสบียงอาหาร ผ่านดินแดนของประเทศที่เป็นกลางไม่ได้ และจะมาทำการรบกันบนดินแดนของประเทศที่เป็นกลางไม่ได้ รัฐคู่สงครามจะมาจับหา คน อาสาสมัคร ในประเทศที่เป็นกลางไม่ได้ ฯลฯ แล้วไ้ประกาศบทบัญญัตินี้ให้ประชาชน ทราบโดยทั่วกัน¹ และเพื่อให้ชาวไทยในต่างประเทศไ้ทราบถึงบทบัญญัตินี้ด้วย ทาง กระทรวงการต่างประเทศจึงไ้จัดส่งบันทึกเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของประเทศไทยที่เป็นกลาง นี้ไปยังสถานทูตไทยในประเทศต่าง ๆ² เช่น สถานทูตที่ฝรั่งเศส อังกฤษ เยอรมนี อิตาลี สหรัฐอเมริกา กานาดา และญี่ปุ่น ซึ่งสถานทูตเหล่านี้ต่างก็ไ้ออกประกาศพระ-บรมราชโองการไ้ปฏิบัติตามความเป็นกลาง และบันทึกว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของประเทศไทยที่เป็นกลางให้คนไทยทราบโดยทั่วกัน เพื่อที่จะให้คนไทยเหล่านั้นไ้ปฏิบัติตนให้เหมาะสม แก่ประกาศพระบรมราชโองการ ฯ นั้นด้วย โดยเฉพาะในประเทศฝรั่งเศสนั้น ทาง

* ฎายละเอียดในภาคผนวก ฉ.

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/1:3 (5)
พิจารณาความเป็นกลางของประเทศไทย

² กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/1:1 (1)
เรื่องคำสั่งถึงทูตเกี่ยวกับการสงคราม

สถานทูตไทยได้ออกคำแถลงการณ์ไปยังบรรดาบริษัทโฆษณาต่าง ๆ และหนังสือพิมพ์ Le Temps ควบ¹ เพื่อให้ความเป็นกลางของไทยได้เป็นที่รับทราบในหมู่ประชาชนในประเทศฝรั่งเศสมากขึ้น ส่วนที่เมืองไซ่งอน หนังสือพิมพ์ L'Opinion ให้นำคำแปลภาษาฝรั่งเศสของประกาศพระบรมราชโองการ ฯ ไปลงในฉบับประจำวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2482 (ค.ศ. 1939) ซึ่งเป็นการทำให้นโยบายความเป็นกลางของไทยดูมั่นคงยิ่งขึ้น

เนื่องจากสถานการณ์ในขณะนั้นไม่เป็นที่น่าไว้วางใจนัก เพราะมีชนชาติของประเทศคู่สงครามเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ดังนั้นเพื่อป้องกันมิให้มีการละเมิดความเป็นกลางขึ้นในประเทศไทย โดยการใช้วิทยุโทรเลขในระหว่างสงคราม ทางรัฐบาลไทยจึงให้เจ้าหน้าที่ของเราประทับตรา (Seal) เครื่องวิทยุบนเรือของคู่สงครามทุกฝ่าย ตลอดเวลาที่เรื่อนั้นอยู่ในน่านน้ำไทย² เช่น การประทับตราเครื่องวิทยุบนเรือสินค้าอิตาลี ชื่อ วอลปี (Volpi) และสุมาตรา (Sumatra) ที่จังหวัดภูเก็ต และเรือพาณิชย์อิตาลีชื่อ ฟุซิจามา (Fusijama) ที่เกาะสีชัง ฯ รวมทั้งกองระมัดระวังมิให้เรือเหล่านั้นลักลอบออกไปทำการรบได้³ นอกจากนี้แล้วกองทัพอากาศของไทย ยังคงต้องมีหน้าที่คอยสอดส่องดูแลไม่ให้เรือคู่สงครามที่เข้ามาในน่านน้ำอาณาเขตของเรา หรืออากาศยานทหารของคู่สงครามที่

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/1:3 (21)
รัฐบาลไทยประกาศความเป็นกลางเนื่องในการบริเตนใหญ่ฝรั่งเศสอยู่ในสถานะสงครามกับไรช์เยอรมัน

² กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/1:1 (1)
เรื่องคำสั่งถึงทูตเกี่ยวกับการสงคราม

³ ก.

เข้ามาในอาณาเขตของเราใช้วิทยุ กระทรวงมหาดไทยก็มีหน้าที่คอยสอดส่องระมัดระวังอยู่ด้วย และเพื่อความเป็นกลางอย่างเคร่งครัดและเที่ยงธรรม ทางรัฐบาลก็ได้จัดส่งทหารราว 1 กองพันลงไปตรวจตราอยู่ตามชายแดนของไทยที่จังหวัดสงขลา เพื่อมิให้ทหารของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดล่วงล้ำอธิปไตยของไทยเข้ามา พร้อมทั้งได้ส่งเครื่องบินออกทำการตรวจตราตามฝั่งทะเลและตามชายแดน ทางกองทัพเรือได้จัดเรือรบและเครื่องบินทะเลออกทำการตรวจตราตามเกาะต่าง ๆ และตามท้องทะเลในอ่าวไทยทั่วไป¹

รัฐบาลของประเทศไทยในเวลานั้น ได้พยายามอย่างเต็มที่ที่จะรักษาสัมพันธไมตรีอันดีไว้กับประเทศคู่สงครามทั้งสองฝ่าย เช่น เมื่อหนังสือพิมพ์ เดอะ บางกอก ไทมส์ (The Bangkok Times) ประจำวันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2482 ได้ลงแจ้งความเรื่อง "สินค้าต้องห้ามในการสงคราม" (Contraband of War) ให้พ่อค้าประชาชนในประเทศไทยทราบนั้น ทางฝ่ายไทยเราถือว่าทางสถานทูตอังกฤษทำถูกต้องอยู่แล้ว เพราะคนไทยจะได้ทราบว่าถ้าส่งสินค้าต้องห้ามเหล่านั้นไปยังประเทศที่เป็นศัตรูของประเทศที่ประกาศห้ามแล้ว สินค้าเหล่านั้นก็อาจจะถูกยึดได้ แต่เมื่อสถานทูตของอังกฤษ ได้ลงแจ้งความเรื่อง "ว่าด้วยการค้ากับศัตรู" ซึ่งอัครราชทูตอังกฤษ ใครจะเตือนชาวอังกฤษทั้งปวงที่มีผลประโยชน์ในทางค้าขายว่าไม่ให้ทำการค้ากับศัตรูนั้น ทางฝ่ายไทยเราได้มีความหวังเกรงไปว่าจะกระทบกระเทือนต่อสัมพันธไมตรีอันดีอยู่กับเยอรมนี จนถึงกับเกือบจะปิดหนังสือพิมพ์ เดอะ บางกอก ไทมส์ (The Bangkok Times) นั้นเสีย² จากเหตุการณ์ครั้งนี้เป็นการแสดงให้เห็นได้ว่า

¹ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง, ฉบับวันที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2482, หน้า 1.

² กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ, แฟ้ม ww 2/1:3 (16) "บันทึกกลับของ ม.จ. วรณไวทยากร วรวรณ ที่ปรึกษาราชการกระทรวงการต่างประเทศ ลงวันที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2482"

รัฐบาลของไทยเรานั้นได้ระมัดระวังที่จะมีหมิ่นความไม่พอใจเกิดขึ้นแก่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ว่าจะเป็นฝ่ายเยอรมนีหรือฝ่ายอังกฤษ ในระยะนี้หนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ที่จะนำบทความสุนทรพจน์มาตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์ของคนนั้น จะต้องใช้ดุลยพินิจอย่างรอบคอบว่าจะไม่เป็นการทำลายความเป็นกลางของไทย ถ้าฉบับหนึ่งฉบับใดเจ้าพนักงานการพิมพ์พิจารณาเห็นว่า ทำผิดพระราชบัญญัติการพิมพ์แล้ว ย่อมที่จะต้องถูกลงโทษอย่างแน่นอน

แม้แต่การแสดงความคิดเห็นของประชาชนไทย เกี่ยวกับการสงครามที่เกิดขึ้นในครั้งนี้ รัฐบาลไทยก็ได้ยึดถือหลักการที่ว่า ประเทศที่เป็นกลางจะต้องจัดการป้องกันมิให้ราษฎรในประเทศของตนกระทำการสนับสนุน หรือแสดงความเกลียดชังผู้สงครามฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดงความคิดเห็นในทางหนังสือพิมพ์ ยิ่งการแสดงความคิดเห็นของชนชาติแห่งประเทศที่กระทำการสงครามต่อกันแล้ว ย่อมเป็นสิ่งต้องห้าม เพราะจะเป็นการอนุญาตให้ชนชาติของประเทศผู้สงคราม มากระทำการในประเทศที่เป็นกลาง ในทางที่จะให้ความเป็นกลางของประเทศนั้นเสียได้¹ นายกรัฐมนตรีถึงกับได้มีสาส์นวิงวอนแก่ประชาชน ขอให้ประชาชนปฏิบัติความนโยบายของรัฐบาล มีใจความว่า

"ความสำคัญที่จะแจ้งให้พี่น้องชาวไทยผู้ร่วมทุกข์ร่วมสุขในโชคชะตากรรมของชาติ ให้ปฏิบัติอย่างเคร่งครัดนั้น คือ รักษาหัวใจของท่านให้เป็นกลางจริงอย่างเด็ดขาด เวลานี้ไม่มีชาติใด ๆ ในโลกนี้สักประเทศเดียว ที่จะถูกถามประเทศไทยของเรา จึงเป็นการสมควรยิ่งที่พี่น้องทั้งหลาย จะเฝ้ารักษาสัมพันธไมตรีอันดีต่อชาวต่างประเทศทุกคนไว้ในฐานะเป็นมิตรที่ดี โดยสม่ำเสมอและทั่วถึงกัน"²

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ, แฟ้ม WW 2/1:3 (22) เรื่องพิจารณาความเป็นกลางของไทย" บันทึกกลับ โอวาท 1 (กองทัพบกเรือ)"

² สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี, แฟ้ม 23/166 เรื่อง รัฐบาลไทยตั้งอยู่ในความเป็นกลาง และการปฏิบัติเกี่ยวกับความเป็นกลางของรัฐบาลไทย

การรักษาความเป็นกลางต้องอาศัยสติปัญญา และความไว้วางใจในการที่จะติดตามข่าวคราวความเคลื่อนไหวของประเทศคู่สงคราม เพื่อที่จะได้นำมาช่วยในการพิจารณาตัดสินใจในการที่จะดำรงฐานะประเทศของเราต่อไป เช่น เมื่อทางกระทรวงกลาโหมทราบข่าวว่า มีเรือสินค้าอังกฤษติดอาวรุชลำแรก ได้เข้ามาในเมืองท่าโกเบของญี่ปุ่น และจะเดินทางกลับประเทศอังกฤษ โดยผ่านทางทะเลเมดิเตอร์เรเนียน แต่ไม่ทราบว่ารัฐบาลญี่ปุ่นได้ปฏิบัติต่อเหตุการณ์เช่นนี้อย่างไร ทางกระทรวงกลาโหมจึงขอให้กระทรวงการต่างประเทศช่วยสืบถามสถานทูตไทยประจำกรุงโตเกียวด้วยว่า ในเหตุการณ์เช่นนั้น ญี่ปุ่นได้ดำเนินการอย่างไร ทั้งนี้เพื่อจะได้เป็นเครื่องประกอบการพิจารณาสำหรับการปฏิบัติเพื่อความเป็นกลางของประเทศไทยต่อไป¹ ดังนั้นเมื่อเรือสินค้าอังกฤษติดอาวรุชได้เข้ามาในน่านน้ำไทย ทางรัฐบาลไทยจึงได้ยอมให้เรือลำนั้นเข้ามาในเมืองท่าของประเทศไทยได้โดยไม่มีการจับกุม เพราะไทยเราได้นำเอาระเบียบของเบลเยียมมาใช้โดยอนุโลม ซึ่งระเบียบนี้เบลเยียมและสหรัฐอเมริกา ได้วางไว้คล้ายคลึงกันว่า ยอมให้เรือสินค้าติดอาวรุชเข้ามาในเมืองท่าได้ แต่ต้องมีหลักประกันว่าเป็นอาวรุชสำหรับป้องกันตัว ไม่ใช่สำหรับทำการโจมตี การรู้จักผ่อนผันผ่อนยาวในครั้งนี้ จึงทำให้อังกฤษกับไทยคงมีสัมพันธไมตรีอันดีต่อกันสืบไป² และเมื่อเรือสินค้าของเยอรมนีชื่อ โมเซล (Mose1) ได้เข้ามาจอดอยู่ในน่านน้ำไทยที่เกาะสีชัง ประเทศไทยก็ให้ความคุ้มครองแก่เรือลำนี้ตามกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการทะเล และตามประกาศความเป็น

¹ กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/1:4 (3)
 เรื่องให้สถานทูตและสถานกงสุลซักหากฎหมายต่าง ๆ "หนังสือจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2482"

² กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/1:9 (1)
 เรื่องการปฏิบัติความเป็นกลาง

กลางของรัฐบาลไทย¹ แต่เมื่ออัครราชทูตเบลเยียมได้จัดให้มีงานพิธีสวดอ้อนวอนขึ้นในโบสถ์อัสสัมชัญ เพื่อขอให้ประเทศเบลเยียมได้รับเสรีภาพคืนมา และได้ประกาศพิธีการสวดครั้งนี้ให้ทุกคนทราบในทางหนังสือพิมพ์นั้น ทางการไทยเราก็ก็นำให้ข้าราชการของไทยไปร่วมในงานพิธีนี้ เพื่อที่จะดำรงรักษาสถานะแห่งความเป็นกลางไว้โดยเคร่งครัด²

2.3 การป้องกันและการแก้ไขปัญหายาภายในประเทศ

2.3.1 ทางการเมือง

การที่ไทยประกาศเป็นกลางโดยที่ประเทศข้างเคียงรอบไทยล้วนเป็นอาณานิคมของอังกฤษและฝรั่งเศสนั้น ได้ทำให้ไทยกลายเป็นดินแดนท่ามกลางวงล้อมของฝ่ายสัมพันธมิตร และกลับกลายเป็นที่พึ่งของชนชาติฝ่ายอักษะที่เข้ามาหลบภัยอยู่ในไทยเป็นจำนวนมาก ประกอบกับชนชาติฝ่ายสัมพันธมิตรเองก็มีอยู่ในไทยเป็นจำนวนมาก ไม่น้อย สถานการณ์เช่นนี้จึงไม่เป็นที่น่าไว้วางใจนัก และจะกลับกลายเป็นผลร้ายแก่ไทยด้วยซ้ำไป เพราะไทยได้กลายเป็นศูนย์กลางของการทำจารกรรมและการโฆษณาชวนเชื่อของทั้งสองฝ่าย จนเกิดเหตุการณ์วุ่นวายภายในประเทศไทยอยู่เสมอ ในขณะที่สงครามโฆษณาชวนเชื่อกำลังระบืออย่างร้ายแรงในเอเชีย ต่างฝ่ายต่างประณามซึ่งกันและกัน และต่างฝ่ายต่างพยายามยุยงส่งเสริมประเทศที่เป็นกลาง ให้เอาใจ

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม พว 2/1:9 (2)
อัครราชทูตเยอรมันขอให้ให้ความคุ้มครองแก่เรือ

² สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 1/166 เรื่องพิธีสวดอ้อนวอนให้กู้คืนเสรีภาพ

ออกห่างจากอีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อให้เข้าร่วมเป็นพรรคพวกกับฝ่ายตน, วิทยุกระจายเสียงหลาย ๆ สถานีในทวีปเอเชียในขณะนั้น ได้ทำหน้าที่เป็นอาวุธของสงครามโฆษณาชวนเชื่ออย่างเต็มที่¹ ฝ่ายอักษะนั้นได้พยายามทำสงครามจิตวิทยาสร้างความระแวงสงสัยให้กับฝ่ายสัมพันธมิตรว่า ไทยเรานั้นกำลังดำรงตนไม่เป็นกลางอย่างแท้จริง เพื่อที่จะทำให้ฝ่ายสัมพันธมิตรต้องพะวงอยู่กับแนวหลัง ซึ่งเรื่องนี้อัครราชทูตอังกฤษมีความสนใจมาก ถึงกับได้มีหนังสือมายังกระทรวงการต่างประเทศของไทยว่า

"ได้ทราบว่าเมื่อประมาณ 3 วันมานี้ การกระจายเสียงที่กรุงเบอร์ลิน กระจายเสียงว่า นายพันเอกประยูร ภมรมนตรี ได้แถลงขณะที่อยู่ ณ. กรุง Hsingkiang, วาประเทศไทยกำลังรวมอ้อมใจกับฝ่ายอักษะประเทศ และจะให้ขอพิสูจน์ในเรื่องนี้ในเร็ว ๆ นี้"²

อัครราชทูตอังกฤษกล่าวว่าชาวข้างบนนี้เป็นชาวที่ได้ทราบมาอีกต่อหนึ่ง

ทางฝ่ายรัฐบาลไทยก็มีใก้หนึ่งนอนใจ เมื่อใดที่มีเหตุการณ์ปรากฏแน่ชัดว่า ได้มีชนชาติประเทศคู่สงครามทำการละเมิดความเป็นกลางของไทย รัฐบาลก็เฝ้าจัดการป้องกันและแก้ไขอย่างรวดเร็วเสมอมา ดังนั้นจากข่าวที่อัครราชทูตอังกฤษแจ้งมานี้ ทางหน่วยพิเศษก็ได้ตรวจดูในข่าววิทยุกระจายเสียงต่างประเทศของกรมโฆษณาการประจำวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2484 ซึ่งเป็นวันที่ พ.อ. ประยูร ภมรมนตรี ไปถึงกรุงชินเกียงแล้ว กองปรากฏข้อความต่อไปนี้เท่านั้น คือ "พ.อ. ประยูร ภมรมนตรี รัฐมนตรีไทย

¹หนังสือพิมพ์เสรีกรุง, ฉบับประจำวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2484

หน้า 3.

²กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/1:8 (2)
เรื่องการกระจายเสียงที่เบอร์ลิน ฯ

ซึ่งได้ไปประชุมเจรจากับการคารวะของไทยกับไซเวียต ได้เดินทางมาถึงเมืองชินเกียง แล้วแคบายนานี้ พ.อ. ประยูร ภมรมนตรี กำหนดจะไปพบเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำแมนจูเรียและเจ้าหน้าที่ญี่ปุ่นที่นั่น ในวันอังคาร พ.อ. ประยูรจะได้บินจากชินเกียงมายังญี่ปุ่น¹ ทางรัฐบาลไทยจึงได้แจ้งความจริงในเรื่องนี้ไปให้อัครราชทูตอังกฤษทราบจนเป็นที่พอใจ

ส่วนทางญี่ปุ่นเองหนังสือพิมพ์นิชิชิชิชิมบุนก็ได้ลงข่าวว่าอังกฤษและสหรัฐอเมริกาได้เพิ่มความรุนแรงในการโฆษณาชวนเชื่อ และต่อต้านญี่ปุ่นมากยิ่งขึ้นในประเทศไทย ด้วยวิธีใช้หนังสือพิมพ์ วิทยุ และภาพยนตร์ เป็นเครื่องมือ ทั้งนี้เพื่อพยายามชักจูงไทยให้เข้าร่วมกับ A.B.C.D. ด้วย² ทางรัฐบาลไทยโดยกรมโฆษณาการจึงได้ออกแถลงการณ์แก่ชาวต่างประเทศดังนี้คือ

"บัดนี้รัฐบาลไทยเห็นเป็นการสมควรที่จะแถลงแก่ชาวต่างประเทศอย่างประเทศเดียว เพื่อไม่ให้เกิดความเข้าใจผิดในเรื่องเกี่ยวกับท่าทีของประเทศไทยที่ใดแปรอยู่ในนานาประเทศ ขวาทังกล่าวนี้เมื่อสรุปแล้วคงได้ความว่าไทยถูกข่มขู่บังคับจากประเทศโน้นประเทศนี้บาง... ไทยผิดไปเขาของประเทศโน้นบางที่บาง... ชาวเหล่านี้ปราศจากความจริงทั้งสิ้น..."³

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม พว 2/1:8 (2)
เรื่องการกระจายเสียงที่เบอร์ลิน ฯ

² หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที 3 ตุลาคม พ.ศ. 2484
หน้า 1.

³ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที 18 ตุลาคม พ.ศ. 2484
หน้า 1.

นอกจากนี้แล้ว ไทยก็ได้แก่ข่าวลือต่าง ๆ ว่าไทยเข้ากับฝ่ายโน้นฝ่ายนี้ โดยการจับให้นายมัน-นายคง คุยกันทางวิทยุกระจายเสียง ย้ำถึงความเป็นกลางของไทย และได้ขอร้องให้สถานีวิทยุกระจายเสียง B.B.C. และสถานีวิทยุกระจายเสียงนครหลวงอื่น ๆ ช่วยเผยแพร่หลักการระงับสงครามของไทยด้วย¹

เมื่อมีข่าวลือเกิดขึ้นอย่างมากมายว่าทางการทหารอังกฤษได้ส่งกำลังกองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ เข้ามาประชิดชายแดนประเทศไทยทางสหรัฐมาลายูและทางพม่า ซึ่งอาจจะทำให้ผู้เข้าใจผิดว่าอังกฤษจะละเมิดอธิปไตยของไทย² รัฐบาลก็ได้แก้ไขโดยการชี้แจงให้ทุกคนทราบว่า สัมพันธไมตรีอันดีระหว่างประเทศไทยกับประเทศอังกฤษ ยังมีได้มีการเปลี่ยนแปลงแค่ประการใด ทั้งสองประเทศคงเคารพต่อสนธิสัญญา และกติกาสัญญาไม่รุกรานซึ่งกัน³ คำชี้แจงของรัฐบาลไทยในครั้งนี้ได้สร้างความพอใจให้กับ เซอร์ โจเซฟ ครอสมบี้ อัครราชทูตอังกฤษประจำประเทศไทยเป็นอย่างมาก ถึงกับได้มีหนังสือมาชมเชยรัฐบาลไทย ทางกระทรวงการต่างประเทศว่า

¹หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที 19 ตุลาคม พ.ศ. 2484

หน้า 15.

²กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/1:2 (7)
ข่าวลือว่าอังกฤษชุมนุมทหารตามชายแดนไทย-สหรัฐมาลายู

³ก.

"ข้าพเจ้าได้อ่านข่าวแถลงการณ์ของรัฐบาลบับที่ออกมานี้ (13 ก.พ. 84) เกี่ยวกับขบวนการอังกฤษอยู่ที่ชายแดนไทย-มาลายู ความพอใจอย่างยิ่ง กับแถลงการณ์ดังกล่าวและของ ขบวนการนี้ไม่ใช่แต่เพียงช่วยป้องกันมิให้ประชาชนในประเทศนี้และที่อื่น ๆ มีความเข้าใจผิดเท่านั้น แต่ข้าพเจ้ามีความเชื่อมั่นว่า จะ นำความชื่นชมให้แก่รัฐบาลของข้าพเจ้าอย่างมาก ..."¹

ในขณะที่เดียวกันกงสุลญี่ปุ่นที่เชียงใหม่ ก็ร้องเรียนมายังข้าหลวงประจำจังหวัด เชียงใหม่ว่า ชาวอังกฤษในเชียงใหม่มีใจแอนด์ญี่ปุ่นอย่างร้ายแรง ดังจะเห็นได้จาก สำเนาหนังสือของนายคัลลิสยู เอช วูด เลขาธิการกิตติมศักดิ์ของสโมสร ยิมคานา ซึ่งตอบไปยังนายรุจิโร ยาราคา กงสุลญี่ปุ่นว่า การที่นายยาราคา สมัครเข้าเป็น สมาชิกแห่งสโมสรยิมคานา ซึ่งประกอบไปด้วยชาวอังกฤษและสหรัฐอเมริกาเป็นสมาชิก อยู่โดยมากนั้น พวกสมาชิกเหล่านี้ไม่พอใจให้ชาวญี่ปุ่นเข้ามาเกี่ยวข้องกับ ขบวนการสมัครเสีย โดยอ้างว่าในเวลานี้ ชาวอังกฤษมีการแอนด์ญี่ปุ่นอย่างแรง คงจะ ไม่ได้รับเลือกเข้าเป็นสมาชิก คำกล่าวของนายวูดในข้อที่ว่าชาวอังกฤษแอนด์ญี่ปุ่นอย่าง แรงนั้น มีลักษณะไม่สอดคล้องในทางร่วมรักษานโยบายความเป็นกลางโดยเคร่งครัด ของประเทศไทย และอาจเป็นชนวนก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย ดังนั้นข้าหลวง ประจำจังหวัดเชียงใหม่ จึงได้เสนอเรื่องราวมาถึงกระทรวงมหาดไทย เพื่อหาวิธี ดำเนินการให้ชาวอังกฤษในเชียงใหม่ปฏิบัติตามนโยบายของไทย และร่วมสมัครกับทุกชาติ ซึ่งอาศัยอยู่ในเชียงใหม่²

¹ กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/1:2 (7)
ข่าวลือว่าอังกฤษชุมนุมทหารตามชายแดนไทย-สหรัมาลายู

² กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:11 (4)
เรื่องความเคลื่อนไหวและพฤติกรรมของญี่ปุ่นระหว่างสงคราม

การจารกรรมในประเทศไทยได้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง จารบุรุษมีเกือบทุก
ชาติทุกภาษา ได้เข้ามาเมืองไทยในลักษณะของผู้ที่มีอาชีพต่าง ๆ กัน เช่น กายา ยักฉม
ทำฟัน ฉายรูป เพื่อทำการสืบสวนกิจการทางทหารและเศรษฐกิจในประเทศไทย ส่งไปให้
รัฐบาลของตนทราบ ครั้งหนึ่งหนังสือพิมพ์ศรีกรุงได้ลงข่าวว่า

"ได้มีชาวต่างประเทศ 3 คน พรหมกวยกลองฉายภาพยนตร์ 2
กลอง กลองฉายรูปธรรมดา 2 กลอง ได้โดยศรรถยนต์คนเก่งส่วนตัว
ออกจากกรุงเทพฯ ไปทำการฉายรูปสถานที่สำคัญ ๆ ของทางราชการ
ทหารเรือ และที่จังหวัดสมุทรปราการ โดยเฉพาะป้อมพระจุลฑา ไหวหลาย
แห่ง เสร็จแล้วจึงได้ออกเดินทางไปยังบางปู..."¹

นอกจากนี้แล้วสมาคมลับต่าง ๆ ก็ได้เกิดขึ้นอย่างมากมาย เช่น สมาคมลับปล่อยมิด ซึ่ง
ได้ทำการลอบวางเพลิง การแทงปล่อยมิดแก่บุคคลผู้ไม่ยอมเข้าสมาคมลับของตน สิ่ง
เหล่านี้เชื่อกันว่าไม่ใช่พฤติกรรมของคนไทย รานกายาในคลาการาขุมมีชื่อ "ลงยวด"
"บัวแข็งเขียง" "ลิ้วแข็ง" "ลิมจวนสุน" ๆ ได้กระทำคนเป็นสมาคมลับ กอสมลับ
ชาวลับของทางราชการในประเทศไทย ส่งไปได้สมาคมลับที่ปิ่น และสิงคโปร์²
ที่จังหวัดไทยเองได้ทำการจารกรรมให้แก่ต่างประเทศ โดยนายเก็ง แะโล้ว ครู
โรงเรียนจีนแห่งหนึ่ง และนายอะฮิม แะโล้ว ผู้ช่วยได้พิมพ์เอกสารภาษาจีนกล่าวใส่
รายรัฐบาลไทยว่าทำการกักขังจีนกลางกว่า ที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยอย่างร้ายแรงยิ่ง
กว่าก่อน และกล่าวว่ารัฐบาลหลวงพิบูลสงครามถือว่าเป็นประเทศมหาอำนาจที่สองใน
ทิศตะวันออก กอสมลับโอกาสปล้นคนจีนไปเข้ากระเป๋าสวนครัว กับแย่งยึดทรัพย์สินสมบัติ
ของคนจีนด้วย³

¹หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2484 หน้า 16.

²หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2482 หน้า 1, 20.

³หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2482 หน้า 8.

จากเหตุการณ์ดังที่ได้กล่าวมานี้ ทำให้รัฐบาลได้เล็งเห็นถึงภัยอันใหญ่หลวงที่จะเกิดขึ้นแก่ประเทศ จึงมีคำสั่งให้กระทรวงมหาดไทยจัดการป้องกันและปราบปรามอย่างเด็ดขาด เช่น ได้มีการจับกุม นายพันตรี หลวงทิพยอักษร ประจำกองบังคับการทหารบกและนายทองสุทธิโสภะ ราชการการประจำกรมเสนาธิการทหารบก - ควบคุมขอหมายไปค้นหาแผนการและเอกสารต่าง ๆ ของราชการทหารอันพึงสงวนเป็นความลับไปขายให้แก่คนต่างด้าวชาวฝรั่งเศสหลายครั้ง¹ และให้กระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ กำชับและชี้แจงให้ผู้ที่อยู่ในความปกครองเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของทุก ๆ คน ที่จะต้องสวดสองระฆังระวั่ง เป็นหูเป็นตาแทนรัฐบาล แม้แต่เพียงสงสัยพฤติกรรมของบุคคลใดก็ขอให้ช่วยกันกำจัด และแจ้งเรื่องให้เจ้าหน้าที่ทราบทันที² หนังสือพิมพ์ก็ได้มีส่วนช่วยกระตุ้นให้ประชาชนระฆังระวั่งในเรื่องการจารกรรมอยู่เสมอ โดยการตีพิมพ์ข้อความลงในหนังสือพิมพ์หลายฉบับว่า "จงระวั่งคนแปลกหน้า"³

รัฐบาลไทยโดยผ่านทางกระทรวงการต่างประเทศ ได้จัดหาข้อบังคับของสวีเดน ซึ่งห้ามตำรวจสวีเดน⁴ ได้ออกข้อจำกัดบางประการ ใช้บังคับเฉพาะคนต่างด้าว เช่น ห้ามมิให้คนต่างด้าวถ่ายรูป หรือเข้าไปในท่าเรือ สถานีรถไฟ โรงงาน ฯลฯ เข้ามาใช้ในเมืองไทยด้วย เพื่อป้องกันการจารกรรม พร้อมกันนี้รัฐบาลก็ได้

¹ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม พ.ศ. 2484 หน้า 156 - 157.

²สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 65/2482 วันพุธที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2482

³หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2484 หน้า 5

⁴กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/1:4 (3)
ให้สถานทูตและสถานกงสุล จัดหากฎหมายต่าง ๆ

พิจารณาว่าสมควรที่จะมีกฎหมายคุ้มครองความลับในราชการออกมา เพื่อความมั่นคงของประเทศ เรียกว่า "พระราชบัญญัติคุ้มครองความลับในราชการ พุทธศักราช 2483" ซึ่งตามมาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้ระบุไว้ว่า "ที่สงวน" หมายถึงสิ่งปลูกสร้างทุกชนิด สำหรับการป้องกันประเทศ เช่น ฐานทัพบก เรือ อากาศ โรงงานทำอาวุธฯ ให้อาศัยเป็นความลับ ผู้ใดมีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมาย กระทำการคัดลอก เขียน จำลอง หรือถ่ายภาพมิได้¹ นอกจากนี้แล้วกฎหมายสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งออกตามความในพระราชกำหนดควบคุมการติดต่อกับต่างประเทศ พุทธศักราช 2483 ยังได้ระบุไว้ว่า ห้ามการส่งข่าวสารเกี่ยวกับการ เคลื่อนย้ายกองทหารหรือการระดมกำลังไปนอกราชอาณาจักร ให้อธิบดีกรมไปรษณีย์โทรเลขมีอำนาจตรวจข่าวสาร และถ้ากรณีเป็นที่สงสัย ให้มีอำนาจงดการส่งข่าวสารที่สงสัยนั้น² ตลอดทั้งได้มีพระราชกำหนดกำหนดเขตหวงห้ามคนต่างดาว พุทธศักราช 2484 ออกมาด้วย เพื่อประโยชน์แห่งความมั่นคงและความสงบเรียบร้อยแห่งบ้านเมือง นอกจากนี้แล้วรัฐบาลก็ได้ตั้งกรมการขึ้นคณะหนึ่งสำหรับทำหน้าที่เฝ้าระวังการต่าง ๆ ที่น่า ๆ ประสงค์ได้ปฏิบัติกันโดยแยบยล เช่น ในการสงครามนั้นได้มีการกระทำการโฆษณาภัยอย่างไร แก่ภัยทางการเมือง เศรษฐกิจกับอย่างไร เพื่อจะได้เข้ามาเป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติของไทย³

¹"พระราชบัญญัติคุ้มครองความลับในราชการ พุทธศักราช 2483" ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 57 (6 ธันวาคม 2483) หน้า 805

²"พระราชกำหนดควบคุมการติดต่อกับต่างประเทศ พุทธศักราช 2483" ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 57 (28 พฤศจิกายน 2483) หน้า 742

³สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 57/82 วันศุกร์ที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2482

เมื่อสถานการณ์ของโลกทวีความตึงเครียดยิ่งขึ้น คณะรัฐมนตรีประชุมกันและลงมติว่า เพื่อความรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ในการปฏิบัติงาน อันจะนำมาสู่ความมั่นคงและปลอดภัยของประเทศ สมควรให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจเรียกผู้บังคับบัญชาของกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ อันมีหน้าที่เกี่ยวกับกิจการนั้น ๆ มาไต่ถามสอบสวน หรือสั่งให้ปฏิบัติราชการได้โดยตรงทีเดียว และเมื่อนายกรัฐมนตรีได้สั่งไปประการใดแล้ว ให้ผู้รับคำสั่งรีบปฏิบัติ และรายงานให้ผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปทราบโดยด่วน ซึ่งจะทำให้การปฏิบัติราชการมีความคล่องตัวมากขึ้น

รัฐบาลได้มีนโยบายชักชวนให้ประชาชนเกิดความนิยมเลื่อมใสในการปกครองของรัฐบาลในขณะนั้น โดยได้กำชับให้ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐทุกคนให้ความช่วยเหลือแก่ราษฎรอย่างเต็มความสามารถ เพื่อเรียกความนิยมจากประชาชน อันจะนำมาสู่ความมีระเบียบวินัยในการปกครอง และความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ¹ รัฐบาลของไทยในสมัยนั้น ได้ห้ามข้าราชการกีดกันประเทศไทยให้ชาวต่างประเทศพึง เพราะจะเป็นการเปิดโอกาสให้ชาวต่างประเทศทราบข้อบกพร่องต่าง ๆ ของประเทศไทย แล้วจะกลายมาเป็นภัยต่อประเทศไทยในภายหลังได้ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่มีการติดต่อกับพวกคณะทูต หรือชาวต่างประเทศ ให้ช่วยกันสำรวจ ระมัดระวังงดอย่าในการพูดจาให้มาก เพื่อมิให้เกิดความฉกฉวยหมองใจกับฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด² พร้อมกันนี้ให้ข้าราชการทุกคนพึงวิญญูระจายเสียง เพื่อปฏิบัติตามคำสั่งแห่งการณหรือคำสั่งของทางราชการถ้าหากมี ตลอดจนให้กระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ช่วยกันตรวจข่าวเพื่อให้ชาว

¹ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 60/82 วันพุธที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2482.

² สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 70/82 วันพุธที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2482

ที่ถูกต้องแกหนึ่งคือพิมพ์ เพื่อช่วยกันรักษาชาวราชการที่เผยแพร่ออกไปให้เป็นชาวที่ถูก
ทองแท้จริง¹

แม้ว่าประเทศไทยจะได้ยึดถือนโยบายความเป็นกลางอยู่โดยเคร่งครัดแล้วก็ตาม แต่เพื่อเป็นการไม่ประมาท -กระทรวงกลาโหมจึงได้สั่งการปล่อยทหารบก เรือ อากาศ ปีที่ 2 ซึ่งกำลังจะออกไปพักผ่อน ให้คงอยู่ในกองทัพอีกต่อไป จนกว่า เหตุการณ์ของโลกจะกลับคืนเข้าสู่ความสงบ พร้อมกันนี้รัฐบาลยังได้อนุมัติให้กระทรวง กลาโหมดำเนินการสั่งซื้ออาวุธและเครื่องบินเพิ่มเติม ไปอีกเป็นจำนวนมากมาย เพื่อนำมาใช้ในการป้องกันประเทศ และเพื่อเป็นการให้ความปลอดภัยแก่คนไทยตามชายแดน ทางกระทรวงมหาดไทยจึงได้เพิ่มพลตำรวจ 4 บาท ขึ้นอีก 500 คน ให้เป็นที่อุ่นใจของ ประชาชนพลเมือง อันจะได้ตั้งหน้าท่ามาหาเลี้ยงชีพด้วยความสงบสุข² รัฐบาลได้มีวิธีการที่จะทำให้ประเทศได้มีกำลังทหารเพิ่มขึ้นให้เพียงพอแก่การที่จะใช้ป้องกันประเทศ โดยการออก "พระราชบัญญัติยกความผิดให้แก่ผู้กระทำผิดกฎหมายรับราชการทหารกับ ชาคนรับราชการทหารและตำรวจ พุทธศักราช 2483"³ ซึ่งระบุไว้ว่าบรรดาผู้ที่กระทำ ผิดพระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์ทหารหรือพระราชบัญญัติรับราชการทหารโดยเหตุต่าง ๆ

¹สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี รายงานการประชุมคณะ รัฐมนตรี ครั้งที่ 1/83 วันจันทร์ที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2483

²สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี รายงานการประชุมคณะ รัฐมนตรี ครั้งที่ 21/83 วันพุธที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2483

³"พระราชบัญญัติยกความผิดให้แก่ผู้กระทำผิดกฎหมายรับราชการทหารกับชาคนรับ ราชการทหารและตำรวจ พุทธศักราช 2483" ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 57 (24 ธันวาคม 2483) หน้า 909

ก่อนวันใช้พระราชบัญญัตินี้ ให้ยกความผิดเสีย ด้วยวิธีการเช่นนี้ทำให้บรรดาทหารทั้งหลายที่มีความผิดติดตัวอยู่ได้กลับเข้ามารับราชการอีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อความมั่นคงของชาติ

2.3.2 ทางเศรษฐกิจ ถึงแม้ว่าสงครามโลกครั้งที่สองนี้สมรภูมิล้วนใหญ่จะกระทำกันในยุโรปและประเทศเป็นกลางทั้งหลายจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย แต่ภัยจากสงครามก็กระทบกระเทือนถึงประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศไทยได้รับภัยทางเศรษฐกิจ และภัยทางการเมืองภายในประเทศในระยะแรกเริ่มสงคราม กล่าวคือ เมื่อสงครามเกิดขึ้น นานาประเทศต่างก็สะสมเสบียงอาหารไว้ใช้ภายในประเทศของตน และสั่งห้ามจำหน่ายสินค้าบางชนิดออกนอกประเทศ ปริมาณสินค้าที่ส่งออกจำหน่ายจึงลดลง ประกอบกับการที่เรือสินค้ากองลอยหลบหนีการรังควานจากเรือรบของประเทศคู่สงคราม จึงทำให้สินค้านำเข้าแพงและหาซื้อได้ยาก โดยเฉพาะสินค้าประเภทเครื่องจักรกล น้ำมัน และอาหารกระป๋อง ตลอดจนกระทั่งอาวุธ ส่วนสินค้าออกสำคัญของไทย เช่น ข้าว ก็ส่งออกจำหน่ายไปต่างประเทศไม่ได้ เพราะไม่มีเรือบรรทุกไป เนื่องจากเรือสินค้าของประเทศฝ่ายสัมพันธมิตรต่างก็ถูกรัฐบาลของประเทศตนนำไปช่วยในราชการสงคราม ส่วนเรือสินค้าของเยอรมนีก็จ่ออยู่ในท่าเรือกรุงเทพฯ ไม่สามารถแล่นผ่านแนวล้อมของกองเรือฝ่ายสัมพันธมิตรออกไปได้ ดังนั้นรัฐบาลของไทยจึงได้หาวิธีแก้ไขความเดือดร้อนของประชาชนโดยใช้นโยบายพึ่งตนเอง ได้ขอให้กระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ตลอดจนข้าราชการช่วยกันชักชวนราษฎรให้หมักหมมในการทำงานยิ่งขึ้น เป็นต้นว่าส่งเสริมให้ราษฎรทำสวนครัว ปลูกฝ้าย ไร่ถั่วกระต๊าก ทำการกสิกรรมและพยายามใช้เครื่องนุ่งห่ม พร้อมทั้งเครื่องอุปโภคบริโภคอย่างอื่นที่ทำได้ในประเทศไทย¹ เพื่อบรรเทาความขาดแคลนในขณะนั้น

¹ ลานักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักราชเลขาธิการ รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 48/2482 วันจันทร์ที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2482

จากการที่ประเทศเราไม่มีเรือเดินทะเลเองนั้น ทำให้สินค้าบางอย่างของเราส่งออกไปจำหน่ายในต่างประเทศไม่ได้ รัฐบาลจึงได้แก้ปัญหาด้วยการจัดตั้งบริษัทเดินเรือค้าขายระหว่างประเทศขึ้นเอง¹ ซึ่งทำให้การค้าของไทยสามารถดำเนินต่อไปได้ ส่วนการขาดแคลนเครื่องอุปโภค บริโภคบางชนิดนั้น รัฐบาลได้แก้ไขด้วยวิธีออกพระราชกฤษฎีกาควบคุมการส่งออกปศุสัตว์และพืชผลซึ่งสินค้าบางอย่าง เช่น ข้าว ปลาข้าวทุกชนิด ผลิตภัณฑ์ไหม ยาง หรือยาสูบไฟร อาวูช ปูนซีเมนต์ ทองคำ² และได้ตราพระราชบัญญัติป้องกันการกักตุนสินค้าและการออกมา เพื่อควบคุมมิให้ผู้ขายสิ่งของคิดเอาค่าไ้มากกว่าที่เหมาะสม อันจะก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ราษฎรในยามที่เครื่องอุปโภคบริโภคขาดแคลนอยู่แล้ว พระราชบัญญัตินี้ให้อำนาจคณะกรรมการมีอำนาจเรียกบุคคลที่กักตุนสินค้าหรือการออกมาพิจารณาโทษได้³ นอกจากนี้ก็ยังมีพระราชบัญญัติการสวนกรัวและการเลี้ยงสัตว์ เพื่อประโยชน์แห่งกรัวเรื้อน พุทธศักราช 2482 ออกมาเพื่อให้ประชาชนได้จัดทำกรัวเรื้อนและการเลี้ยงสัตว์ บนที่ดินที่ตนอาศัยอยู่ให้ปีปริมาณพอเพียงแก่การใช้ในกรัวเรื้อนของตน⁴ เป็นการลดค่าครองชีพและช่วยผ่อนคลายความ

¹สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี รายงานการประมูณณะ
รัฐมนตรี ครั้งที่ 1/2483 วันจันทร์ที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2483

²ข่าวโฆฆาการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 6 ประจำเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2484
หน้า 1411 - 17.

³"พระราชบัญญัติป้องกันการกักตุนสินค้าและการออกมา (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2483"
ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 57 (31 ธันวาคม 2483) หน้า 1064.

⁴"พระราชบัญญัติการสวนกรัวและการเลี้ยงสัตว์เพื่อประโยชน์แห่งกรัวเรื้อน
พุทธศักราช 2482" ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 56 (26 ตุลาคม 2482) หน้า 1323

เคื่องร่อนจากการขาดเกรียงบริโกลบางออกไปในตัว

การขาดแคลนนํ้ามันเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่รัฐบาลจาเมก้าจะต้องแก้ไขโดยเร็ว เพราะเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุดโดยเฉพาะในยามสงคราม ในเวงาปกติไทยเราก็ตองซื้อน้ำมันจากอังกฤษ, ญี่ปุ่น เขามาใช้ในประเทศอยู่แล้ว เมื่อสงครามเกิดขึ้นการส่งซื้อน้ำมันเข้ามาใช้เต็มไปด้วยความยากลำบากมากเพราะการคมนาคมไม่สะดวก และเกิดความไม่เข้าใจกันขึ้นระหว่างไทยกับอังกฤษในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่น¹ จึงทำให้น้ำมันที่ไทยควรจะได้จากอังกฤษหรือญี่ปุ่นลดน้อยลงไปอีก รัฐบาลได้แก้ปัญหานี้ด้วยการออก "พระราชบัญญัติปันส่วนน้ำมันเชื้อเพลิง พุทธศักราช 2483" ความสำคัญของการออกพระราชบัญญัติน้ำมันเชื้อเพลิงนี้ ก็เพื่อให้มีน้ำมันเชื้อเพลิงใช้กันได้อย่างทั่วไไปในประเทศ

รัฐบาลได้แก้ปัญหการว่างงานโดยการออกพระราชบัญญัติจัดหางานให้ผูไรอาชีพ พุทธศักราช 2484 เพื่อให้ผู้มีใ้มีอาชีพหรือรายได้สำหรับบำรุงเลี้ยงตนและครอบครัวมีอาชีพและความเป็นอยู่ดีขึ้น ตามพระราชบัญญัตินี้ได้ระบุไว้ว่าผู้ขายไทยที่บรรลุนิติภาวะทุกคนต้องมีอาชีพหรือรายได้เป็นปกติ ซึ่งเป็นอาชีพหรือรายได้ที่ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือความเจริญของประเทศ และเมื่อปรากฏว่าผู้ใดไม่มีอาชีพหรือรายได้ ให้ข้าหลวงประจำจังหวัดหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายมีอำนาจจัดหาหรือกำหนดการงานให้ผู้นั้น ประกอบอาชีพเป็นปกติภายในเขตจังหวัดนั้น โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความสามารถของผู้นั้น² นอกจากนี้รัฐบาลได้ช่วยให้คนไทย

¹สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 26/2484 วันพุธที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2484

²"พระราชบัญญัติจัดหางานให้ผูไรอาชีพ พุทธศักราช 2484" ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 58 (30 กันยายน 2484) หน้า 1220.

มีอาชีพ โดยออกพระราชบัญญัติช่วยอาชีพและวิชาชีพ พุทธศักราช 2484 ซึ่งได้กำหนด
สงวนอาชีพและวิชาชีพบางประเภทบางระแ่งไว้สำหรับเป็นอาชีพ หรือวิชาชีพเฉพาะคน
ไทย เช่น การตัดผม ว่างไม้ การเลี้ยงสัตว์ การเพาะปลูก ทำบุหรื ไม้ขีดไฟ ฯ
ห้ามมิให้บุคคลอื่นประกอบอาชีพหรือวิชาชีพเหล่านี้ และเพื่อสนับสนุนอาชีพของคนไทย
รัฐบาลได้จัดตั้งบริษัทไทยก่อสร้างขึ้น¹ รวมทั้งจัดตั้งโรงเลื่อย โรงงานทำสินค้าบาง

สำหรับวิธีแก้ปัญหาการขาดแคลนสินค้าจากต่างประเทศนั้น รัฐบาลได้พยายาม
ที่จะชักชวนให้ราษฎรชาวไทยใช้สินค้าไทยแทนสินค้าจากต่างประเทศ โดยวิธีการต่าง ๆ
เช่น รัฐบาลได้ออกรฎมนิยณะฉบับที่ 5 เรื่องให้ชาวไทยพยายามใช้เครื่องอุปโภคบริโภค
ที่มีกำเนิดหรือทำขึ้นในประเทศไทย ได้ตั้งโรงงานทำสินค้าบางอย่างขึ้นใหม่เพื่อดึงดูด
ความสนใจของประชาชน และเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนด้วย เช่น
โรงงานทอผ้า โรงงานทำน้ำตาล โรงงานทำกระดาษ ได้ส่งเสริมอุตสาหกรรมภายใน
กรมกรั่ว ได้ตั้งบริษัทและออกร้านรับซื้อและจำหน่ายสินค้าไทย เช่น บริษัททำพิชชผลไทย
ร้านอุตสาหกรรมไทย และบริษัทไทยนิยม ฯ ได้สนับสนุนผู้ผลิตสินค้าไทยทุก ๆ ราย ที่
มาขอความช่วยเหลือทั้งในการค่าและทางเทคนิคเท่าที่จะพึงทำได้ เช่น ได้ให้เงิน
ไปรับตรวจคุณภาพและออกประกาศนียบัตรรับรองให้เป็นคน² นโยบายชักชวนให้คน
ไทยใช้ของไทยนี้ นอกจากจะช่วยจัดการขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภคที่มาจากต่าง
ประเทศแล้ว ยังเป็นการช่วยให้เงินตราของไทยไม่ออกไปต่างประเทศมากกว่าที่จำ-
เป็นอีกด้วย ทำให้เกิดดุลย์ทางการค้า นายกรัฐมนตรีของไทยในสมัยนั้น คือ พลตรี

¹สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี รายงานการประชุม
คณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 57/2482 วันศุกร์ที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2482

²สำนักเลขาธิการรัฐสภา รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 13/
2483 วันอังคารที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2483

หลวงพิบูลสงคราม ได้ลงมือทำส่วนครัวและเลี้ยงเป็ดด้วยตนเอง เพื่อต้องการชักชวนให้ประชาชนหันมานิยมในนโยบายพึ่งตนเองของรัฐบาล¹ และความรู้สึกในเรื่องนี้คงจะมีสูงมาก ถึงกับมีผู้แทนราษฎรบางท่านยอมโกนผมเกรียนเพื่อหลีกเลี่ยงการไต่สวน ซึ่งเป็นสิ่งที่มาจากการต่างประเทศ² และเมื่อรัฐบาลได้ทราบว่าราษฎรต้องซื้ออาหารด้วยราคาแพง ก็ได้จัดตั้งโรงงานทำอาหารกระป๋องขายให้แก่ราษฎรในราคาถูก ส่วนอาหารที่เป็นเนื้อสัตว์ เช่น เนื้อไก่ เนื้อสุกร ทางรัฐบาลก็ได้จัดทำเสียเอง เพื่อที่จะขายให้แก่ราษฎรในราคาเยอเมื่อราษฎรจะซื้อรับประทานได้โดยสะดวก³

2.3.3 ทางสังคม

ตามปกติสังคมไทยนั้นเป็นสังคมที่สงบและมีความสุขพอสมควร เพราะคนไทยส่วนมากเป็นผู้นิยมสันนิบาตในการหาทานกิน เกรงเกร็ดในพุทธศาสนา มีจิตใจโอบอ้อมอารี จึงอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างไม่มีความเกือกร่อน ประกอบกับรัฐบาลได้พยายามส่งเสริมและปลูกฝังการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้กับคนไทย จึงได้ทะนุบำรุงการปกครอง การศึกษา การเศรษฐกิจ การสาธารณสุข และการเกษตรให้ดียิ่ง ๆ ขึ้น แต่เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองเกิดขึ้นนั้น ความวุ่นวายเดือดร้อนก็ได้เริ่มเข้ามายุ่งยงกับไทย รัฐบาลได้มีความห่วงใยในเรื่องนี้มาก เพราะเกรงไปว่าคนไทยจะรบราฆ่าฟันกันเองเนื่องจากต่างฝ่ายต่างก็สนับสนุนประเทศคู่สงครามที่ตนก็ใจชื่นชมและผูกพันกันอยู่ จึงได้หาทางแก้ไขด้วยการส่งเสริมความสามัคคีให้เกิดขึ้นระหว่างคนไทยในชาติ ให้มีความรักใคร่กลมเกลียวเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เพื่อจะได้ช่วยกันในการป้องกันและรักษาประเทศไว้รอดพ้นจากภัยแห่งสงครามโดยการออกโรยบินฉบับที่ 9 เรื่องภาษาและหนังสือกับหน้าที่พลเมืองดี ซึ่งได้ระบุไว้ว่า

¹หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2482 หน้า 1, 20.

²อุบล จิระสวัสดิ์ สภาวะทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมของไทยในสงครามโลกครั้งที่ 2 หน้า 214.

³หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2482 หน้า 2.

"ชนชาติไทยจะต้องไม่ถือเอาสกุลวงศ์เก่าแก่ ภูมิสำเนาที่อยู่ หรือสำเนียงแห่งภาษาพูดที่แปร่งไปตามท้องถิ่น เป็นเครื่องแสดง ความแตกแยก ทุกคนต้องถือว่า เมื่อเกิดมาเป็นชนชาติไทย ก็มีเลือด ไทย และพูดภาษาไทยอย่างเดียวกัน ... ชนชาติไทยจะต้องถือเป็น หน้าที่ในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีแห่งชาติ..."¹

พร้อมกันนี้ก็ได้พยายามชักชวนให้ประชาชนช่วยกันรักษาเกียรติของประเทศโดยการกำหนด ให้เป็นคนมีวัฒนธรรม รู้จักแต่งกายให้เหมาะสมกับเวลาและสถานที่ รู้จักรักษามรรยาท ให้ถูกต้อง ตลอดจนสนับสนุนให้คนไทยรู้จักใช้เวลาในการทำงาน การศึกษาหาความรู้ การท่องเที่ยว การประกอบกิจในทางศาสนา การพักผ่อน ให้เหมาะสมด้วย² เพื่อที่จะ ให้ชาวต่างประเทศยอมรับว่า ไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่มีความเจริญเท่าเทียมกับนานา ประเทศ

ในระหว่างสงครามนั้นในประเทศไทยได้เกิดโรคระบาดขึ้น ก็ใช้ทรัพย์สิน รัฐบาลได้หาทางแก้ไขโดยการเพิ่มงบประมาณให้กับกรมสาธารณสุข เพื่อใช้ในการปราบ ปรามโรคนี้ พร้อมทั้งได้หาทางป้องกันโรคกาฬโรคและอหิวาตกโรคที่จะเกิดขึ้นด้วย ได้ สร้างโรงพยาบาลและสุขศาลาเพิ่มขึ้นอีกหลายร้อยแห่ง เช่น โรงพยาบาลประจำจังหวัด เวียงใหม่ และนิคมโรคเรื้อนในจังหวัดนครราชสีมา³ นอกจากนี้แล้วทางราชการยัง ใช้จ่ายเงินอุดหนุนสมาคมปราบวันโรคในพระบรมราชูปถัมภ์ด้วย⁴

¹"ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยรัฐธรรมนูญฉบับที่ 9 เรื่องภาษาและหนังสือ กับหน้าที่พลเมือง" ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 57 (24 มิถุนายน 2483) หน้า 151.

²"ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยรัฐธรรมนูญฉบับที่ 11 เรื่องกิจประจำวัน ของคนไทย" ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 58 (9 กันยายน 2484) หน้า 1132.

³ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 ประจำเดือน มีนาคม พ.ศ. 2484 หน้า 774.

⁴ค.

รวมทั้งได้มีการปรับปรุงสุขลักษณะในชนบท¹ เพื่อช่วยเหลือราษฎรให้ได้รับความสะดวกในการบริโภคและอุปโภค ก็ได้มีการสร้างบ่อน้ำและสระน้ำสาธารณะตามจังหวัดต่าง ๆ² ซึ่งแบ่งว่าชนบทเกินที่จังหวัดกรม 32 บ่อ หนองคาย 43 บ่อ³ ส่วนการไฟฟ้าก็ได้ขยายให้ขึ้นตามแหล่งชุมชนต่าง ๆ รวมทั้งปรับปรุงกิจการไฟฟ้านครหลวงด้วย⁴ เกี่ยวกับอยู่อาศัยของราษฎร กระทรวงมหาดไทยได้ร่วมมือกับกระทรวงเกษตรให้ความสะดวกแก่ราษฎรในการตัดฟันชักลากไม้ และจัดหาไม้มาปลูกสร้างบ้านเรือนให้พอแก่การอยู่อาศัยของประชาชน⁵ รัฐบาลได้จัดสร้างถนนหนทางเพิ่มขึ้นอีกมากมาย เช่น สายอุบลรี - กงพะยาเย็น - นครราชสีมา, บัวใหญ่ - พุทไธสง, คอยเสียด - เวียงป่าเป้า - เชียงราย ฯลฯ เพื่อความสะดวกในการคมนาคมแก่ประชาชนและเพื่อเป็นการส่งเสริมความเจริญของประเทศ⁶ ร.บ. จึงได้เปิดทำการรับส่งโทรเลขทางวิทยุระหว่างกรุงเทพฯ - มะนิลาขึ้น⁷ และได้มีการตั้ง "องค์การส่งเคราะห์ประชาชน

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 6 ประจำเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2484 หน้า 1359.

² สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 23/2483 วันพุธที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2483

³ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2484 หน้า 581.

⁴ ล.ก. หน้า 575.

⁵ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2482 หน้า 2.

⁶ "พระราชกฤษฎีกาประกาศแนวทาง 70 สาย พุทธศักราช 2483" ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 57 (22 ตุลาคม 2483) หน้า 605.

⁷ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม พ.ศ. 2484 หน้า 97.

สงคราม" ขึ้น เพื่อช่วยเหลือประชาชนให้พ้นจากความเดือดร้อนในยามสงคราม"¹

จะเห็นว่าความที่ไทยรักษาความเป็นกลาง แม้จะมีผลดีที่ประเทศไม่ต้องเข้าสู่สถานะสงคราม แต่ก็มิใช่จะปลอดภัยเหนือในยามปกติ เพราะรัฐบาลต้องประสบปัญหาทั้งภายในและภายนอกประเทศ ปัญหาภายในก็คือความยุ่งยากทั้งที่โลกกล่าวมาแล้ว ส่วนปัญหาจากภายนอกก็คือ รัฐบาลต้องพยายามดำเนินนโยบายผูกไมตรีกับประเทศคู่สงครามเอาไว้ทั้งสองฝ่าย เพื่อมิให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมีโอกาสบุกรุกเข้ามาในประเทศไทย อันจะทำให้ไทยเสียความเป็นกลางไปได้ แต่จากการดำเนินนโยบายบางประการของรัฐบาลไทยในสมัยนั้น และลัทธิแสนยานุภาพ (Militarism) ของญี่ปุ่นเอง ก็ได้เป็นสาเหตุให้ญี่ปุ่นได้เข้ามาบีบบังคับเหนือประเทศไทย และในที่สุดญี่ปุ่นก็ได้ยกพลขึ้นบกในประเทศไทยเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 และไทยเราก็จำต้องทำสัญญาเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นในวันที่ 11 เดือนเดียวกัน อะไรก็อนนโยบายอันเป็นสาเหตุให้ญี่ปุ่นเข้ามาบีบบังคับเหนือไทย จนทำให้ไทยไม่สามารถรักษาความเป็นกลางไว้ได้อีกต่อไป และประเทศไทยไม่มีความสามารถที่จะรักษาความเป็นกลางให้คงอยู่ต่อไปได้จริงหรือไม่ เป็นเรื่องที่ควรแก่การศึกษากันกว่าหาข้อเท็จจริงกันต่อไป เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงนโยบายครั้งสำคัญของรัฐบาลในขณะต่อไป

¹ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 38/2483 วันพุธที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2483

การเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่สอง

3.1 ไทยยอมให้ญี่ปุ่นเดินทัพผ่านประเทศ

ในขณะที่เกี่ยวกับที่ประเทศไทยได้พยายามรักษาความเป็นกลางอย่างเคร่งครัดนั้น สงครามในยุโรปและในเอเชียก็ได้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น เมื่อฝรั่งเศสได้พ่ายแพ้กับเยอรมันในวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2483 แล้ว ญี่ปุ่นได้ลงนามในสนธิสัญญาพันธมิตรกับเยอรมันและอิตาลีในวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2483¹ โดยเยอรมันยอมให้ญี่ปุ่นเป็นผู้นำในค่านเอเชีย ดังนั้นญี่ปุ่นจึงเริ่มดำเนินนโยบายเข้ายึดครองดินแดนอาณานิคมของอังกฤษและฝรั่งเศสในเอเชีย โดยเคลื่อนกำลังเข้าสู่ภาคเหนือของอินโดจีน เพื่อใช้เป็นฐานทัพเข้าตีประเทศจีน² และประเทศอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงทำให้สถานการณ์ในแหลมอินโดจีนตึงเครียดยิ่งขึ้น

รัฐบาลไทยในขณะนั้นได้พยายามชักชวนให้ประชาชนปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล เพื่อรักษาความเป็นกลางตามที่ได้ประกาศไว้ ทั้งนี้เนื่องจากอิทธิพลของการโฆษณาชวนเชื่อของฝ่ายอังกฤษและญี่ปุ่นในประเทศไทยรุนแรงมาก ฝ่ายอังกฤษทำการ

¹กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ, เอกสารเรื่องสงครามโลกครั้งที่สอง เล่ม WW 2/1.8 (3) "สงครามค่านเอเชียบูรพา"

²Martin, James V. Jr., "Thai - American Relations in World War II.," Journal of Asian Studies, (August 1963) p. 452.

โฆษณาชวนเชื่อได้ผลมากกว่า จากหลักฐานที่น่าเชื่อถือกล่าวว่า

"เราควรยึดหลักเป็นกลางเคร่งครัด ความไม่เป็นกลางของเราถูกอิทธิพลของการโฆษณาชวนเชื่อทั้งสองฝ่าย ทำให้ผู้สนใจน้อยลง ผู้สนใจน้อยลง อพยพออกจากประเทศเป็นการเตรียมรบ พวกคนไทยเขาข้างอังกฤษ เนื่องจากเขาอยู่ในอิทธิพลของอังกฤษมานาน จิตใจเขาไปข้างอังกฤษ ถึงกับโฆษณาแก่ผู้และไรเง้งนงประมาณมาก รวมดูไปก็ ทัศนเป็นกลาง ในระยะกว่าที่ผู้ยกกำลังทหารเขาไปไทย รัฐบาลจะพยายามออกโฆษณาโต้ประจาวนรักษาความเป็นกลางเอาไว้ รัฐบาล กองทัพรัฐบาลไว้เสมอ"¹

จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ถึงกับได้มีคำสั่งวิงวอนตอบบรรดาชาวต่างประเทศที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยว่า

"ข้าพเจ้าจึงขอวิงวอนตอบชาวต่างประเทศในประเทศไทยทุกคนให้ร่วมมือกับรัฐบาลและประชาชนในประเทศที่ตนมีถิ่นที่อยู่ ในอันจะเคารพความเป็นกลางอย่างเคร่งครัดของประเทศตน เพื่อจะได้มีสันติภาพอยู่อย่างมั่นคง สำหรับประโยชน์อันรวมกันทุกฝ่าย และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้าพเจ้าใคร่จะขอให้เพียรพยายามทุกทางเพื่อป้องกันมิให้ประเทศตนกลายเป็นฐานโฆษณาชวนเชื่อ ซึ่งในขณะที่เกิดการระหววงประเทศกับกันอยู่ขณะนี้ มิแต่จะเป็นการเสื่อมเสียแก่นโยบายของไทย ที่แสงสนธิ และมีศรัทธาเหมาเทียมกันสำหรับบรรดานานาชาติทั้งปวง"²

รัฐบาลได้ใช้นโยบายชาตินิยมเข้าต่อสู้การโฆษณาชวนเชื่ออยู่ตลอดเวลา จนได้จัดทำมีการสนทนาของนายมัน จูจาจิ และนายคง รักไทย ส่งสภานประชาชนให้ปฏิบัติตามนโยบายความเป็นกลางของรัฐบาล³ และเมื่อเห็นว่าเหตุการณ์ใดทวีความถึงเครียด

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 9 ประจำเดือนกันยายน พ.ศ. 2484
หน้า 2293

² ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 10 ประจำเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2484
หน้า 2475

³ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 7 ประจำเดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2484
หน้า 1771

มากขึ้น รัฐบาลจึงได้ขออำนาจเด็ดขาดจากสภาผู้แทนราษฎร เพื่อใช้เป็นเครื่องมือของ รัฐบาลเข้าแก้ไขเหตุการณ์ให้ทันทั่วทั้งที่ได้ สภาผู้แทนราษฎรจึงได้ออกพระราชบัญญัติมอบ อำนาจให้รัฐบาลในภาวะคับขัน พุทธศักราช 2484¹ โดยให้รัฐบาลมีอำนาจประกาศ พระราชกฤษฎีกาออกใช้เป็นกฎหมาย เพื่อปฏิบัติในภาวะคับขันได้เช่น ในการปฏิบัติและ เว้นการปฏิบัติบางอย่างเพื่อประโยชน์แห่งความกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวของชาติ การป้องกันและปราบปรามการกบฏ การรักษาสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศ การปฏิบัติเพื่อ ประโยชน์แก่การดำเนินการภายในกรณีพิเศษที่ประเทศไทยมีความจำเป็นต้องทำ ฯ พร้อม กันนี้รัฐบาลก็ได้แถลงให้ประชาชนทราบว่า

"รัฐบาลมิได้มีความมุ่งหมายที่จะได้รับอำนาจอันใด เกินขอบเขต ของรัฐธรรมนูญ รัฐบาลมีความตั้งใจอันแน่วแน่ ที่จะรักษาไว้ซึ่งระบอบ ประชาธิปไตย ตามวิถีทางแห่งรัฐธรรมนูญทุกประการ แต่ประชาชนยอม ทราบอยู่ทั่วกันแล้วว่า ในเวลานี้ประเทศชาติเข้าสู่ภาวะคับขันเพียงไร และในภาวะคับขันนั้น ย่อมจะมีเหตุการณ์ที่มีโอกาสความเกิดขึ้นเสมอ ๆ ถ้าหากรัฐบาลไม่มีเครื่องมือที่จะแก้ไขให้ทันทั่วทั้งที่ได้ ก็จะเป็นความเสี ยหายใหญ่หลวงแก่ประเทศชาติ และเป็นความเดือดร้อนยิ่งใหญ่อแก่ราษฎร ฉะนั้น จึงจำต้องมีพระราชบัญญัติให้อำนาจแก่รัฐบาลที่จะออกกฤษฎีกาเพื่อ เฉลี่ยเหตุการณ์ได้ทันทั่วทั้งที่ได้"²

¹ "พระราชบัญญัติมอบอำนาจให้รัฐบาลในภาวะคับขัน พุทธศักราช 2484"

ราชกิจจานุเบกษา, แผนกกฎหมาย, เล่มที่ 58 (6 ธันวาคม 2484), หน้า 1748-1750

² "แถลงการณ์เรื่อง พระราชบัญญัติมอบอำนาจให้รัฐบาลในภาวะคับขัน พุทธศักราช 2484", ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 58 (6 ธันวาคม 2484), หน้า 1759

นอกจากนี้แล้ว สถาปนาราชวังกก็ได้ออกพระราชบัญญัติให้อำนาจในการเตรียมการป้องกันประเทศ พุทธศักราช 2484¹ เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของคนไทย ในการเตรียมป้องกันประเทศ เช่น ให้ข้าหลวงประจำจังหวัด จัดวางแผนการต่อต้านข้าศึกสำหรับท้องถิ่นนั้น และในการนี้ให้ข้าหลวงม้ออำนาจสั่งให้คนไทยเข้าประชุมรับการอบรมและให้มีการฝึกซ้อมได้ควย ฯลฯ

ในขณะเดียวกันที่ได้มีการเตรียมการป้องกันภายในประเทศนั้น รัฐบาลได้ใช้วิธีการทางการทูตเพื่อการป้องกันประเทศควบคู่กันไปควย รัฐบาลไทยได้ปรึกษาหารือกับทูตของอังกฤษและสหรัฐอเมริกาอยู่ตลอดเวลาว่า อังกฤษและสหรัฐอเมริกาคจะหาอย่างไรและช่วยเหลืออะไรไทยได้บ้าง ถ้าญี่ปุ่นละเมิดความเป็นกลางของไทย รัฐมนตรีต่างประเทศของไทยในขณะนั้น คือนายคิเรก ชัยนาม ได้พยายามกระชับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกาให้มากขึ้น เมื่อ นาย Wallys R. Peck เอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาคนใหม่มาถึงกรุงเทพฯ ในราวกลางเดือน กันยายน พ.ศ. 2484 และได้มีโอกาสพบปะสนทนากับนายคิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยนั้น ทางฝ่ายไทยเราก็ได้แจ้งให้สหรัฐอเมริกาทราบถึงความลำบากของไทยในฐานะที่เป็นประเทศเล็ก ถูกบีบบังคับจากทั้งสองฝ่าย เพราะไทยเราพึ่งตัวเองไม่ได้ทุกด้าน ทั้งในด้านเศรษฐกิจและยุทธปัจจัย พร้อมทั้งได้ให้การรับรองกับเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาว่า ไทยนั้นนิยมสหรัฐอเมริกา เพราะไทยเป็นประเทศที่มีไมตรีจิตต่อประเทศอื่นทั่วไป และไม่เคยคิดรุกรานใคร สำหรับประเทศญี่ปุ่นนั้น ไทยก็ยังนิยมในความสามารถของญี่ปุ่นที่ได้เป็นประเทศมหาอำนาจ แต่กลัวญี่ปุ่นเพราะนโยบายขยายตัวของญี่ปุ่นเท่านั้น²

¹ "พระราชบัญญัติให้อำนาจในการเตรียมการป้องกันประเทศ พุทธศักราช 2484" ราชกิจจานุเบกษา, แผนกกฎหมาย, เล่มที่ 58 (6 ธันวาคม 2484) หน้า 1743-1747

² คิเรก ชัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 176

ด้วยวิธีการเช่นนี้ทำให้ทั้งเอกอัครราชทูตอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ได้แสดงความเห็นใจประเทศไทยเป็นอย่างมาก นายเบ็ก เอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกา ถึงกับได้รายงานสนับสนุนไทยไปยังรัฐบาลของตนว่า

"เนื่องจากไทยเป็นประเทศเอกราช เป็นศูนย์กลางของผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมเอเชีย สหรัฐควรสนับสนุนไทยเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้ชนญี่ปุ่นไว้อย่างน้อยการช่วยไทยโดยสุจริตใจ เชื่อและสินค้าก็จะเป็นการกันไม่ให้ไทยต้องสมัครเข้าพัวพันกับญี่ปุ่น ไม่มีความเสียหายอะไรสำหรับอเมริกา และถ้าไม่พอใจเมื่อใด ก็เลิกการช่วยเหลือไต้หวัน"¹

เอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาขอให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาปรับค่านโยบายนี้ เขากล่าวว่า การช่วยไทยทางเศรษฐกิจก็เพื่อที่จะส่งเสริมกำลังใจให้ไทยต่อต้านญี่ปุ่นไว้ ฉะนั้น ไม่ควรเรียกร้องให้ไทยให้ความมั่นใจในทางการ เมืองอย่างใด หรือให้ทำสัญญาเรื่องยางและคิงก ตรงกันข้ามควรสนับสนุนนโยบายไทยที่จะไม่ล่าเอียงกับชาติใดชาติหนึ่ง ซึ่งก็เท่ากับสนับสนุนให้ไทยรักษาความเป็นกลางไว้ได้

ส่วนเอกอัครราชทูตอังกฤษ เซอร์ โจซาiah ครอบสบี้ (Sir Josiah Crosby) นั้น เป็นผู้ที่มีความยุติธรรมเป็นอย่างยิ่งและมีเจตนาดีต่อไทยตลอดเวลา ดังจะเห็นได้จากการกล่าวของท่านต่อที่ประชุมหนังสือพิมพ์ในสิงคโปร์ว่า

"...ข้าพเจ้าพอใจเมื่อประเทศไทยได้ประกาศแสดงความปรารถนาตั้งตนเป็นกลาง เมื่อเป็นดังนี้เราก็ไม่ต้องการอะไรอีก เราไม่เคยขออะไรต่อประเทศไทย มากไปกว่าให้ดำรงความเป็นกลางไว้ และทั้งไม่ขอให้เป็นอย่างอื่น นอกจากที่ประเทศไทยเป็นอยู่ ณ บัดนี้ควย..."²

¹ ดิเรก ชัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 176

² หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที 3 ตุลาคม พ.ศ. 2484 หน้า 1,2

ท่านเอกอัครราชทูตอังกฤษได้พยายามรายงานไปยังรัฐบาลของตน ถึงวิธีการที่จะช่วยรักษาความเป็นกลางของไทยไว้ด้วยการช่วยเหลือและสนับสนุนไทยทั้งทางด้านการอาวุธและเศรษฐกิจ สิ่งใดที่รัฐบาลอังกฤษช่วยได้ก็พยายามช่วย อะไรที่ช่วยไม่ได้ก็ช่วย เจริญจากกับรัฐบาลสหรัฐอเมริกาให้ช่วยไทยแทน และเพื่อเป็นการแสดงออกถึงท่าทีแห่งการปกป้องคุ้มครองประเทศไทยไว้คงอยู่ในความเป็นกลางตลอดไป นายแอนโทนี อีเดน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอังกฤษ และนายฮัลล์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ประกาศว่า "การกระทำใด ๆ ซึ่งเป็นการคุกคามความมั่นคงและบูรณภาพของไทยแล้ว จะถือว่าเป็นการละเมิดผลประโยชน์ของอังกฤษและสหรัฐอเมริกาด้วย¹ ด้วยความเชื่อมั่นว่าคำประกาศเช่นนั้น จะสามารถยับยั้งการรุกรานของญี่ปุ่นไว้ได้

การปรึกษาหารือกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกานั้น ไทยได้ทำกันถึงสองทาง คือนอกจากปรึกษารัฐบาลอังกฤษและสหรัฐอเมริกาในกรุงเทพฯ แล้ว อีกทางหนึ่งก็คือส่งคณะนายทหารไทยออกไปหารือกับทางทหารของเขาคือนอกประเทศถึงสองครั้ง ก่อนที่จะเกิดสงครามระหว่างไทยได้ส่งคณะทหารซึ่งมี พันเอกหลวงสุรณรงค์ ไปติดต่อกับกองทัพอากาศตะวันออกไกลของอังกฤษที่สิงคโปร์ เพื่อแจ้งท่าทีและขอทราบว่าเป็นกรณีของทัพญี่ปุ่นรุกรานประเทศไทย ฝ่ายอังกฤษจะให้ความช่วยเหลือได้เพียงใดหรือไม่ และในระหว่างที่พันเอกหลวงสุรณรงค์ไปเจรจาขอความช่วยเหลือจากอังกฤษนั่นเอง ญี่ปุ่นก็ได้เปิดฉากสงครามขึ้นเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 เป็นการแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า ไทยเราได้ใช้ความพยายามจนถึงวินาทีสุดท้าย ที่จะรักษาความเป็นกลางของเราไว้ให้ได้

ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลไทยก็ได้พยายามหลีกเลี่ยงการกระทำทุกอย่างที่จะแสดงตนเป็นศัตรูกับญี่ปุ่น และรัฐบาลก็ได้ออกแถลงการณ์ว่า จะรักษาความเป็นกลาง

¹Martin, James V. Jr., op. cit., p. 458.

อย่างเต็มที่ และมีนโยบายเป็นมิตรที่ดีกับทุกประเทศ ไม่เป็นศัตรูกับประเทศใดเกิดชาติ¹ เหตุผลที่รัฐบาลไทยได้กระทำเช่นนี้ ก็ด้วยความเชื่อมั่นอันแน่วแน่กันว่า แฉลงการณ์เหล่านี้จะทำให้ญี่ปุ่นไม่รุกรานประเทศไทย กระทรวงการต่างประเทศของไทยกับสถานทูตญี่ปุ่นได้ติดต่อกันอยู่ตลอดเวลา และทางญี่ปุ่นก็ได้ใช้วิธีการทูตกับไทยเช่นกัน โดยการพยายามมาบอกรัฐบาลไทยอยู่เนือง ๆ ว่าญี่ปุ่นจะไปเข้าประเทศไทย เช่น เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2484 นายยาซุซาโตะ ฟุตาบิ อัครราชทูตญี่ปุ่นก็ได้มาพบนายดิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย ณ ที่กระทรวงการต่างประเทศ แล้วบอกว่า "ขอให้รายงานรัฐบาลไทยไว้ว่าญี่ปุ่นจะไม่เข้าประเทศไทย แต่ถ้าจำเป็นก็จะใช้เป็นทางผ่านเพื่อไปตั้งอังกฤษเท่านั้น"² และอีกครั้งหนึ่งเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2484 นายหลูโบกามิ เอกอัครราชทูตญี่ปุ่น ก็ได้แจ้งกับรัฐมนตรีต่างประเทศของไทยว่า "ญี่ปุ่นจะไม่ใช้กำลังทหารซึ่งอยู่ในอินโดจีนเข้ามารุกรานไทยเป็นอันขาด แต่จะใช้เพื่อชุมนุมกำลังทางคานตอนสายพบ่า ฉะนั้นไทยไปต้องเป็นห่วง"³ ซึ่งถ้าบอกเล่าเหล่านี้ไปตรงต่อความเป็นจริง ที่ได้ปรากฏออกมาในเวลาต่อมาทั้งสิ้น เพราะในขณะที่ญี่ปุ่นดำเนินนโยบายทางการทูตลงไทยให้วางใจในการไม่รุกรานของญี่ปุ่นนั้น ญี่ปุ่นก็ได้วางแผนการณ์ที่จะบุกไทยเอาไว้เรียบร้อยแล้ว และจากท่าทีของญี่ปุ่นดังนี้ จึงทำให้รัฐบาลของไทยเกิดความไม่แน่ใจว่า สงครามในอินโดจีนจะเกิดขึ้นเมื่อไร ได้แต่คาดคะเนเอาว่าอาจจะเป็น 2-3 เดือนต่อไปข้างหน้าก็ได้ เพราะในขณะนั้นการเจรจันระหว่างญี่ปุ่นกับสหรัฐอเมริกาที่วอชิงตันก็กำลังดำเนินกันอยู่ ซึ่งมีผลทำให้การเตรียมตัวป้องกันประเทศเพื่อรักษาความเป็นกลางของไทยเราไม่เชบแข็งเท่าที่ควร

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 7 ประจำเดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2484
หน้า 1501.

² ดิเรก ชัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 181.

³ ล.ก. หน้า 185

การดำเนินนโยบายเพื่อรักษาความเป็นกลางของไทยได้ล้มเหลวลง เมื่อรัฐบาลทหารของญี่ปุ่นได้ส่งกำลังทัพเข้าสู่ประเทศ ไทยโดยฉับพลัน ในวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484, พรอทั้งยื่นคำขาดขอเดินทัพเข้าประเทศไทยไปสู่สิงคโปร์และพม่าของ อังกฤษ ซึ่งทำให้รัฐบาลต้องตกสั่นใจ ดำเนินนโยบายเข้าร่วมกับญี่ปุ่นตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมา ทั้ง ๆ ที่รัฐบาลไทยได้ตั้งใจไว้ว่าจะรักษานโยบายเป็นกลางอย่างเคร่งครัด การยินยอมของรัฐบาลไทยให้ญี่ปุ่นเดินทัพผ่านไปสิงคโปร์และพม่าของอังกฤษครั้งนี้ ได้ทำให้คนไทยทั้งในและนอกประเทศเกิดความรู้สึกทั้งเสียใจและตกใจกันเป็นจำนวนมาก ด้วยความคาดไม่ถึงว่ารัฐบาลไทยจะยินยอมให้ญี่ปุ่นอย่างง่ายดายถึงเพียงนี้ ทั้ง ๆ ที่ ก่อนญี่ปุ่นจะยกกำลังเข้ามาในประเทศไทยนั้น รัฐบาลได้ประกาศด้วยท่าทีอันแข็งกร้าว อยู่ตลอดเวลาว่า จะไม่ยอมให้ศัตรูเข้ามารุกรานและทำลายความเป็นกลางของไทย ได้เป็นเด็ดขาด โดยที่สภาผู้แทนราษฎรได้ออกพระราชบัญญัติกำหนดหน้าที่คนไทยในเวลารบ พุทธศักราช 2484¹ ซึ่งระบุไว้ว่าถ้าหากประเทศใดมารุกรานแก่เราแล้ว ชาวไทยทุกคนจะต้องลุกขึ้นทำการต่อสู้อย่างสุดชีวิต เพื่อเกียรติภูมิและเอกราชของชาติไทย และถ้าไทยต้องปราชัยในที่แห่งใด ก็จะต้องวินาศกรรมหรือเผาผลาญเสียให้วอดวาย ไม่เหลือไว้ให้เป็นประโยชน์แก่ศัตรู

พระวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร เจ้านายชั้นผู้ใหญ่ทรงปรารภถึง เหตุการณ์ตอนญี่ปุ่นขึ้นเมืองไทยไว้อย่างน่าสะเทือนใจว่า

"...สำหรับคนไทยส่วนใหญ่ไม่รู้ว่าจะรู้สึกอย่างไร, คนโบราณอย่างพอสลดใจที่สุดที่เห็นทหารต่างประเทศยาราเข้าบ้านในเมืองเรา, ในฐานะกลายเป็น นาย ... ตัวเราทั้งสกุลและบรรพบุรุษของเรา ได้ถูกย่ำยีมาอย่างเป็นที่เจ็บใจที่สุดในสองสามปีที่ผ่านมา แต่กลับเข้าใจ

¹"พระราชบัญญัติกำหนดหน้าที่คนไทยในเวลารบ พุทธศักราช 2484," ราชกิจจานุเบกษา, แผนกกฎหมาย, เล่มที่ 58 (11 กันยายน 2484), หน้า 1113 - 1146.

เท่าที่วิชาถูกย่ำยีกรุงนี้ นายใหม่ของเราที่เป็นไทยแท้และสอนให้
เรารู้จักรักชาติอยู่เนือง ๆ เพราะสมัยพระมหากษัตริย์ปกครอง
โดยสิทธิขาด ไม่มีผู้ใญ่รู้จักรักชาตินั้น จะรู้สึกอย่างไรบางหนอนใน
ตอนนี่..."¹

นายแก้ว สิงหนะกเซนทร์ ผู้ แทนจังหวัดพิจิตร ไกล่ล่าวถึงเหตุการณ์ครั้งนั้นด้วย
กวางบุรีสึกเกร้าเสียใจเป็นอันมากในสภายุแทนราษฎร เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2484 ว่า

"...ประวัติศาสตร์ของชาติไทยตอนสำคัญที่สุด ก็คือตอนที่
เลือดหยดคลั่งกวยหยาดน้ำตา ไกล่เริ่มรู้สึกบาแล้วตั้งแต่นั้นมาคือของวัน
ที่ 8 เดือนนี้ ... การที่เราผูกกันวันนี้นั้น เราผูกกันด้วยสีหนามซึ่ง
นองกวยน้ำตา..."²

สมภพ จันทรประภา ไกล่เขียนถึงเหตุการณ์ในระยะนี้ไว้ในหนังสือเรื่อง
"ชีวิตจุฑเทพนิยายของ ดอกไม้สด " ว่า

"...เธอ*ติดตามเหตุการณ์ของไกล่อย่างใกล้ชิด กลางวันอ่านหนังสือ
พิมพ์ บายกฤษ กลางคืนเฝ้าวิทยุภาษาใบสลายใจของแสงเงาเบาบางทั้งแต่
นิสิตจุฬา ฯ เกินขอบวนเวียนรอกันกันแค้นกัน ... วันที่ฉันไปหาเมือง
ไทยเป็นวันที่เธอชอบใจอย่างที่สุด แต่เธอก็ไปไกล่แสงอะไรออกมา
มากนัก ไกล่จะทางกายหรือวจา เพราะเธอมีปกติเป็นคนกวน
กวมตนเองไคอย่างก็เขียน"³

¹ อัตชีวประวัติพระวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร, หน้า 117.

² สำนักเลขาธิการรัฐสภา "รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 1 /
2484 (วิสามัญ) วันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2484," รายงานการประชุมสภาผู้แทน
ราษฎร (วิสามัญ) สมัย 2 พ.ศ. 2484 หน้า 8 - 9.

* ดอกไม้สด

³ สมภพ จันทรประภา ชีวิตจุฑเทพนิยายของ "ดอกไม้สด" หน้า 76.

ม.จ. พูนพิพัฒน์ กิสกุล ได้เขียนเอาไว้ในเรื่อง "เมื่อปีนังแตก" ว่า

"... คุณวีรออกเที่ยวสืบเรื่องปิฎกไฟ, ปิณฑหรือใบทอง เลยพญ
 จันสองคนที่นี้มาจากกรุงเทพฯ เล่าให้ฟังว่า คุณไทยโดยมากอยู่ๆก็
 ขึ้นไป แดพิบลกับประยูรไมสู้จะรบควย และว่าคัมภีร์ที่ปีนังนี้ก็กว่าคัมภีร์
 ในกรุงเทพฯ มาก เพราะที่นั่นเขาเก็บถ้ำป็นในทายังอยู่ในถนนทั่ว ๆ
 ไป รัฐมนตรีบางคนก็ร้องไห้ ..." ¹

นายทวี บุณยเกตุ เลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้บันทึกไว้ว่า

"... ในวันที่ 8 ธันวาคม นั้น เป็นวันสำคัญยิ่งวันหนึ่งทาง
 ประวัติศาสตร์ และเป็นวันที่ประเทศ ไทยและคนไทยต้องเศร้าโศก
 เสียใจ เป็นวันที่เอกราชและอธิปไตยของชาติไทยต้องเสียดำ
 และถูกกระหนาบกระเทือน , ขาพเจาได้นั่งอยู่ในที่ประชุมคณะรัฐมนตรี
 ทำหน้าที่เลขาธิการตั้งแต่ตอนจนจบ ก็ตั้งแต่เวลาประมาณ 21.30
 น. ของวันที่ 7 ธันวาคม ถึงวันที่ 8 ธันวาคม 2484 เวลา 11.55
 น. รัฐมนตรีทุกคนรวมทั้งขาพเจา ได้กลับมามองความรุ่งโรจน์เป็น
 อย่างยิ่ง ชนิดที่เกิดขึ้นในวิถีใบเกลียวมีความรู้สึกเช่นนี้มาก่อนเลย" ²

ความล้มเหลวในการดำเนินนโยบายรักษาความเป็นกลางของไทย โดยการ
 ยอมให้ญี่ปุ่นเดินทัพผ่านประเทศไทยครั้งนี้ ได้มีผู้วิพากษ์วิจารณ์กันมากหลาย เป็นปัญหา
 ที่มีผู้ถกเถียงกันว่าไทยไม่ใช่มิทางเลือกทางอื่นเลยหรืออย่างไร จากข้อถกเถียงของ
 ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช อัครราชทูตไทยประจำกรุงวอชิงตัน ในการให้สัมภาษณ์ต่อ
 นาย Jayanta K. Ray กล่าวว่

¹ พูนพิพัฒน์ กิสกุล, ม.จ. เมื่อปีนังแตก หน้า 70.

² ทวี บุณยเกตุ, "ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศไทยใน
 ระหว่างมหาสงครามโลกครั้งที่สอง" ตีพิมพ์ใน ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง,
 หน้า 357.

"สถานการณ์โดยทั่ว ๆ ไปของไทยในขณะนั้น บ่งชี้ว่ารัฐบาลไทยไม่มีทางเลือกทางอื่น นอกจากคงยอมจำนน เพราะกองทัพญี่ปุ่นเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ แล้ว ไม่มีประโยชน์ที่จะต่อสู้กับกำลังที่เหนือกว่า และประเทศไทยก็จะถูกทำลายเสียหาย"¹

การดำเนินนโยบายรักษาความเป็นกลางของไทยไม่สามารถจะเป็นไปได้ และพอจะกล่าวได้ว่า เกิดขึ้นจากเหตุผลหลายประการคือ

3.1.1 นโยบายสร้างวงไพบูลย์แห่งมหาเอเชียบูรพาของญี่ปุ่น

ความคิดของญี่ปุ่นที่จะให้ทวีปเอเชียเป็นของมหาเอเชียมานานแล้ว ในรูปของนโยบายรวมชาวเอเชีย เห็นได้จากการตั้ง "สมาคมมหาเอเซีย" (Great Asian Society) หรือเป็นภาษาญี่ปุ่นว่า (The Dai Ajia Kye Kai) ซึ่งตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2467 (ค.ศ. 1924) หลังจากสหรัฐอเมริกาคัดออกกฎหมาย ก็กดดันมิให้ชาวญี่ปุ่นอพยพเข้าไปอยู่ในสหรัฐ และหลังจากที่สนธิสัญญาทางไมตรีระหว่างญี่ปุ่นและอังกฤษสิ้นสุดลง สมาคมดังกล่าวก็ตั้งขึ้นเป็นปฏิกิริยาของชาวญี่ปุ่นต่อการประชุมกรุงวอชิงตัน พ.ศ. 2465 (ค.ศ. 1922) เป็นสำคัญ จุดประสงค์ของสมาคมนี้ คือส่งเสริมความร่วมมือระหว่างชาติต่าง ๆ ในเอเชียที่ไว้รักษารวมเหมือนกัน²

ต่อมาเมื่อญี่ปุ่นยึดครองแมนจูเรียได้แล้วในวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2475³ ญี่ปุ่นก็ได้ประกาศแถลงการณ์ฉบับหนึ่ง เรียกว่า อาบาอู สเตตเมนต์ (Amau Statement)

¹Ray, Jayanta K., Portraits of Thai Politics, p. 160.

²อุบล จิระสวัสดิ์ สภาวะทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทย ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 80.

³Shen, Mo Japan in Manchuria p. 311.

ของนายเออิจิ อาบาคู ซึ่งดำรงตำแหน่งหัวหน้ากองการโฆษณา แห่งกระทรวงการต่างประเทศของญี่ปุ่นในเวลานั้น อันเป็นนโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่นว่า ญี่ปุ่นจะเป็นผู้นำในเอเชียทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจ แดงการฉบับนี้นิยมเรียกกันว่า "วาทะมอนโรของญี่ปุ่น" (Japan's Monroe Doctrine) สาระสำคัญของแถลงการณ์มีอยู่ว่า "เพื่อให้เอเชียเป็นของกันเอเชียทั้งหมด ญี่ปุ่นจะขับไล่อิทธิพลของชาติตะวันตกออกไปจากเอเชียทั้งหมดแล้วจะสถาปนาวงศ์ไพบูลย์ร่วมกันแห่งมหาเอเชียบูรพาขึ้น"¹ เบื้องหลังของนโยบายนี้คือ ญี่ปุ่นต้องการจะขยายดินแดนโดยการรวมประเทศต่าง ๆ ในตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้ให้อยู่ภายใต้การคุ้มครองและการนำของญี่ปุ่นในทุกทาง อาทิเช่น ทางทหาร ทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ญี่ปุ่นมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญอยู่ 2 ประการในการที่จะสร้างวงศ์ไพบูลย์แห่งมหาเอเชียบูรพา คือ ในทางเศรษฐกิจนั้น ญี่ปุ่นต้องการความจำเป็นที่จะต้องได้ทรัพยากรธรรมชาติหลายอย่างจากอินโดจีนและหมู่เกาะอินเดียนตะวันออก เช่น ข้าว ยาง ถ่านหิน ดีบุก และน้ำมัน สำหรับทางด้านยุทธศาสตร์นั้น ถ้าหากญี่ปุ่นได้มาตั้งฐานทัพในอินโดจีนแล้ว ไข่เพียงแค่นี้จะเป็นฐานปฏิบัติการต่อต้านจีนเท่านั้น แต่จะเป็นฐานในการที่จะปฏิบัติการรุกรานลงมาทางใต้ได้อีกด้วย² และถ้าหากการจัดตั้งวงศ์ไพบูลย์แห่งมหาเอเชียบูรพาประสบความสำเร็จแล้ว ญี่ปุ่นไม่เพียงแต่จะบรรลุถึงเป้าหมายแห่งความปรารถนาที่ตนจะได้ที่พึ่งพาทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่จะเป็นการประสบความสำเร็จทางด้านจิตวิทยาด้วย โดยเฉพาะการที่ญี่ปุ่นจะได้รับการรับรองว่าเป็นผู้นำผู้ยิ่งใหญ่ในด้านการเมืองและวัฒนธรรมด้วยนั้น จะทำให้ญี่ปุ่นมีคุณค่าในฐานะเป็นผู้นำแห่งเอเชียยิ่งขึ้น³

¹Jones, F.C., Japan New Order in East Asia, p. 21.

²Ibid., p. 224.

³Ibid., p. 333.

เมื่อญี่ปุ่นไถ่ถอนออกจากสนธิสัญญาใน พ.ศ. 2477 แล้ว ญี่ปุ่นจึงได้ถูกตัดขาดออกจากสมาคมประเทศมหาอำนาจและไม่มีนิคมประเทศ เว้นแ่เยอรมนีและอิตาลี และหลังจากที่ฝรั่งเศสยอมแพ้เยอรมนีแล้ว ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2483 รัฐบาลญี่ปุ่นซึ่งปีเจาชายโกโนเอะเป็นนายกรัฐมนตรี และนายมัตสึโอกะ เป็นรัฐมนตรีต่างประเทศ จึงได้ตัดสินใจทำสัญญาไตรภาคี (Tripartite Pact) กับเยอรมนีและอิตาลี ซึ่งเยอรมนีและอิตาลียอมรับและเคารพความเป็นผู้นำของญี่ปุ่นในการสถาปนาระเบียบใหม่ในเอเชีย กล่าวกันว่าในการทำสนธิสัญญารั้งนี้ พลเอก ฮิเทกิโตโจ ได้กล่าวออกมาอย่างภาคภูมิใจว่า

"ข้าพเจ้ารู้สึกปลื้มปิติเป็นล้นพ้นในการลงนามร่วมกันครั้งนี้ ข้าพเจ้าขอวิงวอนขอรอง ให้ประชาชนทั้งหลายจงกอดคอรวมทางไป กับเยอรมนี และอิตาลี เพราะทางเกี้ยวเทวุนั้นที่เราจักเลือกเอาว่า เราจะหยุดอยู่กับที่หรือจะก้าวต่อไป เราจะตองผาวางลอมแนว A B C D มิฉะนั้นเราก็จะถูก Sanction ทางการเมือง การทหาร การเศรษฐกิจ อยู่ชั่ววันรันคร"¹

สถานการณ์ในขณะนั้นอันนายพลได้แก่การทำสัญญาดังกล่าว นายมัตสึโอกะ มีความเห็นว่าญี่ปุ่นควรจะแสวงหาผลประโยชน์จากชัยชนะของฝ่ายอักษะในยุโรป โดยการขยายดินแดนเข้าไปในอาณานิคมของอังกฤษ ฝรั่งเศส และเนเธอร์แลนด์ ในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ โดยให้มีการเสี่ยงภัยสงครามน้อยที่สุด และถ้าหลีกเลี่ยงไม่ได้ ญี่ปุ่นจะตองไม่ทำศึกสองด้าน นั่นก็ญี่ปุ่นจะตองปลอดภัยทางด้านการเงิน ดังนั้นมัตสึโอกะ จึงได้เชิญชวนรัฐบาลโซเวียตให้ทำสนธิสัญญาไม่รุกรานซึ่งกันและกัน (Non-Aggression Pact) แต่รัฐบาลโซเวียตขอแต่เพียงให้ทำข้อตกลงในความเป็นกลาง (Neutrality Agreement) ซึ่งได้ลงนามกันในวันที่ 13 เมษายน 2484² ตามสนธิสัญญาดังนี้

¹วิเทศกรรณีย์, ไทยกับสถานะสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 274.

²Langer, William Leonard, op. cit., p. 471.

มีผลบังคับใช้ได้ 5 ปี นายบัตสุโอกะหวังว่า ข้อตกลงในความเป็นกลางกับโซเวียต จะทำให้ญี่ปุ่นปลอดภัยจากการโจมตีจากหลัง ในขณะที่ญี่ปุ่นจะเคลื่อนพลลงไปได้

เมื่อพลเอก ฮิเดกิ โตโจ ได้เป็นผู้จัดตั้งรัฐบาลแทนเจ้าชายโกโนเอะผู้ลาออกไปในวันที่ 16 ตุลาคม 2484 แล้ว แผนนโยบายของญี่ปุ่นที่จะเลือกเอาสงครามเป็นการสร้างวงไพบูลย์แห่งมหาเอเชียบูรพา (The Greater East Asia Co - Prosperity Sphere) ก็แจ่มชัดยิ่งขึ้น¹ ฮิเดกิ โตโจ ได้ประกาศว่า "เขาจะก้าวหน้าต่อไปในการสถาปนาวงไพบูลย์ร่วมกันแห่งเอเชียบูรพา" * ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่า ไทยจะหลีกเลี่ยงจากการที่จะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ครั้งนี้ด้วยไม่ได้ เพราะหนึ่งในหลายประเทศที่จะต้องร่วมวงไพบูลย์แห่งมหาเอเชียบูรพาตามความหมายของญี่ปุ่นนั้น ก็มีไทยรวมอยู่ด้วย และญี่ปุ่นก็ได้ดำเนินการเพื่อที่จะให้ไทยเข้าร่วมในวงไพบูลย์แห่งมหาเอเชียบูรพามาตั้งแต่เริ่มสงคราม ดังเราจะเห็นได้จากการที่ นายโซโนกูเก ยากา อัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทยก่อนจากทูตโนกามิ และเป็นผู้อำนวยการสมาคมไทย-ญี่ปุ่นในปัจจุบัน ได้ใช้วิธีการทางจิตวิทยา ทำการชักชวนแนะนำ ให้ไทยเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทยที่เกียติยิ่งใหญ่มาแต่ในอดีต และควรจะได้มีการคืนตัว เพื่อเสริมสร้างให้ไทยเป็นประเทศที่มั่นคง แข็งแรง ขึ้นมาใหม่อีกครั้งหนึ่ง เพื่อที่จะได้เข้าร่วมอยู่ในวงไพบูลย์มหาเอเชียบูรพากับญี่ปุ่น โดยที่เขาได้เขียนบทความลงในหนังสือพิมพ์ นิจิจิซิมบุน ว่า

"...ตามประวัติศาสตร์ของชาติ นับว่าชาติไทยเป็นชาติที่มี
เลือนลั่นกริบที่กลาหามวุฒาติหนึ่ง เช่นการสู้สงครามระหว่างพากับ
เขมรในครั้งกณฐนี่เป็นตน ... สำหรับการส่งเสริมกำลังทัพบกนั้น
ประเทศไทยได้ก้าวหน้าไปเป็นอันมากภายใน 2-3 ปีที่แล้ว โดยเฉพาะ

¹Langer, William Leonard, op. cit., p. 837.

* อภิโกจีนของฝรั่งเศส วิลลิปินส์ คัมพ์อิสตินิส มาลาญ ไทย พม่า

อย่างยิ่งกฎปรับปรุงกำลังทัพเรื่อนั้น ปรากฏว่าเป็นที่น่าสนใจมาก และไปไกลกว่ากำลังทัพเรือของใครโดยอาจจะเท่าเทียมกับประเทศมหา-
 ชาติบางประเทศในโลก ... ถึงเวลาแล้วที่ประชาชนชาวไทย
 จะด้วยกันสู้! เราปรารถนาสิทธิของกันไข่มุกกับหิการหรือญาบใหม่แห่ง
 ประเทศของตนและจะต้องแก้ไขหรือหักทวนอย่างเด็ดขาดไม่ใหมหาอำนาจ
 ในตะวันตกมาทำกาไรใด ๆ อันจะเป็นการบีบกันประเทศชาติของตน
 ไคและหวังวาประชาชนชาวไทย คงจะสนใจคอชนชาติเอเซียด้วยกัน" ¹

สิ่งสำคัญที่สุดซึ่งจะทำให้ไทยเราจะต้องเข้าไปร่วมด้วยในวงไพบูลย์แห่งมหา
 เอเชียบูรพาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ไคก็คคือ ญี่ปุ่นไควางแผนการณไคแล้วว่ ถ้าญี่ปุ่นจะต้อง
 ทำสงครามก็จะต้องขอให้ไทยทำสนธิสัญญาความสัมพันธ์ทางทหารกับญี่ปุ่น กองทัพนาโป
 ของญี่ปุ่น (The Nampo Army) ซึ่งปี พลเอก เทราอุจิ ฮิซาชิ (Terauchi Hisaichi)
 เป็นแม่ทัพ จะโจมตีฟิลิปปินส์ มาลายา คัมพูชาอินดิส และพม่า ส่วนประเทศไทยและ
 อินโดจีนจะคงความมั่นคงปลอดภัยไว้ หากว่ากองทัพของทั้งสองประเทศต่อต้านก็จะเข้า
 กรอบครองเลย ² และทางฝ่ายญี่ปุ่นไคกลองใจที่จะเจรจากับไทยทันทีเมื่อญี่ปุ่นเปิด
 สงครามว่ให้ไทยเป็นทางผ่าน เป็นที่ตั้งของกองทหาร ให้ทหารญี่ปุ่นไครับความสะดวก
 สมาย ขอไคเส้นทางคมนาคม การขนส่ง และอุตสาหกรรมบางอย่างในประเทศไทย
 ให้ไทยสนองในสิ่งอื่น ๆ ที่ญี่ปุ่นยังต้องการอีก ตลอดจนให้ญี่ปุ่นยืมเงินเพื่อไคจ่ายในทาง
 ทหาร ญี่ปุ่นสัญญาที่จะประกันเอกราช อธิปไตย และเกียรติศักดิ์ของไทย หากไทยให้
 ถานที่ญี่ปุ่นขอรองไค ญี่ปุ่นจะไคคืนแทนทางพม่าหรือส่วนหนึ่งของมาลายู ที่ไทยเสียไป
 ให้แก่อังกฤษคืนให้กับไทย ³ ซึ่งเราจะเห็นไคว่ประเทศไทยนั้นอยู่ในแผนการสงคราม
 ของญี่ปุ่นเรียบร้อยแล้ว ประเทศไทยจะหลีกเลี่ยงจากการสงครามในครั้งไคไปไคเลย
 ความมั่นคงทางไคไทยไคประกาศเอาไค้วยวบเป็นสงคไคไคไปไคยากอย่างยิ่ง

¹หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ประจำวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2483 หน้า 15.

²อุบล จิระสวัสดิ์ ล.ก. หน้า 89.

³ก.

3.1.2 สภาพภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทย

เนื่องจากไทยเป็นประเทศที่อยู่ในศูนย์กลางของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีเขตแดนติดต่อกับอาณานิคมของฝ่ายสัมพันธมิตร คือ อินโดจีน พม่า มาลายา สิงคโปร์ ของอังกฤษ ญวน ลาว เขมร ของฝรั่งเศส ใกล้กับฟิลิปปินส์ของสหรัฐอเมริกา และอินโดจีนเซียของเนเธอร์แลนด์ โดยเฉพาะที่สิงคโปร์นั้น นับได้ว่าเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญเพราะอังกฤษได้สร้างฐานทัพเรือเอาไว้ที่นั่น เพื่อควบคุมอำนาจในมหาสมุทรอินเดีย ในการทำสงครามกับอังกฤษนั้น ญี่ปุ่นรู้ดีว่าไม่สามารถจะส่งทหารขึ้นบกที่สิงคโปร์เลยได้ เพราะอาจถูกโจมตีตรงหน้า และญี่ปุ่นก็ไม่สามารถจะขึ้นบกที่พม่าหรืออินโดจีนได้เช่นเดียวกัน เพราะนั่นน้ำที่ญี่ปุ่นจะต้องผ่านนั้น อังกฤษมีอิทธิพลอยู่ มีอยู่ทางเดียวเท่านั้นที่สะดวกสำหรับญี่ปุ่น คือ ญี่ปุ่นจะต้องเข้าไทยแล้วยกทัพผ่านไป สู่พม่าและมาลายาของอังกฤษ ดังนั้น จึงทำให้ฝ่ายสัมพันธมิตรเป็นห่วงมากกว่าฝ่ายอักษะ โดยเฉพาะญี่ปุ่น ได้เข้ามาครอบครองประเทศไทยแล้ว ก็เท่ากับสามารถจะเดินทัพไป ยึด มาลายา สิงคโปร์ หรือพม่า อินโดจีน ของอังกฤษได้อย่างสะดวกรวดเร็ว รวมทั้ง ญวน ลาว เขมร ของฝรั่งเศสด้วย อังกฤษและฝรั่งเศสจึงพยายามติดตามนโยบายต่างประเทศของไทยอยู่ตลอดเวลาว่าจะเอนเอียงไปในทางที่จะช่วยเหลือญี่ปุ่นหรือไม่ ถึงที่เราจะเห็นได้ว่า ในการประชุมผู้บัญชาการทหารอังกฤษ ฝรั่งเศส ที่สิงคโปร์ในปี ค.ศ. 1939 ด้วยเรื่องของประเทศทั้งสอง จะร่วมมือกันต่อต้านภัยจากญี่ปุ่นได้อย่างไรนั้น ทั้งอังกฤษและฝรั่งเศส ยังไม่แน่ใจในประเทศไทย จึงได้ทบทวนท่าทีของประเทศไทย แต่ไทยก็วางท่าที่เป็นกลาง ซึ่งทำให้ทั้งอังกฤษและฝรั่งเศสสรวนไทย และญี่ปุ่นเองก็ระแวงว่าไทยจะฝักใฝ่เข้าข้างอังกฤษ ข้อความที่อังกฤษ ฝรั่งเศส ถกกลงในที่ประชุมก็คือ ถ้าเกิดการรบกับญี่ปุ่น ทั้งสองประเทศจะเข้ายึดประเทศไทย โดยใช้คำว่า "ประกันอิสรภาพของประเทศไทย" ซึ่งข้อความนี้ญี่ปุ่นเองก็ทราบที่¹ และญี่ปุ่นเองก็

¹ เขาวมาลย์ จูฑาทอง, นโยบายต่างประเทศของไทย (พ.ศ. 2482 - 2488)

เช่นเดียวกัน ได้มีแผนการไว้แล้วว่า ถ้าสงครามเกิดขึ้นเมื่อใด ญี่ปุ่นจะต้องบุกเข้ายึดเอาประเทศไทยไว้เป็นฐานทัพไปตีพม่า และสิงคโปร์ของอังกฤษ* ทั้ง ๆ ที่อังกฤษ ฝรั่งเศส และญี่ปุ่นต่างก็ทำสัญญาไม่รุกรานกับไทยมาตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2483 แต่ทั้งอังกฤษและญี่ปุ่นต่างก็มีแผนการ ที่จะบุกไทยอยู่ตลอดเวลา¹ แสดงให้เห็นได้ว่า กติกาสัญญาไม่รุกรานนั้น มีความหมายเป็นเพียงเพชกระดาเท่านั้น

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าประเทศไทยนั้น ถึงจะพยายามดำรงตนเป็นกลางเกรงเกรง อย่างไม่รู้ก็ตาม ไม่สามารถที่จะดำรงตนอยู่ได้ เพราะสภาพทางภูมิศาสตร์ เป็นทางผ่านให้ทั้งสองฝ่าย คือฝ่ายสัมพันธมิตรอันได้แก่อังกฤษ และฝ่ายอักษะคือญี่ปุ่น จะต้องใช้ประเทศไทยเป็นทางผ่านไปทำการรบกันอย่างแน่นอน ดังที่ พ.อ. หลวงพิบูลสงคราม ได้ปราศรัยกับทหารและยุวชนทหาร เมื่อ พ.ศ. 2480 (ค.ศ. 1937) ไว้ว่า

“... ญี่ปุ่นอาจเข้ายึดฮ่องกงและสิงคโปร์ และในการยึดสิงคโปร์นั้น ถ้าเขาทางสิงคโปร์ ก็จะเป็นการเขาคีตรงหงา อาจเสียกำลังมาก ญี่ปุ่นอาจเข้ายึดเมืองไทยก่อน แล้วรุดลงไปทางใต้ คือทางหลังฐานทัพที่สิงคโปร์...”²

ซึ่งถ่ากล่าวนี้ก็เป็นความจริง และถูกต้องตามการคาดคะเนของ พ.อ. หลวงพิบูลสงครามทุกประการ ส่วนนายพลมาร์แชลล์ และนายพลเรือสตีอาร์ก ก็คาดการณ์การรุกรานของญี่ปุ่นในทรศนะของท่านไว้ว่า

“การเข้าทำกฏโจรสลัดตะวันออกของญี่ปุ่นนั้น ญี่ปุ่นจะเริ่มรุกรานจีน รัสเซีย และจะเขากวบกุนประเทศไทย มาลาญ หมู่เกาะอินเดียนตะวันออกของออสเตรเลีย ฟิลิปปีนส์...”³

* ดูรายละเอียดในหน้า 156.

¹ อุบล จิระสวัสดิ์ ล.ก. หน้า 89.

² ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ 14 เมษายน 2480 หน้า 21.

³ วิเทศกรรณีย์ ไทยกับสถานะการสงครามโลกครั้งที่ 2 หน้า 283.

และด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมานี้ ความเป็นกลางของไทยจึงถูกละเมิดอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

3.1.3 การดำเนินนโยบายเรียกร้องดินแดนคืนเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้บุกรุกเข้ามามีอิทธิพลเหนือไทยมากขึ้น

การดำเนินนโยบายเรียกร้องดินแดนคืนจากฝรั่งเศส ได้เป็นสาเหตุให้เกิดสงครามอินโดจีนขึ้นระหว่างไทยและฝรั่งเศสใน พ.ศ. 2484 ได้มีการกล่าวกันว่าสาเหตุที่ทำให้ไทยดำเนินการเรียกร้องดินแดนคืนจากฝรั่งเศสครั้งนี้ เนื่องจากการกระตุ้นจากผู้บุกรุก แต่ตามความเป็นจริงแล้ว การที่ไทยเรียกร้องดินแดนคืนนั้น เกิดจากความเป็นชาตินิยมของไทยเองโดยไม่จำเป็นต้องอาศัยการยุยงจากชาติอื่น ทั้งนี้ เพราะคนไทยรู้สึกอยู่ตลอดเวลาว่า ไทยต้องสูญเสียดินแดนให้ฝรั่งเศสไป อย่างไรก็ตาม ความยุติธรรม รัฐบาลได้กระตุ้นให้ประชาชนมีเลื่อมรักชาติรุนแรง และต้องการขยายดินแดนออกไป เพื่อจะส่งคนเขาไปอยู่ ทั้งนี้ได้พยายามที่จะรวมประชาชนที่เป็นไทยทั้งหมดให้เข้าอยู่ในราชอาณาจักรไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในแคว้นฉานของพม่า และจีนตะวันตกและดินแดนในอารักขาของอินโดจีน คือ ลาว และเขมร กระตุ้นให้ประชาชนมีชาตินิยมรุนแรง ในการที่จะเอาดินแดนทั้งหมดมาไว้ในปกครองเกี่ยวกับของไทย ทั้งนี้รวมถึงประชาชนที่มีสัญชาติไทย หรือไม่มีสัญชาติไทยด้วย¹ ประกอบกับในขณะนั้นฝรั่งเศสแพ้สงครามในยุโรป และผู้บุกรุกกำลังเข้าครอบครองอินโดจีน ซึ่งมีดินแดนของไทยที่เสียไปให้แก่ฝรั่งเศส เมื่อปี พ.ศ. 1904 และ พ.ศ. 1907 รวมอยู่ด้วย ซึ่งจะเป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของไทย เพราะหลวงพิบูลสงครามนายกรัฐมนตรี

¹ นิมิตร ปถมวาลย์ กรณีพิพาทระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส พ.ศ. 2483-2484 หน้า 48.

มนตรีไทรามข่าวมาว่า ญี่ปุ่นมีนโยบายที่จะยึดเอาดินแดนอินโดจีนของฝรั่งเศสทั้งหมด
จากนาย พ.อ. ทามูรา ฮิโรชิ¹ (Tamura Hiroshi) ผู้ช่วยทูตทหารญี่ปุ่นถาวร
ประจำกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของนายกรัฐมนตรี ดังนั้นหลวงพิบูลสงครามจึงได้
ดำเนินการซึ่งไม่เพียงแต่เพื่อให้ได้มาซึ่งดินแดนที่เสียไปเท่านั้น แต่เพื่อจะป้องกัน
หมิ่นแดนด้านตะวันออก ไว้จากการที่ญี่ปุ่นจะโจมตีในภายหลังอีกด้วย² ดังเราจะเห็น
ได้จากสมุด "คำสั่งรายวัน" ประจำปี พ.ศ. 2484 ของนายกรัฐมนตรี ซึ่งได้มีคำสั่ง
ให้โทรเลข ลงวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2484 ถึง พ.ท. ไชย (พล.ท. ไชย ประที-
ปะเสน) ที่เมือง ไช้งอนว่า

"จดหมายได้รับแล้ว ตามที่แจ้งความเห็นว่าเป็นการถูกต้อง
แล้ว เราไม่ต้องการอะไรเลย ขวัญทางเส้นเขตแดนไหนเสร็จ
ไปก็แล้วกัน เรื่องอื่นไม่สำคัญ ดินแดนที่ไคบา เรามีความมุ่งหมายใน
การป้องกันชาติในภายหลัง ยิ่งกว่าจะได้ดินแดนมา กิดถึงมาก เรียน
หลวงสิทธิและคณะกรรมการกฤษฎีกา"³

หลักฐานอีกอย่างหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้นำของไทยได้พยายามหาทางแก้ไขปัญหานี้ใน
เรื่องเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีนของฝรั่งเศส โดยเพ่งเล็งถึงผลประโยชน์
ของประเทศเป็นสำคัญก็คือ หลวงพิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้มีบันทึกไว้เมื่อวันที่
9 กันยายน พ.ศ. 2483 ว่า "เหตุการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว เราต้องจัดการ

¹Flood, E. Thadues, "The 1940 Franco-Thai Border Dispute and Phibun Sonkhram's Commitment to Japan," Journal of Southeast Asian History p. 316.

²Ray, Jayanta K., op. cit., p. 10.

³อ. พิบูลสงคราม จอมพล ป. พิบูลสงคราม เล่ม 2 หน้า 208.

อย่างหนึ่งเพื่อเอกราชของเราด้วย โดยจะขอแคว้นต่าง ๆ ที่ฝรั่งเศสยึดเอา เพื่อมี
พรมแดนธรรมชาติ (Natural Frontier) กับผู้ที่จะมีมารุกรานต่อไป"¹

ในระยะแรกรัฐบาลได้ดำเนินนโยบายในการเรียกร้องดินแดนคืนด้วยสันติวิธี
ใช้การเจรจาทางการทูต โดยหวังว่าจะได้รับการสนับสนุนจาก อังกฤษ สหรัฐอเมริกา
อิตาลี และเยอรมนี แต่รัฐบาลฝรั่งเศสปฏิเสธโดยสิ้นเชิงที่จะยอมรับข้อเสนองานของไทย
และเมื่อมีการละเมิดอธิปไตยของไทยเกิดขึ้น จึงยิ่งทำให้ชาวไทยโกรธแค้นฝรั่งเศส
มากยิ่งขึ้น ประกอบกับการแสดงประชามติของประชาชน โดยการเดินขบวนเป็นพลัง
สำคัญ จึงทำให้รัฐบาลต้องเปลี่ยนนโยบายการเรียกร้องโดยสันติวิธี เป็นการไว้วาง
ทหารเข้าต่อสู้กับฝรั่งเศสในอินโดจีน การเจรจาทางการทูตได้สิ้นสุดลงในเดือนพฤศจิกายน
พ.ศ. 2485 รัฐบาลไทยได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกในจังหวัดชายแดน 24
จังหวัด คือในพื้นที่จังหวัดเชียงราย น่าน อุตรดิตถ์ เลย ชัยภูมิ อุตรธานี หนองคาย
ขอนแก่น นครพนม ร้อยเอ็ด มหาสารคาม สกลนคร นครราชสีมา อุบลราชธานี
ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา นครนายก ระยอง ชลบุรี จันทบุรี
ตราด² เพราะเกิดการสู้รบกันด้วยกำลังทหารขึ้นเมื่อวันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2484
สงครามได้ดำเนินต่อไปโดยฝ่ายไทยเป็นฝ่ายได้เปรียบในการรบ ได้มีผู้แสดงความจำนง
อาสาสมัครเข้าทำการรบหรือรับใช้ชาติในครั้งนี้เป็นจำนวนมากแสนกว่าคน ได้มีการร่วม
กันบริจาคเงินและสิ่งของ เพื่อนำไปช่วยเหลือทหารที่ทำการรบอยู่ในแนวหน้า นัก-
ศึกษาเตรียมปริญญามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมืองจำนวน 350 คน เดินขบวน
นำถุงของขวัญ 850 ถุง ไปมอบแก่เจ้าหน้าที่ ณ ศาลว่าการกลาโหม เพื่อส่งไปให้

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ การเรียกร้องดินแดนคืน
(แฟ้มหมายเลข 3 อินโดจีน แฟ้ม 3) บันทึกของหลวงสิทธิสยามการ ลงวันที่ 9
กันยายน 2483

² ร.ต.ท. เสถียร วิธัยลักษ์ ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 54 หน้า 161.

ทหารหาญที่กำลังปฏิบัติงานของชาติอยู่ ณ. ชายแดน¹ แม่แก่ชาวไทยในฟิลิปปินส์ก็ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ในการสู้รบกับฝรั่งเศสในอินโดจีนครั้งนี้ โดยการบริจาคเงินมาช่วยเหลือเป็นจำนวน 100 75 เหรียญกษาปณ์²

พ.อ. หลวงพิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้กล่าวคำปราศรัยกับประชาชนชาวไทย เกี่ยวกับการขอปรับปรุงเส้นเขตแดนคานอินโดจีนในครั้งนี้ไว้ว่า

"เมื่อกรวญความหลักฐานและสัญญาที่ได้เสียดินแดนไปแต่ละคราวนั้น ก็ไ้ดูปรากฏประจักษ์พยาน แสดงชัดอย่างหมดปัญหาวา ญญฝรั่งเศสได้เขายึดเอาไปควยการไขกัวล้งม้งกับ หลักฐานเหล่านั้นเผ่ายอังกฤษเองก็ยืนยันวา ฝรั่งเศสได้ไ้เอาอาณาบาพไทยแกประเทศไทย ยึดเอาดินแดนเหล่านั้นไปควยกำลังทหาร โดยปราศจากศีลธรรมและเหตุผลใด ๆ ทั้งสิ้น พฤติการณ์ก้เป็นเช่นนี้มาถึงสมัยปัจจุบันนี้ โลกจึงยอมประจักษ์ชัดวา กวาขอของรัฐบาลไทยนั้นเป็นกวาขอที่นาเห็นอกเห็นใจ ทั้งกอปรควยความยุติธรรมจริง ๆ และไ้ได้รับความเห็นพองพอใจ และความสนับสนุนเป็นเอกฉันท์จากมวลชนชาวไทยทุกหมู่ทุกณะ ทุกเพศ ทุกวัย จะเห็นไ้จากการอาสาสมัคร พลีชีวีต เพื่อชาติจากการสละทรัพย์สิน จากการเงินขบวนแห ฯลฯ เป็นองคพยาน และการชูธงกวาญเห็นชอบและสนับสนุนรัฐบาล โดยประการต่าง ๆ กังกล่าวนี้ ชาวเขาขอยืนยันวา ทางรัฐบาลญไ้มีส่วนเกี่ยวของควยเลย เป็นการปฏิบัติของบรรพบุรุษของชาวไทยทั่วราชอาณาจักร ที่กระทำไปควยความบริสุทธิ์ใจโดยแท้ กล่าวไ้วาญยังไม่เคยมีครั้งใดในประวัติศาสตร์พงสาวการของชาติไทย จะไ้มีพี่น้องรวบชาติทั้งในและ

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกุมภาพันธ์ 2484 หน้า 529.

² ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม 2484 หน้า 164.

นอกประเทศ หรือมีใจกันสว่แรงกว่าบสาวักก็เกิดเกี่ยวสนับสนุนรัฐบาลเห็นอนกรัณนี้ ซึ่งยวักที่ชาวเขาจะสรรหาอวยก่าอันโกมาถูลาวชอบกอนไหสมไค ชาวเขาตระหนักแนในเลื้อกรักธาภิอันเต็มเปี่ยมของทูนทั้งหลวยแลว ทั้งมีใจอยุ่เสมอว่า เมื่อถึงกราวจวเป็นเมื่อไคพื้นองของชาวเขาทั้งหลายจะไคพรอบกันลุกขึ้นกระทำหนาคีเพื่อเป็นชาติพลีโดยฉับพลัน"¹

การรบไคยคิลง ในวันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2484 เวลา 10.00 น. เนื่องจากญี่ปุ่นเสนอตัวเข้ามาเป็นญี่ไกลเกลี่ย² ซึ่งทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายฝรั่งเศส ก็ยินยอมที่จะส่งญี่แทนไปเจรจาท่าสัญญาสันติภาพและการปรับปรุงเขตแดนกันในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งการเจรจาระหว่างไทยกับฝรั่งเศส โดยมีญี่ปุ่นเป็นญี่ไกลเกลี่ย ไคเสรีจิ้นลงกวยการลงนามในอนุสัญญาสันติภาพระหว่างประเทศไทยกับประเทศฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2484 ไคยอมุสัญญาญี่ประเทศไทยไคดินแดนกันมาประมาณ 90,000 ตารางกิโลเมตร ซึ่งไคจักตั้งให้เป็นจังหวัดใหม่ 4 จังหวัด คือ พระตะบอง พินูลสงคราม จันปาศักคี และลานช้าง³ ฝ่ายไทยตกลงไคเงินทดแทนการก่อสร้างทางรถไฟในอินโดจีนฝรั่งเศสเป็นเงิน 6,000,000 เปียสค์อินโดจีน ไคแบ่งใช้ปีกำหนด 6 ปี

¹ ประยุทธ์ สติพิพันธ์ ประวัติการเมืองไทย หน้า 364 - 365.

² กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม NC 3:5 (1)
การไกลเกลี่ย เรื่องตั้งแต่ญี่ปุ่นรับเป็นญี่ไกลเกลี่ย

³ "พระราชบัญญัติจัดการปกครองกิลนที่ประเทศ ไทยไคกันวากประเทศฝรั่งเศส ส.ป.ก.ก.ราช 2484" ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 50 แขนกกฎมณีกา (22 กรกฎาคม 2484) หน้า 929 - 930.

สงครามอินโดจีนได้ทำให้ญี่ปุ่นกับไทยมีความสนิทสนมกันมากขึ้น เช่น เมื่อ สหรัฐอเมริกาไปพอใจในนโยบายของไทยที่ใช้วิธีการสู้รบกับอินโดจีนของฝรั่งเศส แทน ที่การเจรจากันโดยสันติวิธีนั้น สหรัฐอเมริกาก็ได้สั่งกักเครื่องบิน 10 ลำที่ไทยได้ทำ สัญญาซื้อขายกับบริษัทรูปร่าง ซึ่งได้ส่งเครื่องบินมาถึงฟิลิปปินส์แล้ว เป็นการเปิด โอกาสให้ญี่ปุ่นส่งเครื่องบินมาให้ไทยในจำนวนเท่ากัน พร้อมวางเครื่องบินยังกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2483¹ การซื้อขายอาวุธเหล่านี้มีข้อแม้ว่า ไทยจะ ต้องพร้อมที่จะให้ญี่ปุ่นใช้ควยในอนาคต²

การเข้ามาใกล้เคียงของญี่ปุ่นในกรณีพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศสนั้น ได้ทำให้ไทยตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของญี่ปุ่นมากขึ้น ทั้งในทางยุทธศาสตร์และเศรษฐกิจ เพราะ ไทยได้มีข้อตกลงกับญี่ปุ่นไว้ว่า "ญี่ปุ่นจะช่วยให้ไทยได้ดินแดนทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำ โขงกับปากเซเกิน" ถ้ารัฐบาลไทยจะร่วมมือกับญี่ปุ่นทั้งทางการ เบื้องและเศรษฐกิจในการ ก่อตั้งระบบใหม่ในเอเชีย³ ในการครั้งนี้ญี่ปุ่นได้รับสิทธิพิเศษในการซื้อข้าวและวัตถุดิบจำพวกถั่ว และยางพาราจากไทย นอกจากญี่ปุ่นจะมีอิทธิพลเหนือไทยในครั้งนี้นี้แล้ว ญี่ปุ่นยังมีอิทธิพลเหนืออินโดจีนด้วย เพราะอินโดจีนก็ได้ให้คำมั่นสัญญากับญี่ปุ่นว่า จะไม่ ทำการตกลงกับประเทศหนึ่งประเทศใด ซึ่งจะเป็นการให้ความร่วมมือในทางการ เบื้อง เศรษฐกิจ หรือทางการทหาร เพื่อต่อต้านญี่ปุ่นทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม⁴

¹Martin, James V. Jr. op. cit., p. 455.

²อุบล จิระสวัสดิ์ ล.ก. หน้า 75.

³Jones, F.C., op. cit., p. 235.

⁴"พิธีสารระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น ว่าด้วยหลักประกันและความ เข้าใจกันทางการเมือง," ราชกิจจานุเบกษา, แยกกฤษฎีกา, เล่มที่ 58, (5 กรกฎาคม 2484) หน้า 891 - 893.

การกำเนินนโยบายเรียกร้องคืนแค้นกัน เพื่อที่จะป้องกันพรมแดนกันตะวันออกไว้จากการโจรสลัดของญี่ปุ่น ได้กลับกลายเป็นว่าไต้หวันนำให้ญี่ปุ่นเข้ามาอิทธิพลอยู่ทั้งในอินโดจีนและไทยไปโดยไม่คาดฝัน และทำให้การเคลื่อนกำลังลงบาทางใต้ของญี่ปุ่นในอนาคตสะดวกมากขึ้น นับว่าเป็นการดำเนินนโยบายที่ผิดพลาดมาก

3.1.4 การผูกมัดบังคับทางเศรษฐกิจจากญี่ปุ่นและฝ่ายสัมพันธมิตร

อิทธิพลของชาวคินฮาดานาจได้บีบบังคับทางด้านการเศรษฐกิจของไทยมาตั้งแต่สงครามเริ่มเกิดขึ้น โดยเฉพาะญี่ปุ่นซึ่งเป็นประเทศอุตสาหกรรม มีความขาดแคลนวัตถุดิบเป็นจำนวนมาก ประกอบกับไต้หวันสงครามกับจีนมาเป็นเวลานาน ความต้องการวัตถุดิบเพื่อการสงครามจึงมีมากขึ้น นอกจากนี้แล้วญี่ปุ่นยังต้องเร่งสะสมกำลังเพื่อเตรียมสงคราม แม้ขยายอิทธิพลตามแผนการสร้างวงไพบูลย์แห่งมหาเอเชียบูรพา ญี่ปุ่นจึงต้องการวัตถุดิบเพื่อสร้างยุทธปัจจัยได้แก่ ยาง ดีบุก เหล็ก น้ำมัน ทั้งนี้เป็นต้น แต่เก็บญี่ปุ่นได้ทั้งวัตถุดิบจากประเทศในเครือจักรภพอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา¹ พอสงครามเกิดขึ้นจนเยอรมนีได้ชัยชนะแก่ฝรั่งเศส อังกฤษจึงควบคุมการซื้อขายวัตถุดิบแก่ญี่ปุ่นในประเทศ เครือจักรภพของตน เพราะเกรงไปว่าญี่ปุ่นอาจจะให้ความช่วยเหลือแก่เยอรมัน ขณะเดียวกันสหรัฐอเมริกาก็เริ่มมีญี่ปุ่นยิ่งขึ้น เพราะญี่ปุ่นมีท่าทีรุกรานลงบาทางใต้ ในปี พ.ศ. 2483 เมื่อเยอรมันเข้าตีเนเธอร์แลนด์ ทำให้เนเธอร์แลนด์ประกาศเข้าร่วมกับอังกฤษในการที่จะควบคุมการซื้อขายสินค้าให้ประเทศต่าง ๆ ฉะนั้นเมื่อญี่ปุ่นเสนอขอซื้อน้ำมันจากเนเธอร์แลนด์เป็นจำนวนมาก เนเธอร์แลนด์จึงได้ปฏิเสธภายหลังจากได้ปรึกษากับอังกฤษและสหรัฐอเมริกาแล้ว เป็นเหตุให้ญี่ปุ่นขาดแคลนน้ำมันภายในประเทศ แต่เพื่อป้องกันมิให้ญี่ปุ่นก่อสงครามเร็วเกินไป ฝ่ายเนเธอร์แลนด์จึง

¹ คีเรก ชัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 143.

โคกกลางขายน้ำมันให้แก่ญี่ปุ่นแต่เพียงบางส่วน นับได้ว่าเป็นวิธีการบีบบังคับเศรษฐกิจของญี่ปุ่นไว้ เพื่อป้องกันมิให้ญี่ปุ่นนำวัตถุดิบไปใช้เพื่อการสงคราม

➤ สำหรับประเทศไทย ซึ่งได้ประกาศดำเนินนโยบายเป็นกลางนั้น ได้ถูกญี่ปุ่นบีบบังคับอย่างพารา และคิมูก จากประเทศ ไทยทั้งหมดในปี พ.ศ. 2484 โดยอ้างเหตุผลที่ญี่ปุ่นได้ให้ความช่วยเหลือในกรณีอินโดจีน และจะช่วยให้น้ำมันแก่ไทยซึ่งกำลังขาดแคลนเนื่องจากบริษัทน้ำมัน Dutch Royal Shell ของอังกฤษ และบริษัทน้ำมัน Standard Vacuum Oil, ของสหรัฐอเมริกา ถอนกิจการค้าไปจากประเทศไทย¹ เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2483 แต่ต่อมาญี่ปุ่นก็ต้องการให้ความช่วยเหลือเรื่องน้ำมันแก่ไทยตามสัญญา เพราะญี่ปุ่นเองก็ถูกจำกัดน้ำมันจากเนเธอร์แลนด์และอินเดีย ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ไทยจึงขาดแคลนน้ำมันในประเทศ คณะรัฐมนตรีจึงขอให้กระทรวงการต่างประเทศเจรจากับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ขอให้ช่วยเหลือแก่ไทยด้วย แต่ก็ไม่ได้ผลประการใด² ทั้งนี้เพราะสหรัฐอเมริกาไม่พอใจที่ไทยไม่พยายามที่จะคงไว้ซึ่งสถานภาพเป็นอินโดจีนของฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกานั้นมีความกังวลว่าปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างไทยกับอินโดจีนของฝรั่งเศสนั้น ควรได้รับการแก้ไขด้วยการ "เจรจาคั่งรองและตกลงกันโดยสันติวิธี"³ ดังนั้น ในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ และมีนาคม พ.ศ. 2484 คณะรัฐมนตรีจึงได้เจรจาขอความช่วยเหลือเรื่องน้ำมันต่อญี่ปุ่น⁴ ญี่ปุ่นจึงได้ตั้งเงื่อนไขต่าง ๆ เช่น ไทยต้องให้ยางและคิมูก นอกจากนี้

¹ คีเรก ชัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 160.

² Martin, James V. Jr., op. cit., p. 455.

³ Ibid. p. 453.

⁴ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม NC 3:5 (2)

รายงานจากหัวหน้าผู้มือน่านว้เก็บตอนพิจารณาการวางอนุสัญญา บันทึกของนายวินซ์ ปานะนนท์ ลงวันที่ 18 มีนาคม 2484

ผู้แทนญี่ปุ่น นายสุบิยะโชโต อธิบดีกรมทะเลใต้ ผู้ซึ่งมีส่วนสำคัญในการเจรจากรณีพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศสที่โตเกียว ได้กล่าวแก่ผู้แทนไทย เมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2484 เป็นการบังคับไทยให้ช่วยเหลือญี่ปุ่นทางเศรษฐกิจว่า

"ญี่ปุ่นไม่มีความรู้สึกอดกลั้นอย่างใดแก่ประเทศไทย ทั้งรัฐบาล และประชาชนทั้งนั้นที่จะให้ช่วยเหลือประเทศไทย ให้เป็นมหาอำนาจอย่างแท้จริง ในฐานะที่ท่านยังช่วยเราในทางทหารไม่ไ้ แต่ท่านก็มีหนทางช่วยเราในทางเศรษฐกิจ ... ข้าพเจ้าต้องการให้ท่านนำความรู้สึกของญี่ปุ่น ไปเรียนให้นายกรัฐมนตรีทราบความรู้สึกอันแท้จริง นั่นเป็นใจความสำคัญ ถ้าหากประเทศไทยล้มใจความที่ท่านมาแล้ว ภายในระยะเวลาอันน้อย สถานการณ์ของเจ้าโลโนเอะ และมีสลุโอบะ หรือรัฐบาลชุดนี้จะเป็นประการใด พูดอย่างตรง ๆ ว่า ผู้ที่รักกันที่สุดอาจเกลียดกันที่สุดก็ได้ ซึ่งเป็น psychology ของมนุษยชาติธรรมดา ซึ่งเราไปอยากเห็นเหตุการณ์เช่นนั้น เวลาที่ประชาชนและรัฐบาลญี่ปุ่นกำลังเอาใจใส่ต่อชาติไทยมาก ถ้าหากพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไปตรงกันข้าม เหมือนหญิงสาวทรยศต่อท่าน ท่านก็จะเกิดเอาเองได้ ไม่พูดอะไรอย่างใดเลย แต่พูดอย่างนุกูลขรึมพูดว่า ขอให้ท่านนำเรียนให้ท่านนายกรัฐมนตรี ทราบความรู้สึกเช่นนั้น"¹

แสดงให้เห็นว่าญี่ปุ่นได้พยายามบีบบังคับทางเศรษฐกิจของไทย เพื่อประโยชน์ของญี่ปุ่นในการเตรียมกำลังรบ

ในขณะเดียวกันอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ก็ได้พยายามขอซื้อยางพาราและกัมพูจากไทยเช่นกัน แต่ไม่ตรงกับขอหมด ขอแต่ประมาณครึ่งต่อครึ่ง โดยอ้างเหตุผล

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ อ้าง NC 3:5 (2)

รายงานจากหัวหน้าผู้มีอำนาจเต็มตอนพิจารณาร่างอนุสัญญา บันทึกของนายวินิ ปานะนนท์ ลงวันที่ 27 มีนาคม 2484

ว่าเนื้อไทยเป็นกลาง จึงไม่ควรเลือกปฏิบัติเอาเพียง และจะช่วยเรื่องน้ำบันเทาที่
สามารถจะช่วยให้ นอกจากนั้นแล้วอังกฤษยังขู่ไทยอีกว่าถ้าไทยไม่ปฏิบัติตามเป็นกลาง
อังกฤษอาจจะควบคุมการส่งออกกระสอบป่านจากอินเดียมายังไทย¹ เพื่อบรรจข้าวส่งไป
ขายนอกประเทศ ดังนั้นถึงแม้ว่าจะมีคณะเจ้าหน้าที่ไทย ไปตกลงขายยางพาราและ
คิงบุก ที่ไทยผลิตได้ทั้งหมดในปี พ.ศ. 2484 ให้แก่ญี่ปุ่นแล้วก็ตาม เพื่อรักษาความ
เป็นกลาง ไทยจึงได้เลิกสัญญากับญี่ปุ่น ทำให้ญี่ปุ่นโกรธมาก แล้วไทยก็ได้เปิดตลาด
ให้ทั้งอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น แย่งกันซื้อโดยเสรี² ต่อมาในเดือนกรกฎาคม
พ.ศ. 2484 หลังจากที่ญี่ปุ่นส่งกำลังเข้ายึดบางส่วนของอินโดจีน รัฐบาลสหรัฐอเมริกา
จึงได้ประกาศกักกันทรัพย์สินทั้งหมดของชาวญี่ปุ่นในสหรัฐอเมริกาทันที ทำให้ญี่ปุ่นไม่
สามารถที่จะบีบเงินมาซื้อสินค้าวัตถุดิบจากประเทศไทยได้ ญี่ปุ่นจึงเจรจาขอเงินบาท
จากรัฐบาลไทย ทางอังกฤษก็พยายามกีดกันไม่ให้ไทยช่วย เพราะเกรงว่าญี่ปุ่นจะเอา
ไปซื้อยุทธปัจจัย แต่รัฐบาลไทยก็ได้ออกตกลงให้เงินกู้ญี่ปุ่นไป เป็นจำนวนเงิน 10
ล้านบาท เพราะถ้าไทยไม่ยอมให้กู้ ก็คงจะต้องมีเรื่องกับญี่ปุ่นแน่³ อาจจะพูดได้ว่า
หาว่าไทยดำเนินนโยบายช่วยสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ และญี่ปุ่นถือเอาการที่ไทยให้
เกรตคิดเงินกู้ครั้งนี้เป็นข้ออ้างว่า เกรตธุรกิจของไทยพินจากการที่ต้องพึ่งพาอังกฤษและ
มาร่วมมืออย่างจริงจังทั้งทางด้านการธุรกิจและในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับญี่ปุ่น และหลัง

¹ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี รายงานการประชุมคณะ
รัฐมนตรี ครั้งที่ 20/2484 วันพุธที่ 9 เมษายน 2484

² สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี รายงานการประชุมคณะ
รัฐมนตรี ครั้งที่ 26/2484 วันพุธที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2484

³ คีเรก ชัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ 2 หน้า 150.

จากนั้นก็มีการประกาศว่า เงินบาทจะเชื่อมกับเงินเยนแทนเงินปอนด์สเตอร์ลิง และ
มีแถลงการณ์ว่าญี่ปุ่นได้ทำสัญญาแลกเปลี่ยนอาวุธกับไทย โดยฝ่ายไทยเป็นผู้ส่งยาง
และถ่านหิน¹ และต่อมาญี่ปุ่นก็ได้มาขอเป็นงวาทที่สองอีก จำนวนเงิน 25 ล้านบาท
ไทยยอมให้ทุกแต่มีเงื่อนไขว่าจะคงเอาทองคำที่ใช้เป็นหลักประกันนั้นมาไว้ที่กรุงเทพฯ
ได้ทำให้เกิดการขัดใจกับฝ่ายญี่ปุ่นอย่างรุนแรง ฝ่ายญี่ปุ่นถึงกับไปถ่มน้ำลายกริ้วกันว่า
รัฐมนตรีกลาโหมที่หน้าพิจารณาในเรื่องนี้ เป็นผู้ชักขวางในการเจริญทางไมตรี และถูก
ญี่ปุ่น เป็นคนเหี้ยมโหดญี่ปุ่นระแวงการดาเนินนโยบายของไทย ว่าไว้ใจสหรัฐอเมริกา
และอังกฤษมากกว่าญี่ปุ่น โดยเอาทองไปฝากไว้ในประเทศเหล่านั้น แต่ในที่สุดญี่ปุ่น
ก็ยอมตามเงื่อนไขของฝ่ายไทย²

สงครามอินโดจีนได้เป็นสาเหตุให้ประเทศไทย ถูกอิทธิพลของชาติมหาอำนาจ
ถูกกดขี่มากขึ้น ทั้งนี้เพราะนโยบายขัดกันของญี่ปุ่นและฝ่ายสัมพันธมิตรคืออังกฤษและ
สหรัฐอเมริกา เนื่องจากญี่ปุ่นได้มีนโยบายแต่อิทธิพลลงสู่ทางใต้เข้าสู่อินโดจีน ซึ่งจะ
กระทบกระเทือนความปลอดภัยของสิงคโปร์ของอังกฤษและฟิลิปปินส์ของสหรัฐอเมริกา
ซึ่งมีนโยบายสกัดกั้นญี่ปุ่นไม่ให้เคลื่อนกำลังลงทางใต้ ฉะนั้นเมื่อญี่ปุ่นเข้าสู่อินโดจีนและ
เข้าใกล้เกลี้ยกระดวกพิเรนทร์ระหว่างไทยกับฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา จึงได้มีสัมพันธไมตรี
การงดส่งเครื่องบินที่ไทยสั่งซื้อจากสหรัฐอเมริกา จำนวน 10 เครื่อง โดยจ่ายเงิน
ให้หมดแล้ว ทั้งนี้เพราะสหรัฐอเมริกาเข้าใจว่าไทยอยู่ใต้อิทธิพลของญี่ปุ่น³ นอกจาก
นั้นสหรัฐอเมริกาก็ได้มีสัมพันธไมตรีกับทางเศรษฐกิจแก่ญี่ปุ่น โดยการค้ากันทรัพย์สินของญี่ปุ่นทั้ง
หมดทั้งกล่าวมาแล้ว หลังจากกรณีอินโดจีนนี้บาทไทยกับสหรัฐอเมริกาจึงมีสัมพันธไมตรี

¹Christian and Nobutake Ike, "Thailand in Japan's Foreign Relations," Pacific Affairs. p. 216.

²ดิเรก ทัชฌาน ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ 2 หน้า 151.

³Jones, F.C. op. cit., p. 235.

กันน้อยลง เพราะสหรัฐอเมริกาเชื่อว่ารัฐบาลไทยเป็นมิตรที่แท้จริงกับรัฐบาลญี่ปุ่น
เท่านั้น และรัฐบาลทั้งสองประเทศมีสัมพันธภาพกันทั้งในด้านการทหาร การเมือง
และการเศรษฐกิจ ฉะนั้นเมื่อไทยขาดแคลนน้ำมันและยุทธปัจจัยอื่น ๆ โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งเครื่องบิน และอาวุธยุทธภัณฑ์เพื่อป้องกันประเทศ จึงขอพึ่งจากสหรัฐอเมริ
กาไม่ได้ สำหรับอังกฤษนั้นอยากจะช่วยไทย แต่อังกฤษก็ติดสงครามกับเยอรมัน ซึ่ง
อังกฤษเองก็ยังต้องขอให้สหรัฐอเมริกาช่วย จึงช่วยไทยไม่ได้ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาส
ให้ญี่ปุ่นได้ขายเครื่องบินบ้าง น้ำมันบ้างให้กับไทย แต่กรี๊ดเอาประโยชน์ทางเศรษฐกิจ
ทุกอย่างไปจากไทย¹ เป็นผลทำให้ประเทศไทยตกอยู่ใต้อิทธิพลของญี่ปุ่นมากยิ่งขึ้น
จากรายงานของเลขาธิการราชทูตสหรัฐอเมริกา นายแกรนต์ ซึ่งรายงานไปให้รัฐบาล
สหรัฐอเมริกาทราบ เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2484 มีข้อความที่แสดงถึงความ
ไม่ไว้วางใจที่มีต่อประเทศไทยว่า

"ขณะนี้มีผู้การวางแผนเพื่อชักจูงให้สหรัฐอเมริกาช่วยเหลือไทย
ไปเพียงเรื่องน้ำมันเพื่อใช้ตามปกติภายใน (ไม่ใช่การรบ) แคน้ำมัน
อื่น ๆ เพื่อการทหาร ผลิตกรรมเหล็ก เหล็กกล้า เครื่องบินรบ อาวุธ
ยุทธภัณฑ์ และกิดจะจ่ายเงินอุดหนุน กลยุทธ์ของไทยครั้งนี้ก็เพื่อจูงใจ
ให้สหรัฐอเมริกา ... ถ้าฝ่ายประชาธิปไตยไม่สามารถช่วยเหลือ
โลกก็จะคงพึ่งญี่ปุ่น เหตุนี้เกี่ยวกับนี้ ก็เกี่ยวข้องกับเมื่อสหรัฐอเมริกา
รู้สึกกลัวไม่ให้อาวุธปืนเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2483 ... การเกิน
นโยบายเวลานี้ ก็เพื่อสร้างหลักฐานต่อสู้ ถ้าจะคงร่วมมือกับญี่ปุ่น และ
ในขณะเดียวกันก็โค่นของจวกรสหรัฐอเมริกาด้วย ... ไม่เชื่อเลยว่า
ไทยจะคงอยู่กับญี่ปุ่น ถ้าญี่ปุ่นเข้าเมืองไทย เพราะพฤติการณ์ต่าง ๆ ที่ให้
เห็นเวลานี้ ฉะนั้นสหรัฐอเมริกาควรจะระวังทุกฝั้วฝั้ว ฉะนั้นจะติดกับ
... ถ้าช่วยไทยก็เท่ากับยอมรับนับถือว่าการที่ไทยโค่นกันแดน โดย
ความช่วยเหลือจากญี่ปุ่นนั้นเป็นการถูกต้อง"²

¹ คีเรก รัชนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ 2 หน้า 152.

² ด.ก. หน้า 157.

ซึ่งรายงานฉบับนี้มีอิทธิพลต่อรัฐบาลสหรัฐอเมริกาในการดำเนินสัมพันธ์ไมตรีกับไทยให้
เป็นไปในทางที่สหรัฐอเมริกาให้การช่วยเหลือไทย ดังเช่นที่ปรึกษาความ
สัมพันธ์ทางการ เมืองกับนานาประเทศของสหรัฐอเมริกา กล่าวให้เหตุผลว่า ทำไม
สหรัฐอเมริกาจึงปลื้มอกปลื้มใจในเรื่องช่วยเหลือไทย ว่า

"ปัญหาปรับปรุงเขตแดนต่าง ๆ ซึ่งสามารถทำได้และเจรจา
โดยสันติ และรัฐบาลสหรัฐอเมริกาโดยยกความเห็นนี้ และมีท่าทีตั้งกล่าว
ตลอดมา การที่ไทยได้ก้าวไกลโดยเอาจากเนื้อของฝรั่งเศสครั้งนี้ก็
เพราะอังกฤษส่งเสริมและสนับสนุนเขาช่วยเหลือ สหรัฐอเมริกาเห็นวู
ปัจจุบันนี้ไทยอยู่ใต้อิทธิพลของญี่ปุ่นเสียมากแล้ว สภาพการณ์ในขณะนี้
จึงเห็นว่า การจะคงไว้กำลังทหารเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด เวลาที่ไทย
ก็ไปโหวตอะไรจาก หรือกลัวอะไรอังกฤษและสหรัฐอเมริกา แต่ญี่ปุ่น
นั้นสามารถไถ่รางวัลไทยได้มากมาย และสามารถลงโทษไทยได้ทุกอย่าง
... ที่จริงไทยไม่อยากจะอยู่ใต้อิทธิพลของประเทศใด ๆ แต่ญี่ปุ่น
สามารถแสดงให้ไทยเห็นว่า ถ้าพึ่งญี่ปุ่นไทยจะได้อะไรอะไร และให้
ไทยกลัวญี่ปุ่นด้วย ยิ่งกว่าหวังพึ่งหรือจะกลัวอังกฤษหรือสหรัฐ
อเมริกา และในขณะนี้ญี่ปุ่นเขามาอยู่ใกล้ไทยแล้ว และมีเหตุผลอื่น ๆ
อีกมากมาย เช่นญี่ปุ่นเขามาเบียดเบียนมากขึ้น ไซเงินไซบาทรวมเข้า
เต็มที ฉะนั้นถ้าอังกฤษยังเห็นว่า รุ่งไทยไว้ได้โดยง่ายทางวัสดุและให้
ยืมเงินแล้ว สหรัฐอเมริกาก็ไม่ซัดของที่อังกฤษจะกำหนดนโยบายนี้
โดยไม่เรียกวงให้สหรัฐอเมริกาเข้ามา เพราะสหรัฐอเมริกาไม่
เห็นด้วย ไม่มีเหตุผลอันใดที่จะให้สหรัฐอเมริกา เขามารวมเสี่ยงด้วย
เพราะวัสดุต่าง ๆ ที่จะช่วยไทยนั้น ญี่ปุ่นอาจยึดเอาไปใช้เป็นประ-
โยชน์ได้"¹

แต่ต่อมาสหรัฐอเมริกาได้ถอนการบีบบังคับทางเศรษฐกิจแก่ไทยลงบ้าง
โดยได้ทราบดีว่าช่วยเหลือ เมื่อไทยประสบการขาดแคลนน้ำมัน เพราะเชื่อกำแนะนำของ
อังกฤษที่ว่า จะเป็นการสกัดกั้นไทยไม่ให้ไปเข้ากับญี่ปุ่น และเพื่อให้ได้ทางนารา และ

¹ ดิเรก ชัยนาม ไทยดิปสงครามโลกครั้งที่ 2 หน้า 150 - 159.

คืบจากไทยให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งสหรัฐอเมริกาให้อังกฤษเจรจาขายน้ำมันให้ ไทย ประมาณ 1,400 ตัน โดยไม่มีเงื่อนไขประการใด¹ แต่ในเวลาต่อมา อังกฤษขอซื้อยางพาราและคืบทดแทน ทางญี่ปุ่นเมื่อทราบว่าอังกฤษและสหรัฐอเมริกา กำลังเจรจาเรื่องเศรษฐกิจกับไทย จึงได้สั่งให้อักราวทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย เข้าพบประหวังต่อนายกรัฐมนตรีในปลายเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2484 ก่อนที่ญี่ปุ่นจะ บุกประเทศไทยเพียง 4 เดือน โดยแจ้งว่าญี่ปุ่นพร้อมที่จะขายน้ำมันให้ไทยได้ แต่ ขอซื้อยางพาราจากไทยเป็นจำนวน 35,000 ตัน แต่รัฐบาลไทยได้ดำเนินนโยบาย ขายในตลาดเปิดเผย ไม่ยอมตามที่ญี่ปุ่นเรียกร้อง ทั้งนี้เพราะรัฐบาลไทยพยายาม ดำเนินนโยบายเพื่อรักษาความเป็นกลางไว้โดยเคร่งครัด

แต่ถึงแม้ว่ารัฐบาลไทยจะได้พยายามรักษาความเป็นกลางไว้ให้มั่นคงสักเพียง ไດแล้วก็ตาม พฤติกรรมบางอย่างที่อังกฤษ สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่นได้แสดงออกต่อไทย ก็ได้ทำให้ความเป็นกลางของไทยคลอนแคลนไปได้เหมือนกัน เพราะในขณะที่อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ไม่ให้ความช่วยเหลือไทยนั้น ญี่ปุ่นก็ได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือแทน ซึ่งทำให้ความรู้สึกของรัฐบาลไทยในขณะนั้นก็อดที่จะโอนเอียงไปเข้ากับญี่ปุ่นบ้างไม่ได้ จากการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2484 เราจะเห็นได้ว่าคณะ รัฐมนตรี ได้ถกเถียงกันอย่างหนักถึงปัญหาความเป็นกลางในทางเศรษฐกิจของไทยว่า จะเป็นไปได้สักเพียงใดในสภาพการณ์เช่นนี้ นายกรัฐมนตรี พลตรี ป. จีบุลสงคราม ได้แถลงไว้ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีทราบว่า

"... เกียวนี่ปรากฏว่าอังกฤษกับสหรัฐอเมริกาไม่ขายของให้ เรา เพราะหวงว่าเราไปเข้ากับญี่ปุ่น... เช่น น้ำมันแก๊สแก๊สไม่ขาย ให้เรา เราก็ต้องซื้อจากญี่ปุ่นเราคงเอาใจญี่ปุ่นเขามาง ญี่ปุ่น เขาทำอะไรเขาก็ต้องหันมาเอาทางเรา เขาไม่มีทางเราก็ต้อง

¹Martin, James V. Jr., op. cit., p. 458.

ให้เขาม้าง ถ้าเราไม่ทำกุมเขา เขาก็เลยไม่ได้ทั้งสองฝ่าย ...
เวลาเราขาดเหลืออะไรที่ญี่ปุ่นก็หามาให้ ... ถ้าเราต้องการของจาก
อังกฤษ เราคงศึกษาจากญี่ปุ่น เราอาจจะโคของมาอย่างมา
แต่อาวุธอังกฤษไม่มีให้เรา แล้วเราจะไม่ทำอะไรจากญี่ปุ่นเลย...
เราอยากที่จะอยู่เป็นกลางตลอดไป แต่ไม่ว่าจะเป็นกลางแล้วเรา
ฉิบหาย..."¹

หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ จึงได้เสนอขึ้นว่า "ญี่ปุ่นเขาเอาบริภาษให้เอาอาวุธมาให้
เรา ส่วนอังกฤษเขาขาวไปก็ขอให้ส่งน้ำมันมาให้เรา ถ้าประเทศใดสามารถให้เรา
ทุกอย่างได้ ก็เอาไปทุกอย่าง" แต่นายกรัฐมนตรีจอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็ได้แจ้ง
ให้ทราบว่า

→ "...อังกฤษกับเราคงจะไม่มีเวลาที่จะติดกันได้ เพราะอังกฤษ
มีทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ในมือ แต่ไม่ขายให้เรา ประเทศเราอยู่ใต้อิทธิพล
ของอังกฤษทุกอย่าง แต่อังกฤษไม่สนับสนุนเรา ส่วนญี่ปุ่นไม่มีอิทธิพล
ในเราเลยแต่ให้ความสนับสนุนเราทุกอย่าง ทั้งนี้เกิดจากอังกฤษไม่
อยากให้อุปกรณ์ขายกับประเทศไทย..."²

หลวงเสรีเรงฤทธิ์ จึงได้กล่าวสนับสนุนนายกรัฐมนตรีขึ้นว่า "อะไร ๆ ญี่ปุ่นก็ให้เรา
ทั้งนั้น ส่วนอังกฤษแม้แต่กระดาษก็ไม่ให้เรา" พร้อมทั้งกล่าวต่อไปอีกว่า "ข้าพเจ้า
เห็นว่าญี่ปุ่นนั้นได้ช่วยเรามาก เราจะเอาอะไรก็ได้ ส่วนอังกฤษนั้นไม่เห็นช่วยเราเลย
น้ำมันก็บอกว่าจะให้ แต่ก็ยังไม่รู้ว่าจะให้เท่าไร และเมื่อไรจะให้..." จากคำกล่าวนี้

¹ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี รายงานการประชุม
คณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 26/2484 วันพุธที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2484

² ก.

พอจะพิจารณาได้ว่าความเป็นกลางของไทยนั้น จะต้องตั้งอยู่บนความเสมอภาคทางเศรษฐกิจด้วย ถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่ไทย ในยามกับชนนี้ได้แล้ว ไทยก็พร้อมที่จะสละความเป็นกลางไปเข้ากับฝ่ายนั้นได้ ในที่นี้ ฝ่ายที่ช่วยเหลือไทยอยู่ตลอดเวลา โดยมีข้อต่อรองน้อยที่สุดก็คือญี่ปุ่น จึงทำให้ไทยเกิดความเอนเอียงไปทางญี่ปุ่นมากขึ้นจนเห็นได้ชัด ซึ่งแม้แต่ตัวของหลวงเสรีเริงฤทธิ์เองก็ไ้ตระหนักถึงความรู้สึกอันนี้ จนถึงกับได้กล่าวออกมาในการประชุมคณะรัฐมนตรีครั้งนั้นว่า "พวกกันตามจริง เราก็คงออกจะหนัก ๆ ไปทางญี่ปุ่นอยู่สักหน่อย คาอังกฤษ แกกั้แหลมพอที่จะถูกออกเหมือนกัน"¹

3.1.5 การผูกพันกับทางทหารจากญี่ปุ่น

การใช้กำลังทหารที่มีขีดความสามารถที่เหนือกว่าทั้งด้านอาวุธ และ บากบักด้วยจำนวนคนของญี่ปุ่นเข้าบุกประเทศไทย เมื่อคืนวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ทำให้ไทยต้องยอมเข้ากับญี่ปุ่นด้วยความจำยอม ทั้งนี้เนื่องจากในระบายนั้ไทย ไม่มีทางเลือกเป็นอย่างอื่น รัฐบาลจึงต้องยอมทำกติกาสัญญาเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น จากหลักฐานที่น่าเชื่อถือได้กล่าวว่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้พิจารณาเห็นแล้วว่า ประเทศไทยจะไม่สามารถหลีกเลี่ยงสงครามได้² ทั้งนี้เพราะญี่ปุ่นตกอยู่ในวงล้อมทางเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกา อังกฤษ จีน และเนเธอร์แลนด์ ทำให้ญี่ปุ่นมีความอึดอัดมาก ฉะนั้นหลังจากการเจรจากับสหรัฐอเมริกาแล้ว เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2484 และญี่ปุ่นได้เปลี่ยนรัฐบาลใหม่ โดยการนำของพลเอกโตโจแล้ว ในเดือนตุลาคมปีเดียวกัน ญี่ปุ่นจะต้องดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้าไม่ถอนทหารออกจากจีน และ

¹ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี รายงานการประชุม คณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 26/2484 วันพุธที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2484

² อ. พิบูลสงคราม จอมพล ป. พิบูลสงคราม เล่ม 2 หน้า 147.

จีนโกจีน ญี่ปุ่นก็จะต้องเข้าโจมตีแนว A B C D ซึ่งขึ้นอยู่กับที่การตัดสินใจของ พลเอกโกโจ

สำหรับประเทศไทยนั้นถ้าถูกญี่ปุ่นบุกไทยจะถูกปิดล้อม ซึ่งจะได้รับความสะดวก รอนยาก ถ้าไทยรบกับญี่ปุ่นแล้วอังกฤษไม่มาช่วยไทยก็จะตอ้งแพ้ ไทยก็กำลังทหาร ประมาดแสนคนรวมทั้งตำรวจด้วย อาวุธยุทโธปกรณ์ก็มีไม่เพียงพอที่จะใช้ในการสงคราม เพราะเมื่อเกิดการรุกรานกับฝรั่งเศสเรื่องดินแดนนั้น ไทยก็ใช้อาวุธยุทโธปกรณ์หมด เปลืองไปมากมาย และไม่มีทางจะหาามาชดได้ เพราะในระหว่างนั้นไม่มีใครยอม ขายอาวุธให้แก่ไทย กำลังอาวุธที่ไทยมีอยู่จะสู้กับกองทัพใหญ่ ๆ ได้ไม่กี่วัน¹ จึงจะ เห็นได้ว่าในราวกลางเดือนตุลาคม พ.ศ. 2484 เมื่อไทยแน่ใจแล้วว่าไทยจะต้องเป็น ประเทศตกไปก็ญี่ปุ่นจะเข้ายึดครอง จึงได้ขอเครื่องบินรบและยุทโธปกรณ์อื่น ๆ จาก อังกฤษโดยควันทั้งไว้ปรึกษากับ เซอร์ โจซาiah กรอสบี้ (Sir Josiah Crosby) เอกอัครราชทูตอังกฤษว่า อังกฤษจะดำเนินการทางทหารอย่างไร เพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของตนในกรณีญี่ปุ่นเข้าเมืองไทย และอังกฤษก็ความเห็นที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ไทยอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งได้เร่งเรื่องที่จะกระทรวงกลาโหมต้องการซื้อเครื่องบินรบจำนวน 24 เครื่องไปทางทูตสหรัฐอเมริกา รัฐบาลสหรัฐอเมริกาเล็งเห็นว่า เครื่องบินอเมริกันจะมีประโยชน์ในฟิลิปปินส์มากกว่าไทย แม้ว่าการให้เครื่องบินต่อไทย จะเป็นการทอนกำลังใจของญี่ปุ่นที่จะรุกรานไทยก็ตาม ในที่สุดสหรัฐอเมริกาก็ไม่ได้อำนาจ เครื่องบิน 24 เครื่องมาให้รัฐบาลไทย² สำหรับทางค้านอังกฤษก็ไม่อาจจะให้เครื่องบินแก่ไทยได้ ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2484 อังกฤษได้ส่งปืนสนามและปืนครก

¹หลวงวิจิตรวาทการ หลังฉากประกาศสงคราม หน้า 100.

²Martin, James V. Jr. op. cit., p. 459

กระสุนปืน และเชื้อเพลิงในการบินจำนวนจำกัดให้ โดยเกรงว่าของจำนวนดังกล่าวก็
 คงละลายไปหมดในเมื่อถูกที่ญี่ปุ่นโจมตี ซึ่งทำให้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐ
 มंत्रीไม่พอใจมาก และโคตบทุกอังกฤษไปว่า "...เนื่องจากเราไม่มีอะไร ฉะนั้น
 ก็จะต้องหลีกเลี่ยงการสงครามกับญี่ปุ่น ถ้าสามารถทำได้ จะจริงจัง ๆ ก็ขอเป็น
 จำเป็น..."¹ กับได้ปรารภกับนายกีเรก ชัยนาม ว่า "...พวกนี้จะให้เราสู้กัน
 เดี่ยว ..." ² กองทัพบกสนามของไทยใน พ.ศ. 2484 กองที่ญี่ปุ่นจะบุกประเทศนั้น
 ได้มีกำลังรวมทั้งสิ้น 71 กองพัน แบ่งเป็นทหารราบ 41 กองพัน ทหารม้า 6 กองพัน
 ทหารปืนใหญ่ 14 กองพัน ทหารช่าง 4 กองพัน รถรบ 3 กองพัน ปตอ. 3 กองพัน
 หน่วยช่วยรบ 60 หน่วย กำลังพลทั้งสิ้นประมาณ 70,000 คน³

ส่วนอังกฤษมีกำลังประมาณ 150,000 คน กับทั้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารอีก
 15,000 คน⁴ ซึ่งมีหน้าที่จะต้องป้องกันลอนดอนเป็นอันดับหนึ่ง และสิงคโปร์เป็นอันดับ
 สอง ส่วนสหรัฐอเมริกาที่กำลังแสนกว่าคน ในกลางปี พ.ศ. 2483 นั้น สหรัฐอเมริกา
 ได้ปรับปรุงกองทัพครั้งใหญ่ เพิ่มงบประมาณทัพบก $181\frac{1}{2}$ ล้านปอนด์ ทหารเรือ $62\frac{1}{2}$
 ล้านปอนด์ เพื่อที่จะได้มีอาวุธพร้อมเพรียงสำหรับทหาร 1 ล้านคน เสร็จสร้างเรือรบ
 บรรดาระดับป้องกันชายฝั่งทะเลให้แข็งแรง พร้อมกันนี้สหรัฐอเมริกาได้ระดมสร้างเครื่อง
 บินอย่างขนานใหญ่ รัฐบาลได้สั่งให้สร้างเครื่องบินสำหรับกองทัพบกและทัพเรือรวม

¹กีเรก ชัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ 2 หน้า 179.

²ดู

³กรมยุทธการทหารบก การจัดหน่วยในสงครามอินโดจีนและมหาเอเชียบูรพา
 2483 - 2488 หน้า 342.

⁴ประยูร ภมรมนตรี ชีวิตข้าแผ่นดินของข้าพเจ้า หน้า 472.

ทั้งสิ้นประมาณ 10015 เครื่อง และกำลังเพิ่มจำนวนขึ้นอีกเรื่อย ๆ¹

สำหรับกองทัพบก กองทัพอากาศ และกองทัพเรือของญี่ปุ่นยังเต็มอัตราและ
กระฉับกระเฉงอยู่ เพราะทหารที่ไปรบในจีนเป็นพวกทหารกองหนุน แสนยานุภาพของ
ญี่ปุ่นในปี พ.ศ. 2483 นั้น โดยเฉพาะกองทัพเรือของญี่ปุ่นยังมีบริบูรณ์อยู่มาก เพราะ
ถึงแม้ว่าจะทำสงครามกับจีนมาถึง 3 - 4 ปีแล้ว แต่ญี่ปุ่นก็หาได้ใช้กองทัพเรือออกรบ
ไม่ ทั้งนี้เพราะจีนไม่มีกำลังทางเรือออกต่อสู้ จึงทำให้กองทัพเรือญี่ปุ่นยังเข้มแข็ง
และมีสมรรถภาพเต็มที่² ส่วนกองทัพบกของญี่ปุ่นในยามปกติก็มีทหารประจำการราว
200,000 คน แบ่งออกเป็น 12 กองพลใหญ่ และ 16 กองพลน้อย ผู้สำเร็จการศึกษา
จากมหาวิทยาลัย จะต้องเข้าฝึกวิชาทหารปีหนึ่ง ๆ ประมาณ 100,000 คน กำลังทาง
อากาศสถิติหลังสุด ก่อนสงครามโลกครั้งที่สองมีอยู่ 9 หน่วย รวมเป็นหมู่ลาดตระเวน
11 หมู่ หมู่ทิ้งระเบิด 4 หมู่ หมู่บินลึน 2 หมู่ รวมแล้วเป็นจำนวนเครื่องบินไม่น้อย
กว่า 1,500 เครื่อง มีนักบินไม่น้อยกว่า 10,000 คน นอกจากนี้ยังมีกองบินทะเล
จำนวน 36 กองร้อย มีเครื่องบินสำหรับปฏิบัติการใต้น้ำทุกขณะ 1000 เครื่อง มีนักบิน
มากกว่า 100,000 คน³ กล่าวกันว่าญี่ปุ่นได้ทุ่มเทเงินเป็นจำนวนมาก คือประมาณปีละ
5 พันล้านเยน ในการทำสงครามในจีนและอินโดจีน⁴ เพื่อที่จะขยายวงไพบูลย์แห่ง
มหาเอเชียบูรพาออกไป ญี่ปุ่นได้จัดส่งผู้สืบราชการลับ (แนวที่ห้า) และหน่วยทำลาย

ก่อวินาศกรรม

¹หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที 30 สิงหาคม 2483 หน้า 3.

²หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที 11 สิงหาคม 2483 หน้า 7.

³สิริ เปรมจิตต์ ญี่ปุ่นบุกเอเชียในสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 11 - 12

⁴หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ประจำวันพุธที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2483

(Sabotage) จำนวนแสนกว่าคน ออกปฏิบัติการไต่กินหัวกินแกนในย่านมหาสมุทร-แปซิฟิก นับตั้งแต่วันที่วันตกของสหรัฐอเมริกาดังออสเตรเลีย และประเทศหมู่เกาะทั้งหลายในย่านนี้ ตลอดจนฮ่องกง ฟิลิปปินส์ อินโดจีน พม่า มาลายู อินเดียน และประเทศไทย¹ ความมุ่งมั่นที่จะเอาชนะของญี่ปุ่นก่อจีน อินโดจีน และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในครั้งนี้ ใ้ทำให้กองทัพญี่ปุ่นยอมเป็นผู้นำเกรงขามแก่กลุ่มประเทศในแถบนี้มากยิ่งขึ้น

การปรักการังสำคัญที่สุดในปลายเดือนพฤศจิกายนต่อหน้าสเปเคียลมหาจักรพรรดิ ก่อนที่ญี่ปุ่นจะยกพลเข้าบุกประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ นั้น นายกรัฐมนตรีของญี่ปุ่นในขณะนั้นคือ พลเอก ฮิเดกิ โตโจ ได้ยืนยันถึงความพร้อมเพรียงในสมัยงาฮารุ ยุทธโศภณของกองทัพ ทางรัฐมนตรีกมณากะก็กล่าวรับรองว่าการขนส่งจะไม่บกพร่อง รัฐมนตรีเกษตรการได้กล่าวยืนยันถึงความปลอดแคลนของอาหาร และมีควาเชื่อมั่นว่าจะได้ทรัพยากรธรรมชาติจากแมนจูเรียมาเลี้ยงได้อีกทั้งประเทศ ซึ่งสรุปได้ว่าทุกคนก็เห็นว่าญี่ปุ่นพร้อมแล้วที่จะทำสงคราม² ดังนั้นญี่ปุ่นจึงได้เปิดฉากโจมตีประเทศต่าง ๆ ในแถบนี้ทันที

ก่อนที่ญี่ปุ่นจะบุกประเทศไทยประมาณ 2 เดือนก่อนนั้น พ.อ. เอฟ. คับลิว โชลล์ (Lieutenant Colonel F.W. Scholl) ทูตทหารบกเยอรมันประจำประเทศไทยได้บาแจ้งให้รัฐบาลทราบเป็นความลับเฉพาะว่า ญี่ปุ่นจะบุกอินโดจีน ผ่านเข้าประเทศไทยทางรัฐญประเทศเพื่อมุ่งไปประเทศพม่า และจะมีทหารหนึ่งกองพลครึ่งพระนคร ส่วนอีกสี่กองพลใหญ่จะกระจายกำลังขึ้น ทางฝั่งทะเลภาคใต้ตั้งแต่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร นครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานี ไปถึงโกตาบารู

¹ ประยูร ภมรมนตรี ชีวิตหาแผ่นดินของข้าพเจ้า หน้า 425.

² เสรีชัย พันธรังษี ความพินาศของโตเกียว หน้า 97.

ซึ่งเชื่อได้ว่าเป็นแผนการที่แน่นอน และย้ำว่าอย่าได้แจ้งให้รัฐบาลประเทศอิศราหระแสด
 ชาวนี้ได้อามาจากท่านทูตทหาร¹ หรือกับนี้ พ.อ. โทลล์ ได้เสนอบันทึกกลับเฉพาะถึง
 จอมพล ป. ศิริบุคสงคราม ซึ่งมีตำแหน่งเป็นผู้นำวิชาการทหารสูงสุด ให้เร่งปรับปรุง
 กองทัพโดยรีบด่วน เพื่อรับสถานการณ์สงครามยิ่งใหญ่อีกที่จะเกิดขึ้นในเอเชีย ซึ่งยังจะ
 เป็นลู่ส่ท่อนก่อความวุ่นวายทางการเมืองอีกนานัปการ เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่
 จะต้องจัดการปรับปรุงสมรรถภาพของกองทัพไว้ให้แข็งแกร่ง เพื่อเป็นกำลังรบและ
 อำนาจในการสู้รบและการเจรจาทางการเมืองให้เป็นผลสำเร็จในขั้นสุดท้าย กับทั้งมี
 ความเห็นว่าการจะหลีกเลี่ยงการสู้รบกับกองทัพอันมีกำลังมหาศาลของญี่ปุ่น อันจะเป็น
 การทำลายประเทศชาติ เพื่อเป็นพลีแก่ชาติอื่นที่ประเทศไทยจะหวังพึ่งอะไรไม่ได้เลย²
 พ.อ. โทลล์ ได้เสนอข้อสังเกตไว้แก่จอมพล ป. เกี่ยวกับสงครามอินโดจีนที่ผ่านมาแล้ว
 นั้นว่า ความสำเร็จที่ประเทศไทยได้คืนแดนคืนจากฝรั่งเศสนั้น เป็นชัยชนะทางการ
 เบื้องเป็นส่วนใหญ่ ส่วนสำหรับทางด้านทหารและการสู้รบมีข้อบกพร่องมากมาย
 ทูตทหารเยอรมันได้ชี้แจงว่า ประเทศไทยไม่เคยทำการสู้รบในสนามมานานปีแล้ว
 โดยเฉพาะในการแต่งกายผู้บังคับบัญชา เป็นเรื่องความไว้วางใจของคณะทหารที่เป็นผู้
 บริหารประเทศ ซึ่งผู้ใดบังคับบัญชาไม่เลื่อมใสและเชื่อถือ นับว่าเป็นจุดอ่อนที่สำคัญ
 ยิ่ง และได้กล่าวเน้นถึงส่วนที่บ่งชี้ความสำคัญที่สุดในการรบคือการสื่อสารให้เร่งปรับปรุง
 เป็นพิเศษ เขาบอกว่าแม้จะมีแม่ทัพนายกองที่เข้มแข็งและแผนการที่ปราดเปรื่องสัก
 เพียงใดก็ตาม แต่ดาบฏจากการติดต่อกันไม่ได้ก็ไม่มีประโยชน์³

¹ ประยูร ภมรมนตรี ชีวิตท่ามกลางปืนของข้าพเจ้า หน้า 455.

² ล.ก. หน้า 454.

³ ก.

จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ซึ่งได้ตระหนักถึงภัยที่กำลังจะเกิดขึ้นแก่ประเทศไทย จึงได้มีการเตรียมการป้องกันประเทศไว้เป็นขั้นตอนนี้คือ

1. ให้กรมเสนาธิการทหารบกได้ทำแผนยุทธการ 5 ไว้ เป็นแผนป้องกันรักษาความเป็นกลางของประเทศไทย ตามแผนการนี้ กองพลที่ 2-3 จะทำการต่อสู้ที่ปราจีนบุรี กองพล 1 และ 4 จะทำการต่อสู้ป้องกันที่กรุงเทพฯ และชลบุรี ส่วนกองพลที่ 6 จะทำการต่อสู้ทางภาคใต้

2. ได้มีการเพิ่มงบประมาณทางทหาร เพื่อจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์ให้ครบเต็มตามอัตรา โดยกระทรวงกลาโหมได้รับเพิ่มงบประมาณรายจ่ายในงบประมาณประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2484 ขึ้นอีกเป็นจำนวนเงิน 6,350,000 บาท¹

3. ได้มีการเรียกระดมพลเพื่อเข้ารับการฝึกและรับการบรรจุตามแผน ตลอดจนมีการทบทวนวินัยของทหารอย่างจริงจัง

4. ได้มีการเผยแพร่วิชาทหาร ให้ประชาชนในวัยฉกรรจ์ ตลอดจนเยาวชนของชาติ มีความรู้ความเข้าใจในวิธีการรบตามสภกพร เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามพระราชบัญญัติกำหนดหน้าที่ของคนไทยในเวลารบ

5. ได้เร่งรัดสร้างถนนและการคมนาคมตามแผนยุทธศาสตร์ เช่น ถนนสายลพบุรี - สิงห์บุรี - นครสวรรค์

6. ได้มีการแต่งตั้งผู้บังคับบัญชาสนามทุกระดับ อาทิ

(1) จอมพล ป. พิบูลสงคราม	เป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุด
(2) พล.โท.มังกร พรหมโยธี	เป็นรองผู้บัญชาการทหารสูงสุด
(3) จอมพล ป. พิบูลสงคราม	เป็นแม่ทัพบก

¹"พระราชบัญญัติงบประมาณเพิ่มเติมฉบับที่ 1 ประจำปีงบประมาณ 2484," ราชกิจจานุเบกษา, แผนกกฎหมาย, เล่ม 58 (27 กรกฎาคม 2484) หน้า 963.

- (4) พลเรือโท สิ้นธุ์ กมลนาวิน เป็นแม่ทัพเรือ
- (5) พลอากาศตรี บุญเจียม โกมลมิตร เป็นแม่ทัพอากาศ
- (6) พลตำรวจโท อุกุญษ์ อุกุลยเวชจรัส เป็นผู้บัญชาการตำรวจสนาม¹

7. ทั้งทหารและตำรวจได้รับคำสั่งให้พร้อมที่จะปฏิบัติการตามแผนยุทธการ 5 ตั้งแต่วันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2484

8. ได้มีการโฆษณาโดยทางราชการ ให้ประชาชนทุกคนพร้อมที่จะต่อสู้กับ—พระราชบัญญัติกำหนดหน้าที่คนไทยในเวลารบ ตั้งแต่วันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 โดยให้จัดให้มีการปรากฏภาพพิเศษขึ้น ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เพื่อโน้มน้าวจิตใจของประชาชนให้เกิดความสามัคคีกัน ในการที่จะทำการต่อสู้เพื่อป้องกันประเทศชาติ เช่น นาย พ.อ. หลวงสราวุธประพันธ์ ได้บรรยายปลุกใจคนไทยในวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2484 ว่า "เนื่องด้วยเวลานี้ภาวะของโลกได้เข้าสู่ความกัมมันตอย่างแรงร้าย สงครามกำลังระบาคไปทุกมุมโลก ... เพราะฉะนั้นคนไทยทุกคนจึงต้องเตรียมรบ และพร้อมที่จะสู้สงครามทุกชนิดทุกรูป..."²

9. ในกรณีที่ประเทศไทยไม่อาจต่อต้านรักษาความเป็นกลางไว้ได้ตามแผนยุทธการ 5 จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ก็มีแผนการขั้นต่อไป ที่จะถึงกำลังทหารขึ้นไปทางเหนือจนถึงประเทศจีนเป็นที่สุด ในครั้งนี้ได้มีการจัดสร้างเส้นทางคมนาคมที่ว่าเป็นแก่การลำเลียงขนส่ง เตรียมจัดตั้งกองบัญชาการกองทัพนาม ทลอดจนกลังอาวุธขึ้นที่ลพบุรีและโคกกระเทียม และเปิดการค้าต่อกับกองทัพจีนทางเหนือ เพื่อความมุ่งหมายในการปฏิบัติร่วมกันทางทหารในภายหลัง³

¹อ. พิบูลสงคราม จอมพล ป. พิบูลสงคราม เล่ม 2 หน้า 165

²ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 9 ประจำเดือนกันยายน 2484 หน้า 2285

³อ. พิบูลสงคราม ล.ก. หน้า 165.

ถึงแม้ว่าไทยเราจะได้เตรียมพร้อมไว้ การเข้าสู่สงครามไปแล้วสักเพียงไรก็ตาม ไทยก็ไปอาจจะทำการสู้รบกับญี่ปุ่นได้ เพราะญี่ปุ่นเขาได้มีการวางแผนที่เฉลียวฉลาดรอบคอบ และรัดกุมมากกว่าไทยหลายเท่าตัว ญี่ปุ่นไม่ได้เห็นอกว่าไทยเฉพาะในด้านการรบ และมากกว่าไทยในจำนวนคนเท่านั้น แต่เก่งกว่าไทยในด้านการทูตและการโฆษณาชวนเชื่ออีกด้วย ดังที่เคยได้กล่าวมาแล้ว และสิ่งที่สำคัญที่สุดที่ช่วยให้ญี่ปุ่นได้ชัยชนะแก่ไทย และประเทศอื่น ๆ ในแถบนี้ก็คือ ญี่ปุ่นมียุทธวิธีในการสงครามที่เข้าใจเลือกวัน เวลา และสถานการณ์ในการเข้าโจมตีฝ่ายตรงข้าม เช่น การเลื่อนกำหนดการเข้าโจมตี เพิร์ล ฮาร์เบอร์ ของสหรัฐอเมริกา จากวันที่ 5 ธันวาคม 2484 มาเป็นวันอาทิตย์ที่ 8 ธันวาคม 2484¹ ซึ่งเป็นวันที่ชาวสหรัฐอเมริกาและอังกฤษถือเป็นวันพักผ่อนสำคัญ เป็นการเปิดโอกาสให้ญี่ปุ่นได้เข้าทำการโจมตีได้อย่างเต็มที่ โดยปราศจากการต้านทาน หรือถึงมีก็เพียงแต่เอะอะ และในการเข้าโจมตีของญี่ปุ่นครั้งนี้ ญี่ปุ่นก็ได้ใช้ยุทธวิธีกระจายกำลังเข้าโจมตี เพื่อมิให้ชาติใดจะช่วยเหลือกันได้เป็นหลักสำคัญ โดยญี่ปุ่นเข้าโจมตีสหรัฐอเมริกาที่ เพิร์ล ฮาร์เบอร์ กับเกาะต่าง ๆ อีกหลายแห่ง และเข้าโจมตีอังกฤษที่สิงคโปร์ ในเวลาใกล้เคียงกันก็เข้าโจมตีประเทศไทย สำหรับประเทศไทยนั้น ญี่ปุ่นได้ยื่นข้อเสนอก่อนทั้ง ๆ ที่ไทยเป็นประเทศเล็ก ทั้งนี้เพราะนโยบายของญี่ปุ่นนั้น ไม่พยายามจะรบกับคนเอเชียตามที่ได้ประกาศเอาไว้ และเป็นการยื่นข้อเสนอที่ไทยเราไม่สามารถจะปฏิเสธได้ด้วย เพราะญี่ปุ่นฉลาดพอที่จะให้เวลาในการพิจารณาข้อเสนอของญี่ปุ่นน้อยมากก็เพียง 2 ชั่วโมงเท่านั้น โดยนายทสึโอกามิ (Tsubokami) เอกอัครราชทูตญี่ปุ่น และนายทานูระ (Tanura) ทูตทหารญี่ปุ่นได้มาทำการเจรจากับไทยในเวลา 23.00 น. ของวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2484² ในขณะที่กองทัพญี่ปุ่น

¹ ประยูร ภมรมนตรี ชีวิตหาบ่เกินดินของข้าพเจ้า หน้า 425.

² อุบล จิระสวัสดิ์ สภาวะการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทยในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 95.

จะขึ้นบกในเวลา 1.00 น. ของวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 อยู่แล้ว ซึ่งนับได้ว่าเป็นเงื่อนไขที่ยากแก่การพิจารณาและการปฏิเสธอย่างยิ่ง

จากคำให้การของเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย คือ นายสุโยคาบิ ไดกล่าวถึงเหตุการณ์ตอนนี้ไว้ว่า ในวันที่ 1 ธันวาคม 1941 เอกอัครราชทูตได้รับคำสั่งจากรัฐบาลให้เตรียมพร้อมที่จะขอต่อรัฐบาลไทย ให้ทำสัญญาเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น หรืออย่างน้อยให้ยอมให้ทหารญี่ปุ่นเดินผ่านดินแดนไทยได้ เพื่อไปดำเนินการทางทหาร ต่อมาลาบูและพม่า ต่อมาในวันที่ 7 ธันวาคม 1941 เขาได้รับคำสั่งที่แน่นอนให้ดำเนินการดังกล่าว จากจอมพลเตระอุจิ อิไซชิ ผู้บัญชาการทหารญี่ปุ่นในภูมิภาคนี้ ในตัววันนั้น จอมพล ป. ไม่อยู่ในกรุงเทพฯ และคณะรัฐบาลของเขาแสดงความไม่สมัครใจ ที่จะตกลงคำเรียกร้องของเอกอัครราชทูต ทั้ง ๆ ที่ได้เตือนฝ่ายไทยแล้วว่า กองทหารญี่ปุ่นจะเข้าดินแดนไทยในวันพรุ่งนี้เช้า ซึ่งในที่สุดกองทหารญี่ปุ่นก็ได้เข้าดินแดน และในขั้นต้นได้ถูกต่อต้าน แต่เมื่อจอมพล ป. มาถึงกรุงเทพฯ ในเช้าวันนั้น ได้สั่งให้หยุดต่อต้าน และตกลงกับเอกอัครราชทูตญี่ปุ่น เพื่อให้ทหารญี่ปุ่นเข้าเมืองไทยได้โดยไม่ต้องรบกัน จอมพล ป. ได้ตัดสินใจเลือกรวมโชคชะตาอยู่กับญี่ปุ่น และต่อมาได้มีการเจรจาทำกติกาสันติไมตรีทางทหารกับญี่ปุ่นทันที กติกานี้ได้ลงนามกันเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม โดยมีข้อความว่า ต่างฝ่ายต่างจะเคารพเอกราชและอธิปไตยซึ่งกันและกัน ภาควิทยและฝ่ายจะช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเต็มที่ ในกิจการเมือง การทหาร และการเศรษฐกิจในกรณีภาคฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเกิดขัดกันขึ้นกับประเทศที่สาม และฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะไต่ถามหาสัญญาสันติภาพหรือสงบศึก กติกานี้มีโปรโตคอลลับ ซึ่งไม่เปิดเผยว่าญี่ปุ่นจะช่วยให้ไทยได้ดินแดนคืนจากอังกฤษ และไทยสัญญาจะช่วยเหลือญี่ปุ่นในกรณีสงคราม ถึงแม้จะอยู่แล้วระหว่างญี่ปุ่นกับประเทศฝ่ายตะวันตก สัญญานี้มีขนาดเล็กฉบับเดิมที่เพียงอนุญาตให้ญี่ปุ่นเดินทหารผ่านฉนวนบอร์ลันต์วันที่ 8 ธันวาคม 1941 และในวันที่ 25 มกราคม

ก.ศ. 1942 ไทยได้ประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา¹

เอ็ดเวิร์ด เทเกอส์ ฟลัก (Edward Thadeus Flood) ได้เสนอถึง เหตุการณ์ก่อนนี้ ไว้ในวิทยานิพนธ์ปริญาเอก เรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ญี่ปุ่นกับประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2471 - 2484" (Japan's Relation with Thailand 1928 - 1941) ของเขาว่า ครั้นถึงวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2484 เวลา 9.00 น. สถานทูตญี่ปุ่นได้รับโทรเลข จากกองบัญชาการกองทัพสยามนานโป (Nanpo) ที่ไซ่ง่อน ให้เริ่มเจรจากับไทย เวลา 23.00 น. ของวันที่ 7 ธันวาคม 2484 โดยกองทัญี่ปุ่นจะขึ้นบกเวลาตีหนึ่งของวันที่ 8 ธันวาคม 2484 กองบัญชาการ กองทัพสยามนานโป ให้เวลาแก่นายทสุโยกาบิ เพียง 2 ชั่วโมง ในการเจรจาให้ไทย เปิดทางให้ญี่ปุ่น โดยญี่ปุ่นต้องการให้เจรจาโดยตรงกับ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี เพราะเป็นผู้นำบ้านสัญญาแก่ญี่ปุ่นเมื่อเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2483 และวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ที่จะยอมให้ญี่ปุ่นใช้ประเทศไทยเป็นทางผ่าน และ ญี่ปุ่นมั่นใจว่า จอมพล ป. พิบูลสงครามจะเคารพต่อกำหนดสัญญานั้น ทันทีที่นายทามูระได้ รับโทรเลข ก็ได้ติดต่อให้นายอนิชิ ปานะนนท์ บาทสถานทูตญี่ปุ่น นายอนิชิ ปานะนนท์ มาถึงเวลา 4.30 นาฬิกา นายทสุโยกาบิ และนายทามูระ ได้เล่าถึงสถานการณ์ ต่าง ๆ ให้นายอนิชิ ปานะนนท์ฟัง นับว่านายอนิชิ ปานะนนท์ เป็นคนไทยคนแรกที่อยู่ เรื่องนี้ แต่นายอนิชิ ปานะนนท์ ไม่ใช่บุคคลสำคัญของรัฐบาลที่จะทำให้เกิดผลสำเร็จ ญี่ปุ่นต้องการพบจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี จึงติดต่อให้พระบริรักษ์ยุดทอกิจ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจให้มาที่สถานเอกอัครราชทูต พระบริรักษ์ยุดทอกิจ มาถึงเวลา 5.30 น. ญี่ปุ่นให้อาถวนายกรัฐมนตรีและหลวงสืบสุขสงครามชัย มาที่

¹ Jones, F.C., Survey of International Affairs, 1939 - 1946 p. 51 - 52.

กรุงเทพฯ โดยเร็ว พระบริรักษ์บุรุษกิจจึงได้โทรศัพท์บอกนายพลตำรวจโท อุดมย์ อุดมย์เกษมรัฐ ให้จัดการประชุมคณะรัฐมนตรีโดยด่วน¹

นายดิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยได้เขียนเล่าเรื่องนี้ไว้ในหนังสือเรื่อง "ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง" ว่า

"ในค่ำวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2484 เวลาประมาณยี่ทุ่มกว่า เซอร์ โจเซฟ กรอสบี อัครราชทูตอังกฤษ ได้มาหาข้าพเจ้าที่บ้าน ขอยสนธิสุข พระโขนง และเล่าให้ฟังว่าทูตได้รับข่าวว่า เครื่องบินตรวจการณ์อังกฤษซึ่งบินตรวจ เห็นปีกของเครื่องบินมาจากแหลมญวน และกำลังอยู่ในบริเวณใกล้เคียงไทย ข้าพเจ้ากล่าวขอบคุณและว่าจะรีบเสนอให้รัฐบาลทราบต่อไป เราได้สนทนากันว่าถ้าญี่ปุ่นเข้าเมืองไทยจะทำอย่างไร ข้าพเจ้าถามความเห็นทูตอังกฤษ ทูตอังกฤษบอกว่าถ้าไทยสู้อังกฤษก็ต้องช่วยเต็มที่เท่าที่จะช่วยได้ ข้าพเจ้าได้แสดงความเห็นว่า ไทยนั้นสู้แน่แต่ก็บอกว่าอาจจะสู้ได้นานสักเท่าใด เพราะเราเป็นประเทศเล็ก จะเปรียบญี่ปุ่นเป็นช้างศึกมัน เราเป็นเด็กอายุ 5-6 ขวบก็สู้ ทูตอังกฤษแสดงความเข้าใจ แล้วทูตก็ลาออกไป เวลาประมาณ 19.00 น. นายพลตำรวจเอก อุดมย์ อุดมย์เกษมรัฐ ซึ่งเป็นอธิบดีกรมตำรวจ และรองนายกรัฐมนตรี ได้มาบ้านข้าพเจ้า เพราะนัดกันไว้จะมารับประทานอาหารค่ำกับข้าพเจ้า ข้าพเจ้าได้เล่าถึงเรื่องทูตอังกฤษมาพบให้ฟัง ในขณะนั้นเราทั้งสองปรึกษาร่วมกันเห็นว่าญี่ปุ่นเข้าสงครามแน่ นายพลตำรวจเอก อุดมย์เองก็เห็นว่า ในยามกับจีนเช่นนี้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี และผู้นำทางการเมืองสูงสุด ไม่ควรออกไปทางจังหวัด อีกสักครู่หนึ่ง พลเอกพระบริรักษ์บุรุษกิจ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการทหาร-ศัพทมาขอพบกับนายพลตำรวจเอกอุดมย์ จะพูดกันเรื่องอะไรไม่ทราบ

¹ อุดม จีระสวัสดิ์ สถานการณ์เมือง เทรนธุรกิจ และสังคมของประเทศไทย
ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 95.

แล้วนายพลตำรวจเอกอภัยภูธรก็รีบวิ่งไปจากบ้านข้าพเจ้า โดยไม่ได้รับ-
ประทานอาหาร และแจ้งกับข้าพเจ้าเพียงสั้น ๆ ว่า เหตุการณ์ไม่ดี
ต่อมาอีกประมาณครึ่งชั่วโมง มีโทรเลขพามาจากวังสวนกุหลาบ ซึ่ง
ขณะนั้นเป็นทำเนียบนายกรัฐมนตรี ให้ข้าพเจ้ารีบไปที่นั่นทันที เมื่อ
ไปถึงวังสวนกุหลาบ ข้าพเจ้าเห็นนายชูโบกามิ เอกอัครราชทูตญี่ปุ่น
พร้อมด้วยคณะคือ ผู้ช่วยทูตทหารบก ผู้ช่วยทูตทหารเรือ ที่ปรึกษา
และเลขานุการ ลาม นิงอู ข้าพเจ้าจึงรีบวิ่งขึ้นไปชั้นบนทางบันได
หลัง ไพบูลย์กับนายพลตำรวจเอกอภัยภูธรที่นั่น นายพลตำรวจเอกอภัย
แจ้งกับข้าพเจ้าว่า คณะทูตญี่ปุ่นมาขอพบนายกรัฐมนตรี แต่เมื่อนายก
ไม้อยู่ ก็จะขอพบนายพลตำรวจเอกอภัยในฐานะเป็นรองนายกรัฐมนตรี-
มนตรี แต่รองนายกรัฐมนตรีไม่เต็มใจจะพบ จึงขอให้ข้าพเจ้าพบ
แทน ข้าพเจ้าจึงลงไปในห้องรับแขก เพื่อพบกับคณะทูตญี่ปุ่น ในการ
นี้นายวณิช ปานะนนท์ อธิบดีกรมพาณิชย์ ได้มารวมอยู่ด้วยก่อนแล้ว
เมื่อได้ทักทายกันตามธรรมเนียมแล้ว นายชูโบกามิ เอกอัครราชทูต
ญี่ปุ่นได้กล่าววาทะที่มาขอพบนายกรัฐมนตรีวันนี้ ก็เนื่องจากปัญหาเหตุการณ์
สำคัญที่สุดในประวัติศาสตร์ของญี่ปุ่นเกิดขึ้น แต่เสียใจที่ไปไพบูลย์กับ
รัฐมนตรีและรองนายกรัฐมนตรี ข้าพเจ้าได้ตอบไปว่า นายกรัฐมนตรี
ไม่อยู่ เขาไปตรวจราชการชายแดน เวลานี้กำลังให้วิทยุตามอยู่
แล้ว สำหรับรองนายกรัฐมนตรีนั้น โดยที่รองนายกรัฐมนตรีเห็นว่า
เป็นเรื่องการต่างประเทศ จึงขอให้ข้าพเจ้าออกมารับแทน เอกอัคร
ราชทูตญี่ปุ่นได้กล่าวต่อไปว่า ทุกท่านยอมรับว่าแล้ววาทะสหรัฐอเมริกา
และอังกฤษ ได้บีบบังคับญี่ปุ่นตลอดมา บัดนี้ญี่ปุ่นหมดต่อไปไม่ไกลแล้ว วันนี้
จึงตัดสินใจลุกขึ้นต่อสู้ โดยโคประภาคสงครามกับสหรัฐอเมริกาและ
อังกฤษแล้ว ฉะนั้นทุกสิ่งได้รับคำสั่งจากรัฐบาล ให้มาแจ้งต่อนายก
รัฐมนตรีไทยว่า เนื่องจากเหตุจำเป็น กองทัพญี่ปุ่นจึงจำเป็นต้องขอเดิน
ผ่านประเทศไทย เพื่อไปโจมตีประเทศทั้งสอง ซึ่งเป็นศัตรูของ

ญี่ปุ่น แต่เมื่อนายกรัฐมนตรีและรองนายกรัฐมนตรีไปสวมารูปพบได้
ก็จำเป็นต้องแจ้งแก่ข้าพเจ้าเป็นทางราชการ ข้าพเจ้าได้ตอบว่า
ท่านก็ทราบอยู่แล้วว่า ประเทศไทยได้ประกาศตนเป็นกลาง ฉะนั้นจึง
มีนโยบายไม่ช่วยเหลือฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด หูตตอบว่าโดยที่เรื่องนี้เกี่ยว
กับความเป็นความตายของญี่ปุ่น ญี่ปุ่นจำต้องได้รับอนุญาตให้เคลื่อน
กำลังทั้งทางบก ทางทะเล และอากาศ ผ่านประเทศไทยให้จงได้
ข้าพเจ้าจึงแจ้งตอบว่าแต่การอนุญาตหรือไม่นั้น ข้าพเจ้าไม่มีอำนาจ
อย่างใด เพราะท่านก็ทราบอยู่แล้วว่า ข้าพเจ้าเป็นเพียงรัฐมนตรี
ว่าการกระทรวงการต่างประเทศ อำนาจสั่งอนุญาตไม่ให้ต่อนั้นคือ
นายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุดควยอีกตำแหน่งหนึ่ง
และหูตก็ทราบอยู่แล้วว่า รัฐบาลโดยทางผู้บัญชาการทหารสูงสุด ได้
ประกาศเป็นคำสั่งประจำ "Standing Order" ไว้แล้วว่า ไม่
วาทองทหารประเทศใด ๆ เข้ามาในดินแดนไทยให้ต่อนั้น
ผู้ที่จะประกาศยกเลิกคำสั่งนี้ก็อยู่บัญชาการทหารสูงสุด คำนึงนั้นผู้
ช่วยหูตทหารบกญี่ปุ่น คือ พ.อ. หามูระ ได้กล่าวว่า ข้าพเจ้าควร
จะทูลเกล้าทูลกระหม่อมกราบบังคมทูลการนองเลือด เพราะเวลานี้กองทหาร
ญี่ปุ่นได้ยกพลขึ้นบกตามจุดต่าง ๆ ในประเทศไทยแล้ว ข้าพเจ้าตอบว่า
ข้าพเจ้าได้แจ้งแล้วแล้ว ข้าพเจ้าไม่สามารถทำอะไรได้ แต่อย่างไร
ก็ข้าพเจ้าจะได้อำนาจรายงานรองนายกรัฐมนตรี ให้เรียกประชุมคณะ
รัฐมนตรีเดี๋ยวนี้แล้วจะแจ้งให้คณะทูตทหารถึงมูลของการประชุม
คณะทูตที่ปักธงกลางและนั่งรออยู่ในห้องรับแขก ข้าพเจ้ากลับบรรยาย
งานพลตำรวจเอกอดุลย์ พลตำรวจเอกอดุลย์ จึงตกลงให้เรียกประชุม
คณะรัฐมนตรี ซึ่งในเวลานั้นรัฐมนตรีส่วนมากมานั่งรออยู่แล้ว เวลา
ประมาณ 23.00 นาฬิกา จึงเปิดประชุมกัน พลตำรวจเอก อดุลย์
ให้ข้าพเจ้ารายงานถึงเรื่องที่ญี่ปุ่นมาบุกตั้งกล่าวแล้ว เมื่ออภิปราย
กันแล้ว ก็ประชุมเห็นวาทองอะไรไม่ได้นอกจากต้องรอนายกรัฐมนตรี
มนตรีกลับคณะรัฐมนตรีได้ให้นายปรีดี พนมยงค์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวง

ทรงวงการกฐัง พระองค์เจ้าวรฤทธิไวยยากร ที่ปรึกษาสำนักนายกรัฐมนตรี และข้าพเจ้า ออกไปแจ้งต่อคณะทูตญี่ปุ่นว่า ควรจะกลับไปก่อน เมื่อนายกรัฐมนตรีกลับมาแล้ว จะเชิญให้มาพบ หรือจะรออยู่ที่ใด แต่ไมทราบว่าจะมาถึงเมื่อใด ทูตญี่ปุ่นตอบว่าขออภัย. ในระหว่างนี้ คณะรัฐมนตรีก็นั่งรอกันอยู่ต่อไป พลตำรวจเอกอภัย ไชยวงษา เจ้าไปกรมไปรษณีย์โทรเลข เพื่อโทรเลขติดต่อกับนายกรัฐมนตรี ข้าพเจ้าไปทราบว่า นายกรัฐมนตรีอยู่ที่ใด เพราะพลตำรวจเอก อภัยไม่ได้ออกมาพบข้าพเจ้าเพียงแต่ทราบว่า นายกรัฐมนตรีจะกลับมา เขาประชุมประชุมอยู่อย่างรุนแรง พลตำรวจเอกอภัยและข้าพเจ้ากลับไป ที่ประชุม แจ้งให้ที่ประชุมทราบ ข้าพเจ้าได้ออกไปแจ้งให้คณะทูต ญี่ปุ่นอีกว่า ควรกลับไปก่อน คณะทูตญี่ปุ่นตกลงกลับไปสถานทูต และ ราว 5 นาฬิกาได้กลับมามีอีก

เวลาประมาณ 7 นาฬิกา จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีมาถึงที่ประชุม พลตำรวจเอกอภัย ไชยวงษา รายงาน เหตุการณ์ทั้งกลางวันและกลางคืน เมื่อข้าพเจ้ารายงานไปยังไม่ทันจบ นายกรัฐมนตรีถามขึ้นว่า 'แล้วเราจะตกลงใจทำอะไรกันแน่' นายปรีดี พนมยงค์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังได้ เสนอว่า ก่อนที่จะตัดสินใจอะไรแน เราควรเสนอให้พิจารณาทางใด ทางเดียวว่า ถ้ายอมจะเสียห่วยอย่างใด ถ้าไม่ยอมเราจะเสียหาย อย่างใด ทั้งนี้เพื่อระวังไม่ให้โลกวิจารณ์เรามาก เพราะเกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์ นายกรัฐมนตรีตอบว่าในขณะที่เราไม่มีเวลาจะอภิปราย เพราะญี่ปุ่นกำลังเข้าเมืองเราแล้ว ขอทราบความเห็นเท่านั้นว่าจะยอมหรือไม่ยอม แล้วหันไปถามรัฐมนตรีบางนาย ซึ่ง รับผิดชอบในการทหารว่า 'สู้ไหวหรือไม่' ใครรับว่าตอบว่า 'สู้ไม่ไหว' พลตำรวจเอกอภัย อภัยไชยวงศ์ ได้อภิปรายทางใดทางเดียว โดยสรุปก็คือ เราไม่มีหนทางที่จะต่อสู้อย่างใด และ

ฝ่ายสัปตมิตรก็มาช่วยอะไรเราไม่ได้ นายกรัฐมนตรีก็ถามดูว่า เห็นรัฐมนตรีอื่นต่อไปอีกสองสามนาย ซึ่งก็เห็นควายว่าไม่มีทางสู่ประ การใหญ่ ในที่สุดนายกรัฐมนตรีจึงประกาศว่า ไม่มีประโยชน์อะไรที่จะก่อตุน เพราะเราไม่มีกำลัง อังกฤษเองสหรัฐอเมริกาเอง ก็เคยให้รัฐมนตรีต่างประเทศเร่งให้ช่วย ก็คิดว่าไม่มีอะไรจะ ช่วย ครั้นแล้วนายกรัฐมนตรีก็ลุกออกไปพบกับคณะทูตญี่ปุ่น แต่จะพูด อย่างไรก็ไม่ได้เลยสักคำ ขาพเจ้าไม่ทราบ เพราะขาพเจ้าไม่ได้ ลุกตามไปคอย คอยอีกประมาณครึ่งชั่วโมง นายกรัฐมนตรีก็ นำนายวนิช ปานะนนท เข้ามาในที่ประชุม และให้นายวนิชชี้แจง ว่าญี่ปุ่นเสนออย่างไร นายวนิชชี้แจงว่าคณะทูตญี่ปุ่นเสนอว่า มีแผนการ ที่จะขอความร่วมมือจากไทย 3 แผนแผนที่หนึ่งคือ ญี่ปุ่นเพียงขอเดิน ห้าร้อยกิโลเมตรไปเท่านั้น แทนที่ส่งไทยกับญี่ปุ่นทำสัญญาพันธบัตรกัน เพื่อป้องกันประเทศไทย และแผนที่สามไทยกับญี่ปุ่นประกาศ เป็นสหรั ยสูงกรวม รวมรัฐรวมรบต่ออังกฤษและสหรัฐอเมริกา และในการนี้ ญี่ปุ่นพร้อมที่จะให้ดินแดนที่ไทยเสียแก่อังกฤษและฝรั่งเศส กลับคืนมา ทั้งหมด

คณะรัฐมนตรีพิจารณาแล้ว มีความเห็นแตกต่างกันเป็นหลายฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเห็นว่าควรรับแผนที่สาม เพราะไหน ๆ จะให้ญี่ปุ่นฐานที่ตั้ง ที่ควรเอาประโยชน์ให้ได้ ฝ่ายที่สองไม่ออกความเห็น ขาพเจ้า ในฐานะเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเสนอว่า เมื่อ เราต้องยอมญี่ปุ่น เพราะเรารู้ไม่ได้ อย่างมากก็เป็นเพียงยอมให้ ฐาน ถ้าเราเอาแผนอื่นโลกคงวิจารณ์เราแน่นอนว่า ที่ตกลงไว้ ว่าจะเป็นกลางอย่างกรุงเทพฯ นั้น ถูกรวมจริงก็สมกับกับญี่ปุ่น และไม่ เพียงยอมญี่ปุ่นเพราะรู้ไม่ได้ แต่กลับเขารวมเป็นพันธมิตรด้วย ใน การนี้พลตำรวจเอกอภัย อภัยเกษมจรัส กับ นายปรีดี พนมยงค์ ได้ สนับสนุนความเห็นของขาพเจ้า ในที่สุดที่ประชุมลงมติให้รับเพียง แผนที่ 1 และให้นายวนิช ปานะนนท ออกไปแจ้งแก่คณะทูตญี่ปุ่น

ต่อมาอีกประมาณ 1 ชั่วโมง ก็ได้มีการลงนามระหว่างเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นกับข้าพเจ้า ในสัญญาฉบับใหญ่ญี่ปุ่นถวายประเทศไทยใด¹

หลวงวิจิตรวาทการ ได้บันทึกเหตุการณ์ครั้งนี้ไว้ว่า

"เหตุการณ์ในวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 มีดังนี้ ในวันที่ เกิดเหตุนายกรัฐมนตรีไม่อยู่ ออกไปตรวจราชการที่พระตะบอง พร้อมด้วยหลวงโกวิทอภัยวงศ์ และหลวงเสรีเริงฤทธิ์ เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นได้นำบันทึกคำขอกำหนดนายกรัฐมนตรี ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ในเวลา 23.00 น. ของวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2484 เป็นใจความว่าญี่ปุ่นได้ตัดสินใจที่จะประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐ ขอสงวนหมายดินแดนคนไทยตามความจำเป็นทางยุทธศาสตร์ ขอให้รัฐบาลไทยรับค่าเงินการอยู่อาศัยกองทัพอไทยและกองทัพอญี่ปุ่นเกิดขึ้น และบอกวาญี่ปุ่นจะเคลื่อนทัพในเวลา 1.00 น. ของวันที่ 8 (เวลาในประเทศไทย) นายถิเรก ชัยนาม กับหลวงอดุลยเดชจรัส ได้ตกลงกันเรียกประชุมคณะรัฐมนตรี รัฐมนตรีมาประชุมพร้อมกันได้ในเวลา 1.00 น. ของวันที่ 8 กองข้ามนายกรัฐมนตรี หลวงโกวิทอภัยวงศ์ หลวงเสรีเริงฤทธิ์ และหลวงสินธุสงครามชัย ซึ่งไปราชการที่สัตหีบ ทางกรุงเทพฯ ได้โทรเลขบอกนายกรัฐมนตรีให้รีบกลับ และในระหว่างรอคอยการกลับของนายกรัฐมนตรีอยู่นี้ ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีได้แต่งตั้งให้หลวงประดิษฐมนูธรรม พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร และนายถิเรก ชัยนาม เป็นผู้แทนของที่ประชุมไปเจรจากับญี่ปุ่น ขออีกเวลาให้คำตอบไปเป็น 4.00 นาฬิกา ญี่ปุ่นรับว่าจะเขายามโทรเลขให้ที่ไซงอน

ในระหว่างนี้ที่ประชุมได้รับโทรเลขจากจังหวัดต่าง ๆ รายงานว่าญี่ปุ่นส่งทหารขึ้นที่สูงสุด ปัตตานี และที่อื่น ๆ โดยล่าช้า ทุกแห่งทหารของเราได้ต่อสู้ ต่อมาได้รับโทรเลขจากนายกรัฐมนตรีว่าไม่สามารถจะถึงกรุงเทพฯ ก่อน 5.00 นาฬิกา ที่ประชุมจึงส่งพลเอก

¹ถิเรก ชัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ 2 หน้า 102 - 108.

ประยูร ภมรมนตรี กับ นายวนิช ปานะนนท์ ไปเจรจาขอยืมเวลา กับญี่ปุ่นอีก หลวงโกวิทอภัยวงศ์, หลวงเสรีเร็นญูชิ มาถึงที่ประชุม จึงเริ่มปรึกษากันเป็นทางการ ต่อจากนั้นอีกเล็กน้อยหลวงสินธุสงครามชัยก็มาถึงการปรึกษาพิจารณาจึงดำเนินไปเต็มที่

ปัญหาเบื้องต้นคือว่าจะสู้หรือจะยอมตามคำขอของญี่ปุ่น ในขณะที่กำลังพิจารณาปัญหานี้ ก็มีเหตุการณ์อันหนึ่งเกิดขึ้น ซึ่งทำให้เราสนใจว่าการต่อสู้ญี่ปุ่นต่อไปนั้นเป็นอันหมดหวัง เพื่อระมัดระวังมิให้กระทบกระเทือนทางการเมือง จึงของดเสีย ไม่กล่าววาเหุเช่นนั้นก็อะไร แต่เป็นเหตุการณ์ที่ทำให้เราต้องตัดสินใจว่า ทางที่ดีที่สุดก็รักษาสีวিতของชาติและพลเมืองของเราไว้ก่อน จึงเป็นอันตกลงหยุดการต่อสู้ และโทรศัพท์เรียกเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นมาพูดคุยกันโดยนายกรัฐมนตรีกับ นายถิเรก ชัยนาม ออกไปเจรจากับทูตญี่ปุ่น

คราวนี้คำขาคู่ญี่ปุ่นก็กลายเป็น คือแทนที่จะขอทางเดินทัพผ่าน อย่างเดียวกลับเสนอบอกทางมาให้เราเลือก 4 ทาง

ทางที่ 1 ให้เข้าร่วมรบกับญี่ปุ่นในสงครามครั้งนี้ โดยญี่ปุ่นให้ประกันในเอกราชอธิปไตย และเกียรติศักดิ์ของไทย ทั้งรับจะช่วยให้ไถ่ดินแดนที่เสียไปคืนมา

ทางที่ 2 ให้ประเทศไทยเข้าสัญญาไมตรีกับ ญี่ปุ่น โดยญี่ปุ่นให้ประกันในเอกราชอธิปไตย และเกียรติศักดิ์ของไทย ทั้งรับจะช่วยให้ไถ่ดินแดนที่เสียไปคืนมา

ทางที่ 3 ให้ประเทศไทยยอมให้กองทัพญี่ปุ่นเดินผ่านแดน (ไม่มีขอประกันเอกราช อธิปไตย และเกียรติศักดิ์ของไทย ไม่พูดถึงเรื่องคืนแดน)

ทางที่ 4 ให้ทำสัญญาป้องกันร่วมกันร่วมกัน Common Defence แบบเดียวกับที่ญี่ปุ่นทำกับอินโดจีน โดยให้ญี่ปุ่นประกันในเอกราชอธิปไตย และเกียรติศักดิ์ของไทย ทั้งรับจะช่วยให้ไถ่ดินแดนที่เสียไปคืนมา

ปัญหาที่จะต้องพิจารณาทิ้งไว้ก็คือ จะเลือกเอาทางไหน ทุก ๆ ทางย่อมมีทางร้ายอยู่ทั้งนั้น ทางที่ 1 เป็นทางที่ไม่พึงปรารถนา เพราะเราไม่ต้องการร่วมมือกับญี่ปุ่น และถ้ามีทางจะเลือกได้ ก็ลองเลือกทางอื่นต่อไป ทางที่ 2 ก็ดีกว่าทางที่ 1 เพราะจะช่วยมิให้เรา कुองตงอยู่ในอุ้งมือญี่ปุ่นแค่นั้นเดียวยังจะมีเยอรมันกับอิตาลี คอยดอง ญี่ปุ่นไว้อย่างหนึ่ง ถ้าเราจำเป็นต้องเข้าร่วมโดยไม่มีทางเลือกแล้ว ก็เข้าไปในทางที่บีบคั้นอยู่ ชาวยุโรปเป็นพรรคพวกอยู่ด้วยก็กลัวจะตกอยู่ในกรงเล็บของญี่ปุ่นคนเดียว แต่อย่างไรก็ดีการกระโดดเข้า สัญญาไตรภาคีในทันทีทันใด ก็มากเกินไปอันตรายเหมือนกัน

ทางที่ 3 คือยอมให้ญี่ปุ่นผ่านแค่นั้นโดยไม่ร่วมมือ ถือเป็นทางเบา ที่สุด แตกมองไม่เห็นว่าจะปฏิบัติไปได้โดยไม่บานปลายกลายเป็นอื่นไป การเดินทัพผ่านประเทศไทยไปไซ่ง่อนทหารจะเดินเป็นหัวแถว ผ่านไปถึงหมดเพียงเท่านั้น ญี่ปุ่นจะต้องขอใช้ทางรถไฟ ขอใช้สาย โทรเลขโทรศัทพ์ ขอใช้ทางหลวงอย่างถูกต้องเป็นบางคราว เพื่อ รักษาความลับในการเคลื่อนทัพ อาจจะขอให้เราเกณฑ์รถยนต์ และเรือให้ เรืองกับขนถ่ายออกไปทุกที สวีเดนเคยยอมให้เยอรมันเดินทัพผ่านดินแดนได้ แต่ก็เป็นการผ่านในจุดที่แน่นอนและมีกำหนด เวลาผ่านแน่นอน เมื่อผ่านพ้นไปแล้วก็เสร็จเรื่องกัน หนึ่งสวีเดนนี้ ทางคมนาคมอย่างนี้ กองทัพเยอรมันสามารถผ่านไปได้รวดเร็วแล้ว ไปมีอะไรอีก ส่วนเราไปเป็นเช่นนั้น เราอยากจนเรื่องถนนหนทาง ญี่ปุ่นอาจขอให้เราสร้างหรือตัดถนนใหม่ตามแผนยุทธศาสตร์ของเขา ญี่ปุ่นอาจขอให้สร้างสนามบินเพิ่มเติมเก็บให้ ทางที่ญี่ปุ่นจะไซ่ไม่ใช่ว่า เล็กน้อย การไปมาลาญต้องใช้ทางตลอดความยาวของประเทศใน ตอนใด การไปพม่าจะต้องใช้ทางหลายทาง ตั้งแต่เวียงไทมลงมา ถึงกาญจนบุรี ญี่ปุ่นเขาประเทศเราทางอินโดจีน จะต้องใช้ทางรถไฟ หรือทางหลวงตลอดดินแดนภาคอีสานและมณฑลพายัพ รวมความว่าอุ้งมือญี่ปุ่นจะต้องผ่านหัวประเทศ และเมื่อเป็นทางยาวมากนายเข็นนี้ ก็ไม่

สามารถจะฐานเลย ๆ ไปได้ จำเป็นจะต้องหยุดพักที่นั่นที่นี้ ญีปุ่น อาจจะดูให้เราหาที่พักและเสบียงอาหารให้ เรือจะบานปลายออกไปไม่มีที่สิ้นสุด และไม่มีกำหนดเวลาแน่นอน จะต้องทำกันไปตลอดสงคราม ซึ่งไม่ว่าจะนานสักเท่าไร ญีปุ่นจะต้องขอยุ่ใรมานานขึ้น ๆ ฝ่ายเราจะเดียงว่ามีสัญญาให้แตกทางเกิน ญีปุ่นจะแย่งวาทะไม่ว่าตามที่เขาขอ เขาก็เดินไปไม่ไกล เราจะปฏิบัติความคำขอของญีปุ่นทุกอย่างก็ไม่ได้ แต่ญีปุ่นก็จะคงบังคับให้เราทำ ถ้าเราไม่ทำเขาก็ปลดอาวุธเรา ทางที่ 3 นี้เกรงกันอยู่มากว่า ในที่สุดเราจะถูกปลดอาวุธ และในทางที่ 3 นี้ ไม่มีการให้ประกันเอกราชอธิปไตยอะไรเสียเลย

ทางที่ 4 เรื่องป้องกันร่วมกัน (Common defence) นั้น ยิ่งร้ายหนัก เพราะจะทำให้ฐานะของเราเป็นเหมือนอินโดจีน คือ ญีปุ่นมาใช้เราและอาจบงกชความมาช่วยป้องกันประเทศเรา เมื่อเขาสามารถบงกช เราคงลำบากใจเราตามชอบใจ ญีปุ่นจะขม-เหงเราสักเท่าไรเราพูดไม่ออก เพราะบงกชเปิดปาก อึ่งกวนทำสัญญาแบบที่ 4 นี้ จะเปิดโอกาสให้ญีปุ่น เกบกองทัพใหญ่ที่มาจากใน ประเทศไทย เป็นการประจำใด และเราจะต้องรับภาระให้ที่อยู่เลี้ยงดูทหารญีปุ่นโดยทุนของเราเอง เพราะเขาหวังให้ความมาช่วยป้องกันบ้านเมืองเรา ถ้าเขือสงครามเสร็จสิ้นลงควยชัยชนะของญีปุ่น ญีปุ่นก็อาจจะตั้งกองทหารประจำไว้ในประเทศเราต่อไปอีก เพราะการว่า เป็นการป้องกันย่อมมีอยู่เสมอ รวมความว่าการรับตกลงในทางที่ 4 เป็นการยอมอยู่ใต้อารักขาของญีปุ่นโดยทรง

ภายหลังที่ได้พิจารณากันอย่างละเอียดแล้ว ก็ได้ตกลงเลือกเอาทางที่ 3 คือ ทางให้กองทัพญีปุ่นเกินฉานแดน แลขอเติมความให้ญีปุ่นประกันว่า จะเคารพเอกราชอธิปไตยและเกียรติศักดิ์ของไทย ส่วนเรื่องดินแดนนั้นไม่ต้องการ ขอความเหล่านี้นี้ไต่หาหนังสือความ

ตกลง ซึ่งนายติเรก วัฒนาม ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการให้ลงนาม
กับนายสุโขภามิ เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นในคอนเซววันที่ 8 ธันวาคม
2484"¹

นายทวี มุขยเกตุ ได้บันทึกเหตุการณ์ก่อนนี้ไว้ใน "เรื่องข้อเท็จจริงเพิ่ม
เติมเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศไทยในระหว่างมหาสงครามโลกครั้งที่สอง" ว่า

"ในขณะที่กองทัพอญี่ปุ่นยกพลเข้ามุกประเทศไทย ซึ่งตรงกับวัน
ที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 นั้น ข้าพเจ้ารับราชการในตำแหน่ง
เลขาธิการคณะรัฐมนตรี ข้าพเจ้าต้องเชิญประชุมคณะกรรมการทุก
การที่มีการประชุม เพื่อเสนอเรื่องที่จะต้องประชุม และจกราย
งานการประชุม โดยปกติในสมัยที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็น
นายกรัฐมนตรีนั้น มีการประชุมคณะรัฐมนตรี อาทิตย์ละ 3 วัน คือ
วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ เริ่มประชุมเวลาประมาณ 9.30 น.
และเลิกประชุมประมาณเวลา 12.30 น. ถึง 13.00 น.

บังเอิญว่าวันหนึ่งตรงกับวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2484 เวลา
ประมาณ 20.30 น. หรือ 21.00 น. ข้าพเจ้าได้รับโทรทัณฑ์จาก
พลตำรวจเอกอูลย อูลยเกษตร ในฐานะรองนายกรัฐมนตรีว่า
ให้ข้าพเจ้าติดต่อเชิญรัฐมนตรีทุกท่านมาประชุมเป็นการด่วนที่ตึกประชุม
คณะรัฐมนตรี ซึ่งในครั้งกระนั้นตึกประชุมคณะรัฐมนตรี อยู่ตรงกัน
ข้ามกับวังสวนกุหลาบ ข้าพเจ้าได้สั่งให้เจ้าหน้าที่ติดต่อกับรัฐมนตรี
ทางโทรศัพท์ แต่เนื่องจากเป็นเวลากว่ากัน การติดต่อจึงลำบาก
รัฐมนตรีบางคนก็ไม่อยู่ในบ้าน บางคนก็ไปต่างจังหวัดว่าจะตามตัว
ไทม่าเกือบครบก็เกือบเที่ยงคืน แต่กระนั้นก็ยังขาดไปหลายคน เช่น
พลเรือเอกสินธุ์ กมุจนาวิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
และเป็นแม่ทัพเรือด้วยในขณะเดียวกัน ถูกทหารญี่ปุ่นกักตัวไว้ที่คลอง

¹หลวงวิจิตรวาทการ หลังฉากประกาศสงคราม หน้า 106 - 109.

ด้าน จังหวัดสมุทรปราการ ข้าพเจ้าได้ไปถึงห้องประชุม และไปคอยการประชุมอยู่ตั้งแต่เวลาประมาณ 21.30 น. และในตอนนั้นบรรดา รัฐมนตรีทั้งหลายต่างก็ทยอยกันเข้ามายังห้องประชุม ความที่ไคมีโทรศัพท์ติดไป

ระหว่งรอกการมาของรัฐมนตรีนั้น ก็ได้รับข่าวทางโทรเลข บางทางวิทยุบาง ทางโทรศัพท์บาง ว่ากองทหารญี่ปุ่นโดยกพลบุกเข้า มา ในถิ่นแถบไทยตามจุดต่าง ๆ อยู่เรื่อย ๆ และในทุก ๆ จุดที่กอง ทหารญี่ปุ่นบุกเข้ามานั้นได้ปะทะกับหน่วยทหารไทยบาง ตำรวจไทยบาง และกับยุวชนไทยบาง

ในราว 1.00 นาฬิกา ของวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ก็ ได้เริ่มเปิดประชุมคณะรัฐมนตรี โดยมีพลตำรวจเอกอดุลย์ อดุลย์เดช จรัส รองนายกรัฐมนตรีเป็นประธานของที่ประชุม เพราะจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีไม่อยู่ ทราบว่าไปราชการทางจังหวัด (ทราบต่อมาภายหลังว่าไปตรวจดูแลป้องกันทางทหารที่จังหวัดพระ-ตะบอง เพราะไคทราบระแคะระคายมาก่อนแล้วว่าญี่ปุ่นอาจบุกประ-เทไทยได้) เมื่อเปิดประชุมแล้ว พลตำรวจเอกอดุลย์ อดุลย์เดชจรัส รองนายกรัฐมนตรี ได้แจ้งให้ที่ประชุมทราบว่านายกรัฐมนตรียังไม่กลับ จากตรวจราชการ แต่ไคโทรเลขขอรองให้รีบกลับโดยด่วน เรื่อง ที่รองนายกรัฐมนตรีแจ้งให้ที่ประชุมทราบมีว่า ผู้แทนรัฐบาลญี่ปุ่น อันมี เอกุอัครราชทูตญี่ปุ่น ทูตทหาร พร้อมทั้งเจ้าหน้าที่ของเขาได้นำบันทึก มายื่นต่อรัฐบาล ขอเงินที่พยูนประเทศไทย เพื่อไปโจมตีอังกฤษ ทางแหลมมาลายู และเขาได้แจ้งให้ทราบว่าประเทศญี่ปุ่นได้ประกาศ สงครามกับประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาแล้ว กองทัพญี่ปุ่นเขา โจมตีพร้อม ๆ กัน ขออย่าให้ไทยชักขวาง โดยเขารับรองว่าจะไม่

ทำลายอธิปไตยของไทยเลยเป็นอันขาด นอกจากเขาจะขอยกกำลังทหารมากรุงเทพฯ และเมืองบางเมืองของประเทศไทย ที่จำเป็นในทางทหารเท่านั้น และเขาขอให้เรากอบมาไห้เขาทรมานภายในเวลา 2.00 นาฬิกาวันนี้

ในระหว่างการประชุมนี้ ก็ได้มีรายงานเข้ามาเรื่อย ๆ ว่ากองทหารญี่ปุ่นได้ปะทะกับทหารและตำรวจไทยแล้วหลายแห่ง บางแห่งการรบโค่นเขาซึ่งรุนแรงถึงขั้นละลุมบอน บางแห่งเด็กนักเรียน ยุวชนทหาร ก็เขาช่วยสู้รบกับกองทหารญี่ปุ่นได้ เป็นการแสดงความกล้าหาญและความรักชาติในทางวีรกรรมอันน่าสรรเสริญยิ่ง

ครั้นเมื่อใกล้เวลา 2.00 นาฬิกา นายกรัฐมนตรีก็ยังไม่กลับ คณะรัฐมนตรีจะคิดฉินอะไรลงไปก็ยังไม่ถูก เพราะยังไม่ทราบนโยบายว่านายกรัฐมนตรีในฐานะบัญชาการทหารสูงสุด ควรวางแผนการต่อต้านไว้อย่างไรประการหนึ่ง กับอีกประการหนึ่งเราต้องมีพระราชบัญญัติฉบับหนึ่ง เรียกว่าพระราชบัญญัติกำหนดหนทางที่คนไทยในเวลารบซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้เพิ่งประกาศออกไซ้ เบื้องอนญี่ปุ่นบุกประเทศไทยไปนานนัก พระราชบัญญัติฉบับนี้มีหลักการและสาระสำคัญว่าให้คนไทยทุกคนต่อสู้ธุระงานจนสุดความสามารถ หรือจะกล่าววาสุดจนคนไทยคนสุดท้ายก็ไ้ หากเห็นว่าสู้ไม่ไหวก็ให้เผวบาง เขาเสียขี้อาหาร เขาทุกสิ่งทุกอย่างเสียหมด อย่าให้เหลือไว้เป็นประโยชน์แก่ผู้รุกรานเลย คณะรัฐมนตรีจึงส่งผู้แทนไปพบกับผู้แทนฝ่ายญี่ปุ่นแจ้งไห้เขาทราบว่า นายกรัฐมนตรียังไม่กลับ ขอให้เขายับยั้งการเคลื่อนกำลังทหารของเขาเขาประเทศไทยก่อน เพื่อป้องกันมิให้มีการสู้รบกัน ฝ่ายญี่ปุ่นก็บอกว่าเขาจะยับยั้งไ้ได้อย่างไร เพราะการติดต่อกันกระทำไ้ไ้ไม่สะดวกนัก และทั้งทำไ้ไ้ไม่รวดเร็วนักกวย คือเขาต้องโทรเลขแจ้งไปทีไ้ชองอน และกษาทางกองบัญชาการกองทัพของเขาทีไ้ชองอนจะ

คิดต่อไปยังแนวรบใต้หัวดั่งก็กินเวลานาน เขาจึงยืนยันขอร้องให้
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม สั่งการแทนไปยังทหารไทย ให้
หยุดทำการต่อสู้ใดหรือไม่ ท่วงเราก็บอกเขาไปว่า เราจะสั่งการ
เช่นนั้นไม่ได้อ เพราะในขณะนี้การรบยังกับขัดขวางอาหาร และการสังการ
ใด ๆ ในท่วงทหาร ขึ้นอยู่กับบัญชาการทหารสูงสุด แต่เพียงคน
เดียว ไคมีการเจรจากัน ไคตอบกันโดยโง่เล่ห์เหลี่ยมในทางกฎ
หุกและวิธีไหวชิงเรียบคดอยู่เวลา รวบรวมเอาหลักกฎหมายเป็นข้ออ้าง
ควย เพื่อประวิงเวลาให้นายกรัฐมนตรีกลับเสียก่อน ผู้แทนฝ่ายไทย
ก็บ่นระเงาว่า รวบรวมหมิ่นนราธิปหงนประพันธ์ (ในขณะนั้นยัง
ดำรงพระยศเป็นพระองค์เจ้าวรราชโอรสวรราชวรราช) นายปรีดี
พนมยงค์ และนายคิเรก ชัยนาม เป็นผู้ไปเจรจา ทางผู้แทนฝ่าย
ไทยบอกว่า เขาทราบอยู่เหมือนกันว่า บัญชีกำหนดหน้าที่ไว้เวลานั้น
ว่าในขณะนี้ บัญชีบัญชาการทหารสูงสุดเพียงคนเดียวเท่านั้น ที่บ่อนำ
สั่งการอะไรใดทุกอย่างแก่เขา บอชากยอบรับทราบในสถานการณนี้
จึงใคร่ที่จะขอให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม หรือของผู้บัญชา
การทหารสูงสุด เป็นผู้สั่งการแทนจะไคหรือไม่ ทางผู้แทนของเรา
ที่ไปเจรจากับบอกว่าให้เขารออีกสักหน่อยเถอะ เพราะเราไคพยายาม
ทุกวิถีทางแล้วที่จะติดต่อกับนายกรัฐมนตรีให้เดินท่วงกลับโดยควน จึง
ขอให้เขาเห็นใจ ยับยั้งการเคลื่อนไหวของเขาไว้ก่อน

ความจริงแม้การเจรจาระหว่างผู้แทนไทยกับผู้แทนญี่ปุ่น จะยัง
งกค้ำเนินอยู่ก็ตาม แต่การรบระหว่างหน่วยทหารและตำรวจไทยกับ
กองทหารญี่ปุ่น ก็ดำเนินไปอย่างรุนแรง ในทุกจุดที่ญี่ปุ่นบุกเข้ามา
โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ท่าแพ จังหวัดนครราชสีมา ที่จังหวัดสงขลา
ที่จังหวัดปัตตานี และที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไคมีการบาดเจ็บล้มตาย
กันมากทั้งสองฝ่าย

เวลา 6.50 นาฬิกา ของวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484
จอมพล ป. นายกรัฐมนตรีก็เดินทางกลับมาถึงพระนคร เข้าสู่ที่ประชุม
คณะรัฐมนตรี พอนายกรัฐมนตรีไต่ถามที่เรียบร้อยแล้ว พลตำรวจเอก
อุบล ยูคลยเวชจรต กิจงานในนายกรัฐมนตรีทราบถึงเรื่องที่เกิด
ขึ้นถึงเหตุคนจนตลอด โดยหว่าความไปถึงว่า เอกอัครราชทูตญี่ปุ่น
พรมอภัยทูตทหารและเจ้าหน้าที่ประจำสถานเอกอัครราชทูต ไปมาขอ
พบเพื่อยื่นขอเสนอขงประการ ร้องนายกรัฐมนตรีให้เฝ้าญี่ปุ่นทราบ
ว่า การขอพบเพื่อยื่นคำขาดเช่นนี้ ยังไปถูกต้องตามระเบียบและวิธี
ทาง ขอให้เขาไปพบกับนายคิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
การต่างประเทศตามระเบียบ ในที่สุดเขาก็ไปพบและไต่ถามบันทึกขอ
เสนอมีสาระสำคัญว่า วันนี้ (เขาหมายถึงวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ.
2484) จะเป็นวันที่เกราะหัดหรือเกราะทรายของรัฐบาลญี่ปุ่นก็ไม่
ทราบ เพราะวารัฐบาลญี่ปุ่นได้ตัดสินใจประกาศสงครามกับสหรัฐ
อเมริกาและอังกฤษแล้ว เพราะญี่ปุ่นพยายามที่จะรักษาสันติภาพแล้ว
แต่ก็ไปเป็นผล กำแดงการกของโคโจในสภาพเดิมมีอยู่ 3 ข้อคือ

(1) ปักทางช่วยรัฐบาลจุงกิง (จุงกิงนั้นเป็นเมืองหลวงชั่วคราวของประเทศจีน ในระหว่างประเทศจีนทำสงครามกับประเทศญี่ปุ่น ในระหว่างนั้นประชาชนาธิบดีเจียงไคเช็คยังเป็นประมุขของประเทศจีนบนผืนแผ่นดินใหญ่อยู่)

(2) ไปให้ช่วยทางเศรษฐกิจโดยวงกลม A B C D
(ถ้าว่า A หมายถึง สหรัฐอเมริกา, B หมายถึง บริติชก๊วอังกฤษ
C หมายถึง ไชนา คือจีน และ D หมายถึง คัทท กือเนเธอร์แลนด์)
และ

(3) รัฐบาลญี่ปุ่นได้พยายามที่จะทำทุกทางแล้วด้วยสันติวิธี ในการเจรจาที่กรุงวอชิงตัน แต่ไม่เป็นผลสำเร็จ จึงจำเป็นต้องทำสงครามกัน และนอกจากนั้นถ้าจะมองดูสงครามทางคาบสมุทรไพลแล้ว

จะเห็นได้ว่าสงครามได้ใกล้เข้ามาจนถึงอีรัก และอิหร่านอยู่แล้ว
 นากลัวว่าอาจจะถูกลามมาถึงประเทศไทยได้ เพราะฉะนั้นพวก
 เรวชาวเอเชียจะถูกรวมกัน เพื่อกำหนดเอเซียเป็นของกันเอเซีย
 บัคดีประเทศญี่ปุ่นได้เตรียมสู้รบกับชาวกีของเรแล้ว ไม่ใช่จะมา
 ต่อสู้กับคนไทยเลย ถึงหากจะมีการต่อสู้กัน และกองทัพญี่ปุ่นไถ่ถอน
 ประเทศไทยไปแล้ว ญี่ปุ่นก็จะไม่ถือว่าไทยเป็นชาวกี แต่ถาหาก
 ว่าไทยจะร่วมมือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับญี่ปุ่นแล้ว ถ้าวาเอเซียเป็น
 ของเอเซีย ก็จะเป็นอันสำเร็จผลแน่ และประเทศไทยอันเป็น
 ประเทศเอกราชอยู่แล้วนั้น ก็จะมีปัญหาทางหน้าอยู่จางรวดเร็ว สิ่ง
 ที่รัฐบาลญี่ปุ่นขอจากไทยก็คือ ขอให้กองทัพของญี่ปุ่นผ่านดินแดนจีน
 ไทยไปเท่านั้น ทั้งนี้ความจำเป็นทางยุทธศาสตร์ เพราะฉะนั้น
 จึงเกรงขอความสะดวก โดยขออย่าให้กองทัพทั้งสองประเทศบุ
 รบกันเองเลย เพราะญี่ปุ่นจะไม่ถือว่าไทยเป็นศัตรู ยิ่งหวังว่า
 ไทยจะมีความสามัคคีร่วมมือกับญี่ปุ่นในความจำเป็นครั้งนี้ กับขอ
 ให้จัดกำลังตำรวจระวังรักษาชาวญี่ปุ่น ที่พำนักอยู่ในประเทศไทย
 โดยทั่วไปด้วย

พลตำรวจเอกอภัย อุบลยเกษตร ใต้แสงเพิ่มเติมว่า
 ได้รับทราบจากควาวว ญี่ปุ่นได้ส่งเรือรบมาเป็น 3 กระบวน
 ควบกัน กระบวนหนึ่งมายังสงขลา ในกระบวนนี้มีเรือ
 รบ รวมควบกันทั้งสิ้นประมาณ 15 ลำ อีกกระบวนหนึ่งมุ่งตรงไป
 ทางทิศตะวันออกบริเวณเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี และอีก
 กระบวนหนึ่งมุ่งตรงมาทางจังหวัดสมุทรปราการ คือที่ปากน้ำ
 สำหรับที่จังหวัดสงขลาอยู่ที่จังหวัดปัตตานีนั้น ได้ข่าวว่าญี่ปุ่นได้ยก
 พลขึ้นบกและได้ทำการสู้รบกับทหารและตำรวจไทย และที่รบกันอย่างดุ
 เดือดรุนแรงนั้นที่แม่น้ำนอย จังหวัดสงขลา ตำรวจและทหารไทย

ไ้รวมกำลังกัน ทำการต่อต้านอย่างแข็งขัน ส่วนที่จังหวัดปัตตานี ก็กำลังรบกันรุนแรงในตัวเมือง ไ้มีหน่วยยูธธนไทยเข้สมทบกับ กำลังตำรวจด้วย ไ้โดยเข้ยึดสะพานข้ามแม่น้ำปัตตานีไว้ และมีการ รบกันรุนแรงมาก ส่วนเหตุการณ์ภายนอกประเทศนั้น ไ้ทราบวู ฎีปุ่ไ้เขาโจมตีเพ็ลฮาเบอรรกับเกาะต่าง ๆ อีกหลายแห่ง ไ้ไ้ทั้งระ เบิดถล่มน้ำมัน สายโทรเลข และโทรทัฬไ้ถูกตัดขาดหมดไ้การ ไ้ไมไ้ไ้ เพื่อตัดถ่วงและการติดต่อของกองทัฬเรืออเมริกัน และพรอบ กันนั้นไ้ปุ่ไ้เขาโจมตีประเทศฟิลิปปินส์ด้วย ส่วนทางกวนอังกฤษ ไ้ไ้ทราบวาทหารฎีปุ่ไ้เขาโจมตีเบ้องโกตาบารู และไ้โดยกพลขึ้นบก สำเร็จที่เมืองกูลันตันไ้ลกับเขตแดนไทยประมาณ 15 ไมล์ ส่วนทาง เมืองสิงคโปร์ไ้ปุ่ไ้ไ้เกร็งบินเข้โจมตีด้วย แ่ฎีว่าไ้ปุ่ไ้ไ้เปิด ฉากไ้จกไ้ทุกแห่งไปหมดทุก ๆ ฉาไ้ช่วยเหลือไ้กับไ้ไ้คต่างจึงต้องช่วย ตัวเองกวยกันทั้งนั้น

เมื่อนายกรัฐมนตรีไ้ฟังรายงานจบลงกับไ้รับข่าวเพิ่มเติม เกี่ยวกับการรบระหว่งหน่วยทหารฎีปุ่กับทหารและตำรวจไทยแล้ ไ้ไ้ขอความเห็นจากที่ประชุมว่า เราจะต้องสิจใจกันอย่างไรต่อไป เพราะในระหว่งที่เรารู้คกันอยู่นี้ ฎีปุ่กับไทยกำลังรบกันอยู่ตามจุด ต่าง ๆ หลายแห่ง เรายังจะไ้รบกันอยู่ต่อไปหรือจะไ้หยุดคิง เพราะทุก ๆ นาทีคนไทยจะต้องตาย นีกองทหารของเราที่ปัตตานี ก็จะต้องไปหนึ่งกองพันแล้

พลตำรวจเอกอูลย์ อูลย์เชวรัส ไ้ไ้แสดงความเห็นว่า เรื่องนี้เราจะตว่งพิจวรไ้กันไ้รอบคอบทุกแง่มุม เรายังหวัง ฟังไ้ไ้ในเวลานี้ไมไ้ทั้งนั้น เพราะอังกฤษเข้ก็ต้องช่วยตัวของเขา เอง เเขาไม่สามารถจะมาช่วยเราไ้ ส่วนทางสหรัฐอเมริกาเล้ ก็กิงเช่นเดียวกัน ก็เขาจะส่งทหารหรือแมแ่อาวุธมาช่วยเราก้ไม

ได้ อังกฤษจะช่วยเหลือสหรัฐอเมริกาไม่ได้ และสหรัฐอเมริกาจะช่วยเหลืออังกฤษอีกไม่ไคเช่นเดียวกัน เราจึงต้องพึ่งตัวเอง เวลานี้ญี่ปุ่นกำลังรอฟังคำตอบจากเราว่าเราจะตกลงใจอย่างไร เราควรจะถอนตัวให้เขาเพียงไรหรือไม่ เพราะเมื่อเขาไม่กลัวสหรัฐอเมริกาและเขาก็ไม่กลัวอังกฤษ ซึ่งเขาก็เป็นมหาประเทศเช่นนี้แล้ว เขาจะมูกลง เราทำไม จริงอยู่เรามีทหาร แต่การรบนั้นหมายความว่าเราต้องรบกันตามคำพิพากษา และตามกำลังความสามารถของกองทัพไทย และเมื่อใดจะเนิ่นถึงกำลังระหว่างญี่ปุ่นกับไทย อีกทั้งเราอาจถูกปิดเส้นทางคมนาคม ทางทะเลคือ blockade แล้วใครจะมาช่วยเราได้ และถ้ามารบแพ้เขาแล้ว ก็เท่ากับจะตกเป็นข้า คือเป็นเมืองขึ้นของเขาเรื่อยเปื่อยเช่นนี้ เว้นแต่เราจะคิดสู้รบโดยหนีออกไปตั้งรัฐบาลอยู่นอกประเทศ แต่เท่าที่ใครประกาศในยุโรปหลายประเทศด้วยกันนั้น รัฐบาลที่อยู่นอกประเทศมีเสียงไม่ดังพอ และถ้ามารเราจะสู้ต่อไปโดยไปตั้งรัฐบาลอยู่นอกประเทศแล้ว ก็ไม่มีปัญหาอะไรเลย ที่ประเทศไทยจะต้องถูกยึดครอง และอยู่ในความควบคุมของเขาแน่ เขาจะใหญ่โตไทยเป็นรัฐบาลปกครองบ้านเมืองต่อไปก็ตาม แต่ที่คงอยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยและอำนาจอธิปไตยของเขา เมื่อใดพิภพจะใหญ่ครอบงำทุกแห่งทุกมุมแล้ว ก็ขอให้ความเห็นวาทะญี่ปุ่นเขาก็ไม่ใคร่ขอร้องให้เราประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา และเราเองก็ไปพยายามที่จะประกาศสงครามกับเขากลับ ฉะนั้นอังกฤษกับสหรัฐอเมริกา ก็น่าจะเห็นใจเราซึ่งเป็นประเทศเล็ก เพราะเขาเองก็ช่วยเหลือเราไม่ได้ แม้แต่จะส่งอาวุธยุทโธปกรณ์ให้เราก็ก็นำไม่ได้ และการที่เรายุ่งยากเวลาสำหรับการตกลงใจจากนายกรัฐมนตรีนี้ หุหุหุไทยก็ได้อาศัยความที่ป้องกันการค้าขายแล้ว ซึ่งแปลว่าเราได้อาศัยไม่ไว้วางใจกัน โดยไม่สู้รบกันมีอยู่กับญี่ปุ่นเสียเลย เช่นที่ปักคานี้กับสงขลา เราก็ก็นำการค้าขายกันอย่างธรรมดา และยังมี การรบกันที่

อันนี้หลายแห่งซึ่งยังไม่ได้รับรายงาน ทั้งหมดย่อมเป็นพยานได้อย่าง
 ดีว่า เราได้ทำหน้าที่รักษาความเป็นกลางของเราแล้ว การดำเนินการที่
 เราจะตกลงใจต่อไปนั้น ก็ควรเป็นไปในลักษณะผ่อนหนักให้เป็นเบา
 ก็ควรจะยอมถอนกันตามคำร้องขอของเขา แต่เราจะไม่ประกาศสงคราม
 กับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา การถอนผันตามที่เขาขอเพียงแค่นี้ก็ยัง
 ไม่ควรเรียกว่ารวมมือกับญี่ปุ่นที่เคียว เพราะในข้อเสนอของเขาก็ไม่
 มีว่าเราจะคงให้ความช่วยเหลือทางทหารกับเขาแต่อย่างใด จริงอยู่แม้
 การถอนผันในญี่ปุ่นเช่นนี้ ความเป็นเอกราชของเราจะลดลงไป แต่
 การลดเพียงแค่นี้ยังดีกว่าที่จะคงเป็นขี้อายเขารอยแปดงั้น จนถึงกับ
 ต้องเป็นเมืองขึ้นของเขา และถ้าหากญี่ปุ่นเพเลียงพลำก็ไปแพ้อังกฤษ
 และสหรัฐอเมริกาเขา อังกฤษกับสหรัฐอเมริกาก็จะเห็นใจเราใน
 สถานะที่เป็นอยู่ประเทศเล็ก และเราก็ได้ทำการปกกันต่อสู้การรุกรานของ
 ญี่ปุ่นตามหน้าที่แล้ว"¹

จากคำให้การของเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย คือ นายสุโบกามิ
 จากการสอบสวนของเอ็ดเวิร์ด เบเคอร์ส ฟลัก บากันท์กของนายคิเรก ชัยนาม
 หลวงวิจิตรวาทการ และนายทวี บุญยเกตุ กงเหตุการณ์ในระหว่างตอนกล่าวของวันที่ 7
 ธันวาคม ถึงตอนเช้าของวันที่ 8 ธันวาคม นั้น อาจจะมีรายละเอียดปลีกย่อยแตกต่าง
 กันไปบ้าง แต่ส่วนใหญ่แล้วจะเห็นได้ว่าเหมือนกัน คือญี่ปุ่นได้มาเจรจากับรัฐบาลไทย
 เพื่อที่จะขอให้กองทัพญี่ปุ่นผ่านไปโจมตีมาลายูและพม่าของอังกฤษจริง แต่การบันทึก
 ของแต่ละท่านอาจจะมีรายละเอียดปลีกย่อยแตกต่างกันออกไปตามความเข้าใจ ความ
 ตรงจำ ถึงเหตุการณ์ในตอนนั้นของแต่ละคน ซึ่งย่อมจะใกล้เคียงกัน การเสนอเรื่อง
 รวบรวมในช่วงนี้ของเอ็ดเวิร์ด เบเคอร์ส ฟลัก กงเป็นไปตามเอกสารที่ได้อ่านมาจากฝ่าย
 ญี่ปุ่น จึงแตกต่างออกไปจากบันทึกของคนอื่น ๆ เช่น การที่ ฟลัก เสนอไว้ว่า

¹ทวี บุญยเกตุ, "ข้อเท็จจริงที่เพิ่มเติมเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศไทย
 ในระหว่างมหาสงครามโลกครั้งที่สอง" คิเรก ชัยนาม, ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง
 หน้า 343 - 352.

"... โดยผู้ป่วนต้องการให้เจรจาโดยตรงกับ วอพล ฟู,
 พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี เพราะเป็นผู้นำที่มั่นคงสัญญาแก่ผู้ป่วน
 เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2483 และวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2484
 ที่จะยอมให้ผู้ป่วนในประเทศไทยเป็นทางผ่าน และผู้ป่วนมั่นใจว่า
 จอมพล ป. พิบูลสงคราม จะเคารพต่อกำหนดสัญญานั้น ..." ¹

ซึ่งอาจจะกลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงไปบ้างก็ได้ หรืออาจจะจริงเสียยิ่งกว่าจริงก็ได้ แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ใบมีเอกสารและหลักฐานใดหลงเหลือไว้ให้คนไทยรู้ แม้แต่คนไทยในสมัยเดียวกันกับจอมพล ป. พิบูลสงครามก็ตาม จึงไม่มีใครบันทึกถึงข้อเท็จจริงเหล่านี้เอาไว้ เรื่องนี้จึงต้องมอบไว้ให้คนไทยในรุ่นหลังพยายามสืบหาข้อเท็จจริงกันอีกต่อไป สำหรับบุคคลอื่น ๆ นั้นล้วนแล้วแต่เป็นผู้ที่ไม่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์ครั้งนั้น ภัยกันทั้งสิ้น จึงสามารถที่จะบันทึกถึงเหตุการณ์เหล่านี้ได้โดยตัวคนเดียว ถึงแม้ว่าการบันทึกเหตุการณ์ในช่วงนั้น จะบันทึกในเวลาต่อมาที่ต่างกันก็ตาม แต่ความเข้าใจในเหตุการณ์ครั้งนั้นก็คล้ายคลึงกันแทบทุกคน โดยเฉพาะทุกคนต่างก็บันทึกไว้ว่า คณะรัฐมนตรีใบสาบารดจะตกลงใจอย่างหนึ่งอย่างใดก็จนกว่านายกรัฐมนตรีจะกลับมาเป็นผู้ตัดสินใจ และจากบันทึกของนายทวี บุญยเกตุ ก็ทำให้ทราบว่าความคิดเห็นของพลตำรวจเอกอดุลย์ อดุลยเดชวิธ นั้น เมื่อเราพิจารณาให้ดีแล้วก็จะเห็นว่าเป็นความคิดเห็นที่รอบคอบและสมเหตุสมผลเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นรัฐมนตรีเป็นส่วนใหญ่วางมีความเห็นพ้องกับข้อเสนอของพลตำรวจเอกอดุลย์ อดุลยเดชวิธ คณะรัฐมนตรีในเวลานั้นมีจำนวน 24 คน เป็นทหารถึง 17 คน เป็นพลเรือนเพียง 7 คนเท่านั้น การที่จะพิจารณาว่าจะรบหรือไม่นั้น ทางทหารย่อมทราบดีกว่าพลเรือน ถ้าคณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นทหารถึงสองใบสามวินิจัยว่ารบไม่ได้ ก็แปลว่าเหลือวิสัยที่จะรบจริง ๆ แก่นายปรีดี พนมยงค์

¹อุบล จิระสวัสดิ์ สภาวะการเมือง เกรณรุกรกิจ และสังคมของประเทศไทย
 ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 95.

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังก็ได้พยายามกดดันว่า ก่อนที่จะรีบด่วนตัดสินใจนั้น คณะรัฐมนตรีควรพิจารณาถึงเกียรติของชาติ และสวัสดิภาพในอนาคต เราควรจะถามตัวเองว่า โลกจะถืออย่างไรถ้าเราเป็นปรปักษ์ และจะถืออย่างไร ถ้าเรายินยอมตามคำขอของญี่ปุ่น¹ วอมพล ป. กล่าวว่า เราไม่มีเวลาจะโต้เถียงกันถึงปัญหานี้ กรันแล้วก็ตามความเห็นรัฐมนตรีผู้หนึ่งซึ่งเป็นทหารและนิยมอักษะว่ามีความถืออย่างไร ได้รับคำตอบว่าการต่อสู้คานทานญี่ปุ่นไม่อาจจะทำได้ นายกรัฐมนตรีจึงถามความเห็นของรัฐมนตรีกลาโหม ซึ่งตอบว่าเราไม่อาจต่อต้านญี่ปุ่นได้² และในขณะที่กำลังพิจารณาปัญหานี้กันอยู่นั้น ได้มีเหตุการณ์สำคัญอันหนึ่งซึ่งทำให้คณะรัฐมนตรีจำต้องยอมรับข้อเสนอของญี่ปุ่นนั้นก็คือโทรเลขจากสิงคโปร์ ซึ่งมีข้อความว่า "Fend for Yourselves. Sorry we can't help you"³ ดังนั้นเมื่อได้มีการอภิปรายและพิจารณากันอย่างรอบคอบเป็นเวลานานพอสมควรแล้ว นายกรัฐมนตรีก็ได้ตัดสินใจสั่งให้หยุดยิง และระงับการต่อสู้ ยอมให้ทหารญี่ปุ่นเข้าไถ่เมื่อเวลา 7.30 นาฬิกา ของวันที่ 8 ธันวาคม 2484 เพราะเห็นว่าถ้าสู้รบกับกองทหารญี่ปุ่นต่อไปก็เท่ากับฆ่าตัวตายเปล่า ๆ ส่วนที่จะตกลงกันได้แก่ไหนหรืออย่างไรนั้น ขอให้รอฟังผลของการเจรจากันทางการทูตต่อไป

¹Nicol Smith and Blake Clark, Into Siam Underground Kingdom, p. 264.

²Ibid.

³เยาวมาลย์ รุทาทอง นโยบายต่างประเทศของไทย พ.ศ. 2482 - 2488 หน้า 60.

นายกรัฐมนตรีได้ชี้แจงเพิ่มเติมว่า ความจริงเจตนาของญี่ปุ่นนั้น เท่าที่ได้เคยติดต่อกันมานานแล้ว ญี่ปุ่นขอให้ฝ่ายเราพิจารณาให้ดีกว่า

1. เราจะเข้าเป็นพันธมิตรกับเขาหรือไม่
2. ถ้าเราไปเข้ากับเขา เขาก็ต้องรบกับเขา หรือ
3. ให้เราทำอะไร เสียโดยทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้ เวลาเวลายกทหารผ่านประเทศไทยซึ่งเรื่องนี้ก็ได้เคยนำมาพูดกันในคณะรัฐมนตรีครั้งหนึ่งแล้ว แต่ยังมีได้พิจารณากันจริงจึงจะลงไป เพราะไม่แน่ว่าเรื่องจะเกิดขึ้นเร็วถึงเพียงนี้ จู ๆ โทโจก็เดินพรwak ๆ เข้ามา¹

เมื่อได้ตกลงกันที่จะให้หยุดยิงแล้ว นายกรัฐมนตรีกับนายดิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศก็ได้ออกจากที่ประชุม เพื่อไปพบกับเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นกับคณะของเขา ซึ่งนั่งรอคอยฟังคำตอบจากรัฐบาลอยู่ ได้มีการเจรจากันอยู่ประมาณ 1 ชั่วโมง นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศก็กลับเข้าสู่ห้องประชุม และได้แจ้งให้ที่ประชุมทราบว่า ถ้าขาดของญี่ปุ่นเปลี่ยนไป ก็อแทนที่จะขอคืนหัวผ่านอย่างเดียว กลับได้ยื่นข้อเสนอมาให้เลือกข้อใดข้อหนึ่งคือ:-

1. จะให้ประเทศไทยเข้าเป็นไตรภาคีตามกติกาสัญญาไตรภาคี ฉบับลงวันที่ 27 กันยายน ค.ศ. 1910 (พ.ศ. 2483) ซึ่งได้มีการลงนามกันระหว่างผู้นำของประเทศเยอรมัน, อิตาลี และญี่ปุ่น ดังที่เราเรียกกันว่า "อักษะประเทศ" หรือ

2. ประเทศไทยจะให้ความร่วมมือทางทหารกับประเทศญี่ปุ่น โดยอนุญาตให้กองทัพญี่ปุ่นเดินทัพผ่านประเทศไทย และอำนวยความสะดวกเท่าที่จำเป็นทุกประการในการที่กองทัพญี่ปุ่นจะเดินทัพผ่านไปนั้น กับทั้งจะจัดการโดยทันทีเพื่อป้องกันการ

¹ทวี บุณยเกตุ , "ข้อเท็จจริงที่เพิ่มเติมเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศไทย ในระหว่างมหาสงครามโลกครั้งที่สอง" ดิเรก ชัยนาม, ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 353.

ปะทะกัน ที่อาจเกิดมีขึ้นระหว่างทหารญี่ปุ่นกับทหารไทย หรือ

3. ประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น ทำสัญญาสัมพันธไมตรีทางทหารรวมรบ
รวมรุก และรวมการป้องกันร่วมกัน

ทั้งนี้ญี่ปุ่นจะให้หลักประกันว่า เอกอภราช อธิปไตย และเกียรติยศของประเทศ
ไทยจะได้รับความเคารพนับถือ และเขาจะร่วมมือกับประเทศไทย ในการที่จะเอาคืน
แดนซึ่งประเทศไทยได้เสียไปกลับมา¹

คำขาดของญี่ปุ่นในครั้งนี้นี้ จะเห็นได้ว่าแตกต่างจากคำขอในครั้งแรกเป็นอย่าง
มาก เพราะในครั้งแรกเป็นการต่อสู้อยู่ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นกำลังดำเนินอยู่ทั่วไปนั้น ญี่ปุ่น
เพียงแต่ขอคืนหัวผ่นแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่เมื่อได้ตกลงที่จะหยุดยิงกันแล้ว
คำขอของญี่ปุ่นก็มากมายเป็นคำขาดที่รุนแรงมากขึ้นกว่าเดิมหลายเท่าตัว ทำไมจึงกลายเป็น
เช่นนี้ไปได้ อยากจะสันนิษฐานว่าญี่ปุ่นได้พิจารณาเห็นแล้วว่าไทยจะต้องไม่มีทาง
ต่อสู้กับญี่ปุ่นได้อย่างแน่นอน จึงได้ตกลงใจที่จะให้มีการหยุดยิงในเวลาอันรวดเร็ว
ญี่ปุ่นจะต้องฉวยโอกาสเรียกร้องเอาผลประโยชน์จากเหตุการณ์นี้อย่างเต็มที่ เพื่อความ
สะดวก ปลอดภัย และมั่นคงของญี่ปุ่นเอง จึงได้ยื่นคำขาดมาใหม่อีกครั้งหนึ่ง โดยไม่
คำนึงถึงว่ารัฐบาลไทยจะรู้สึกอย่างไรเมื่อพบกับการพูดที่กลับไปกลับมาของญี่ปุ่นในเวลา
อันรวดเร็วเช่นนี้

ส่วนจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีนั้น เมื่อได้รับคำขาดมาจาก
ญี่ปุ่นก็ได้ขอให้ประชุมพิจารณากันกันว่าเราจะเลือกเอาอย่างไร แต่ก่อนอื่นนั้นขอเสนอ
ให้มีการหยุดยิงกันเสียก่อน และได้กล่าวต่อไปอีกว่า "เราจะรบกันอีกก็เอา หรือจะ

¹ทวี บุณยเกตุ, "ข้อเท็จจริงที่เพิ่มเติมเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศไทย
ในระหว่างมหาสงครามโลกครั้งที่สอง" กีเรก ชัยนาม, ไทยกับสงครามโลกครั้งที่
สอง หน้า 354.

รวมมือกับเขาก็เอา คือเอาทั้งนั้น ขอให้พิจารณาดูให้ถี่ถ้วน" ¹

นายปรีดี พนมยงค์ ได้กล่าวว่า ตามรูปที่ญี่ปุ่นเสนอมานี้ เขาไม่ยอมให้เราทำตามแบบที่ พลตำรวจตรีอู๋คุ้ย เสนอใช่ไหม เพราะตามข้อเสนอของเขานั้น ถูกถ่ายเป็นทำนองว่า ถ้าหากเราไม่รบกับเขา ก็ต้องยอมเป็นพวกเดียวกับเขา เช่นนี้หรือไม่ว่า ใ้มีการอภิปรายถกเถียงกันข้อเสนอของฝ่ายญี่ปุ่นอยู่นาน จนในที่สุดเมื่อนายกรัฐมนตรีเห็นว่า บรรดารัฐมนตรีในขณะมีความลังเลใจ ไปรู้ว่าจะตัดสินใจอย่างไรถูกแล้ว ก็ให้พูดขึ้นมาว่า "ว่าอย่างไร เอาหรือไม่เอา เอา ก็ออกไปกันวันนี้ว่าอย่างไร จะรบหรือไม่รบ" ² รัฐมนตรีทุกคนต่างมีความกระอักกระอ่วนใจอยู่ในลักษณะเข้าตาจนแล้วด้วยกันทั้งนั้น ใจหนึ่งก็อยากรบ เพราะความแค้นเคืองที่เห็นญี่ปุ่นมาข่มเหงล่วงละเมิดอธิปไตยของเรา แต่อีกใจหนึ่งก็หวั่นกลัวว่า หากเรารบกับญี่ปุ่นก็เท่ากับฆ่าตัวตายเท่านั้นเอง เพราะไม่มีทางสู้ได้เลย พลโท มังกร พรหมโยธี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมได้แสดงความคิดเห็นว่า "ผมเห็นว่าต้องร่วมในทางทหาร และเพื่อรักษาความเป็นเอกราชของเราด้วย จะได้ไม่เสียเวลา เคี้ยวมันก็เคลื่อนที่เข้ามาเรื่อย ๆ" ³

พ.อ. เพียร สฤษดิ์ยุทธศิลป์ พิริยะโยธิน ได้กล่าวสนับสนุนความคิดเห็นของ พลโท มังกร พรหมโยธี ว่า "ผมคิดว่าร่วมก็ร่วมเต็มที่ดีกว่า ถ้าหากว่าใครเลยเราก็ได้ประโยชน์บ้าง ถ้าหากว่าจะไปร่วมครึ่ง ๆ กลาง ๆ แล้วเราก็จะได้ประโยชน์อะไรเลย เพราะเขาคงไม่ยอมให้" ⁴

¹ อ. พิบูลสงคราม "เผยแพร่รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี พ.ศ. 2484"

อนาถก ปีที่ 2 ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2519 หน้า 18.

² ล.ก. หน้า 19.

³ ล.ก.

⁴ ล.ก. หน้า 20.

ส่วนพลตรี พิธิศ เกรียงศักดิ์พิพิศ ได้แสดงความกตัญญูเห็นคล้อยตามนายกรัฐมนตรีโดยกล่าวว่า "เท่าที่ท่านนายกรัฐมนตรีบอกแล้วว่า ถ้าเรารู้สึกไปไม่ก็น้ำ ถ้าไปอย่างนี้ บางทีจะมีทางบางกระมัง"¹ พลตรี เภา เพียรเลิศ บริภัณฑ์ยุทธกิจ บอกว่า "ผมเห็นควยตามที่นายกรัฐมนตรีพูด" ม.ล. เฑียร สนิทวงศ์ กล่าวว่า "ผมก็เห็นอย่างเดียวกัน" พลอากาศตรี มุนี มหาสันทะ เวชยันต์รังสฤษฎ์ กล่าวว่า "มีทางเดียว เขาไม่ให้เลือกเลยสักทาง" นายภิเรก ชัยนาม ได้แสดงความเห็นว่า "ผมก็ว่า สุนั้นเรารู้ไม่ไหวอย่างที่ท่านนายกฯ เคยกล่าวมาแล้ว ที่จริงเมื่อก็เขาบอกว่าจะเคารพเรา เราจะเสนอว่ายอมให้ตามทุกอย่าง แต่การที่จะบังคับเราพร้อมด้วยนั้นเรา ยอมไม่ได้ คือขออย่างเดียวว่าขอให้ไว้เกียรติยศของประเทศเราสักหน่อย ถ้ายังรักกันอยู่"²

ในที่สุด นายปรีดี พนมยงค์ ก็ได้ให้ความเห็นว่า เมื่อเราสั่งให้หยุดยิง และวินิจฉัยไปในทางที่เราจะไม่รบกับญี่ปุ่นแล้ว เราก็ควรจะตกลงกับเขาก่อนว่า เราจะไม่รบกับอีกฝ่ายหนึ่ง ก็จะไม่รบกับอังกฤษและสหราชอาณาจักรด้วย และควรจะเอาแบบประเทศ (๔) ใดที่ถือให้แต่ทางผ่านไปเท่านั้น แต่เราจะไปช่วยอะไรหมกเพราะตามข้อเสนอของญี่ปุ่นนั้นเป็นเรื่องราวรบข้อทางทหารทั้งนั้น ไม่ใช่เรื่องแต่ใจใจเกิดเท่านั้นอย่างเดียว จึงเห็นว่าเราควรร่างข้อตกลงของเราเองบอกกันเสียใหม่ให้เป็นไปในรูปให้แต่ทางผ่านอย่างเดียว³

¹ อ. พิบูลสงคราม "เกียรยงานการประชุมคณะรัฐมนตรี พ.ศ. 2484" อนาถ ปีที่ 2 ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2519 หน้า 20.

² อ.

³ ล.ก. หน้า 21.

เมื่อได้ตกลงถึงกันจนเป็นที่พอใจแล้ว รู้สึกว่ารัฐมนตรีส่วนมากเห็นควรมอบ
เรื่องให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้วินิจฉัย เพราะนายกรัฐมนตรีเป็นทั้งหัวหน้ารัฐบาลและเป็น
ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ยอมรับว่าสถานการณ์ทั่วไปได้ทิ้งในแง่การทหารและการเมือง
ว่า ควรจะตกลงไว้อย่างไรจึงจะเป็นการเหมาะสม รัฐมนตรีส่วนมากก็ได้แสดงความ
กีดกันไปในทางที่ไม่ประสงค์จะร่วมมือกับญี่ปุ่น และไม่ต้องการจะสู้รบกับญี่ปุ่นอีกต่อไป
แล้ว นายกรัฐมนตรีจึงได้กล่าวขึ้นว่า ความจริงเราก็ได้ต่อสู้ เพื่อความเป็นกลางของ
เราแล้ว "อังกฤษคงจะว่าเราไม่ได้" และคงเห็นใจเราบ้าง"¹ ในที่สุดก็ได้ตกลงมี
คำสั่งให้หยุดยิงเมื่อเวลา 7.30 นาฬิกา ของวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 นายกรัฐ-
มนตรีได้มอบให้พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ นายดิเรก ชัยนาม
กับนายวนิช ปานะนนท์ เป็นผู้แทนไปเจรจากับญี่ปุ่น กรันเวลาประมาณ 10.10 น.
คณะผู้แทนที่ไปเจรจาก็กลับเข้าสู่ที่ประชุม และแจ้งให้ที่ประชุมทราบว่า ฝ่ายญี่ปุ่นยอม
ตกลง และเขาได้กล่าวว่า เมื่อเราได้ตกลงกันเช่นนี้แล้ว เรายังจะต้องมีการตกลง
กันในทางเศรษฐกิจและการคลังอีก แต่ไม่ต้องใส่ไว้ในข้อตกลงที่จะเซ็นกันในเรื่องการ
ทหาร เขาจะได้ขอเจรจากับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังกับรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงเศรษฐกิจเอง นายปรีดี ภูมิพลทวิว่าการกระทรวงการคลังจึงได้กล่าวขึ้น
ว่า "ทางขอที่เราเรานั้น ต้องไปขอบอกเขาเข้าใจกับเขาอีกว่า ที่พูดกันนี้เฉพาะ
ในเรื่องทางทหารเท่านั้น ส่วนทางอื่นนั้น เขาคงต้องการเราและจะพาเอาการ
เศรษฐกิจการคลังด้วยนั้นไปได้ นี่คงจะบอกเขาเข้าใจได้เขาเข้าใจเสียด้วย"²

¹อ. พิบูลสงคราม "เผยแพร่รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี พ.ศ. 2484"
อนาคต ปีที่ 2 ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2519 หน้า 21.

²อ. พิบูลสงคราม "เผยแพร่รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี" อนาคต
ปีที่ 2 ฉบับที่ 7 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2519, หน้า 15.

ที่ประชุมเห็นชอบด้วยกับข้อท้วงติงของนายปรีดี พนมยงค์ จึงได้มอบให้คณะผู้แทนชุดเดิมไปทำความเข้าใจกับฝ่ายญี่ปุ่นอีกครั้งหนึ่ง โดยมีหลักการในการเจรจาอยู่ 4 ข้อว่า

1. การที่ยอมให้ฝ่ายญี่ปุ่น นำทหารเข้ากินแดนของประเทศนี้ ต้องไม่ปลดอาวุธทหารไทย
2. เรื่องกองทัพญี่ปุ่นขอผ่านนั้น จะเพียงแต่ผ่านเท่านั้น จะไม่พักอยู่ที่กรุงเทพฯ
3. ข้อตกลงที่จะตกลงกันนี้ ให้มีขีดจำกัดเฉพาะในเรื่องการทหารเท่านั้น และ
4. ข้อตกลงนี้เป็นอันเด็ดขาด จะไม่มีอะไรเพิ่มเติม เข้ามาภายหลังอีก¹

เมื่อได้ตกลงกันเป็นที่เรียบร้อยแล้ว นายกิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ก็ได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี ให้ลงนามกับนายทสึโบกามิ เอกอัครราชทูตญี่ปุ่น² ในสัญญานั้นยอมให้ญี่ปุ่นเดินทัพผ่านประเทศไทยได้* ในตอนเช้าของวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 แล้วรัฐบาลก็ได้ออกคำแถลงการณ์ให้ประชาชนโดยทั่วไปทราบถึงความจำเป็นที่ไทยต้องยอมทำสัญญาให้ฝ่ายญี่ปุ่นเดินทัพผ่านประเทศไทยในครั้งนี้อ

¹ อ. พิบูลสงคราม "เผยแพร่รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี" อนาคต ปีที่ 2 ฉบับที่ 7 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2519, หน้า 15.

² กิเรก ชัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 198.

* ดูรายละเอียดในภาคผนวก ข

"ด้วยเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2484 ตั้งแต่เวลาประมาณ 20.00 นาฬิกา กองทหารญี่ปุ่นได้เข้าสู่อำเภอไทยโดยทางทะเล ในเขตจังหวัดสงขลา ปัตตานี ประจวบคีรีขันธ์ นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี (บ้านดอน) และบางปู ส่วนทางบกได้เข้ามาทางจังหวัดพระตะบอง และพิบูลสงคราม เกือบทุกแห่งทหารและตำรวจไทยได้ทำการต่อสู้ อย่างเข้มแข็ง

อนึ่ง ในเวลาเดียวกันก็ได้มีข่าวจากต่างประเทศว่ากองทัพเรือญี่ปุ่นได้โจมตีเกาะฮาวาย และฟิลิปปินส์ ของสหรัฐอเมริกา ได้ส่งทหารขึ้นบกที่โอกินาวาในเขตมอลาญูของอังกฤษ และได้โจมตีสิงคโปร์ด้วยเครื่องบินอย่างหนักด้วย

ในเรื่องนี้เอกอัครราชทูตญี่ปุ่น ได้มาที่ทำเนียบนายกรัฐมนตรี ในวันที่ 7 ธันวาคม 2484 เวลา 22.30 น. ได้ชี้แจงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศว่า ได้ประกาศสงครามกับอังกฤษ และสหรัฐอเมริกาแล้ว แต่ได้ถือว่าไทยเป็นศัตรู หากแต่มีความจำเป็นต้องขอทางเดินผ่านอาณาเขตไทย

รัฐบาลของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พิจารณาปรึกษาแก่โดยรอบคอบแล้ว เห็นว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้เป็นสิ่งซึ่งไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้ แม้ประเทศไทยได้พยายามโดยสุดกำลัง ก็ไม่สามารถจะหนีเหตุการณ์อันนี้ไคพ่น และเนื่องจากสภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น การที่จะต่อสู้กันไป ก็จะเป็นการเสียเลือดเนื้อชาวไทยโดยไม่จำเป็นประโยชน์ จึงจำเป็นต้องพิจารณาตามข้อเสนอของรัฐบาลญี่ปุ่น และผ่อนผันให้ทางเดินแก่กองทัพญี่ปุ่น โดยได้รับกำนันจากรัฐบาลญี่ปุ่นเป็นลายลักษณ์อักษรว่า จะเคารพเอกราชอธิปไตย และเกียรติศักดิ์ของไทย ทหารไทยจะอยู่ภายใต้การปกครองของกองทัพญี่ปุ่น และการต่อสู้ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นก็โดยพลการ

ขอให้ประชาชนชาวไทยจงระงับความตื่นเต้น และพยายามประกอบกิจการงานต่อไปตามเดิม รัฐบาลจะทำความพยายามอย่างสูงสุด ในอันที่จะให้เหตุการณ์ทั้งหลายอันจากหนักเป็นเบาให้มากที่สุดที่จะทำได้ ขอให้ประชาชนชาวไทยจงรักษาความสงบ และพึงกำลังศักดิ์เตือน

ของรัฐบาลทุกประการ"¹

ในวันรุ่งขึ้นก็ในวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2484 รัฐบาลได้เรียกประชุมสภาผู้แทนราษฎรถือเป็นการประชุมลับและควน มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าประชุมทั้งสิ้น 122 คน จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีไม่ได้เข้าประชุม แต่ได้ให้นาวาเอก ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นตัวแทนรัฐบาล แถลงให้สภาผู้แทนราษฎรทราบถึงเหตุผลที่รัฐบาลยอมให้กองทัพญี่ปุ่นผ่าน พร้อมกับร้องขอความร่วมมือจากสภาผู้แทนราษฎรให้ช่วยกันสนับสนุนการกระทำของรัฐบาลโดยกล่าวว่า

"... เรื่องที่ได้เกิดขึ้นในคราวนี้ถ้าจะเปรียบก็เหมือนเรื่อง
ของโลก ซึ่งไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงให้พ้นจากเหตุการณ์อันใด
ทั้งนั้น จึงใคร่จะขอร้องว่าควรวีธีใด ๆ ก็ตาม ถ้าหากท่านสมาชิกจะ
ช่วยกันชี้แจงให้ราษฎรทราบ เพื่อมิให้มีความตระหนกตกใจ และเกิด
ความอลเวงใด ๆ กับให้รักษาความสงบไว้และปฏิบัติกิจการงานตามคำ
ตกลงและคำขอร้องของรัฐบาลแล้ว กิจการเหล่านี้จะเป็นประโยชน์
แก่ประเทศชาติอย่างดีที่สุด"²

นาวาเอกถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ ได้แถลงถึงสาเหตุที่รัฐบาลต้องทำความ
ตกลงยอมให้ญี่ปุ่นผ่านประเทศไทยไปทำสงครามกับอีกประเทศหนึ่ง แต่รัฐบาลไม่ได้
กล่าวถึงรายละเอียดของข้อตกลงนั้น มีหน้าที่กลับได้ขอร้องให้สมาชิกสภาให้ความ
สนับสนุนนโยบายใหม่ of รัฐบาลทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหลายคนข้องใจ จึงได้ลุก
ขึ้นถามข้อข้องใจเหล่านั้นจากฝ่ายรัฐบาล ถ้าตามส่วนใหญ่เกี่ยวกับนโยบายความเป็น
กลางของประเทศ ปฏิบัติการของฝ่ายสัมพันธมิตร การรักษาเอกราชและอธิปไตย

¹ คีเจก รียนาบ ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 199 - 200.

² สำนักเลขาธิการรัฐสภา รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 1/
2484 (วิสาข) วันจันทร์ ที่ 9 ธันวาคม พุทธศักราช 2484

ของไทย ตลอดจนเสถียรภาพทางการเมืองของประเทศ เช่น นายจำลอง ดาวเรือง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนหนึ่งได้กล่าวว่า

"... แต่ว่าการที่เราตกลงยอมให้รัฐบาลญี่ปุ่นผ่านดินแดนของเรานั้น ประเทศอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งมีสัมพันธไมตรีกับเราจะรู้สึกอย่างไร รัฐบาลก็ไปแถลงให้ทราบนอกจากนั้นปัญหายังมีต่อไปว่า ในเรื่องความเป็นกลางนั้นก็ปัญหา เนื่องจากความเป็นเอกราชของประเทศชาติ ในเมื่อเราไปเป็นไปเรณูนี้ เอกราชของประเทศชาติเรา รัฐบาลได้ให้ความป้องกันอย่างไรบ้าง"¹

นายสุวิชัย พันธุ์เกษม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

"... การที่ญี่ปุ่นและไทยมีสัญญาการพบรูปภาพของประเทศซึ่งกันและกันนั้น หูตญี่ปุ่นรับรองว่าจะไม่บุกรุกไทยนั้น แต่ปรากฏว่าญี่ปุ่นบุกไปตามจุดต่าง ๆ ของไทย ญี่ปุ่นจะชดใช้ค่าเสียหายอย่างไรบ้าง..." พลตรี พระยาอมรวิสัยศรีเดช สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดลำปาง ได้กล่าวว่า "กองทัพไทยได้ใช้เงินบำรุงการทหารมาก มีนายทหารชั้นนายพลหลายคน ทว่ากองทัพไทยจึงไปลองต่อสู้กับญี่ปุ่นอยู่บ้าง..."² พระยาวิสุทธิธรรบเนค สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุทัยธานี ได้กล่าวว่า

"... รัฐบาลไปได้ถือไปได้เกรียบบ้างเลยหรือว่าถ้าหากญี่ปุ่นจะบุกเข้ามาเราจะทำอย่างไร เพราะหนังสือพิมพ์เขาลงข่าวทั่วโลกว่า เคียวนี้ญี่ปุ่นมีทหารชายแดนเรวบ้างจำนวนหมื่นจำนวนแสน เพราะเหตุใดเราจึงต้องรบกับเขา รบแล้วในที่สุดต้องยอมให้เขา เรนนี้จะบีบลดคนไทยทั้งประเทศอย่างไรบ้างหรือไป ..."³

¹ สำนักเลขาธิการรัฐสภา รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 1/2484 (วิสามัญ) วันจันทร์ ที่ 9 ธันวาคม พุทธศักราช 2484

² ก.

³ ก.

รัฐบาลไม่ยอมตอบคำถามที่เกี่ยวกับการเมืองเลย อ้างว่าจะกระทบกระเทือนความมั่นคงของประเทศ มีคำถามเรื่องการคลังเท่านั้น ที่นายปรีดี พนมยงค์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังได้ให้ตัวเลขเงินทุนสำรองและเงินตราที่ฝากไว้ในอังกฤษและสหรัฐอเมริกาว่า มีประมาณ 2 ใน 3 ของธนบัตรที่ออกมาใช้ ก็จะมีประมาณ 200 ล้านบาท เงินที่ฝากในอังกฤษมี 104 ล้านบาท ในสหรัฐอเมริกามี 23 ล้านบาท ส่วนปัญหาที่ว่าเมื่อไทยยอมให้กองทัพญี่ปุ่นผ่านแล้ว จะกระทบกระเทือนการเงินของไทยหรือไม่ นั้น รัฐบาลยังตอบไม่ได้ อย่างไรก็ตามรัฐบาลได้ยืนยันแก่สภาผู้แทนราษฎรว่า รัฐบาลได้รับคำสั่งสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรว่ากองทัพที่จะเคารพไว้ซึ่งความเป็นเอกราช อธิปไตย และเกียรติศักดิ์ของประเทศไทย¹

จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้บันทึกไว้ใน "สมุดปกเขียว" ซึ่งได้กระทำขึ้นภายหลังวันที่ 8 ธันวาคม 2484 ว่า ถ้าตนเองในฐานะผู้บัญชาการทหารสูงสุดไม่ยอมรับข้อเสนอของญี่ปุ่นในวันที่ 8 ธันวาคม 2484 และสั่งรบตามแผนยุทธการที่ 5 (แผนรักษาความเป็นกลาง) แล้ว ความเสียหายก็จะเกิดขึ้นอย่างมากมายแก่ประเทศไทย กองพล 6 ซึ่งอยู่ทางบกก็โดนตีแตกในเวลาไม่เกิน 12.00 นาฬิกา บางส่วนจะถูกปลงอาวุธ บางส่วนถอยเข้าหาทางรถไฟและเข้าป่าหลบซ่อน จังหวัดต่าง ๆ ที่มีการรบคงเป็นการรบในเมือง ชีวิตและทรัพย์สินจะเสียหายพอใช้ กองพล 1 ซึ่งอยู่ที่กรุงเทพฯ ส่วนหนึ่งประมาณ 1 กรม ไปขับไล่ทหารเรือประมาณพันคนที่ยกขึ้นบางปู สมุทรปราการ กรมนี้คงปราบญี่ปุ่นได้เรียบร้อย แต่เสียหายบางทางสมุทรปราการ อีกส่วนหนึ่งคงรักษากรุงเทพฯ ไว้ ช่วยตำรวจปราบญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ แต่ในเวลาบ่ายของวันที่ 8 ธันวาคม 2484 เป็นอย่างช้า กรุงเทพฯ จะถูกโจมตีด้วยเครื่องบิน

¹ สำนักเลขาธิการรัฐสภา รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 1/2484 (วิสามัญ) วันจันทร์ ที่ 9 ธันวาคม พุทธศักราช 2484

จำนวนมากอย่างเดียวกับสิงคโปร์ ปีนัง สงขลา รัตนนคร เป็นต้น¹ และคงจะมีการ
รบในเมืองตอนเช้าของวันที่ 9 ธันวาคม 2484 กรุงเทพฯ คงจะแตกไปพร้อมกับ
กองพล 1. ในวันที่ 9 ธันวาคม 2484 นั้นเอง กองพล 2. คงมีการรบทางปราจีน
แตกออกไปเกิน 9 ธันวาคม 2484 เพราะจะถูกโหมด้วยกำลังระเบิดและรถถังขนาด
หนัก กองพล 3-4 คงจะมีการต่อสู้ตามท้องที่ที่กั้นหน่วยทหาร การต่อสู้คงเป็นกองแยก
เพราะรวมกำลังไม่ได้โดยถูกจู่โจม ทั้งกำลังทางอากาศก็มีไม่พอ อาจกล่าวได้ว่าไม่
มีเสียก็ได้ เพราะเครื่องบินล่ำสมัยมาก การรบจะจบลงในวันเร็ววัน และระหว่างนั้นทาง
จะไปมาลาญคงจะเปิดได้ในวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2484 นั้นเอง เพราะไทยมีกำลัง
น้อย ไม่พอที่จะสกัดกั้นกองทัพญี่ปุ่นไว้ได้ ป้ายยศสำเร็จ หลังการรบแล้วประเทศไทยจะ
ถูกปกครองด้วยกองทัพอิตาลี (พล.ต. อีคา) และประกาศใช้กฎอัยการศึก ญี่ปุ่นจะเป็น
เจ้าของประเทศไทยโดยสมบูรณ์ รัฐบาลคงจะหนีไปทางพม่าหรือไปจุงกิง แต่ใครจะ
ไปไถ่ขังนั้นคาดไม่ถึง และเมื่อรบแล้วคงจะไม่หนีทิ้งประชาชนไปคนเดียว คงสู้จน
ตาย อาจมีบางคนที่ยอมญี่ปุ่นจะได้เป็นรัฐมนตรี หรือผู้ใดก็ได้ที่คนไทยรู้จักบ้างจะได้
รับแต่งตั้งขึ้นเป็นคณะรัฐบาลอยู่ใต้อำนาจของทหารญี่ปุ่น และต้องปฏิบัติตามคำสั่งของ
ญี่ปุ่น ซึ่งคงบอกให้ว่าไทยมีเอกราช อธิปไตย แต่ทหารคงจะล่ายไปหมดหรือเป็นส่วน
มาก ประเทศไทยคงไม่มีกองทัพอีกต่อไป อาจจะมีแค่กองกำลังเรืออย่างพม่าและ
ฟิลิปปินส์² รัฐบาลญี่ปุ่น-ไทยคงจะร่วมรบและประกาศสงคราม และไทยจะต้องช่วย
ญี่ปุ่นตลอดไป ญี่ปุ่นต้องการอะไรจากไทยก็ส่งไป เชื่อว่าคงจะต้องจัดกองทัพใหม่และ
ปลุกปลอบใจให้ไปรบ เพราะเวลานั้นชาวต่างประเทศไม่ได้รับ นอกจากชัยชนะของญี่ปุ่น

¹ อ. พิบูลสงคราม จอมพล ป. พิบูลสงคราม หน้า 275.

² ล.ก. หน้า 276 - 277.

ประชาชนคนไทยคงจะมาร่วมกับญี่ปุ่นโดยปราศจากการชักชวนใด ๆ ผลที่ปรากฏออกมาอย่างเด่นชัดก็คือ ประเทศไทยจะต้องพินาศย่อยยับ จนตายเป็นจำนวนมาก ต้องเป็นเมืองขึ้นของญี่ปุ่นอย่างเต็มที่ ทรัพย์สินของชาติคงถูกปล้นไปหมด ญี่ปุ่นจะนำเงินเยนเข้ามาใช้แทนเงินบาท ทรัพยากรธรรมชาติจะต้องเป็นของญี่ปุ่นเหมือนเช่นในประเทศอื่น ๆ ที่ญี่ปุ่นยึดครองได้ การต่างประเทศญี่ปุ่นจะเข้ามาควบคุมนโยบายอย่างเต็มที่ ไทยจะทำการชักชวนใดอย่างลำบาก การขับไล่ญี่ปุ่นทางทหารคงจะไม่เกิดขึ้น ญี่ปุ่นจะหมดความกังวลในเรื่องแนวหลัง จะมีความรู้สึกเสมือนอยู่ในประเทศญี่ปุ่นเอง เสรีไทยในประเทศไทยคงจะมีได้ยาก การรบในพม่าจะสะดวก ญี่ปุ่นก็อาจจะไปได้ถึงอินเดีย¹

จากบันทึกนี้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ต้องการแสดงให้เห็นทุกหนทุกแห่งว่าการตัดสินใจของตนที่ยอมให้กองทัพญี่ปุ่นผ่านในวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. 24๘4 นั้น เป็นการตัดสินใจที่ถูกต้องและเหมาะสมแล้ว ถ้าคนไม่ตัดสินใจตั้งนั้นแล้ว ประเทศไทยจะต้องสูญเสียเอกราชและอธิปไตยไปอย่างแน่นอน แต่คนไทยส่วนใหญ่ก็ยังอดกังขาไม่ว่าทำไมกองทัพของไทยเราจึงได้ยอมแพ้แก่ญี่ปุ่นเร็วเที กกองทัพไทยควรจะมีขีดความสามารถในการรบยาวนานกว่านี้ และเพื่อศักดิ์ศรีในความเป็นคนไทยแล้ว ไทยส่วนมากก็ยินดีที่จะตายไปมากกว่าที่จะต้องตกเป็นเชลยของข้าศึกศัตรู หรือยอมให้ใครเข้ามายึดบ้านแปลงเมืองของเรา

¹ อ. พิบูลสงคราม จอมพล ป. พิบูลสงคราม หน้า 27๐.

3.2 สัญญาร่วมมือทางทหารกับญี่ปุ่น

ความตกลงที่ลงนามกันเมื่อเช้าวันที่ 8 ธันวาคม 2484 มีข้อความสั้น ๆ เพียง 3 ข้อ สำคัญข้อ 2 มีอยู่ว่า เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารของทั้งสองประเทศจะปรึกษาหารือทำความเข้าใจกันในรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องของการกองทัพญี่ปุ่นในดินแดนจะนั้นในทันทีที่ลงนามในข้อตกลงนี้แล้ว ทั้งสองฝ่ายก็แต่งตั้งนายทหารชั้นผู้ใหญ่ เพื่อประชุมปรึกษาเรื่องรายละเอียดต่อไป เริ่มประชุมกันตั้งแต่วันที่ 8 ธันวาคม 2484 และประชุมกันอีกในวันที่ 9 ธันวาคม 2484 เพื่อทำความเข้าใจในรายละเอียดต่าง ๆ ให้เรียบร้อย จนได้เตรียมพิมพ์ข้อตกลงพร้อมสรรพ นิตหมายจะลงนามกันในวันที่ 10 ธันวาคม 2484 แต่เมื่อถึงเวลานัดหมาย ฝ่ายญี่ปุ่นไม่มาส่งนาม กรรมการฝ่ายไทยเห็นความหาตัวก็ไม่มีมาให้พบ แต่อีกทางหนึ่งเอกอัครราชทูตญี่ปุ่น ได้นำร่างสัญญาร่วมมือไปยื่นต่อนายกรัฐมนตรี ขอให้ทำความเข้าใจใหม่ ก็ให้เข้าร่วมมือกับญี่ปุ่นในสงครามครั้งนี้¹ กวญเหตุนี้จึงได้เกิดการเรียกประชุมคณะรัฐมนตรีไปเช้าวันที่ 11 ธันวาคม คณะรัฐมนตรีซึ่งมีทั้งหมด 24 คน ได้เข้าประชุมเพียง 22 คน ขาดหลวงกาจสงคราม และหลวงสังวรยุทธกิจ การประชุมครั้งนี้มีความสำคัญไม่ยิ่งกว่าวันที่ 8 ธันวาคม เพราะเป็นการก้าวไปอีกร่างหนึ่ง ซึ่งเราจะต้องออกจากความเป็นกลางกลายเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น รัฐมนตรีส่วนมากได้อภิปรายให้ความเห็น แต่มีรัฐมนตรี 8 คนหนึ่งไม่ไปพูดอะไรเลยตลอดเวลาประชุมคือ

1. พระบริรักษ์ยุทธกิจ	2. พระเวชยันตร์รังสฤษดิ์
3. หลวงนฤเบศร์มานิต	4. หลวงวิจิตรวาทการ

¹หลวงวิจิตรวาทการ หลังฉากประกาศสงคราม .อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ถูกสง่า วรณดิษฐ์ หน้า 110.

5. หลวงเกษณิพวงศ์	6. ชุนสภาราหริทกดี
7. นายวิลาศ โอสถานนท์	8. หลวงนาวาวิจิตร ¹

นายกรัฐมนตรีได้แจ้งให้ที่ประชุมทราบว่า เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นได้ยื่นข้อเสนอ
 มาใหม่ เพราะเห็นว่าข้อตกลงเรื่องดินแดนที่ทำกันแล้วนั้นไม่มีหลักฐานมั่นคงพอ จึงขอ
 เปลี่ยนสัญญาที่ตกลงไว้ โดยให้ประเทศไทยทำสัญญาว่ามอบทางทหาร และให้ประกาศ
 สงครามต่ออังกฤษและสหรัฐอเมริกา อ้างว่าประเทศไทยยังไม่มีข้อผูกพันสัญญาใด ๆ
 กับประเทศญี่ปุ่นเลย รู้สึกว่าเป็นรากฐานที่อยู่บนพื้นทราย เมื่อการรบของญี่ปุ่นที่จะ
 ต้องไปทำในกาลข้างหน้ามีมาก เขารู้สึกใจคอไม่ดี ญี่ปุ่นต้องการมั่นใจว่าประเทศ
 ไทยให้ความร่วมมือทางทหารแก่เขาอยู่ข้างหลัง ข้างหน้าเขาจึงจะทำการรบได้โดย
 ปราศจากความวิตกกังวล ฝ่ายญี่ปุ่นพยายามจะบีบบังคับให้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม
 นายกรัฐมนตรีรับข้อเสนอให้ได้ ส่วนจอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็พยายามชี้แจงยืนยัน
 ความประสงค์ของไทย ที่ไม่ต้องการจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสงคราม²

ความจริงนั้นเป็นที่รู้กันว่าญี่ปุ่นไม่พอใจในความตกลงที่ทำกันในกรรมการผ่าน
 แคนที่ประชุมกันมาเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2484 เพราะฝ่ายไทยไม่สามารถจะยอมให้
 ทุกสิ่งทุกอย่างตามที่ญี่ปุ่นขอ ในที่ประชุมคณะรัฐมนตรี ได้พิจารณาปรึกษาและแลกเปลี่ยน
 ความเห็นกันโดยละเอียด จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีได้แจ้งให้ที่
 ประชุมทราบว่า

¹หลวงวิจิตรวาทการ หลังฉากประกาศสงคราม อนุสรณ์ในงานพระราชทาน
 เพลิงศพ คุณสง่า วรมณียรุ หน้า 110.

²อ. พิบูลสงคราม จอมพล ป. พิบูลสงคราม หน้า 317.

"... เขามองตรง ๆ ว่าเขาจะบาในรูปนี้คือ ขอให้เราเลือก
 เอาทาง military co-operation เขามองว่าตามที่เขาได้มา
 ยืนยันในหนึ่งนั้น ก็ในเรื่อง military co-operation แต่
 ในเรื่องนี้ถ้าจะพูดไปแล้ว ผมก็ไม่รู้ที่จะแก้อย่างไร ก็ว่าถ้ารัฐบาล
 ในการขานหาเป็นอย่างไรไปเกี่ยวกับจะเป็นการที่ผสมชาติทั้งขึ้นทั้ง
 ลง อยู่ไม่รับเขาเกี่ยวกับอาจจะปลุกอาวุธทหาร แล้วเราก็หุดเคียง
 อาจจะสู้หรือถอยหนีมาก เราจะไม่ได้นั่งประชุมกันอยู่แบบนี้ แต่ใน
 ใจของผมเห็นว่าเมื่อเราจะเจอกับเขแล้วเราจะเสียให้เต็ม 100 %
 เขาก็คงเห็นออกเห็นใจเรา ส่วนการขานหาจะเป็นอยู่อย่างไรผมทราไม่
 ถูก ความเห็นของผมมีเท่านี้ แล้ว 11.00 นาฬิกา ถ้าตกลงอย่างไร
 เขาขอทราบ ขอให้ถือว่าความรับผิดชอบ ความเป็นความตายอยู่กับผม
 ผมเห็นว่าไม่มีทางรอดก็ เราขึ้นไปอยู่ซึ่งที่เป็นอยู่ในเวลานี้ เขาอาจ
 จะปลุกอาวุธเรา เราสู้เขาไม่ได้ ถ้าจะสู้ก็ตายเปล่า ความจริงก็รู้สึก
 ขานหา ก็อุปสรรคแล้วสู้เขาไม่ได้ แต่ก็ไม่รู้จะทำอย่างไร เพราะ
 เรามีกำลังอยู่เท่านี้ ถ้าจะให้สู้ตั้งแต่วันที่ 8 ปานนี้ก็ไม่ได้นั่งประชุม
 กัน และเรื่องก็คงจะไม่ตกลงความยาวสาวความยืดอย่างทุกวันนี้
 ที่นี้ถ้าเราอยากจะทำอะไรของเราต่อไปก็ของพวกกับเขา และเราก็จะ
 ต้องถูกบีบเรื่อยไป แต่เขาก็รับรองว่า ถ้าเขากับเขาแล้วเขาก็ความ
 ห่วงใจและจะเคารพเราทุกอย่าง..."¹

นายปรีดี พนมยงค์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ได้เสนอความคิดเห็น
 ไปในแนวทางที่จะไม่ยอมรับข้อเสนอของญี่ปุ่นว่า

"... เรื่องรูปหรือไม่นั้น เมื่อวันนั้นเราได้ตกลงกันไปทางที่
 เห็นว่าเมื่อไม่มีรบแล้ว เราก็เลือกเอาทางเบาที่สุด และวันนั้นผมก็ได
 พูดแล้วบอกว่าในกรณีที่เรารบกับญี่ปุ่นนั้น แล้วต่อมาเราจะไปรบกับ
 อีกฝ่ายหนึ่งนั้น ก็รู้สึกว่าเป็นการเสียชื่อเหมือนกัน ขอหารือใหม่นี้

¹อ. พิบูลสงคราม เผยรายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี พ.ศ. 2484
 อนาคต ปีที่ 2 ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2519 หน้า 13.

ประเด็นอยู่ที่ตรงไหน ถ้าประเด็นอยู่ที่จะถูกเกียรติยศของชาติ ก็จะไม่เสียเกียรติทั้งชั้นทั้งล่อง ก็คือที่แรกเราไม่รบที่หลังเรารบ เรากลับไปกลับมาตามคึกคักว่าจะเสียด้วยกันทั้งชั้นทั้งล่อง เพราะฉะนั้นมีทางใดบ้างที่จะให้ญี่ปุ่นปฏิบัติตามสัญญาที่โคตกลงไป แล้วเมื่อเขาไม่ปฏิบัติตาม เขาเองก็ต้องเป็นฝ่ายที่ผิด เราควรพยายามทำให้เป็นไปตามข้อที่โคตกลงกัน นี่เป็นความเห็นของผม แต่ส่วนที่จะตกลงกันอย่างไรผมก็ไม่ทราบ ผมก็ถือว่ามันเป็นหนึ่งในที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองบ้าง ก็มุ่งหวังที่จะให้ชาติบ้านเมืองเจริญ ก็ว่าการครั้งนี้เป็นครั้งสำคัญที่สุด สำหรับชื่อเสียงของประเทศชาติและคณะรัฐบาลด้วย ถ้าเราหวนกลับไปเล่นเป็นพวกเดียวกับเขา อย่าพูดถึงผลแห่งสงครามจะเป็นอย่างไรเลย เพราะสงครามด้วยกันทั้งนั้น หนทางที่ดีที่สุดที่เราจะทำได้ในเวลานี้ เราจะมีทางให้เขาปฏิบัติตามอย่างไรตามข้อสัญญา"¹

นายกรัฐมนตรี ก็ได้กล่าวโต้ตอบนายปรีดี พนมยงค์ ว่า "เกี่ยวกับการพูดนั้นถูกต้อง แต่คิดว่าไม่มีทางอื่น ซึ่งเขาได้บอกว่าจะมาดำเนินการอย่างนี้ไปได้ จะต้องจัดการอย่างหนึ่งอย่างใดลงไป เพื่อความปลอดภัยของเขา เขาจะอยู่ในประเทศเราอย่างนี้ซึ่งเราพิจารณาแล้วเห็นไม่ได้" นายปรีดี พนมยงค์ จึงได้ถามขึ้นว่า "ถ้าเราไม่เข้ากับเขา เขาจะอย่างไร เท่าที่เขาบอก พ.อ. ประยูร ภมรมนตรี เป็นผู้ตอบว่า "เขาไปได้ออก แต่เราก็ต้องประมาณดู ประการแรกก็คือ (1) ปลดอาวุธทหาร (2) เปลี่ยนรัฐบาลใหม่ แล้วเวลาต่อไปก็ไม่ผู้ใดทลายถูก ส่วนเรื่องที่จะเกิดขึ้นข้างหน้าที่เราจะต้องประจักษ์กันต่อไปก็คงมาตามหลัง"² รัฐมนตรีคนอื่นๆ เช่น พล.ต. จรูญ รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์ ได้แสดงกوابรรุสีกออกมาว่า

¹อ. พิบูลสงคราม เถียรายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี พ.ศ. 2484

อนาถก ปีที่ 2 ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2519 หน้า 14.

²อ.

"ผมรู้สึกว่าแรงขึ้นในทุกที่ เช่น หน่วยทหารที่มานั้น เขาขอเรา 3 กระบวน* เราก็ให้เขา เขาต้องการทุกอย่างหมด และเขาถามถึงกำลังเจ้าหน้าที่งาน เราก็บอกว่าเจ้าหน้าที่ไปนี้ มี 2 ผลัดเท่านั้น เอาไปใช้หมด 3 กระบวนพนักงานเรวู้ก็แย่ เขามองว่าถ้าเราทำไม่ได้อาจารย์จะเอาคนมาช่วย ผมก็บอกว่าคงจ้ะลำบากเลยให้หันตามการรวมประสงค์ของเขา เสียงมันพูดแรงขึ้นทุกที่ ผมก็กลับมา ผมไปแต่เขาแล้วก็ไปเจอกับบริษัทไทยนิคม มันแรงขึ้นทุกที่"¹

พันตรี ช่าง เขว่งศักดิ์สงคราม ได้แสดงทราบดีเห็นเป็นการสนับสนุนกำลังใจของ พล.ต. จรูญ รัตนกุลเสรีเรืองฤทธิ์ ว่า "ตอนตกลงครั้งแรกเราก็เลือกทางที่คิดว่าพอจะดำเนินการได้ดีที่สุด ที่นี้เหตุการณ์ของโลกเวลานี้เราพอจะคาดหมายได้ว่าเป็นอย่างไร เช่น ผลของเขาที่ปฏิบัติไปนั้นได้ผลดีหรือไม่ มันคงบีบเรา แต่มันรุนแรงแทบทุกแห่ง"² ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าญี่ปุ่นได้เริ่มทำการบีบบังคับไทยมากขึ้น และอาจจะถึงขั้นทำการปลดอาวุธทหารไทยทั้งประเทศก็ได้ ในเรื่องนี้ พล.ต.ต. อุดลย์ อุดลยเกษจรัส ได้เสนอให้คณะรัฐมนตรีทราบ

"... อย่างที่นายกรัฐมนตรียกขึ้น อาจว่าถ้าได้เป็นตาที่ได้ถูกลงกันก็เป็นของดี แต่ที่นี้ความจำเป็นของทหารของเขา เขารอไปได้อะไรรอไม่ได้เขาต้องทำอะไรทุกอย่าง มันก็กระทบกับเรารุนแรงขึ้น และเมื่อวันนั้นก็ปลดอาวุธทหารที่สนามบินประจวบ และปลดอาวุธตำรวจที่ประจวบ ก็อย่างโน้นใครรวมกำลังกันดู ทางฝ่ายกลางไกลนกายไม่น้อยกว่า 10 คน

* รถไฟ

¹อ. พิบูลสงคราม "เผยแพร่รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี พ.ศ. 2484" อนาถ ปีที่ 2 ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2519 หน้า 14.

²อ. พิบูลสงคราม "เผยแพร่รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี พ.ศ. 2484" อนาถ ปีที่ 2 ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2519 หน้า 31.

และทางตำรวจและทหารก็ได้ออกไปตั้งด่านกั้นระโค แต่เมื่อทางนี้
ก็อยู่ทางกระทรวงมหาดไทย ไก่โทรเลขมาแล้วทั้ง ๆ ที่ชาหลวงได้ตั้ง
ใหญ่กลับก็ไม่มีของกลับ แม้จึงได้โทรเลขบอกว่าใหญ่กลับโค เวลานี้ไม่
มีการยิงอะไรกันแล้วเขาจึงกลับ เบื่อกลับมาแล้วก็ถูกปลคออาวุธที่นั่น
ทั้งตำรวจและทหาร เขาที่มองก็หมายความว่านั่นกระต๊อบกระต๊อบ
กันนิดหน่อย แต่ดูกันว่าเขาจำเป็น ก็เรียกว่าเขายังไม่สู้ไวใจ
ตำรวจและยังไม่สู้ไวใจทหารที่ประจำ เพราะโคเกิดยิงกันขึ้นแล้ว
แต่ในเรื่องนี้ผมก็ถือว่า เมื่อพูดจาดีแจ่มกับเขาก็ถึงเป็นที่เรียบร้อย"¹

อีกตอนหนึ่ง พล.ก.ค. อุดลย์ อุดลเดชจรัส ได้กล่าวว่า

"ถ้าหากว่าเขาทำอะไรมา ๆ ผมไม่อยากจะพูด แต่ตำรวจ
กระต๊อบกระต๊อบเหลือเกิน , จะเห็นว่าที่นครราชสีมาตำรวจถูกคุม
ชาหลวงถูกคุม อันนี้ก็จะเห็นว่ามีโคโทรเลขขอให้ปล่อย จะเห็นได้ว่า
ตำรวจทำคามหน้าที่ ทหารก็คอยรักษาประเทศ ขึ้นมาแม้ยิง เกะกะ
ผมก็ตบยิง และโคยิงตามไปแล้ว 6 คน และการกระต๊อบแรงคง
จะมีเรื่อย ๆ และที่ผมบอกว่า การปลคออาวุธทหารที่ประจำก็โค
มีขึ้นแล้ว"²

นาวาเอก ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ ได้เสนอความคิดเห็นขึ้นว่า "ถ้าจะสู้ก็ต้องสู้เสีย
แต่วันที่ 8 ถ้าจะสู้เวลานี้ก็ยิ่งโง่กว่าเวลาแรก ถ้าไม่สู้ก็ตาย ผมก็ไม่รู้จะทำอย่างไร
ผมก็ความมั่นคงมาอย่างนี้" นายกิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
ได้กล่าวสนับสนุนความคิดเห็นของนาวาเอกถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ ว่า

¹ อ. พิบูลสงคราม เปรายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี พ.ศ. 2484
อนากถ ปีที่ 2 ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2519 หน้า 31.

² ด.ก. หน้า 32.

"ผมก็เห็นอย่างหลวงวิจิตรวาทการ ผมก็คิดว่าเขาก็กังขาอย่างนี้ แต่ถ้าจะพูดด้วยความจริงแล้ว ถ้าไม่ยอมได้ก็ดี แต่เมื่อฟังเสียงส่วนใหญ่แล้ว ก็คิดว่าไม่มีทางเลือก" นายทอง อภัยวงศ์ ได้แสดงความรู้สึกถึงการหมกตมหนทางที่จะปฏิเสธข้อเสนอของญี่ปุ่นว่า

"เหตุการณ์นี้จะต้องตกกระไดพลอยโจน ถ้าเราไปยอมตั้งแต่คน ก็ไต่สู่กันจนถึงบัดนี้ แผนปัญหาที่จะสรุปไปไต่สู่กันต่อไป เป็นปัญหาทางทหารว่าเรามีกำลังสู้ไปอย่างไร และเมื่อหมดการสู้แล้วเราจะเป็นอย่างไร ตอนนั้นเราตกลงกันว่าไม่สู้ ที่นี้มาถึงแค่นี้ ถ้าจะมาสู้ในตอนนี้แล้ว ยิ่งแล้วกว่าตอนแรกอีก เพราะฉะนั้นไม่มีทาง มองไม่เห็นทางที่จะเลือกทางอื่น"¹

ส่วน พลโท มังกร พรหมโยธี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ได้กล่าวว่า "ผมเคยเสนอตั้งแต่วันแรก ขอให้รวมทางทหารเสียด้วย จำได้ไหม เพราะฉะนั้นสำหรับผมไม่มีปัญหา"²

ในที่สุดเมื่อทุกคนลงความเห็นว่าเป็นจะต้องรับข้อเสนอใหม่ของญี่ปุ่น โดยเห็นว่าไม่มีทางเลือกเสียแล้ว เพราะหากว่าไทยไม่รับข้อเสนอนี้ อาจจะเกิดการรบกันขึ้น เพราะฉะนั้นทหารญี่ปุ่นเข้ามาอยู่เต็มเมืองไทยแล้ว นายกรัฐมนตรีจึงได้เป็นผู้ลงนามกับเอกอัครราชทูตญี่ปุ่น ในวันที่ 11 ธันวาคม 2484 แต่รัฐบาลก็ไม่ได้แถลงเรื่องสัญญาพันธมิตรกับญี่ปุ่นฉบับนี้ ให้สภานิติบัญญัติทราบในทันที รอเวลาจนกระทั่งอีกสองสัปดาห์ต่อมา ทั้งนี้ด้วยเหตุผลทางฝ่ายญี่ปุ่นขอร้องให้รัฐบาลไทยเก็บเป็นความลับไว้ก่อน เพราะญี่ปุ่นถือว่าเป็นสัญญาแบบชั่วคราวไม่จริงจึงถาวร ถึงที่เราจะเห็นได้จากการที่หลวงวิจิตรวาทการ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้แถลงต่อสภานิติบัญญัติว่า

¹ อ. พิบูลสงคราม จอมพล ป. พิบูลสงคราม หน้า 325.

² ล.ก. หน้า 326.

"...ในการที่จะให้ชาติของเราคงอยู่เป็นเอกราช เรามีวิถีทางอย่างใดที่จะให้ชาติของเราดำรงอยู่ได้ เราก็จะคงไว้วิถีทางเหล่านั้นทุกสิ่งทุกอย่าง ... ในการที่รัฐบาลตกลงไปกับทางฝ่ายรัฐบาลญี่ปุ่น ในการที่ไคยีนยอมให้กองทัพญี่ปุ่นผ่านประเทศไทยไปได้นั้น ก็ยอมเป็นประการแรกและเป็นประการที่สำคัญซึ่งเราได้ปฏิบัติและนำชาติของเราไปในทางที่พินอัตรวย ในการที่เราได้ตกลงไปนี้ ข้าพเจ้าไคฟิจารุกาคุโดยรอบคอบแล้ว มีความเห็นว่าเป็นหนทางที่ดีที่สุดของชาติเราควร จะปฏิบัติเช่นนั้น..."¹

หลังจากที่ไคลงนามในความตกลงเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นแล้ว จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้กล่าวปลอบใจประชาชน ทางวิทยุกระจายเสียง มีความสำคัญตอนหนึ่งว่า

"... ประเทศเล็กจายเป็นกองสละนโยบายภายใน เพื่อให้เอียงโอนไปตามนโยบายของต่างประเทศภายนอกอยู่เสมอ ๆ ... ข้าพเจ้าอยากจะเตือนกล่าวถึงการที่เรากำลังลงนามในข้อตกลงกับญี่ปุ่น รวมการทหารเป็นฉบับที่ 2 เสียด้วย ในเรื่องนี้รัฐบาลและข้าพเจ้าไคฟิจารุกาคุแล้วเห็นว่า ในการที่เราจะรวมการทหารกับญี่ปุ่นคราวนี้ มีแต่ทางจะนำความดีเป็นประโยชน์โลกยล และความสุขสมบูรณ์มาสู่เราทั้งสิ้น..."²

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 12 ประจำเดือน ธันวาคม 2484
หน้า 2837 - 2840.

² อ.ค. หน้า 2850 - 2852.

ข้อกล่าวหาตามสัญญา ลงวันที่ 11 ธันวาคม 2484 ได้นำมาแก้ไขใหม่อีกครั้ง หนึ่งด้วยเหตุสองประการคือ

1. ความตกลงที่ทำกันในวันที่ 11 ธันวาคม นั้น ไม่ได้เป็นรูปสัญญาที่ถูกต้อง ตามวิธีการทางการทูต แต่เป็นรูปกล้ายำฮาคที่ญี่ปุ่นเขียนมาบังคับให้ไทยลงนามทาง ญี่ปุ่นเองก็เห็นว่าไม่เป็นการถูกต้องที่จะทำในรูปนั้น จึงตกลงทำให้เป็นรูปที่ถูกแบบสัญญา ระหว่างประเทศ ฝ่ายไทยก็เห็นว่าถ้าจำเป็นจะต้องร่วมมือกับญี่ปุ่นแล้ว ก็ต้องรวมใน สถานะที่เสมอภาคเสมอไต่กัน แม้ความจริงไทยจะต้องทำอะไรทุกอย่างด้วยความจำใจ ที่ถูกญี่ปุ่นบังคับก็จริง ในระหว่างไทยกับญี่ปุ่นนั้น ไทยจำเป็นต้องรักษาศักดิ์ศรีของชาติ และ ต้องยกฐานะของไทยให้เท่าเทียมกับญี่ปุ่นไว้เสมอ ไทยจะเป็นมิตรญี่ปุ่นหรือไม่ก็ตามที่ แต่ไทยต้องให้ญี่ปุ่นถือไทยเป็นมิตรอย่างน้อยก็โดยนิตินัย ไม่ใช่ถือเป็นประเทศอยู่ใต้ อำนาจของญี่ปุ่น ถ้าปล่อยให้ญี่ปุ่นเห็นว่าไทยยอมอยู่ใต้อำนาจ โดยไปพยายามรักษา เกียรติของชาติอยู่เสมอแล้ว ไทยจะได้รับความลำบากยิ่งกว่าที่ได้รับมาแล้วเป็นอัน มาก การแก้แบบสัญญาใหม่ให้มีรูปถูกแบบสัญญาระหว่างประเทศ จะช่วยให้ได้ผลดัง กล่าวนี้บ้าง¹

2. ได้เพิ่มเติมข้อความเรื่องเศรษฐกิจอันเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นสำหรับ ไทยเพราะต่อไปนี้ไทยก็ไปสาบารดจะติดต่อกับไกรนอกจากญี่ปุ่น มีของมากมายหลาย อย่างที่ไทยจำเป็นต้องซื้อจากนอกจะผ่านญี่ปุ่น นอกนั้นยังมีเรื่องอื่นในเรื่องเศรษฐกิจ อีกมาก การมีพันธสัญญาเรื่องเศรษฐกิจไว้ในสัญญาจึงจำเป็นสำหรับไทยในยามเช่นนั้น²

¹หลวงวิจิตรวาทการ หลังฉากประเทศสงคราม อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ คุณสง่า วรรณภิรมย์ หน้า 112.

²ก.

สัญญาที่ทำใหม่นี้ได้รับการรับรองเป็นทางการ ในวันที่ 21 ธันวาคม 2484 เมื่อรัฐบาลไทยและรัฐบาลญี่ปุ่นลงนามร่วมกันใน "กติกาสัญญาพันธมิตรระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่น" รายละเอียดของสัญญามีว่า

ข้อ 1. ประเทศญี่ปุ่นกับประเทศไทยสถาปนาพันธไมตรีระหว่างกันและกันตามมูลฐานที่ต่างฝ่ายต่างเคารพเอกราชและอธิปไตยแห่งกันและกัน

ข้อ 2. ในกรณีที่ประเทศญี่ปุ่นหรือประเทศไทยอยู่ในการขัดกันทางอาวุธกับประเทศภายนอกจะเป็นประเทศเดียวหรือหลายประเทศก็ตาม ประเทศไทยหรือประเทศญี่ปุ่นจะเข้าข้างภาคีอีกฝ่ายหนึ่งในฐานะเป็นพันธมิตรทันที และจะให้ความช่วยเหลือแก่ภาคีนั้นด้วยบรรดาปัจจัยของตน ในทางการเมือง การเศรษฐกิจ และการทหาร

ข้อ 3. รายละเอียดเกี่ยวกับการปฏิบัติตามข้อ 2. จะได้กำหนดด้วยความตกลงร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจแห่งประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทย

ข้อ 4. ในกรณีสงครามซึ่งกระทำร่วมกับประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทยรับรองว่าจะไม่ทำสัญญาสงบศึกหรือสันติภาพ นอกจากจะได้ทำความตกลงร่วมกันโดยปริยาย¹

กติกาสัญญาพันธมิตรฉบับนี้มีข้อพิพาทว่าสนธิสัญญาฉบับใด ๆ ที่ไทยเคยทำกับต่างประเทศ กล่าวคือได้มีการลงนามกันในวัดพระศรีรัตนศาสดารามเฉพาะพระพักตร์พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร (พระแก้วมรกต) นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ไทยที่รัฐบาลนำสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางพุทธศาสนา มาเป็นสักขีพยานสนธิสัญญาไมตรีระหว่างประเทศ หลวงวิจิตรวาทการ ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้กล่าวถึงเหตุผลของรัฐบาลในครั้งนั้นว่า

¹ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ สนธิสัญญาและความตกลงทวิภาคระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ เล่ม 5 พ.ศ. 2480 - 2484 หน้า 250.

"... เราไม่มีอะไรจะบังคับญี่ปุ่นให้มันคงคู่สัญญา แต่ญี่ปุ่นเป็น
ชาติที่จับถือพิธีการ ถ้าทำอะไรเป็นพิธีกับญี่ปุ่นจะขายให้มันงั้นบาง...
เราทราบว่าญี่ปุ่นมีความจำเป็นอันหนึ่งคือความจำเป็นที่จะคงแสดงตน เป็น
ผู้ถือพระพุทธศาสนา เพื่อใหรรวเอเอเชียซึ่งส่วนมากเป็นพุทธศาสนิกชน
เชื่อถือคุณ เมื่อเราไม่มีที่พึ่งทางอื่น เราก็คงพึ่งพระ ถ้าใครลงนาม
สัญญานี้ค่อนหาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จะเป็นเครื่องผูกมัดดีกว่า
อย่างอื่นที่จะให้ญี่ปุ่นเคารพในสัญญา ... ญี่ปุ่นเกิดความยำเกรงว่า
บุเตนุสะเม็กเอกราช และอธิปไตยของไทย ให้เป็นการผิดสัญญาที่ทำไว้
ค่อนหาพระพุทธมหาธรรมิกราชปฏิมากรแก้วมรกตแล้ว พุทธศาสนิกชนทั่ว
เอเชียจะเกลียดชังญี่ปุ่น"¹

เอกอัครราชทูตญี่ปุ่น หลุยโบกามิ มีความยินดีมากในการที่ไทยและญี่ปุ่นได้ลง
นามในกติกาสัญญาพันธไมตรีครั้งนี้ ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม จึงได้ปีศาวยพร
แก่รัฐบาลไทยว่า

"การที่ได้จัดให้มีการลงนามในกติกาสัญญาพันธไมตรีระหว่าง
ประเทศญี่ปุ่นกับประเทศไทย โดยการประกอบพิธีอันศักดิ์สิทธิ์ขึ้น
ณ ที่นี้นั้น นับว่าเป็นประวัติกาล ในประวัติกาลสัมพันธ์ไมตรีระหว่าง
ไทยกับญี่ปุ่น ซึ่งเป็นที่น่าปิติยินดีอย่างยิ่ง กติกาสัญญาพันธไมตรีนี้
เป็นเหตุการณ์ที่แท้จริงและใหญ่ยิ่งซึ่งจะโคจรจารึกไว้ในประวัติศาสตร์
อันอาจกล่าวได้ว่าเป็นการรวมจิตใจของมหาเอเซียและเป็นเครื่อง
หมายที่เด่นชัดและสำคัญยิ่ง อันจะยังประโยชน์เพื่อการสถาปนา
ระเบียบใหญ่แห่งมหาเอเซียตะวันออก กับเพื่อยังให้เกิดสันติสุขของ
โลกอย่างแท้จริง กวญ ประเทศญี่ปุ่นกับประเทศไทยทั้งสองซึ่งเป็น
ประเทศเอกราชในมหาเอเซีย กำลังดำเนินการท้าวหนาท เพื่อให้
ความมุ่งหมายที่ประเสริฐนั้น บรรลุถึงผลสำเร็จโดยสมบูรณ์ด้วย

¹หลวงวิจิตรวาทการ หลังฉากประกาศสงคราม อนุสรณ์ในงานพระราช
ทานเพลิงศพ คุณสง่า วรรณดิษฐ์ หน้า 113 - 114.

ความร่วมมือรวบจิตใจเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันตามกติกาสัญญาพันธไมตรีนี้..."¹

จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ก็ได้กล่าวสุนทรพจน์ตอบว่า

"... บัดนี้ สถานะการระหว่างประเทศได้คลี่คลายขยายตัวมาถึงวาระที่จะดำเนินการสถาปนาระเบียบใหม่ในเอเชียตะวันออก เพื่อประสิทธิประสาทความไพศาลในวงเขตนี้ และยังสันติภาพแห่งโลกให้กินสู่สภาพมั่นคงสุภาพร ประเทศญี่ปุ่นกับประเทศไทยจึงได้แสดงมิตรภาพอันแน่นแฟ้นต่อกัน โดยทำสัญญาเป็นพันธมิตรกันความมูลฐานแห่งการเคารพเอกราชและอธิปไตยของกันและกัน ข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่า พันธไมตรีนี้จะเป็นอุปถัมภ์นำพาซึ่งสันติสุขและความวัฒนาถาวรในภูมิภาคแถบนี้ และขอแสดงความยินดีต่อรัฐบาลญี่ปุ่นและท่านเอกอัครราชทูตซึ่งมีส่วนร่วมในการทำกติกาสัญญานี้ด้วย..."²

กล่าวโดยนัยโดยนัยความเป็นกลางของประเทศไทยก็ได้สิ้นสุดลง ด้วยการไว้กำลังทหารของญี่ปุ่นบุกเข้าสู่ประเทศไทยอย่างกะทันหัน และการยื่นข้อเสนอให้ไทยยอมเข้ากับญี่ปุ่นด้วยการบังคับนี้เอง จึงทำให้ไทยต้องยอมเข้าร่วมสงครามกับญี่ปุ่นด้วยความจำใจ เพราะไทยตกอยู่ภายใต้อิทธิพลทางทหารของญี่ปุ่น ซึ่ง Russel H. Fifield ได้กล่าวไว้ว่า

"เป็นสิ่งที่แน่นอนว่าประเทศไทยต้องการเป็นกลาง แต่เนื่องจากได้เผชิญกับอิทธิพลของญี่ปุ่นอย่างเต็มที่ ประเทศไทยจึงต้องยอมตามความต้องการของญี่ปุ่น"³

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:3 (2)
กติกาสัญญาพันธไมตรีระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น

² ก.

³ Fifield Russel, H. The Diplomacy of Southeast Asia
1945 - 1958 p. 236.

ส่วน เซอร์ โจเซย์ ครอสบี้ (Sir Josiah Crosby) เอกอัครราชทูต
อังกฤษประจำกรุงเทพฯ ในเวลานั้น ได้กล่าวว่า

"... เป็นเพราะความอ่อนแอทางทหารในตะวันออกไกลของ
เรา จึงทำให้ไทยต้องเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น ถ้าหากอังกฤษสามารถ
เป็นหยัคตอบปักษ์ใดแล้ว ข้าพเจ้าจะไม่สงสัยเลยว่า ไทยจะดำรง
ความเป็นกลางต่อไป..."¹

3.3 การประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา

หลังจากที่รัฐบาลไทยได้ยินยอมให้กองทหารญี่ปุ่นใช้ประเทศไทยเป็นเส้นทาง
เดินทัพผ่านไปยังประเทศพม่าและมาลาญไคแล้ว กองทหารญี่ปุ่นก็หลั่งไหลเข้ามาไม่
ขาดระยะ กำลังส่วนหนึ่งพุ่งขึ้นไปทางเหนือผ่านจังหวัดพินธุโลก และจังหวัดตากมุ่งตรง
ไปยังอำเภอแม่สอด เพื่อเข้าตีประเทศพม่า ซึ่งในขณะนั้นอยู่ในความปกครองของอังกฤษ
อีกส่วนหนึ่งพุ่งลงไปตามใต้ในสหรัชมมาลาญของอังกฤษ ส่วนสุดท้ายพักอยู่ในประเทศไทย
ซึ่งได้กลายเป็นฐานทัพของญี่ปุ่นไปแล้วโดยปริยาย นับแต่นั้นเป็นต้นมานโยบาย
ของประเทศไทยก็ได้เปลี่ยนไป คำขวัญต่าง ๆ ที่ญี่ปุ่นได้นำเข้ามาเผยแพร่ได้แก่
"วงไฟบุญคัมภีร์มหาเดเวียบุรพา" "เอเชียบรรเทาชาวเอเซีย" "การปลุกชาวเอเซียให้
พ้นจากแอกชาวแดงโกลดแซกชัน" "ญี่ปุ่นมหามิตรของไทย" ฯลฯ ได้รับการเผยแพร่
ทั่วไปในแผ่นดินของไทย²

แต่รัฐบาลไทยก็ยังมีได้ประกาศสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตรคือ อังกฤษ และ
สหรัฐอเมริกา จังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือของประเทศไทยได้เริ่มถูกรบกวานจาก

¹Crosby, Sir Josiah, Siam : The Cross roads, p. 127.

²พลเอกเนกร เชมะโยจิน ชีวติคนายพล หน้า 242.

เครื่องบินของฝ่ายสัมพันธมิตรที่บินมาจากประเทศจีนตอนใต้ เฉพาะอย่างยิ่งตามบริเวณ
สนามบินที่มีเครื่องบินญี่ปุ่นเข้าประจำอยู่ ในวันที่ 23 ธันวาคม 2484 กองบัญชาการ
ทหารสูงสุด แจ้งข่าวว่าอังกฤษได้รุกรานทางอากาศดังนี้

วันที่ 21 ธันวาคม 2484

เวลา 6.20 น. ทิ้งระเบิดที่สงขลา 4 ลูก

เวลา 10.40 น. ทิ้งระเบิดที่นครสวรรค์ 3 ลูก

เวลา 15.30 น. เครื่องบิน 6 เครื่อง โจมตีกองบินน้อยที่ประจวบคีรีขันธ์
ใช้ปืนยิงกราด

เวลา 15.35 น. หลังจากโจมตีกองบินน้อยที่ประจวบแล้ว เครื่องบิน
4 เครื่อง ได้เลี้ยวโจมตีหัวหิน ซึ่งมีได้ปืนการป้องกัน
ทางทหารแต่อย่างใด และใช้ปืนกลยิงกราดลงมา

วันที่ 22 ธันวาคม 2484

เวลา 11.00 น. เครื่องบิน 2 เครื่อง มาโจมตีฝ่าย กิ่ง อ. หัวหิน
ใช้ปืนยิงกราดประมาณ 100 นัด

เวลา 14.30 น. เครื่องบิน 2 เครื่อง ทิ้งระเบิดชุมพร 3 ลูก ฝ่ายเรา
ได้รับความเสียหายเล็กน้อย

วันที่ 6 มกราคม 2485 กรุงเทพฯ ถูกโจมตีทางอากาศเป็นครั้งแรก เครื่องบิน
อังกฤษ 3 เครื่อง ได้ทิ้งระเบิดเพลิงและระเบิดทำลายลงมา ใช้ปืนกลอากาศไล่ยิง
ราบรื่น ต่อมาคืนวันที่ 24 มกราคม 2485 เครื่องบินอังกฤษอีก 2 เครื่อง ได้บารัง
ความกรุงเทพฯ อีกเป็นครั้งที่สอง ถูกยิงตก 1 เครื่อง นักบินตายหมด¹

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม 2485

ในระหว่างวันที่ 8 ธันวาคม 2484 ถึงวันที่ 20 มกราคม 2485 ประเทศไทยถูกโจมตีทางอากาศ 30 ครั้ง และถูกโจมตีทางพื้นดิน 36 ครั้ง จังหวัดที่ถูกโจมตีได้แก่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี นครสวรรค์ กรุงเทพฯ ชนบุรี ประจวบคีรีขันธ์¹ อุบลราชธานี สงขลา ยะลา ในบรรดานักบินที่จับได้ในประเทศไทย ก็มีนักบินอเมริกันอยู่ด้วย

จะเห็นได้ว่าหัวเมืองตามชายแดนทั้งทางภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันตก ถูกเครื่องบินของฝ่ายสัมพันธมิตรเข้าโจมตีทุกแห่ง และเมื่อกรุงเทพมหานครเองก็ถูกโจมตีในคืนวันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2485 นั้น รุ่งขึ้นวันที่ 25 มกราคม 2485 รัฐบาลไทยก็ได้ออกประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้ทำความไม่พอใจให้กับอังกฤษมาก อังกฤษจึงประกาศสงครามตอบ ส่วนสหรัฐอเมริกานั้นไม่ได้ประกาศสงครามตอบแต่ประการใด เพราะรัฐบาลสหรัฐอเมริกาถือว่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้ตกเป็นเครื่องมือของญี่ปุ่น - และการประกาศสงครามครั้งนี้ไม่ไ้บังคับของประชาชนชาวไทยทั้งประเทศ² ข้อความในคำประกาศสงครามนี้ว่า

"โดยที่อังกฤษและสหรัฐอเมริกาได้กระทำการรุกรานประเทศไทยมาเป็นลำดับ โดยส่งทหารรุกรานและยึดเอาบาง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งได้ยิงเครื่องบินลอบเข้ามาทิ้งระเบิดบนเรือนของราษฎร ประกอบการหาเลี้ยงชีพความปรกติ ทั้งระบอบยังราษฎรสามัญ ราษฎรอาวุโสอย่างหาญกล้าผู้เสียสละของอารยชน ไม่กระทำการอย่างเปิดเผยตามประเพณีนิยมระหว่างชาติ นับได้ว่าเป็นการละเมิดกฎหมายระหว่าง

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 12 ประจำเดือน ธันวาคม 2484

หน้า 2790 - 2800.

² เจมส์ เอฟ. เบอร์น แสดงการก่อกวนของรัฐมนตรีต่างประเทศ อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ กฤตติง วรณิกขันธ์, หน้า 159.

ชาติไทยอ่อนแอในทางการคลังและการเศรษฐกิจ อังกฤษเข้าคุมเส้นชีวิต และบีบบังคับไทยทุกสถาน รัฐบาลไทยทุกรัฐบาลต้องโอนถอนตามความต้องการของอังกฤษเสมอมา แต่ถึงกระนั้นอังกฤษก็ยังพยายามกลืนกลืนในทางการค้าที่สำคัญของไทย เช่น การค้าข้าว แร่ ยาง และไม้สัก ใ้รับการบีบบังคับจากอังกฤษอยู่เนืองนิตย์

ส่วนทางสหรัฐอเมริกาเวลานั้นแล้ว ก็ดำเนินนโยบายอย่างเกี่ยวกับอังกฤษ ชาวไทยทั้งหลายคงจะยังจำไฉวว ในกรณีพิพาทระหว่างไทยกับจีนที่แล้งมา สหรัฐอเมริกาได้ชักชวนทางผู้ดำเนินของไทยทุกประการ ถูกลดถึงรับเครื่องบิน และอาวุธยุทโธปกรณ์ไทยสิ่งซื้อ และชำระเงินให้เสร็จ ทางประวัติศาสตร์ยังแสดงให้เห็นว่า เมื่อกรณีพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ใน ร.ศ. 112 นั้น ไทยได้ขอให้สหรัฐอเมริกากระงับกรณีพิพาททวยความเป็นธรรมเพื่อสวนทิศของมนุษย์ แต่สหรัฐอเมริกา ก็มิได้นำพาประการใด ปล่อยให้ไทยถูกกดขี่ข่มเหงมาแต่ครั้งกระโน้น

--- ไทยร่วมมือทำสัญญาพันธไมตรีก็เพราะว่า "รู้สึกความผูกพัน" ---
 ในหน้าที่เป็นชาวเอเชีย จึงได้ร่วมมือทำสัญญาสัมพันธ์ไมตรีกับญี่ปุ่น"¹

จากการที่ประเทศไทยได้ประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกาในครั้งนั้น บัดนี้พระเจ้าจักรพรรดิญี่ปุ่นจึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อาทิตย์อุทัยชั้นสูงสุด ให้แก่ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีของไทยในขณะนั้น เพื่อเป็นการตอบแทนความดีความชอบที่ได้ให้ความสนับสนุนจักรวรรดิญี่ปุ่นจนถึงที่สุด²

¹ "คำแถลงการณ์เกี่ยวแก่การประกาศสงครามต่ออังกฤษและสหรัฐอเมริกา," ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 55 (25 มกราคม 2485) หน้า 559 - 560.

² หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันวันที่ 28 มกราคม 2485 หน้า 2.

ข่าวการประกาศสงครามนี้มีทั้งเสียงที่เห็นชอบด้วย และไม่เห็นชอบด้วย พวกที่ไม่เห็นด้วยมีเหตุผลว่า ถ้าไทยไปประกาศสงคราม ญี่ปุ่นอาจได้ประโยชน์จากไทยมากกว่า เพราะสัมพันธมิตรคงไม่กล้าทำรุนแรงกับไทย ซึ่งในที่สุดญี่ปุ่นจะได้ประโยชน์ด้วย แต่เมื่อประเทศไทยประกาศสงครามแล้วเช่นนี้ ก็คงจะถูกด้วยพันธมิตรปฏิบัติ
เต็มที่¹

สำหรับเอกอัครราชทูตอังกฤษมีความเห็นว่า

"... การที่ไทยประกาศสงครามกับอังกฤษในกัวดาลคาแนลนั้น น่าประหลาด พูดเป็นคำและไม่จริงใจ การที่ญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ และเมืองอื่น ๆ ในประเทศไทยเป็นฐานทัพสำหรับคำเป็นกฎรบพุ่งกับเรา (อังกฤษ) จึงไปกวาดประหลาดใจที่เรา (อังกฤษ) จำต้องดำเนินการยอมญี่ปุ่น ซึ่งตั้งอยู่ในเมืองไทย การที่ระเบิดแผนอนจะไหนแมนย่า ไมโค จอพล ป. พิบูลสงคราม แดลงว่า การมาถึงระเบิดของอังกฤษ เป็นการละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศ นอกจากนั้นคำประกาศสงคราม ยังกล่าวว่าเรา (อังกฤษ) พยายามควบคุมฐานะการเงินของไทย และจะควบคุมการกาชาวยาง ดีบุก และไม้สัก ซึ่งไม่เป็นความจริง เรา (อังกฤษ) ไม่เคยเขาแทรกแซงเลย"²

เอกอัครราชทูตอังกฤษเห็นใจว่า จอพล ป. พิบูลสงคราม ไม่มีความตั้งใจที่จะเข้าข้างญี่ปุ่น จนกระทั่งวินาทีสุดท้าย และเพราะความอ่อนแอทางกำลังทหารของเขาในตะวันออกไกล จึงทำให้ไทยต้องรวมเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น และได้อยู่ในฐานะลำบากมาก ถ้าสู้ก็คงจะถูกญี่ปุ่นยึดครอง ปลุกอาวุธ และแบ่งเลือด แต่ถึงอย่างไรก็ไม่เห็นด้วย ที่ไทยเข้าช่วยเหลือร่วมรบกับญี่ปุ่นในตอนหลัง โดยการรับเงินสัญญาความร่วมมือรบกับญี่ปุ่น แล้วก็รบประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา³

¹ กิเรก สันนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 289.

² ล.ก. หน้า 518.

³ ล.ก. หน้า 519.

เรื่องการประกาศสงครามของไทยต่ออังกฤษและสหรัฐอเมริกา นั้น ทางญี่ปุ่นเองก็มีความคิดเห็นขัดแย้งกัน ทางสถานทูตญี่ปุ่นต้องการให้ประกาศสงครามเพื่อหวังผลทางโฆษณา แต่ฝ่ายทหารญี่ปุ่นขอร้องว่าอย่าเพิ่งประกาศ เหตุผลที่ฝ่ายทหารประวิงเวลาไว้ก็เพราะว่า ในทันทีที่กองทัพญี่ปุ่น เข้าประเทศไทยได้เข้ายึดกิจการบริษัทห้างร้าน ธนาคาร โรงพิมพ์ ท่าเรือ คลังสินค้า โรงงาน ฯลฯ ที่เป็นของอังกฤษและสหรัฐอเมริกาไว้ ไทยได้หักท่วงการกระทำถึงกล่าวทางญี่ปุ่นรู้ถือว่าไทยไม่กล้าควบคุมทรัพย์สินเหล่านี้ โดยมิได้ทำพิธีประกาศสงคราม เพราะจะมีคนุสสุญญากรุงเฮก จึงได้ประวิงเวลาไว้จนกว่าจะยึดบรรดาสิ่งของมีค่าไปจนเป็นที่พอใจเสียก่อน¹

มีผู้กล่าวไว้ว่ามูลเหตุสำคัญของการประกาศสงครามนั้น จึงอยู่ที่เรื่องทรัพย์สินและคนต่างชาติ นอกเหนือจากเป็นพิธีการที่ต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมายระหว่างประเทศ ความจำเป็นที่จะต้องประกาศสงครามตามที่เสนอไว้มีดังนี้

1. หลังจากที่ได้ทำการค้าอยู่มาวันมาครีกับญี่ปุ่นแล้ว—ถึงมีข้อความสำคัญว่า จะต้องร่วมมือกัน ก็เป็นที่คาดหมายได้แน่นอนว่า ญี่ปุ่นจะต้องบังคับให้ไทยส่งทหารช่วยรบ ในเวลานี้ไทยมีกำลังทหารเพียงเจ็ดหมื่นคนเท่านั้นและภายหลังกรณีพิพาทกับจีนโคจีน อาวุธยุทโธปกรณ์ของไทยมีเหลืออยู่น้อย ทางเดียวที่จะรักษาสีชีวิตของกองทัพไว้ก็คือ ต้องยอมเข้าทำการรบ เพื่อเป็นทางให้เรียกกองเอาอาวุธยุทโธปกรณ์จากญี่ปุ่นได้ โดยพยายามเรียกเอาได้มากแล้วใช้แทนน้อย ซึ่งเป็นเหตุให้กองทัพไทย ยอมเข้าทำการรบในภูมิภาคนั้น ด้วยความมุ่งหมายอย่างเดียวกัน ให้มีกองทัพไทยอยู่เสมอ และการเข้าทำการรบเช่นนั้น ก็จำเป็นต้องทำพิธีประกาศสงครามก่อน มิฉะนั้นจะเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายระหว่างประเทศว่าทำการเยี่ยงโจรผู้ร้าย²

¹ หลวงวิจิตรวาทการ หลังจากประกาศสงคราม อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ คุณเสง่า วรณภิชร์ หน้า 116,

² ล.ค. หน้า 118

2. เพื่อป้องกันมิให้ญี่ปุ่นยึดครองทรัพย์สินของอังกฤษและสหรัฐอเมริกาแล้ว ก็ให้อำนาจยึดครองจากญี่ปุ่นมาไว้กับไทย ในขณะที่ญี่ปุ่นเข้ากรุงเทพฯ ไทยยังสร้างท่าเรือใหม่ไม่เสร็จ ท่าเรือต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ รวมทั้งคลังสินค้าเป็นของอังกฤษ ทั้งอื่น ไทยตั้งที่ทำการศุลกากรในบริเวณท่าเรือซึ่งเป็นของอังกฤษ เมื่อญี่ปุ่นยึดท่าเรือ และคลังสินค้า ศุลกากรไทยไม่สามารถเก็บภาษีทั้งขาเข้าและขาออกได้ ซึ่งก็เท่ากับ ปลอยให้ญี่ปุ่นยึดศุลกากรของไทยด้วย แต่การยึดแย้งทรัพย์สินเหล่านั้นมาไว้ในครอบครองของไทย จำเป็นต้องมีกฎหมายให้อำนาจกฎหมายนี้จะต้องเป็นพระราชบัญญัติว่าด้วยทรัพย์สินของชนชาติศัตรู และการที่จะออกพระราชบัญญัติเช่นนั้นได้ จะต้องทำพิธีประกาศสงครามเสียก่อน

3. ปัญหาเรื่องคนต่างชาติ ในตอนเช้าวันที่ 8 ธันวาคม 2484 เมื่อไทย ยกมให้กองทัพญี่ปุ่นแล้ว ทูตอังกฤษได้ขอว่าอย่าให้ญี่ปุ่นจับคนอังกฤษไป ถ้ารัฐบาลไทยไม่ปฏิเสธก็ให้คนอังกฤษอยู่ในประเทศ - ก็ขอความสะดวกให้รถไฟลำเลียงคนอังกฤษ เดินทางออกไป แต่ปรากฏว่าญี่ปุ่นได้เข้าควบคุมชาวอังกฤษ และสหรัฐอเมริกาทั้งหมด หันที่ที่เข้ามาถึงประเทศไทย¹ ไทยพยายามช่วยคนอังกฤษ สหรัฐอเมริกาพวกหนึ่งจำนวน 31 คน ขึ้นรถไฟสายเหนือในเวลาเช้าของวันที่ 10 ธันวาคม 2484 เพื่อจะออกจาก ประเทศไทยทางแม่สาย จังหวัดเชียงราย พอรถไฟถึงปากน้ำโพเวลาเที่ยงคืน ทหาร ญี่ปุ่นขึ้นมากัน และจับคนอังกฤษและสหรัฐอเมริกาไปหมด พวกที่ช่วยให้ออกไปได้ มีแต่ พวกที่อยู่ทางลำพูน เชียงใหม่ แพร่ น่าน ซึ่งออกแดนไทยไปทางแม่น้ำแม่สาย และพวก ที่อยู่ทางสุพรรณบุรี สมุทรสงคราม ออกทางกาญจนบุรี ซึ่งปีจำนวนน้อย ส่วนใหญ่ถูก ญี่ปุ่นจับและควบคุมตัวเอาไว้และแม่แก่สถานทูตอังกฤษและสหรัฐอเมริกาก็ตกอยู่ในความ ควบคุมของทหารญี่ปุ่น²

¹Crosby, Sir Josiah, op. cit., p. 129.

²Ibid., p. 131.

4. ปัญหาเรื่องคนไทย นักเรียนไทยในยุโรป ซึ่งยังคงติดอยู่หลังจากเกิด สงคราม และไทยถูกบังคับให้เข้าข้างญี่ปุ่นแล้ว บิดามารดาของคนไทยเหล่านั้นโกรธ ขอลให้กระทรวงการต่างประเทศ หาทางให้ไทยกลับประเทศ และการที่จะเอาคนของ เรากลับ ก็จำต้องแลกกับคนของเขา ฉะนั้นมีอยู่ทางเดียวที่เราต้องทำคือขอรับคนอังกฤษ และสหรัฐอเมริกาจากญี่ปุ่นมากุมขังไว้เอง และการทำเช่นนี้ก็ตองอาศัยกฎหมาย ซึ่ง จะออกได้ก็ตองทำพิธีประกาศสงครามเสียก่อน เพราะถ้าไม่ประกาศสงครามและไม่มี กฎหมายว่าด้วยชนชาติศัตรู ถึงแม้ญี่ปุ่นจะยอมมอบคนอังกฤษและสหรัฐอเมริกาให้ เขา ก็จะขอให้พันธมิตรญี่ปุ่นเข้ามาประจำค่ายควบคุมด้วย เพราะไม่เชื่อว่าไทยจะถือว่าคน เหล่านั้นเป็นศัตรูจริง¹

กวนเหฺนลถึงถล่าวานี้ ภายหลังที่ไคทากิตกาสัญญาพันธไมตรีกับญี่ปุ่นแล้ว คณะรัฐมนตรีได้มอบหมายให้นายเก็อน บุนบาก ร่างประกาศสงครามพร้อมกวน พระราชบัญญัติว่าด้วยชนชาติศัตรูและทรัพย์สินของศัตรู และให้นำเสนอกณะรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีได้ตั้งคณะกรรมการประกอบกวน ระเจาวรวงศ์เตอพระองคเจาวรรภา ไวทยากร นายเก็อน บุนบาก และหลวงวิจิตรวาทการ ไปตรวจแก้ถกถิ่ง และเตรียม การไว้เรียบร้อย ฉะนั้น เปื่อประกาศสงครามในวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2485 จึงได้มีการรับมอบทรัพย์สินกับคนชาติอังกฤษ สหรัฐอเมริกาจากญี่ปุ่นเป็นการถูกต้องตาม กฎหมาย

ส่วนวอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้อธิบายถึงความจำเป็นใน การกำหนดนโยบายรวบเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นว่า

¹หลวงวิจิตรวาทการ หลังฉากประกาศสงคราม อนุสรณ์ในงานพระราชทาน เพลิงศพ คุณสง่า วรณภิชรุ หน้า 122.

"... การที่ยอมให้ยอมหลักทางใต้ที่ป่วนผ่านไปเช่นนี้ เพราะ
ผมพิจารณาเห็นว่า ญี่ปุ่นกลัวจะไล่ไปต่อสู้กับกำลังมหาอำนาจ มีอังกฤษ
และกำลังทางฝ่ายพันธมิตรอื่น ซึ่งในที่สุดจะต้องอนุรักษลงจนถึง
พายุแพ ในขณะเดียวกันนั้นทางฝ่ายประเทศไทยก็พยายามต่อสู้ขัด
ขวางรอนกำลังชาติ และเกรียมขับไล่ญี่ปุ่นให้ออกไปจากประเทศไทย
เมื่อถึงเวลาและโอกาสที่เหมาะสม ส่วนในการที่ประเทศไทยต้องทำ
สัญญารวมรบกับญี่ปุ่นในภายหลังก็ การที่ประเทศไทยต้องประกาศสงคราม
กับอังกฤษ สหรัฐอเมริกา ก็ แต่ก็เป็นการล่อลวงเอาใจญี่ปุ่นเพื่อ
ให้เขาเห็นอกเห็นใจ เป็นการหลอกลวงมิให้ญี่ปุ่นเป็นศัตรูทำการรุกราน
แก่ประชาชน และเป็นการป้องกันมิให้ญี่ปุ่นทำการปลดอาวุธกองทัพบก
ของเราเสีย... การที่เราเข้ากับญี่ปุ่นก็ การประกาศสงครามกับ
อังกฤษและสหรัฐอเมริกา ก็ เหล่านี้อยู่ในลักษณะเป็นล่อลวงให้เรา
สามารถประหังชาลิไว้ เพื่อการต่อสู้ถึงที่ใดก็บังคับแล้วในระยะ
ต่อ ๆ มา ซึ่งเป็นผลทำให้ชาติได้รับความปลดปล่อยมาจนถึงบัดนี้"¹

— นายทวี บุณยเกตุ เลขาธิการคณะรัฐมนตรี — ได้บันทึกถึงเหตุการณ์ในตอน
นี้ไว้ว่า

"... ในระยะแรกเริ่มของสงครามนั้น กองทัพญี่ปุ่นได้ทำการ
รบบิ้วยในทุกลมฤดี ทั้งทางบก ทางเรือ และทางอากาศ และใน
เดือนมกราคม พ.ศ. 2485 (ประมาณวันที่ 23 หรือ 24 มกราคม
พ.ศ. 2485) เรือรบอันทรงอำนาจอย่างยิ่ง และใหญ่ที่สุดของอังกฤษ
2 ลำ คือ เรือปรินซ์ ออฟ เวลส์ (Prince of Wales) กับเรือ
รีพัลส์ (Repulse) ซึ่งทางราชการทหารเรืออังกฤษ ได้ตรวจนัก
ตรวจเห็นว่าเรือรบที่มีเกราะหุ้มเรือหนา สามารถทนต่อการโจมตี
ของชาติใด จนถึงกับมีชื่อเรียกกันว่า "เรือรบที่ไปจู" กองทัพเรือ
กับกองทัพอากาศเยอรมัน ได้พยายามจับเรือรบทั้งสองนี้ ในการรบ
ทางทะเลที่ยุโรปเป็นเวลาราวนาน แต่ก็ไม่เคยปรากฏว่าเป็นผลสำเร็จ

¹ วิเทศกรณีย์ ไทยกับสถานการณ์สงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 428 - 431

ครั้นได้เกิดสงครามในเอเชียบูรพาขึ้น อังกฤษก็ไต่สูงเรือรบทั้งสอง
นี้ มาปฏิบัติการป้องกันรักษามาลายูและกิ่งคโปร พรหมกับหน่วยเรือ
รบอื่น ๆ แยกถูกกองทัพเรือและกองทัพอากาศของญี่ปุ่นโจมตีเรือ
ทั้งสองนี้จมลงใต้ท้องลำนอกฝั่งมาลายูในชั่วระยะเวลารวดเร็ว
ในวันเดียวกัน ทำให้โลกตกตลึงและงุนงงกันไปหมด ส่วนการรบ
ทางบกนั้นเล่า กองทหารญี่ปุ่นก็รุกคืบหน้าเข้ามาลุล่วงอย่างรวดเร็ว
กองทัพอังกฤษไม่สามารถต่อต้านถ่วงลึงกองทัพญี่ปุ่นได้ เกาะช่องกงก็
ยอมแพ้ไปแล้ว ทางสิงคโปร์ก็ไต่เรือการโจมตีทางอากาศจากเครื่องบิน
ญี่ปุ่นอย่างหนัก ส่วนทางแนวรบคานยูโรป กองทัพเยอรมันก็รบรุก
แบบสายฟ้าแลบ และมีชัยชนะต่อกองทัพฝ่ายสัมพันธมิตรในเกือบทุกแนว
รบ ฉะนั้นเมื่อเรือรบของอังกฤษ 2 ลำ ก็ถูเรือปรินซ์ ออฟ เวลล์
และริฟลิส ถูกโจมตีจมลงอย่างรวดเร็วและง่ายดายเช่นนี้ จึงทำให้
นักการทหารและนักการเมืองบางคนของเราเสนอความคิดเห็นไปยัง
นายกรัฐมนตรีว่า ไหน ๆ ประเทศไทยเราก็กว้างขวางมาถึงเพียง
นี้แล้ว และการรบก็แสดงให้เราเห็นแล้วว่า ฝ่ายอักษะประเทศจะ
ต้องเป็นฝ่ายมีชัยในที่สุด—หากเราร่วมมือกับญี่ปุ่นแต่เพียงครั้ง ๆ
กลาง ๆ เช่นนี้ ต่อไปเมื่อฝ่ายอักษะเป็นฝ่ายชนะสงคราม ไทยเราก็ค
จะไม่ได้อะไร จึงควรเราหาทางญี่ปุ่นให้เต็มที่ โดยประกาศสงคราม
กับอังกฤษและสหรัฐอเมริกาเสียเลย เรายังจะได้อธิปไตยเป็นฝ่ายชนะ
และได้ส่วนแบ่งอะไรกับเขามาง¹

ไม่ว่าจะรู้สึกอย่างไรก็ตาม เมื่อมองดูเรือรบของอังกฤษ
2 ลำ ที่ถูกฝ่ายญี่ปุ่นทำลายจมลงในวันเดียวกันนี้เอง จึงเป็นเหตุให้
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ก็มองว่าสถานการณ์
เสนอการเป็นพันธมิตรกับประเทศอักษะนั้นเห็นควรให้ประเทศไทย
ประกาศสงครามกับประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ซึ่งก็ได้รับ
การสนับสนุนจากนายกรัฐมนตรีไปบ้าง เมื่อรัฐบาลประกาศการกระทรวง

¹ทวี บุณยเกตุ, "ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศไทยใน
ระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง," อ้างถึง ในกิเรก ชัยนาม, ไทยกับสงครามโลก
ครั้งที่สอง หน้า 361.

การต่างประเทศด้วย และได้ตกลงให้ถือเอาเวลาเที่ยงตรง (คือ 12.00 นาฬิกา) ของวันที่ 25 มกราคม 2485 เป็นวันประกาศสงคราม และเมื่อใดที่ร่างประกาศเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ให้เสนอให้นายกรัฐมนตรี ลงนามสนองพระบรมราชโองการแล้วจึงส่งไปให้คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ลงนามเพื่อประกาศต่อไป"¹

3.4 บั้ววัยที่ทำให้ไทยประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา

ทำไมไทยจึงต้องประกาศสงครามต่ออังกฤษและสหรัฐอเมริกา นี่เป็นคำถามที่เกิดขึ้นในใจของคนไทยเป็นจำนวนมาก จำเป็นหรือไม่ที่ประเทศไทยเราจะต้องกระทำเช่นนี้ รัฐบาลของประเทศไทยในขณะนั้นมีนโยบายอย่างไรในการประกาศสงครามครั้งนี้ เมื่อไทยประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกานั้น ชาวไทยหลายฝ่ายหลายอาชีพต่างก็รู้สึกสนใจในเหตุการณ์ของรัฐบาล² ในกรุงเทพฯ ปรากฏว่ามีใบปลิวออกโจษจันจอมพล ป. พิบูลสงคราม ว่าเป็นเครื่องมือของผู้ญี่ปุ่น แต่รัฐบาลจัดการปราบปรามอย่างเด็ดขาด จับนักหนังสือพิมพ์ที่ต้องสงสัยได้ 10 คน ส่งศาล และศาลพิจารณาจำคุกตลอดชีวิต 2 คน ในญี่ปุ่นนายถิเรก ชัยนาม เอกอัครราชทูตประจำกรุงโตเกียว ได้รับทราบข่าวภัยความงงกัน ในสหรัฐอเมริกา ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เอกอัครราชทูต ไปขอยืมคำประกาศสงครามต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา ตามที่ได้รับคำสั่งจากกรุงเทพฯ กลับตอบโต้ไม่รับรู้การกระทำของรัฐบาล

¹ทวี บุณยเกตุ "ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศไทยในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง," อ้างถึง ในถิเรก ชัยนาม, ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 361.

²ถนอมสุข นุ่มนนท์ "เมื่อประเทศไทยเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่สอง" วารสารประวัติศาสตร์ หน้า 31.

จอมพล ป. พิบูลสงคราม พร้อมกับประณามว่าเป็นการกระทำของรัฐบาลเผด็จการ ซึ่งไม่ได้รับความเห็นชอบจากประชาชน ในอังกฤษพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีรับสั่งว่า ถ้าไทยจะเป็นศัตรูกับสัมพันธมิตรก็เท่ากับเอาโซ่รัดคอตัวเอง¹

การประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกาของไทยในครั้งนั้น อาจจะกล่าวได้ว่าเกิดขึ้นจากปัจจัยหลายประการคือ

3.4.1 ความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างไทยกับญี่ปุ่น

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นได้กระชับแน่นขึ้นเมื่อคราวที่ไทยไม่ยอมออกเสียงประณามญี่ปุ่นว่าเป็นผู้รุกรานในกรณีแมนจูเรีย เมื่อ ค.ศ. 1932 (พ.ศ. 2475) ซึ่งญี่ปุ่นได้ถือโอกาสประกาศว่าการที่ไทยไม่ออกเสียงคือการสนับสนุนญี่ปุ่นในทางใจ (moral support)² แต่ความเป็นจริงนั้น เพียงแต่ไทยมองเห็นว่าญี่ปุ่นกำลังเปลี่ยนการดำเนินการของตนทางภาคตะวันออกไกลอย่างท้าวทายกับมหาอำนาจทางตะวันตก ไทยจึงได้เข้าข้างญี่ปุ่น แต่ไทยได้พยายามกระทำการโดยมิให้เป็นการต่อต้านญี่ปุ่น ทั้งนี้เพราะไทยเริ่มตระหนักแล้วว่า นอกจากอังกฤษและฝรั่งเศสแล้ว ญี่ปุ่นเป็นชาติที่ไทยควรเป็นปรปักษ์ด้วย³ ยูแทนญี่ปุ่น นายมกุฎิโอะโกะ โถมาขอปรึกษายูแทนไทยและว่าไทยเป็นมิตรที่เห็นอกเห็นใจญี่ปุ่น ถ้าหากฝรั่งเศสรบกับไทยแล้วญี่ปุ่นจะเข้าช่วย⁴ จะเห็น

¹ แคมดุง นูมนนธ์ "เมื่อประเทศไทยเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่สอง" วารสารประวัติศาสตร์ หน้า 32.

² คิเรก ชัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 41.

³ Crosby, Sir Josiah, op. cit., p. 63.

⁴ คิเรก ชัยนาม การศึกษาและฝึกอบรมข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศ พ.ศ. 2509 หน้า 105.

ได้ว่านโยบายของญี่ปุ่นมีส่วนสนับสนุนไทยในการแก้ปัญหาทางพรมแดนกับฝรั่งเศส พร้อม กับนโยบายของไทยก็ได้มีส่วนสนับสนุนผลประโยชน์ของญี่ปุ่นด้วย นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 (ค.ศ. 1932) เป็นต้นมา เป็นยุคเริ่มก้าวแรกของประเทศไทย ที่ได้ปรับนโยบายต่างประเทศให้สอดคล้องกับนโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น หลังจากนั้นอีกไม่นานนักไทยก็ได้ แลกเปลี่ยนคณะกรรมการการค้ากับญี่ปุ่น¹ และเมื่อพันเอกหลวงพิบูลสงคราม ได้มี อำนาจขึ้นในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2481 ก็มีนโยบายที่จะใช้สถานการณ์ทางการเมือง ระหว่างประเทศให้เป็นประโยชน์ โดยให้ความสนับสนุนและร่วมมือกับญี่ปุ่นและจากการ กำหนดนโยบายทางการเมืองเช่นที่ว่ามานี้ได้ทำให้ทางญี่ปุ่นเกิดความสนใจในประเทศไทย มากขึ้น ดังนั้นเมื่อโอกาสอำนวยให้ทางสวาทิกรพรรคการเมืองของประเทศญี่ปุ่นจึงได้ เดินทางมาเยี่ยมประเทศไทยในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2482 พันเอกหลวงพิบูลสงคราม ได้มอบหมายให้ประจำสภากฎหมายเป็นผู้นำดำเนินการรับรองได้อย่างเต็มที่²

ต่อมาได้มีคณะนักบินซึ่งเป็นทูตสันถวไมตรีของญี่ปุ่นที่บินไปรอบโลกได้แวะมาเยี่ยม ประเทศไทยภายในวันที่ 17 ตุลาคม ค.ศ. 2482 มร. โฮฮารุ หัวหน้าคณะทูตของ เขาได้กล่าวด้วยคำพูดที่ไพเราะ และสันทัดถึงความปลอดภัยเกี่ยวกับเหตุการณ์ มาเยือนไทยเราในครั้งนี้ว่า "พวกเรา รู้สึกเหมือนอยู่ในบ้านของเราเองทีเดียว และ ในโอกาสนี้ขอแสดงความพอใจในการที่ชาวไทยได้ให้การต้อนรับเป็นอย่างดี" กล่าวว เรนนี้ย่อมก่อให้เกิดความรู้สึกอันดีที่มีต่อกันในระหว่างชาวไทยและชาวญี่ปุ่นเพิ่มขึ้น และ

¹Nuechterlein, Donald E., Thailand and the Struggle for Southeast Asia, p. 68.

²สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี รายงานการประชุม คณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 57/2482 วันศุกร์ที่ 6 ตุลาคม ค.ศ. 2482

ในเวลาก่อนมาไม่นานนัก สมาชิกรัฐสภาญี่ปุ่นและคณะอัมมีเลขาธิการรัฐสภา และเจ้าหน้าที่บางนายได้เดินทางมาเยือนประเทศไทยอีก ซึ่งทางรัฐบาลไทยได้ให้การต้อนรับอย่างสมเกียรติ โดยได้จัดงานสไบสรสนั้มาดขึ้นที่พระที่นั่งอนันตสมาคม¹ และเมื่อหันออกหลวงหิบลสงกราม นายกรัฐมนตรีผู้สร้างสรรกความเป็นชาตินิยมขึ้นในหมู่คนไทย ได้เปลี่ยนนามประเทศจาก "สยาม" มาเป็น "ไทย" ในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2482 นั้น ญี่ปุ่นซึ่งเป็นชาติหนึ่งที่มีความเป็นชาตินิยมอย่างรุนแรง เว้นกันก็มีความพอใจและชื่นชมในนโยบายอันนี้มาก ถึงกับได้จัดส่งเครื่องบินยามาโกะ ชนิด 2 เครื่องยนต์ ซึ่งได้สร้างขึ้นในประเทศญี่ปุ่นเองให้ทำการบินมายังประเทศไทยเพื่อแสดงสันถวไมตรีในโอกาสที่ไทยเปลี่ยนนามประเทศ² การกระทำครั้งนี้ของญี่ปุ่นได้ทำให้ชาวไทยตื่นตื่นยินดีกันมาก และเพิ่มพูนความชื่นชมในตัวของนายกรัฐมนตรีมากขึ้นที่ได้ทำให้สัมพันธไมตรีระหว่างไทยและญี่ปุ่นก้าวไปข้างหน้า ดังจะเห็นได้ว่าในเวลาต่อมาอีกไม่นาน ก็ได้มีการลงนามความตกลงว่าด้วยการเดินสายการบินประจำระหว่างประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นกัน ณ วังสวนกุหลาบ ในวันที่ 30 พฤศจิกายน 2482³ และทางรัฐบาลไทยเราก็ได้ตอบสนองไมตรีอันดีของญี่ปุ่นโดยได้จัดส่งคณะผู้แทนการค้าไทย ซึ่งมีนายเสวียน โอสุถานุเกราะที่ รวมอยู่ด้วยคนหนึ่งนั้นไปเยี่ยมญี่ปุ่นเป็นการตอบแทน ซึ่งปรากฏว่าทางรัฐบาลประเทศญี่ปุ่นได้ให้การต้อนรับอย่างมีพิหาร⁴

¹หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 4 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2482 หน้า 3.

²หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2482 หน้า 1, 2.

³หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับวันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2482 หน้า 20.

⁴หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2483 หน้า 1, 2.

เมื่อเกิดสงครามในยุโรปนั้น ไทยได้ประกาศตนเป็นกลาง เพราะไม่ปรารถนาที่จะเข้าไปพัวพันกับฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด และเพื่อเป็นการย้ำถึงนโยบายความเป็นกลางของไทย จึงได้เจรจาทำการศึกษาไปรุกรานระหว่างไทย อังกฤษ ฝรั่งเศส และญี่ปุ่น พร้อมกันทั้ง 3 ประเทศ การทำการศึกษาไปรุกรานระหว่างไทยและญี่ปุ่นครั้งนี้ ได้ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างไทยและญี่ปุ่นแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ไทยได้ส่งคณะทูตไปเจริญสัมพันธไมตรีกับญี่ปุ่น ด้วยวิธีกันไปทางประเทศอินโดจีน ซึ่งมีนายพันเอกหลวงพรหมโยธี เป็นหัวหน้าคณะ¹ และเพื่อเป็นการตอบแทนความดีความชอบให้กับเจ้าหน้าที่ทหารบกและเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนแห่งกระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่น ที่ได้ทำการช่วยเหลือการปฏิบัติงานของคณะทูตพิเศษนี้เป็นอย่างดียิ่งด้วยความเห็นอกเห็นใจอย่างนั้น ทางรัฐบาลไทยจึงได้ขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้แก่บุคคลดังกล่าว 3 นายคือ

1. นายพันโท โอบิยา ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ครีตาคารมิ่งคุณไทย
2. นายอุเรเบ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ จตุรตถาภรณ์มิ่งคุณไทย
3. นายโอกิ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เบญจมาภรณ์มิ่งคุณไทย²

กรณีพิพาทอินโดจีนได้เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นมีความผูกพันลึกมากยิ่งขึ้น หลักฐานจากวิทยานิพนธ์ปริญาเอก เรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศญี่ปุ่นกับประเทศไทย ระหว่าง ค.ศ. 1928 - 1941" (Japan's Relation with Thailand 1928 - 1941) ที่เขียนโดย เอ็ดเวิร์ด เทเดอัส ฟลัด (Edward Thadeus Flood) ซึ่งผู้เขียนใช้เอกสารชิ้นต้นจากฝ่ายญี่ปุ่น และ

¹ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 22/2483 วันพุธที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2483

² สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 40/2483 วันพุธที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2483

เอกสารรับรองจากฝ่ายไถยนั้น ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ต่อไปนี้ไว้ว่า ในปลายเดือนกันยายน พ.ศ. 2483 เมื่อพลตรี หลวงพิบูลสงคราม แนใจว่าการเจรจาทางการทูตกับฝรั่งเศสไม่ไฉดแน่ และมั่นใจว่าประเทศมหาอำนาจตะวันตกก็ไม่สามารถจะช่วยไถนออกจากความเห็นใจจากฝ่ายอังกฤษเท่านั้น ในวันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2483 พลตรี หลวงพิบูลสงคราม จึงได้ส่งทูตพิเศษส่วนตัว ชื่อนายวนิช ปานะนนท์ ไปพบกับทูตทหารเรือญี่ปุ่น ประจำประเทศไทย ชื่อนาวาโท โทริโกเอ (Shinichi Torigoe) อย่างลับ ๆ¹ และแจ้งให้ทราบว่านายกรัฐมนตรีไทยตัดสินใจพึ่ง (rely) ญี่ปุ่นและพร้อมที่จะผูกมัดตัวเองในการให้คำมั่นสัญญาที่จะร่วมมือกับญี่ปุ่น ในการสร้างระเบียบใหม่ในเอเชียตะวันออก นาวาโท โทริโกเอ แทบไม่เชื่อว่าการบอกเล่าของนายวนิช ปานะนนท์ จะเป็นคำพูดที่จริงจังของ พลตรี หลวงพิบูลสงคราม ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรี โทริโกเอจึงได้พบนายกรัฐมนตรีในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2483 เพื่อให้นายกรัฐมนตรียืนยันในคำพูดของนายวนิช ปานะนนท์ - พลตรี หลวงพิบูลสงครามตอบว่า "คำพูดของนายวนิช ปานะนนท์ แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกที่แท้จริงของข้าพเจ้า" พลตรี หลวงพิบูลสงคราม ยังได้แจ้งให้โทริโกเอ ทราบอย่างชัดแจ้งกว่าว่าจะยอมให้กองทัพญี่ปุ่นเกณฑ์พลทหารประเทศหากว่าญี่ปุ่นจำเป็นต้องทำ พร้อมกับให้สัมภาษณ์ที่ว่าเป็นผลจกจนวัตถุกับที่ญี่ปุ่นต้องการ และพลตรีหลวงพิบูลยังได้ขอรับรองไม่ให้นาวาโทโทริโกเอ แจ้งแก่มิตรคู่ใจจะ รัฐมนตรีต่างประเทศด้วย เกรงว่าความลับดังกล่าวจะล่วงรู้ถึงมหาอำนาจตะวันตก² และให้ช่อกกลางกึ่งกล่าวเป็นความลับระหว่างพลตรีหลวงพิบูลสงคราม กับกองทัพบกกองทัพเรือญี่ปุ่นเท่านั้น แต่อย่างไรก็ดี นาวาโทโทริโกเอ

¹อุบล จิระสวัสดิ์ สภาวะทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทยในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 72.

²ล.ก. หน้า 73.

ได้รายงานการเจรจาตั้งกล่าวให้อุปทูตญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ ทราบ เมื่อ นายอาซาดา ชุนซูกะ (Asada Shunsuke) ซึ่งเป็นอุปทูตไทยแล้วก็ได้รายงานไปยังนาย มัตสึโอกะ รัฐมนตรีต่างประเทศทราบอีกต่อหนึ่งอย่างลับ ๆ กระทรวงการต่างประเทศ ญี่ปุ่นจึงร่างแผนการอย่างกว้าง ๆ เมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2483 ชื่อว่า The Tai-Nan Posaku Shian (Tentative Draft for a Southern Area Policy) ซึ่งมีสาระว่าหากไทยยอมลงนามความร่วมมือทางทหารและทางเศรษฐกิจกับญี่ปุ่นแล้ว ญี่ปุ่นจะยอมให้ฝรั่งเศสคืนกัมพูชาให้ไทย แผนการนี้ยังมุ่งถึงการให้ประเทศไทยเป็นฐานทัพสำหรับทำสงครามกับอังกฤษด้วย มัตสึโอกะมีความเห็นว่า ถ้าสถานการณ์ภายในประเทศไทยไม่อำนวยให้เกิดความสัมพันธ์ไมตรีทางทหารกับญี่ปุ่นทันที ก็สมควรที่จะทำควาตกลงลับ ๆ กับไทยบนรากฐานของสัญญาฉบับลงวันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2483 ก่อน¹

ฝ่ายคณะเสนาธิการทหารญี่ปุ่นต้องการให้มีการตกลงทางหนังสือลับ ทูตทหารญี่ปุ่นในไทยได้เจรจาเรื่องนี้กับพลตรีหลวงพิบูลสงคราม หลายครั้ง เช่น ในวันที่ 14 และ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2483 แต่พลตรีหลวงพิบูลสงครามยืนยันไม่ยอมทำโดยอ้างว่าสนธิสัญญาลับจะกองคามคณะรัฐมนตรี และนายกรัฐมนตรีก็ไม่ไว้ใจคณะรัฐมนตรี ด้วยเกรงว่าจะรู้ถึงอังกฤษ ซึ่งไทยทำกติกาสัญญาไม่รุกรานด้วยแล้ว คนไทยที่ล่วงรู้ความตกลงลับนี้เป็นอย่างไรก็ชื่อ นายวนิช ปานะนนท์ เพื่อให้ญี่ปุ่นมั่นใจว่าสัญญาลับที่ตกลงกันด้วยคำพูดเป็นการเพียงพอก็โดยเอาตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดเป็นประกัน มัตสึโอกะมีความเห็นว่าความตกลงทางวาจาจากนายกรัฐมนตรีไทยก็เป็นการเพียงพอแล้ว² จากหลักฐานอันนี้แสดงให้เห็นว่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้บีบควบสับสนัดใกล้ชิด

¹อุบล จิระสวัสดิ์ สภาวะทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทยในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 74.

²ก.

อย่างลับ ๆ อยู่กับญี่ปุ่นตลอดเวลา โดยที่รัฐมนตรีซึ่งร่วมรัฐบาลกับจอมพล ป. พิบูล-
สงคราม ในขณะนั้นไม่มีโอกาสทราบเลย หลักฐานอย่างหนึ่งที่ยืนยันว่ารัฐมนตรีซึ่ง
ร่วมรัฐบาลกับจอมพล ป. พิบูลสงครามในขณะนั้นไม่มีโอกาสที่จะทราบถึงความสัมพันธ์
อันใกล้ชิดระหว่างจอมพล ป. พิบูลสงคราม กับญี่ปุ่น หรือทราบถึงนโยบาย ตลอดจน
ความตั้งใจต่าง ๆ ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็คือการที่นายดิเรก ชัยนาม
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศร่วมรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม เอง
นั้น เมื่อขอลาออกจากราชการแล้ว ก็ไปยอมกลับเข้ามารับราชการอีกครั้งหนึ่ง โดย
ให้เหตุผลกับพลตำรวจเอกอดุลย์ อุดมเดชจรัสว่า "...ที่ข้าพเจ้าไม่ยอมรับ เพราะ
ว่าเชื่อกันแล้ว ก่อนที่ญี่ปุ่นเข้าเมืองไทย ข้าพเจ้าไปทราบนโยบายอันแท้จริงของนายกรัฐมนตรี
เลย ทั้ง ๆ ที่เป็นรัฐมนตรีต่างประเทศ..."¹ ส่วนนโยบายความเป็นกลาง
ของไทยที่นายกรัฐมนตรีเคยกล่าวไว้ นั้น ก็เป็นแค่เพียงนโยบายบังหน้าเท่านั้น ความ
เป็นจริงแล้วนายกรัฐมนตรีได้มีใจเอนเอียงที่จะเข้าไปผูกพันกับญี่ปุ่นอยู่ตลอดเวลา ถึงแบ
จะอ้างว่าเพื่อความอยู่รอดของประเทศชาติก็ตาม ดังเราจะเห็นได้ว่า จอมพล ป.
พิบูลสงคราม ได้ปรารภกับทูตทหารบกญี่ปุ่น นายทานูระ (Tanura) หลายครั้งว่า
หากญี่ปุ่นยกทัพเข้าไทย ไทยไปยึดครองญี่ปุ่น ซึ่งก็มีความหมายเท่ากับว่าไทยจะร่วมมือ
กับญี่ปุ่นเพราะไทยเชื่อมั่นว่า ญี่ปุ่นมีความหมายต่อทวีปเอเชียและต่อไทย (Neither
Asia nor Thailand would be nothing without Japan) ไทยได้ขอรับรอง
ญี่ปุ่นว่าหากเข้าประเทศไทย ขอให้ญี่ปุ่นให้เกียรติแก่ไทยบ้าง โดยเลี้ยงการนำทหาร
เข้ามาในบริเวณตอนกลางของประเทศไทย โดยเฉพาะรอบ ๆ กรุงเทพฯ² ดังนั้น

¹ดิเรก ชัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 299.

²อดุล จิระสวัสดิ์ สถานะทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทยในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 93.

เมื่อญี่ปุ่นได้ทำการเจรจาขอเดินทัพผ่านไทยในเวลา 23.00 น. ของวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2484 นั้น จึงพยายามที่จะให้มีการเจรจาโดยตรงกับจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี เพราะเป็นผู้ให้กำนันสัญญาแก่ญี่ปุ่น เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2483 และวันที่ 3 ธันวาคม 2484 ว่า จะยอมให้ญี่ปุ่นใช้ประเทศไทยเป็นทางผ่าน และญี่ปุ่นมั่นใจว่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม จะเคารพต่อกำนันสัญญานั้น

จะเป็นไปได้ไหมว่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม รู้เห็นเป็นใจจริงที่จะให้ญี่ปุ่นเดินทัพผ่านประเทศไทย และกำหนดเวลากว่ญี่ปุ่นจะยกทัพเข้ามาในระยะเวลา นั้น จึงได้หลมหลึกปลุกตัวไปตรวจราชการทางแนวรบด้านบูรพาเสีย เมื่อว่าญี่ปุ่นยกทัพบุกเข้ามาตนเองไม่อยู่จะได้ไม่ต้องเผชิญหน้าทั้งฝ่ายญี่ปุ่นและฝ่ายคณะรัฐมนตรีที่ร่วมรัฐบาลกับตนเองอยู่ให้เกิดความลำบากใจ ปลอมให้การสู้รบเกิดขึ้นสักระยะหนึ่งพอเป็นพิธีแล้วก็ปล่อยให้ญี่ปุ่นยกทัพผ่านโดยสะดวก ตามสัญญาที่ได้ตกลงกันเอาไว้ เพื่อที่จะบีบให้คณะรัฐมนตรีและประชาชนพากันตำหนิตนเองไคว่าไม่ห้การต่อสู้เพื่อรักษาความเป็นกลางทางที่ใดประกาศไว้

เรื่องนี้ได้ถูกแสดงความสงสัยไว้หลายท่านด้วยกัน เช่น นายพลตำรวจเอก อุดมย์ อุดมย์เศรษฐี เองกับว่า "ยากกับชั้นชั้นนี้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี และผู้บัญชาการทหารสูงสุด ไม่ควรออกไปต่างประเทศ"¹ เพราะในช่วงปลายเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2484 นั้น ได้มีเหตุการณ์หลายอย่างเกิดขึ้น ซึ่งทำให้แน่ใจได้ว่าญี่ปุ่นจะบุกไทย อาซาเง็น หนังสือพิมพ์ญี่ปุ่นประจำวันที่ 18 พฤศจิกายน 2484 กล่าวหาไทยอย่างกว้างขวางว่า ได้ทำการเจรจาเป็นพันธมิตรทางทหารอย่างลับ ๆ กับ อังกฤษและสหรัฐอเมริกา พร้อมกับกล่าวเตือนไทยถึงผลที่จะตามมา ส่วนสมาชิกราช

¹ กิเรก ชัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 193.

ญี่ปุ่นประจำคณะกรรมการชายแดนไทย-อินโดจีน ก็ได้ขอใช้สนามบินไทยเพื่อ "การบินสำรวจ"¹ พร้อม ๆ กันนี้สถานทูตสหรัฐอเมริกาในปรเทศไทยก็ได้มีหนังสือเตือนให้ชาวสหรัฐอเมริกาอพยพออกไปอยู่ยังประเทศใกล้เคียงหรือต่างประเทศต่างจังหวัดไกล ๆ ² ญี่ปุ่นส่งทหารมาเพิ่มมากขึ้นอีกในอินโดจีน รัฐบาลอังกฤษส่งเรือปืนชื่อ ออฟ เวลส์ มาพร้อมด้วยกองเรือรบกองหนึ่งเพื่อรักษาน่านน้ำสิงคโปร์ ทางสิงคโปร์ ชะวา บอเนียว ฟิลิปปินส์ และพม่ากำลังเตรียมป้องกันบ้านเมืองกันอย่างเคร่งครัด ได้มีการเรียกระดมทหารและซอบป้องกันภัยทางอากาศกันอย่างกรีกโกรม มีการปรึกษาหารือกันในเรื่องการแบ่งทัพนายกองและหัวหน้าหน่วยทั่วไปอย่างตระหนกตกใจ ซึ่งดูราวเหมือนกับว่าสงครามจะเกิดขึ้นในขณะนั้น³ ทางรัฐบาลของสหพันธรัฐมาลายูก็ได้ประกาศระดมพลกองอาสาสมัครรักษาดินแดน ทหารกองหนุนเหล่าทหารเรือและทหารอากาศ⁴ และก่อนที่ญี่ปุ่นจะบุกประเทศไทยเพียง 1 วัน หนังสือพิมพ์ทุกฉบับได้พาดหัวข่าวอย่างกรีกโกรมว่า "กองทัพเรือส่วนหนึ่งของญี่ปุ่นได้บุ่งหน้ามายังบริเวรไทย"--หนังสือพิมพ์เหล่านั้นได้เตือนให้รัฐบาลคำนึงถึงสถานะการณ์ดังกล่าวนี้ และเป็นที่คาดหมายกันทั่ว ๆ ไปว่า "เมืองไทย ประเทศไทย จะมีสภาพคล้ายเบลเยียมในมหาสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง" การพาดหัวข่าวดังกล่าวของหนังสือพิมพ์เหล่านั้น ไม่ได้ทำให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม ตระหนกตกใจบ้างเดียวหรือ หรือจอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็คิดว่าตนเองได้วางแผนการต่าง ๆ เอาไว้เรียบร้อยแล้วจึงนอนใจได้ ถึงที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ให้สัมภาษณ์แก่หนังสือ

¹Martin V. Jr. op cit., p. 459.

²หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2484 หน้า 1.

³หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2484 หน้า 5.

⁴หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2484 หน้า 1.

พิมพ์ว่า

"ข้าพเจ้ามั่นใจเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะไม่มีเหตุการณ์อย่างหนึ่ง
อย่างใดคล้ายกับเบลเยียม ทั้งนี้เพราะเหตุที่เราได้ทำสัญญาไม
รุกรานกับอังกฤษ และทำสัญญาไมรุกรานกับญี่ปุ่น ดินาหมามิตรทั้ง
สองของเราไม่เห็นวาลัภาพเป็นเหตุระคายไปแล้ว ไทยเราก็ค
ปลอดภัยจากการรุกรานทั้งปวง แต่ดูเหมือนมิตรเลนินซื้อแกเรา ไทย
ก็เตรียมป้องกันเอกราชและอธิปไตยไว้พร้อมสรรพแล้ว ไทยจะรักษา
ความเป็นกลางไว้อย่างเกรงครุ และก็แน่เหลือเกินการณ์สุชาติใดๆ
ทำลายความเป็นกลางของเราแล้ว เราก็คจะลุกขึ้นทำการต่อสู้อย่าง
สุดกำลัง แล้วต่อจากนั้น ระชากรรมของประเทศไทย คนไทยจะเป็น
ไปด้วยประการใดก็แล้วแต่สยามเทวาธิราชจะปกครองปราน"¹

เมื่อพิจารณาจากคำกล่าวของจอมพล ป. พิบูลสงครามแล้วก็ทำให้เกิดความ
รู้สึกได้ว่าไทยนั้นได้เตรียมการป้องกันเอกราชและอธิปไตยไว้พร้อมสรรพแล้วอย่างจริงจัง
ทหาร ตำรวจ และประชาชนคนไทยก็จะต้องทำการต่อสู้เพื่อรักษามาตุภูมิจนถึงขั้นสุด
ท้ายเป็นแน่แท้ แลความเป็นจริงแล้วกลับปรากฏว่าเพียงรบกันไ้ในเวลาไม่กี่ชั่วโมง
รัฐบาลไทยก็ไ้ประกาศยอมให้ญี่ปุ่นคืนหัว่เอาประเทศไทยเสียแล้ว

จากเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศญี่ปุ่นกับประเทศไทยระหว่าง
ค.ศ. 1928 - 1941" ไ้กล่าวไว้อีกว่า ในวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2484 พลโท
ไออิดา (Lt. General Iida) ผู้บังคับบัญชากองทัพบก 15 ไ้เดินทางมาดิ่งเมือง
ไทยทางเครื่องบิน ๑๑ กะหุตุญี่ปุ่นซึ่งมีพันเอกหาบุระ เป็นหัวหน้าไปรอรับ หลังจากนั้น
ฝ่ายกะหุตุและทหารญี่ปุ่นไ้ปฏิบัติกับจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีอย่าง
ลับ ๆ ความตอนหนึ่งที่นายกรัฐมนตรีไทยกล่าวแก่ญี่ปุ่นมีใจความว่า จะต้องพยายาม
อย่างหนักในการเปลี่ยนความรู้สึกของคนไทยที่ไ้มีความรู้สึกนิยมตะวันตกและสหรัฐอเมริกา

¹วิเทศกรณีย์ ไทยกับสถานะการณั้สงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 336 - 337

แต่ญี่ปุ่นจะมีส่วนช่วยให้ไทยโคคินแดนคืนบางส่วนกว่ากรณีพิพาทอินโดจีนก็ตาม แก่
คนไทยโดยเฉพาะข้าราชการพลเรือนยังต่อต้านญี่ปุ่นอยู่ จอมพล ป. พิบูลสงคราม
ขอเวลาจากฝ่ายญี่ปุ่นในการเปลี่ยนความรู้สึกนี้ ส่วนกองทัพไทยนั้นอยู่ในบังคับบัญชาของ
นายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นบัญชาการทหารสูงสุดด้วย จึงพร้อมที่จะปฏิบัติตามนโยบาย
ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ทุกประการ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ยังได้บอกกับ
ญี่ปุ่นด้วยว่า ไทยโคคินแดนถึงญี่ปุ่นให้เข้าวงโคจรกับญี่ปุ่นและให้กำนิยันแก่ญี่ปุ่น
ว่าจะไม่มีการต่อต้านญี่ปุ่นในไทย และกล่าวด้วยว่าไทยโคเตรียมพร้อมที่จะประกาศ
สงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา แต่ยังไม่ตอบจากญี่ปุ่น และต้องการเวลาเตรียม
ไว้สำหรับคนไทยด้วย เช่นเกี่ยวกับการร่วมสัญญาไตรภาคี¹ และจอมพล ป. พิบูลสง-
คราม ก็ได้ทำตามคำพูดที่กล่าวไว้ต่อพลโทโอคากะจิโกะ โดยโคได้ส่งสาส์นส่วนตัวไปถึง
พลโท จอมพลเจียงไคเช็ค ว่า

"... ประเทศไทยโคมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับจีนมาตั้งแต่-----
โบราณกาลจนกระทั่งถึงบัดนี้ ความทุกข์และความสุขอันใดที่ชาวจีนโคได้รับ
ชาวไทยย่อมมีร่วมด้วยเสมอ การสงครามในระหว่างจีนกับญี่ปุ่นโค
กระทำกันมาแล้ว ผลที่โคแลเห็นก็คือการเสื่อมโทรมหมดทุกของ
ประชาชนชาวเอเซียโคทุก ๆ โไป และชาวจีนโคโดยเฉพาะ เมื่อจำเป็น
ถึงว่าเวลานี้เป็นโอกาสที่ชาวเอเซียจะรวมใจกันเพื่อผนึกฐานะของ
เอเซียแล้วทุกคนย่อมกึกเห็นว่า การสงครามระหว่างญี่ปุ่นกับจีนนั้น
การระงับลงโดยเร็วที่สุดที่จะเป็นโค ... สำหรับตัวเราเองกับคณะ
รัฐบาล"รวมทั้งประชาชนของไทย เมื่อโคตกลงดำเนินการรวบรัดกับ
ญี่ปุ่นแล้ว ก็แลเห็นชัดขึ้นทุกวันว่าชาติญี่ปุ่นเป็นชาติที่นิยมธรรมสูง และ
มีเจตนาดีต่อชาวเอเซียด้วยกันด้วยกว่าบริสุทธิใจ สิ่งอื่นโคหนีจาก
นิยมมาจากการโฆษณาชวนเชื่อ เพื่อประโยชน์แก่ชาติอังกฤษทั้งสิ้น

¹อุบล จิระสวัสดิ์ สภาวะทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทยในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 102.

บัดนี้ชาวพม่าและชาวอินเดียนกำลังตื่นตัวกันว่า "เอเซียสำหรับชาวเอเซีย" กำลังเป็นกำลังขจัดและเป็นผู้เกร่งทลอเลื่องชีวิตและความหวังของพวกเราในเวลานี้ ข้าพเจ้าขอเชิญชวนให้ท่านเขมมารวมงานกุเกียรติของเอเซียพร้อมกับพวกเรา ข้าพเจ้าขอรองควยความสุจริตใจใหญ่หลวงหาความเข้าใจกับญี่ปุ่น ความเข้าใจที่ทั้งหลายสามารถจะปรับปรุงใหญ่กลับเป็นความเข้าใจต่อกันได้... ข้าพเจ้าและรัฐบาลของข้าพเจ้า พร้อมทั้งจะรับใช้ พุทธา เพื่อการประสานมือรวมชีวิตจิตใจระหว่าง พม่า และประชาชาติญี่ปุ่น..."¹

เป็นการแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือญี่ปุ่นอย่างเต็มที่ ด้วยความเชื่อมั่นว่าญี่ปุ่นจะต้องประสมชัยชนะในสงครามครั้งนี้อย่างแน่นอน จนถึงกับกล่าวเชิญชวนให้จีน พม่า อินเดีย มาร่วมวงไพบูลย์ด้วย ทั้ง ๆ ที่จีนกับญี่ปุ่นกำลังทำสงครามกันอยู่ และเมื่อไทยได้ลงนามในความตกลงกับรัฐบาลญี่ปุ่น - ร่วมเป็นพันธมิตรกันทั้งการรุกและการป้องกันแล้ว ก็ยิ่งทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นแน่นแฟ้นมากขึ้น ถึงกับรัฐบาลไทยได้มีประกาศให้สถานที่ราชการและประชาชนชักธงชาติไทยคู่กับธงชาติญี่ปุ่นในวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ปีกำหนด 1 วัน² พร้อมทั้งได้จัดให้บังงานเลี้ยงรับรอง เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองความตกลงเป็นอันอภิศรกันทางทหารระหว่างไทยกับญี่ปุ่นขึ้นที่กระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งในการนี้ นายดิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นเจ้าภาพพร้อมด้วยข้าราชการผู้ใหญ่ในกระทรวงการต่างประเทศ³ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้มีโทรเลขเป็นการส่วนตัวไปยังนายพลเอก โคโจ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น เมื่อวันที่ 12

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 12 ประจำเดือนธันวาคม 2484

หน้า 2856 - 2859.

² ด.ค. หน้า 2735.

³ ด.ค. หน้า 2807

ธันวาคม พ.ศ. 2484 คุยว่า

"ในโอกาสที่ใกล้เข้ามาเป็นวันครบกำหนดทางทหารระหว่างชาติทั้งสอง
ของเรา ข้าพเจ้าขอแสดงความยินดีอย่างจริงใจ และขอแสดงความ
ปรารถนาอันดีของไทยเรายินดีที่จะพบปะกันทางชาติพันธุ์ เพื่อ
ความสำเร็จซึ่งจะเป็นผลขึ้นในไมตรี คุยว่าพยายามของเราที่รวม
กัน เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนชาวเอเชีย"

ท่านนายพลเอกโกโว ไคมีโหรเลทอบ เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ว่า

"ข้าพเจ้ารีบตอบขอบคุณในสาส์นของ พณ. ท่านกษัตริย์
ใจแท้ เป็นสิ่งที่ควรปรีชาอย่างยิ่ง ในการที่ประเทศทั้งสองของเรา
มาทำความตกลงเป็นพันธมิตรทางทหาร ณ. นี้ และเริ่มทำการรวม
มือเพื่อบรรลุของงานร่วมกัน ในอันจะจัดวางระเบียบใหม่แห่งเอเชีย
ตะวันออก ในโอกาสที่ข้าพเจ้าขอแสดงความยินดีอย่างจริงใจของ
ข้าพเจ้าแก่ พณ. ท่าน และพณ. ท่านไปยังประชาชนของท่าน
ให้ทราบถึงความปรารถนาดีจากหัวใจของข้าพเจ้า ที่จะได้เห็นประ
เทษชาติของท่านมีความรุ่งโรจน์และสมบูรณ์"¹

นอกจากนี้แล้วนายกรัฐมนตรีแห่งญี่ปุ่นยังได้กล่าวสุนทรพจน์ถึงนายกรัฐมนตรี
แห่งประเทศไทยทางวิทยุกระจายเสียงว่า

"... การสร้างระเบียบใหม่ในหมู่เอเซียตะวันออก เป็นความ
หวังของชนชาวเอเซียในระยะ 10 ปีที่แล้วมานี้ งานวินนี้ได้นำ
ไปเป็นลำดับโดยอาศัยความพยายามอันยิ่งใหญ่ว่ารวมทั้งความเสียสละ
... ประเทศไทยภายใต้การนำของ พณ. ท่านได้แสดงให้เห็นหาที่อัน
เด็ดขาดและชัดเจน โดยการร่วมมือกับญี่ปุ่นทุกประการโดยผูกพัน
ว่าความสงบสุขทางทหาร นับเป็นประวัติกาลอันใหญ่ยิ่งและนา
ปิตุภูมิที่จะได้สถาปนามหาเอเซียตะวันออกให้แข็งแกร่งมั่นคงยิ่งขึ้น...
ในที่สุดข้าพเจ้าขอขอบคุณในความมีไมตรีจิตอันถึงงามของ พณ. ท่าน

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 12 ประจำเดือนธันวาคม พ.ศ. 2484

และชาวไทยทั้งหลายที่ได้ช่วยเหลือให้ความสะดวกแก่ทหารของญี่ปุ่นที่กำลังทำการรวบรวมอยู่กับทหารไทย..."¹

นายกรัฐมนตรีแห่งประเทศไทยก็ได้กล่าวสุนทรพจน์ถึงนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นทางวิทยุกระจายเสียงเช่นกันว่า

"...ชาวไทยทั้งหลายรู้สึกอยู่เสมอว่า ญี่ปุ่นนั้นเป็นมิตรที่ดี ญี่ปุ่นมิได้เคยเบียดเบียนไทย ... กวญเหตุดังว่านี้ ข้าพเจ้าจึงได้ตัดสินใจเด็ดขาดในการรวมเป็นรวมด้วยกับญี่ปุ่น ... ข้าพเจ้ามีความไว้วางใจใน พณฯ ทาฮิโระและชนชาวญี่ปุ่น ... และข้าพเจ้ามั่นใจว่าการตัดสินใจของข้าพเจ้าในครั้งนี้ เป็นการตัดสินใจที่ถูกของ บรรดาทหารญี่ปุ่นที่อยู่ในประเทศไทย ได้อยู่ในระเบียบวินัยอันดียิ่ง ชาวไทยได้แสดงใบศรีจิตอันรับเป็นอย่างดีทุกแห่ง ทหารของไทยก็มิเอื้อมไปกวนความหวัง ที่จะรวมกับทหารญี่ปุ่นในการรบเพื่อเกียรติศักดิ์ของเอเชีย..."²

ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเจตนาอันมั่นคงและแน่วแน่ของญี่ปุ่นแล ไทยที่จะร่วมมือกันสร้างวงไพบูลย์แห่งมหาเอเชียบูรพา ตั้งแต่ไทยยังไม่ได้ประกาศสงครามต่ออังกฤษและสหรัฐอเมริกา ดังนั้นการประกาศสงครามต่ออังกฤษและสหรัฐอเมริกาเมื่อวันที่ 25 มกราคม ค.ศ. 2485 นั้น จึงเป็นเรื่องของพิธีการที่จะกระทำขึ้นเมื่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม เห็นว่าได้เวลาออกไปให้นานพอที่จะไม่น่าเกลียดเมื่อตนได้ประกาศการตัดสินใจออกไปแล้ว จอมพล ป. คงจะได้ตัดสินใจเข้าร่วมกับฝ่ายญี่ปุ่นอย่างเต็มที่ตั้งแต่วันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ดังจะเห็นได้จากคำพูดของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีวันนั้นได้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้กล่าวว่า

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 12 ประจำเดือนธันวาคม พ.ศ. 2484

หน้า 2868 - 2872.

² ล.ก. หน้า 2872 - 2876.

"... แก่ในใจของผมเห็นว่าเมื่อเราจะเข้ากับเขาแล้ว ก็เข้าเสียให้เต็ม 100 % เขาก็คงเห็นอกเห็นใจเรา ..." แต่ที่ยังไปเปิดเผยความจริงใจและความต้องการของตนออกมาอย่างเป็นทางการนั้น ก็เพราะเหตุว่ายังไม่มีเหตุผลสนับสนุนการที่จะประกาศสงครามในครั้งนี้ได้อย่างเพียงพอ และเมื่ออังกฤษและสหรัฐอเมริกาได้มาถึงระเบิดในเมืองไทยเข้า ทางรัฐบาลไทยในขณะนั้นคือ วอพล ปร. พินุลสงคราม ก็ได้เข้ามาเป็นข้ออ้างในการประกาศสงคราม ซึ่งเป็นลัทธิกล่าวอ้างที่ไม่สมเหตุผลเลย เพราะเหตุว่าเมื่อไทยยอมให้ญี่ปุ่นยกทัพผ่านไปสู่พม่าและมาลาญของอังกฤษนั้น กองทัพของญี่ปุ่นก็ยอมที่จะพักอยู่ในประเทศไทย จำเป็นอยู่เองที่อังกฤษจะต้องมาทำการโจมตีทั้งระเบิดกองทัพญี่ปุ่นเหล่านี้ เป็นการสกัดกั้นและทำลายกำลังของญี่ปุ่นไม่ให้รุกคืบหน้าเข้าไปในดินแดนพม่าและมาลาญของอังกฤษต่อไป โดยไม่จำเป็นว่าอังกฤษจะต้องถือว่าไทยเป็นประเทศคู่สงคราม และไทยก็ไปสมควรที่จะอ้างว่าอังกฤษและสหรัฐอเมริกาคือผู้รุกราน จนถึงกับต้องประกาศสงครามในครั้งนี้นักข รัฐบาลของไทยในขณะนั้นกลัวที่จะยอมให้กองทัพญี่ปุ่นเดินทางผ่าน เพราะเป็นทางออกที่ดีที่สุด ทั้งยังทำให้มหาอำนาจตะวันตกเห็นใจ ที่สำคัญที่สุดการตัดสินใจเช่นนั้น เท่ากับเป็นการรักษาวีรุตและทรัพย์สินของประชาชน รวมตลอดถึงเอกราชอธิปไตย และเกียรติศักดิ์ของไทยให้ดำรงอยู่ต่อไป แม้จะไม่เต็มภาคภูมิเหมือนเดิมก็ตาม และการตัดสินใจของรัฐบาลควรจะมีมูลเพียงนี้แล้วรัฐบาลลาออกทั้งคณะ เนื่องจากไม่สามารถปฏิบัติตามนโยบายที่จะต่อต้านญี่ปุ่นจนถึงที่สุด แล้วจัดตั้งรัฐบาลชุดใหม่ การเปลี่ยนการบริหารประเทศจะไขว่คว้าปัญหาอะไร เพราะรัฐบาลยังมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภท 2 อยู่ครึ่งสภา ที่จะสนับสนุนรัฐบาลใหม่ต่อไป และในภาวะสงครามเช่นนี้ จะสามารถแสวงหาความร่วมมือได้จากทุกฝ่ายเป็นอย่างดี รัฐบาลใหม่จึงจัดตั้งขึ้นเพื่อเตรียมรับการบีบคั้นจากฝ่ายญี่ปุ่น เพื่อปกป้อง

ผลประโยชน์ของไทยให้เสียหายน้อยที่สุด¹

แต่การที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ไม่ได้ตัดสินใจกระทำเช่นที่วามานี้ ก็เพราะตนเองได้มีความสัมพันธ์อันลึกซึ้งกับญี่ปุ่นไว้มากเกินกว่าที่จะวัดความสัมพันธ์อันนั้นทิ้งเสียได้

3.4.2 ลักษณะการบริหารประเทศของผู้นำ

ผู้นำของไทยในขณะนั้นมีอำนาจในการบริหารประเทศอย่างเต็มที่ เหตุการณ์เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 นี้ให้เห็นถึงอำนาจและอิทธิพลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม อย่างเห็นได้ชัด การที่เอกอัครราชทูตญี่ปุ่น ยื่นข้อเสนอให้ประเทศไทยให้ทางบ้านแก่งอทัพญี่ปุ่น และขอคำตอบภายใน 2 ชั่วโมง จากพลตำรวจโท อุดมย์ อุดมยเคราะห์ รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีสั่งราชการแทนนายกรัฐมนตรี และนายภิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีต่างประเทศในขณะนั้น - แก่งอทัพไทยไปส่วยอาวุธให้คำตอบแก่ฝ่ายญี่ปุ่นได้ โดยอ้างว่าต้องรอนายกรัฐมนตรี ซึ่งขณะนั้นไปราชการทางชายแดน และได้มีการเรียกประชุมคณะรัฐมนตรี เพื่อช่วยแก้ปัญหา แต่ที่ประชุมก็ไม่อาจตัดสินใจลงมติได้ นอกจากรอนายกรัฐมนตรีนั้นยังแสดงให้เห็นว่านายกรัฐมนตรีมีอำนาจและอิทธิพลเหนือคณะรัฐมนตรี จนการพิจารณาตกลงใจในนโยบายต้องยึดถือแนวความคิดของนายกรัฐมนตรีเป็นสำคัญ ฉะนั้น กำนันนิยมวิจารณ์ของผู้นำจะเป็นสิ่งกำหนดนโยบายในภาวะเช่นนี้ ✓

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นตัวอย่างของความเสียหายต่อประเทศเป็นส่วนรวม การไปตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง กับการติดต่อสื่อสารระหว่างคณะรัฐมนตรี กับนายก-

¹ปอ ชัยชัย การวิเคราะห์กระบวนการกำหนดนโยบายของไทยในภาวะสงครามระหว่างปี พ.ศ. 2481 - 2485 หน้า 78.

รัฐมนตรีที่ไม่เป็นผล ก่อให้เกิดความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน อันที่จริง คณะรัฐมนตรีซึ่งประกอบด้วยหลวงอดุลเดชจรัส รองนายกรัฐมนตรี และผู้บัญชาการ แทนนายกรัฐมนตรี พร้อมกับรัฐมนตรีอื่น ๆ ที่มีอยู่ในขณะนั้น กวรวรรณกันตัดสินใจอย่าง ใดอย่างหนึ่ง โดยคำนึงถึงความมั่นคงของชาติและความปลอดภัยของประชาชน¹ ผลคือ ผลเสียจากการสู้รบกับญี่ปุ่น ซึ่งไทยสามารถเอาอย่างการตัดสินใจจากบรรดาประเทศ ทั้งหลายในยุโรปที่ถูกละเมิดอธิปไตย เมื่อไม่สามารถตัดสินใจ จึงต้องรอกอยการกลับ มาของนายกรัฐมนตรี นั้นย่อมหมายความว่า ระบอบการปกครองของประเทศไทยในขณะนั้น ผิดไปจากบุคคลคนเดียว² /

จากการที่ผู้นำมีอำนาจและอิทธิพลในการบริหารประเทศอย่างเต็มที่นี้ ย่อมเป็น การสะดวกสำหรับผู้นำในการที่จะตัดสินใจทำอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ ยิ่งเมื่อผู้นำได้เป็น ผู้ที่มีความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับญี่ปุ่น ผู้นำก็สะดวกที่จะกระทำการใด ๆ ก็ได้ ซึ่งเป็น การเอื้ออำนวยต่อผลประโยชน์ของญี่ปุ่นโดยไม่มีรัฐมนตรีคนใดขัดขวาง- นอกจากความ ใกล้ชิดที่ผู้นำ คือนายกรัฐมนตรีของไทยเราในขณะนั้น จะบีตญี่ปุ่นแล้ว ผู้นำก็ยังมีความ เชื่อในชัยชนะของญี่ปุ่น เขาไปอีกด้วย รวมทั้งเชื่อในความกึกก้องเกี่ยวกับเรื่องนี้ของตน เองว่าจะต้องถูกต้องและแม่นยำ ดังนั้นผู้นำหรือนายกรัฐมนตรี จึงได้ใช้อิทธิพลในนาม ไรคณะรัฐมนตรีของตนให้ให้ความร่วมมือกับญี่ปุ่นมากขึ้น ซึ่งเป็นผลทำให้ไทยได้ก้าวออก จากความเป็นกลางไปเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นอย่างเต็มที่ โดยมีการลงนามกันในสัญญาที่ เรียกกันว่า "กติกาสัญญาพันธมิตรระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น" นั้นเอง และ เพื่อเป็นการตอบแทนที่ไทยจะต้องผูกพันกับตนเองเช่นนั้น รัฐบาลไทยและญี่ปุ่นได้ทำอนุ-

¹ ปอ อรรถชัย การวิเคราะห์กระบวนการกำหนดนโยบายของไทยในภาวะ สงครามระหว่างปี พ.ศ. 2481 - 2485 หน้า 75.

² ก.

สัญญาฉบับหนึ่งมีข้อความว่า ญู๋ปุ่นจะช่วยให้ไทยได้ดินแดนที่เสียไปในอดีตกลับมาเป็น การตอบแทนที่ไทยจะต้องให้ความช่วยเหลือแก่ญู๋ปุ่น ตลอดระยะเวลาที่ญู๋ปุ่นทำสงคราม กับตะวันตก เพื่อเป็นหลักประกันให้กองทัพญู๋ปุ่นปฏิบัติการได้อย่างกว้างขวาง¹

อนุสัญญาฉบับนี้หรือข้อกำหนดความเข้าใจกันเป็นความลับ มีสาระสำคัญอยู่ 3 ข้อ คือ

- (1) ญู๋ปุ่นจะร่วมมือกับไทย เพื่อประวิติการเรียกคืนบรรดาที่ดินแดนของไทย
- (2) โดยที่สถานะสงครามมีอยู่แล้วระหว่างญู๋ปุ่นฝ่ายหนึ่ง กับสหรัฐอเมริกา และอังกฤษอีกฝ่ายหนึ่ง ไทยจะได้ให้ความช่วยเหลือแก่ญู๋ปุ่น ตามที่บัญญัติไว้ในข้อ 2 แห่ง กติกาสัญญาฉันทมิตรโดยทันที เป็นที่เข้าใจกันว่าความช่วยเหลือนี้ รวมทั้งการร่วมมือทางฝ่ายไทย ดังที่กล่าวไว้ในวรรคที่หนึ่งแห่งความตกลงฉบับวันที่ 8 เดือนนี้
- (3) รัฐบาลทั้งสองฝ่าย ยอมรับนับถือว่า ข้อความในความตกลง ฉบับวันที่ 8 เดือนนี้ กติกาสัญญาฉันทมิตร และข้อกำหนดความเข้าใจกันนี้ครบถ้วนหมดแล้ว จึงตกลงกันยกเลิกความตกลง เช่นว่านั้นตั้งแต่วันที่ใช้กติกาสัญญาฉันทมิตรเป็นต้นไป และจะเปิดเผยความตกลงดังกล่าวแล้วในภายหลัง²

ข้อกำหนดความเข้าใจกันเป็นความลับนี้เอง ได้เป็นแรงจูงใจอย่างดีที่สุดให้กับวอพล ปร. พิบูลสงคราม ที่จะประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ด้วยความหวังอย่างเต็มเปี่ยมว่า ญู๋ปุ่นจะต้องได้รับชัยชนะจากสงครามครั้งนี้ แล้วไทยก็จะได้อินแดนที่เสียไปในอดีตกลับมา เพราะในขณะนั้นญู๋ปุ่นกำลังมีชัย ในสงครามทุกสมรภูมิ ทั้งทางบก ทางเรือ ทางอากาศ และสามารถจมเรือ ปรีนซ์ ออฟ เวลส์

¹ Jones, F.C. op. cit., p. 345.

² อุบล จิระสวัสดิ์ สภาวะทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทยในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 118.

(Prince of Wales) กับเรือ รีพัลส์ (Repulse) ของอังกฤษนอกฝั่งกวนตัน ในมาลายูลงได้ พรอนกวยชีวิตของนายพลเรือเอก เซอร์ ทอม ฟิลลิปส์ (Sir Tom Phillips) ผู้บัญชาการกองทัพอากาศเรือสูงสุกภาคตะวันออกของอังกฤษ¹ และการที่ญี่ปุ่นได้เสนอที่จะให้ไทยไถ่คืนแดนที่เสียไปในอดีตคืนมา ย่อมเป็นการสอดคล้องกับความต้องการของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ผู้ซึ่งมีนโยบายในการที่จะสร้างชาติไทยให้ยิ่งใหญ่ กุจิในอดีตอยู่แล้ว และถาไถ่คืนแดนเหล่านั้นคืนมาจริง ๆ แล้ว จอมพล ป. พิบูลสงครามก็จะกลายเป็นวีรบุรุษของชาติดุจกษัตริย์พระนเรศวร และพระเจ้าตากสิน เพราะเป็นผู้ซึ่งสามารถกอบกู้ดินแดน อานาจ และเกียรติศักดิ์ของไทยที่เสียไปคืนมาได้² จะทำให้บารมีของจอมพล ป. พิบูลสงคราม สูงขึ้นไปเพียงแต่ในประเทศไทยเท่านั้น แต่จะทั่วไปในเอเชียอีกด้วย ยิ่งกว่าที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม เคยได้รับมาแล้ว เมื่อคราวที่รัฐบาลได้ดำเนินนโยบายชาตินิยมในคราวกรณีพิพาทอินโดจีน

นอกจากนี้แล้วการประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ยังเป็นการทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นที่ดำเนินมาตั้งแต่ต้นได้กระชับกันมากขึ้น ญี่ปุ่นจะได้ช่วยเหลือไทยและไทยจะได้ช่วยเหลือญี่ปุ่นอย่างเต็มที่ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งเป็นทหารโดยนิตย ได้มีความนิยมเลื่อมใสการปกครองในระบอบฟาสซิสต์ของอิตาลี นาซี ของเยอรมัน และลัทธิทหารของญี่ปุ่นในสมัยนั้นอย่างเปิดเผย ถึงที่เราจะเห็นได้จากการที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้ให้สัมภาษณ์แก่นาย การ์ด เม็ดเชอร์ส ผู้แทนทรานส์ไอชัน ในวันที่ 27 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2484 ว่า ปัจจุบันไทยและเยอรมันนั้น มีศัตรูร่วมกันคือ อังกฤษ และประเทศทั้งสองนี้กำลังทำการรบเพื่อจุดประสงค์เดียวกันคือ เพื่อให้โลกดีขึ้น ไทยอาจเข้าร่วมกติกากัญญาสามอานูภาพ³

¹ เอ.อี. เพอร์ชีวาล รายงานของนายพลเพอร์ชีวาล หน้า 65.

² Nuechterlein, Donald E., op. cit., p. 76 - 77.

³ หนังสือพิมพ์ฟรีกรุง ฉบับประจำวันขึ้นที่ 31 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2484 หน้า 1.

นอกจากนี้คำโฆษณาของญี่ปุ่นเกี่ยวกับ "วงศ์ไพบูลย์ร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้" ยังให้ความหวังในการเสริมสร้างพลังทางทหารและทางเศรษฐกิจแก่ฝ่ายวงการรัฐบาลไทยอีกด้วย ดังนั้น จอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงมีความเต็มใจและมั่นใจที่จะประกาศตนเองอยู่ฝ่ายอักษะอย่างเต็มที่ โดยไปตั้งเสียงคัดค้านของรัฐบาลบริติชอื่น ๆ ทำให้เห็นว่าท่าทีของคณะรัฐมนตรีสำหรับนายกรัฐมนตรีก็คือ กอปรให้ความสนับสนุนในการตัดสินใจของนายกรัฐมนตรีนั่นเอง ส่วนรัฐมนตรีที่มีความคิดเห็นไม่ตรงกับนายกรัฐมนตรีทั้งในนโยบายต่างประเทศและนโยบายทางเศรษฐกิจ คือนายปรีดี พนมยงค์ ก็ได้ออกมาจัดให้ออกไปนอกวิถีทางการเมืองเสียแล้ว ด้วยการได้มีการปรับปรุงคณะรัฐมนตรีใหม่ และในวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2484 / ได้มีการให้นายปรีดี พนมยงค์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ไปเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์แทนเจ้าพระยาอมราช (ปั้น สุขุม) ซึ่งถึงแก่อสัญกรรม¹ นอกจากนี้แล้ว เพื่อความสะดวกในการดำเนินนโยบายได้ควาร่วมมือกับญี่ปุ่นเต็มที่ - นายกรัฐมนตรีจึงได้แจ้งคำร่างตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเสียเอง นายถิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งไปเห็นด้วยกับนโยบายเกี่ยวกับญี่ปุ่นของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ถูกลดฐานะลงมาเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกี่ยวกับภายในหนึ่งสัปดาห์ และอีกเพียงหนึ่งเดือนหลังจากนั้น นายถิเรก ชัยนาม ถูกส่งให้ไปเป็นเอกอัครราชทูตไทยประจำโตเกียว² นายทวี บุณยเกตุ และนายควง อภัยวงศ์ รัฐมนตรีอีก 2 ท่าน ซึ่งเป็นฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์ ก็ขอลาออกจากตำแหน่ง พร้อมกับนี้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็ได้แต่งตั้ง

¹ สำนักเลขาธิการรัฐสภา รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 3 / 2484 ลงวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2484 หน้า 46 - 49.

² ทวี บุณยเกตุ "ข้อเท็จจริงเท็จเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศไทยในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง," อ้างถึง ในถิเรก ชัยนาม, ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 356.

นายวนิช ปานะนนท์ ผู้ซึ่งมีความนิยมชมชอบ และสนิทสนมกับญี่ปุ่นเป็นการส่วนตัวขึ้นมา เป็นผู้สั่งการการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง คือ นายพลตรี เกา เพียรเลิศ บริรักษ์ยุทธกิจ โดยอ้างเหตุผลว่า เพื่อให้ได้เกิดความสะดวกในการประสานงานกับ ญี่ปุ่นทางด้านการคลัง¹ ฉะนั้นรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในขณะนั้น จึงเป็น รัฐบาลของจอมพล ป. เพื่อดู จอมพล ป. และโดยจอมพล ป. กำลังมีนโยบาย ของจอมพล ป. จึงกลายเป็นปกติไปโดยอัตโนมัติ/

ทางฝ่ายประชาชนยังไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นได้เลย ดังที่กล่าวมาใน ตอนก่อนแล้วว่า ยุคนั้นเป็นยุคเชื่อนำ ประชาชนได้รับการป้อนคำขวัญนานาชนิดอยู่ตลอดเวลา เช่น "เชื่อพิบูลสงครามชาติไม่แตกสลาย" "เชื่อพิบูลสงครามชาติปลอดภัย" "เชื่อและตามผู้นำชาติจะสวัสดิ์" "ความปลอดภัยของชาติอยู่ที่เชื่อและทำตามท่านพิบูล สงคราม" "ฐานะการณกำลังกับชนียิตท่านผู้นำของเราเป็นหลักนั้นไว้เถิด"²

การที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้เล็งเห็นถึงผลประโยชน์ที่ ไทยจะได้รับ เมื่อญี่ปุ่นได้ชัยชนะจากสงครามครั้งนี้ แล้วจึงได้ประกาศสงครามต่ออังกฤษ และสหรัฐอเมริกา นั้น ได้รับการกล่าวถึงกันอยู่ทั่วไป แม้แต่สถานีวิทยุกระจายเสียง บี.บี.ซี. แห่งประเทศอังกฤษ ก็ได้แสดงความกึกกึกในใจในทางองที่ว่า การที่ไทยเข้ากับญี่ปุ่นนั้นเพราะเห็นว่าญี่ปุ่นจะชนะ แต่การชนะของญี่ปุ่นนั้นจะไม่ทำให้เสรีภาพของไทย ก็ขึ้น และได้วิพากษ์วิจารณ์ไปอีกมากมายในทางองเดียวกันนี้ เรื่องนี้ได้ทำให้สถานี วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยได้ออกแถลงการณ์โต้ตอบว่า

¹ ข่าวโฆษณการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 12 ประจำเดือนธันวาคม พ.ศ. 2484

หน้า 2752.

² หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที 13 ธันวาคม พ.ศ. 2484 หน้า 1.

"การที่เราเข้ากับญี่ปุ่นนั้นเพราะเราเห็นว่าญี่ปุ่นจะชนะนั้นหรือเปล่าเลย เพราะเราถูกบังคับด้วยกำลังทหารจีนหรือเปล่าเลย ที่เราเข้ากับญี่ปุ่นนั้นก็เพราะอังกฤษบีบบังคับเรามานาน เราถูกบีบทุกอย่างเหมือนอุ้มงูประเทศที่ติดกาวอีกะประเทศ ก็เพราะเรายังอยู่ในประเทศฝรั่งตัวเอง... โดยเหตุนี้โลกควรทราบว่า เราไทยไม่เค็ชารวรบกับสัมพันธมิตรคราวนี้ เพื่อหวังสิ่งอื่นใดยิ่งกว่าการปลดแอกของเราเอง เราไม่เค็ชารวรบเพราะเห็นว่าญี่ปุ่นจะเป็นฝ่ายชนะ เราไม่เค็ชารวรบเพราะญี่ปุ่นโซกำลังบังคับกับเราเลย เราเค็ชารวรบก็เพราะต้องการจะปลดแอกพวกเรา..."¹

ซึ่งคำกล่าวแก้ตัวของไทยทางวิทยุกระจายเสียงในครั้งนั้น ได้เกิดจากความเป็นจริงอย่างสิ้นเชิง เจดนาอินแท้จริงของจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในการประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา เขารวรบรบกับญี่ปุ่นนั้น เราจะทราบได้จาก

คำประกาศที่กล่าวทางวิทยุกระจายเสียง มีความสำคัญตอนหนึ่งว่า

"...คราวนี้จึงมีปัญหว่ากองทัพไทยเขารวรบรบด้วยทำไม่ ขวพเจาขออธิบายว่ากองทัพไทยถึงแม่ว่าจะกำลังน้อย แต่ทว่าเมื่อใดเป็นมิตรกับกองทัพญี่ปุ่นเช่นนี้แล้ว ก็ยอมเป็นการส่งเสริมกำลังใจของกองทัพญี่ปุ่น และเพิ่มควมบูสะตกขึ้นโดยนานาประการ ในกฎที่เขาคจะทำกาชางหนา ถึงนิยมนับเป็นการมีคุณกาแกกองทัพญี่ปุ่นด้วยสำหรับกองทัพของไทยเรา ถึงแม่ว่าเราจะไก่อทำกาชารบ เมื่อรบแล้วก็เป็นธรรมดาที่เราจะยอมจะไก่อรับการตอบแทน ซึ่งขวพเจาเชื่อว่าเมื่อชัยชนะมาถึงกองทัพญี่ปุ่นแล้ว ชัยชนะอันนั้นก็คงจะมาถึงกองทัพไทยด้วยคู่เดียวกัน ขวพเจาเชื่อว่าผลประโยชน์ใด ๆ ที่กองทัพญี่ปุ่นจะไก่อรับจากชัยชนะนั้น ขวพเจาก็เชื่อว่ากองทัพหรือประเทศไทย ยอมจะไก่อรับประโยชน์บาง ไม่โดยทางตรงก็โดยปริยาย ฉะนั้นจึงสรุป

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2485

ได้ความว่า การที่เราจะเข้าทำการร่วมรบกับญี่ปุ่นคราวนี้ ก็เป็นการรบเพื่อประเทศชาติของเรา และเพื่อความวัฒนาถาวรแห่งบ้านเมืองของเราโดยแท้ และยิ่งกว่านั้นข้าพเจ้ายิ่งเชื่อว่า เป็นการรบเพื่อเพิ่มพูนความเจริญของชาติไทยในอนาคตอีกด้วย"¹

/ การประกาศสงครามครั้งนี้ มีข้อน่าสังเกตว่า เริ่มร่างประกาศในเช้าวันอาทิตย์ที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2485 แล้วเสนอนายกรัฐมนตรีให้ลงนามสนองพระบรมราชโองการก่อน แล้วจึงให้คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ลงพระนามและนามต่อไป รัฐบาลต้องการประกาศสงครามทางวิทยุกระจายเสียงเวลาเที่ยงตรงของวันนั้น แต่เมื่อเวลาใกล้เที่ยง คณะผู้สำเร็จราชการได้ลงพระนามและนามเพียงสองท่านเท่านั้น คือพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา และพลเอกเจ้าพระยาพิชเยนทรโยธิน ส่วนนายปรีดี พนมยงค์ (หลวงประดิษฐมนูธรรม) ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์อีกท่านหนึ่งไปอยู่ชยา และมีโคลงนาบควย หากว่าจะรอให้นายปรีดี พนมยงค์ลงนามจนครบ ก็เกรงว่าจะประกาศให้ทันเที่ยงของวันนั้นไม่ได้ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา ประธานคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ จึงรับสั่งให้ประกาศชื่อ นายปรีดี พนมยงค์ ไปควย แม้จะบิโคลงนามก็ตาม²

การที่นายกรัฐมนตรีลงนามสนองพระบรมราชโองการก่อนที่จะให้คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ลงพระนามหรือลงนามนั้น ตลอดจนการอ่านรายชื่อผู้ไม่ลงนามในคำประกาศ เป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่าสถาบันพระมหากษัตริย์ไม่มีความหมายอะไรนอกจากคอยตอบสนองความต้องการของรัฐบาล เท่ากับเป็นการยืนยันว่า อำนาจทาง

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 12 ประจำเดือนธันวาคม พ.ศ. 2484
หน้า 2850 - 2852.

² ทวี มุญญเกตุ "ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศไทยในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง," อ้างถึง ในถิเรก ชัยนาม, ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 360 - 362.

การเมือง และการปกครองที่แท้จริงนั้นอยู่ที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม แต้ผู้เดียว นโยบายในการประกาศสงครามครั้งนี้ทางไทยมิได้ขึ้นอยู่กับคำนิยมหรือปฏิกิริยาจากชุมชน สังคม หรือคนอื่นใดทั้งสิ้น แต่ขึ้นอยู่กับนายกรัฐมนตรีเป็นสำคัญ ความต้องการหรือค่านิยมของนายกรัฐมนตรี ต้องเป็นบรรทัดฐานที่ไปยอมให้มีการตัดสินใจ นายกรัฐมนตรีเป็นผู้มีอำนาจแท้จริงของประเทศ ที่สามารถบันดาลทุกสิ่งได้ตามความประสงค์ กล่าวได้ว่าการประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกาในครั้งนี้ เกิดขึ้นจากการเล็งผลเลิศของผู้นำแต่ผู้เดียวโดยแท้จริง

การที่ประเทศไทยยอมให้กองทัพญี่ปุ่นผ่านไปสู่ประเทศมาลายูและพม่าของอังกฤษก็ดี การที่ประเทศไทยโดยยอมทำสัญญาให้ความร่วมมือทางทหาร ทางเศรษฐกิจ ฯ แก่ญี่ปุ่นก็ดี และการที่ไทยเราได้ประกาศสงครามต่ออังกฤษและสหรัฐอเมริกาก็ดี ได้ทำให้อาณานิคมเป็นกลางของประเทศไทยหมดสิ้นไป ไทยได้กลายเป็นฝ่ายอักษะซึ่งแสดงถึงความเป็นศัตรูกับฝ่ายสัมพันธมิตรอย่างเด่นชัด ไทยจะต้องทำอย่างไรต่อไปในฐานะที่เป็นพันธมิตรของฝ่ายอักษะโดยเฉพาะกับญี่ปุ่น ซึ่งตามกติกาสัญญาพันธไมตรีระหว่างไทยกับญี่ปุ่นนั้นได้ระบุไว้ว่า ไทยจะต้องให้ความร่วมมือกับฝ่ายญี่ปุ่น ทั้งในด้านการทหาร เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ไทยเราจะให้ความร่วมมือกับญี่ปุ่นได้ในด้านไหนบ้าง มีอะไรเป็นอุปสรรคในความร่วมมือครั้งนี้หรือไม่ ผลของการให้ความร่วมมือกับญี่ปุ่นคืออะไร สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่ควรแก่การศึกษากันกว่าหาข้อเท็จจริงกันต่อไป เพื่อจะได้ทราบว่าความเป็นมิตรร่วมวงไพฑูริย์แห่งมหาเอเชียบูรพาระหว่างไทยกับญี่ปุ่นนั้นได้ประสบกับความสำเร็จจริงหรือไม่

ความร่วมมือระหว่างไทยกับญี่ปุ่นในระหว่าง พ.ศ. 2485 - 2488

เมื่อรัฐบาลไทยได้ประกาศสงครามกับสัมพันธมิตรและเข้าร่วมวงไพบูลย์มหา-
เอเชียบูรพาทิศกับญี่ปุ่นแล้ว ก็ได้พยายามที่จะให้สัมพันธภาพระหว่างไทยกับญี่ปุ่นดำเนินไป
โดยราบรื่น ไทยได้ให้ความร่วมมือกับญี่ปุ่นในทุกวิถีทาง ทั้งในด้านการทหาร
การเมือง การเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตามสนธิสัญญาที่ได้ทำไว้ต่อกัน

4.1 ความร่วมมือทางการทหาร

4.1.1 การส่งทหารไปรบนอกประเทศ ตามหลักการร่วมยุทธระหว่าง
ไทยกับญี่ปุ่น ซึ่งจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้ลงนามไว้อย่างลับ ๆ
ทางฝ่ายไทยในฐานะบัญชาการทหารสูงสุด และ H. SAKONJU ได้ลงนามทาง
ฝ่ายญี่ปุ่นเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2484 นั้น ได้ระบุไว้ว่า

1. กองทัพญี่ปุ่น ณ. ประเทศไทย และกองทัพไทยจะทำการร่วมยุทธต่อกอง
ทัพข้าศึกในพม่า
2. ก่อนอื่นกองทัพไทยจะยึดชายแดนไทย-พม่าให้มั่นคง พร้อมกับทำการ
รักษาฝั่งทะเลทิศตะวันตกของประเทศทางภาคใต้ เพื่อป้องกันการชุมพลของกองทัพไทย
ญี่ปุ่น ในระหว่างนี้กองทัพไทยจะริบถอนถนนสายระแหง - แม่สอ - และมียาวดี และ
สายกาญจนบุรี - บ้านบึงดี ทั้งนี้กองทัพญี่ปุ่นจะเข้าร่วมปฏิบัติการด้วย
3. กองทัพญี่ปุ่น ณ. ประเทศไทยมีความมุ่งหมายสำคัญที่จะทำการยุทธในภูมิ
ภาคทางทิศใต้ของแนวระแหง - แม่สอ - มียาวดี แนวนี้อยู่ในเขตค้ำด้วยตรงไป
แรงกุน ส่วนกองทัพไทยนั้นมีความมุ่งหมายสำคัญที่จะทำการยุทธในภูมิภาคทางทิศเหนือ
ของแนวที่กล่าวแล้ว มุ่งตรงไปเชียงใหม่และมณฑล

4. กองทัพอากาศของไทยและญี่ปุ่น ต่างฝ่ายต่างทำการยุทธในค่านของตน ถ้ามีความจำเป็น กองทัพอากาศญี่ปุ่นจะเข้าร่วมกำลังกับกองทัพอากาศไทยด้วย

5. ราชนาวิแห่งประเทศไทย มีหน้าที่ครองน่านน้ำไทย ประมาณตั้งแต่เหนือ แนวสัคคหีบ - หัวหิน ขึ้นไป¹

และจากข้อตกลงเพิ่มเติมเกี่ยวกับการร่วมยุทธระหว่างกองทัพไทยและกองทัพญี่ปุ่น ซึ่ง จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้ลงนามทางฝ่ายไทยในฐานะผู้บัญชาการทหารสูงสุด และ พ.อ. ช. โมริยา ได้ลงนามทางฝ่ายญี่ปุ่น ในฐานะผู้แทนฝ่ายกองทัพญี่ปุ่นประจำประเทศไทยเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2485 ได้ระบุไว้ว่า

1. กองทัพไทยจะได้มีการปฏิบัติการยุทธและป้องกันบริเวณชานสเคท (เว้น เขตพิเศษของกะเหรี่ยง) ทางด้านตะวันออกของแม่น้ำสาละวิน ด้วยกำลังของตนเอง

2. กองทัพไทยอาจปฏิบัติการยุทธทางจ่านูนนาน โดยอาศัยบริเวณในข้อหนึ่งเป็นฐานที่สำหรับทางการ

3. การป้องกันที่กล่าวไว้ในข้อหนึ่งนั้น หมายความว่าทำการระวังรักษาต่อกองทัพศัตรู และรักษาความสงบเรียบร้อยภายในเขตป้องกัน

4. เรื่องที่เกี่ยวกับการรวมดินแดนบริเวณที่กล่าวไว้ในข้อหนึ่งนั้น ไม่มีการกำหนดไว้ในสัญญาข้อตกลงนี้

5. กองทัพไทยถ้าไม่ได้รับทราบจากผู้บัญชาการทหารสูงสุดแห่งกองทัพค่านใต้ของกองทัพญี่ปุ่นแล้ว จะไม่เลิกการป้องกันรักษาถึงที่กำหนดไว้ในข้อ (3) จากบริเวณที่กำหนดไว้ในข้อหนึ่ง

¹ กองบรรณสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม ww 2/2:2 (8)
ข้อตกลงระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่น

6. กองทัพอู๋ปุ่นได้จัดส่งนายทหารที่มีความจำเป็น (พร้อมด้วยองค์การสื่อสารด้วย) ในการยุทธให้ไปอยู่ในกองบัญชาการสูงสุดกองทัพไทย, ในบริเวณทำการยุทธที่ไค่กล่าวไว้ในข้อหนึ่ง เพื่อทำการติดต่อการรวมยุทธระหว่างกองทัพไทยและอู๋ปุ่น กองทัพไทยจะรับภาระเลี้ยงดูนายทหารอู๋ปุ่น ดังที่ไค่กล่าวไว้ในวรรคแรกนี้ ทั้งจะได้อำนวยความสะดวกในการที่จะปฏิบัติหน้าที่ของเขา

7. กองทัพไทยจะต้องทำการติดต่อ เรื่องที่เกี่ยวแก่การปฏิบัติการยุทธล่วงหน้าไว้กับกองทัพอู๋ปุ่น โดยกำหนดแทนของกองทัพบกอู๋ปุ่นประจำประเทศไทย (กองทัพที่ทำการยุทธอยู่ในบริเวณเขตตั้งที่ไค่กล่าวไว้ในข้อหนึ่งนั้น ให้ติดต่อกับนายทหารอู๋ปุ่นดังข้อ 6) ทุกครั้งทุกคราวไป

8. ข้อตกลงนี้ ต้องถือเป็นความลับ แม้ว่าในอนาคตก็ไม่ให้มีการเปิดเผยเป็นอันขาด¹

จากข้อตกลงทั้ง 2 ฉบับที่ไค่กล่าวมานี้ ทำให้ประเทศไทยจำต้องยกกองทัพพายัพ ซึ่งตั้งขึ้นโดยการรวบรวมทหารจากภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ มุ่กเข้าไปในแคว้นฉาน (สหรัฐไทยเดิม, สหรัฐไทยใหญ่) ของพม่า กองทัพพายัพต้องฝ่าฟันอันตรายเข้าไปในถิ่นทุรกันดารแสนสาหัส ต้องเผชิญกับภูมิประเทศที่เป็นป่าและเขา และเต็มไปด้วยโรคภัยไข้เจ็บ บิดโค่เมืองสำคัญในแคว้นนั้นคือ เมืองเชียงตุง* ในวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2485²

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:2 (8)
ข้อตกลงระหว่างประเทศไทยกับอู๋ปุ่น

* ภาพที่ 3 ในหน้า 178.

² หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันวันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2485 หน้า 1.

ภาพที่ 3 แผนที่เขียงตง ซึ่งอยู่เหนือประเทศไทย

บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ ได้อธิบายถึงลักษณะรูปร่างและที่ตั้งของรัฐเชียงตุงไว้ว่า รัฐเชียงตุงเป็นรัฐที่กว้างใหญ่กว่าทุกรัฐในรัฐเมิงไต* มีเนื้อที่ 12,300 ตารางไมล์ ทิศเหนือติดกับสิบสองปันนา มณฑลยูนนานประเทศจีน ตะวันออกติดกับลำน้ำโขงกันแดน จันทประเทศลาว ทิศตะวันตกติดรัฐวะ รัฐเมืองหนอง รัฐเมืองนาย รัฐปัน ทิศใต้ติดกับจังหวัดเชียงราย และอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยฝ่ายไทยกับอังกฤษ ได้แบ่งพรมแดนกันกับเชียงตุงเมื่อ พ.ศ. 2436 แบ่งพรมแดนกับประเทศลาวสมัยขึ้นกับ ฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2439¹ รัฐเชียงตุงเป็นเมืองไตจีน (ไทยภาคพายัพเรียกเขิน) ซึ่งมีสำเนียงภาษาคล้ายไตลื้อ (ลื้อ) ในสิบสองปันนามาก ฉะนั้น จึงเรียกว่าเป็น เมิงคีน มีเมืองต่าง ๆ ทั้งใหญ่และเล็ก 32 เมือง เรียกว่า "สามสิบสองเมิงซิน" คือ 1) เมืองยาง 2) เมืองหลวย 3) เมืองซาก 4) เมืองกา 5) เมืองป็อก 6) เมืองซ่า 7) เมืองสิม 8) เมืองเลง ฯลฯ เนื้อที่ของรัฐเชียงตุงประมาณ 63 % ตั้งอยู่ในบริเวณแม่น้ำโขง 37 % อยู่แถบแม่น้ำคง รัฐเชียงตุงมีภูเขาสูง 5,000 ถึง 7,000 ฟุต อากาศในฤดูหนาวหนาวมาก อาชีพของชาวรัฐเชียงตุงคือ ปลูกข้าว ยาสูบ อ้อย สมจุก ฝาย ชา ฯ พวกเขามักการทำรองเท้าแบบไต อานมาจากหนังกระบือ ทำตุ๊กตาชาวเขาจากยางไม้ ทำเครื่องเงินหม้อดินเผา ฯ²

* รัฐฉาน

¹บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ คนไทยในพม่า หน้า 351.

²ล.ก. หน้า 360.

พลเอก เนตร เชมะโยธิน ได้เล่าเรื่องเมืองเชียงตุง ไว้ใน "ชีวคณายพล" ว่า

"เมืองเชียงตุงนี้เมื่อญี่ปุ่นเริ่มเปิดฉากสงครามในเอเชีย อังกฤษ
ได้ส่งทหารมาทำการรักษา แต่แล้วก็ถูกทหารจีนของเจียงไคเช็คเข้า
ยึดไว้ได้อีก ในที่สุดเมื่อกองทัพไทยของไทย ขับไล่ทหารจีนร่นถอย
ไป ทหารไทยก็เข้าแทนที่ เมืองเชียงตุงจึงเข้าห่านอง เจ้าลากไป
ไทยลากมา นานาถ ราษฎรชาวเมืองซึ่งเป็นไทยใหญ่ ได้รับความ
เดือดร้อนและรำส่ำระส่ายอย่างยิ่ง ถ้ากล่าวโดยทางเชื้อชาติแล้ว
ชาวเชียงตุงใกล้เคียงมาทางภาคเหนือของเรามากนัก ทั้งชนบธรรมเนียม
ประเพณีและภาษาที่ใช้พูด ซึ่งผิดแผกแตกต่างไปจากพม่ามากทีเดียว
เพราะฉะนั้นจึงจัดเป็นรัฐหนึ่งต่างหากจากสหรัพม่า"¹

ดังนั้นเมื่อกองทัพไทยเข้ายึดเมืองเชียงตุงไว้ได้ในครั้งนี้ เจ้าบุญวาสน์ แห่ง
นครเชียงตุงจึงได้มีสาส์นแสดงความยินดีและความจงรักภักดีมายังรัฐบาลทหารสูง
สุดของไทยว่า

"...ในนามของประชาชนแห่งเชียงตุง ขอแสดงความยินดี
และต้อนรับกองทัพไทย ในการที่ได้ยคราเข้าสู่ปิตุภูมิอันเป็นที่รัก
แห่งชาตเจ้าทั้งมวล ด้วยความปลื้มปิติเป็นที่ยิ่ง และในการที่
กองทัพไทยและชาวไทยภายใต้ความเป็นผู้นำของท่าน ได้พยายาม
ทำการขับไล่ข้าศึกจนพ่ายแพ้และแตกหนีไปนั้น ย่อมเป็นประโยชน์อัน
ยิ่งใหญ่แก่ประชาชนเป็นอย่างมาก เพราะข้าศึกได้ใช้อำนาจทำการ
บังคับกดขี่ด้วยกำลังอาวุธ ตลอดจนการยื้อแย่งทรัพย์สินสมบัติ และเผา
ผลาญบ้านเรือน ซึ่งกระทำให้ประชาชนได้รับความพินาศย่อยยับ,

¹พลเอกเนตร เชมะโยธิน ชีวคณายพล หน้า 255.

แต่บัดนี้ประชาชนได้ประสบความสำเร็จ กลับได้รับความร่มเย็น และแม้จะได้อยู่ร่วมกันเป็นเวลาอันน้อย แต่ต่างฝ่ายก็ยังหวังความผูกพันกันยิ่งขึ้น ทั้งในทางจิตใจ การครองชีพ และการกวาดล้างชาติภัยด้วยความเต็มใจและเข้มแข็ง / กวดยประการฉะนี้ ประชาชนชาวเชียงตุงต่างหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ท่านผู้นำกองทัพไทยและประชาชนชาวไทยที่เข้มแข็งจะได้นำชัยชนะมาให้บังเกิดสันติสุขในเร็ววัน"¹

นายพันเอก ช. โมริยา ผู้แทนฝ่ายกองทัพญี่ปุ่นประจำประเทศไทย พร้อมกวดยคณะนายทหาร 17 นาย ได้มาแสดงความยินดีต่อ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ในกรณีที่กองทัพไทยยึดไถ่คืนนครเชียงตุง โดยได้กล่าวสุนทรพจน์ว่า

"... นับตั้งแต่กองทัพของสมเด็จพระเจ้าจักรพรรดิญี่ปุ่นได้เคลื่อนที่เข้ามาประจำอยู่ในประเทศไทย กองทัพประเทศของท่านก็ได้เปิดฉากเคลื่อนพลตั้งมั่นอยู่ ณ จุดสำคัญของคาบเหนือของประเทศไทย เพื่อปฏิบัติตามกติกาสัญญา ในหลักการร่วมยุทธระหว่างประเทศทั้งสอง และได้คอยหาโอกาสอันเหมาะสมเล็งอยู่เสมอ และไม่กี่วันที่ได้ล่วงมานี้ โดยความตัดสินใจอันเด็ดขาดของท่านผู้บัญชาการทหารสูงสุด กองทัพไทยจึงได้ยাত্রากำลังข้ามพรมแดนเข้าสู่แคว้นฉาน พฤติการณ์นี้แม้ว่าจะเป็นญัตินักตบ กองทัพของประเทศท่านก็ยังได้ทราบทราบความยากลำบาก อาศัยองค์การ คากลม และ

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 7 ประจำเดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2485

ป็นเขา ไต่หน้าผาไป จนไต่ยี่สิบนครเขียงคอง อันเป็นจุดสำคัญของ
แคว้นฉาน โดยกลยุทธ์วิธีอันประเสริฐ ข้าพเจ้าขอแสดงความยินดี
ที่ผู้นำใส่ใจจริง ในนามของกองทัพสมเด็จพระเจ้าจักรพรรดิญี่ปุ่น
ทั้งขอแสดงความเห็นอกเห็นใจในความยากลำบากของนายและพล-
ทหารไทยไว้ในที่นี้ด้วย"¹

จอมพล ป. พิบูลสงคราม ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ได้กล่าวตอบนายพันเอก
ช. โมริยา ไปว่า

"ข้าพเจ้าขอขอบคุณท่านและคณะที่ได้มาแสดงความยินดี ในการ
ที่กองทัพไทยได้ยุทธาเข้าสู่แคว้นฉานและยึดเมืองเขียงคองได้ตั้งแต่วันที่
เมื่อวันที่ 26 เดือนนี้ ตามข้อตกลงในสัญญาความร่วมมือระหว่างประเทศ
ไทยกับประเทศญี่ปุ่น ข้าพเจ้าขอกล่าวด้วยความบริสุทธิ์ใจว่า รัฐบาล
และประชาชาติไทยเชื่อมั่นตามสัญญานี้ และจะทำการยุทธร่วมกันกับประ-
เทศของท่านตลอดไป จนกว่าจะได้รับชัยชนะในขั้นที่สุด ข้าพเจ้า
และประชาชาติไทยก็เคยสัญญาว่า ถ้าประเทศญี่ปุ่นลงเป็นมหาอำนาจ
อยู่คราวใด ชาวเอเชียทั้งหมดก็ย่อมจะได้รับความสุขโดยทั่วกันทราบ
นั้น ..."²

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 6 ประจำเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2485
หน้า 799.

² ล.ก. หน้า 800.

การที่กองทัพไทยเข้ายึดเชียงตุงได้ในครั้งนี้ กรมโฆษณาการได้เชิญชน
ประชาชนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้ชักธงชาติไทยมีกำหนด 3 วัน นับตั้งแต่
วันพฤหัสบดีที่ 28 พฤษภาคมเป็นต้นไป เพื่อเป็นการแสดงความชื่นชมยินดี¹

ต่อมากองทัพไทยก็ยึดได้เมืองของ ในวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2485²
เมืองของนี้ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของนครเชียงใหม่ ห่างจากนครเชียงใหม่ไปประมาณ
80 กิโลเมตร เป็นเมืองที่มีความสำคัญเป็นที่สองรองจากเชียงใหม่ เป็นจุดยุทธศาสตร์
ที่สำคัญยิ่งของประเทศไทยใหญ่ เป็นเมืองศูนย์กลางการค้าขายระหว่างเชียงใหม่ เชียงรุ่ง
(สิบสองปันนา) และสิบสองจุไทยในอินโดจีน ชาวพื้นเมืองในรัฐนี้เป็นชาวไทยลื้อ พูด
ภาษาไทยได้ชัดเจน และมีสำเนียงใกล้เคียงภาษาไทยภาคกลางยิ่งกว่าชาวภาคเหนือของ
ไทยเสียอีก³ นอกจาก 2 เมืองที่กล่าวถึงนี้แล้ว กองทัพพายัพของไทยก็ได้รุกต่อไป
อีกจนยึดได้เมืองยู ในวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2485 เมืองยูเป็นเมืองที่สำคัญอีกแห่ง
หนึ่งในประเทศไทยใหญ่ มีความอุดมสมบูรณ์ พลเมืองเป็นพวกไทยลื้อ (ไทยใหญ่) และ
ชาวมอญ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของเชียงใหม่ และห่างออกไปประมาณ 174 กิโลเมตร⁴
นอกจากนี้ก็ยังยึดได้เมืองคาก เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2485⁵ รวมทั้งเมืองบะและ
เมืองลา ด้วย

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 6 ประจำเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2485
หน้า 772.

² หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2485 หน้า 1.

³ เนกร เขมะโยธิน ชีวคณายพล หน้า 255.

⁴ ข่าวโฆษณาการ ล.ก. หน้า 804 - 805.

⁵ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2485 หน้า 1.

การรุกรบ ของกองทัพพายัพไคหยุกะงักลงเพียงแค่นั้น ทางกองบัญชาการทหารสูงสุดไม่มีความมุ่งหมายจะให้รุกต่อไปในดินแดนจีน เพราะเพียงเท่านี้ก็ทำความยากลำบากให้แก่การส่งกำลังบำรุงจากเขตหลังไปยังแนวรบข้างหน้ามากอยู่แล้ว เพราะในท้องถิ่นนั้นภูมิประเทศเป็นป่าและเขาเป็นส่วนมาก แม้ฝ่ายไทยจะไคพยายามสร้างและซ่อมแซมถนนเพิ่มเติม เพื่อให้รถยนต์บรรทุกทุกคันไปไคเป็นบางครั้ง แต่ก็เกินไปด้วยความยากลำบากมาก บางตอนเช่นที่เมืองเลน ซึ่งอยู่ห่างจากพรมแดนไทยที่แม่สายไปไม่กี่กิโลเมตรนั้น ก็เต็มไปด้วยเลนจริง ๆ สมชื่อ กองทัพพายัพถึงกับต้องใช้ช้างเป็นพาหนะขนส่งเสบียงอาหารไปให้ทหารในแนวหน้า เพราะถนนเลวมากบางครั้งต้องเอาไม้ไผ่คานชักตะเก็นพื้นถนนไม่ให้รถไค แต่กระนั้นก็มีโคลนหับล้นถึงหัวเข่า¹ และร้ายที่สุดซึ่งทหารในกองทัพพายัพต้องเผชิญ นอกจากความทุรกันดารของภูมิประเทศแล้ว ก็คือไข้มาเลเรีย ซึ่งไคทำความลำบากให้กับทหารในแนวหน้ามากที่สุด และเป็นที่น่าใจว่าทหารไทยไคตายไปในขณะนั้นมีจำนวนมากกว่าที่ถูกอาวุธข้าศึกตายหลายเท่า² เพราะในขณะนั้นยาและเวชภัณฑ์ของไทยเราน้อยมาก

จ่านงค์ เทพหัสดินทร์ ณ.อยุธยา ไคเล่าถึงการป่วยเป็นไข้มาเลเรียของทหารและประชาชนในสหรัฐไทยไคไว้ในเรื่อง "32 ปี แห่งชีวิตนักปกครอง" ว่า

"... ทหารที่มาใหม่กำลังสับสน สงสัยงงโฮโยกันตลอดทาง ในเวลาเดียวกันก็มีรถยนต์บรรทุกทหารรุ่นเก่าสับเปลี่ยนออกมาพักแรม ทหารเก่าเหล่านี้เจ็บไข้ไม่มีเสียงโฮโยหรือนึกก็แทบเหงเหงเต็มที่ หลายคนนอนคลุมผ้ามากำลังสั่นก็มี บาเลเรียมันเอง ... บาเลเรียเริ่มแสดงฤทธิ์ ทหารแทบทุกคนผิวเหลืองโฮ ประเดี๋ยวก็ไข้จับสั่นเสีย

¹จ่านงค์ เทพหัสดินทร์ ณ.อยุธยา 32 ปี แห่งชีวิตนักปกครอง หน้า 18.

²เนตร เชมะโยธิน ชีวิตนายพล หน้า 257 - 258.

ยาควินินก็มีไม่พอ ... แต่กระนั้นยาควินินก็คุ้มไม่อยู่ ทุกคนแสวงหา
ยาอาเตบีน ซึ่งมีค่ายิ่งกว่าทองเม็ดหนึ่งราคาถึง 20 บาท ..."¹

เรื่องความยากลำบากของกองทัพพายัพนี้ ทางกองบัญชาการทหารสูงสุดทราบดี จึงได้
พยายามให้กำลังใจในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ ถึงแม้เราจะเห็นได้จากสำเนาของบัญชา
การทหารสูงสุด คือจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่มีไปถึงทหารในกองทัพพายัพว่า

"... ด้วยในการที่กองทัพไทย ได้เคลื่อนกำลังข้ามพรมแดน
เข้ายึดแคว้นสหรัถไทยใหญ่ ไว้ในอำนาจโดยเด็ดขาดนั้น ปรากฏว่า
บ้านคาพี่น้องทั้งหลายได้ปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความองอาจกล้าหาญ มีความ
อดทนต่อความยากลำบาก และเพียบพร้อมไปด้วยความมีวินัยอันดี ด้วย
ความเฉลียวฉลาด และมีไหวพริบในการดำเนินกลยุทธ์ รวมทั้งกำลัง
ใจอันเข้มแข็ง จึงเป็นผลนำชัยชนะและความสำคัญอันยิ่งใหญ่มาสู่
ประเทศชาติ ... งานของชาติยังไม่เสร็จสิ้น ฉะนั้นจึงขอฝากเตือน
ให้ท่านมีความมานะบากบั่น ประอบกิจกรงานให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น..."²

เมื่อกองทัพพายัพยึดเมืองสำคัญ ๆ ในสหรัถไทยใหญ่ไว้ได้หมดแล้ว ทางรัฐบาล
ไทยก็ได้เข้าไปจัดการปกครองสหรัถไทยใหญ่ โดยได้ตั้งศาลากลางสหรัถไทยใหญ่ขึ้น
ที่เมืองเชียงตุง โดยมีข้าหลวงทหารมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการในการปกครอง ชะระการ
และตุลาการ และขึ้นตรงต่อแม่ทัพกองทัพพายัพตามลำดับถึงบัญชาการทหารสูงสุด

¹ จานงก์ เทพหัสดินทร์ ฃ. อยุธยา 32 ปี แห่งชีวิตนักปกครอง
หน้า 18, 23.

² ข่าวโฆษณากการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 7 ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2485
หน้า ๖70 - ๖71.

แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 12 อำเภอตามที่ข้าหลวงทหารประจำประเทศไทยได้ประกาศกำหนดเอาไว้คือ อำเภอเมืองเชียงใหม่ อำเภอเมืองยอง อำเภอเมืองปิง อำเภอเมืองยาง อำเภอเมืองเลย อำเภอเมืองสกล อำเภอเมืองหนอง อำเภอเมืองยูน อำเภอเมืองมะ อำเภอเมืองวาก อำเภอเมืองโก อำเภอเมืองหาง กว่อบตั้งไ้จัดตั้งศาลขึ้น 3 แห่งด้วยกัน เพื่อพิจารณาพิพากษารรคดีต่าง ๆ เช่น ที่อำเภอเมืองเชียงตุง เรียกว่า "ศาลเมืองเชียงตุง" ที่อาณาเขตรับผิดชอบคืออำเภอเมืองเชียงตุง อำเภอเมืองยอง อำเภอเมืองพยาก อำเภอเมืองยูน อำเภอเมืองปิง อำเภอเมืองมะ อำเภอเมืองยาง อำเภอเมืองซาก อำเภอเมืองเลน อำเภอเมืองโก ศาลอำเภอเมืองสกล เรียกว่า "ศาลเมืองสกล" มีความรับผิดชอบในอาณาเขตอำเภอเมืองสกล ศาลที่อำเภอเมืองหาง เรียกว่า "ศาลเมืองหาง" มีความรับผิดชอบในอาณาเขตอำเภอเมืองหาง และให้ศาลเมืองเชียงตุง ศาลเมืองสกล ศาลเมืองหาง มีอำนาจเช่นเดียวกับศาลจังหวัดตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม แต่คำพิพากษาของศาลเหล่านี้ให้เป็นเด็กซาก บังคับไ้ทั้ที่ ไม่มีอุทธรณ์ฎีกาห้ตั้งขึ้น¹

นอกจากนี้แล้วทางรัฐบาลไทย ได้จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งเรียกว่า "คณะกรรมการสงเคราะห์ราษฎรในรัฐไทยใหญ่" ซึ่งประกอบด้วยอธิบดีกรมมหาดไทย ผู้แทนสภาอากาศไทย ผู้แทนกรมประชาสงเคราะห์ และผู้แทนกรมสาธารณสุข เพื่อจะได้ดำเนินการสงเคราะห์ราษฎรทั้งหลายในสหรััฐไทยใหญ่ให้ไ้ไ้มีที่อยู่ถาวรโดยบริบูรณ์ และเป็นปึกแผ่นโดยห้ว้กัน คณะกรรมการไ้แนะนำให้ราษฎรทั้งหลายรู้จักการประกอบอาชีพต่าง ๆ ไ้ช่วยเหลือให้เรื่อ่ณุมโลกมรีโลกแก่ผู้ที่อยู่ถาวรที่อึดักักซากแคลน² เช่น เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2486 คณะกรรมการสงเคราะห์ราษฎร ได้เข้าข้วสาร

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 6 ประจำเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2486
หน้า 473 - 474.

² ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 7 ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2485
หน้า 950 - 951.

200 กระสอบ ข้าวเปลือกทำพันธุ์ 10 เกวียน เกลือ 200 กระสอบ ไม้ซีกไฟ 4800 กัดกั เครื่องเค็มกับแววรัทเค้ของสภาภาชาไทยและกรบ ภาชา'คู๋ไปให้แกรามกรในสหรัฐ ไทยใหญ่¹ จอบพล ป. พิบูลสงคราม ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ได้มีความห่วงใยใน ความเป็นอยู่ของชาวสหรัฐไทยใหญ่มาก จนถึงกับได้ออกคำสั่งชี้แจงแก่ข้าราชการทุก ฝ่าย และเจ้าหน้าที่ทั้งทหารและพลเรือนทุกคน ที่ได้เข้าไปปฏิบัติภารกิจอยู่ในแควน สหรัฐไทยใหญ่ว่า

"ประชาชนในแควนนี้ล้วนแต่เป็นชนเผ่าไทย ฉะนั้นให้ปฏิบัติ เช่นเดียวกับว่า เราเป็นพี่น้องร่วมเผ่าร่วมสายโลหิตกันมา เรา จะต้องบำบัติทุกขบำรุงสุขแก่เขา อย่าใช้อำนาจกดขี่ข่มเหง ให้เขา ได้รับทุกขอีก อย่าใช้วิธีลงโทษทัณฑ์อย่างป่าเถื่อน เช่น ตะ ดิบ คบหนา ..."²

ดังนั้นข้าราชการทุกฝ่ายและเจ้าหน้าที่ทั้งทหารและพลเรือนของไทยทุกคน จึงได้พยายาม ให้ความเป็นกันเองกับราษฎรในสหรัฐไทยใหญ่อยู่ตลอดเวลา เช่นได้เชิญหัวหน้าราษฎร ในเมืองตุงมาประชุมเพื่อชี้แจงถึงเรื่องรัฐนิยม การทำนา การทำสวนครัว การเลี้ยง สัตว์และการช่วยเหลือราชการทหารให้ทราบโดยทั่วถึงกัน ซึ่งปรากฏว่าได้รับความ ร่วมมือเป็นอย่างดี เจ้าหญิงมณฑลประสาทมารดาเจ้ามณฑลวาทักได้ให้ความช่วยเหลือ ร่วมมือเป็นอย่างดี โดยได้เรียกประชุมจตุรราชวเขียงตุงประมาณ 400 คน เพื่ออธิบาย และชี้แจงให้รู้จักหน้าที่ของพลริในการปลูกปลูกผสมสามัคคีและบุตรที่ไปปรารการทหารและช่วย เหนือราชการทหาร ตลอดจนให้รู้จักการแต่งกายให้ถูกต้องตามวัฒนธรรม

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2486 หน้า 485.

² ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 7 ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2485 หน้า 950.

สตรีจำนวนมากได้รับความพอใจ และเต็มใจที่จะปฏิบัติตามโดยทั่วกัน¹ พวกเจ้านายชายหญิงและข้าราชการเก่าก็ได้รับการแต่งตั้งให้มีตำแหน่งหน้าที่ในราชการตามความรู้ความสามารถ เช่น เจ้าพรหมลือได้เป็นที่ปรึกษาชาวหลวงทหาร เจ้ามุตยวาทเป็นที่ปรึกษานายอำเภอเมืองเชียงตุง พญาคาได้เป็นอุปัชฌายา พญาไรไค้ถูกผู้ฝ่ายโยธา² นอกจากนี้แล้วทางรัฐบาลไทยในขณะนั้นก็ได้พยายามส่งเสริมและสนับสนุนให้เจ้านายแห่งสหราชอาณาจักรไทยได้รับการศึกษาสูงขึ้น โดยให้เจ้าวรเดช โอรสเจ้าพรหมลือ เจ้าผู้ครองนครเชียงตุง กับเจ้ายอกเมือง นองชายเจ้าพรหมลือ ได้เข้าศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนนายร้อยทหารบกของไทยด้วย³

นอกจากการรบทางภาคพม่าแล้ว ทหารไทยยังได้ทำการรบเคียงบ่าเคียงไหล่กับกองทัพญี่ปุ่นในการรุกรนทางด่านตะวันตกอีกด้วย ผลก็คือกองทหารของไทยได้เข้าไปตั้งอยู่ที่วัดตอเรียบอยด์ ซึ่งเป็นฐานทัพทางอากาศของอังกฤษระหว่างสิงคโปร์กับพม่า⁴ และได้เริ่มรุกเข้าไปในดินแดนพม่าทางชายฝั่งทะเลเข้าไปเพื่อสู่เมืองร่างกุ้งซึ่งเป็นเมืองหลวง ในการรุกรนครั้งนี้กองทหารญี่ปุ่นกับกองทหารไทย ได้ร่วมมือกันเข้ามุกตลุยกองทหารอังกฤษแตกพ่ายไปตลอดแนว และเมื่อได้ทำการต่อสู้กันอยู่เป็นเวลา 42 วัน ร่างกุ้งก็ได้แตกลง⁵ ซึ่งได้นำความปิติยินดีมาสู่กองทัพญี่ปุ่นและกองทัพไทยเป็นอันมาก

¹หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2465 หน้า 1.

²บุญสิงค์ บุญคำ เทียวเมืองเชียงตุงและแคว้นสาละวิน หน้า 175.

³หนังสือพิมพ์นิกร ฉบับประจำวันที 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2486 หน้า 8.

⁴หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที 28 ธันวาคม พ.ศ. 2484 หน้า 1.

⁵หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที 11 มีนาคม พ.ศ. 2485 หน้า 1.

จอมพล ป. พิบูลสงคราม ผู้บัญชาการทหารสูงสุดของไทย ถึงกับได้ส่งสาส์นไปแสดงความชื่นชมยินดีกับการที่กองทัพญี่ปุ่นและกองทัพไทยสามารถเข้ายึดเมืองร่างกุ้งในครั้งนี้ได้ และทางกองทัพอากาศของไทย โดยนาวาอากาศเอกเฟื้อน ฤทธาคนี รองเสนาธิการกองทัพอากาศ กับเรืออากาศเอกหะริน หงสกุล ก็ได้ทำการบินโดยเครื่องบินแห่งกองทัพอากาศไทยไปร่างกุ้งด้วย เพื่อแสดงความยินดีแก่กองทัพญี่ปุ่นพันธมิตรผู้กล้าหาญที่สามารถยึดเมืองร่างกุ้งได้¹ ส่วนกรมโฆษณาการนั้นก็ได้เชิญชวนประชาชนทั่วราชอาณาจักร ให้ชักธงชาติไทยคู่กับธงชาติญี่ปุ่นเป็นเวลา 3 วัน นับตั้งแต่วันอังคารที่ 10 มีนาคม เป็นต้นไป เพื่อแสดงความยินดีในการที่กองทัพญี่ปุ่นพันธมิตรของไทย ยึดเมืองร่างกุ้งได้เช่นกัน ความร่วมมือทางทหารของไทยต่อญี่ปุ่นในครั้งนี้ ได้ทำให้ญี่ปุ่นได้ประสมชัยชนะอย่างใหญ่หลวงทั้งในการยุทธที่อิงกโปร์และร่างกุ้ง²

ประเทศไทยของเรานั้นถึงแม้จะไม่ได้อำนาจทหารไปร่วมรบกับญี่ปุ่นในทุกสภณภูมิก็จริง แต่ก็ได้อำนาจกำลังใจไปช่วยรบเคียงบ่าเคียงไหล่กับญี่ปุ่นอยู่ตลอดเวลา ดังเราจะเห็นได้ว่าเมื่อญี่ปุ่นมีชัยชนะในการรบที่มรณภูมิต่าง ๆ ก็ตาม ไทยเราก็อวดที่จะแสดงความชื่นชมยินดีกับใจดังเช่นเมื่อญี่ปุ่นได้โจมตีสิงคโปร์แตกลงในวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2485 คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ก็ได้มีโทรเลขไปแสดงความชื่นชมยินดีแก่สมเด็จพระจักรพรรดิญี่ปุ่นว่า

¹ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2485 หน้า 4.

² ขาวโชนาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 ประจำเดือน มีนาคม พ.ศ. 2485

"ในโอกาสที่กองทัพของพระองค์ได้เมืองสิงคโปร์ครั้งนี้ ในพระปรมาภิไธยของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หม่อมฉันขอแสดงความชมเชยอย่างสุดซึ้งมายังพระองค์ ในความสำเร็จอันรุ่งโรจน์ อย่างไม่น่ามาก่อนในประวัติศาสตร์ของโลก ..."¹

และเมื่อญี่ปุ่นกำลังรุกใหญ่ในเดือนกันยายน ของปี พ.ศ. 2484 นั้น นายวินัย ปานะนนท์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ซึ่งเป็นรัฐมนตรีที่สำคัญคนหนึ่งในคณะรัฐบาลของไทย ก็ได้มีความวิตกกังวลเป็นอย่างมากจนถึงกับให้สุภะโรไตรภพตระเวนต่างประเทศไปจนถึงหนังสือพิมพ์ นิวันจิซิมบุน ในประเทศญี่ปุ่นว่า

"ประชาชนชาวไทยชื่นชมในชัยชนะอย่างไพศาลของญี่ปุ่น... ประเทศไทยก้มหน้าในความปรารถนาที่จะทำการร่วมมือกับฝ่ายญี่ปุ่น เพื่อสถาปนาระบอบใหม่ในมหาอาณาจักรเอเชียตะวันออก... ถึงใจที่จะให้ไถ่กู้มาซึ่งดินแดนที่เสียไปกับจีนและมาลาญ ซึ่งไทยหวังความสนับสนุนจากญี่ปุ่น ประเทศไทยได้จำหน่ายคูปอง ยาง ข้าว ให้แก่ญี่ปุ่น ... ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นจะได้ขยายออกไปให้งอกงามเท่าที่โอกาสจะอำนวย"²

4.1.2 การให้ความร่วมมือทางทหารภายในประเทศ สำหรับในประเทศนั้นเพื่อที่จะให้งานของการทหารทั้งสองฝ่าย คือ ทั้งฝ่ายไทย และฝ่ายญี่ปุ่นได้ดำเนินไปด้วยดีและรวดเร็วทันกับความต้องการ จึงได้ตั้งกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง มีหน้าที่คือ

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2485
หน้า 186 - 187.

² หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2484 หน้า 1.

ระหว่างญี่ปุ่น-ไทย และ ไทย-ญี่ปุ่น เรียกว่า "คณะกรรมการผสม" โดยให้มี "กอง
อำนวยการ" เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการ ตั้งที่ทำการอยู่ ณ. หอการค้าไทย (สนาม
เสือป่า) จังหวัดพระนคร ประธานของคณะกรรมการผสมคือ พล.ต. หลวงวิจิตรสงคราม
เลขานุการ คือ ร.อ. อาจ เจริญศิลป์ กรรมการได้แก่ พ.อ. หลวงประสิทธิ์ยุทธศิลป์
พ.ท. ไชย ประทีปะเสน ฯลฯ เจ้าหน้าที่กองอำนวยการของคณะกรรมการผสม คือ
พ.ท.ม.จ. พิสิฐทิศพงศ์ กิตกุล พ.ต.บ.จ. ชิดชนก กุฎาการ ฯลฯ คณะกรรมการ
ผสมนี้โอนกรรมการขึ้นอยู่ดังต่อไปนี้คือ

1. อนุกรรมการเศรษฐกิจ
2. อนุกรรมการรถไฟ
3. อนุกรรมการขนส่งทางบก
4. อนุกรรมการขนส่งทางน้ำ
5. อนุกรรมการไปรษณีย์
6. อนุกรรมการตุลาการ¹

กรรมการผสมคณะนี้เป็นเจ้าหน้าที่เพียงส่วนเดียวเท่านั้นที่จะทำการติดต่อกับฝ่ายญี่ปุ่นใน
ทุกกรณี และสำหรับการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายญี่ปุ่นในส่วนภูมิภาค (นอกจากจังหวัดพระ-
นครและธนบุรี) ให้ขึ้นอยู่กับบัญชาทหารบกซึ่งหลวงประจำจังหวัด ณ. จังหวัดนั้นเป็นผู้แทน
และทำการตกลงในส่วนปลีกย่อยได้ แต่ถ้าเกี่ยวกับหลักการใหญ่แล้ว ต้องติดต่อกับ
ตรงกับคณะกรรมการผสมก่อนเสมอ ส่วนคณะกรรมการผสมนั้นให้มีหน้าที่ปฏิบัติตามนโยบาย
ของรัฐบาลทหารสูงสุด โดยทำการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายได้โดยตรง และ

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม ww 2/2:2 (1)

ให้เจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับการติดต่อนั้นปฏิบัติการให้ลุล่วงไปตามความประสงค์ด้วย

เพื่อความเข้าใจอันดีระหว่างไทยกับญี่ปุ่นในการปฏิบัติการทางทหาร ทางกอง
อำนวยการกรรมการผสมจึงได้เขียนคำประกาศเป็นภาษาญี่ปุ่น ไปประกาศไว้เพื่อให้
เจ้าหน้าที่ญี่ปุ่นทราบว่า ในกรุงเทพฯ นั้นเมื่อญี่ปุ่นมีธุระการงานที่จะทำการติดต่อกับ
ฝ่ายไทยแล้ว ขอให้เจ้าหน้าที่ญี่ปุ่นนั้น ๆ ไปทำการติดต่อโดยตรงกับเจ้าหน้าที่ของกอง
อำนวยการกรรมการผสม สำหรับหัวเมือง ขอให้เจ้าหน้าที่ญี่ปุ่นทำการติดต่อโดยตรง
กับข้าหลวงประจำจังหวัด และเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลไทย สำหรับทางฝ่ายไทยเราเอง
ก็ได้แจ้งไปให้กระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ ทราบว่าถ้ามีบุคคลฝ่ายทหารหรือฝ่ายพล
เรือนญี่ปุ่นไปติดต่อกับกระทรวง ทบวง กรม ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทหารของญี่ปุ่น ไม่
ว่าจะอาจอ่านาจดอย่างใด ๆ ก็ตาม ขออย่าให้ กระทรวง ทบวง กรม นั้น ๆ ติดต่อกับ
โดยตรงด้วยเลย ขอให้ติดต่อยานทางคณะกรรมการผสมเสมอไป และถ้าได้มีการอำนวยความสะดวก
ให้แก่ฝ่ายทหารญี่ปุ่นอย่างไรแล้ว ขอให้แจ้งให้คณะกรรมการผสมทราบทุก ๆ
ครั้ง และเพื่อให้การประสานงานระหว่างกระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ กับคณะกรรมการ
การผสมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงขอให้กระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ จัดผู้แทน
แ่งละ 1 นาย ไปเป็นผู้ติดต่อกับคณะกรรมการผสมด้วย¹ และเพื่อให้เจ้าหน้าที่
ในส่วนภูมิภาคสามารถดำเนินการในหน้าที่ตามที่กล่าวไว้โดยชัดแจ้งได้กำหนดแนวปฏิบัติ
ในการติดต่อช่วยเหลือกองทัพอันนี้ไว้ว่า

1. การจัดนายทหารติดต่อบริเวณทหารญี่ปุ่น เข้าไปในจังหวัดต่าง ๆ

ถ้าจังหวัดใดที่ทหารญี่ปุ่นเข้าไปเป็นหน่วยทหาร ให้ผู้บังคับบัญชาทหารในจังหวัดนั้น จัดนายทหารที่พอมีความรู้ภาษาอังกฤษมาทำหน้าที่ติดต่อกับประจำ 1 นาย

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:2 (1)

หรือมีฉันทินักกล่าวภาษาญี่ปุ่นหรือภาษาอังกฤษมาด้วย ถ้าไม่มีหน่วยทหารในจังหวัดนั้น กอรัไชนายตำรวจที่ปลัดกองและดั่งที่กล่าวแล้วข้างต้นนี้มาแทน ถ้าทหารญี่ปุ่นที่เข้าไปในจังหวัดนั้น ๆ เป็นส่วนมุคคัลหรือส่วนน้อย ก็ให้จัดผู้ที่มียศไล่เลี่ยกันไปสอยถามและให้ความสะดวกตามสมควร ผู้ที่ไปติดต่อนี้มีหน้าที่จะแจ้งใหญ่กับบัญชาทหารบกในความประสงค์ของทหารญี่ปุ่นเหล่านั้นต่อไปโดยด่วน แต่ถ้าเห็นว่าสิ่งใดที่เป็นการขัดต่อกฎหมายของบ้านเมืองหรือเป็นสิ่งที่เหลือความสามารถจะจัดให้ได้ ก็ใช้ดุลพินิจแก้ไขไปได้ที่เกี่ยวหากหน่วยทหารญี่ปุ่นที่เข้าไปนั้นเป็นหน่วยที่มีขนาดตั้งแต่ 1 กองร้อยขึ้นไปหรือมากกว่าหน่วยควยกัน ก็ต้องขอให้เขาจัดผู้แทนของเขาขึ้นมา 1 นาย เป็นประจำเช่นเดียวกัน

2. การช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อ

ก. ถ้าสิ่งที่ฝ่ายทหารญี่ปุ่นขอร้องขอให้ปฏิบัติจัดทำเป็นสิ่งที่ละอันพันละน้อย จะหาได้โดยไปต้องเสียมูลค่าหรือแบะจะต้องเสียบ้าง แต่อยู่ในความสามารถของเจ้าหน้าที่ ที่จะเอื้อเฟื้อช่วยเหลือไคเวนนี้แล้ว ก็ให้ปฏิบัติไปตามคำร้องขอไคั้นที่ในฐานะที่มีสัมพันธ์ไมตรีต่อกัน โดยไม่ต้องเรียกวงเงินเป็นมูลค่าอย่างไค แต่ต้องบันทึกไว้ทั้งหมด¹

ข. ถ้าสิ่งที่ขอร้องไคนั้นมีปริมาณมากหรือเป็นงานใหญ่อันจำต้องซื้อหาหรือมีเงินทุนสำหรับจัดทำแล้ว ก็ขอให้เป็นที่ตกลงกันเสียก่อนว่า ฝ่ายทหารญี่ปุ่นจะเป็นผู้จ่ายเงินให้แม้ว่าไม่สามารถจะจ่ายเงินสดในขณะนั้นไค ก็ขอให้ทำหลักฐานให้ไว้เป็นสำคัญ

ค. ถ้าสิ่งที่ขอร้องไคให้จัดทำนั้นเกี่ยวกับจะต้องอาศัยอำนาจตามกฎหมายฝ่ายบ้านเมือง ก็ให้ปฏิบัติไปได้เพียงเท่าที่กฎหมายให้อำนาจไว้

¹ ชาวโสมมาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม พ.ศ. 2485

การปฏิบัติดังกล่าวในข้อ ข - ก นี้ หากไม่เป็นที่ตกลงกันได้ ก็ให้เจ้าหน้าที่เสนอขอมายังผู้บังคับบัญชาของตน แต่ถ้าสิ่งใดเป็นสิ่งที่เร่ร่อนมาก ก็ให้แจ้งไปยังกรรมการผสมอีกทางหนึ่งด้วย

ง. โดยที่กองทหารญี่ปุ่นอาจไปตั้งอยู่นอกเมือง เช่น ตามอำเภอ ตำบลต่าง ๆ เป็นต้นดังนี้ ย่อมไม่สะดวกแก่ฝ่ายทหารญี่ปุ่น ที่จะติดต่อโดยตรงกับข้าหลวงประจำจังหวัด ฉะนั้นเพื่อแก้ความขัดข้องในข้อนี้ ข้าหลวงประจำจังหวัดอาจมอบให้นายอำเภอท้องที่นั้น ๆ เป็นผู้ติดต่อกับฝ่ายญี่ปุ่นได้ และให้ปฏิบัติตามเกณฑ์ในข้อ ก. ข. ค. ที่กล่าวมาแล้ว และถ้าเรื่องเกิดเป็นปัญหาไม่ตกลงกันได้ ก็ให้กรรมการอำเภอรายงานชี้แจงไปยังจังหวัด เพื่อจังหวัดจะได้พิจารณาอีกชั้นหนึ่ง หากเห็นสมควรจะสั่งให้อำเภอปฏิบัติตามคำขอรองได้ ก็ให้สั่งการไป แต่ถ้าไม่สามารถจะวินิจฉัยสั่งการได้ก็ให้รายงานไปยังผู้บังคับบัญชาของตน หากเป็นการควนให้แจ้งยังกรรมการผสมอีกทางหนึ่งด้วย

จ. ถ้าทหารญี่ปุ่นต้องการสิ่งของหรือสถานที่ ที่เป็นของราชการทหารแล้วตอบโต้ทันทีว่าต้องขออนุญาตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเสียก่อน แต่ถ้าเป็นของราชการส่วนอื่น ให้เจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจ และปฏิบัติไปในทางที่สมควร ถ้าตกลงกันได้หรือไม่ หรือสงสัยอย่างใด ให้รายงานต่อผู้บังคับบัญชา เพื่อขอรับคำสั่งต่อไป

ฉ. ถ้าสิ่งของใด ๆ เป็นของประชาชน ให้จัดการซื้อขายหรือให้เช่ากันได้ เช่นเดียวกับที่ไทยปฏิบัติต่อกองทัพไทย

อนึ่งเพื่อกันความยุ่งยากและกล่าวไรเกินควร อันมิใช่เป็นการปฏิบัติอันดีจริงควรที่เจ้าหน้าที่จะคอยช่วยเหลือให้ความสะดวก โดยรับจัดการให้เสียเองและพิจารณาถึงความต้องการของทหารไทยและประชาชนด้วย แล้วแบ่งสันปันส่วนกันไปตามความจำเป็น¹

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม พ.ศ. 2485

3. การรักษาความปลอดภัยและการปฏิบัติเมื่อฝ่ายผู้ป่วนและเกิดก่อกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของเจ้าหน้าที่

ก. ในจังหวัดนครและธนบุรี ให้โทรศัพท์แจ้งมายังกองสารวัตรเสมอ (โทรศัพท์เลข 30045) หรือกองอำนวยการแผนที่หอการค้า (โทรศัพท์ 31385, 31386) เจ้าหน้าที่จะมารับแจ้งให้กองสารวัตร. สมไปจัดการระงับได้ในทันที

ข. ตามจังหวัดต่าง ๆ ในภูมิภาค ถ้าจังหวัดใดมีทหารผู้ป่วนมาก ขอให้ปรึกษากับเจ้าหน้าที่ทหารผู้ป่วน ณ. ที่นั้น จัดตั้งเจ้าหน้าที่สารวัตรผสมขึ้นโดยมีเจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจไทยรวมกันฝ่ายหนึ่ง กับสารวัตรทหารของฝ่ายอื่นอีกฝ่ายหนึ่ง ถ้ามีเรื่องที่ไม่เมื่อใด ให้สารวัตรไทยติดต่อกับสารวัตรฝ่ายอื่นทราบ และไประงับเหตุร่วมกันทันที ถ้ามีทหารผู้ป่วนอยู่ด้วย ให้ติดต่อกับผู้บังคับบัญชาโดยตรง

ค. ให้รายงานไปยังกระทรวงมหาดไทยและแจ้งให้กรรมการผสมทราบโดยด่วนทุกครั้งที่

4. การปฏิบัติเมื่อทหารผู้ป่วน ใดก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่ฝ่ายไทย

เมื่อมีเหตุดังกล่าวดังเกิดขึ้น ณ. ที่ใด ๆ ก็ตาม เจ้าหน้าที่จะต้องสอบสวนบันทึกหลักฐานไว้ โดยละเอียดและแบ่งเป็นส่วน ๆ เช่นที่เกี่ยวกับรัฐบาลส่วนหนึ่ง และที่เกี่ยวกับประชาชนส่วนหนึ่ง¹

สำหรับการปฏิบัติระหว่างประชาชนชาวไทยกับทหารผู้ป่วนนั้น ได้มีคำสั่งแจ้งไว้ว่าควรระมัดระวังดังนี้คือ

1. ในเวลามีหน่วยทหารผู้ป่วนเดินทางผ่านจังหวัดหรืออำเภอใด คณะกรรมการจังหวัดหรือคณะกรรมการอำเภอหรือตำรวจ ควรพยายามสืบให้ทราบว่าผ่านวันและเวลาใด แล้วจัดข้าราชการพลเรือนตั้งแต่ชั้นตรีขึ้นไป 1 นาย พร้อมควายนายตำรวจ

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม พ.ศ. 2485

ไปทำการต้อนรับ การต้อนรับนี้ให้คณะกรรมการจังหวัด, อำเภอ ไปพบกับผู้บังคับหน่วยทหารญี่ปุ่นเพื่อถามทุกข์สุข และถามความต้องการที่จะให้ช่วยเหลือประการใดบ้าง แต่ถ้าจังหวัดนั้นมีหน่วยทหารตั้งอยู่ เมื่อคณะกรรมการจังหวัด หรือคณะกรรมการอำเภอ หรือตำรวจทราบกำหนดวันเวลาที่หน่วยทหารญี่ปุ่นจะผ่านแล้ว ให้ติดต่อไปยังผู้บังคับหน่วยทหาร ณ. จังหวัดนั้นทราบด้วย เพื่อจะได้จัดนายทหารรวมไปทำการต้อนรับ

2. ถ้ามีหน่วยทหารญี่ปุ่นมาพักในจังหวัดหรืออำเภอใด ให้คณะกรรมการจังหวัด หรือคณะกรรมการอำเภอนั้น จัดข้าราชการพลเรือนตั้งแต่ชั้นตรีขึ้นไป พร้อมควายนายตำรวจไปทำการต้อนรับ และติดต่อกับผู้บังคับหน่วยทหารนั้นเพื่อแสดงอัธยาศัยไมตรีแก่หน่วยทหารที่เข้ามาพักอยู่ในเขตของตน และถามทุกข์สุข ถามความต้องการที่จะให้ช่วยเหลือและพยายามให้ความสะดวกตามสมควร แต่ถ้าจังหวัดนั้นมีหน่วยทหารตั้งอยู่ ก็ให้ติดต่อไปยังผู้บังคับหน่วยทหารเพื่อจะได้ไปทำการต้อนรับพร้อมกัน¹

3. เมื่อหน่วยทหารญี่ปุ่นออกจากที่ตั้งในจังหวัดหรืออำเภอนั้นเพื่อเดินทางต่อไป ให้จัดการส่งโดยอนุโลมเช่นเดียวกับเมื่อเวลาต้อนรับ

4. ในเวลาที่หน่วยทหารญี่ปุ่นมาตั้งพักอยู่ ณ. ตำบลใด ควรตั้งเรือนราษฎรอย่าเข้าไปกลุ่มรวมห้อมล้อมให้ทหารได้รับความรำคาญ และอย่าได้แตะต้องร่างกายหรือสิ่งของของเขามาเป็นอันขาด ถ้ามีสิ่งของที่จะนำไปให้แก่ทหาร ก็ขอให้นำไปมอบแก่คณะกรรมการจังหวัด หรือคณะกรรมการอำเภอ เพื่อจัดการให้ตามความประสงค์

5. เพื่อแสดงอัธยาศัยไมตรีต่อกัน ควรแนะนำราษฎรให้ความสะดวกแก่ทหารญี่ปุ่นตามสมควร เช่น รถยนต์ของทหารญี่ปุ่นติดขัดควมช่วยประการใด ๆ ก็ดี ถ้าสามารถจะช่วยเหลือได้ ก็ให้ทำการช่วยเหลือทันที หรือถ้าราษฎรพบปะกับทหารญี่ปุ่นและทหาร

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม พ.ศ. 2485

ผู้ยื่นขอความช่วยเหลือในสิ่งที่คนไม่สามารถจะปฏิบัติได้ ก็ให้นำไปหาเจ้าหน้าที่รัฐบาล
ซึ่งอยู่ใกล้ที่สุด และขอสำคัญเมื่อได้รับความขอร้องแล้ว ไม่บังคับปฏิเสธ

6. ให้เจ้าหน้าที่ตักเตือน แนะนำราษฎร ให้ใช้กิริยามารยาทต่อทหารญี่ปุ่น
ด้วยความสุภาพเรียบร้อย สัมกับที่เป็นอารยชาติทุกประการ

อนึ่ง เมื่อเห็นกองทหารญี่ปุ่นเข้ามาหรือกลับออกไป สมควรที่ประชาชน
ชาวไทยจะแสดงอหยาตย์ไมตรีต้อนรับ เช่นด้วยการโบกมือ หรือส่งเสียงไชโยเป็นต้น¹

เพื่อเป็นการส่งเสริมสัมพันธไมตรีระหว่างรัฐบาลไทย และทหารญี่ปุ่นให้สนิท
สนมแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น กองอำนวยการของกรมการมณฑลได้ชี้แจงมาถึงกระทรวง ทบวง
กรม กอง, จังหวัดต่าง ๆ ว่า "เห็นสมควรที่หน่วยราชการ หรือเจ้าของสถานที่ต่าง ๆ
ซึ่งมีทหารญี่ปุ่นพักอาศัยอยู่ จะได้แสดงอหยาตย์ไมตรีโดยการจัดหาของรับประทานเท่า
ที่จะให้ได้เป็นมือเป็นกราว เอื้อเฟื้อแก่กองทหารญี่ปุ่นเหล่านั้นด้วย" จะเห็นได้ว่านโยบาย
นี้ ของกรมการมณฑลได้รับการตอบสนองจากส่วนราชการต่าง ๆ เป็นอย่างดี เช่น
กระทรวงการต่างประเทศ ได้ทำการช่วยเหลือทหารญี่ปุ่น โดยได้จัดผลไม้ต่าง ๆ เช่น
มะพร้าวอ่อน กล้วย ฝรั่ง กล้วยหอม ส้มเขียวหวาน ส้มโอ เป็นจำนวนมากนำไปให้กอง
ทหารญี่ปุ่นซึ่งพักอยู่ที่มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ ในวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2485² ส่วน
ประชาชนและข้าราชการในจังหวัดราชบุรี ก็ได้มีใบปลิวจัดนำสิ่งของเครื่องบริโภคนำไป
บอบให้แก่ฝ่ายทหารญี่ปุ่นด้วยอหยาตย์ไมตรีเช่นกัน โดยประชาชนในเทศบาลเมือง กับ
สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้จัดผลไม้ต่าง ๆ จำนวน 1 รถยนต์ บรรทุก
ไปบอบให้ทหารญี่ปุ่น ซึ่งพักอยู่ที่สโมสรเสือป่าเก่าที่สนามบิน ในวันที่ 14 ธันวาคม

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม พ.ศ. 2485
หน้า 2 - 4.

² กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:2 (11)
บันทึกขอความช่วยเหลือทหารญี่ปุ่นของกระทรวงการต่างประเทศ

พ.ศ. 2484 โดยนายกเทศมนตรีเป็นผู้นำไปมอบ¹ นอกจากนี้แล้วทหารญี่ปุ่นที่ได้รับบาดเจ็บไปทำการรักษาอยู่ตามโรงพยาบาลต่าง ๆ ก็ได้รับการเยี่ยมเยียนจากชาวไทย อยู่เสมอ เช่น ในวันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2485 ท่านผู้หญิงละเอียล พิบูลสงคราม กุหลาบธำรงกัณหาสวัสดิ์ คุณหญิงวิจิตรวาทการ คุณหญิงสงวน ปานะนนท์ ฯ ได้ไปเยี่ยมทหารญี่ปุ่นและทหารไทย ซึ่งพักรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลเสนารักษ์ มณฑลทหารบกที่ 1 และโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ พร้อมทั้งโกนหัวของชายไทยให้ด้วย²

การให้ความร่วมมือช่วยเหลือแก่กองทัพญี่ปุ่นของหน่วยราชการต่าง ๆ เท่าที่พอจะรวบรวมได้มีดังนี้คือ

กระทรวงเกษตรธิการ - ในการที่ทางราชการอนุญาตให้ทหารญี่ปุ่นเข้าพักในบริเวณสถานีทดลองเกษตรกลาง บางเขน ทางวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่บางเขน ได้ให้ทหารญี่ปุ่นยืมเตียงนอนของนักศึกษา 85 เตียง และหลอดไฟฟ้า 3 โหล และโรงเรียนเตรียมวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ที่จังหวัดเชียงใหม่ได้ให้ทหารอากาศญี่ปุ่นยืมเครื่องนอน 12 ชุด

กระทรวงสาธารณสุข - เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลจังหวัดปัตตานี ได้ช่วยเหลือรักษาพยาบาลทหารญี่ปุ่นที่ป่วยเจ็บและอุบัติเหตุ รวม 16 ราย

กระทรวงคมนาคม - กรมทางแขวงทางหลวงชุมพร ได้ให้ความช่วยเหลือแก่ญี่ปุ่นดังนี้

- เมื่อวันที่ 12 - 31 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ได้ให้เรือยนต์ 1 ลำ ไปใช้ในราชการทหารญี่ปุ่นเป็นเวลา 20 วัน เรือลำนี้ทหารญี่ปุ่นทำจมในลำน้ำกระบือ ทางกรมทางโกฏและซ่อมแซมเอง ไม่ได้อีกค่าทดแทน

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม ww 2/2:2 (11)
บันทึกข้อความเรื่องการช่วยเหลือทหารญี่ปุ่นของกระทรวงการต่างประเทศ

² หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2485 หน้า 4.

- เมื่อวันที่ 10 - 31 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ให้สำนักงานและที่ทำการ
หมวดการทางชุมพร ที่ทับหลิ เป็นที่พักของทหารญี่ปุ่นเป็นเวลา 22 วัน

- ให้คนงานของแขวงการทางชุมพรช่วยซ่อมสะพานเต็กโก เมากร 26.700 ใน
ทางสายกระบือ - ระนอง รวม 30 คน เพื่อประโยชน์ในการลำเลียงของทหารญี่ปุ่น
โดยเฉพาะ

กรมรถไฟ แจ้งว่า เจ้าหน้าที่ย้ายการเคมรตให้ช่วยเหลือทหารญี่ปุ่น
ดังนี้

- เมื่อวันที่ 17 - 18 มกราคม พ.ศ. 2485 เครื่องบินญี่ปุ่น 2 เครื่อง
ชนกันบนอากาศ เครื่องหนึ่งตกในน้ำกลางทุ่งนาหน้าสถานีรถไฟนครราชสีมา อีก
เครื่องหนึ่งตกที่ข้างสะพานยาวหน้าสถานีเดียวกัน เจ้าหน้าที่รถไฟไทยได้ช่วยเหลือหาเรือกับ
รถยนต์ให้ทหารญี่ปุ่นไปช่วยนักบินที่ประสบอันตรายดังกล่าวโดยรีบร้อน

- เมื่อวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2465 ขบวนรถไฟพิเศษของญี่ปุ่น บรรทุก
ยุทโธปกรณ์และเครื่องมือ เกิดเพลิงไหม้และระเบิดที่สถานีหนองสัง เครื่องบินถูกไฟ
ไหม้ 4 เครื่อง เจ้าหน้าที่รถไฟไทยช่วยดับเพลิง ตักขบวนรถแยกจากกันและเผ่า
ซากเครื่องบิน แล้วส่งให้ทหารญี่ปุ่นที่สถานีบางซื่อเป็นการรีบร้อน

กระทรวงอุตสาหกรรม - กรมโรงงานอุตสาหกรรมได้ขายแอลกอฮอล์บริสุทธิ์
ให้แก่อทหารญี่ปุ่น 2 กราว จำนวน 700 ลิตร โดยถิกรากาให้เป็นพิเศษ ต่ำกว่าที่ได้อ
ขายแก่อากาศหรือเอกชนทั่วไปถึง 50 ใน 100¹

กรมป่าไม้ แจ้งว่า หลวงพิภพวรินทร์ เจ้าพนักงานป่าไม้ คำนป่าไม้
กาโด จ. ขอลาเบเน ในประเทศพม่า ได้ทำการช่วยเหลือกองทหารญี่ปุ่นตั้งแต่วันที่
5 - 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2485 ดังรายการต่อไปนี้

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม ww 2/2:2 (11)
บันทึกข้อความเรื่องการช่วยเหลือทหารญี่ปุ่นของกระทรวงการต่างประเทศ

- จัดหาลำภาษาไทยให้แก่งองทัพบู้ 1 คน
- จัดหาเรือขนาดใหญ่สำหรับลำเลียงทหารจากมอลเมน ข้ามแม่น้ำสาละวิน

ไปยังเบะตะมะ รวม 3 ลำ

- จัดหาข่าวสาร รวม 15 กระสอบ และอาหารให้แก่งองทัพบู้
- เป็นล่ามภาษาพม่าให้แก่งองโฆจากการแห่งกองทหารญี่ปุ่น
- ทำการโฆษณาชักชวนให้ราษฎรในจังหวัดมอลเมนที่หนีภัยไปอยู่เกาะ พะลูน กลับยังภูมิลำเนาเดิม ซึ่งในการนี้ได้มีราษฎรกลับมายังภูมิลำเนาเดิมตามคำชักชวนเป็นจำนวนมาก

- จัดให้คนไปสืบราชการลับเพื่อหาที่ตั้งกองทหารอังกฤษ ซึ่งได้ถอยออกจากมอลเบนไปแล้ว ได้ความว่า ได้ถอยไปตั้งรับอยู่ ณ. ตำบลเซบะตวย และตวันเซ็ก จังหวัดคาโง ซึ่งได้แจ้งให้แก่งองทหารญี่ปุ่นทราบถึงการเคลื่อนไหวของกองทหารอังกฤษนี้แล้ว

- ได้เสนอรายชื่อชนชาวพม่า ซึ่งสมควรจะเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองจังหวัดมอลเบนให้แก่งองทัพบู้ตามกาขอร้องรวมทั้งสิ้น 10 นาย

- ในวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2485 ได้จัดหารถยนต์ 2 คัน ให้แก่งองทัพบู้สำหรับลำเลียงทหารพม่าอิสระจำนวน 36 คน ซึ่งได้ไปปฏิบัติภารกิจแล้วกลับยังประเทศไทย¹

ผู้บัญชาการตำรวจสนาม แจ้งว่า

- เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2484 เวลา 11.50 นาฬิกา เครื่องบินทหารญี่ปุ่น 3 เครื่อง บินจากทิศใต้ไปทิศเหนือ และเครื่องบิน 2 เครื่องเกิดอุบัติเหตุ

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:2 (11)
บันทึกขอความร้องการช่วยเหลือทหารญี่ปุ่นของกระทรวงการต่างประเทศ

ทางเครื่องบินกระแทกกัน ต้องร่อนลงที่ทุ่งนา ตำบลโพธิ์สเค็ด จ. นครศรีธรรมราช ซึ่งมีน้ำลึกประมาณ 2 เมตรเศษ เครื่องบิน 1 เครื่องจมโคลน นายนาวาอากาศโท ไม่ทราบนามเป็นนักบินได้เสียชีวิตอยู่ในเครื่องบินนั้น ส่วนอีกเครื่องหนึ่งนักบินบาดเจ็บ ตำรวจสนามประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ทำการช่วยเหลือโดยฉุดลากเครื่องบินขึ้นจากน้ำและโคลน และนำนักบินผู้บาดเจ็บไปทำการรักษาพยาบาล ตลอดจนช่วยในการเก็บศพผู้เสียชีวิตและเรือชนส่วนต่าง ๆ ของเครื่องบินที่ชำรุดนั้นด้วย

- เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2484 นายทหารญี่ปุ่นชื่อพันตรี บาโตบา เกินทางจากสงขลาไปยังภูเก็ต และได้ขอให้ช่วยเหลือเรือสำหรับใช้ลำเลียงทหารไปยัง ฝั่งรัฐมาลายู เจ้าหน้าที่ตำรวจสนามจึงเร่งรีบได้ช่วยจัดหาให้ตามความต้องการ ได้เรือกลไฟ 2 ลำ เรือยนต์ 4 ลำ เรือใบ 10 ลำ พร้อมควยคนประจำเรือ

กองทัพอากาศไทยได้ให้ความช่วยเหลือแก่ญี่ปุ่นดังนี้

- ให้แผนที่เดินเรือแก่ทหารเรือ 14 แผนที่
- ให้เรือชูชีพ ยืมลวกยกช่วยในการลำเลียง
- จัดนำร่องช่วยนำเรือพิฆาต "อาคาเซ" เข้ามากรุงเทพฯ
- ให้เรือพิฆาต "อาคาเซ" ยืมน้ำมันเชื้อเพลิง 250 ตัน
- ได้จัดเรือข่างบรรทุกน้ำจืด 300 ตัน ไปส่งเรือคาซุรากิ ที่ปากน้ำและ

เกาะสี่ช้าง

คณะกรรมการจังหวัดพิษณุโลก ได้ให้ความช่วยเหลือแก่ทหารญี่ปุ่นดังนี้

- ได้ช่วยจัดหาไม้และแปกสำหรับสร้างที่พักทหาร
- ปลุกสร้างยาบ้าโคกลับ จำนวน 4 หลัง และจัดเครื่องใช้ประจำสถานที่

ควย

- ให้นำประปาและไฟฟ้า
- ให้รถยนต์ขนกินทำสนามบินวันละ 1 - 5 คัน

คณะกรรมการ จังหวัดนครสวรรค์ ได้ให้ความช่วยเหลือแก่ทหารที่ญี่ปุ่นดังนี้

- จัดการบรรเทาไปสูบน้ำในที่สนามบิน 45 คน
- จัดกรรมกรขนของจากสถานีหนองปลิงไปสนามบิน 110 คน
- จัดราษฎรช่วยขนขึ้นเครื่องบินจากหนองไผ่ลม เพื่อนำบรรทุกเรือไปกรุง-

เทพฯ 50 คน

- จัดราษฎรช่วยตากถางต้นไม้และปราบพื้นที่นาเพื่อนำรถยนต์เข้าบรรทุกขึ้นส่วนเครื่องบินที่ควบคุมหนองโคก¹

๗ ล ๗

และเพื่อให้ญี่ปุ่นได้ทราบโดยทั่วกันถึงความช่วยเหลือต่าง ๆ ที่หน่วยราชการของไทยได้ให้แก่กองทัพญี่ปุ่น ทางกองบัญชาการทหารสูงสุด จึงขอให้หน่วยราชการต่าง ๆ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือแก่ฝ่ายทหารญี่ปุ่นไปอย่างใด ให้รายงานผลการช่วยเหลือนั้นมายังกองบัญชาการทหารสูงสุดด้วย แล้วกองบัญชาการทหารสูงสุด จะแจ้งไปให้กระทรวงการต่างประเทศและคณะกรรมการสมทบ ทางกระทรวงการต่างประเทศและคณะกรรมการผสมก็จะแจ้งไปให้สถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นและทางทหารที่ญี่ปุ่นทราบอีกต่อหนึ่ง² เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงความร่วมมือกันในระหว่างประเทศที่ได้มีสัญญาว่าบริบูรณ์

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:2 (11)
บันทึกข้อความเรื่องการช่วยเหลือทหารญี่ปุ่นของกระทรวงการต่างประเทศ

² กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:2 (11)
การช่วยเหลือทางการทหารแก่ญี่ปุ่น

การให้ความร่วมมือช่วยเหลือแก่ญี่ปุ่นนั้น ไทยเราได้มีความระมัดระวังเป็นอย่างมากที่จะต้องเป็นการให้ความร่วมมือช่วยเหลือในลักษณะที่ไทยเราจะต้องรักษาเกียรติและประโยชน์ของเราไว้ให้ได้มากที่สุด โดยให้ประโยชน์แก่ฝ่ายญี่ปุ่นด้วยในขณะเดียวกัน ในเรื่องนี้ พ.ท. ไชย ประทีปะเสนได้กล่าวในที่ประชุมคณะกรรมการผสมเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2485 ว่า

"... เพื่อต้องการอะไรจากเรา ก็ควรให้เขา แต่ต้องไม่ให้ลืมว่าอย่าให้เสียประโยชน์ของเราด้วยในเวลาเดียวกัน ทั้งนี้โปรดอย่าเข้าใจว่า ที่เราช่วยเหลือเขานั้นเป็นไปในฐานะผู้รับใช้หรือทาสในเรือนเบี้ย สนับสนุนว่าเราจะใช้ใครไปทำธุรกิจอย่างใดอย่างหนึ่ง เราก็จะต้องให้เครื่องมือแก่เขาเพื่อประโยชน์ในกิจการของเราเอง เราทำให้ญี่ปุ่นญี่ปุ่นก็อาจตอบแทนเราได้ในภายหลัง การจับคนตามความต้องการของฝ่ายญี่ปุ่นนั้น จะเรียกว่าเป็นความจำเป็นต้องกระทำก็คงไม่ผิด เพราะถ้าเราไม่ติดคอให้เขา เขาจัดทำไปเองโดยพลการ ก็ยิ่งจะทำให้ความยุ่งยากให้เกิดขึ้นได้มาก..."¹

และเมื่อคณะกรรมการผสม ได้กลายเป็นกรบประสานงานพันธมิตรไปแล้ว พ.ท. ไชย ประทีปะเสนเจ้ากรบประสานงานพันธมิตร ก็ได้มีหนังสือที่แจ้งไปให้กระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ของไทยทราบถึงนโยบายของกรบประสานงานพันธมิตรอีกว่า

"ตามที่กรบประสานงานพันธมิตร หรือกรรมการผสมเก็บได้ออกหนังสือสำคัญเกี่ยวกับเรื่องอำนวยความสะดวกให้ฝ่ายญี่ปุ่นต่อไปนั้น หมายความว่าให้ช่วยเหลือความสมควรในเรื่องความปลอดภัย การกินอยู่

¹ กองบรรณสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม ww 2/2:2 (2)
เรื่องคณะกรรมการผสมไทย-ญี่ปุ่น

อย่างแขกที่มาเยี่ยมธรรมดา ไม่หมายความว่าจะให้ปฏิบัติตามคำสั่งหรือตอบคำถามของเขาทุกอย่างไปหมด หากจะให้ติดคอเรื่องอะไรจะไต่บ่งให้ทราบในหนังสือเสมอไป ถ้าถามสิ่งที่เป็นความลับหรือเป็นประเพณีที่บอกไม่ได้ หรือผู้บังคับบัญชาสั่งไม่ให้บอก ก็ให้เขาขาดทางกรมประสานงานพันธิบัตร..."¹

นี่เป็นการแสดงให้เห็นว่าไทยเราไม่ได้ไว้วางใจญี่ปุ่นเสมอไป ได้มีความระมัดระวังในการติดต่อกับญี่ปุ่นอยู่ตลอดเวลา

4.2 ความร่วมมือทางการเมือง

4.2.1 การแลกเปลี่ยนทางการทูต

เนื่องจากรัฐบาลไทยได้ร่วมมือกับรัฐบาลญี่ปุ่น โดยการลงนามในกติกาสัญญาวสันตไมตรี และได้เข้าร่วมงานสงกรรมโดยการส่งกองทัพบกไปทำการรบในทางภาคเหนือของไทยอยู่ ก็ย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องหาทางเชื่อมมิตรภาพระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่นให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นด้วยการให้ความร่วมมือทางการเมือง โดยการส่งคณะทูตพิเศษลงลงกติกาสัญญาวสันตไมตรีระหว่างไทยกับญี่ปุ่นไปยังประเทศญี่ปุ่น คณะทูตพิเศษของไทยที่ได้เดินทางไปยังประเทศญี่ปุ่นในครั้งนี้ มี พล. ท่านนายพลโท พระยาพลพลพยุหเสนา เชมบูรณ์ เป็นประธาน นอกจากนี้ก็มี พล. ท่านนายนาว่าเอกฉวัณย์ ชำรงคณาว่าสวัสดิ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม พล. ท่านวนิช ปานะนนท์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ฯ ร่วมคณะไปด้วย² คณะทูตพิเศษของไทยได้

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:2 (14)

หนังสือสำคัญอำนวยความสะดวก

² ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 4 ประจำเดือนเมษายน พ.ศ. 2485

ออกเดินทางไปประเทศญี่ปุ่นเมื่อวันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2485 จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีไทยได้ฝากศาสนและคาบไทยไปให้แก่นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นด้วย ในสำเนาของนายกรัฐมนตรี มีข้อความว่า

"ในโอกาสที่คณะทูตพิเศษแห่งประเทศไทย ซึ่งมีนายพลโท พระยาพลพลพยุหเสนา เป็นประธาน เดินทางมายังประเทศญี่ปุ่นครั้งนี้ ข้าพเจ้าถือโอกาสร้องขอให้ช่วยนำคาบไทยเล่มหนึ่ง ซึ่งโกทำขึ้นเป็นพิเศษ มาเป็นของขวัญแก่ พล. ท่านเป็นส่วนตัว ขอ พล. ท่านได้โปรดรับของอันนี้ เพื่อเป็นเครื่องแสดงความเคารพและรักใคร่ไมตรีจิตอย่างสูงจากข้าพเจ้า และขอให้คาบของขวัญเล่มนี้ จงเป็นที่ระลึกแห่งการร่วมมือระหว่างชาติทั้งสองของเรา ที่กำลังพากันเข้าศึกศัตรู เพื่อนำความสงบสุขความร่มเย็น มาสู่ชาติเอเซียของเรา"¹

คณะทูตพิเศษของไทยได้รับการต้อนรับจากญี่ปุ่นเป็นอย่างดียิ่ง ทำให้สัมพันธ์ภาพระหว่างไทยและญี่ปุ่นแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น ผลงานที่คณะทูตพิเศษได้ทำไปในครั้งนี้ ได้เป็นที่พอใจทั้งทางฝ่ายรัฐบาลไทยและรัฐบาลญี่ปุ่น ดังเราจะเห็นได้ว่าเมื่อคณะทูตพิเศษได้เดินทางกลับมาถึงประเทศไทยแล้ว ก็ได้มีการเลี้ยงต้อนรับกันอย่างมากมาย เช่น สมาคมไทย-ญี่ปุ่น ในกรุงเทพฯ ก็ได้จัดงานเลี้ยงเพื่อแสดงความยินดีต้อนรับเป็นการเฉลิมเกียรติแก่คณะทูตพิเศษประเทศไทย ในค่ำวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2485 ณ เวทีลีลาศสวนอัมพร²

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 5 ประจำเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2485
หน้า 691 - 692.

² ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 6 ประจำเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2485
หน้า 827 - 828.

ส่วนทางประเทศญี่ปุ่นนั้นก็ได้จัดส่งคณะทูตใหญ่มายังประเทศไทยเพื่อเป็นการ
ตอบแทนที่ไทยได้ส่งคณะทูตพิเศษของไทยไปยังญี่ปุ่น คณะทูตใหญ่ญี่ปุ่นได้เดินทางมาถึง
กรุงเทพฯ ในวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2405 โทยมี พณ. ท่านโกกิ อิโรตะ อดีต
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังประเทศ เป็นหัวหน้าบาเจริญสับพันธไมกร¹ ในครั้ง
นี้ทางรัฐบาลญี่ปุ่นได้มีหนังสือมาถึงรัฐบาลไทยในนามของสมเด็จพระจักรพรรดิอิโรอิโด
ว่า

"... ด้วยการทำการศึกษาสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศญี่ปุ่น
กับประเทศไทย ได้เพิ่มพูนความรู้โรจน์อันไม่มีทั่วหย่างมาแต่กาลก่อน
แก่ประวัติศาสตรความสัมพันธ์ทางไมตรีระหว่างประเทศทั้งสองของเรา
และได้คำนวณส่วนบำรุงอันก็ค่าในการสถาปนาวางไฟบุญแห่งกันและกัน
ในมหาเอเชียวนออกหย่างมั่นคง

และสมเด็จพระราชาธิบดีก็ไ้ทรงสดงสัณฉวไมตรีขึ้นชม ยินดี
กับทั้งพระราชวัชยาสัยในจิตรภาพอันแท้จริง โดยไ้ทรงแต่ง พะนาย
พลโท พระยาพลพลพยุหเสนามาเป็นหัวหน้าคณะทูตพิเศษยังราช
สำนักนี้ อันเป็นที่ปลามปลื้มปิติแก่เราหย่างมาบชั้

ฉะนั้นฝ่ายเรากไ้ตกลงที่จะแต่งร้ดทูตไทยในคณะทูตพิเศษมา
ยังพระราชสำนักของพระองค์ คือ โทกิ อิโรตะ, ยูนิชิ ผู้ไ้รับเกร์อง
ราชอิสริยาภรณ์อาทิตย์อุทัยชั้นที่หนึ่งของเรา ซึ่งไ้รับทราบไว้ว่าราช
หริทัยหย่างสูงของเรา เพื่อจะไ้มาทูลสดงความยินก็อันกอบด้วย
ความเคารพของเรา ในการที่ไ้กระทำการศึกษาหาหน้บไ้ตร้กัน

¹ ชาวโยนณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 7 ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2485

กับทั้งมาทูลความที่เราขอบพระทัยในพระกระแส ซึ่งซึ่งพระกรุณา
ประทานมา และทูลให้จงทราบความที่เรารู้สึกนับถืออย่างซึ้งและรัก
ใคร่อย่างจงใจถวาย

หลักปณิธานอันไม่เปลี่ยนแปลงแห่งจักรวรรดิของเรามีอยู่ว่า
จะให้บันชานานาชาติได้ดำรงอยู่ในภาวะที่สมควน และจะช่วยบำรุง
สันติภาพ และความไพบูรณ์ของโลกด้วยการกระทำนี้ ส่วนความมั่ง
คั่งและการฟื้นฟูเอาเชิยตัววันออกโดยเฉพาะ ก็เป็นวัตถุประสงค์ที่ปรารถนาอัน
แรงกล้ายิ่งของเราอยู่เสมอ ฉะนั้นจักรวรรดิของเราโดยเคารพ
เอกราชแห่งประเทศไทย จึงได้สนับสนุนประเทศของพระองค์
ในการเพิ่มพูนกำลังของชาติ ฝ่ายประเทศไทยก็ได้เข้าใจถูกต้อง
ถ่องแท้ในเจตนาอันแท้จริงแห่งจักรวรรดิของเรา จึงได้ตั้งมั่นอยู่
ในวิโรภาพอันหนักแน่นต่อจักรวรรดินี้เสมอมา ... เราเชื่อมั่นว่า
โดยถือตามเจตนาของเราอยู่เสมอ โลกก็จะปฏิบัติภารกิจของตน
อย่างสมเกียรติ..."¹

คณะทูตไทยที่เพิ่งได้รับการต้อนรับจากไทยเป็นอย่างดียิ่ง หนังสือพิมพ์ทุกฉบับ
ในประเทศไทยได้พากันประโคมข่าวการมาเยือนเมืองไทยของคณะทูตไทยที่เพิ่ง
นี้ พร้อมทั้งนำรูปและประวัติของคณะทูตไทยผู้มาเยือนมาลงอย่างละเอียด เพื่อเป็น
การกระชับความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยและญี่ปุ่นให้มากยิ่งขึ้น² หนังสือพิมพ์ศรีกรุง
ฉบับประจำวันที 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2485 ได้พาดหัวข่าวว่า "นักเรียน

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:2 (4)
การพิจารณาให้มีเจ้าหน้าที่โฆษณาประจำกรุงโตเกียว

² หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2485 หน้า 6-7.

ชายหญิงและประชาชนต้อนรับกับสิ่ง ซึ่งไครรงก์และองศาที่กัอยู่หัยปลิวสลอนทั่วไป" พร้อมทั้งไก่อบรรยายรายละเอียดลงไปว่า

"นับเป็นประวัติการณ์อันยิ่งใหญ่ของประเทศไทย ที่คณะทูตพิเศษ ญีปุ่นไก่อเดินทางมาถึงประเทศไทย เพื่อฉลองกติกาสัญญารหว่างไทยกับญีปุ่น ระหว่างไทยกับญีปุ่น และเป็นการตอบแทนคณะทูตพิเศษของไทยซึ่งไก่อเดินทางไปฉลองกติกาสัญญารหว่างไทยกับญีปุ่น ณ. กรุงโตเกียวเมื่อเร็ว ๆ นี้"¹

ทางรัฐบาลไทยไก่อจัดให้มีการเลี้ยงกัอนรับกันอย่างมโหฬารที่กระทรวงการต่างประเทศ และไก่อนำป้ทองเทียวยังสถานที่สำคัญในประเทศไทย รวบทังการไปพักย่อนหย่อนใจและชบภูมิประเทศอันสวยงามในสถานที่บางแห่ง เช่น หัวหิน เป็นต้น² คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไก่อได้ออกรับคณะทูตใหญ่ญีปุ่น ณ. พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท และในโอกาสนี้ไก่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่ง

มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก	แก่ พล. ท่าน โกลิ อีโรตะ
ปดมาภรณ์ช้างเผือก	แก่ พล. ท่าน ยาสุกิตี ยาคาเบ
ปดมาภรณ์มงกุฎไทย	แก่ พล. ท่าน อิตาโระ บิสุโนะ
ปดมาภรณ์มงกุฎไทย	แก่ พลตรี กิโยโทบิ โอคาโมโตะ
ปดมาภรณ์มงกุฎไทย	แก่ พลเรือตรี กานกิอิ วาโคอิ
ทวีติยาภรณ์ช้างเผือก	แก่ ไวล์เคานต์ มิชิฮารุ มิชิยะ

¹หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2485 หน้า 1,2.

²หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2485 หน้า 1.

พร้อมทั้งได้โปรดเกล้า ฯ พระราชทานเลี้ยงอาหารกลางวัน ณ. พระที่นั่งบรมพิมานด้วย¹

การมาเยือนประเทศไทยของคณะทูตใหญ่ญี่ปุ่นในครั้งนี้ นับได้ว่าประสบความสำเร็จเป็นอันมาก ในการที่จะกระชับความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาวไทยและชาวญี่ปุ่น และเมื่อ พล. ท้าวโลกิ วิโรตะ ได้เดินทางพร้อมด้วยคณะกลับไปประเทศญี่ปุ่นนั้น ก็ได้กล่าวแทนหนังสือพิมพ์ที่สนามบินเชียงใหม่ ถึงการมาเยือนเมืองไทยในครั้งนี้ไว้ว่า

"เพียง 6 เดือนก่อนหน้านี้ ก็ก่อนที่จะเกิดสงครามแห่งมหา

เอเซียตะวันออกนี้ ประเทศไทยยังมีสัมพันธภาพกับสหรัฐอเมริกาเจือปน อยู่อย่างชัดเจน แต่ท่านนายกรัฐมนตรี หิโอบุสสกราบแห่งประเทศไทย มีความกึกก้อง นำประเทศผ่านความคับขันไปได้ โดยเข้าร่วมมือกับ ฝ่ายญี่ปุ่น ในระหว่างที่ฉับไปปฏิบัติหน้าที่อย่างซื่อสัตย์ในประเทศไทย ฉันได้ สันทนาการกับบรรดาผู้นำของประเทศนั้นทุกคน ใครจะคิดเห็นประเทศ ญี่ปุ่นมีชัยชนะในสงครามครั้งนี้ เขาได้ทำให้ประจักษ์แก่ฉันว่า ประเทศ ของเขาคงใจอย่างแน่วแน่ ที่จะได้ร่วมมือกับเรา เท่าที่ประเทศอัน เล็กของเขาสามารถจะทำได้..."²

และได้แถลงแก่ผู้แทนหนังสือพิมพ์ เมื่อถึงสนามบินพุทฺธิโกะว่า

"ความรู้สึกลึกซึ้งของฉันเกี่ยวแก่ประเทศไทยนั้น เมื่อสรุปแล้วก็ถือว่าประเทศไทยกำลังร่วมมืออย่างเข้มแข็งกับญี่ปุ่นในการสร้างวงศ์พ-
บุคย์ร่วมกัน และกำลังร่วมใช้กำลังทั้งหมดในอันที่จะให้งานนี้สำเร็จ
ต่อไป"³

¹หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2485 หน้า 3.

²หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที 19 กันยายน พ.ศ. 2485 หน้า 12.

³ก.

การมาเยือนเมืองไทยครั้งสำคัญยิ่งก็คือ การมาเยือนของพลเอก วิเทกี โตโจ ในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทหารบกญี่ปุ่น ซึ่งทำให้ประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทยมีความสัมพันธ์กันกระชับแน่นยิ่งขึ้น ผู้นำของประเทศทั้งสอง คือ วิเทกี โตโจ แห่งญี่ปุ่นและ จอมพล ป. พิบูลสงคราม แห่งประเทศไทย ได้พบปะสนทนากันที่กรุงเทพฯ ในวันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ. 2486 ผู้นำทั้งสองได้ร่วมกันพิจารณาสถานะการณ์สำคัญของโลก และความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่น รวมทั้งได้แลกเปลี่ยนความนึกเห็นร่วมกันและกัน เกี่ยวกับวิธีการที่จะทำให้เกิดความกลมเกลียวในวงไพบูลย์มหาเอเซียบูรพา และการดำเนินสงครามร่วมกันให้เป็นผลสำเร็จ ผลแห่งการพบปะกันครั้งนี้ นายกรัฐมนตรีของทั้งสองประเทศได้ยืนยันว่าฐานะของมหาเอเซียบูรพามันคงแข็งแรง ทั้ง ๆ ที่สหรัฐอเมริกาและอังกฤษได้พยายามที่จะทำให้ฐานะของตนที่เสียไปคืนมา พร้อมทั้งได้แสดงความนึกเห็นร่วมกันว่า การสร้างวงไพบูลย์ร่วมกันในมหาเอเซียบูรพานั้น จะสำเร็จได้ก็เมื่อรัฐที่ประกอบเข้าเป็นเอเชียนี้ และประชาชนของดินแดนเหล่านี้ ได้เพิกพวงวามสมัครนบนรากฐานแห่งการเคารพซึ่งอธิปไตยของกันและกัน นอกจากนั้นท่านนายกรัฐมนตรีโตโจ ได้กล่าวยืนยันอีกครั้งหนึ่งว่า ญี่ปุ่นจะเคารพอธิปไตยและเอกราชของไทยอยู่เสมอ และปรารถนาที่จะได้เห็นความจริงรุ่งเรืองของประเทศไทย¹ การยืนยันถึงความตั้งใจที่ดีของญี่ปุ่นที่มีต่อไทยในครั้งนี้ ได้ทำให้บรรยากาศในการพบปะระหว่างผู้นำของไทยและญี่ปุ่นเต็มไปด้วยมิตรภาพมากยิ่งขึ้น ดังเราจะเห็นได้จากโทรเลขของ พล. ท่าน วิเทกี โตโจ ซึ่งบิดาชอบคุณจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีของไทยในการที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ให้การต้อนรับอย่างฉวีญาติสนิทว่า

¹ ข่าวโฆบตการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 7 ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2486

"ในการมาเยี่ยมประเทศของ พระ ท่านของฉันทครั้งนี้ ฉันทได้มีโอกาสพบปะท่านเป็นครั้งแรกด้วยจิตใจอันเปี่ยมด้วยความชื่นชมยินดี มาแต่เดิวก่อน และได้นสนทนากับพระท่านอย่างสนิสนม ในทางที่จะให้ความร่วมมือระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่นได้ก้าวหน้ามั่นคงยิ่งขึ้น ซึ่งได้ทำให้ฉันทมีความรู้สึกปลื้มปิติยินดีอย่างยิ่ง ในระหว่างเวลาที่ฉันทพักอยู่ในกรุงเทพฯ ฉันทได้รับความเอื้อเฟื้อจากพระท่าน ท่านผู้หญิง และบิดาของพระท่านฉันทญาติที่สนิทเป็นหย่างดียิ่ง ทั้งนี้ฉันทจะรีบเสียใจไปเป็นอันขาด ฉันทขอถือโอกาสนี้สดแสดงความขอบคุณมายังครอบครัวของพระท่านด้วย"¹

จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีไต่ถามโทรเลขตอบการขอบคุณของ พลเอกวิเศษ โกลา ไปว่า

"ฉันทได้รับโทรเลขของพระท่านแล้วด้วยความขอบคุณ และยินดีที่พระท่านได้ถึงแล้วโดยสวัสดิภาพ ในการที่พระท่านให้เกียรติยศมาพบกันฉันทอย่างมิตรอันสนิทในครั้งี้ จะเป็นสิ่งที่จารึกอยู่ในใจของฉันทของประชาชนชาวไทยและครอบครัวของฉันทโดยไม่มีวันลืมเลย การต้อนรับที่ฉันท ประชาชนชาวไทย และครอบครัวของฉันทได้จัดการรับรองในคราวนี้ รู้สึกว่ายังชอบกว่าเกียรติยศ ที่พระท่านสมควรจะได้รับยิ่งเป็นอันมาก หากมีสิ่งใดที่บกพร่อง ขอได้โปรดให้อภัยด้วย..."²

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 7 ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2486

หน้า 593 - 594

² ล.ค. หน้า 594 - 595.

การมาเยือนเมืองไทยของ พล. ท่านอิเดกิ โตโจ ในครั้งนี้ เป็นการรับรอง
 ความเป็นมิตรและความเท่าเทียมกันระหว่างไทยกับญี่ปุ่นใหม่ที่กำลังยิ่งขึ้น และได้ทำให้ภาพ
 พจน์ที่ไม่ดีของญี่ปุ่นในสายตาของคนไทยทั่ว ๆ ไปลดน้อยลงไป ก่อให้เกิดความไว้วาง
 ใจ เชื่อใจ เข้าบาแทนที่ ในสายตาของชาวต่างชาตินั้น การมาเยือนเมืองไทยของ
 โตโจก็ก่อให้เกิดความรู้สึกกรั่นกร้ามขึ้นมาว่า ไทยกับญี่ปุ่นได้ร่วมมือกันอย่างจริงจังแล้ว
 ลงกราบกงจะรุดหน้าไปได้ไกล เพราะความร่วมมือระหว่างไทยกับญี่ปุ่นแน่นแฟ้นมากขึ้น
 วงใหญ่แห่งมหาเอเซียบูรพาที่จะเข้มแข็งขึ้นมาอย่างหลีกเลี่ยงไปได้ ประเทศใดที่ยัง
 ดังเลใจอยู่ว่าจะเข้าร่วมกับญี่ปุ่นหรือไม่ ก็อาจจะต้องตัดสินใจใหม่อีกครั้งหนึ่ง ซึ่ง
 อาจจะนำประโยชน์มาสู่ประเทศญี่ปุ่น และวงใหญ่แห่งมหาเอเซียบูรพามากขึ้นก็ได้
 การร่วมมือกันระหว่างไทยและญี่ปุ่นในการ เลิกกันสิ่งทูตไปมานี้จึงได้ประโยชน์อย่างมาก
 มาย

นอกจากกษัตริย์จะมีความสำคัญมากในฐานะที่ทำให้ความร่วมมือกันในทางการ
 เมืองระหว่างไทยกับญี่ปุ่นเข้มแข็งยิ่งขึ้นแล้ว ทูตเองแต่ละฝ่ายที่ประจำอยู่ในประเทศ
 ศาสนาของตานั้น ก็มีความสำคัญไต่ยิ่งย่อนไปกว่ากัน เอกอัครราชทูตของไทยที่
 ประจำกรุงโตเกียว ในระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ. 2485 - กันยายน พ.ศ. 2486
 นั้น ก็คือ พล. ท่านอิเดกิ ชัยนาม ซึ่งเป็นผู้ที่ได้มีส่วนเป็นอย่างมากที่ทำให้ความ

สัมพันธ์และความร่วมมือกันในทางการเมือง ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นได้ดำเนินไปอย่างราบรื่น ถึงแม้ว่าใจจริงของท่านแล้วจะไม่ชอบญี่ปุ่นนักก็ตาม¹ แต่เพื่อเห็นแก่ประโยชน์ของประเทศชาติบ้านเมือง ก็ได้พยายามปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างดีที่สุดในช่วงที่ดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตอยู่ พล. ท่านดิเรก ชัยนาม ได้ใช้วิธีการของทูต คือพูดให้ญี่ปุ่นเชื่อและวางใจในรัฐบาลและประชาชนชาวไทย เช่น พล. ท่าน ดิเรก ชัยนาม ได้กล่าวเมื่อ พล. ท่าน อิกเกิ โคโจ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นได้จัดเลี้ยงอาหารค่ำเพื่อเป็นเกียรติยศและต้อนรับตัว พล. ท่าน ดิเรก ชัยนาม เองว่า "... ประชาชนชาวไทยปลื้มปิติกับญี่ปุ่น และพร้อมที่จะร่วมมือต่อสู้จนวาระสุดท้าย... คำพูดดังกล่าวนี้ของทูต บ่อมทำให้ญี่ปุ่นเลิกกลัวเราขึ้น และภูมิใจว่า ไทยจะต้องเป็นมิตรที่แท้จริงของญี่ปุ่นตลอดไป และเกิดความมั่นใจในเราและทางการเมืองของตนขึ้นมาอย่างมาก²

¹ดิเรก ชัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 200.

²หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที 31 มีนาคม พ.ศ. 2485

4.2.2 การส่งข้าราชการไทยไปปฏิบัติงานและการเข้าร่วมการประชุมนานาชาติ แห่งมหาเอเชียบูรพา ที่กรุงโตเกียว

รัฐบาลไทยในขณะนั้นได้ใช้วิธีการระดมมิตรระหว่างไทยกับญี่ปุ่นซึ่งอีกวิธีหนึ่งก็คือการส่งข้าราชการไทยไปปฏิบัติงาน ณ ประเทศญี่ปุ่น เช่น ได้ส่งนายไฟโรจน์ ชัยนาม อธิบดีกรมโฆษณาการ และนายปรีชาบุศยาสน์ ปันยารชุน นายกรมภาพยนตร์ไปพิมพ์หนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย เดินทางไปปฏิบัติงานตามการโฆษณา ณ ประเทศญี่ปุ่น เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2486 และนายไฟโรจน์ ชัยนาม ได้กล่าวคำปราศรัยกับประชาชนชาวไทยถึงการปฏิบัติงานของเขาที่ประเทศญี่ปุ่นทางสถานีวิทยุโตเกียว เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2486 ว่า

"... การปฏิบัติงานทุกแห่ง ก็ได้รับการต้อนรับ และความสะดวกรเป็นหย่างดี เจ้าหน้าที่โคสแกงอัสยาตย์ไมตรีอันน่าขอบคุนยิ่ง โดยให้เกียรติยศแก่ชาติไทยของเราด้วยการประดับประกาศณที่ด้วยธงไทย และทงญี่ปุ่นก็งดเวลาพักที่พวกเราโคสแกงอัสยาตย์ไมตรีนั้น ฉันจะเว้นเสียมิได้ที่จะแสดงความขอบคุณอันดีต่อหนังสือพิมพ์ญี่ปุ่น ที่ได้ลงข่าวต้อนรับพวกเราด้วยไมตรีอันดียิ่ง..."¹

ต่อมาเมื่อได้มีการเปิดประชุมบรรดาผู้แทนของประเทศแห่งมหาเอเชียบูรพาอันมีประเทศไทย จีน มานจูว้า ฟิลิปปินส์ ญี่ปุ่น พม่า ขึ้น ณ กรุงโตเกียว เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2486 เพื่อที่จะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และปรึกษาหารือในการดำเนินสงคราม และการสถาปนาทางใหม่ลุ่มมหาเอเชียบูรพานั้น ประเทศไทยเราก็ได้ส่งพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวรรณไวทยากร ไปร่วมประชุมที่กรุงโตเกียวแทนนายกรัฐมนตรีของไทย นอกจากนี้ก็มี พล.ท. พลตรี ไชย ประทีปะ เภา เภาธิการ คณะรัฐมนตรีและราชบริพารข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศ นายสวัสดิ์ วิจิตรยาการ ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ นายวิภากร อรรถยุภา อธิบดีกรมการ เมืองฉะว้นออก

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 7 ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2486

หม่อมเจ้าวงศานุวัตร เทวกุล เลขาธิการเอกกระทรวงการต่างประเทศฯ ร่วมไป
ในคณะผู้แทนรัฐบาลของไทยด้วย¹

การประชุมครั้งนี้ผู้ป้อนถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง จึงมีความต้องการให้
จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีของไทยไปร่วมด้วย และเมื่อนายกรัฐมนตรี
ของไทยไม่สามารถจะไปร่วมในการประชุมครั้งนี้ได้เพราะสุขภาพไม่อำนวย ทางฝ่าย
ญี่ปุ่นจึงรู้สึกผิดหวังมาก² จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีของไทยนั้น ถึงแม้
ว่าตนเองจะไม่ได้ไปร่วมในการประชุมครั้งนี้ด้วยก็ตาม แต่ก็ได้มีโทรเลขแสดงความ
ยินดีไปยัง พล ทาน ฮิเอกิ โคโจ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นว่า

"เนื่องในวาระดิถีอันเป็นมงคลยิ่งแห่งการเปิดประชุมของนานา
ประเทศในมหาเอเชียบูรพา ซึ่งเปิดขึ้นในวันนี้ ฉันขอแสดงความยินดี
หย่างใจยิ่งของฉัน แห่งการที่รัฐบาลของท่านได้ริเริ่มให้มีการประชุม
อันเป็นประวัติกาลครั้งนี้มายังพนะท่าน และฉันใคร่ขอแสดงความ
ปรารถนาอันดียิ่งของรัฐบาลแห่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมายังท่าน เพื่อ
ความสำเร็จแห่งการประชุมนี้ ซึ่งจะยังประโยชน์ให้แก่ประชาชาติ
ทั้งหลายในวงไพบลู่ร่วมกันแห่งมหาเอเชียบูรพา

ถึงแม้ฉันจะมีความเสียใจอย่างสุดซึ้ง ที่ไม่สามารถจะมาร่วม
ประชุมได้เนื่องจากสถานะอนามัยไม่อำนวยให้ก็ตาม หย่างไรก็ดี
ฉันขอรับรองแก่พนะท่านว่าเป็นความปรารถนาอันเนื่องนิจของรัฐบาล
และประเทศไทย ที่จะได้เห็นประเทศญี่ปุ่นประสบความสำเร็จอันสูงสุดท้าย
ในสงครามครั้งนี้....."³

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 5 (8)
รายงานการประชุมนานาชาติแห่งมหาเอเชียบูรพาที่กรุงโตเกียว 4

² ดู.

³ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 4 (23)
ข้อความกระจายเสียงภาษาไทยโดยวิทยุกรุงโตเกียว ครั้งที่ 83

พลเอก อิกเกิ โตโจ ผู้แทนประเทศญี่ปุ่น ได้กล่าวสุนทรพจน์แสดงถึงวัตถุประสงค์ของการประชุมมหาเอเชียบูรพา ในที่ประชุมนานาชาติแห่งมหาเอเชียบูรพาว่า

"... นานมาแล้วรัฐบาลญี่ปุ่นได้คำหริที่จะให้มีการประชุมนานาชาติแห่งมหาเอเชียบูรพา เพื่อปรักสารหรือกันหย่างตรงไปตรงมาถึงนโยบายเกี่ยวกับการที่จะจัดให้สงครามมหาเอเชียบูรพาเสีกลงโดยผลสำหรับ และที่จะสร้างระเบียบใหม่ขึ้นในมหาเอเชียบูรพา ...

วันนี้เอกภาพของประเทศและประชาชาติต่าง ๆ แห่งมหาเอเชียบูรพาได้เป็นอันสำเร็จแล้ว และประเทศและประชาชาติเหล่านั้นก็ได้รับภาระธุระอันใหญ่หลวงที่จะก่อสร้างมหาเอเชียขึ้น เพื่อความไพบลรวมกันของชาติทั้งหมด..."¹

พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวรรณไวทยากร ในฐานะผู้แทนจากประเทศไทยได้กล่าวสุนทรพจน์แสดงถึงความรู้สึกของรัฐบาลไทยว่า

"... ความคิดเห็นของรัฐบาลแห่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่องการดำเนินสงครามมหาเอเชียบูรพา และการสถาปนาวงไพบลรวมกันในมหาเอเชียบูรพานี้ เห็นว่าแนวทางที่ปฏิบัติมาแล้วเฉพาะอย่างยิ่งแนวทางตามหลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศญี่ปุ่นกับประเทศไทยนั้น เป็นการเหมาะสมอยู่แล้ว ก็จึงอันพึงกระทำก็ถือส่งเสริมมิตรภาพความร่วมมือ และความเข้าใจอันดีซึ่งมีอยู่แล้วโดยผาสุกนั้น ให้กระชับสนิทสนมยิ่งขึ้น เพื่อเป็นกำลังแรงและกำลังใจอันหนึ่งอันเดียวกันดำเนินการสงคราม และการสถาปนาวงไพบล

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 5 (2)

ร่วมกันในมหาอาเชียนบูรพาให้บรรลุผลสำเร็จในที่สุด..."¹

ผลจากการประชุมในครั้งนี้ ที่ประชุมนานาชาติได้ตกลงเป็นเอกฉันท์ให้ออก "คำแถลงรวม" ออกมา คำแถลงรวมนี้เท่ากับเป็น Magna Carta ของประเทศมหาอาเชียนบูรพา ซึ่งระบุนายละเอียดไว้ว่า

"... เพื่อจะมีส่วนช่วยอุทิศการแห่งสันติภาพของโลก บรรดาประเทศในมหาอาเชียนบูรพารับรองว่า จะร่วมมือกันดำเนินการส่งเสริมความมหาอาเชียนบูรพาให้เสร็จลงด้วยผลสำเร็จ โดยปลดปล่อยภูมิภาคนี้จากแอ่งแห่งความเปราะบางใหญ่ของอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา และจัดประกันความเป็นอยู่ของตน และการป้องกันตนกับทั้งจัดสร้างมหาอาเชียนบูรพาตามหลักดังต่อไปนี้

1. โดยความร่วมมือแก่กันและกัน บรรดาประเทศในมหาอาเชียนบูรพา จะจัดประกันเสถียรภาพแห่งภูมิภาคของตน และจะจัดสร้างระเบียบความไวพบุลย์ และความสุจริตร่วมกันตามมูลฐานแห่งความยุติธรรม

2. บรรดาประเทศในมหาอาเชียนบูรพา จะจัดประกันภราดรภาพแห่งนานาชาติในภูมิภาคของตน โดยเคารพอธิปไตยและเอกราชของกันและกัน และอำนวยความสะดวก และมิตรภาพแก่กันและกัน

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 5 (1)
การประชุมผู้แทนประเทศ มหาอาเชียนบูรพา ณ กรุงโตเกียว

3. โดยเคารพประเพณีนิยมของกันและกัน และคลี่คลายกำลังความสามารถ ในการสร้างสรรค์ของแต่ละเชื้อชาติ บรรดาประเทศในมหาเอเชียบูรพาจะจรโลงวัฒนธรรม และอารยธรรมของมหาเอเชียบูรพา

4. บรรดาประเทศในมหาเอเชียบูรพา จะเพียรพยายามเร่งการคลี่คลายทางเศรษฐกิจของตน โดยร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดตามมูลฐานแห่งการถ้อยถ้อยปฏิบัติต่อกัน และส่งเสริมความไพบูรณ์ทั่วไปแห่งภูมิภาคของตนด้วยประการนี้

5. บรรดาประเทศในมหาเอเชียบูรพา จะจำเริญสัมพันธ์ไมตรีกับบรรดาประเทศทั้งปวงในโลก และดำเนินการเพื่อให้เลิกการเลือกปฏิบัติระหว่างเชื้อชาติ เพื่อส่งเสริมการติดต่อกันทางวัฒนธรรม และเพื่อให้เปิดชุมทรัพย์ากรทั่วโลก และมีส่วนช่วยความเจริญก้าวหน้าของมนุษยชาติด้วยประการนี้"¹

รัฐบาลญี่ปุ่นพอใจในการประชุมครั้งนี้มาก เพราะได้มีประกาศอุดมการณ์ร่วมกันที่จะเป็นหลักในการปฏิบัติต่อไป เท่ากับเป็นการยอมรับอย่างเป็นทางการว่าญี่ปุ่นเป็นผู้นำ จึงถือว่าประสบความสำเร็จในการที่จะเป็นผู้นำในวงไพบูรณ์มหาเอเซียบูรพาคงเราจะเห็นได้จากคำปราศรัยของ พล ทานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย ซึ่งได้กล่าวในการต้อนรับพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวรวงศ์ไวยากร และคณะที่ได้เสด็จไปประชุมผู้แทนนานาชาติแห่งมหาเอเซียบูรพา ณ กรุงโตเกียว ในวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2486 ว่า

¹ กองบรรณสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 5 (1)
การประชุมผู้แทนประเทศภาคมหาเอเชียบูรพา ณ กรุงโตเกียว

"... ถ้ากระหม่อมพูดหว่างเต็มปากได้ว่า การประชุมผู้แทน
นานาชาติแห่งมหาอาเซียบูรพาในครั้งนี้ มีความหมายอันสำคัญหว่าง
ไทยหลวงหลายประการ และได้ประสมผลสำเร็จหว่างไทยยิ่ง....."¹

ในระหว่างการประชุมมหาเอเชียบูรพาที่โตเกียวนี้ พระเจ้าวรวงศ์เธอ
พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร ได้สนทนากับนายอาโอกิ ซึ่งเขาได้ขอรับรองให้รัฐบาล
ไทยช่วยจัดการป้องกันการโฆษณาชวนเชื่อของฝ่ายสัมพันธมิตรให้ด้วย โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งคือสถานีวิทยุ เคลลี เรื่องสำคัญอีกเรื่องหนึ่งที่รัฐบาลญี่ปุ่นได้ขอความร่วมมือ
จากรัฐบาลไทยในขณะนั้นก็คือ ให้รัฐบาลไทยช่วยเป็นสื่อกลางในการติดต่อกับรัฐบาล
เจียงไคเช็ค นายนิคตา ผู้ซึ่งได้สนทนากับพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวรรณไวทยากร
ได้บอกว่า

"โตโจ มีความประสงค์ที่จะปรองคองกับจีนจุงกิง และวังจิงเว
ได้ทบทวนดูแล้ว เจียงไคเช็คจะต้องขอมานจูกัว โตหัวน และ
จีนไคไน และญี่ปุ่นต้องถอนทหารออกจากประเทศจีนทั้งหมด ซึ่ง
โตโจก็พร้อมที่จะถือหลักประเทศจีนเพื่อชาวจีน แต่เงื่อนไขที่เจียง
ยื่นมามากไป และโตโจไม่ไว้วางใจวังจิงเว เกรงว่าจะเหยียบเรือ
สองแคม ถ้าไทยจะจัดการทบทวนเจียงไคเช็คแล้ว เสนอผลมา
ยังโตโจ จะดีปาก"²

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 5 (1)
การประชุมผู้แทนประเทศภาคมหาอาเซียบูรพา ณ กรุงโตเกียว

² กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 5 (8)
รายงานการประชุมนานาชาติแห่งมหาอาเซียบูรพาที่กรุงโตเกียว

4.2.3 การรับรองเอกราชของประเทศต่าง ๆ

การให้ความร่วมมือในทางการเมืองของไทยแก่ญี่ปุ่นนั้น ยังครอบคลุมไปถึง การที่ไทยได้พยายามให้ความสนับสนุนการกู้อิสรภาพของอินเดีย และการกู้อิสรภาพของพม่า ให้พ้นจากการปกครองของอังกฤษ เพื่อที่จะให้อินเดียและพม่าซึ่งได้เอกราชแล้ว หันมาร่วมมือกับญี่ปุ่นและไทยทำการสู้รบกับอังกฤษ และสหรัฐอเมริกาในเวลาต่อไป ดังเราจะเห็นได้จากสารสันของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ที่มีไปถึงคณะกู้อิสรภาพอินเดียว่า*

"ข้าพเจ้ามีความชื่นชมโสมนัสที่ท่านได้มาประชุมกันในวันนี้ เพื่อเริ่มงานกู้อิสรภาพของประเทศอินเดียอันเป็นปิตุภูมิของท่าน ... บัดนี้ชาวเอเชียทั้งหลายได้พร้อมใจกันลุกขึ้น เพื่อต่อสู้ความอยุติธรรมแห่งอดีตกาล และกอบกู้เกียรติศักดิ์ของเอเชียให้ถาวรไพศาลในอนาคต งานนั้นนับเป็นงานสำคัญที่สุดในชีวิตของพวกเขา เราประเทศไทยได้เข้าร่วมมือกับญี่ปุ่น เพื่อดำเนินงานนี้ อันไปสู่ผล

* คือกลุ่มบุคคลที่มีความต้องการให้อินเดียได้เอกราช หลุดพ้นจากการยึดครองของอังกฤษ มีทานสุภา จันทรโกส เป็นหัวหน้าในการต่อสู้กับอังกฤษครั้งนี้ โดยได้หลบหนีออกจากประเทศอินเดีย ไปขอความช่วยเหลือร่วมมือจากเยอรมนี และญี่ปุ่น จึงได้มีโอกาสจัดตั้ง ญายอินเดียอิสระขึ้นที่กรุงเบอร์ลิน โตเกียว ต่อมาได้จัดตั้ง กองทัพอินเดียอิสระขึ้นที่ ไนน์ (สิงคโปร์) และได้เดินทางมาประเทศไทย เพื่อที่จะจัดตั้งกองทัพอินเดียอิสระขึ้นในประเทศไทยด้วย ซึ่งได้รับความร่วมมือจากรัฐบาลไทยเป็นอย่างดี ในที่สุดทานสุภา จันทรโกส ก็สามารถที่จะจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวของอินเดียอิสระ (Provisional Government of Azad Hind) ขึ้นที่สิงคโปร์ได้เป็นผลสำเร็จ โดยได้รับการรับรองจากประเทศมหาอำนาจฝ่ายอักษะ

สำเร็จ ข้าพเจ้าจึงมีความปิติยินดี ที่ชาวอินเดียจะได้ร่วมงานอันนี้
ด้วย เราจะเป็นเพื่อนร่วมเป็นร่วมตายกัน เพื่อให้เอเซียทวีป
เป็นของชาวเอเซียโดยเฉพาะ. ."¹

และในเวลาเดียวกัน จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ก็ได้มีคำสั่งไปถึงคณะ
กฤษฎีกาพบบ้าง*

"...พี่น้องทั้งหลาย บัดนี้เป็นโอกาสของพี่น้องชาวพม่า ที่จะ
ลุกขึ้นทำการกฤษฎีกา ในบัดนี้ญี่ปุ่นกับไทยได้ร่วมมือกันเพื่อกฤษฎี
กาของเอเซีย และสร้างความสะดวกสบายสำหรับพวกเราชาวบูรพา
ทิศ ข้าพเจ้าขอเชิญชวนให้พี่น้องชาวพม่า เข้ามาร่วมมือกับพวกเรา
ไม่มีโอกาสใดที่จะเหมาะสมควรเท่ากับเวลานี้ เป็นการแน่นอนว่าถ้าเรา
ร่วมมือกันเป็นอย่างดี เราจะได้ชัยชนะ ประเทศชาติของพม่าจะได้
คงถิ่นความเป็นอิสระ พระพุทธศาสนาซึ่งเป็นที่เชิดชูของเราจะกลับ
รุ่งโรจน์ถาวรสืบไป..."²

และในที่สุดทางรัฐบาลของประเทศไทยก็ได้ให้ความรับรองในเอกราชของรัฐบาลนานกิง
รับรองเอกราชรัฐบาลชั่วคราวของอินเดียอิสระ รับรองเอกราชรัฐบาลพิชิตชัยปัตตานี
รับรองเอกราชรัฐบาลฟิลิปปินส์ และรับรองเอกราชรัฐบาลพม่า ซึ่งทุกประเทศที่เอเ
ียนานมานี้ ต่างก็ได้รับความสนับสนุนและช่วยเหลือจากประเทศญี่ปุ่นไว้ เป็นอิสระขึ้น
มาทั้งสิ้น ถึงเราจะเห็นได้จากกรณีที่ญี่ปุ่นได้สนับสนุนให้มีการประชุม เพื่อการก

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 12 ประจำเดือนธันวาคม พ.ศ. 2484

หน้า 2614 - 2616

* คือกลุ่มบุคคลที่มีความต้องการให้มาใต้เอกราช หลุดพ้นจากการยึดครอง
ของอังกฤษ มีญู และทองสวน เป็นหัวหน้าในการต่อสู้

² ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 12 ประจำเดือนธันวาคม พ.ศ. 2484

หน้า 2620.

อิสรภาพ ของชาวอินเดียนที่กรุงโตเกียว เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2485 ซึ่งจากผลของการประชุมในครั้งนี้ ได้มีการตกลงจัดตั้ง "สันนิบาตกู้อิสรภาพอินเดีย" ขึ้น เพื่อกำหนดการกู้อิสรภาพ ของชาวอินเดียน นายพันเอก อีวาญโร ซึ่งเข้าร่วมประชุมเป็นผู้แทนของรัฐบาลญี่ปุ่น ได้กล่าวสุนทรพจน์ต้อนรับบรรดาสมาชิกที่มาพร้อมในการประชุมว่า

"... เราชาวญี่ปุ่นพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือทางใจและทางกายแก่งานปฏิวัติของท่าน โดยไม่เรียกร้องค่าทดแทน หรือวางเงื่อนไขใด ๆ ไม่จำเป็นต้องกล่าวว่าศัตรูร่วมกันของเราคืออังกฤษ... สิ่งที่คุณหวังจากอินเดียนก็คือ ให้อินเดียนละแนวคิดล้าหลังเกี่ยวกับการแตกแยกทางศาสนาและแบ่งชั้นวรรณะ และการสละการแข่งขันซึ่งมีมากมายระหว่างแนวคิดทางการเมือง และทางทหารเสีย และแล้วมาเป็นประเทศรวมของคน 400 ล้าน เพื่อจะก้าวหน้าไปในทางอิสรภาพ..."¹

พลเอก ฮิเดกิ โตโจ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น ก็ได้ออกแถลงการณ์ถึงชาวอินเดียน

ว่า

"บัดนี้เป็นโอกาสอันประเสริฐยิ่งสำหรับอินเดียน โดยเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์มานับหลายพันปี และจารีตประเพณีวัฒนธรรมอันงดงาม ที่จะปลุกความกตัญญูอันปราศจากการเวทนาของอังกฤษออกไปให้พ้น และเข้าร่วมมือในการสถาปนาวงไพบูลย์ร่วมกันแห่งมหาเอเชียบูรพาออกประเทศญี่ปุ่นกะว่าอินเดียนจะกอบกู้เอาสถานะอันสมควรแห่งอินเดียนสำหรับชาวอินเดียนกลับคืนมา และญี่ปุ่นจะไม่เอาความช่วยเหลือ ที่จะให้แก่ความยากนั้นในทางรักชาติของชาวอินเดียนเลย..."²

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม W W 2/2 : 4 (4)
ความตกลงทางวัฒนธรรมระหว่างไทยกับญี่ปุ่น

² อ.

จะเห็นได้ว่าญี่ปุ่นเป็นกำลังสำคัญ ที่จะให้วินเดียและประเทศต่าง ๆ ในแถบเอเชีย นั้น หลุดพ้นจากอำนาจและการปกครองของอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา เพื่อที่จะได้หันมาร่วมมือกับญี่ปุ่นทำการฟาดฟันอังกฤษ และสหรัฐอเมริกาต่อไป ซึ่งไทยเราก็คouldให้ความร่วมมือกับญี่ปุ่นเป็นอย่างดี ในการให้ความรับรองเอกราชของพม่า นั้น จอมพล ป. พิบูลสงคราม ในตำแหน่งรักษาการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้โทรเลขตอบ ม. ทากิโน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ พม่าไปว่า

"ฉันได้ซาบด้วยความปิติยินดีอย่างสุดซึ้ง จากโทรเลขของพม่า ท่านลงวันที่ 1 สิงหาคม ว่าได้มีการประกาศเอกราชของประเทศพม่า ขึ้นเป็นทางการแล้วในวันนั้น โดยเหตุที่ชาติไทยรักและบูชาเอกราชและอธิปไตยเหนือสิ่งใด ๆ พวกเราชาวไทยทั้งชาติ จึงสนับสนุนเอกราชของชาติทั้งหลาย โดยเฉพาะพม่าซึ่งเป็นเพื่อนบ้านใกล้ชิด และร่วมศาสนาเดียวกัน ก็ยิ่งเป็นที่ชื่นชมยินดีอย่างยิ่งที่สุด

ในสมัยแห่งวิกฤติการณ์ อันร้ายแรงของโลกนี้ เป็นความจำเป็นที่ชนชาวเอเชีย จะต้องรวมแรงรวมใจกัน เพื่อต่อสู้ความยากลำบาก และสร้างความวัฒนาถาวรให้แก่เชื้อชาติเอเชีย ฉันเชื่อมั่นว่าเมื่อพม่าได้เป็นเอกราชขึ้นเช่นนี้ ก็จะเป็นกำลังอันแข็งแกร่งยิ่งไทย ที่จะช่วยกันสร้างสรรค์สวัสดิภาพของเอเชียทวีป รัฐบาลไทยจึงตกลงรับรองเอกราชของพม่า พร้อมด้วยความปรารถนาที่อย่างจริงใจ ที่จะได้เห็นประเทศชาติ และประชาชนชาวพม่าประสบความเจริญรุ่งเรืองต่อไป"¹

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 4 (23)
ขอความกระจายเสียงภาษาไทยโดยวิทยุกรุงเทพโตเกียว ครั้งที่ 69

และ พงทธาน วิจิตรวาทการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย ก็ได้
มีโทรเลขตอบ พงทธาน โยเซ ฟือเลอร์ ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ใน
เรื่องที่ไทยได้ตกลงใจรับรองเอกราชของฟิลิปปินส์ไปว่า

"... ฉันได้รับโทรเลขของพงทธาน ลงวันที่ 14 เดือนนี้แล้ว
ฉันได้ช่วยด้วยความยินดี ว่าในบัดนี้ได้มีการประกาศอิสรภาพแห่งฟิลิปปินส์
เรียบร้อยแล้ว อิสรภาพของนานาชาตินั้น บัดนี้เป็นเรื่องที่อยู่ในความ
สนใจของโลกทั่วกัน เมื่อฟิลิปปินส์มาบนลู่ศรเสรีขึ้นได้ในบัดนี้ ก็เป็น
ที่ควรมิถิตินดีแก่พวกชนทั่วไป รัฐบาลแห่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึง
รับรองเอกราชของฟิลิปปินส์ และฉันขอแสดงความยินดีในนามของ
รัฐบาลและประชาชนชาวไทย ในโอกาสอันสำคัญครั้งนี้ และขออวยพร
ให้ประชาชนชาวฟิลิปปินส์ ซึ่งเป็นชาติเอกราชแล้ว ประสบความสำเร็จ
รุ่งโรจน์ยิ่งขึ้นไป"¹

4.2.4 การโฆษณา

การโฆษณานั้นถือได้ว่าเป็นเครื่องมืออันสำคัญยิ่งในยามสงคราม เพราะอาจ
จะบันดาลให้ประเทศผู้สงครามแพ้หรือชนะก็ได้ ทั้งประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทยต่างก็
ได้ตระหนักถึงความจำเป็นจริงในข้อนี้เป็นอย่างดี จึงได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการ
ประสานงานโฆษณาไทย-ญี่ปุ่นขึ้น เพื่อที่จะได้กระทำการร่วมมือกันในการโฆษณา
ทั้งในทางพลเรือนและทางทหารให้สอดคล้องต้องกัน อันจะนำไปสู่จุดประสงค์อันยิ่งใหญ่
ร่วมกัน คือชัยชนะในขั้นสุดท้าย จากผลของการประชุมคณะกรรมการประสานงาน
โฆษณาไทย-ญี่ปุ่น ได้ตกลงถึงวิธีปฏิบัติในการโฆษณาชาวต่างชาติคือ

การแถลงข่าวซึ่งเกี่ยวแก่กองทัพญี่ปุ่น เจ้าหน้าที่โฆษณาการแห่งกองทัพ
ญี่ปุ่นจะได้เป็นผู้แถลงแก่บรรดาผู้แทนหนังสือพิมพ์เอง อาจจะเชิญเจ้าหน้าที่ผู้แทนกอง
ทัพไทยไปร่วมฟังด้วยก็ได้

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 10 ประจำเดือนตุลาคม พ.ศ. 2486 หน้า 921-922

การแถลงแก่ผู้แทนหนังสือพิมพ์ไทยนั้น เจ้าหน้าที่โฆษณาการแห่งกองทัพบกญี่ปุ่น
จะส่งให้เจ้าหน้าที่กรมเสนาธิการทหารบกไทยเป็นผู้แถลง

การแถลงข่าวการรบของไทยนั้น กรมเสนาธิการทหารบกไทยเป็นผู้แถลงเอง
เหตุการณ์สำคัญระหว่างไทย-ญี่ปุ่น เช่นข่าวการรบจะได้แถลงร่วมกัน

ส่วนเรื่องราวที่ไม่เกี่ยวกับการรบ เช่นข่าวความเคลื่อนไหวทางการเมือง
มอบให้กรมโฆษณาการ กับเจ้าหน้าที่ประจำสถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่น เป็นผู้แถลง¹

ข่าวที่ทางญี่ปุ่นถือว่าสำคัญที่สุดก็คือข่าวการรบ เป็นข่าวที่ญี่ปุ่นต้องการให้ไทย
โฆษณาออกไปให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้² โดยเฉพาะถ้าเป็นข่าวที่ญี่ปุ่นได้รับชัยชนะแล้ว
จะต้องโฆษณาออกไปให้มากที่สุดทั้งในและนอกประเทศ

เพื่อที่จะให้การโฆษณาข่าวทั้งทางทหารและพลเรือนของไทยมีประสิทธิภาพ
มากยิ่งขึ้น คือคนหลายชาติหลายภาษารับฟังได้ ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงของกรม
โฆษณาการ จึงได้มีการส่งกระจายเสียงภาคพิเศษเป็นภาษาพม่า มาลายู ญี่ปุ่น และ
อินเดีย เพื่อที่จะได้ส่งข่าวต่าง ๆ ไปให้ประชาชนในชาตินั้น ๆ ทราบ รวมทั้งประชาชน
ชาตินั้น ๆ ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยด้วย ตลอดทั้งเป็นการป้องกันมิให้เกิดความเข้าใจ
ผิด เป็นการส่งเสริมความสามัคคีและความสนิทสนมระหว่างคนไทยกับคนพม่า มาลายู
ญี่ปุ่น และอินเดีย ให้เพิ่มมากขึ้นอีกระดับหนึ่งด้วย อาทิเช่น สวามี สัตยานันทบุรี ประ-
มุขกวีนิพนธ์ภาษาฮินดี (The Indian National Council for Freedom
of India) ซึ่งอยู่ในประเทศไทยก็ได้กล่าวคำปฏิสันถารเป็นภาษาฮินดี แก่พี่น้อง
ชาวอินเดียในประเทศอินเดีย และประเทศไทย เมื่อวันที่อังคารที่ 30 ธันวาคม
พ.ศ. 2484 เวลา 7.00 น. - 8.00 น.³

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 2 (9)
บันทึกรายงานการประชุมคณะอนุกรรมการประสานงานโฆษณาไทยญี่ปุ่น

² กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 2 (10)
การประชุมกรรมการโฆษณาฝ่ายไทย

³ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 12 ประจำเดือนธันวาคม พ.ศ. 2484 หน้า 2813

ส่วนทางประเทศญี่ปุ่นเองก็ได้ทำการส่งกระจายเสียงออกเป็นภาษาต่าง ๆ เหมือนกัน เช่น ภาษาไทย อังกฤษ ฝรั่งเศสฯ ครั้งหนึ่งในรายการภาคภาษาไทย ทางสถานีวิทยุกระจายเสียง ณ กรุงโตเกียวก็ได้เชิญ นายพลตรี พระยาสรกิจพิศาล หุตทหารบก และหุตทหารอากาศ ประจำสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงโตเกียว ไปกล่าวคำปราศรัยกับพี่น้องชาวไทย ว่า

"ท่านผู้ฟังทั้งหลาย ในการที่เจ้าหน้าที่แห่งสถานีวิทยุกระจายเสียงญี่ปุ่น ได้เชิญข้าพเจ้ามาพูดทางวิทยุในวันนี้ นับว่าเป็นเกียรติยศแก่ข้าพเจ้าเป็นอย่างมาก ข้าพเจ้าขอขอบคุณในการเอื้อเฟื้อของเจ้าหน้าที่ในโอกาสนี้ด้วย การมาประเทศญี่ปุ่นของข้าพเจ้านั้น ข้าพเจ้าเชื่อว่าญาติพี่น้องมิตรสหาย คงจะสนใจในการเดินทางของข้าพเจ้าบ้าง..."¹

การโฆษณาชวนเชื่อย่อมเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในยามที่ชาติต้องการความร่วมมือจากประชาชนทั่วไปทั้งในและนอกประเทศ รัฐบาลไทยในขณะนั้นก็ได้มีการออกข่าวโฆษณาชวนเชื่อทั้งทางสถานีวิทยุกระจายเสียง และในหน้าหนังสือพิมพ์หลาย ๆ ฉบับ เป็นประจำเกือบทุกวัน เช่น สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ได้มีสาส์นออกวิงวอนแก่ชาวบูรพาทิศ ให้ร่วมมือร่วมใจกันในการทำสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตรว่า

"... บัดนี้เราได้เห็นแล้วว่าสงครามในบูรพาทิศได้ดำเนินไปเป็นผลดีแก่พวกเราชาวบูรพาทิศ สิ่งโคปรแตกแล้ว การแตกของสิ่งโคปรเป็นสัญญาณแห่งการแตกดับของอำนาจจักรพรรดิอังกฤษในบูรพาทิศ ... ฉะนั้นสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จึงขอเชิญชวนชาวบูรพาทิศทั้งมวลให้ลุกขึ้นพร้อมกัน เข้ามาร่วมทางเดียวกันกับญี่ปุ่นและไทย เพื่อกอบกู้อิสรภาพ และความเป็นใหญ่ของบูรพาทิศ"²

¹หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที 31 มีนาคม พ.ศ.2485 หน้า 4

²ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนมีนาคม พ.ศ.2485 หน้า 408-410

นอกจากนี้แล้วทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยก็ให้หลวงรักษาการโกศล
มาบรรยายออกอากาศเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2484 ในชื่อเรื่องว่า "มิตรแท้ของไทย"
สรรเสริญญี่ปุ่นว่าเป็นมิตรแท้มีอุปการะ ร่มทุกข์ร่วมสุข แนะนำประโยชน์ และม
ความรักใคร่ของไทยอย่างมากมาย เพื่อโน้มน้าจิตใจชาวไทยให้มีความรู้สึกไปในทาง
ที่ดีต่อชาวญี่ปุ่นและประเทศญี่ปุ่น พร้อมกันนี้ก็ได้โฆษณาโจมตีประเทศอังกฤษและสหรัฐ
อเมริกา ว่าเป็นประเทศที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม โดยเสฐียรโกเศศ
ได้มาบรรยายพิเศษออกทางสถานีวิทยุกระจายเสียง เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2485
ในชื่อเรื่องว่า "อังกฤษสร้างความชั่วบนชีวิตของชาวเอเชีย"¹ นายมัน-นายคง ผู้จัด
รายการสนทนาทางวิทยุกระจายเสียงของกรมโฆษณาการ ก็ได้ทำการโฆษณาชวนเชื่อ
บอกกล่าวถึงความชั่วร้ายของอังกฤษอย่างมากมาย เช่น ได้พูดถึงความคดในข้อ
งในกระดูกของอังกฤษ ที่โกงไทรบุรีและบึ้งของไทยเสียคือ ๆ ได้กล่าวหาว่า
อังกฤษแกล้งทิ้งใบปลิวคำหิรัฐบาลไทย² ได้เปิดเผยความหลอกลวงของอังกฤษว่า
ที่อังกฤษไม่ยอมให้อินเดีย พม่า มีอิสระเพราะต้องการทรัพยากรเพื่อเลี้ยงอังกฤษ
เอง โดยกล่าวว่า

"อังกฤษได้เอาเรือกำปั่นไปชนเอา เนย นม กาแฟ แพะ
แกะ หนู ไก่ หนมปัง ไปจากถันออกทั้งนั้น เพื่อที่จะไม่ให้อังกฤษ
อดสิ่งเหล่านี้ อังกฤษจำเป็นต้องมีเรือรบไว้คอยคุ้มครองเรือที่ไปเอา
อาหารมา... อังกฤษได้ชนเอาโลกทรัพยากรไปประมาณปีละ 3 พันล้าน
บาทจากอินเดีย... และอังกฤษปล่อยให้ชาวอินเดียต้องเปื้อนไขมันเลวเรีย
100 ล้านคน... อังกฤษได้หลอกล่อให้พม่าและอินเดียมาตายแทนในการ
รบ...ขอให้พี่น้องชาวจีน พม่า อินเดีย มาลาญ และชาวทวาย
ร่วมกันกู้อิสรภาพโดยทั่วกัน"³

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2485 หน้า 212

² หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ 8 มกราคม พ.ศ.2485 หน้า 20

³ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ 3 มกราคม พ.ศ.2485 หน้า 4

และการโฆษณาชวนเชื่อชั้นที่ร้ายแรงที่สุดก็คือการไปกล่าวโจมตี ใส่ร้าย
ป้ายสี พระราชวงศ์อังกฤษว่า

"กษัตริย์ของอังกฤษเป็นโจร... ที่กษัตริย์เป็นโจรนั่นคือ เป็น
โจรชิงราชสมบัติของอังกฤษ โดยพระเจ้าจอร์จที่ 1 ...ทั้ง ๆ ที่
พระเจ้าจอร์จมีเชื้อเพียงมารดาเท่านั้น และมีผู้สมควรได้ราชสมบัติ
อีกมากมาย แต่พระเจ้าจอร์จได้ยุบให้ชนอังกฤษต้องรบกันใหญ่
แล้วก็เข้าไปยึดดินบนในคณะพรรคการเมืองคณะหนึ่งฉวยโอกาสทำการ
เป็นใหญ่ แล้วก็เชิญคนนั่งบัลลังก์อย่างสบายยิ่ง โดยมีได้รับความ
เห็นชอบจากประชาชนเลย พระเจ้าจอร์จพูดอังกฤษก็ไม่ได้ด้วยซ้ำ
สิ่งที่พระเจ้าจอร์จโปรดก็คือ การเสวยพระกระยาหาร และบำรุง
บำเรอนางข้าหลวง พระเจ้าจอร์จมีมารดาซึ่งเป็นชู้กับคนอื่น มีบิดา
เสียชื่อในเรื่องผู้หญิง เหตุนี้กระมังลูกจึงเสียนิสัย"¹

นอกจากนี้แล้วสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ก็ได้ทำการประณาม
สถานีวิทยุกระจายเสียงที่สิงคโปร์ว่าเป็น "ปีศาจสิงคโปร์" เพราะสถานีวิทยุแห่งนี้ได้
กล่าวโจมตีญี่ปุ่น พร้อมกันนี้ก็ทำการโฆษณาชวนเชื่อขอความร่วมมือจากชาวพม่า-อินเดีย
ให้ร่วมมือกับไทยว่า

"ขณะนี้ประเทศไทยเรา การค้าการทำมาหากินของประชาชน
ทั่วไป ได้เข้าสู่ความเป็นปกติสุขดีแล้ว เหตุทั้งนี้ก็เพราะเรากับญี่ปุ่น
ได้เข้าใจในนโยบายกันดีแล้ว ซึ่งอาจจะพูดได้โดยเปิดเผยว่า เรา
กระทำงานร่วมกับญี่ปุ่นในครั้งนี้ก็เพื่อชาวเอเชียทั้งนั้น... ขอเตือน
เฉพาะให้พี่น้องชาวพม่า ชาวอินเดียทั้งหลาย เมื่อเวลาเห็นทหารไทย

¹หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันตี 7 มกราคม พ.ศ. 2485 หน้า 1

ทหารญี่ปุ่นขอย้ายได้สู้รบเลย จงร่วมสามัคคีกับพวกเราเถิด เพราะ
ไทยกับญี่ปุ่นมุ่งให้สันติสุข แก่ชาวเอเชียทั้งมวลอย่างแท้จริง ขอให้
ชาวพม่าและชาวอินเดียจงเปิดใจเถิด"¹

ส่วนทางหน้าหนังสือพิมพ์นั้น ก็ได้มีการเขียนข้อความปลุกใจให้คนไทยร่วมการ
ต่อสู้ในสงครามครั้งนี้ว่า "ชาวไทยทั้งหลายจงร่วมมือกันสู้สงครามจนถึงที่สุด เพื่อ
อิสรภาพของชนเอเชียทั้งมวล" และได้มีการเขียนบทความโฆษณาโจมตีประเทศอังกฤษ
และสหรัฐอเมริกาอยู่เสมอ ๆ เช่นพระคฤชธรรมาภิรมย์ ได้เขียนบทความเรื่อง
"อังกฤษจะสิ้นวาทนาในตะวันออกไกล" ลงในหนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันอังคาร
ที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ว่า

"ควรแล้วหรือที่อังกฤษนำเครื่องบินมาทิ้งระเบิดที่จังหวัดสงขลา
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์... ทำเช่นนั้นชอบด้วยหลักการและมนุษยธรรมหรือ
ไม่... คนไทยยังรู้สึกในบุญคุณของอังกฤษอยู่เสมอ... และเราก็
วางใจอยู่เสมอว่าอังกฤษจะเคารพอธิปไตยของเรา และมนุษยธรรม
เป็นอย่างดี... การประทุพติฆิตกรรมแก่เราเช่นนี้ ชะรอยจะเป็น
พยานแห่งการสิ้นวาทนาในตะวันออกไกลของอังกฤษเป็นแน่แท้"²

นอกจากรัฐบาลจะใช้หนังสือพิมพ์รายวันเป็นกระบอกเสียงในการโฆษณาชวนเชื่อ
แล้ว รัฐบาลของไทยเรายังมีหนังสือข่าวโฆษณาการอีกฉบับหนึ่งไว้เป็นกระบอกเสียง
ในการโฆษณาและโฆษณาชวนเชื่อ เพื่อสนับสนุนและให้ความร่วมมือช่วยเหลือในนโยบาย
ของญี่ปุ่น พร้อมทั้งพยายามที่จะทำลายภาพพจน์ และเกียรติภูมิของอังกฤษ และสหรัฐ
อเมริกาให้เสียลงไปให้ได้ เช่น หนังสือข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน
มกราคม พ.ศ. 2485 หน้า 56 ได้รายงานข่าวว่า

¹หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันอาทิตย์ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2484 หน้า 1

²ก.

"เมื่อวันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2485 เวลา 04.15 นาฬิกา เครื่องบินข้าศึก 3 เครื่อง ได้ลอบเข้าโจมตีกรุงเทพฯ ทำให้พวกเราชาวเอเชียผิวเหลือง ต้องบาดเจ็บและเสียชีวิต ส่วนมากเป็นพี่น้องชาวจีน และชาวอินเดีย เราขอแสดงความเสียใจยิ่ง ป็นต่อผู้อากาศยานของเราได้ยิงขับไล่ หนึ่งกลับไปด้วยความเสียหาย 2 เครื่องนี้แหละ พี่น้องชาวไทยและชาวเอเชียทั้งหลาย อังกฤษโคกคที่ชมเหงเรา และเอาพวกเราเป็นทาส จนทุกวันนี้ยังไม่เพียงพอ บัดนี้มาถึงลูกระเบิดฆ่าพวกเราเพิ่มขึ้นอีก ฉะนั้นพวกเราจึงพร้อมใจกัน ขับไล่พวกอังกฤษไปเสียจากบ้านเมืองของเรา เพื่อพวกเราจะได้อยู่เย็นเป็นสุขตลอดไป"¹

การโฆษณาของไทยในระยะนี้มุ่งไปที่การหามิตรให้ญี่ปุ่น และเพิ่มศัตรูให้กับอังกฤษ และสหรัฐอเมริกาอยู่ตลอดเวลา เพื่อที่จะให้ญี่ปุ่นและไทยได้มีผู้สนับสนุนในการทำสงครามครั้งนี้ไปจนบรรลุผลสำเร็จ:

ส่วนทางประเทศญี่ปุ่นก็ได้ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือประเทศไทยในการโฆษณาชาวต่าง ๆ เช่นกัน เช่นทางสถานีวิทยุกระจายเสียงของญี่ปุ่นที่โตเกียวก็ได้ช่วยโฆษณาชาวที่เกี่ยวกับประเทศไทยไปทางยุโรป และสหรัฐอเมริกาทุกวันพุธเวลาเช้า และชาวที่นำไปออกข่าว ๆ กันทุกวันพุธ ก็คือ ชาวที่ว่า

"พระนางจอมพลพิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ขอส่งความปรารถนาอันดียิ่ง มายังพี่น้องชาวไทยบนคาบสมุทรในดินแดนต่างประเทศ ขอให้มั่นคงอยู่ในความรักชาติรักประเทศ และดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล หย่ากระทำการหย่างหนึ่งหย่างใด อันจะเป็นผลร้ายเสียหายแก่บ้านเกิดเมืองมิดร และเกียรติยศของชาติไทย และขอให้คอยตั้งใจฟังข่าวจากสถานีนี้ ในวันพุธเวลาเดียวกันนี้เอง"²

¹ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม พ.ศ. 2485 หน้า 56

²กองบรรณาการ กระทรวงการต่างประเทศ แจ่ม WW 2/2:4 (23)

ข้อความกระจายเสียงภาษาไทยโดยวิทยุกรุงเทพฯ ครั้งที่ 66

นอกจากนี้ก็มีชาวอื่น ๆ เช่น ชาวที่เกี่ยวกับนายกรัฐมนตรีของญี่ปุ่นไปเยือนไทย ซึ่งมีข้อความว่า

"เนื่องในโอกาสที่พะน่านายกรัฐมนตรีแห่งประเทศญี่ปุ่น ได้มาเยี่ยมประเทศไทยเมื่อเร็ว ๆ นี้ ได้แสดงความจำนงบริจาคเงินรวม 250,000.- บาท เพื่อบำรุงองค์การต่าง ๆ นั้น ทางคณะกรรมการต่างประเทศได้รับเงินและได้ส่งไปยังองค์การเหล่านั้นแล้ว กับทั้งได้แสดงความขอบคุณในนามของรัฐบาลของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และองค์การที่ได้รับ ไปยังผู้บริจาคแล้ว"¹

การโฆษณาชาวที่เกี่ยวกับประเทศไทยของสถานีวิทยุกระจายเสียงโตเกียวนี้ ก็เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้คนไทยในยุโรปและสหรัฐอเมริกาหลงเชื่อชาวที่มาจากกระแสอื่น ซึ่งอาจจะทำให้เข้าใจว่าญี่ปุ่นได้เข้าปกครองประเทศไทยหมดแล้วก็ได้² และทางประเทศญี่ปุ่นเองก็ได้มีการโฆษณาชาวออกเป็นภาษาต่าง ๆ กันหลายภาษา เป็นการโฆษณาชวนเชื่อให้ประชาชาติต่าง ๆ ในเอเชียหันมาให้ความร่วมมือกับญี่ปุ่นทำการต่อสู้กับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา เช่นได้โฆษณาออกไปเป็นภาษาพม่าว่า "ถาวรพม่าต้องการอยากเป็นทาสแล้ว ขอให้อยู่ทางฝ่ายอังกฤษ ถ้าอยากเป็นอิสระก็ต้องมาอยู่กับญี่ปุ่น"³

สำหรับประเทศไทยนั้นญี่ปุ่นได้ใช้วิธีโฆษณาชวนเชื่อกับคนไทยหลาย ๆ อย่าง เพื่อที่จะโน้มน้าวจิตใจของคนไทยให้มีความรักใคร่ผูกพันเป็นอันดีกับญี่ปุ่น เช่น ญี่ปุ่นได้ปิดประกาศที่จะทำให้ความสนิทสนมระหว่างชาวไทยกับชาวญี่ปุ่นเพิ่มมากขึ้น และได้ประกาศตัดเคื้อนทหารและพลเรือนญี่ปุ่นในประเทศไทย ให้ประพฤติดนให้เรียบร้อย

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 4 (23)
ข้อความกระจายเสียงภาษาไทยโดยวิทยุกรุงโตเกียว ครั้งที่ 66

² กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 2 (9)
บันทึกรายงานการประชุมคณะอนุกรรมการการประสานงานโฆษณาไทย-ญี่ปุ่น

³ ก.

และเข้าใจในการเป็นพันธมิตรระหว่างไทยกับญี่ปุ่นอีกด้วย การปิดประกาศเช่นที่ว่ามานี้ ญี่ปุ่นได้กระทำกันทั้งในจังหวัดพระนคร และต่างจังหวัด เช่น จังหวัดสงขลา ผลออกมาปรากฏว่าได้ทำให้ความเข้าใจระหว่างทหารญี่ปุ่น กับคนไทยดีขึ้น¹

ญี่ปุ่นได้ดำเนินการโฆษณาชวนเชื่อขั้นตอนต่อไปก็คือ การส่งภาพยนตร์ชาวสงครามมาให้กรมโฆษณาการทุก ๆ เดือน เพื่อที่จะให้กรมโฆษณาการของไทยได้นำออกฉายให้ประชาชนชมภาพยนตร์เหล่านี้ก็จะทำการฉายที่โรงภาพยนตร์เฉลิมกรุง และโรงภาพยนตร์ต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในเครือของบริษัท สหคินิมา ซึ่งเมื่อประชาชนชาวไทยได้ชมภาพยนตร์เหล่านี้แล้วก็จะรู้สึกตื่นเต้น ชื่นชมและเชื่อมั่นในชัยชนะของญี่ปุ่นมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้หวังใญ่บุลย์มหาเอเซียบูรพาของญี่ปุ่นมั่นคงมากขึ้น

นอกจากภาพยนตร์ชาวสงครามแล้ว ญี่ปุ่นก็ได้พยายามที่จะให้คนไทยได้ดูภาพยนตร์เรื่องต่าง ๆ ของญี่ปุ่นด้วย จนถึงกับลงทุนจัดการทำให้มีคำพูดเป็นภาษาไทย เพื่อที่จะให้คนไทยได้รับความสะดวกในการชม ซึ่งทางฝ่ายไทยเราก็ยินดีที่จะตอบสนองความต้องการของญี่ปุ่นในเรื่องนี้ พร้อมกับนั้นกองทัพก็ส่งหน่วยภาพยนตร์ของฝ่ายทหารญี่ปุ่น ไปฉายภาพยนตร์ให้ทหารไทยในสหรัฐไทยเดิมชม และได้ให้บริษัทจำหน่ายภาพยนตร์ญี่ปุ่น นำภาพยนตร์ไปฉายให้ประชาชนในภาคอีสานชมด้วย²

การโฆษณาชวนเชื่ออีกวิธีหนึ่งของญี่ปุ่นก็คือ การแจกภาพเกี่ยวกับสงครามและวัฒนธรรมให้กับคนไทย โดยผ่านกรมโฆษณาการ ซึ่งกรมโฆษณาการก็ได้แจกไปตามกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ประมาณ 2 หมื่นภาพ³ ญี่ปุ่นได้ใช้ภาพโฆษณาไปใน

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 2 (9)
บันทึกรายงานการประชุมคณะอนุกรรมการประสานงานโฆษณาไทย-ญี่ปุ่น

² กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 2 (10)
การประชุมกรรมการโฆษณาฝ่ายไทย

³ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 2 (9)
บันทึกรายงานการประชุมคณะอนุกรรมการประสานงานโฆษณาไทย-ญี่ปุ่น

ทางที่เป็นประโยชน์ต่อญี่ปุ่น และทำลายอังกฤษไปพร้อม ๆ กัน เช่น ในวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2487 ซึ่งเป็นวันที่ระลอกของกองทัพบกญี่ปุ่น ญี่ปุ่นก็จะแสดงภาพโฆษณาเกี่ยวกับกิจการของกองทัพบกญี่ปุ่นตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น สวนลุมพินี เขาคินวนา ถนนเจริญกรุง และถนนเยาวราชบางตอน¹ ได้จัดให้มีการถ่ายภาพทหารไทยกับทหารญี่ปุ่น ชาวไทยกับชาวญี่ปุ่น ทั้งนี้เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นความรักใคร่สนิทสนมระหว่างไทยกับญี่ปุ่น เป็นการเผยแพร่ให้ประชาชนทราบ ได้จัดให้มีการโฆษณาภาพแสดงความเคารพระหว่างทหารไทยกับทหารญี่ปุ่น ซึ่งภายใต้ภาพมีข้อความว่า "มาร่วมใจแลกเปลี่ยนเคารพซึ่งกันและกัน"² โฆษณาภาพที่เกี่ยวกับการได้ดินแดนของไทย ซึ่งเป็นภาพแผนที่ประเทศไทย พร้อมกับดินแดนที่ได้เพิ่มอีก 6 รัฐ ซึ่งมีตัวหนังสืออยู่ในวงกลมบอกชื่อเมืองต่าง ๆ ไว้ เพื่อที่จะให้คนไทยได้เกิดความชื่นชมยินดี และนิยมยกย่องความมีน้ำใจของญี่ปุ่น ที่ได้มอบดินแดนในภาคเหนือของมาลัยและภูมิภาคฉานให้แก่ไทยเรา แต่ในขณะเดียวกันก็จะนำภาพสถานที่ วัดวาอารามที่ถูกลูกกระเบิดมาโฆษณา เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นว่าอังกฤษมีความทารุณโหดร้าย เป็นการทำลายฝ่ายสัมพันธมิตรไปในตัวด้วย³ และนับตั้งแต่ญี่ปุ่นได้เข้ามาในประเทศไทยในปลายปี พ.ศ. 2484 ญี่ปุ่นก็ได้นำหนังสือที่เกี่ยวกับประเทศญี่ปุ่นเข้ามาทำการโฆษณาไปแล้วไม่ต่ำกว่า 20 ชนิด ซึ่งนับได้ว่าเป็นการลงทุนในการโฆษณาที่ไม่น้อยทีเดียว พร้อมกันนี้ญี่ปุ่นก็ได้มีหนังสือพิมพ์ไว้เป็นกระบอกเสียงในการโฆษณาอีก 3 ฉบับ

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 2 (10)
การประชุมกรรมการโฆษณาฝ่ายไทย

² ด.

³ ด.

คือ หนังสือพิมพ์บางกอกนิโป หนังสือพิมพ์บางกอกไทล์ และชาวภาพ ญี่ปุ่นได้เคยใช้หนังสือพิมพ์บางกอกนิโป เป็นเครื่องมือโฆษณา ลงข้อความตักเตือนความประพฤติของชาวญี่ปุ่นที่ควรปฏิบัติต่อไทย และได้พูดเป็นทำนองส่งเสริมสัมพันธไมตรีระหว่างไทยกับญี่ปุ่นเป็นอย่างดี¹ ส่วนหนังสือพิมพ์บางกอกไทล์และรายวันนั้น ได้ทำการฝ่าฝืนคำสั่งของกรรบการตรวจชาวเอเชีย เพื่อให้เห็นแก่สัมพันธไมตรีอันดีระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ทางรัฐบาลไทยจึงถูกล้มด้วยให้อยู่ตลอดเวลา

ในขณะที่เดียวกันที่ญี่ปุ่นได้ดำเนินการโฆษณาชวนเชื่ออยู่ทุกเมื่อ เชื้อวันในประเทศไทยนั้นญี่ปุ่นก็ได้ชักชวนและทำลายการโฆษณาทุกชนิด ทุกรูปแบบของฝ่ายสัมพันธมิตร แม้แต่ฝ่ายโฆษณาชายฟิล์มลายรูปโกดัก และกล้องลายรูปโกดักนั้น ญี่ปุ่นก็ให้ปลดออกให้หมดแล้วให้ประกาศขายฟิล์มและกล้องลายรูปของญี่ปุ่นแทน² และเมื่อมีหนังสือพิมพ์ไทยฉบับหนึ่ง ได้ลงเรื่องเกี่ยวกับโรงเรียนสอนคนตาบอด ซึ่งมีชาวอเมริกันเป็นผู้ควบคุม นั้น ทางฝ่ายรัฐบาลญี่ปุ่น โดย นายพันตรี อีอิโน ก็ได้ทำการประท้วงว่าไม่ควรลง เพราะจะเป็นการยกย่องอเมริกันมากเกินไป แสดงให้เห็นว่าในการโฆษณา นั้นไม่ว่าจะเป็นทางวิทยุหรือหนังสือพิมพ์ จะต้องช่วยกันลงแต่ข่าวอันดีงามซึ่งเกี่ยวกับประเทศญี่ปุ่นทั้งสิ้น ญี่ปุ่นจึงจะพึงพอใจ นอกจากนี้แล้วหนังสือพิมพ์ฉบับใดก็ตามที่ขอแปลงข่าวที่เป็นประโยชน์ต่อฝ่ายสัมพันธมิตรแล้ว ญี่ปุ่นก็พยายามหาทางให้เลิกกิจการไปเสีย เช่นหนังสือพิมพ์ไทยฮั่วเซียงป่อ ซึ่งได้มีการลงข้อความที่ประธานาธิบดีโรสเวลต์แถลงผลเสียหายของฝ่ายอักษะในหน้าแรก และลงภาพการโจมตีกรุงเบอร์ลินด้วยนั้นเป็นที่ไม่พอใจของญี่ปุ่นเป็นอย่างมาก และยังปรากฏว่าหนังสือพิมพ์ฉบับนี้ จำหน่ายดีกว่าหนังสือพิมพ์

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 2 (9)
บันทึกรายงานการประชุมคณะอนุกรรมการประสานงานโฆษณาไทย-ญี่ปุ่น

² ก.

ตงวัน ของญี่ปุ่นเสียอีกด้วย ชาวญี่ปุ่นจึงได้พยายามหาทางมีบบังกับหนังสือพิมพ์ฉบับนี้ โดยผ่านทางรัฐบาลไทยอยู่เสมอ¹

ญี่ปุ่นได้เพิ่มจำนวนสถานีส่งวิทยุกระจายเสียงพร้อมทั้งแรงส่งให้สูงขึ้น เพื่อที่จะเอาชนะการส่งกระจายเสียงของสถานีวิทยุรอยเตอร์กับเคลลี ได้พยายามสกัดกั้นชาวที่จะทำให้ญี่ปุ่นเสียประโยชน์ เช่นชาวที่ญี่ปุ่นพ่ายแพ้ในการรบตามสมรภูมิต่าง ๆ นายเอจิ หุสึโบกามิ เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทยนั้น ถึงกับได้ขอร้องต่อนักข่าวและนักหนังสือพิมพ์ในประเทศไทยว่า เรื่องที่เกี่ยวกับทหารแล้ว ขออย่าได้นำไปลงในหนังสือพิมพ์ เพื่อผลประโยชน์ของไทยและญี่ปุ่นเอง ญี่ปุ่นได้มีความระมัดระวังเป็นอย่างมากในเรื่องของการให้ข่าว ดังเราจะเห็นได้ว่าเมื่อมีการให้สัมภาษณ์ระหว่างท่านเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทยกับผู้แทนหนังสือพิมพ์ไทย เมื่อวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2485 นั้น นายทานากา ซึ่งทำหน้าที่แทนท่านเอกอัครราชทูต ได้กล่าวแก่ผู้แทนหนังสือพิมพ์ไทยว่า "... เวลาลงข่าวขอให้ระวัง อาจจะเป็นประโยชน์แก่ศัตรูได้ ..." พร้อมกันนั้นนายทานากา ก็ได้มาหาเจ้าหน้าที่กรมโฆษณาการ แนะนำให้พวกตนในเรื่องที่หนังสือพิมพ์จะนำข่าวไปลง ขอให้ตรวจสอบอย่างละเอียดถี่ถ้วน พร้อมทั้งได้ขอร้องให้รัฐบาลไทยดำเนินการให้ประชาชนชาวไทย เลิกรับฟังวิทยุคลื่นสั้น ซึ่งฝ่ายสัมพันธมิตรได้ออกข่าวโจมตีญี่ปุ่นและไทยอยู่ทุกวี่ทุกวันด้วย²

เมื่อมีคนไทยเป็นจำนวนมากกลับจากต่างประเทศ โดยเฉพาะพวกที่กลับจากสหรัฐอเมริกา ได้ผ่านเขตที่ญี่ปุ่นกำลังทำสงครามอยู่ ก็จะได้พบเห็นสภาพอันแท้จริงของการทำสงคราม ญี่ปุ่นก็ได้ขอร้องให้รัฐบาลไทย ห้ามมิให้บุคคลเหล่านั้นเล่าเรื่อง

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 2 (10)
การประชุมกรรมการโฆษณาฝ่ายไทย

² ก.

ต่าง ๆ ที่ตนได้พบเห็นมาให้ผู้อื่นทราบ ซึ่งทางรัฐบาลไทยเราก็นึกถึงความร่วมมือด้วย¹ และเมื่อเวลานี้วิทยุกระจายเสียงของกรมโฆษณาการได้ออกข่าวเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2486 ว่าได้เกิดอหิวาตกโรคระบาดขึ้นในหมู่กรรมกรที่สร้างทางรถไฟเชื่อม ประเทศไทยกับประเทศพม่า ทั้ง ๆ ที่มีไข้มีเจตนาจะพูดทำลายการรวบรวมกันระหว่าง ไทยกับญี่ปุ่นเลย แต่ญี่ปุ่นก็ขอร้องมิให้ออกข่าวเช่นนี้อีก เพราะกลัวว่าจะเป็นการ ให้อภัยสัมพันธมิตรโฆษณาโจมตีญี่ปุ่นได้ ซึ่งทางฝ่ายไทยเราก็นับยอมตอบสนองความ ต้องการของญี่ปุ่นอีก และเพื่อป้องกันมิให้เรื่องเช่นนี้เกิดขึ้นอีก ทางการกระจายเสียง ของไทยจะขอตรวจข่าวจากกระทรวงสาธารณสุขก่อนออกกระจายเสียงทุกครั้งไป²

ผลจากการที่ไทยได้ให้ความร่วมมือกับญี่ปุ่นในการโฆษณาเป็นอย่างดีมาตลอด เวลา พลตรี ยามาฮา และคณะก็ได้เชิญ นายไฟโรจน์ จัณนาม อธิบดีกรมโฆษณาการ ร.อ.ชอบ บุญใหญ่ปลัดหมึก ประจำกรมประสานงานพันธมิตรไทย-ญี่ปุ่น และนายปรีชาบุศาสน์ ไปรับประทานอาหารค่ำที่สโมสรนายทหารมุกญี่ปุ่น ถนนสาทรใต้ เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2486 แล้วได้กล่าวสุนทรพจน์แสดงความพอใจที่ฝ่ายไทยได้ให้ความร่วมมือใน การโฆษณามาตั้งแต่ต้นจนบัดนี้ พร้อมทั้งยืนยันว่ารัฐบาลญี่ปุ่นนั้นมองประเทศไทยต่างกับ พม่าและมาลาญ หรือแมนจูแล้ว เพราะประเทศไทยนั้นได้เป็นที่รับรองกันแล้วในอธิปไตย และเอกราช

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 2 (9)

บันทึกรายงานการประชุมคณะอนุกรรมการประสานงานโฆษณาไทย-ญี่ปุ่น

² กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 2 (10)

การประชุมกรรมการโฆษณาฝ่ายไทย

4.2.5 บทบาทของหนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์ของไทยในระบอบนี้ได้มีบทบาทเป็นอย่างมากในการให้ความสนับสนุนการร่วมมือระหว่างไทยกับญี่ปุ่น เช่น หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2485 ได้มีบทความชื่อ "พันธมิตรอันซบซึ้ง" ซึ่งได้เขียนขึ้นเพื่อสนับสนุนการร่วมมือระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ว่า

"นับวันนับว่าความรักความสนิทสนมในระหว่างไทย-ญี่ปุ่น จะยิ่งกำชับกันยิ่งขึ้นเป็นลำดับ ความเข้าใจอันดีและถูกต้องซึ่งมีต่อกันนั้นเป็นนิมิตร ที่สำแดงถึงความไพบุคลแห่งมหาเอเชีย ความเป็นไปของไทย-ญี่ปุ่น ซึ่งแสดงต่อกัน มีลักษณะที่ไม่ผิดแผกแตกต่างกับการแสดงของคนไทยต่อคนไทย..."¹

บทความดังกล่าวนี้ย่อมเป็นสื่อ นำให้ความสนิทสนมระหว่างคนไทยกับคนญี่ปุ่นในเมืองไทยมีมากขึ้น หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันอาทิตย์ ที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ได้เขียนบทความกระชับมิตรระหว่างไทยกับทหารญี่ปุ่นให้มากขึ้นอีกในชื่อเรื่อง "ทหารญี่ปุ่น" ซึ่งได้บรรยายถึงทหารญี่ปุ่นไว้อย่างน่าชื่นชมว่า

"... ญี่ปุ่นเป็นคนรักบ้าน ไม่ชอบอพยพไปอยู่ประเทศอื่น... แต่ทหารเหล่านี้จากบ้านอันเป็นที่รักของเขา... เพื่อประเทศชาติของเขา และเป็นผลแก่ชาวเอเชีย ซึ่งเราจะเว้นความชมเชยเสียมิได้... อาหารการกินของญี่ปุ่น... เขารู้จักประหยัด... เมื่อได้สังเกตโดยทั่วไปแล้ว ก็เห็นว่าการปฏิบัติตนอย่างเรียบร้อยโดยวินัยอันเฉียบขาดของเขานั้น เป็นที่น่าคบหาสมาคม"²

¹หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2485 หน้า 4

²หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2484 หน้า 5

นอกจากนี้แล้วหนังสือพิมพ์บางฉบับยังได้นำเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับประเทศญี่ปุ่น อย่างมากมายมาลงในหนังสือพิมพ์ของคนอยู่เสมอ เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างไทยกับญี่ปุ่นที่ได้ดำเนินไปด้วยดี และได้มีความร่วมมือกันในแทบทุกด้าน เช่นหนังสือพิมพ์ประชาชาติ ได้นำเรื่องการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ประเทศญี่ปุ่น บุษิโค (วีนักรบ) อาทิตยอุทัย ซึ่งเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของญี่ปุ่น มาลงเผยแพร่ในหนังสือพิมพ์ของคนอยู่เสมอ ๆ¹

4.2.6 การฉลองกติกาสัญญาพันธมิตรไทย-ญี่ปุ่น วันครบรอบปีที่ 1, 2, 3

ความร่วมมือระหว่างไทยและญี่ปุ่นได้ดำเนินไปอย่างราบรื่นตลอดเวลา ครบจนกระทั่งเวลาแห่งการลงนามในกติกาสัญญาพันธมิตรระหว่างไทยและญี่ปุ่น ได้เวียนมาบรรจบครบรอบ 1 ปี ในวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2485 ในโอกาสนี้ พลเอก สีเดกิ โตโจ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น และนายมาซาฮิโก ทานี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่น ก็ได้มีโทรเลขขออวยพรมายังนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย และนายกรัฐมนตรีของไทยก็ได้มีโทรเลขตอบไปว่า

"ฉันขอแสดงความขอบคุณอย่างจริงใจในสาส์นแสดงความยินดี

ของ พล ทาน ซึ่งได้มาถึงวันนี้ ...ความปรารถนาต่าง ๆ ที่เราได้

แลกเปลี่ยนกันเมื่อปีที่แล้วนั้น บัดนี้ได้ประสบความสำเร็จอย่างรุ่งโรจน์..."²

และเมื่อมาถึงวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2486 ทั้งประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นก็ได้จัดให้มีงานฉลองวันครบรอบสองปีแห่งการลงนามในกติกาสัญญาพันธมิตรระหว่างไทย-ญี่ปุ่น พิธีการฉลองวันครบรอบสองปีแห่งการลงนามในกติกาสัญญาพันธมิตรระหว่างไทย-ญี่ปุ่นนี้ ได้แบ่งหมายกำหนดการออกเป็น 3 วัน คือ วันที่ 8 ธันวาคม, 11 ธันวาคม และ

¹หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2485 หน้า 7

²ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 12 ประจำเดือนธันวาคม พ.ศ. 2485

21 ธันวาคม สำหรับในวันที่ 8 ธันวาคม ซึ่งเป็นวันที่ทางรัฐบาลญี่ปุ่นถือว่าสำคัญมาก เพราะเป็นวันประกาศสงครามของเขานั้น ทางราชการของไทยได้ชักชวนประชาชนทั่วราชอาณาจักรให้มีการชักธงชาติไทยกับธงชาติญี่ปุ่น 1 วัน และในเวลา 17.00 นาฬิกาของวันนั้น ผู้บัญชาการทหารญี่ปุ่นในประเทศไทย นายพลโท นากามูรา ได้จัดให้ม้านับรอง ขึ้นที่บ้านพักของเขา โดยที่ทางฝ่ายไทยก็มี พลท่านายกรัฐมนตรี และข้าราชการไทยทั้งฝ่ายทหาร และพลเรือน ได้ไปร่วมในงานรับรองนี้ด้วย นายดิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้มีหนังสือไปถึงท่านเอกอัครราชทูตญี่ปุ่น หลุยส์โกมาลี เลาให้ทราบถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่บ้านนายพลโท นากามูรา ในวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2486 ว่า

"นายพลโท นากามูรา ได้จัดให้ม้านับรองใหญ่ที่บ้านพักเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม ซึ่งท่านายกรัฐมนตรีของฉัน ได้รับเกียรติยศรับเชิญไปร่วมด้วย จาก พล เอกอัครราชทูตญี่ปุ่น และ พล โท นากามูรา งานชุมนุมนี้เต็มไปด้วยความบันเทิงชื่นชมยินดีและความสง่างาม กับทั้งเป็นงานที่ได้สำเร็จเรียบร้อยไปอย่างดียิ่ง ชาวไทยและชาวญี่ปุ่นได้ไปร่วมงานด้วยเป็นอันมาก และท่านายกรัฐมนตรีของฉันได้กล่าวสุนทรพจน์ในนามของตัวเอง และในนามของ พล ทานด้วย ทานนายกรัฐมนตรีของฉันได้กล่าวว่า ความรักใคร่สนิทสนมซึ่งกันและกันฉันผูกพันระหว่างตัวทาน และ พล ทานนั้น จะคงอยู่ชั่วฟ้าดินสลาย

ทานพลโท นากามูรา ได้จัดให้มีรูปตุ๊กตา 2 รูป นั่งเคียงกัน และแสดงเหมือนหนึ่งว่าเป็นตัวของ พล ทาน และท่านายกรัฐมนตรีของฉัน ผู้ที่ร่วมชุมนุมอยู่ ณ ที่นั้น ได้พากันปรบมือแสดงความชื่นชมยินดีทั้งนี้

ท่านายกรัฐมนตรีของฉัน จึงได้ปราศรัยในนามของ พล ทานด้วย

ท่านนายกรัฐมนตรีของจีน ขอแสดงความปรารถนาอันดี และความนับถือ
อย่างยิ่งมายัง พล ทานควย"¹

จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีของไทย ได้มีคำสั่งไปถึงนายพลเอก
อิกเกิ โตโจ นายกรัฐมนตรีของญี่ปุ่นว่า

"วันนี้เป็นวันครบรอบปี ซึ่งเมื่อ 2 ปีมาแล้ว ประเทศไทย
ซึ่งตระหนักในอุดมคติอันสูงที่ประเทศญี่ปุ่นมีอยู่ ได้เข้าร่วมเคียง
ข้างกับประเทศญี่ปุ่นในการต่อสู้ที่ประเทศญี่ปุ่นได้ดำเนินการต่อจักรวรรดิ
นิยมของแองโกลแซกซอน ในเอเชียบูรพา โชคชะตาของเอเชีย
ต้องแล้วแต่ผลของสงครามนี้ และประชาชนชาวไทยซึ่งมีชะตากรรม
กับประชาชนชาวญี่ปุ่นนั้น ได้ตัดสินใจอย่างแน่วแน่ที่จะดำเนินการ
สงครามนี้ ไปจนถึงชัยชนะสุดท้าย..."²

นายพลเอก อิกเกิ โตโจ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นก็ได้มีสาส์นแสดงความขอบคุณ
มาถึงนายกรัฐมนตรีของไทย ในวันนี้เช่นกันว่า

"ฉันขอแสดงความขอบคุณอันซาบซึ้งและจริงใจมายัง พล ทาน
สำหรับสาส์นไมตรีจิต ที่ พล ทานส่งมายังฉันในโอกาสวันที่ระลึกครบ
รอบปีที่สอง ที่สงครามอุบัติขึ้น คือวันที่ 6 ธันวาคม เป็นสิ่งที่ทำให้
ฉันมีความตื่นเต้นและปิติยินดีอย่างยิ่งที่ได้ทราบถึงบรรยากาศอันรุ่งโรจน์
ของมิตรภาพในงานฉลองที่บ้านพลโท นากามูรา ฉันมีความเห็นอย่าง
เกี่ยวกับ พล ทานอย่างเต็มเปี่ยมว่า ความเชื่อมั่นและความรักใคร่
อันดี ระหว่าง พล ทาน และตัวฉัน จะไม่มีเปลี่ยนแปลงจนชั่ว
กาลปาวสาน"³

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:3 (6)
การฉลองกติกาสัญญาพันธมิตรระหว่างไทย-ญี่ปุ่น วันครบรอบปีที่ 2

² ก.

³ ก.

ในวันนี้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ท่านผู้นำของไทย ได้มีสาส์นถึงประชาชนชาวไทยว่า

"... สงครามมหาเอเชียบูรพาได้อุบัติขึ้นก็เพื่อฟื้นฟูเอกราช และอธิปไตยของบ้านคาประชาชาติทั้งมวลในเอเชีย ทั้งส่งเสริมให้เกิด ความรักใคร่สนิทสนมด้วย ความเคารพต่อสิทธิและเอกราชระหว่างกัน และสร้างความสมบูรณ์พูนสุขให้แกกัน อันเป็นหลักชัยที่สอดคล้องกับคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่เคารพยิงชีวิตของชาวเรา ฉะนั้นการร่วมมือกับพันธมิตรของเราดำเนินสงครามนี้ไปจนบัดถึงชัยชนะ จึงเป็นหน้าที่อันสำคัญโดยตรงของเรา"¹

หนังสือพิมพ์ไทยได้ลงข่าวเรื่องการฉลองวันครบรอบสองปีแห่งการลงนามใน กติกาสัญญาพันธมิตรระหว่างไทย-ญี่ปุ่น กันอย่างครึกโครม ควบคู่ไปกับการลงข่าว เรื่องงานฉลองรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะมีการประกวดนางงามด้วย และถึงแม้ว่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีของไทย ผู้ซึ่งได้ลงนามในกติกาสัญญาพันธมิตรระหว่าง ไทยกับญี่ปุ่นจะได้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ไปแล้ว ในเดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2487 นายกรัฐมนตรีคนใหม่ของไทย นายควง อภัยวงศ์ ก็ได้ดำเนินนโยบายเกี่ยวกับญี่ปุ่นต่อไป เหมือนเดิม คือเมื่อครบรอบปีที่สาม แห่งกติกาสัญญาพันธมิตรระหว่างไทยกับญี่ปุ่น นายควง อภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรีของไทย ก็ได้มีสาส์นแสดงความยินดีไปยัง พล.ท. ทาน พลเอก เค โคอิชิ นายกรัฐมนตรีคนใหม่ของประเทศญี่ปุ่น ที่กรุงโตเกียวว่า

"ข้าพเจ้าขอแสดงความยินดีอย่างสุดซึ้งมายัง พล.ท. ทาน ใน โอกาสวันครบรอบปีที่ 3 แห่งกติกาสัญญาพันธมิตรระหว่างประเทศ ไทยกับประเทศญี่ปุ่น ด้วยความตระหนักว่า อุดมคติอันดีงามของกติกา สัญญา ซึ่งมุ่งต่อการสถาปนาระเบียบใหม่ และสันติภาพถาวรในโลกนี้ จะสำเร็จรูปในไม่ช้านี้ ประชาชนชาวไทยรู้สึกชื่นชมอย่างยิ่ง ในความ

¹หนังสือพิมพ์นิกร ฉบับประจำวันที 8 ธันวาคม พ.ศ. 2486 หน้า 1

กล้าหาญและความทรหดอดทน ซึ่งกองทัพแห่งพระมหาจักรพรรดิญี่ปุ่น
ได้แสดงให้เห็นในยุทธนาการอันอาดหยาญ ความสำเร็จซึ่งกองทัพแห่ง
สมเด็จพระจักรพรรดิญี่ปุ่น ได้รับต่อเนื่องกันมาในสมรภูมิต่าง ๆ นั้น
ย่อมเป็นสิ่งประกันอันแน่นอนในชัยชนะขั้นสุดท้าย ซึ่งจะอำนวยให้บรรลุ
ถึงซึ่งความไพบูลย์ และสวัสดิภาพแห่งประชาชาวเอเชียทั้งมวล หลักการ
ซึ่งได้วางไว้ในกติกาสัญญาพันธมิตรของเรา และได้รับการยืนยันรับ
รองของคำแถลงรวม แห่งที่ประชุมนานาชาติมหาเอเชียบูรพานั้น
มีแต่จะเพิ่มความเชื่อมั่นในโชคชะตาของเรา และทวีความพยายามใน
อันที่จะดำเนินการ เพื่ออุดมการณ์ร่วมกันนี้ยิ่งขึ้น

ในนามแห่งรัฐบาลและประชาราษฎร์ไทย และในนามของข้าพเจ้า
เอง ข้าพเจ้าขอถือโอกาสนี้ ตั้งสัตย์อธิษฐานขอให้กองทัพแห่งพระ
จักรพรรดิญี่ปุ่น จงประสบความสำเร็จอันรุ่งโรจน์ และขอให้ประชา
ชาวญี่ปุ่นจงเจริญรุ่งเรืองยิ่ง ๆ ขึ้นไป"¹

ในการฉลองวันครบรอบปีที่ 3 แห่งกติกาสัญญาพันธมิตรไทย-ญี่ปุ่น ทางฝ่าย
ญี่ปุ่นได้จัดให้มีการพบปะสนทนาระหว่างชาวคณะหนังสือพิมพ์ไทยและญี่ปุ่นขึ้น ในวันเสาร์
ที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2487 เวลา 14.30 นาฬิกา ที่โรงแรมรัตนโกสินทร์ ทางฝ่าย
ญี่ปุ่นนั้นนอกจากจะมีนักหนังสือพิมพ์แล้ว ก็ยังมีนายอิวาคา ผู้แทนสถานเอกอัครราชทูต
ญี่ปุ่น และผู้แทนฝ่ายทหารบกทหารเรือไปร่วมด้วย ซึ่งการพบปะกันครั้งนี้ทั้งสองฝ่าย
ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกันและกัน เป็นการส่งเสริมความเข้าใจของกัน
และกัน ทางผู้แทนหนังสือพิมพ์ไทยได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับผลของสัญญาความร่วมมือ
ไทยกับญี่ปุ่นว่า ในขั้นสุดท้ายนั้นไทยกับญี่ปุ่นจะต้องได้รับชัยชนะอย่างแน่นอน และได้แสดง

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม ww 2/2 : 3 (7)
การฉลองกติกาสัญญาพันธมิตรไทยครบรอบปีที่ 3 วันที่ 8, 11, 21 ธันวาคม พ.ศ. 2487

ไปอย่างไม่ยับยั้ง โดยการกล่าวโจมตีใส่ร้ายป้ายสี พระราชวงศ์อังกฤษอย่างรุนแรง เป็นการกระทำที่ทำให้ไทยเราเสียเปรียบเป็นอย่างมากในเวลาต่อมา คือเมื่อฝ่าย อังกฤษแพ้สงครามแล้ว อังกฤษไม่พอใจไทยจนถึงกับไม่ยอมรับว่าการประกาศสงครามของไทยต่ออังกฤษนั้นเป็นโมฆะ แต่ในบางครั้งด้วยความเฉลียวฉลาดของผู้นำไทย คือนายกรัฐมนตรี ก็ได้ทำให้ความร่วมมือทางการเมืองระหว่างไทยกับญี่ปุ่นดำเนินไปด้วยดี ทั้ง ๆ ที่ความร่วมมือนั้นไทยได้ทำไปด้วยการหลบเลี่ยง และเอาตัวรอดอยู่ตลอดเวลา เช่นในการที่รัฐบาลญี่ปุ่นต้องการให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม ไปร่วมในการประชุมนานาชาติ แห่งมหาเอเชียบูรพาที่กรุงโตเกียว จอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งได้มีความระมัดระวังมากขึ้นในท่าทีทางการเมืองระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ก็ได้ปฏิเสธไปว่าป่วย ไม่สามารถจะร่วมการประชุมได้ และได้ส่งพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า วรณวาทยากรไปประชุมแทนนายกรัฐมนตรี และถึงแม้ว่าในเวลาต่อมา จอมพล ป. พิบูลสงคราม จะได้พ้นจากตำแหน่งไปแล้วก็ตาม นายกรัฐมนตรีคนใหม่ของไทย คือนายควง อภัยวงศ์ ก็ได้ดำเนินนโยบายในการให้ความร่วมมือทางการเมืองกับญี่ปุ่น ก่อไปเหมือนเดิม และได้พยายามแสดงให้เห็นว่าเต็มใจจะให้ความร่วมมือมากขึ้นกว่าเดิมเสียอีก โดยได้เจรจากับนายพล นากามูรา ว่าตนอยากไปเยี่ยมเพื่อกระชับสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศญี่ปุ่น ซึ่งทำให้ฝ่ายญี่ปุ่นมีความพอใจมาก ในเรื่องนี้พิจารณาได้ว่า นายควง อภัยวงศ์ มีความกล้าหาญมากกว่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม เพราะ จอมพล ป. พิบูลสงครามนั้น ไม่กล้าเดินทางไปญี่ปุ่น เพราะเกรงว่าเครื่องบินจะตกตายไป เช่นเดียวกับ สวามี ศักยานันท์บุรี แต่นายควง กลับบเร้าจะไปญี่ปุ่นให้ได้ไม่ว่าทางเรือ หรือทางเครื่องบิน แต่ในที่สุดนายควง ก็ไม่ได้ไป แต่ถึงอย่างไรก็ตาม กล่าวได้ว่านายควง ได้ใช้จิตวิทยาอย่างสูงกับญี่ปุ่นจนญี่ปุ่นตายใจและวางใจไทย เพราะในขณะนั้นญี่ปุ่นกำลังระแวงไทยมาก และทุกครั้งที่ญี่ปุ่นมีความระแวงสงสัยในพฤติกรรมต่าง ๆ ของไทย นายควงก็ได้ใช้ปฏิภาณเอาตัวรอดไปได้ทุกครั้ง ความร่วมมือระหว่างไทยกับญี่ปุ่น จึงได้ดำเนินต่อไปจนญี่ปุ่นได้ประกาศยอมแพ้สงครามในที่สุด

4.3 ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ

4.3.1 ความร่วมมือในการค้าขาย

ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับญี่ปุ่นนั้น ได้ดำเนินมาตั้งแต่สมัยที่ไทยยังไม่ไต่ลงนามในกติกาสัญญาพันธไมตรีกับญี่ปุ่น ในวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ก็เราจะเห็นได้ว่าไทยได้ขายยางพารา ไม้สัก ดีบุก ข้าว ให้กับญี่ปุ่นอยู่ตลอดเวลา โดยที่ญี่ปุ่นก็ได้ขายน้ำมัน อวูธ เคมีสำเร็จ ผ้า สินค้าเบ็ดเตล็ด ให้แก่ไทยเป็นการตอบแทน บริษัทข้าวไทยในความควบคุมของกรมพาณิชย์ กระทรวงการเศรษฐกิจ ได้ส่งข้าวไปจำหน่ายให้แก่ประเทศญี่ปุ่นอยู่อย่างสม่ำเสมอ ถึงแม้เราจะเห็นได้จากปริมาณและค่าของสินค้าขาวซึ่งส่งออกจากประเทศไทยไปยังประเทศญี่ปุ่นตั้งแต่เดือน พฤษภาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2484 นั้น มีปริมาณถึง 4,864,858 หาบ ซึ่งมีราคาประมาณ 40,207,284 บาท¹ ดังนั้นในวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2484 พณ.ท่านนายพลเอก สุกียามา เสนาธิการทหารบกญี่ปุ่นจึงได้มีสาส์นแสดงความยินดีและขอบคุณมายัง พณ.ท่านนายวันนิช ปานะนนท์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และอธิบดีกรมพาณิชย์ว่า

"ในการที่รัฐบาลของ พณ.ท่าน ได้จัดส่งข้าวมาให้เป็นจำนวน
 มากนั้น ข้าพเจ้ารู้สึกยินดีเป็นอันมาก ขอ พณ.ท่านได้รับคำขอบคุณ
 อย่างสูงจากข้าพเจ้าในที่นี้ด้วย และในโอกาสอันนี้ ข้าพเจ้าขอให้
 พณ.ท่าน จงประสบความสำเร็จรุ่งเรืองเรื่องความปรารถนาทุกประการ"²

① 1 กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 8 (10)
 การเจรจาทางเศรษฐกิจกับรัฐบาลญี่ปุ่น ณ กรุงโตเกียว

2 ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 12 ประจำเดือนธันวาคม พ.ศ. 2484

พล.นายวิช ปานะนนท์ รัฐมนตรีสั่งราชการกระทรวงการคลัง ได้ตอบ
พล.ทาน นายพลเอกสุภียามา ไปว่า

"ข้าพเจ้าได้รับจดหมายของ พล.ทาน ลงวันที่ 19 เดือนนี้
แล้วด้วยความภูมิใจ ที่ พล.ทานได้แสดงอหิยาศัยอันนับถือ โดย
เขียนจดหมายควยลายมือของท่านเอง ตามทุกข้อมายังข้าพเจ้า ซึ่ง
เป็นที่ทราบอยู่ทั่วกันว่าขณะนี้ พล.ทานกำลังมีงานยุ่งเป็นที่สุด ข้าพเจ้า
ขอขอบคุณ พล.ทานด้วยความจริงใจมา ณ ที่นี้ด้วย ข้าพเจ้ามีความ
สุขสบายทุกอย่าง และกำลังร่วมมือกับเหล่าทหารหาญของญี่ปุ่น
เพื่อสร้างมหาเอเซียตะวันออกอยู่ตลอดเวลา และใครขอเรียน
พล.ทานว่า ไม่แต่ข้าพเจ้าเท่านั้น ประชาชาติไทยทั้งชาติได้ลุกขึ้น
ร่วมมือกับประชาชาติญี่ปุ่นเป็นอันดี ทั้งนี้ด้วยความรู้สึกจากใจจริง
ของเขาเหล่านั้นเอง โดยตระหนักในเกียรติศักดิ์ของผิว ศาสนา
และวัฒนธรรม อันมีอยู่ระหว่างประชาชาติทั้งสองอย่างใกล้ชิดยิ่ง
และในโอกาสนี้ขอ พล.ทานได้มีความสุขสบาย และให้กองทัพญี่ปุ่น
ทั้งดวงได้ประสพชัยชนะบรรลุลุคที่หมายตลอดไปด้วย"¹

เมื่อไทยได้ลงนามในกติกาสัญญาพันธมิตรกับญี่ปุ่นในวันที่ 22 ธันวาคม
พ.ศ. 2484 แล้วนั้น ตามนัยแห่งสัญญาข้อ 2 ได้ระบุถึงภาระของรัฐบาลไทยที่มีต่อ
รัฐบาลญี่ปุ่นไว้ว่า ~

1. ใน พ.ศ. 2485 รัฐบาลไทยจะส่งชาวทั้งสิ้นที่มีไว้สำหรับส่งออกนอก
ประเทศ และผลิตภัณฑ์ของชาวที่ไค่ผลิตขึ้นในประเทศให้กับประเทศญี่ปุ่น

2. รัฐบาลไทยจะรับรองว่าบริษัทไทยที่รัฐบาลไทยได้มอบหมายให้ทำการ
จะรวบรวมส่งชาวและผลิตภัณฑ์ของชาวของทุกเดือน ตามปริมาณที่กล่าวไว้ข้างล่างนี้
ให้แก่บริษัทญี่ปุ่นที่รัฐบาลญี่ปุ่นได้มอบหมายให้ทำการ

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 12 ประจำเดือนธันวาคม พ.ศ. 2484

น้ำมันหยอดเครื่อง

300 กิโลลิตร¹

รวม

7,950 กิโลลิตร

นอกจากรัฐบาลไทยและรัฐบาลญี่ปุ่นจะได้มีการค้าขายแลกเปลี่ยนกันในเรื่องของข้าวและน้ำมันแล้ว ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของไทยที่จะต้องส่งไปขายให้แก่ญี่ปุ่นอีกก็มีเกลือ ครั่ง หนังกระป๋อง เปลือกไม้ลำพู ชัน ไม้พะยุง หนังโค ฝ้ายดิบ น้ำมันยาง วูลแฟรม นุ่น กระวานอย่างดี ไซคาง ๆ รง ยางเบนจามิน แรติทานิค ยางไม้สำหรับขัดเงา ฯลฯ และผลิตภัณฑ์ของญี่ปุ่นที่จะส่งเข้ามาขายยังประเทศไทยนั้นได้แก่ ชาใบและผง นมข้นและผง เครื่องเทศและเครื่องปรุงอาหาร สีย้อมผ้า ดีสำหรับทำต่าง ๆ กระดาษ กระจกและเครื่องแก้ว เครื่องเคมี ยาทาต่าง ๆ ยางรถยนต์และใน ยางประคิษฐ์ เครื่องประกอบไฟฟ้า ฯลฯ²

สินค้าของไทยโดยเฉพาะหนังกระป๋องและโค ฝ้าย ละหุ่ง ยางสน เมล็ดกระเบา หนังกว่ง เขา เศษเหล็ก นั้นเป็นสินค้าที่ญี่ปุ่นมีความต้องการเป็นอย่างมาก จึงได้ขอร้องต่อรัฐบาลไทยว่า ขอให้ไทยช่วยส่งสินค้าเหล่านี้ไปให้ญี่ปุ่นตามจำนวนที่กำหนดลงไว้ในบัญชี A* อย่าให้จำนวนลดยกลงไปกว่าเก็บเป็นอันขาด³

สำหรับไทยเรานั้นน้ำมันเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการยุทธและการดำรงชีวิต ดังนั้นในเวลาต่อมาทางกระทรวงกลาโหมของไทยจึงได้ขอเพิ่มน้ำมันชนิดต่าง ๆ จากประเทศญี่ปุ่นให้มากขึ้น เช่น

③ 1 กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 8 (1)
 1. รายงานตกลงการค้ากับญี่ปุ่น แฟ้ม 1

2 ค.

* ภูมิภาคผนวก ข

3 กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 8 (2)
 1. รายงานตกลงการค้ากับญี่ปุ่น แฟ้ม 2

๐

น้ำมันเชื้อเพลิงสำหรับเครื่องบิน	600	กิโลลิตร
Aviation Gasoline 86 or 90	100	กิโลลิตร
Aviation Gasoline 76	100	กิโลลิตร
น้ำมันรถยนต์	5,340	กิโลลิตร
น้ำมันก๊าด	2,400	กิโลลิตร
น้ำมันแก๊ส	500	กิโลลิตร
น้ำมันดีเซลหนัก B	6,500	กิโลลิตร
น้ำมันดีเซลหนัก C	1,000	กิโลลิตร
น้ำมันหยกเครื่องบิน	300	กิโลลิตร
รวม	16,740	กิโลลิตร ¹

เพื่อให้การเจรจาในปัญหาทางเศรษฐกิจและการคลังระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่นได้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐบาลไทยจึงได้ส่งคณะข้าหลวงเศรษฐกิจคณะหนึ่ง ไปดำเนินการเจรจาทางเศรษฐกิจและการคลังกับประเทศญี่ปุ่น คณะข้าหลวงเศรษฐกิจไทยคณะนี้ประกอบด้วย พล ทานวนิช ปานะนนท์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นหัวหน้า หม่อมเจ้าวิวัฒนไชย ไชยยงค์ กับ นายพันโท ไชย ประทีปะเสน เป็นข้าหลวงร่วมคณะไปด้วย ซึ่งได้เดินทางออกจากกรุงเทพฯ ไปญี่ปุ่นในวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2485² เมื่อไปถึงกรุงโตเกียวในวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2485 นั้น นายวนิช ปานะนนท์ ได้กล่าวกับผู้แทนหนังสือพิมพ์ที่นี่ว่า "รู้สึกยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดี..."

ประเทศไทยพร้อมที่จะขยายอย่างเต็มกำลังต่อประเทศญี่ปุ่น ในความร่วมมือทางเศรษฐกิจและทางทหาร ... ไทยจะได้ส่งสัมภาระดิบมา

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 :8 (1)
 1 รางความตกลงการค้ากับญี่ปุ่น แฟ้ม 1

² หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันจันทร์ 9 เมษายน พ.ศ. 2485 หน้า 12

ยังประเทศญี่ปุ่น เป็นการแลกเปลี่ยนกับสินค้าอุตสาหกรรมตามที่ไทย
ต้องการ..."¹

คำสั่งซึ่งรัฐบาลไทยได้มอบให้กับคณะข้าหลวงเศรษฐกิจไทย เพื่อใช้เป็นแนว
ทางในการเจรจากับญี่ปุ่นคราวนี้ ปรากฏอยู่ในบันทึกลับ-พิเศษ เรื่อง "แนวการเจรจา
เรื่องการเศรษฐกิจ" ว่า

1. ความมุ่งหมายสำคัญในการเจรจาก็คือ จะให้ประเทศไทยได้ส่งสินค้า
ออกไปเป็นจำนวนอันสมควร โดยได้ราคาคดีที่สุด และรับสินค้าเข้ามาให้เพียงพอ
เหมาะสมกับความต้องการ และราคายอมเยาะที่สุด

2. โดยที่อัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทกับเงินเยนจะต้องเปลี่ยนแปลงไปจาก
อัตราปัจจุบัน จึงจำต้องเจรจาหาทางชดเชยในการทำความตกลงในเรื่องราคาสินค้า
ขาเข้า และราคาสินค้าขาออกด้วย

3. สินค้าขาเข้าที่ประเทศไทยต้องการนั้น มีรายการอยู่ต่างหาก

4. สำหรับสินค้าขาออกนั้น หลักการทั่วไปก็คือ ทั้ง ๆ ที่ทำความตกลง
การค้ากับญี่ปุ่นโดยตรง ก็มีความประสงค์ที่จะให้เปิดโอกาส ให้ประเทศไทยทำการ
ค้ากับบรรดาประเทศในวงไพบูลย์รวมกันด้วย

5. ปัญหาเรื่องเรือเป็นปัญหาที่สำคัญยิ่ง จะต้องพยายามอย่างที่สุดที่จะให้
เรามีเรือโดยขอเรือของเรา และเรือที่เราได้ คามแต่จะเจรจาขอคืนมาได้มาก
เท่าไรก็ยิ่งดี และควรพยายามขอซื้อเรือสุดแต่จะมีทางเจรจาได้ นอกจากนี้ควร
พยายามจัดการให้เรือเดินมายังประเทศไทยสม่ำเสมอ²

6. ปัญหาเรื่องข้าว โดยที่ปรากฏหาที่ว่าญี่ปุ่นต้องการซื้อข้าวทั้งหมด จึง
ควรจะเจรจากับนี้

¹หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที 10 เมษายน พ.ศ. 2485 หน้า 1

²กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 8 (9)
รายงานการเจรจาเศรษฐกิจและการคลังกับญี่ปุ่น 2485

ก. ไม่ให้มีการผูกมัดทั้งหมด อย่างมากหากจะตกลงควรจะเป็นไป
ในราว 75 ส่วนในร้อย

ข. พยายามสงวนตลาดให้เป็นตลาดเปิดให้มากที่สุดที่จะทำได้ เพื่อให้
สามารถทำการค้าขายของตนเองได้

ค. สำหรับประเทศใดที่ปรากฏว่าประเทศไทย ไม่มีทางที่จะขายข้าวให้
โดยตรงแล้ว ก็ควรเจรจาในทางที่จะร่วมทุนกับญี่ปุ่นในการจำหน่ายข้าวไปยังประเทศ
นั้น ๆ โดยจัดตั้งเป็นบริษัทจดทะเบียนในประเทศไทย

7. ปัญหาเรื่องแร่ ให้ดำเนินในหลักการเช่นเดียวกับข้าว

8. ปัญหาเรื่องยาง โดยที่ขณะนี้ยางมีปริมาณเกินความต้องการ จึงพึงใช้
ความพยายามอย่างมากที่สุดในการขอให้ญี่ปุ่นซื้อ เป็นการช่วยเหลือร่วมมือกันด้วย

9. ความผูกพันในสัญญาทั้งหมด ให้มีอายุเพียง 1 ปี¹

ในการเปิดประชุมการเจรจาทางเศรษฐกิจระหว่างคณะข้าหลวงเศรษฐกิจ
ไทยกับญี่ปุ่นครั้งนี้ นายฮารุฮิโกะ นิชิ ประธานคณะข้าหลวงเศรษฐกิจฝ่ายญี่ปุ่น ซึ่ง
เป็นปลัดกระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่น ได้กล่าวสุนทรพจน์ว่า

"... การเจรจาที่จะได้เริ่มนี้ก็จะดำรงและส่งเสริม
ความสัมพันธ์ในทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศญี่ปุ่นกับประเทศไทย
ให้บรรลุถึงความสำคัญในวัตถุประสงค์ร่วมกันแห่งสงครามมหา
เอเชียบิพ่วนอก และข้าพเจ้าคิดว่า พนะ นายนิชิ คงจะซาบ
ในความจำเป็นที่จะต้องดำเนินกิจการให้สิ้นสุดไปโดยเร็ว ฉะนั้น
ข้าพเจ้าหวังใจว่าคณะผู้แทนฝ่ายไทยคงจะพยายามจนสุดความสามารถ
ที่จะดำเนินการเจรจานี้ ให้สำเร็จผลดังความปรารถนาเร็วที่สุด ..." ²

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 8 (9)
รายงานการเจรจาเศรษฐกิจและการกีดกันญี่ปุ่น 2485

² ก.

นายวนิช ปานะนนท์ ประธานคณะข้าหลวงเศรษฐกิจฝ่ายไทยได้กล่าวสุนทรพจน์
ตอบว่า

"... ข้าพเจ้าหวังด้วยความตั้งใจว่า การเจรจาปรึกสวกัน
ครั้งนี้จะสำเร็จผลอย่างรวดเร็ว และเป็นที่พึงพอใจด้วยกันทั้งสอง
ฝ่าย พนะ นายพลเอกโตโจ ได้กล่าวกับข้าพเจ้าเมื่อวานนี้เองว่า
เราเป็นพี่น้องในครอบครัวเดียวกัน และเพราะมีน้ำใจดังที่ท่าน
นายกรัฐมนตรีกล่าว คณะข้าหลวงเสกกิจนี้จึงขอรับความเอื้อเฟื้อ
อันเป็นต้นเหตุให้ท่านแจ้งว่าจะร่วมมือในกิจการที่จะกระทำกันต่อไป
อาศัยความรู้สึกเป็นพี่น้องกันเช่นนี้ ข้าพเจ้าจึงมีความยินดีที่จะเจรจา
ปรึกสวโดยตรงไปตรงมา และเต็มไปด้วยความไว้วางใจ"¹

ผลจากการประชุมการเจรจาทางเศรษฐกิจระหว่างคณะข้าหลวงเศรษฐกิจ
ไทย-ญี่ปุ่น ในครั้งนี้ ได้ทำให้เกิดข้อตกลงเกิดขึ้นหลายประการ ระหว่างไทยกับญี่ปุ่น
จากข้อตกลงฉบับหนึ่งซึ่งเรียกว่า Understanding or Basic Items of

Trade Agreements between Japanese and Thai Delegations
21st April 2485 นั้น รัฐบาลไทยได้ทำข้อตกลงไว้กับรัฐบาลญี่ปุ่นว่า

1. รัฐบาลญี่ปุ่นจะซื้อข้าวไทยในราคา 9.60 บาท ต่อ 1 หาบ (F.O.B)*
ที่กรุงเทพฯ หรือเกาะสีชัง ไม่รวมอากรขาออก
2. รัฐบาลญี่ปุ่นจะอนุญาตให้สินค้าไทยต่อไปนี้เข้าประเทศญี่ปุ่นได้ คือ
ยาง 3 หมื่นตัน ดีบุกและไม้สักอย่างละ 7 พันตัน

¹กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 8 (9)
รายงานการเจรจาเศรษฐกิจและการคลังกับญี่ปุ่น 2485

*F.O.B. ราคาส่งถึงเรือที่กรุงเทพฯ หรือที่เกาะสีชัง

3. รัฐบาลญี่ปุ่นจะอนุญาตให้ส่งสินค้ามาประเทศไทยได้ประมาณราคา 70 ล้านเยน ทั้งนี้ไม่รวมถึงของที่รัฐบาลไทยต้องการ อนึ่ง ญี่ปุ่นจะช่วยเหลือให้ไทยซื้อสินค้าได้บางอย่างจากเชียงไฮ้¹

แต่ต่อมากลับปรากฏว่าฝ่ายญี่ปุ่นต้องการเปลี่ยนวิธีการซื้อข้าวจาก F.O.B. มาเป็น Ex-Godown* ซึ่งทางไทยก็ไม่ยินยอม เพราะถ้าไทยขายข้าวโดยวิธี F.O.B. ไทยจะได้ราคา 9.60 บาท ถ้ามาขายโดยวิธี Ex-godown ไทยก็จะได้ราคาเพียงหยาบละ 9.10 บาทเท่านั้น ซึ่งไทยยอมไม่ได้ เหตุผลที่ยินยอมไม่ได้ นั้น จอมพล ป. พิบูลสงครามได้อธิบายไว้ว่า

"การที่ไทยยอมลดราคาเงินบาทลงไปเท่ากับเงินเยนของญี่ปุ่นนั้น ฝ่ายญี่ปุ่นเองก็ยอมเข้าใจดีว่าเป็นการเสียประโยชน์แก่พลเมืองของไทยทั่วประเทศ ... เมื่อได้ปรับปรุงราคาเงินบาทให้เท่ากับเงินเยนแล้ว รัฐบาลของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็มีความจำเป็นจะต้องแสดงให้เห็นประชาชนชาวไทยเห็นว่าการปรับปรุงอัตราเงินบาทเท่ากับเงินเยนนับ ไม่เป็นความเดือดร้อนแก่พลเมือง บริษัทข้าวไทย จึงได้ขึ้นราคาข้าวทันที โดยถืออัตรา 9.60 บาทเป็นมูลฐาน ถ้าหากจำเป็นจะต้องใช้ราคาอื่นที่ต่ำกว่า 9.60 บาทแล้ว ก็จะเป็นความเสียหายใหญ่หลวงแก่บริษัทข้าวไทย และจะต้องลดราคาข้าวที่ขึ้นแก่ชาวนาไปแล้วนั้นลงด้วย..."²

ความสัมพันธ์ระหว่างการลดราคาเงินบาทของไทยลงไปเท่ากับเงินเยนของญี่ปุ่นกับราคาข้าว 1 หาบต่อ 9.60 บาทนั้น มีมากไปกว่าที่กล่าวมาแล้ว กล่าวคือ ในขณะที่คณะข้าหลวงเศรษฐกิจของไทยกำลังไปเจรจาเรื่องปัญหาทางเศรษฐกิจ และ

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 8 (9)
รายงานการเจรจาเศรษฐกิจและการคลังกับญี่ปุ่น 2485

*Ex-godown ราคาออกจากยุ้ง

² กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 8 (1)
ร่างความตกลงทางการค้ากับประเทศญี่ปุ่น แฟ้ม 1

การคลังอยู่กับญี่ปุ่นที่โตเกียวนั้น เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ ก็ได้มาเร่งเร้าให้ไทยยอมปรับอัตราเงินบาทของไทยลงไปให้เท่ากับเงินเยนของญี่ปุ่น พร้อมทั้งได้ยืนยันว่าจะขึ้นราคาข้าวให้เป็นจำนวนที่พอจะชดเชยกัน แต่ถึงกระนั้น จอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็ยังไม่แน่ใจว่าราคาข้าวที่ได้สูงขึ้นนั้น จะพอชดเชยกันหรือไม่ นายวนิช ปานะนนท์ หัวหน้าคณะข้าหลวงเศรษฐกิจฝ่ายไทยถึงกับเสนอ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ให้รอการเปลี่ยนแปลงอัตราเงินไว้ก่อน แต่ฝ่ายญี่ปุ่นก็เร่งร้อนขอให้ไทยเปลี่ยนอัตราเงินให้ได้ในวันที่ 22 เมษายน 2485 กรันถึงวันที่ 20 เมษายน อุปทูตญี่ปุ่นก็นำเอาร่างความตกลงมาให้จอมพล ป. พิบูลสงครามดู พร้อมทั้งยืนยันว่าราคาข้าวจะต้องเป็น 9.60 บาท จอมพล ป. พิบูลสงคราม มีความไว้วางใจในประเทศญี่ปุ่น ในเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นตลอดจนอุปทูต จอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงได้ตกลงรับ และได้ทำการเปลี่ยนแปลงอัตราเงินในวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2485¹ ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าราคาข้าวที่กำหนดไว้ 9.60 บาทนั้น เป็นเงื่อนไขอันสำคัญที่สุดของการปรับปรุงราคาเงินบาท ในวันที่ 22 เมษายน 2485 ดังนั้นถ้าราคานี้จะกลับเปลี่ยนเป็นอย่างอื่นก็นับว่าผิดหลักความยุติธรรมเป็นอย่างยิ่ง

ในครั้งนี้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้มีบันทึกไปถึงเอกอัครราชทูตไทยที่โตเกียว ให้นำเรื่องนี้ไปพูดกับพลเอก โตโจ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นว่า

"... ข้าพเจ้าเกรงขอให้ท่านชี้แจงให้ท่านนายกรัฐมนตรีแห่งประเทศญี่ปุ่นเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งนั่นคือว่า ความตกลงในเรื่องนี้ได้ลงนามกันแล้วเมื่อวันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2485 ถ้าจะต้องมาเปลี่ยนแปลงสิ่งซึ่งได้ลงนามกันเพียงชั่วเวลาเดือนเศษเท่านั้น ผลร้ายจะบังเกิดขึ้นไม่เฉพาะแต่ในประเทศไทย ผลร้ายจะบังเกิด

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม PW 2/2 : 8 (1)
 ร่างความตกลงทางการค้ากับประเทศญี่ปุ่น หน้าที่ 1

ญี่ปุ่นเป็นชาติที่เคารพต่อสัญญาความตกลง รวมทั้งการใช้เหตุผลอธิบายให้เห็นถึงความเสียหายที่จะบังเกิดขึ้นแก่ญี่ปุ่นเอง ถ้าหากมีการเปลี่ยนแปลงในราคาซื้อขายข้าวกันครั้งนี้ และการแสดงความน้อยอกน้อยใจที่การให้ความร่วมมือของไทยแก่ญี่ปุ่นนั้น ไม่บังเกิดผลแต่อย่างใดทั้งสิ้น แม้แต่ความยุติธรรมก็ยังไม่ได้ รับ จากลีลาชั้นเชิงในการเจรจาครั้งนี้ของ จอมพล ป. พิบูลสงครามนั้น แสดงให้เห็นว่า จอมพล ป. พิบูลสงครามได้พยายามใช้กลวิธีทุกอย่างเท่าที่จะทำได้ เพื่อที่จะทำให้ราคาซื้อขายข้าวของไทย ไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งจะยังประโยชน์ให้แก่ประชาชนคนไทยโดยทั่วกัน

การเจรจากันในเรื่องนี้ได้ดำเนินไปอย่างยากลำบากมาก เพราะทางรัฐบาลญี่ปุ่นก็ได้ยืนยันจะขอใช้วิธีซื้อแบบ Ex-godown โดยอ้างเหตุผลต่าง ๆ กัน เช่นเกรงว่าถ้าใช้วิธีซื้อขายกันแบบ F.O.B. แล้วทางญี่ปุ่นจะได้อะไรไปไม่ทันกำหนดบ้าง เกรงไปว่าเมื่อถึงฤดูมรสุมแล้วไทยจะบรรทุกข้าวไปส่งที่เกาะสีชังไม่ได้บ้าง เกรงไปว่าการส่งข้าวไปบรรทุกเรือที่เกาะสีชังจะทำให้ความลับในการเดินเรือแพร่หลายออกไปบ้าง และจะเป็นโอกาสให้เรือไตน้ำของศัตรูทำอันตรายแก่เรือสินค้าญี่ปุ่นได้มากขึ้น¹ ซึ่งเป็นเหตุผลที่ไม่สมเหตุผลสมผลเอาเสียเลย เพราะไทยมีความชำนาญงานชนิดนี้โดยเฉพาะ และทำกันมานานแล้ว ไม่เคยปรากฏข้อขัดข้องอย่างใด บริษัทญี่ปุ่นที่เป็นบริษัทใหญ่ ๆ เกือบทำการซื้อข้าวเป็นจำนวนมากก็ได้รับความสะดวกในการส่งสินค้าข้าวออกไปขายนอกประเทศไทยไม่เคยมีอุปสรรคอันใด สำหรับข้อที่ว่าความลับในการเดินเรือจะรั่วไหลนั้น ถ้าจะพิจารณาให้ดีแล้วจะเห็นว่า ถ้าหากความลับจะรั่วไหลแล้วการขนข้าวลงเรือที่กรุงเทพฯ ความลับอาจจะรั่วไหลออกได้มากกว่า เพราะมีคนรู้เห็นมากกว่าเกาะสีชัง และการกระจายข่าวความลับนั้น กระจายในกรุงเทพฯ ง่ายกว่าที่เกาะสีชังเสียอีก²

¹ กองบรรณสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 8 (1)
 1. รายงานความตกลงการค้ากับญี่ปุ่น แฟ้ม 1

² ก.

ไปอยู่ที่อำนาจของบริษัทชินฮิของญี่ปุ่นเสีย แล้วฝ่ายญี่ปุ่นก็จะยอมรับหลักการ F.O.B โดยมีข้อแม้ว่าไทยจะต้องวางบริษัทชินฮิฯ ทำการลำเลียงข้าวทั้งหมด ซึ่งถ้าไทยยอมรับข้อเสนอนี้ก็เท่ากับว่าไทยขายข้าวได้ในราคา Ex-godown นั้นเอง ซึ่งนับได้ว่าเป็นการแสดงออกถึงความเห็นแก่ตัวของญี่ปุ่นเป็นอย่างมาก ดังนั้นทางฝ่ายไทยเราก็ไม่ยินยอมอีก เพราะตามความเป็นจริงนั้น ถึงแม้ว่าฝ่ายญี่ปุ่นจะยอมตามวิธีที่ฝ่ายไทยเสนอ คือให้ไทยขน 2 ใน 3 และญี่ปุ่นขน 1 ใน 3 เฉพาะปี พ.ศ. 2485 ไทยก็เสียเปรียบอยู่แล้ว เพราะตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2485 มานั้น ญี่ปุ่นขนข้าวไปแล้วประมาณ 6 แสนตัน ส่วนที่เหลือราว 6 แสนตัน เฉลี่ยตามเกณฑ์นั้นไทยจะได้ 4 แสนตัน ญี่ปุ่น 2 แสนตัน ซึ่งสำหรับฝ่ายญี่ปุ่นเมื่อรวมกับ 6 แสนตันที่ขนไปแล้วก็เข้า 8 แสนตัน ก็มากกว่าที่ฝ่ายไทยจะได้จนในปี พ.ศ. 2485 ถึงเท่าตัว¹

ญี่ปุ่นได้ใช้ความพยายามเป็นอย่างมากและด้วยวิธีที่ชาญฉลาดที่จะโน้มน้าวรัฐบาลไทยให้ยินยอมตามความต้องการของญี่ปุ่น เพราะปรากฏว่าในระหว่างที่ไทยเรายังตกลงกับญี่ปุ่นไม่ได้ในวิธีซื้อขายข้าวระหว่างไทยกับญี่ปุ่นว่าจะเป็นวิธี F.O.B. หรือ Ex-godown นั้น หนังสือพิมพ์ในญี่ปุ่นก็ได้ลงข่าวครึกโครมในเรื่องที่ได้มีการลงนามในข้อตกลงการค้าระหว่างญี่ปุ่นกับอินโดจีน และแสดงความชมเชยอย่างสูงต่ออินโดจีนในการที่ยอมร่วมมือกับญี่ปุ่น² นายคิเรก ชัยนาม เอกอัครราชทูตไทยประจำโตเกียว ได้วิจารณ์เรื่องนี้อย่างไว้วางใจว่า "วิธีนี้ก็มีความมุ่งหมายที่จะให้เราเปลี่ยนท่าทีของรัฐบาลไทย ซึ่งเป็นการพยายามที่จะให้ฝ่ายเขาทำได้ตามที่เขาปรารถนา"³

เมื่อรัฐบาลญี่ปุ่นได้เสนอให้การขนส่งข้าวอยู่ในมือของบริษัทชินฮิฯ ทั้งหมด ก็ทำให้รัฐบาลไทยเกิดความเข้าใจว่าปัญหาข้อขัดข้องทั้งหมดคงเนื่องมาจากบริษัท

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 8 (2)
 1. รายงานตกลงการค้ากับญี่ปุ่น แฟ้ม 2

² ก.

³ ก.

มิตซูบิชิ นี่เอง หลวงวิจิตรวาทการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในขณะนั้น จึงได้เชิญ นาย ไว นิตดา ผู้จัดการของบริษัทมิตซูบิชิ มาสนทนาเป็นการส่วนตัว เพราะรู้จักชอบพอกับนายนิคตาคี และได้ถามว่าในเรื่องการขนส่งขบวนบริษัทมิตซูบิชิ มีส่วนเกี่ยวข้องกับอยู่เพียงใด ในครั้งแรกนายนิคตา ได้ปฏิเสธทั้งหมด และตอบว่าสิ่งที่บริษัทมิตซูบิชิ ได้ทำมาแล้วก็ดี หรือที่จะต้องทำต่อไปก็ดีเป็นการที่บริษัทจำใจต้องทำโดยความบังคับของฝ่ายทหารบกเท่านั้น เมื่อได้พบกันอีกเป็นครั้งที่สอง หลวงวิจิตรวาทการก็ได้ถามนายนิคตาอีกว่า ทางทหารของญี่ปุ่นมีเจตนาอย่างไรในการที่จะรวบรวมเอาการขนส่งในนานน้าไทยไว้ในมือของญี่ปุ่น นายนิคตาตอบว่า ไม่ใช่เจตนาของทหารญี่ปุ่นที่จะยึดอำนาจการขนส่งในนานน้าไทย ความต้องการของฝ่ายทหารญี่ปุ่นมีอยู่เพียงแต่จะเอาเรือ Lighter ที่ยึดไว้เป็นกรรมสิทธิ์ของฝ่ายญี่ปุ่นเท่านั้น เรื่องการยึดเรือ Lighter นั้นเป็นปัญหาที่ฝ่ายไทยกับฝ่ายญี่ปุ่นยังตกลงกันไม่ได้ ฝ่ายไทยถือว่าการที่ทหารญี่ปุ่นยึดเรือ Lighter จากบริษัทอีสเอเซียคั้นเป็นการผิด เพราะทหารญี่ปุ่นไม่มีสิทธิจะมายึดอะไรในไทย ข้อนี้ฝ่ายญี่ปุ่นก็ไม่ยืนยันว่าการยึดนั้นเป็นการถูกต้อง แต่วิธีของทหารบกญี่ปุ่นนั้นไม่ยอมรับว่าทำอะไรผิด แม้ทำผิดไปแล้วก็ต้องหาวิธีให้สิ่งที่ผิดกลายเป็นถูกให้จงได้¹ ฉะนั้นนายนิคตาจึงให้ความเห็นแนะว่าวิธีการแก้ไขในเรื่องนี้ โดยให้ไทยจัดตั้งบริษัทขนส่งขึ้นบริษัทหนึ่งแล้วยอมให้ญี่ปุ่นเข้าร่วมทุนด้วย การที่ญี่ปุ่นเข้าร่วมทุนนั้น ไม่จำเป็นจะต้องร่วมเป็นตัวแทนเงินขอแลกเพียงให้เอาเรือ Lighter ที่ทหารญี่ปุ่นยึดไว้นั้นมาค้ำเป็นทุนก็ใช้ได้ ถ้าไทยยอมให้ญี่ปุ่นทำดังนี้ ก็เท่ากับเป็นการรับรองว่าการที่ญี่ปุ่นยึดเรือ Lighter ไปนั้นเป็นการถูกต้อง นายนิคตาเห็นว่าถ้าวิธีนี้แล้ว ฝ่ายทหารบกญี่ปุ่นคงพอใจ

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 8 (9)
 รายงานการเจรจาเศรษฐกิจและการคลังกับญี่ปุ่น 2485

การขนส่งชาวที่ญี่ปุ่นซื้อก็จะอยู่ในมือของบริษัทที่เพิ่งขึ้นใหม่ ซึ่งเป็นบริษัทไทยญี่ปุ่น ซึ่งไทยก็ต้องปฏิเสธขอเสนอของนายนิคตา อีก เพราะทหารญี่ปุ่นไม่ได้ยึดแต่เฉพาะเรือ Lighter ของบริษัทอีสเอเซียลิกเท่านั้น แต่ได้ยึดบริษัทต่าง ๆ ของชาวต่างชาติอีกมากมาย รวมทั้งxonไม้สัก โรงสี โรงเลื่อย ฯลฯ ซึ่งถ้าไทยยอมรับว่าการยึดเรือ Lighter ของบริษัทอีสเอเซียลิกถูกต้อง ก็จะทำให้ทรัพย์สินอื่น ๆ ที่ญี่ปุ่นยึดไว้กลายเป็นของญี่ปุ่นไปด้วย¹

ในที่สุดรัฐบาลไทยก็ได้หาวิธีแก้ไขเรื่องวิธีการซื้อข้าวของญี่ปุ่นจากไทย โดยการที่จะร่วมมือกับบริษัทชาวญี่ปุ่น เพื่อตั้งบริษัทค้าข้าวไทย-ญี่ปุ่นขึ้น ส่งข้าวไปยังญี่ปุ่น และดินแดนที่รวมอยู่ในวงไพบูลย์ บริษัทนี้จะได้รับมอบหมายจากรัฐบาลญี่ปุ่นให้ผูกขาดการค้าข้าวไทยแทนบริษัทญี่ปุ่นอีกบริษัทหนึ่ง ซึ่งดำเนินการค้าข้าวอยู่แล้ว และเมื่อตั้งบริษัทขึ้นแล้วปัญหาเรื่องราคาและวิธีซื้อข้าวที่ยังค้างอยู่อาจเงียบหายไปเอง²

จะเห็นได้ว่ารัฐบาลไทยนั้นได้พยายามจนถึงที่สุดแล้ว ที่จะยอมชอมกับรัฐบาลญี่ปุ่นในเรื่องของการซื้อขายข้าว

การกาชาบระหว่างไทยกับญี่ปุ่นในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สองนั้น สินค้าที่นับว่ามีความสำคัญยิ่งของไทยก็คือข้าว สำหรับญี่ปุ่นนั้นก็คือน้ำมันและเครื่องจักร ทั้งไทยและญี่ปุ่นต่างก็มีความต้องการในสินค้าของกันและกัน แต่การขายข้าวของไทยให้กับญี่ปุ่นนั้นก็อุปสรรคมากมาย นอกจากจะไม่สามารถตกลงกันในเรื่องราคา วิธีการซื้อขายกับญี่ปุ่นได้ง่าย ๆ แล้ว ภายในประเทศของไทยเองก็ขาดแคลนพาหนะในการบรรทุกข้าว นับตั้งแต่ไม่มีรถไฟไปบรรทุกข้าวเปลือกจากภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือเข้าสู่กรุงเทพฯ ทำให้บริษัทข้าวไทย และโรงสี

¹ กองบรรณสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 8 (9)
รายงานการเจรจาเศรษฐกิจและการคลังกับญี่ปุ่น 2485

² ก.

เนื่องจากญี่ปุ่นมีฐานะในทางเศรษฐกิจดีกว่าไทย ในบางครั้งก็ไม่จำเป็นที่จะต้องหวังพึ่งสินค้าบางอย่างจากประเทศไทยแต่เพียงแห่งเดียวเท่านั้น แม้ว่าสินค้านั้นจะมีอยู่ในบัญชี A แล้วก็ตาม เช่น ยาง ซึ่งญี่ปุ่นเคยตกลงไว้ว่าจะช่วยเหลือจากไทยเป็นจำนวนไม่น้อยกว่า 30,000 ตัน ต่อมากลับปรากฏว่าญี่ปุ่นได้ไปซื้อยางจากมาเลเซียและชาวแทน โดยให้เหตุผลว่ายางพาราจากไทยราคาแพง และมีคุณภาพสู้ยางมาเลเซียและชาวมาเลเซียไม่ได้ การที่ญี่ปุ่นไม่ยอมซื้อยางพาราจากไทยนี้ ได้ทำให้เศรษฐกิจของไทยทรุดลง ชาวสวนยางได้รับความเดือดร้อนมาก ดังนั้นเพื่อการอยู่รอดในทางเศรษฐกิจของประเทศ ไทยจึงได้ยินยอมให้ราคายางพาราของไทยเท่ากับราคายางพาราที่สิงคโปร์ พร้อมทั้งลดค่าอุปสงค์และอากรขาออกให้ด้วย¹ สินค้าบางอย่างญี่ปุ่นก็ได้ซื้อไปเป็นจำนวนน้อยกว่าที่ตกลงกันเอาไว้ เช่น เหล็ก โดยญี่ปุ่นอ้างว่าไม่มีเรือที่จะบรรทุกไป ดังนั้นฝ่ายไทยผู้มีความพยายามที่จะขายสินค้าบางอย่างให้ญี่ปุ่นมากที่สุดก็ได้แก้ปัญหาในการส่งเปลือกปรองไปให้ญี่ปุ่นด้วยวิธีประหยัด ระวังบรรทุก และกาขนส่ง โดยการสกัดเอาแฉะบางส่วนไป ซึ่งญี่ปุ่นก็ยินยอม

ในขณะที่ไทยขายยางพาราได้ราคากำหนด ราคายางรถยนต์ ที่สั่งซื้อเข้ามาจากประเทศญี่ปุ่นกลับมีราคาสูงขึ้นไปกว่าเดิมถึง 400 % ทั้ง ๆ ที่รัฐบาลไทย และรัฐบาลญี่ปุ่นได้ตกลงกันไว้ว่า "รัฐบาลของประเทศทั้งสองจะพยายามให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ที่จะหลีกเลี่ยงมิให้มีการขึ้นราคาคืนค่าขาออกอย่างปราศจากเหตุผล ถึงผลิตภัณฑ์ของคนที่ส่งออกไปให้อีกฝ่ายหนึ่ง"² ปัญหาที่ไทยได้พยายามจะแก้ไขโดยการตั้งบริษัทยางไทยขึ้น ด้วยวิธีขอความร่วมมือช่วยเหลือจากญี่ปุ่น เพื่อหาทางใช้ยางดิบภายในประเทศเสียเอง สำหรับการขาดแคลนสินค้าบางอย่างนั้น ไทยก็ได้แก้ไขโดย

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 8 (3)
 1
 รายงานความตกลงทางการค้ากับญี่ปุ่น แฟ้ม 3

² กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 8 (2)
 1
 รายงานความตกลงทางการค้ากับญี่ปุ่น แฟ้ม 2

การพยายามที่จะผลิตสินค้าเหล่านั้นขึ้นมาเองเท่าที่จะทำได้ เช่น ไม้ขีดไฟ โดยที่
ญี่ปุ่นได้ส่ง กลอเร็ต ออฟ โปแตช มาให้ รวมทั้งซีเมนต์พาราฟิน ซึ่งจำเป็นต้อง
ใช้ชุบหัวไม้ขีดไฟด้วย¹ นอกจากนี้แล้วเมื่อไทยขาดน้ำมันหล่อลื่นลง ไทยก็ได้ใช้น้ำมัน
มะพร้าว และน้ำมันละหุ่งแทน

การค้าขายระหว่างไทยกับญี่ปุ่นดำเนินไปอย่างไม่ราบรื่นนัก เพราะญี่ปุ่นเอา
เปรียบไทยอยู่ตลอดเวลา เช่นตั้งราคาสินค้าไว้สูงเกินไปบ้าง ผู้ขาดสินค้าบางอย่าง
บ้าง ไม่ปฏิบัติตามระเบียบศุลกากรบ้าง คณะกรรมการเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่นต้องประชุม
เจรจากันอยู่เสมอ ๆ ในเรื่องปัญหาต่าง ๆ ที่ญี่ปุ่นได้กระทำขึ้นเช่น

—บริษัทต่าง ๆ ซึ่งเป็นตัวแทนของรัฐบาลญี่ปุ่นที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทย เช่น
บริษัทมิทซูบิชิ บริษัทมิทซูบุซันฯ บริษัทโฮชิคา ได้ตั้งราคาสินค้าบางอย่างไว้สูง
จนทางรัฐบาลไทยไม่สามารถจะซื้อได้ เช่น ยางรถยนต์ แบตเตอรี่ ฯลฯ²

—องค์การการค้าญี่ปุ่นมอบให้บริษัทญี่ปุ่นบางบริษัทผูกขาดในการส่งสินค้าเข้ามา
จำหน่ายในประเทศไทย เช่น บริษัทมิทซูบุ ผู้ขาดครองเตาอย่าง บริษัทซังโก ผู้ขาด
สายพานยาง และบริษัทโคโคโบเอกิ ผู้ขาดสินค้าผ้าอย่าง ไม่ให้บริษัทห้างร้านไทย
มีโอกาสส่งซื้อสินค้าจากญี่ปุ่นโดยตรง

—องค์การการค้าญี่ปุ่นควบคุมมิให้บริษัทญี่ปุ่นที่มีกระดาม ขายกระดามให้พ่อค้าใน
เมืองไทย³

—เรือคิซุวามารู ของญี่ปุ่นออกจากท่ากรุงเทพฯ ไปกวางตุ้งได้บรรทุกสินค้า
บางอย่างเป็นจำนวน 3,039 ตันพอดี โดยไม่มีใบขนของกรมศุลกากร และใบอนุญาต
ของกระทรวงพาณิชย์

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 8 (3)
ร่างความตกลงทางการค้ากับญี่ปุ่น แฟ้ม 3

² ก.

³ ก.

-ทหารญี่ปุ่นส่งเกลือไปโซนัน โดยเรือ ฮูญเอ มารู รวบรวม 160,000 กระสอบ โดยไม่มีใบอนุญาตสินค้าออก และไม่มีใบขนสินค้าออกตามระเบียบศุลกากร¹

-ทหารญี่ปุ่นได้นำน้ำตาลทรายขาว จำนวน 10,251 กระสอบ และน้ำตาลทรายแดงจำนวน 10,171 กระสอบ รวม 20,422 กระสอบ คิดเป็นเงินอากร 204,220.- บาท เข้ามาในประเทศไทย โดยไม่ได้ปฏิบัติตามพิธีการ ซึ่งญี่ปุ่นอ้างว่านำมาใช้ในราชการทหาร²

-ทางขายของญี่ปุ่นบางแห่ง เช่น ชิงโก คาเนโบ มาตสึ ได้ขายของออกไปสู่ตลาดแล้ว แล้วกลับไปกว้านซื้ออีกในราคาที่สูงกว่าเมื่อขายออกไป แล้วภายหลังก็ขายออกไปอีก โดยการเพิ่มราคาให้มากขึ้นกว่าราคาที่ซื้อกลับเข้ามา³

การที่รัฐบาลไทยส่งสินค้าขายออกไปยังประเทศญี่ปุ่นมีปริมาณมากกว่าสินค้าขาเข้ามาจากประเทศญี่ปุ่นนั้น ทำให้สินค้าต่างประเทศที่ประชาชนจำเป็นต้องใช้ ไม่พอกับปริมาณที่ประชาชนต้องการใช้ก็ดี การที่พ่อค้าญี่ปุ่นขายของออกไปแล้วกว้านซื้อกลับเข้ามาอีกก็ดี ทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อขึ้นในประเทศไทย เพราะสินค้าเปลี่ยนมือกันบ่อยครั้ง โดยที่มิได้เพิ่มปริมาณของสินค้าขึ้น ส่วนสินค้าขาออกของประเทศไทยก็มีได้ลดลงตามส่วนอีกด้วย

ตัวเลขดังต่อไปนี้แสดงค่าของสินค้าขาออกและสินค้าขาเข้า ที่ไทยส่งไปยังญี่ปุ่นและญี่ปุ่นส่งมาไทย ตามบัญชี A และบัญชี B ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2485 ถึง วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2485

¹กองบรรณสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 8 (3)
ร่างความตกลงทางการค้ากับญี่ปุ่น แฟ้ม 3

²กองบรรณสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 8 (4)
ร่างความตกลงทางการค้ากับประเทศญี่ปุ่น แฟ้ม 4

³กองบรรณสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 8 (3)
ร่างความตกลงทางการค้ากับญี่ปุ่น แฟ้ม 3

สินค้าขาออก	102,186,031	บาท
สินค้าขาเข้า	61,393,317	บาท ¹

ซึ่งหากกันประมาณ 41 ล้าน ตามตัวเลขดังกล่าวนี้จะพึงเห็นได้ว่าประเทศไทยได้สะสมเงินเย็นไว้ในประเทศญี่ปุ่นมาก อันเป็นผลของการส่งสินค้าไปขายที่ประเทศญี่ปุ่นเป็นจำนวนมาก และถ้าฝ่ายญี่ปุ่นมีเจตนาจะช่วยเหลือโดยส่งสินค้าที่ประเทศไทยต้องการมาชดเชย ก็จะช่วยให้การค้าและการเงินของไทยอยู่ในภาวะดีขึ้น จนถึงปลายเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2486 ปรากฏว่าสินค้าบางอย่างตามบัญชี B ที่ประเทศญี่ปุ่นรับรองว่าจะส่งให้ประเทศไทยตามข้อตกลงและความเข้าใจในเรื่องการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่นยังขาดอยู่อีกมาก สินค้าสำคัญที่ฝ่ายญี่ปุ่นยังไม่ส่งให้ครบนั้น มีปริมาณหรือค่าดังต่อไปนี้

นมข้น	23,494	หีบ
เครื่องเทศ	433,091	บาท
สี	205,212	บาท
กระดาษเปล่า	129,259	ปอนด์
กระดาษอื่น ๆ	562,439	บาท
กระจกและเครื่องแก้ว	619,146	บาท
วัตถุเคมี	623,604	บาท
ยารักษาโรค	583,222	บาท
ยางรถ	238,407	บาท

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 6 (3)
ญี่ปุ่นขอเงินในระหว่างสงคราม

เครื่องดินเผา	9,245,370	บาท
พาหนะ	183,667	กิโลกรัม ¹

คณะกรรมการเศรษฐกิจของไทยในขณะนั้นไม่สามารถที่จะขอร้องให้รัฐบาลญี่ปุ่นส่งสินค้ามาให้ไทยมากขึ้นจนพอที่จะทำให้ช่องว่างระหว่างสินค้าน้อย แต่ความต้องการของประชาชนมากหมดไปได้ แต่ปัญหานี้จะได้นำขึ้นมาเป็นข้อต่อรองที่รัฐบาลญี่ปุ่นจะเพิกเฉยเสียมิได้ เมื่อทางรัฐบาลญี่ปุ่นได้ขอกู้เงินไทยไปใช้ในกองทัพญี่ปุ่น ก็เราจะเห็นได้ชัดเจนเมื่อญี่ปุ่นได้ขอกู้เงินจากไทยเป็นจำนวน 15.4 ล้านบาท เพื่อนำไปใช้ในกองทัพญี่ปุ่นนี้ ทางรัฐบาลได้มีข้อแม้ไว้ว่าญี่ปุ่นจะต้องส่งเครื่องจักรหนักเข้ามาให้ไทยเป็นการตอบแทน นายเค นีโรห์ ได้ขอให้ไทยถือว่าเรื่องที่ญี่ปุ่นขายเครื่องจักรให้แก่ไทย และที่ญี่ปุ่นจะขอเบิกเงินจากไทยเพื่อการทหารนั้น เป็นคนละเรื่องและไม่เกี่ยวข้องกัน แต่พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวรวงศ์ไวยากรที่ปรึกษากระทรวงการต่างประเทศ ได้ทรงโต้แย้งว่า แลว่าเรื่อง 2 เรื่องนั้นเป็นเรื่องต่างหากจากกันจริง แต่ควรเจรจาพร้อม ๆ กันไป นายนีโรห์ ก็ได้พยายามหลีกเลี่ยงว่า การเจรจาเรื่องเครื่องจักรนั้นจะกินเวลานานมาก เพราะจะต้องหารือกับเจ้าหน้าที่ญี่ปุ่นหลายกระทรวง แต่ท่านที่ปรึกษากระทรวงการต่างประเทศก็ทรงยืนยันว่า ขอให้มีการเจรจาพร้อมกันไปถึง 2 เรื่อง พระองค์ท่านทรงมีความเห็น

¹ กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 6 (3)

ญี่ปุ่นขอกู้เงินในระหว่างสงคราม

ว่าควรพิจารณาความร่วมมือในทางทหารและความร่วมมือในทางเศรษฐกิจพร้อมกัน
 ญี่ปุ่นพยายามขอร้องมิให้พิจารณาเรื่องนี้ในแง่เทคนิค แต่ขอให้พิจารณาในแง่การเมือง
 เพราะงานสำคัญที่สุดของไทย — ญี่ปุ่น อยู่ที่ต้องเอาชนะสงครามให้ได้ และเงิน
 ค่าใช้จ่ายในการทหารนั้น เป็นเรื่องทำสงครามโดยตรง ไม่ควรจะไปปะปนกับ
 เรื่องข้อของ หลวงวิจิตรวาทการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ก็ได้
 ตอบยืนยันไปอีกว่า ของที่เราต้องการซื้อก็เป็นเรื่องทำสงครามโดยตรง เช่นเรา
 ต้องการตัวรถ และอุปกรณ์สำหรับรถไฟ และของอีกมากมายหลายอย่างที่กระทรวง
 กลาโหมต้องการ ก็เป็นเรื่องทำสงครามทั้งนั้น เครื่องจักรบางอย่างที่เราอยาก
 ได้มาใช้ในการอุตสาหกรรม ก็เพื่อเพิ่มพูนสมรรถภาพของไทยในทางเศรษฐกิจ
 ซึ่งเป็นงานสงครามโดยตรงนั่นเอง¹ ในที่สุดเพื่อแลกเปลี่ยนกับเงินกู้ที่จะได้ไป
 จากไทย ทางรัฐบาลญี่ปุ่นก็จำต้องตกลงที่จะส่งเครื่องจักรปั้นค่ายให้แก่ไทย

นอกจากไทยจะได้มีการแลกเปลี่ยนสินค้ากับรัฐบาลญี่ปุ่นโดยตรงแล้ว ไทย
 ก็ได้แลกเปลี่ยนสินค้ากับดินแดนภาคใต้ ซึ่งอยู่ในความยึดครองของญี่ปุ่นด้วย โดยยึด
 หลักว่าจะส่งของของเรา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่ทำใหม่ไม่ได้ไว้ให้เป็น
 ประโยชน์แก่ฝ่ายเราให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ จากการเจรจากับทูตทหารบกประจำ
 สถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่น

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 6 (3)
 ญี่ปุ่นขอเงินในระหว่างสงคราม

ในเรื่องการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างไทยกับดินแดนภาคใต้ซึ่งอยู่ในความยึดครองของญี่ปุ่นนั้น ฝ่ายไทยมีความยินดีที่จะช่วยจัดหาสิ่งของที่กองทัพญี่ปุ่นต้องการไว้ โดยเอาสิ่งของเหล่านั้นไปแลกเปลี่ยนกับสินค้าที่ฝ่ายไทยต้องการจากดินแดนภาคใต้ ฝ่ายไทยจึงใคร่ขอทราบว่าฝ่ายญี่ปุ่นมีสินค้าอะไรบ้างที่จะส่งมาให้ฝ่ายไทยได้ ฝ่ายญี่ปุ่นจึงได้เสนอที่จะส่งสินค้าดังต่อไปนี้มาให้ไทย

1. ถ่านหินสำหรับทำซีเมนต์	25,000	ตัน
2. ไบยาซูบ	2,000	ตัน
3. ปูนสำหรับทำซีเมนต์	1,500	ตัน
4. กวีนิน	20	ตัน
5. น้ำตาล	12,000	ตัน (อาจเพิ่มได้ ถึงแสนตัน)
6. น้ำมันต่าง ๆ	จำนวนไปจำกัด	

โดยญี่ปุ่นขอซื้อข้าวสารจากไทยปีละ 110,000 ตัน กับใบสีก 12,000 ตัน ซึ่งคณะรัฐมนตรีของไทยอนุมัติ โดยมีข้อตกลงกันว่าฝ่ายไทยจะต้องจัดการส่งข้าวบรรทุกเรือไปให้ฝ่ายญี่ปุ่นที่ชุมพร และญี่ปุ่นจะนำสินค้าเข้ามาให้ไทยเพื่อส่งเรือเข้ามาบรรทุกข้าวที่ชุมพร¹

¹ กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:8 (18)
การแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างประเทศไทยกับดินแดนภาคใต้ซึ่งอยู่ในความยึดครองของญี่ปุ่น

②

4.3.2 การปรับปรุงอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินเยนกับเงินบาท

เมื่อเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพาขึ้นในวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484

ประเทศไทยจะกระทำการค้าหรือธุรกิจติดต่อกับดินแดนใด ๆ ไม่ได้ เว้นไว้แต่ประเทศญี่ปุ่นและดินแดนที่ประเทศญี่ปุ่นเข้ายึดครอง ระบบเงินตราไทยที่เคยอิงบาทกับสเตอร์ลิงก็ใช้ไม่ได้อีกต่อไป และโดยที่การค้าและธุรกิจกระทำได้แต่กับประเทศญี่ปุ่นและดินแดนที่ญี่ปุ่นยึดครองอยู่เท่านั้น จึงจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงระบบเงินตรา เพื่อให้การค้าดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ดังนั้นรัฐบาลญี่ปุ่นจึงได้เสนอให้รัฐบาลไทยรับหลักการในเรื่องเงินตรา 3 ประการ คือ

- ก. ให้กำหนดค่าของบาทเท่ากับเยน
- ข. การชำระเงินระหว่างประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทยให้ชำระด้วยเยน
- ค. ให้ตั้งธนาคารกลางขึ้นเป็นเจ้าหน้าที่เงินตรา โดยให้มีที่ปรึกษาและหัวหน้าหน่วยงานต่าง ๆ เป็นชาวญี่ปุ่น

คำเสนอสองข้อแรกก็เท่ากับเป็นการเสนอให้อิงเงินบาทกับเงินเยนในอัตรา 1 บาท ต่อ 1 เยน หรือลดค่าของบาทลงประมาณ 36 %

การกำหนดค่าของบาทให้เท่ากับเยนนั้น ม.จ. วิวัฒนไชย ไชยันต์ ซึ่งขณะนั้นทรงเป็นที่ปรึกษากระทรวงการคลังอยู่ ทรงเห็นว่าเป็นการกำหนดค่าของบาทต่ำกว่าค่าแท้จริง¹ แต่เมื่อรัฐบาลญี่ปุ่นยืนยันให้รับข้อเสนอนี้ รัฐบาลก็จำต้องยอมรับ ส่วนขอเสนอว่าการชำระเงินระหว่างประเทศให้ชำระด้วยเยนนั้นรัฐบาลไทยต้องยอมรับ เพราะไม่มีทางอื่น ทั้งนี้ก็เพราะพฤติการณ์บังคับมิให้ไทยทำการค้ากับประเทศใดได้ เว้นไว้แต่ประเทศญี่ปุ่น แลลงการณ์ร่วมกันระหว่างไทยกับญี่ปุ่นได้ชัดเจน

¹ วิวัฒนไชย ไชยันต์ วิวัฒนาการสยาม หน้า 57 - 68.

ในเรื่องการปรับปรุงอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินเยนกับเงินบาทไว้ว่า

" เพื่อความสะดวกในการค้าระหว่างญี่ปุ่นกับไทย รัฐบาลญี่ปุ่นได้เสนอให้ปรับปรุงอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินเยนกับเงินบาทใหม่ในระดับเสมอภาค 100 เยนต่อ 100 บาท รัฐบาลไทยยอมรับข้อเสนออันควยเจตนาอันแท้จริง การร่วมมือฉันมิตร แต่เพื่อป้องกันการกระทบกระเทือนกระทันหัน ในทางที่จะเสียประโยชน์แก่ประเทศไทย ได้เป็นที่ตกลงกันว่ารัฐบาลทั้งสองจะทำความบากบั่นให้ราคาของที่ส่งออกจากประเทศไทยไปยังญี่ปุ่นสูงขึ้นตามอัตราส่วนร้อยละสมควร เช่นในกรณีราคาข้าวที่ส่งออกไป ก็คาดหมายไว้ว่าจะเพิ่มขึ้นตามสมควร เมื่อเทียบกับราคา ณ บัดนี้ ส่วนราคาของที่นำเข้าจากญี่ปุ่นเขามายังประเทศไทยจะไม่ขึ้นไปกว่าราคาที่มิใช่ในการซื้อขายก่อนการปรับปรุงอัตราแลกเปลี่ยน " ¹

ในเรื่องการปรับปรุงอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินเยนกับเงินบาทใหม่นี้ นายทวี บุณยเกตุ ได้ให้ข้อสังเกตไว้ในเรื่องข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศไทย ในระหว่างมหาสงครามโลกครั้งที่สองว่า

" ... รัฐบาลญี่ปุ่นได้ปรับปรุงอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทกับเงินเยน โดยเพิ่มค่าของเงินเยนให้สูงขึ้นให้ 1 เยน เท่ากับ 1 บาท ซึ่งแต่ก่อนอัตราแลกเปลี่ยน 1.50 เยน เท่ากับ 1 บาท ทั้งนี้คงเนื่องมาจากการกีดกัน เพราะญี่ปุ่นประสงค์จะใช้เงินคืนเราเป็นเงินเยนจำนวนน้อยลงนั่นเอง " ²

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2-8 (9)
รายงานการเจรจาเศรษฐกิจและการคลังกับญี่ปุ่น 2485

² ทวี บุณยเกตุ, "เรื่องข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศไทย ในระหว่างมหาสงครามโลกครั้งที่สอง," อ้างถึงใน กิเรก ชัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 359.

การปรับปรุงอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินเยนกับเงินบาทนี้ได้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ค่าของเงินบาทราคามาตรฐานอย่างใดอยู่ภายในเวลาต่อมาเพราะค่าให้ค่าของเงินบาทลดลงประมาณร้อยละ 36 ในเรื่องนี้จอมพล ป. พิบูลสงครามเองก็ยอมรับว่าการที่ไทยยอมลดราคาเงินบาทลงให้เท่ากับเงินเยนของญี่ปุ่นนั้น เป็นการเสียประโยชน์แก่พลเมืองไทยทั่วประเทศ แต่เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ ได้เป็นผู้ยืนยันแก่จอมพล ป. พิบูลสงครามว่าถ้าไทยลดค่าเงินบาทลงให้เท่ากับเงินเยนแล้ว ทางญี่ปุ่นจะเพิ่มราคาซื้อข้าวไทยขึ้นให้เป็นจำนวนพอที่จะชดเชยกัน จอมพล ป. พิบูลสงครามมีความวางใจและเชื่อถือในศักดิ์ศรีของญี่ปุ่น จึงยินยอมเปลี่ยนแปลงตามสัญญา¹

การลดค่าเงินบาทลงเมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2485 นั้น ได้ทำให้อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างบาทกับเยน ซึ่งเคยอยู่ในระดับ 100 บาท ต่อ 155.70 เยน ต้องลดลงเหลือ 100 บาทต่อ 100 เยน เมื่อพิจารณาจากแง่การเงิน การลดค่าของบาทในครั้งนั้นย่อมเป็นการไม่สมควร เพราะเมื่อต้องลดค่าของบาทลงแล้ว สินค้าไทยที่ฝ่ายญี่ปุ่นซื้อเอานั้น เมื่อคิดราคาเป็นเงินเยนก็ถูกลงทันที ฝ่ายคนไทยที่ต้องจ่ายเงินบาทซื้อสินค้าญี่ปุ่นก็ต้องจ่ายเงินเพิ่มมากขึ้นเหมือนกัน ต่อมาราคาสินค้าในประเทศไทยได้เชิบบิ้นสู่ระดับใหม่ ประโยชน์ที่ญี่ปุ่นได้รับในตอนต้นคืออยลดน้อยถอยลงเป็นลำดับ แต่ถึงกระนั้นประเทศไทยก็ได้เสียประโยชน์ไปชั่วระยะเวลานึง แต่การจะเป็นเพียงเท่านั้นก็หาไม่ ประเทศไทยเป็นประเทศเจ้าหนี้ดังกล่าวแล้ว เงินที่ประเทศญี่ปุ่นต้องชำระให้แก่ประเทศไทยสูงกว่าเงินที่ประเทศไทยต้องชำระให้แก่ประเทศญี่ปุ่น ฉะนั้นเงินบาทที่มีผู้ขอรับเอาจากธนาคารโคยนาเยนมาเสนอขาย จึงมีจำนวนสูงกว่าที่ธนาคารได้รับจากผู้ซื้อเงินเยน เมื่อการชำระเงินระหว่างประเทศเป็นอยู่เช่นนี้ ธนาคารก็ต้องจำหน่าย

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:8 (1)

1. รางความตกลงทางการค้ากับประเทศญี่ปุ่น

ธนบัตรแลกเปลี่ยนกับเงินอยู่ต่อไป ดังนั้นการลดค่าของเงินบาทในต้นต้นแห่งสงคราม จึงเป็นเหตุสำคัญอันหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดภาวะเงินเฟ้อ¹

4.3.3 ⁽²⁾ การให้เงินกู้แก่ญี่ปุ่น

เมื่อไทยได้ยินยอมให้ญี่ปุ่นเดินทัพผ่านประเทศไทยแล้ว รัฐบาลญี่ปุ่นก็ได้เริ่มเจรจาขอเงินจากไทยเป็นงวดแรก เพื่อใช้จ่ายในกิจการทหารของญี่ปุ่น ครั้งแรก นายปรีดี พนมยงค์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังไม่ยินยอมเพราะมีความเห็นว่า หากไทยให้ญี่ปุ่นกู้จะต้องพิมพ์ธนบัตรเพิ่มขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดเป็นเงินเฟ้อ แต่เห็นควรให้ทหารญี่ปุ่นพิมพ์ธนบัตรของเขาขึ้นใช้เองในกองทัพของเขา เรียกว่า Invasion notes เพื่อว่าเมื่อสงครามเสร็จสิ้นลงแล้ว เราจะได้ประกาศยกเลิกธนบัตรเหล่านั้นเสีย แต่ในที่สุดนายกรัฐมนตรีจอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็คงยืนยันในความเห็นที่จะให้กองทัพญี่ปุ่นยืมเป็นเงินบาท โดยพิมพ์ธนบัตรออกใช้เพิ่มเติมให้มากขึ้นตามความจำเป็น โดยมีทองคำส่วนหนึ่งผูกไว้ที่ประเทศญี่ปุ่นเป็นหลักประกัน² วิธีให้ญี่ปุ่นยืมเงินนั้นทำดังนี้ คือ ในระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2484 - มิถุนายน พ.ศ. 2485 นั้น ให้โยโกฮามาสเปชีแบริงค์กรุงเทพฯ เบิกเงินเกินบัญชีจากสำนักงานธนาคารชาติไทย เสียดอกเบี้ยร้อยละ 4 ต่อปี และชำระเงินต้นคืนเป็นทองคำ ลิตรราคา 1 กรัมบริสุทธิ ต่อ 3.06 บาท ดังเราจะเห็นได้ว่าในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2485 ธนาคารโยโกฮามาสเปชีแบริงค์ ใ้ทองคำ 454 แท่ง มีน้ำหนักสุทธิ 6,527,857.70 กรัม ผากไว้เป็นกรรมสิทธิ์ของสำนักงานธนาคารชาติไทย ณ ธนาคารแห่งประเทศไทยที่จังหวัดโอซากา เพื่อปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้กระทำกันไว้ เมื่อ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2484

¹ วิจารณ์ไชย · ไชยยันต์ วิจารณ์ไชยานุสรณ์ หน้า 68 - 69.

² คีเรก จัณนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 357 - 359.

ระหว่างสำนักงานธนาคารชาติไทย และธนาคารโยโกฮามาสเปชี¹ ต่อมาในระหว่าง
กลางปี พ.ศ. 2485 ถึงปลายปี พ.ศ. 2486 ไทยก็เลือกวิธีให้ญี่ปุ่นกู้ยืมเงิน แต่วิธี
ให้เครดิตซึ่งกันและกัน คือโยโกฮามาสเปชีแห่งกรุงเทพฯ ส่งธนาคารญี่ปุ่นให้เครดิต
บัญชีธนาคารแห่งประเทศไทย ที่เปิดไว้ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยญี่ปุ่น เป็นบัญชีเงินเยนพิเศษ*
แล้วธนาคารแห่งประเทศไทยก็ให้เครดิตบัญชีโยโกฮามาสเปชีแห่งกรุงเทพฯ ที่ธนาคาร
แห่งประเทศไทยเป็นเงินบาท เงินที่ฝ่ายญี่ปุ่นต้องการนี้ ญี่ปุ่นได้ขอเบิกปีละ 2 งวด ๆ ละ
6 เดือน ก้อนหนึ่งเดือน มกราคม - มิถุนายน งวดหนึ่ง และตั้งแต่เดือนกรกฎาคม -
ธันวาคม อีกงวดหนึ่ง เงินเยนพิเศษที่เป็นเครดิตของธนาคารแห่งประเทศไทยนั้น ใน
ระยะนั้น คือระหว่างเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2485 - มิถุนายน พ.ศ. 2486 คืองวดที่
2 และงวดที่ 3 รัฐบาลญี่ปุ่นได้ยอมให้ใช้ซื้อทองคำได้ประมาณร้อยละ 50 แต่ในระยะ
หลัง คือระหว่างเดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2486 - ธันวาคม พ.ศ. 2486 คืองวดที่ 4
ให้ซื้อได้ประมาณร้อยละ 21 ทั้งนี้คิดราคา 1 กรัมบริสุทธิ์คือ 4.08 บาท²

ปรากฏว่าเงินที่ญี่ปุ่นกู้ไปในช่วง 2-3 นี้ระหว่างเดือนกรกฎาคม พ.ศ.
2485 - มิถุนายน พ.ศ. 2486 นี้ฝ่ายญี่ปุ่นเองก็ได้ทยอยวางกองลงไปก็พอ

(1). งวดที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2485 ฝ่ายญี่ปุ่นขอเบิกเงิน 40.5 ล้านบาท
และขยายขายทองคำได้ไม่เกิน 20 ล้านบาท เงิน 20 ล้านบาทซื้อทองคำโดยอัตรา
 $4.08 \text{ เยน ต่อ } 1 \text{ กรัมบริสุทธิ์} = 4,166,666.66 \text{ กรัม.}$

¹ กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:7 (1) การ
ซื้อทองคำแห่งจากโยโกฮามาสเปชี แบงค์ 2484 - 2486.

* "เยนพิเศษ" หมายความว่า "เยน" ที่ใช้ชำระหนี้ได้ระหว่างประเทศไทย
กับญี่ปุ่น และประเทศไทยกับประเทศอื่น ที่อาจจะตกลงกัน อนึ่งเยนพิเศษแลกเปลี่ยนเป็น
ทองคำได้เมื่อจำเป็นในอัตรา 4.08 เยน ต่อ 1 กรัม ทองคำบริสุทธิ์

² กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:6 (2)
ญี่ปุ่นขอเงินในระหว่างสงคราม

(2) งวดที่ 3 มกราคม - มิถุนายน 2486 ฝ่ายญี่ปุ่นขอเบิกอีก 18 ล้านบาท ซื้ทองคำอีก 9 ล้านบาท เงิน 9 ล้านบาทซื้อทองคำได้ตามอัตรา 4.08 เยนต่อ 1 กรัมบริสุทธิ์ = 1,875,000 กรัม

รวม 2 งวด เป็นจำนวนทองคำ 6,041,666.66 กรัม ซึ่งมีมูลค่าเท่ากับ 43,802,083.28 บาท¹

เงินที่ญี่ปุ่นนำไปใช้ในกิจการทหารนี้ เฉพาะงวดที่ 3 มกราคม - มิถุนายน พ.ศ. 2486 ซึ่งเป็นจำนวนเงิน 18 ล้านบาทนั้น ญี่ปุ่นได้แจ้งให้รัฐบาลไทยทราบว่า 8 ล้านบาทใช้เป็นค่าก่อสร้างทางรถไฟทหาร 4 ล้านบาท ใช้จ่ายสำหรับทหารบก 6 ล้านบาท เป็นค่าใช้จ่ายสำหรับทหารเรือ²

สำหรับงวดที่ 4 กรกฎาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2486 ในชั้นแรกฝ่ายญี่ปุ่นได้ขอเบิกเป็นจำนวน 87 ล้าน 4 แสนบาท ในที่สุดได้ตกลงกันเมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2486 ว่า ไทยจะให้ญี่ปุ่นเพียง 60 ล้านบาทเท่านั้น แต่หาเงินจำนวนนั้นไม่พอ ก็จะได้พิจารณาเพิ่มเติมให้อีก โดยมีข้อแม้ว่าญี่ปุ่นจะยอมมอบของบางอย่างที่ส่งมาจากประเทศญี่ปุ่นให้แก่รัฐบาลไทย และให้รัฐบาลไทยเป็นผู้แบ่งเครื่องอุปโภคบริโภคเหล่านี้ให้แก่องค์การต่าง ๆ ควบคุมตนเอง ซึ่งส่วนมากเป็นเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นแก่การครองชีพทั้งสิ้นได้แก่ ยารักษาโรค นมกระป๋องทุกชนิด น้ำตาล ไม้ขีดไฟ เทียนไข สบู่ ผ้าห่ม ผ้าทุกชนิด รวมทั้งวัตถุดิบและเครื่องก่อสร้าง อันได้แก่ น้ำมันเชื้อเพลิง

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม ww 2/2:6 (4)
ญี่ปุ่นขอเงินในระหว่างสงคราม

² ก.

ผลิตภัณฑ์ยาสูบ ใบยาสูบ เครื่องไฟฟ้า เครื่องใช้ในการวิทยาศาสตร์ ฯลฯ¹

ต่อมาในวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2486 สถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่น ก็ได้มีหนังสือแจ้งมาว่าเงิน 60 ล้านไมพอใช้ในช่วง 6 เดือนนี้ จำเป็นต้องขอเพิ่มอีก 83 ล้าน 2 แสนบาท รวมทั้งสิ้นสำหรับงวดนี้ 143 ล้าน 2 แสนบาท

เมื่อฝ่ายญี่ปุ่นขอเงินเพิ่มเพิ่มมามากมายเกินกว่าความคาดหมายของฝ่ายไทย เช่นนี้ เจ้ากรมประสานงานพันมิตร จึงได้หารือกระทรวงการคลัง กระทรวงการต่างประเทศ และกระทรวงพาณิชย์ว่า ฝ่ายเราจะขอประโยชน์แลกเปลี่ยนอะไรดี ในที่สุดตกลงกันว่า ควรจะทำดังนี้

1. ให้ฝ่ายญี่ปุ่นกู้เงินได้ 20 ล้านบาท
2. ถ้าจะต้องการกู้เพิ่มอีก 63.2 ล้านบาท ก็จะต้องให้ไทยซื้อทองคำได้ ครึ่งหนึ่งคือ 31.6 ล้านบาท

3. สำหรับงวดต่อ ๆ ไป ก็ขอรับทองคำ 50% ของจำนวนเงินที่ขอกู้ และในขณะที่ยังตกลงกันไม่ได้ ให้ฝ่ายญี่ปุ่นเบิกเงินเกินบัญชีไปได้เป็นจำนวน 20 ล้านบาท ก่อน โดยเสียดอกเบี้ยร้อยละ 4 ในที่สุดฝ่ายญี่ปุ่นก็ตอบมาว่า

1. ขอให้ฝ่ายญี่ปุ่นกู้เงินได้ 20 ล้านบาท
2. สำหรับเงินอีก 63.2 ล้านบาทนั้น ญี่ปุ่นจะขายทองให้แก่ไทยเพียง 30 ล้านบาทเท่านั้น และจะคิดราคาทองคำ 5.95 เยนต่อ 1 กรัมบริสุทธิ์ แทน 4.80 เยนต่อ 1 กรัมบริสุทธิ์ เช่นในครั้งก่อน

และฝ่ายญี่ปุ่นได้ขอร้องให้ถือว่าการขายทองคำนี้ ไม่ใช่เป็นเงื่อนไขของการเบิกเงินเพื่อการทหาร แต่เป็นอีกเรื่องหนึ่งต่างหาก เป็นการขายให้โดยเหตุผลทางการเมือง

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม 'พพ 2/2:6 (5)
ญี่ปุ่นขอกู้เงินในระหว่างสงคราม

และไม่ว่าจะเป็นการขายให้ 50 % ของเงินบาทที่เราให้เขา

ในที่สุดทั้งสองฝ่ายได้ตกลงกันในหลักการว่า ฝ่ายไทยจะยินยอมให้ฝ่ายญี่ปุ่นเบิกเงินค่าใช้จ่ายในการทหาร สำหรับครึ่งหลังของปีนี้เป็นจำนวน 83 ล้าน 2 แสนบาท โดยฝ่ายไทยรับเอาเงินพิเศษ ส่วนฝ่ายญี่ปุ่นจะขายทองคำให้แก่ไทยเป็นจำนวน 30 ล้านเยน ในราคา 4.80 เยนต่อ 1 กรัมบริสุทธิ์¹

เงินค่าใช้จ่ายในการทหารของญี่ปุ่นนับตั้งแต่เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2484 - ธันวาคม พ.ศ. 2486 โคกูไทยไปแล้วรวมทั้งสิ้น 216,701,083 บาท²

ต่อมาในต้นปี พ.ศ. 2487 ฝ่ายญี่ปุ่นก็ได้กำหนดมาว่าจะต้องการเงินจากรัฐบาลไทยอีกประมาณ 275 ล้านบาท ซึ่งใช้สำหรับทัพบก 227 ล้านบาท และทัพเรือ 48 ล้านบาท และในครั้งนั้นรัฐบาลญี่ปุ่นจะยอมให้ซื้อทองคำได้ประมาณร้อยละ 18 ของเงินเครดิต ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยจะได้มา และจะขึ้นราคาทองคำเป็น 1 กรัมบริสุทธิ์ ต่อ 5.78 บาท คณะรัฐมนตรีได้อภิปรายกันถึงข้อเสนอของญี่ปุ่นอย่างแรงเครียดว่า

" เรานั้นช่วยญี่ปุ่นมานานแล้ว ทั่วไปไม่รู้จักจบ หนักเข้าเราก็คงเหลือแต่ทางเก่ง ญี่ปุ่นมักจะเอาพาณิชไมตรีขึ้นมาเสมอ สินค้าเราก็ไม่ได้ เงินที่พวกเราไปก็ไปซื้อของได้โดยราคาสูง ในที่สุดสินค้าขายในเราก็คือราคาสูงขึ้นทุกที ผลร้ายตกอยู่กับราษฎรเรา และเป็นเหตุให้เงินเฟ้อได้ แต่เมื่อคำนึงดูว่าเมื่อเราอยู่ในฐานะลำบากเช่นนั้น ก็ควรจะเจรจากันขอสิ่งตอบแทนให้เพิ่มขึ้น โดยเราจะช่วยฝ่ายเดิวนั้นไม่ได้ ญี่ปุ่นต้องช่วยเราบ้างตามหลักถ้อยที่ถ้อยต่างตอบแทนซึ่งกันและกันให้สมเป็นมิตร

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:6 (5)
ญี่ปุ่นขอกู้เงินในระหว่างสงคราม

² กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:6 (2)
ญี่ปุ่นขอกู้เงินในระหว่างสงคราม

เมื่อจะเอาเงินเรา เราก็จะต้องขอให้ช่วยเรา โดยชนทองมาให้
ให้โรงงานสำหรับทำอุตสาหกรรมต่าง ๆ ให้อาวุธเรา ให้สัมภาระเกี่ยว
กับรถไฟ ให้สินค้าที่เราเห็นว่าจำเป็น ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ประเทศไทย
ล้มละลาย เพราะต้องจ่ายข้างเดียว ถ้าญี่ปุ่นเห็นใจถือว่าเป็นพันธมิตร
ก็ควรจะอนุโลมตามหลักนี้ ไม่ใช่บีบบังคับเอาข้างเดียว ในการเอาทองคำมา
ก็ดี สินค้ามาก็ดี เราก็ต้องขอให้ญี่ปุ่นช่วยเหลือขนมาให้ทันตามกำหนด
เวลา และจะให้เราเอาเรือของเราไปช่วยบ้างก็ได้ นอกจากนั้นเราใคร
ก็ได้เครื่องบินเหมือนกันเพื่อชนทองมา ฉะนั้นถ้าให้เราซื้อเครื่องบิน
เราก็เอา จะให้ส่งเครื่องบินไปช่วยขบวนก็เอา ส่วนจำนวนเงินที่
จะกู้ยืม จะต้องขอรายละเอียดยิ่งกว่าที่เสนอฉันว่า จะเอาไปทำอะไร
บ้าง ต้องการให้เฉพาะรายจ่ายการทหารในประเทศไทยจริง ๆ นอก
จากการทหารแล้ว เราขอคิดไม่เอามารวมด้วย ที่เราเกรงก็คือ
จะเอาเงินเราไปจ่ายเลี้ยงคนญี่ปุ่นทั้งหมดในมาลาญ ในไทย และพม่า
เรียกว่าไทยเลี้ยงชาติเอเชียทางใต้ทั่วไปหมด " ¹

จะเห็นได้ว่าเมื่อทางรัฐบาลญี่ปุ่นได้ขอกู้เงินมาทางรัฐบาลไทย ทางรัฐบาลไทย
ก็ได้พยายามที่จะเสนอขอแลกเปลี่ยนต่อรัฐบาลญี่ปุ่นอยู่ตลอดเวลา ซึ่งตามธรรมดาแล้ว
ญี่ปุ่นจะไม่ยอมที่จะมีความเสมอภาคในการค้าขายกับไทย แต่เมื่อกองทัพญี่ปุ่นมีความจำเป็น
ที่จะต้องหาเงินมาใช้ให้เพียงพอ ทางรัฐบาลญี่ปุ่นก็จำเป็นต้องยินยอมตามข้อเสนอของไทย
บ้าง แต่ก็ด้วยความไม่เต็มใจเป็นอย่างยิ่ง จากการเจรจาขอกู้เงินจำนวน 275 ล้านบาท
ประจำงวด มกราคม - มิถุนายน พ.ศ. 2487 นี้ ทางฝ่ายรัฐบาลไทยได้ยื่นข้อเสนอ
ต่อรัฐบาลญี่ปุ่นว่า

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:6 (7)
ญี่ปุ่นขอกู้เงินในระหว่างสงคราม

- เงินที่ญี่ปุ่นกู้ไปนั้นจะไว้ในประเทศไทยเท่านั้น

- ไทยขอให้ญี่ปุ่นส่งเครื่องจักรทำกระดาษ เครื่องจักรทำโซดาแอสคา

เครื่องจักรปั่นด้ายทอผ้า เครื่องจักรรถไฟชนิดดีเซล รถจักรและรถล้อ มาให้ไทย

เป็นการตอบแทน

- ไทยจะเป็นผู้จัดซื้อสิ่งของที่ฝ่ายญี่ปุ่นต้องการให้ ทั้งนี้เพื่อป้องกันราคา

มิให้ขึ้นป่วน

- ให้ทหารญี่ปุ่นประหยัดการใช้จ่ายลงให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

- ให้ญี่ปุ่นขนทองคำมาให้ประเทศไทยบ้าง เพราะในระยะ 2 ปีที่แล้ว

มาไทยได้พิมพ์ธนบัตร ออกให้ทหารญี่ปุ่นใช้เป็นจำนวนมากมาย แต่ไม่ได้ทองคำมา

ความเชื่อถือของประชาชนในชนบทที่รัฐบาลไทยได้ออกไปนั้น ก็ลดน้อยลง เป็นเหตุ

ทำให้ฐานะการเงินของประเทศไทยไม่มั่นคง

- ให้ญี่ปุ่นขายทองคำให้ไทย 50 % ตามที่เคยตกลงกันไว้และในราคา

1 กรัมบริสุทธิ ต่อ 4.80 บาท

ในเรื่องนี้เดิมทีนั้น เมื่อทางรัฐบาลไทยให้เงินฝ่ายญี่ปุ่นยืมไป ฝ่ายญี่ปุ่นก็

ใช้คืนให้เป็นทองคำ 100 % ต่อมาเนื่องจากความตั้งใจของทั้งสองฝ่ายที่จะให้ความ

ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงได้ทำความตกลงกันว่า เมื่อฝ่ายไทยให้เงินยืมเพื่อการทหาร

ญี่ปุ่น ฝ่ายญี่ปุ่นก็ขายทองคำให้แก่ฝ่ายไทย 50 % ของจำนวนบาทที่ได้รับไปจากฝ่าย

ไทย แต่เมื่อมาถึงงวดประจำเดือน กรกฎาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2486 นั้น ปรากฏ

ว่าไทยซื้อทองคำได้เพียง 21 % เท่านั้น ดังนั้นสำหรับงวดมกราคม - กรกฎาคม

พ.ศ. 2487 นี้ ทางรัฐบาลไทยจึงขอให้ญี่ปุ่นขายทองคำให้ไทย 50 % ของจำนวนบาท

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม พพ 2/2:6 (2)

ญี่ปุ่นขอเงินในระหว่างสงคราม

ที่ได้รับไปจากฝ่ายไทยและในราคา 4.80 บาท ต่อ 1 กรัมบริสุทธิ์ควย เพราะใน ครั้งนี้ผู้ป้อนเสนอขายทองคำให้เพียงร้อยละ 18 เท่านั้น และจะขึ้นราคาทองคำเป็น 1 กรัมบริสุทธิ์คือ 5.95 บาทควย ซึ่งจะทำให้ราคาผิดไปจากเดิมประมาณ 26 ล้าน 5 แสนบาท ¹

ในคราวนี้ผู้ป้อนขอเงินตั้ง 275 ล้านบาท แต่จะขายทองคำให้ไทยเพียง 18 % ซึ่งเท่ากับ 20 ล้านบาทเท่านั้น ถ้าขายให้ 50 % ก็จะเป็นเงิน 137.5 ล้านบาท ซึ่งมีจำนวนเงินต่างกันถึง 117.5 ล้านบาท ไทยจึงไม่ยินยอม แต่เพื่อเห็นแก่สัมพันธไมตรี อันดีระหว่างไทยกับผู้ป้อน จึงเสนอว่าทองคำราคา 117.5 ล้านบาทนั้น ควรผูกหูไว้ที่ โตเกียว เพื่อรัฐบาลไทย แต่ผู้ป้อนก็ไม่ยินยอมอีก ²

เรื่องทองคำนี้เป็นเรื่องใหญ่ของผู้ป้อน เพราะผู้ป้อนได้ขาดแคลนทองคำลงทุกวัน ๆ เนื่องจากผู้ป้อนได้ปิดเหมืองทองคำลงเป็นบางแห่ง เพื่อนำกรรมกรและเครื่องมือบางอย่างไปใช้ในลัทธิทรราชย์แทน ประกอบกับค่าใช้จ่ายในการผลิตทองคำเองก็สูงขึ้น และผู้ป้อนได้เอาทองคำไปสำรองไว้กับประเทศเอกราชใหม่ ๆ ควย จึงทำให้ปริมาณทองคำในผู้ป้อนลดน้อยลง ผู้ป้อนจึงได้พยายามที่จะลดทองคำที่จะต้องขายให้กับไทยให้น้อยลงที่สุดเท่าที่จะทำได้ สำหรับไทยเรานั้นเมื่อผู้ป้อนได้ยืมเงินบาทจากเมืองไทยไปมาก เงินเยนทางโตเกียวก็มีเหลืออยู่มาก ประมาณว่าในขณะนั้นไทยมีเงินเยนอยู่ที่โตเกียวราว 600 ล้านเยน ³ จำเป็นอยู่เองที่ไทยจะต้องได้ทองคำจากผู้ป้อนไว้เป็นหลักทรัพย์แทนเงินเยนพิเศษบาง ทางรัฐบาลไทยจึงได้พยายามเจรจากับผู้ป้อนขายทองคำให้ไทยอย่างน้อยร้อยละ 50 ของเงินบาทที่ผู้ป้อนได้ไปจากไทย และเมื่อ

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:6 (7)

ผู้ป้อนขอเงินในระหว่างสงคราม

² ก.

³ "

ญี่ปุ่นปฏิเสธที่จะขายทองคำให้ไทย 50 % ของเงินบาทที่ญี่ปุ่นเบิกไปจากไทย แต่จะขายให้เพียง 18 % คือราว 20 ล้านบาทนั้น ส่วนที่เหลือคือราว 32 % หรือเป็นจำนวนเงิน 117.5 ล้านบาท ไทยก็ตอบว่าให้ญี่ปุ่นขายทองคำดอนส่งให้เป็นเปอร์เซ็นต์ของจำนวนที่ผลิตได้ในปีในระหว่างสงครามญี่ปุ่นโมโหมากต่อข้อเสนอของไทย ที่ไม่ยอมเสียเปรียบญี่ปุ่น และบอกกับรัฐบาลไทยว่าญี่ปุ่นจะพิจารณาข้อเสนอของไทยก็ต่อเมื่อไทยสัญญาว่าจะไม่ยกปัญหาเรื่องทองคำขึ้นมาพูดอีกในภายหน้า มิฉะนั้นแล้วเมื่อขอกู้เงินเพื่อการทหารคราวใด จำนวนทองคำก็จะเพิ่มขึ้นทุกที และได้พยายามพูดคุยกับรัฐบาลไทยอยู่เสมอว่า ไทยควรพิจารณาเรื่องการยืมเงินด้วยไม่ตรีจิต และมองจากแง่การเมือง ¹

จากการเจรจากันระหว่างไทยกับญี่ปุ่นในเรื่องนี้ ในที่สุดปรากฏว่าไทยยอมซื้อทองคำจากญี่ปุ่นในราคา 5.78 เยนต่อ 1 กรัมบริสุทธิ์ (แต่ใช้เฉพาะซื้อทองคำในคราวนี้เท่านั้น) จำนวนทองคำที่ญี่ปุ่นจะขายให้ไทยในครั้งแรกจะมีราคา 30 ล้านเยนต่อไปจะขายดอนส่งให้ปีละ 5 ล้านเยน เป็นจำนวนอีก 4 ปี โดยมีข้อแลกเปลี่ยนว่าญี่ปุ่นจะต้องส่งเครื่องจักรชนิดต่าง ๆ อาวุธยุทโธปกรณ์และเครื่องบิน ยามาให้ไทยเป็นการตอบแทน นายคิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในขณะนั้น ได้พยายามต่อรองกับญี่ปุ่นให้ส่งสินค้ามาให้ไทยมากขึ้น ในเมื่อญี่ปุ่นได้ขายทองคำให้ไทยน้อยลง ²

เงินที่ฝ่ายทหารญี่ปุ่นได้รับไปแล้วตั้งแต่ ธันวาคม พ.ศ. 2484 - มิถุนายน พ.ศ. 2487 นั้น รวมทั้งสิ้น 491,701,083 บาท หรือคิดถัวเฉลี่ยประมาณปีละ 196,700,000 บาท อันเป็นจำนวนสูงกว่ารายจ่ายธรรมดาของรัฐบาลไทย ไม่ว่าในปีใด ในเรื่องนี้ นายคิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศถึงกับ

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:6 (7)
ญี่ปุ่นขอเงินในระหว่างสงคราม

² ก.

ขึ้นบันทึกรายจำต่อ โค อีซีอี อุบลราชธานีประจำประเทศไทย เพื่อให้ช่วยเหลือทางจำกัด
เรื่อง การยืมเงินเพื่อการทหารนี้ให้ลดลงที่สุดเท่าที่จะทำได้¹ เพราะการจัดให้ทาง
การทหารอุบลราชธานีมีเงินบาทใช้จ่ายนั้น จะใช้วิธีให้ยืมหรือวิธีให้เครดิตซึ่งกันและกันก็ตาม
ย่อมเป็นผลให้ทองจาทนายชนบัตรมากขึ้น ถ้าเทียบราคาชนบัตรออกใช้เมื่อ มกราคม
พ.ศ. 2485 กับเมื่อ พฤษภาคม พ.ศ. 2487 แล้ว ก็จะปรากฏว่าได้เพิ่มขึ้นประมาณ
ร้อยละ 172² ที่ได้เพิ่มขึ้นมากเช่นนี้ก็เพราะการใช้จ่ายของทหารอุบลราชธานีเป็นเหตุสำคัญ ใน
เวลาสงครามเครื่องอุปโภคบริโภคย่อมมีปริมาณลดน้อยลง แม้สมมติว่าชนบัตรออกใช้จะ
มิได้เพิ่มขึ้นเลย เครื่องอุปโภคบริโภคก็จะต้องมีราคาสูงขึ้นอยู่แล้วเป็นธรรมดา แต่
ชนบัตรออกใช้กลับเพิ่มขึ้นอีกมากมาย ก็ยอมทำให้ราคาของสิ่งแพงขึ้นไปอีก ตัวเลข
(index figure) ที่กระทรวงพาณิชย์ได้ทำไว้เป็นความลับ แสดงว่าค่าใช้จ่าย
ในการกินอยู่ (cost living) ในกรุงเทพฯ ได้สูงขึ้นเป็นลำดับ ดังต่อไปนี้

พ.ศ. 2481	—	100
พ.ศ. 2484	—	132.90
พ.ศ. 2485	—	176.99
พ.ศ. 2486 ธันวาคม	—	291.56
พ.ศ. 2487 มกราคม	—	301.12
กุมภาพันธ์	—	327.46
มีนาคม	—	409.07 ³

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม.ww 2/2.6 (2)
อุบลราชธานีขอเงินในระหว่างสงคราม

² ก.

³ ก.

และเป็นคำทำนายกันทั่วไปว่า ต่อจากนี้เป็นต้นไปสงครามทางเอเชียจะรุนแรงยิ่งขึ้น เป็นลำดับ สินค้าที่จะเข้ามาจากประเทศญี่ปุ่นก็คงจะลดน้อยลงไปอีกตามลำดับเหมือนกัน ถ้าทางการทหารญี่ปุ่นจะยังต้องการเงินต่อไปเป็นจำนวนมากมายเท่าที่แล้วมา ชนบัตรออกใช้จะเพิ่มมากขึ้นอีก ของในประเทศไทยก็จะมีราคาแพงขึ้นเรื่อย ๆ ไป หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ค่าของเงินบาทจะยิ่งตกต่ำลงไปอีกเป็นลำดับ ซึ่งถ้ายังไว้ไว้ได้ ในที่สุดจะเกิดผลร้ายขึ้น

นอกจากนี้แล้วการที่กองทัพญี่ปุ่นได้ขูดเงินบาทจากไทยไปเช่นนี้ ได้ทำให้ภาวะการเงินในประเทศไทยปั่นป่วนมากขึ้น เพราะทหารในกองทัพญี่ปุ่นใช้จ่ายกันอย่างฟุ่มเฟือย ทำให้สินค้าต่าง ๆ มีราคาแพงมากขึ้นทุกวัน เช่น หินลูกรัง ตามธรรมชาติมีการซื้อขายกัน ลูกบาทกิโลเมตรละ 1 - 2 บาท แต่ทหารญี่ปุ่นให้ราคาสิบลบาท วัตัวหนึ่งราคาประมาณ 50 - 80 บาท ทหารญี่ปุ่นให้ราคา 300 กว่าบาท¹ ประกอบกับการที่กองทัพญี่ปุ่นได้ส่งสินค้าเข้ามาใช้ในราชการทหารโดยไม่เสียภาษีอากร ซึ่งได้ทำให้รายได้ของรัฐบาลไทยขาดไป แต่รายได้แรงยิ่งขึ้นไปกว่านั้นก็คือ เมื่อทหารญี่ปุ่นได้ขูดเงินของไทยไปแล้ว กลับเอาเงินนั้นไปซื้อสินค้าในเมืองไทยด้วยราคาแพง ๆ แล้วส่งออกไปขายต่างประเทศ ด้วยการไม่เสียภาษีศุลกากรอีก ²

อนึ่งมีหลักฐานปรากฏว่ากองทัพญี่ปุ่นที่ประจำอยู่ในประเทศไทย ส่งสินค้ามาใช้ในราชการทหารมากกว่าความจำเป็น เมื่อรวบรวมสินค้าได้ปริมาณมากก็บอกขายให้แก่กระทรวงพาณิชย์ เพื่อขอรับเอาเงินบาทไป พฤติการณ์เช่นนี้ช่วยส่งเสริมให้กองทัพญี่ปุ่นมีเงินบาทใช้จ่ายมากขึ้น โดยที่กองทัพญี่ปุ่นได้บอกขายน้ำตาลทรายขาวแก่กระทรวงพาณิชย์ 2 คราว ประมาณหมื่นตัน คิดเป็นเงินประมาณ 4 ล้านบาท การขายน้ำตาลทรายขาวนี้

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:6 (7)
ญี่ปุ่นขูดเงินในระหว่างสงคราม

² กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:6 (3)
ญี่ปุ่นขูดเงินในระหว่างสงคราม

กองทัพญี่ปุ่นได้มอบให้บริษัทญี่ปุ่น 3 - 4 บริษัทเป็นผู้ขายและจ่ายเงินค่านายหน้าให้
 ถาหากฝ่ายไทยไม่รับซื้อไว้ ผลร้ายก็จะตกแก่ฝ่ายไทยมากขึ้น กล่าวคือ กระทรวงการ
 คลังไม่ได้เงินภาษีน้ำตาล ซึ่งเป็นเงินหลายแสนบาท และกองทัพญี่ปุ่นอาจจะนำน้ำตาล
 เหล่านั้นไปจำหน่าย ณ ตลาดมืด¹ เป็นเหตุให้การปันส่วนน้ำตาลทรายขาวได้รับความ
 กระทบกระเทือน เมื่อกองทัพญี่ปุ่นเข้ามาแทรกแซงในเรื่องการค้าและเป็นผู้
 ประกอบการค้าเสียเองเช่นนี้ ย่อมกระทำให้การเงินของประเทศไทยและตลาดการค้า
 ได้รับความปั่นป่วน

แต่ถึงแม้ว่าไทยจะได้รับความเดือดร้อนจากการที่จะต้องให้ญี่ปุ่นกู้เงินสักเท่าใด
 ก็ตาม ไทยก็ไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงได้ เพราะในสนธิสัญญาพันธมิตรนั้นได้ระบุไว้
 แล้วว่า ไทยจะต้องให้ความร่วมมือกับญี่ปุ่นทั้งในทางทหาร เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม
 ดังนั้นในปลายปี พ.ศ. 2487 เมื่อญี่ปุ่นขอกู้เงินวงศกรกฎาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2487
 มาอีกเป็นจำนวนถึง 239 ล้านบาท ฝ่ายไทยก็ต้องยินยอมตามความต้องการของญี่ปุ่นอีก
 โดยมีข้อแลกเปลี่ยนว่า

1. ให้ญี่ปุ่นจัดส่งธนบัตรชนิดราคา 1,000 บาท และราคาอื่น ๆ ที่ธนาคาร
 แห่งประเทศไทยได้สั่งพิมพ์ เข้ามาตามกำหนดเวลาในสัญญาระหว่างธนาคารแห่งประเทศไทย
 กับบริษัทมิทซึบิชิธนบัตรฉบับลงวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2487

2. คาพิมพ์ธนบัตร ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยจะได้สั่งพิมพ์ สำหรับ พ.ศ.
 2488 นั้น ขออย่าให้สูงกว่าที่กำหนดไว้ในสัญญา ฉบับลงวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2487
 ที่กล่าวข้างต้นนั้น

3. ขอให้รัฐบาลไทยสามารถซื้อทองคำตามที่ได้ตกลงกันไว้ อันมีเหลืออยู่
 ภายหลังสงครามปัจจุบันนี้ ในราคาเต็มคือ 4.80 เยน ต่อ 1 กรัมบริสุทธิ์

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2-6 (3)
 ญี่ปุ่นขอเงินในระหว่างสงคราม

4. ขอให้รัฐบาลไทยสามารถซื้อทองคำในจำนวนหนึ่งด้วยเงินเบเนฟิเตียมที่จะได้รับมาโดยการจัดหาเงินบาท เพื่อค่าใช้จ่ายในการทหารของญี่ปุ่นสำหรับครึ่งหลังของปีนี้

5. รัฐบาลญี่ปุ่นควรจะพยายามส่งสิ่งของที่ประเทศไทยต้องการมายังประเทศไทย เช่น ฝ้าย และยา เป็นต้น

6. รัฐบาลญี่ปุ่นควรจะขายอาวุธให้แก่ประเทศไทยตามที่กระทรวงกลาโหมไทยต้องการ ¹.

ทางฝ่ายญี่ปุ่นได้ตอบมาว่าข้อเสนอของไทยตั้งแต่ข้อหนึ่งถึงสามนั้นญี่ปุ่นไม่ขัดข้อง แต่ในข้อที่สี่ รัฐบาลญี่ปุ่นจะขายทองคำให้ได้ในระหว่างปีนี้อาจ 20 ล้านเยนเท่านั้น และในราคา 5.78 เยนต่อ 1 กรัมบริสุทธิ์ด้วย นอกจากนี้แล้วญี่ปุ่นจะส่งน้ำมันหล่อลื่น เครื่องจักรบินถ่าย เครื่องจักรทำเยือก แบตเตอรี่สำหรับกรมไปรษณีย์ รถจักร 4 คัน มาให้ และจะมีของอีก 15 รายการ ที่จะตามมา เช่น ฝ้าย ยา สารส้ม โซดาแอมโมเนีย ฟอสฟอรัสแดง เครื่องจักรของบริษัททางไทย กระดาษ น้ำมันลื่น สิ่งของของกรมรถไฟ และธนบัตร ²

เมื่อญี่ปุ่นตอบมาดังนี้ในครั้งแรกไทยก็ไม่ยินยอม พยายามต่อรองที่จะซื้อทองคำของญี่ปุ่นให้มากขึ้น โดยมีข้อแม้ว่าถ้าหากญี่ปุ่นจะขายทองคำให้ไทยเกินกว่า 20 ล้านในปีนี้ได้ ก็ขอให้ขายให้ไทยอีกบ้างในปีต่อไป และเมื่อทางรัฐบาลญี่ปุ่นยืนยันมาว่า รัฐบาลญี่ปุ่นยินยอมจะขายทองคำให้แก่ ฝ่ายไทยอีก เมื่อสงครามปัจจุบันสิ้นสุดลงแล้ว ทางรัฐบาลไทยก็ยินยอม ³

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2-6 (2)
ญี่ปุ่นขอเงินในระหว่างสงคราม

² ก.

³ ก.

รัฐบาลไทยในขณะนั้นทราบถึงความลจากการที่ไทยให้กองทัพญี่ปุ่นกู้เงินไปใช้อย่างมากมายนี้ ได้ทำให้เกิดเงินเพื่อขึ้นในประเทศไทยอย่างรุนแรง จึงได้พยายามหาช่องทางที่จะทำให้อุตสาหกรรมเงินจากไทยน้อยลง หรือถ้ายังอยู่อยู่อีกต่อไปก็จะต้องส่งสินค้าที่ไทยต้องการเข้ามาแทน ทั้งนี้เพื่อจะได้ช่วยให้การ เงินของไทยอยู่ในฐานะที่มั่นคงตลอดไป ไทยได้พยายามหาวิธีป้องกันมิให้อุตสาหกรรมเงินจากไทยมาก ด้วยวิธีดังนี้คือ

— วางระดับค่าแรงงานของกรรมกรให้เท่ากันทั่วประเทศเป็นประเภท ๆ โดยกำหนดอัตราแรงงานกรรมกรอย่างสูงสุดไว้

— จัดตั้ง " สำนักงานจัดหาสิ่งของและแรงงาน " ขึ้นเป็นการชั่วคราว เพื่อเป็นการประหยัด ¹

เมื่อสำนักงานจัดหาสิ่งของและแรงงานได้รับแจ้งว่าฝ่ายญี่ปุ่นต้องการสิ่งของอะไรเป็นจำนวนเท่าใด ก็จะได้พิจารณาแจ้งไปยังกระทรวง หรือกรม หรือส่วนราชการอันเป็นทบวง การเจ้าหน้าที่รัฐบาล ให้จัดการหาซื้อได้โดยราคาต่ำเท่าที่จะพยายามทำได้ สำนักงานจัดหาสิ่งของและแรงงานในสำนักงานนายกรัฐมนตรี ได้ขอเงินทดรองในการซื้อสิ่งของส่งกองทัพญี่ปุ่น และได้หารือเรื่องวิธีการที่จะรับเงินจากฝ่ายญี่ปุ่น เพื่อความรวดเร็วกระทรวงการคลังได้ให้ปรึกษาหารือกับนายนิโธ เป็นทางกึ่งราชการ และเห็นควรจะให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้คือ

1) เจ้าหน้าที่ทหารญี่ปุ่นจะชำระเงินค่าของที่ได้รับ รวมทั้งค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ถ้ามีไม่น้อยกว่าเดือนละสองครั้ง

2) การชำระเงินนั้นฝ่ายญี่ปุ่นจะชำระด้วยเช็คหรือเช็คธนาคาร โยโกฮามาสเปซเป็นผู้จ่าย และกระทรวงการคลังเป็นผู้รับเงิน

¹ กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:6 (8)
ญี่ปุ่นขอกู้เงินในระหว่างสงคราม

3) เงินที่ชำระนั้นต้องถือเป็นส่วนหนึ่งของค่าใช้จ่ายในการหาทรัพยากร
จำนวนที่ได้ตกลงกันสำหรับระยะเวลาครึ่งปีหนึ่ง ๆ ¹

ต่อมานายนิโรธ ที่ปรึกษาสถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นได้แจ้งมาอีกว่าญี่ปุ่นขอ
เบิกเงินอีกเป็นจำนวน 420 ล้านบาท สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการหาทรัพยากรในหกเดือนแรก
ของปี พ.ศ. 2488 และได้แจ้งมาว่าการที่ต้องขอเงินมากขึ้นกว่าคราวก่อน ก็เพราะ
สงครามตึงเครียดยิ่งขึ้น และราคาของต่าง ๆ แพงขึ้น ทางรัฐบาลไทยตกลงในหลักการ
ที่จะปฏิบัติตามคำขอของญี่ปุ่น แต่ได้ขอแลกเปลี่ยนว่า

1) ให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร ของญี่ปุ่นทำการประหยัคโดยเคร่งครัดที่สุด เพื่อให้
การใช้จ่ายของเขานั้น จำกัดลงแต่เฉพาะสิ่งที่จำเป็นจริง ๆ

2) ให้จัดส่งธนบัตรมาจากประเทศญี่ปุ่นโดยด่วน ²

3) ให้ธนาคารแห่งประเทศไทยสามารถซื้อทองคำเป็นจำนวนมากที่สุดที่จะซื้อ
ได้จากประเทศญี่ปุ่นด้วยเงินเยนพิเศษ ซึ่งรัฐบาลจะได้รับจากการจัดหาเงินบาทให้

4) ให้รัฐบาลญี่ปุ่นจัดการขนส่งทองคำซึ่งได้ซื้อไว้แล้ว และเก็บรักษาไว้กับ
ธนาคารแห่งประเทศไทย รวมทั้งทองคำซึ่งจะได้ซื้อในภายหน้านั้นมาส่งมอบให้ยัง
ประเทศไทย

และในขณะเดียวกันเพื่อเผชิญกับความต้องการอันด่วนของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร
ของญี่ปุ่น ก็ได้มีการส่งไปยังธนาคารแห่งประเทศไทยแล้ว ให้จัดหาเงินบาทให้เป็นจำนวน
ถึง 10 ล้าน ให้แก่กองทัพญี่ปุ่นตั้งแต่วันจันทร์ที่ 8 เดือน มกราคม พ.ศ. 2488 โดย
แลกเปลี่ยนกับเงินเยนพิเศษ ³

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:6 (8)

ญี่ปุ่นขอเงินในระหว่างสงคราม

² ก.

³ ก.

เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นได้มีหนังสือตอบมาว่า

1) เจาหนาททหารญี่ปุ่นได้ประหยัคโดยเคร่งครัดอยู่แล้ว เพื่อจำกัดการใช้
จ่ายลงเท่าที่จำเป็นจริง ๆ

2) รัฐบาลญี่ปุ่นได้เอาใจใส่เป็นพิเศษในการส่งมอบธนบัตรให้อย่างราบรื่น
ตามคำขอรองของรัฐบาลไทย

3) รัฐบาลญี่ปุ่นได้พิจารณาการที่จะขายทองคำให้แก่ธนาคารแห่งประเทศไทย
อย่างเห็นอกเห็นใจที่สุด และพร้อมที่จะขายทองคำให้ในระหว่างปีนี้เป็นจำนวน 20
ล้านเยน ในราคา 5.78 เยนต่อ 1 กรัมบริสุทธิ์ โดยรับเอาเงินเยนพิเศษซึ่งธนาคาร
แห่งประเทศไทย จะได้รับจากการจัดหาเงินบาทให้แก่ฝ่ายญี่ปุ่น เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายใน
การทหารระหว่างครึ่งแรกของปี

เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นได้แสดงความหวังไว้ว่า ฝ่ายไทยคงจะเข้าใจว่าจำนวนทองคำที่
จะขายให้นั้น ถึงแม้ว่าจะไม่มากมายตามสมควรก็ดี แต่ก็ป็นจำนวนสูงสุดแล้วที่จะขาย
ให้แก่ฝ่ายไทยได้ ¹

4) ส่วนเรื่องการขนส่งทองคำที่ถูกขโมยไว้ในประเทศญี่ปุ่น ในนามของธนาคาร
แห่งประเทศไทย มาส่งมอบให้ประเทศไทยนั้น รัฐบาลญี่ปุ่นยินยอมในหลักการตามคำขอ
รองของฝ่ายไทย โดยมีเงื่อนไขว่าค่าขนส่งและการเสี่ยงภัยนั้นอยู่กับฝ่ายไทย ²

คณะรัฐมนตรีฝ่ายไทยได้ประชุมลงมติว่า เรื่องค่าขนส่งฝ่ายไทยตกลงใน
หลักการที่จะเป็นผู้เสียเอง แต่เรื่องเสี่ยงภัยในการขนทองมานั้น ขอให้กระทรวง
การต่างประเทศดำเนินการเจรจาเสียใหม่ โดยขอให้อยู่ในความรับผิดชอบของฝ่าย

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:6 (8)
ญี่ปุ่นขอกู้เงินในระหว่างสงคราม

² ก.

ญี่ปุ่น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้เชิญ นายนิโรธมาพูดในเรื่องนี้ นายนิโรธแจ้งว่า ถ้าจะเจรจาไปตามนี้ โดยขอให้ความรับผิดชอบอยู่กับฝ่ายญี่ปุ่น อาจไม่มีทางตกลงได้ และอาจก่อให้เกิดเรื่องยุ่งยากลำบากยิ่งขึ้น นายนิโรธแนะนำว่า ถ้าของนั้นสูญหายระหว่างทาง ทางรัฐบาลไทยจะขอให้รัฐบาลญี่ปุ่นส่งทองมาแทน ภายใน 3 - 5 ปี อย่างนั้นพอจะเป็นทางให้เจรจาได้ นายศรีเสนา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เห็นชอบด้วยกับข้อเสนอของนายนิโรธ แต่โดยที่ขัดกับมติของคณะรัฐมนตรี ดังนั้นทางกระทรวงการต่างประเทศ จึงต้องมีหนังสือไปถึง เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นตามมติของคณะรัฐมนตรีว่า ¹

" ถึงแม้ว่าจะชี้แจงถึงความยากลำบากในการผลิตทองคำในประเทศญี่ปุ่นในปัจจุบันก็ดี รัฐบาลของข้าพเจ้าก็เชื่อว่าการยากลำบากเหล่านั้นคงจะคลี่คลายไปในระยะเวลาอันสมควร ฉะนั้นรัฐบาลของข้าพเจ้าจึงแสดงความหวังว่ารัฐบาลญี่ปุ่นคงจะพิจารณาหาทาง ที่จะขายทองคำเพิ่มเติมให้อีกเป็นราคาประมาณ 54 ล้านเยนในระหว่างเวลา 3 ถึง 5 ปีต่อจากนี้ไป เพื่อตอบแทนการที่ฝ่ายเราได้จัดหาเงินบาทให้แก่ฝ่ายญี่ปุ่นเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการทหาร สำหรับครั้งแรกของปีนี้ พร้อมทั้งขอความเห็นอกเห็นใจฉันมิตรและไมตรีจิตของรัฐบาลญี่ปุ่น เพื่อให้จัดการส่งมอบที่กรุงเทพฯ เช่นเดียวกับแต่ก่อน ซึ่งทองคำในเรื่องนี้ โดยมีให้ฝ่ายไทยต้องเข้ารับการเสี่ยงภัยเกี่ยวกับเรื่องนี้แต่อย่างใด รัฐบาลของข้าพเจ้ากล่าขอความช่วยเหลือจากพันธมิตรของท่าน ก็เพราะเชื่อมั่นว่า เมื่อทองคำมาถึงประเทศไทยแล้ว คงจะทำให้มีความรู้สึก ในทางที่เป็นคุณแท้ และเพิ่มพูนเกียรติภูมิของประเทศทั้งสอง " ²

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:6 (8)
ญี่ปุ่นขอเงินในระหว่างสงคราม

² ก.

รัฐบาลญี่ปุ่นได้ตอบมาว่า ไม่สามารถที่จะตกลงขายทองคำให้ได้เกินกว่า 20 ล้านเยน และว่าถึงแม้ว่ารัฐบาลญี่ปุ่นจะได้พิจารณาคำขอของรัฐบาลไทยที่จะให้ขายทองคำเพิ่มเติมให้อีกเป็นราคาประมาณ 64 ล้านเยน ในระยะเวลา 3 - 5 ปี ต่อจากนี้ไป อย่างดีที่สุดแล้วก็ตาม รัฐบาลญี่ปุ่นก็เสียใจที่จะแจ้งให้ทราบว่า ไม่สามารถที่จะให้ความสนับสนุนในเรื่องนี้ได้เวลานี้ ส่วนคำขอของรัฐบาลไทยเกี่ยวกับการเสี่ยงภัยในการขนส่งนั้น ตามคำสั่งของรัฐบาลญี่ปุ่นว่า ถึงแม้รัฐบาลญี่ปุ่นจะให้ความสนใจที่สุดอยู่แล้วที่จะให้ทองคำได้มาถึงกรุงเทพฯ ก็ดี รัฐบาลญี่ปุ่นก็ไม่สามารถที่จะยอมรับผิดชอบในการจัดหาทองคำให้ใหม่ ถ้าทองคำนั้นสูญหายไปโดยอุบัติเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งในระหว่างทาง ฝ่ายญี่ปุ่นหวังว่ารัฐบาลไทยคงจะยอมรับการเสี่ยงภัยในการขนส่งทองคำ เมื่อคำนึงถึงความร่วมมือและหาที่เห็นอกเห็นใจของฝ่ายญี่ปุ่น ที่จะส่งทองคำมาให้ถึง แม้ว่าจะได้รับความยากลำบากทาง ๆ ในปัจจุบันก็ดี และโดยที่ราคาทองคำนั้นสูญหายไประหว่างทาง ฝ่ายไทยก็ย่อมจะได้รับการชดเชยเงินจากบริษัทประกันภัยอยู่แล้ว แม้ว่าจะไม่ได้รับการชดเชยทองคำก็ตาม ¹ ในที่สุดรัฐบาลไทย ก็จำต้องยอมตามข้อเสนอของญี่ปุ่นอีกครั้งหนึ่ง

ต่อมาญี่ปุ่นได้ขอเบิกอีก 700 ล้านบาท เป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการทหารญี่ปุ่นงวดกรกฎาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2488 ในครั้งนี้นายเล่ง ศรีสมวงศ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ได้มีหนังสือแสดงถึงความไม่พอใจที่จะให้ญี่ปุ่นกู้เงินอีกต่อไป ถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศว่า

" ค่าใช้จ่ายเพื่อการทหารญี่ปุ่นงวดมกราคม - มิถุนายน พ.ศ. 2488 ซึ่งทางรัฐบาลได้ยอมตกลงกำหนดวงเงินให้ถึง 420 ล้านบาทนั้น เป็นจำนวน

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:6 (8)
ญี่ปุ่นขอเงินในระหว่างสงคราม

สูงกว่าที่จ่ายในงวดก่อน ๆ มากอยู่แล้ว เช่นใน พ.ศ. 2487 งวดแรก
 ใช้จ่ายเพียง 275 ล้านบาท งวดหลัง 239 ล้านบาท เป็นต้น
 เปรียบงวดนี้ 420 ล้านบาท จึงการจะมีเหลือร่ายบาง

การจัดให้ทหารญี่ปุ่นมีเงินค่าใช้จ่ายนั้น ได้เป็นเหตุอันหนึ่งที่ทำให้
 เงิน (ธนบัตรและเครดิตธนาคาร) ขยายตัวออกไปอีกมาก คงจะ
 เห็นได้ต่อไป

วัน เดือน ปี	ธนบัตรออกใช้	เงินฝากธนาคาร พาณิชย์	เงินฝากธนาคาร แห่งประเทศไทย
31 มกราคม 2485	296,174,254	49,383,913	32,180,620
30 เมษายน 2485	1,276,590,348	196,192,290	172,750,865
เพิ่ม	331 %	297 %	437 %

และก็เป็นที่น่าทราบนอยู่ว่า การที่เงินได้ขยายตัวออกไปมากและรวดเร็ว
 เช่นนี้ ย่อมเป็นเหตุอันหนึ่งที่ทำให้ของแพง ราษฎรต้องเดือดร้อนอยู่
 รัฐบาลถึงแก่ออกพระราชกำหนดผันธนบัตรอมทรัพย์ในภาวะคับขัน
 กักกันเงินไว้เสียกว่า 300 ล้านบาท ก็ด้วยความประสงค์จะบรรเทา
 ความเดือดร้อนของราษฎรนั่นเอง

อนึ่งในระยะเวลา 2 - 3 ปีที่แล้วมานี้ ข้าราชการทั้งปวงก็
 ต้องเสียสละมาแล้วไม่น้อย เพราะค่ายังชีพได้เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ แต่
 อัตราเงินเดือนยังคงอยู่ในระดับก่อนสงคราม ทั้ง ๆ ที่อัตราค่าจ้าง
 ทั่ว ๆ ไปได้เพิ่มขึ้นแล้วเป็นอันมาก เงินค่าจ้างกรรมกรในขณะนี้ไม่
 ต่ำกว่าเงินเดือนข้าราชการที่นับว่าเป็นชั้นสูงแล้ว

ความยากลำบากอันเกิดแก่การเงินนั้น ไม่จำเป็นต้องพรรณาให้มาก
 ไปอีก เพราะทราบกันอยู่แล้ว ที่การเงินได้ตกอยู่ในภาวะแห่งความ
 เพื่อเช่นนี้ ก็เพราะการปฏิบัติตามกติกาสัญญาพันธไมตรีกับญี่ปุ่น

ประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งในประเทศญี่ปุ่นเอง รัฐบาลก็กระทำ
การทุกวิถีทางในอันจะป้องกันเงินเฟ้อ เพราะทราบอยู่ดีว่าถ้าปล่อยให้
ไปจะมีผลร้ายแรง ฉะนั้นฝ่ายญี่ปุ่นน่าจะเห็นใจฝ่ายเราบ้าง จึง
เห็นควรขจัดแรงให้เข้าใจกันตามนัยนี้ และขอให้ระงับการขยายวงเงิน
ค่าใช้จ่ายนั้นเสีย " 1

แต่คณะรัฐมนตรีก็ได้ประชุมปรึกษาลงมติในวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2488

ให้ตกลงรับหลักการอีก โดยขอให้ญี่ปุ่นช่วยเหลือไทยในเรื่องเหล่านี้คือ

- 1) เจ้าหน้าที่ญี่ปุ่นรับรองที่จะนำเครื่องอุปโภคบริโภคจำเป็นสำหรับ
ประชาชนในประเทศนี้ เขามาในประเทศไทยโดยเร็วที่สุด
- 2) เจ้าหน้าที่ญี่ปุ่นจะขายคูปองในมาลัยซึ่งมีเหลือใช้ให้แก่วิสาหกิจไทย เพื่อ
กระทรวงการคลังจะได้ไปป้องกันรักษาเหรียญปลิกของเราได้
- 3) เจ้าหน้าที่ญี่ปุ่นจะขายทองคำเป็นจำนวนมากพอสมควรให้แก่ประเทศไทย
หากประเทศญี่ปุ่นไม่มีทองคำเป็นจำนวนมากในขณะนั้น เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยก็จะไม่เร่งรัด
ฝ่ายญี่ปุ่นให้ขายทองคำให้เต็มจำนวนที่สัญญาไว้โดยทันที แต่ยอมว่าทองคำส่วนหนึ่งนั้น
จะขายให้เมื่อสงครามสิ้นสุดแล้วก็ได้ แต่อย่างไรก็ดีเป็นที่พึงปรารถนาว่า จำนวนทอง
ทั้งหมดที่จะขายให้ นั้น ควรจะกำหนดไว้แน่นอนเสียในบัดนี้
- 4) เพื่อจะบำรุงขวัญประชาชน และบรรเทาผลของเงินเฟ้อ เจ้าหน้าที่
ญี่ปุ่นควรจะนำทองคำซึ่งได้ผูกหุ้ให้แก่ธนาคารแห่งประเทศไทย เข้ามายังประเทศนี้
ฝ่ายญี่ปุ่นควรจะต้องว่าการขนส่งทองคำนี้ เป็นการกระทำฉันทมิตรเป็นพิเศษในยามฉุกเฉิน
และไม่ควรจะต้องว่าเป็นธุรกิจตามธรรมดา

1 กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:6 (8)

5) ธนาคารแห่งประเทศไทย ต้องการความช่วยเหลือในเรื่องน้ำมันเชื้อเพลิง และเครื่องจักรสำหรับผลิตธนบัตร¹

เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย ได้ตอบตกลงมาว่า

1) เจ้าหน้าทูตญี่ปุ่นจะนำเอาสินค้าที่สำคัญและจำเป็นสำหรับประชาชน ในประเทศนี้เข้ามาในประเทศไทยให้มากที่สุด และเร็วที่สุดที่จะทำได้ เช่น น้ำตาล ควินิน น้ำมันแร่ ผงสำหรับใช้ในการซักฟอก กระดาษมวนบุหรี่

2) กำลังหาคนูกเหล็กใช้ในมาลัยให้ไทย เพื่อใช้ในการผลิตเหรียญปลั๊ก

3) ตกลงที่จะขายทองคำให้เป็นจำนวน 20 ล้านเยน ในราคา 5.78 เยน ต่อ 1 กรัมบริสุทธิ์ โดยรับเอาเยนพิเศษ ในเมื่อได้รับเงินสำหรับค่าใช้จ่ายเพื่อการทหารในครั้งหลังของปีแล้ว

4) เจ้าหน้าทูตญี่ปุ่นจะนำทองคำอีกจำนวนหนึ่งมายังประเทศไทยโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ และจะให้ฝ่ายไทยรับการเสี่ยงภัยในการขนส่ง²

ในระยะเวลาเดียวกันนี้กระทรวงการคลังก็ได้แจ้งให้ 'นายนิโรธ' ทราบว่า ในระหว่าง กรกฎาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2488 นั้น รัฐบาลไทยมีพันธบัตรพอที่จะจ่ายให้กองทัพญี่ปุ่นดังนี้คือ ในเดือนกรกฎาคม 70 ล้านบาท สิงหาคม 75 ล้านบาท กันยายน 100 ล้านบาท ทั้งนี้เว้นไว้แต่ฝ่ายญี่ปุ่นจะช่วยเหลือโดยวิธีพิมพ์ธนบัตรส่งเข้ามาให้ และช่วยเหลือส่งสิ่งของให้ธนาคารแห่งประเทศไทยใช้ในการผลิตธนบัตร³

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:6 (1)
ญี่ปุ่นขอเงินในระหว่างสงคราม

² ก.

³ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:6 (8)
ญี่ปุ่นขอเงินในระหว่างสงคราม

เงินที่ธนาคารแห่งประเทศไทยได้เครดิตให้โยโกฮามาสเปเชียลแบงก์ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการทหารตั้งแต่ ธันวาคม พ.ศ. 2484 ถึง มิถุนายน พ.ศ. 2488 มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 1,230,701,063 บาท¹ และเมื่อเสร็จสงครามแล้วปรากฏว่าธนาคารแห่งประเทศไทยมีทรัพย์สินอยู่ในญี่ปุ่นดังนี้

- 1) ทองคาแห่งฝากไว้ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยญี่ปุ่น รวมทั้งสิ้น 2,696 แท่ง
- 2) เงินฝากใน " Bank of Thailand Special Yen Account " ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยญี่ปุ่นเป็นจำนวน 1,556,653,441.07 เยน
- 3) หลักทรัพย์ (Securities) เรียกว่า " Rice Purchase Notes for Refunding Purposes " เป็นราคาที่ตราไว้ (Face value) 100 ล้านเยน²

ในขณะที่เกี่ยวกับที่รัฐบาลญี่ปุ่นได้ขอกู้เงินจากรัฐบาลไทย เพื่อนำไปใช้ในกิจการทหารเป็นจำนวนพัน ๆ ล้านบาทนั้น ทางรัฐบาลญี่ปุ่นก็ได้ทำข้อตกลงกับรัฐบาลไทยไว้ว่า กระทรวงการคลังญี่ปุ่นจะให้ธนาคารแห่งประเทศไทยให้เครดิตแก่กระทรวงการคลังไทยเป็นเงินจำนวน 200 ล้านเยน ตามข้อตกลงที่เรียกว่า Credit Memorandum between Japanese and Thai Ministries of Finance 18th June 2485 เพื่อทำให้เกิดความมั่นคงแห่งเงินตราของไทย ซึ่งได้ระบุรายละเอียดไว้ในเอกสาร

¹ คีเรก ชัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 551 - 552.

² กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:7 (2)

ทรัพย์สินของธนาคารแห่งประเทศไทย ที่อยู่ในประเทศญี่ปุ่น

ที่เรียกว่า Credit Agreement between Thai Ministry of Finance and Bank of Japan 18th June 2485 ว่า¹

- 1) ธนาคารแห่งประเทศไทยให้เครดิตแก่กระทรวงการคลังไทย 200 ล้านเยน เบิกได้ในเวลา 5 ปี
- 2) เงินเครดิตที่จะเบิกจะฝากไว้ในบัญชีเงินกู้ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย
- 3) กระทรวงการคลังอาจซื้อทองคำแห่งประเทศไทยได้ โดยถอนเงินจากบัญชีเงินกู้ที่กล่าวไว้ใน (2) ไปซื้อ
- 4) กระทรวงการคลังไทยต้องเสียดอกเบี้ยร้อยละ $3\frac{1}{2}$ ต่อปี ในจำนวนเงินเครดิตที่เบิกมาตาม (1)
- 5) เครดิตที่เบิกมาตาม (1) นั้น จะระคืนภายในเวลา 5 ปี
- 6) กำหนดเวลาเบิกเงินดังกล่าวใน (1) และกำหนดเวลาใช้เงินดังกล่าวใน (5) อาจต่ออายุได้²

จะเห็นได้ว่าความร่วมมือระหว่างไทยกับญี่ปุ่นในทางเศรษฐกิจนั้นดำเนินไปอย่างไม่ราบรื่นนัก เพราะญี่ปุ่นไม่สามารถที่จะช่วยเหลือไทยได้มากเท่าที่ควร เนื่องจากภายในประเทศญี่ปุ่นเองก็ประสบปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบ ที่จะนำมาใช้ในการทำยุทธปัจจัย³ และสินค้าอื่น ๆ ที่จำเป็นในการบริโภคและอุปโภค จึงไม่สามารถสนองความต้องการของไทยได้ การเจรจาในการแลกเปลี่ยนสินค้ากัน จึงดำเนินไปด้วยความยากลำบากมาก คณะกรรมการเศรษฐกิจของไทยต้องได้กลวิธีแทบทุกอย่าง เพื่อที่จะ

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:8 (9)
รายงานการเจรจาเศรษฐกิจและการคลังกับญี่ปุ่น 2485

² ก.

³ Cohen, Jerome B. Japan's Economy in War and Reconstruction p. 58

ให้ได้สินค้ามา และผู้ที่มีส่วนสำคัญในการเจรจากับญี่ปุ่นเพื่อที่จะให้ไทยได้ประโยชน์มากที่สุด หรือเสียประโยชน์น้อยที่สุด ก็คือ พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวรรณไวทยากร นายวินัย ปานะนนท์ ม.จ. วิวัฒนไชย ไชยันต์ และหลวงวิจิตรวาทการ สำหรับการเงินนั้นญี่ปุ่นเองก็ขาดแคลน ถึงกับต้องกู้ยืมจากไทยไปใช้เป็นจำนวนมาก ชั่วทองคำที่ใช้เป็นหลักทรัพยค้ำประกันในการกู้ยืมนั้น ก็มีจำนวนลดน้อยลงไปทุกวัน ซึ่งสืบเนื่องมาจากการที่เหมืองทองคำต้องปิดตัวเองลง และการให้เงินกู้แก่ญี่ปุ่นมากเกินไป ก็ทำให้เกิดเงินเฟ้ออีก รายยิ่งไปกว่านั้นก็คือการที่ไทยได้ปรับปรุงลดอัตราเงินบาทลงให้เท่ากับอัตราเงินเยนของญี่ปุ่นนั้น กลับทำให้ค่าของเงินบาทตกต่ำลงไปอีก ความไม่สงบสุขในเรื่องสินค้า เรื่องเงินนี้ ได้ทำให้เกิดความขัดแย้งกันอยู่ตลอดเวลาระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลญี่ปุ่น แต่ทางฝ่ายรัฐบาลไทยก็ได้พยายามอย่างที่สุดที่จะรักษามลประโยชน์ของไทยเอาไว้ บุคคลอีกคนหนึ่งซึ่งมีความสำคัญต่อไทยมากในทางเศรษฐกิจในขณะนี้คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งเป็นผู้ที่จะต้องคอยระมัดระวังในการใช้จ่าย การค้าขายของประเทศอยู่ในลักษณะสมดุลกันเสมอ ซึ่งยากที่จะกระทำได้ในภาวะเช่นนั้น

4.4 ความร่วมมือทางวัฒนธรรม

ด้วยความประสงค์ที่จะทำให้สัมพันธไมตรีระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่นมั่นคงยิ่งขึ้น รัฐบาลไทยและรัฐบาลญี่ปุ่น จึงหาทางส่งเสริมความเข้าใจซึ่งกันและกัน ด้วยวิธีสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศทั้งสอง โดยเคารพลักษณะประจำชาติ สภาพวัฒนธรรมแห่งประเทศของกันและกัน รัฐบาลไทยและรัฐบาลญี่ปุ่นจึงได้ดำเนินการเจรจาทำความตกลงทางวัฒนธรรมขึ้นฉบับหนึ่ง เรียกว่า " ความตกลงทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น " * โดยได้มอบอำนาจเต็มให้

พณ. ทานกิเรก รัฐบาล เอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงโตเกียว ลงนามในความตกลงนี้ พร้อมกับ พณ. ทาน มาซาฮิโกะ ท่าน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2185 ณ กระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่น และได้มีการแลกเปลี่ยนสัตยาบันกัน ณ กรุงเทพฯ ในวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2485 ¹ .

นายอาร์ อิวาคา โฆษกแห่งสถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่น ได้แถลงในวันประกอบพิธีแลกเปลี่ยนสัตยาบันสัญญาแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่นว่า

" ... สัญญาดังนี้ประกอบด้วยความแถลงประกอบสัญญา และข้อตกลง 14 ข้อ ทั้งนี้เห็นว่าประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น ได้ตกลงที่จะให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และสนับสนุนการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมในทุก ๆ ทาง ... รากานของการเพิ่มพูนการติดต่อ

* ฎีกาคนนวก ญ

¹ กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:4 (1)
การเจรจาวาดด้วยความตกลงทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น

ระหว่างชาติต่อชาตินั้น หน้าที่ทั้งสองฝ่ายจะต้องเข้าใจถึงอุปนิสัย และการภายในของประเทศของตน ที่จะทำการติดต่อด้วย การติดต่อกันระหว่าง ไทย - ยี่ปุ่นนั้น นับตั้งแต่ได้ผูกสัญญาารวมกันแล้ว ก็ได้เป็นไปอย่าง ประวัติศาสตร์ แต่อาจจะพูดว่าพลเมืองทั้งสองชาติได้เข้าใจการภายใน ของประเทศฝ่ายตรงกันข้ามอย่างสมบูรณ์นั้นแล้วหรือ ก็หาไม่ได้ ... ด้วยการที่การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมโดยทางตรงระหว่างประเทศไทย กับ ประเทศยี่ปุ่น จึงได้เริ่มเปิดหนทางขึ้น ... " 1

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย ได้กล่าวสุนทรพจน์ในโอกาสนี้เช่นกันว่า

"...ความร่วมมือระหว่างไทยกับยี่ปุ่นทั้งในด้านการทหาร การเมือง และการเสถียรภาพ ได้เป็นมาอย่างใกล้ชิดเพียงไร ทั้งสองประเทศได้ช่วยเหลือกันทุกวิถีทางที่สามารถทำได้ เปรื่องงานสร้างระเบียบใหม่ในเอเชีย บูรพาณ ความตกลงทางวัฒนธรรมซึ่งจะได้เริ่มไว้ในวันนี้ เป็นเครื่องหมายแห่งความร่วมมือระหว่างไทยกับยี่ปุ่นอีกด้านหนึ่งคือ ในด้าน จิตใจแห่งประชาชนทั้งสองชาติ ให้มีความรักใคร่ไว้วางใจซึ่งกันและ กันยิ่งขึ้น ทั้งนี้ย่อมเป็นผลสำคัญยิ่ง ในการที่จะประสานความสัมพันธ์ ทางจิตใจ แห่งประชาชนของเราทั้งสองให้ถาวรแน่นแฟ้นอยู่เสมอ..." 2

ข้อตกลงทางวัฒนธรรมระหว่างไทย - ยี่ปุ่นอย่างย่อ ๆ มีอยู่ว่า

1. จะผูกความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของกันและกัน
2. จะมีการประชุมทางวัฒนธรรมเป็นบางครั้งบางคราว

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม VW 2/2:4 (5)
การแลกเปลี่ยนสัตยาบัน ความตกลงทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศไทยกับประเทศยี่ปุ่น

² ก.

3. จะจัดตั้งบำรุงรักษาและคล้อยตามสถานการณ์ ซึ่งเกื้อกูลความสัมพันธ์ ทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศทั้งสอง
4. จะสอนเรื่องวัฒนธรรมและภาษาของกันและกันในมหาวิทยาลัยและโรงเรียน
จะแลกเปลี่ยนครู, นักศึกษา และผู้เชี่ยวชาญซึ่งกันและกัน
5. จะแลกเปลี่ยนผู้คนควาหรือนักเรียนที่จะศึกษาทางวัฒนธรรมของกันและกัน
6. จะสนับสนุนงานของนักประพันธ์ นักกวีและอื่น ๆ ที่จะช่วยผูกความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสอง
7. จะแลกเปลี่ยนหนังสือ ภาพยนตร์ แผ่นเสียง โน้ตเพลง ซึ่งกันและกัน
8. จะจัดให้มีการแสดงพิพิธภัณฑสถานทางวัฒนธรรมของกันและกันเป็นครั้งคราว
9. จะแลกเปลี่ยนการส่งกระจายเสียง
10. จะเชิญและต้อนรับบุตร นักกีฬา และนักท่องเที่ยวของกันและกัน
11. จะจัดตั้งวัฒนธรรมสถานขึ้น ในนครหลวงของทั้งสองประเทศ
12. จะจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นที่โตเกียวและที่กรุงเทพฯ เพื่อทำการติดต่อกัน
13. ให้เจ้าหน้าที่ทางทูตของทั้งสองประเทศ ทำความตกลงกันในเรื่องรายละเอียดวิธีการ
14. กำหนดอายุความตกลง 10 ปี ¹

ตามบทบัญญัติข้อ 12 แห่งความตกลงทางวัฒนธรรมไทย - ญี่ปุ่น ได้ระบุไว้ว่าจะต้องจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นที่โตเกียวและที่กรุงเทพฯ เพื่อทำการติดต่อกันอย่างใกล้ชิดในการร่วมมือกันทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศทั้งสอง

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:4 (5).
การแลกเปลี่ยนสันติภาพความตกลงทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น

ดังนั้น จึงได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการไทย - ญี่ปุ่นขึ้นที่กรุงเทพฯ และที่
ไคเกียว

สมาชิกคณะกรรมการวัฒนธรรมไทย - ญี่ปุ่นที่กรุงเทพฯ ประกอบด้วยสมาชิก
ที่เป็นไทย และสมาชิกที่เป็นญี่ปุ่น

สมาชิกที่เป็นไทยนั้นมีทั้งบุคคลที่รับราชการและนอกราชการ บุคคลที่รับราชการ
นั้นได้แก่ อธิบดีกรมโฆษณาการ เป็นประธาน อธิบดีกรมสามัญ อธิบดีกรมศิลปากร
เลขาธิการสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ ผู้ช่วยอธิบดีกรมโฆษณาการ

สมาชิกที่เป็นญี่ปุ่นประกอบด้วย เอกอัครราชทูตญี่ปุ่น ณ กรุงเทพฯ ที่ปรึกษา
สถานเอกอัครราชทูต เลขานุการสถานเอกอัครราชทูต และเอกอัครราชทูต *

ส่วนเลขานุการของคณะกรรมการนั้น ได้แก่ข้าราชการในกรมโฆษณาการ
หรือในสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ ข้าราชการสถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่น ณ กรุงเทพฯ

สมาชิกคณะกรรมการวัฒนธรรมไทย - ญี่ปุ่นที่กรุงไคเกียวประกอบด้วย
สมาชิกที่เป็นญี่ปุ่นและสมาชิกที่เป็นไทย

สมาชิกที่เป็นญี่ปุ่นนั้นมีทั้งบุคคลที่เป็นข้าราชการและพลเรือน บุคคลที่เป็น
ข้าราชการนั้นได้แก่ อธิบดีกรมการภาคใต้ กระทรวงมหาดไทยเป็นประธาน
หัวหน้าแผนกวัฒนธรรม กรมการภาคใต้ อธิบดีกรมสัญญา กระทรวงการต่างประเทศ
อธิบดีกรมที่สาม สภาสนเทศ อธิบดีกรมการทั่วไป กระทรวงศึกษา

สมาชิกที่เป็นไทย ประกอบด้วย เอกอัครราชทูตไทยที่ไคเกียว ที่ปรึกษา
สถานเอกอัครราชทูต เลขานุการสถานเอกอัครราชทูต พลเรือนบางนาย

* ไม่สามารถจะทราบได้ว่าเป็นใครบ้าง และมีอาชีพอะไร เพราะจาก
หลักฐานไม่ใคร่ระบุเอาไว้

ส่วนเลขานุการของคณะกรรมการนั้น ได้แก่เลขานุการของแผนกวัฒนธรรม
กรมการภาคใต้ กระทรวงมหาดไทย ประจำวันออกสมาชิกแห่งสถานเอกอัครราชทูตไทย
ณ กรุงโตเกียว ¹

ได้มีข้อตกลงกันไว้ว่า คณะกรรมการแต่ละคณะอาจจะเสนอความเห็นของตน
ต่อรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับกิจการงานซึ่งเห็นเป็นการจำเป็นที่จะให้บรรลุดูประสงค
ที่กล่าวไว้ได้

คณะกรรมการแต่ละคณะอาจจะมีสมาชิกชั่วคราว เพื่อขอความเห็นในปัญหา
พิเศษได้

คณะกรรมการแต่ละคณะจะมีที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ในระหว่างการศึกษา

คณะกรรมการแต่ละคณะจะได้มีการประชุมตามปกติเดือนละครั้ง ²

เมื่อแต่ละฝ่ายคือไทยกับญี่ปุ่น ได้จัดตั้งคณะกรรมการวัฒนธรรมไทย - ญี่ปุ่น
ขึ้นแล้ว ก็ได้ร่วมมือกันปฏิบัติงานให้ดำเนินรุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว โดยที่ต่างฝ่ายก็ได้
ดำเนินการเผยแพร่วัฒนธรรมของตนออกไปให้แพร่หลายกว้างขวางอย่างมากที่สุด
ดังเราจะเห็นได้จากโทรเลขของเอกอัครราชทูตไทย ที่กรุงโตเกียว ได้มีมาถึงรัฐมนตรี
ว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ลงวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2485 ว่า

" ... ข้าราชการสถานเอกอัครราชทูตเป็นส่วนมาก ได้
พยายามเผยแพร่วัฒนธรรมของเราเป็นหย่างดีที่สุด โดยทางสุนทรพจน์
และปาถกถา และได้จัดพิมพ์หนังสือต่าง ๆ บัญชีปาถกถาของตน ใน

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:4 (7)
การจัดตั้งสภามรดกวัฒนธรรมญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ

² ก.

ประเทศญี่ปุ่นอยู่แล้ว เป็นการแน่นอนว่าเวลานี้การเคลื่อนไหวของเรา
ในทางนี้ ออกจะหยุดในขอบเขตจำกัดโดยปริิัติการนี้ ... อย่างไรก็ตาม
เมื่อมีโอกาสเมื่อใด ฉันจะไม่ละเลยในการที่จะเผยแพร่ให้ประเทศ
ของเราและวัฒนธรรมของเราเป็นที่รู้จักกัน ฉันคิดว่าเมื่อจัดตั้งสถาน
วัฒนธรรมของเราขึ้นแล้ว การงานในทางนี้คงจะเจริญงอกงามไป

สกลาภความปรารถนาของพระคามาเนยาก..."¹

ส่วนทางญี่ปุ่นก็ได้พยายามดำเนินการที่จะเผยแพร่วัฒนธรรมของญี่ปุ่นเข้าไปใน
ประเทศไทยให้มากที่สุด โดยการจัดตั้งสถานวัฒนธรรมของชาวญี่ปุ่นขึ้นในไทยที่กรุงเทพฯ
ซึ่งเรียกว่า Nippon Culture House in Bangkok สถานวัฒนธรรมของญี่ปุ่น
จะได้เข้าไปมีส่วนร่วมในบรรดากิจการวัฒนธรรมทั้งหลายระหว่างประเทศไทยกับ
ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งจะทำให้การติดต่อและการร่วมมือกันดำเนินไปอย่างใกล้ชิดและมี
ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเพื่อความเจริญก้าวหน้าของสถานวัฒนธรรมญี่ปุ่น กระทรวง
กิจการมหาเอเซียตะวันออก (Ministry of Great East Asia Affairs)
ของญี่ปุ่นจึงได้ให้เงินสนับสนุนเป็นจำนวนถึง 640,000 เยน ²

ตามโครงการของหอวัฒนธรรมนั้น ไทยกับญี่ปุ่นจะต้องมีการแลกเปลี่ยน
ศาสตราจารย์ นักศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งกันและกัน อย่างน้อยปีละ 3 คน โดย
นักศึกษาจากญี่ปุ่นนั้นจะมาจากวงการแพทย์ ศิลปิน นักประวัติศาสตร์และการเมือง
รัฐบาลไทยญี่ปุ่นจะต้องสนับสนุนให้มีการแสดงปาฐกถาในเรื่องวัฒนธรรมไทย - ญี่ปุ่น
เป็นครั้งคราวในมหาวิทยาลัยของรัฐบาลในแต่ละประเทศจะต้องมีการแลกเปลี่ยนศิลปิน

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2.4 (10)
การพบปะสนทนาระหว่างคนไทยกับญี่ปุ่น เรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมและโครงการจัดตั้ง
สถานวัฒนธรรมของไทยขึ้น ณ กรุงโตเกียว

² ก.

โดยทางญี่ปุ่นจะส่งจิซังทวี่ จิตรกร นักดนตรี มายังประเทศไทย เพื่อศึกษาศิลปะของกัน และกัน หอวัฒนธรรมจะจัดพิมพ์หนังสือขาว โดยให้ชื่อว่า " วัฒนธรรมของญี่ปุ่นและไทย " ออกปีละ 4 ฉบับ และนอกจากหนังสือเล่มนี้แล้ว จะพิมพ์สารคดีอื่น ๆ เกี่ยวกับวัฒนธรรม ญี่ปุ่นและไทยออกเผยแพร่¹ ฯลฯ

หอวัฒนธรรมจะเข้าไปดำเนินการในโรงเรียนสอนภาษาญี่ปุ่น โดยการปรับปรุงให้มั่นคงยิ่งขึ้น และขยายกิจการให้กว้างขวางออกไปอีก เพราะภาษาญี่ปุ่นได้กลายเป็น ภาษาทางราชการไปแล้ว โดยเฉพาะในดินแดนที่ญี่ปุ่นได้เข้าไปยึดครอง ฉะนั้นจึงเป็น สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ประเทศไทย ในการที่พลเมืองจะศึกษาภาษาญี่ปุ่นไว้ เพื่อจะได้ ช่วยเหลือประเทศในการที่จะขยายตัวลงไปทางใต้ นอกจากนี้แล้วทางรัฐบาลญี่ปุ่นยังได้มี โครงการที่จะจัดตั้งหอสมุดวัฒนธรรมของญี่ปุ่น จัดตั้งสถานแสดงผลิตภัณฑ์และศิลปกรรม จัดตั้งหออบรมกายและจิตใจ จัดตั้งสถานวัฒนธรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ² ฯ

จากโครงการที่กล่าวมาเราจะเห็นได้ว่า ถ้าญี่ปุ่นไม่แพ้สงครามเสียก่อน แล้ว ย่อมเป็นที่แน่นอนว่า วัฒนธรรมของญี่ปุ่นจะต้องแผ่ขยายออกไปในประเทศไทยอย่าง กว้างขวางทีเดียว

ญี่ปุ่นมีความสนใจที่จะเรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมของไทยในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านศิลปกรรม วรรณกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา ฯ พลโทนาทากามูรา ผู้บัญชาการทหารญี่ปุ่นในประเทศไทย ได้มีความสนใจในศิลปการดนตรี ฟ้อนรำ ของไทยเป็นอย่างมาก จนถึงกับขอเข้าชมวิธีการฝึกซ้อมและการสอนศิลปะเหล่านั้น ให้แก่นักเรียน ในโรงเรียนสังกัดศิลปของกรมศิลปากร และได้มีความพอใจในการเข้าชม

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:4 (25)
นายเคน ยานางิซาวะ กับผู้ช่วย 2 นายจะมาประเทศไทย

² กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:4 (28)
เกี่ยวกับวัฒนธรรมในหน้าที่ของกรมการสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ

ครั้งนั้นมาก จึงได้มอบเงินจำนวนหนึ่งไว้ให้บำรุงโรงเรียนด้วย¹ ถึงปีการดนตรีและการแสดงของไทยได้แพร่หลายออกไปอย่างกว้างขวาง บริษัทถ่ายภาพยนตร์ญี่ปุ่น (นิปปอนเองะชะ) ซึ่งอยู่ในกรุงเทพฯ ก็ได้ทำการศึกษาและค้นคว้าวิชาการดนตรีของไทยด้วย มีความต้องการจะพบนักดนตรีหรือผู้ชำนาญดนตรีไทย เพื่อขอศึกษาประวัติดนตรีไทย และการใช้เครื่องดนตรีไทย ตลอดจนแบบแผนการแสดงดนตรีไทยในขณะนั้น อยากจะฟังดนตรีไทย ซึ่งใช้เครื่องดนตรีไทยทุกชนิดทั้งรวมวงและเดี่ยว ซึ่งทางรัฐบาลไทยก็ไม่ขัดข้อง และได้จัดให้ชมการแสดงดนตรีไทยของกรมศิลปากร²

สมาคมช่างเขียนญี่ปุ่น ไทโชไก ที่โตเกียวก็ถ่ายภาพประติมากรรม ภาพเขียน ตีพิมพ์รูปภาพ ยูวชน และนักเรียนในประเทศ ไทยได้เขียนไว้ไปแสดงที่กรุงโตเกียว เพื่อส่งเสริมความสัมพันธไมตรีทางวัฒนธรรมระหว่างไทย-ญี่ปุ่น ดังนั้นทางกระทรวงศึกษาธิการของไทยจึงได้จัดส่งภาพเขียนของครูยูวชนและนักเรียนไทยไปร่วมการแสดงที่กรุงโตเกียวด้วยประมาณ 10 ภาพ³

สำนักข่าวโคเบของญี่ปุ่นได้มีความสนใจในการศึกษาของไทยอยู่ตลอดมา จึงได้ขอถ่ายภาพการเรียน การสอนในห้องเรียนของมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ และการแสดงนาฏศิลป์แบบโบราณของนักเรียนที่โรงเรียนศิลปากร ไปเผยแพร่ที่ญี่ปุ่น เพื่อเป็นการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมและศิลปะของไทย ซึ่งทางกระทรวงศึกษาธิการและ

¹ กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:1 (37)
พลโทนาทามูรา ผู้บัญชาการทหารญี่ปุ่นในประเทศไทย ขอชมโรงเรียนสังกัดศิลป ของ
กรมศิลปากร

² กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:4 (40)
หอวัฒนธรรมญี่ปุ่นขอความช่วยเหลือให้นายประสิทธิ์ ศิลปบรรเลง ไปเป็นล่ามในการ
ที่บริษัทภาพยนตร์ญี่ปุ่นจะขอดูการแสดงดนตรี ฯ

³ กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:4 (39)
อุซุทซึญี่ปุ่นขอให้ส่งภาพเขียนของครู ยูวชน และนักเรียนไปแสดง ณ กรุงโตเกียว

กรมศิลปากรของไทย ก็ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี¹ นอกจากนั้นแล้วทางกระทรวง
ศึกษาธิการยังได้คัดเลือกนักเรียนชายหญิง 7 คน และนักศึกษาชาย 3 คน ส่งไปศึกษา
ที่ประเทศญี่ปุ่น แลกเปลี่ยนกับนักศึกษาชายญี่ปุ่น 3 คน ที่เข้ามาศึกษาอยู่ในประเทศไทย²
ส่วนกระทรวงอุตสาหกรรมก็ได้ช่วยให้ร่วมมือและอำนวยความสะดวกให้แก่หอวัฒนธรรมญี่ปุ่น
ในการจัดตั้งสถานค้นคว้าวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (Natural Science Research
Institute)³

นายอาร์ อิวาตา โฆษกแห่งสถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นได้เสนอความคิดเห็น
ให้ไทยกับญี่ปุ่นนั้น มีประเด็นในการแสดงความเคารพเหมือนกันว่า

" ... ในที่สุดฉันหยากให้ประเพณีการแสดงความเคารพ
ของไทยญี่ปุ่นมีแบบเดียวกัน คือเวลาเคารพกัน หยาดือแบบจับมือหย่าง
ฝรั่ง แต่ควรจะใช้แบบยกมือไหว้กันเห็นจะดีกว่ากะมัง ... การยก
มือไหว้และการก้มศีรษะนี้ เป็นการแสดงความชื่นชมหรือประเพณีอันดีเลิศ
ของชาวเอเชีย ... " ⁴

¹ กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:4 (36)
สำนักสื่อสารโคเมซอถายภาพการศึกษาค้นคว้าในหองศึกษาของมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ

² กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:4 (38)
สำเนาเกี่ยวกับเรื่องการแลกเปลี่ยนนักเรียน และการส่งนักเรียนไปญี่ปุ่น

³ กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:4 (42)
หอวัฒนธรรมญี่ปุ่นขอความช่วยเหลือร่วมมือในการจัดตั้งสถานค้นคว้าวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ

⁴ กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:4 (41)
โฆษกแห่งสถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นได้สัมภาษณ์และถอยแถลงแก่ผู้แทนหนังสือพิมพ์ไทย
เกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรม

สำหรับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่นมีความต้องการจะให้ การสอนภาษาญี่ปุ่นแพร่หลายทั่วไปในประเทศไทย และได้ขอความร่วมมือจากรัฐบาลไทย ในเรื่องนี้ ได้เสนอความช่วยเหลือมาว่า ถ้าหากไทยมีความขัดข้องอย่างหนึ่งอย่างใด ในเรื่องครูแล้ว รัฐบาลญี่ปุ่นพร้อมที่จะจัดหาครูให้ ในเรื่องนี้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้หลีกเลี่ยงไปอย่างนุ่มนวลว่า

" ได้มีการสอนภาษาญี่ปุ่นในไทยมานานแล้ว และเวลานี้ กำลังสอนอยู่ในโรงเรียนนายร้อยและมหาวิทยาลัย แต่ภาษาไทยเอง ก็มีความยากลำบากอยู่แล้ว และสิ้นเปลืองมากมายในการศึกษา และ ถ้าจะให้สอนภาษาญี่ปุ่นซึ่งยากกว่าภาษาไทยแล้ว ก็ยิ่งลำบากขึ้นไปอีก " ¹

นายคาเกอิ ยานางิซาวะ ประธานกรรมการดำเนินงานจัดตั้งสถานวัฒนธรรม ญี่ปุ่น - ไทย ได้เขียนบทความเรื่อง " ความตกลงทางวัฒนธรรมญี่ปุ่น - ไทย " ลง ในหนังสือพิมพ์ Contemporary Japan เล่ม 11 ฉบับ 12 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2485 สนับสนุนการจัดตั้งสถานวัฒนธรรมญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ ว่า

" ... เมื่อถึงเวลาที่จะมีการวันอันธมยญี่ปุ่น นะ กรุงเทพฯ จักอุบัติขึ้น องค์การนั้นจักเป็นจุดศูนย์กลางแห่งการนำวันอันธมยญี่ปุ่นแสดง ต่อบันดาประเทศทางมหาเอเชียบูรพาในคาบหนึ่ง และในอีกคาบหนึ่ง จักช่วยให้ความผูกพันทางวัฒนธรรมอันถาวรกับประเทศไทยได้ปรากฏ เร็วขึ้น โดยที่ความสำคัญในการสงครามของญี่ปุ่นทางมหาเอเชียบูรพา ได้แผ่ทางไปสู่ความมีชีวิตใหม่แห่งคติบูรพาในภูมิภาคนั้น จึงเป็นที่ เห็นชัดว่าสถานใหม่กรุงเทพฯ จักแสดงบทบาทกว้างขวางยิ่งกว่า

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ ฉบับ พท 2/2:4 (44)
การสอนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทย

สถานียุ่นในนิวยอร์กแต่เดิม ... ในถาณะผู้นำแห่งมหาอำาเยนิบูรพา หากประเทศเราจะดำเนินการบังคับใช้วัฒนธรรมของเราแก่ประเทศไทย ก็จะต้องพบตนเองในทางเสียเปรียบ หากโอกาสที่จะได้รับความเห็นใจ เต็มที่ของประชาชนชาวไทย ซึ่งก็แน่นอนเกี่ยวกับรายุ่นผู้มีจิตมั่นสนธิ ญูกับสิ่งต่าง ๆ ของตนเอง นอกจากนั้นการดำเนินการเรณวจะ ตรงข้ามกับอุดมคติ " ฮักโกะ อีเซียว " (สากลภราดรภาพ)อันสูงของ เราซึ่งเราได้เราว่าพูดแก่ละประเทศดัดการยธันและวัฒนธรรมวงคนใด กังนี้ ใ่ว่าพิธีการนั้นจะเป็นแต่ได้ ยู่จะท่วงโง่พยายามบังคับกับคนเหนือ ประเทศไทย แต่ถวแสงการร่ำบาเริง เนก้วยกวาเ แต่ใจกับประเทศ ไทยเราไปเพื่อเิงเบการทญูเวเิงรธันทางไท้ให้เป็นไปด้วยดี.¹

นายชาชาโอกา เจ้าหน้าที่ประจำสถานวัฒนธรรมยุ่นในประเทศไทยได้กล่าว ว่า เขามีหน้าที่มาทำความเข้าใจกับคนไทยให้เข้าใจยุ่นดีขึ้น และจะมาช่วยกระตุ้น คนไทยให้มีความเจริญในวัฒนธรรมรวดเร็วขึ้น เพื่อให้ทันกับเวลา โดยจะช่วยถ่ายทอดวัฒนธรรมยุ่นซึ่งได้รับการปรับปรุงดัดแปลงให้เหมาะสมโดยรวดเร็วแล้วแก่ คนไทย หรือจะกล่าวอย่างง่าย ๆ ก็คือว่า เขาเข้ามาเพื่อเร่งรัดให้วัฒนธรรมยุ่น เข้าไปอยู่ในชาติไทยให้เร็วที่สุด²

¹ กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ ยุ่น WW 2/2:1 (13)
บทความเกี่ยวกับวัฒนธรรมระหว่างประเทศไทย - ยุ่นโดยนายยานาวิชาวะ

² กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ ยุ่น WW 2/2:4 (10)
การพบปะสนทนาระหว่างคนไทยกับยุ่นเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมและโครงการจัดตั้ง
สถานวัฒนธรรมของไทยขึ้นในกรุงโตเกียว

แล้วผู้ปู้ก็ได้ลงมือดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ทันที โดยได้เริ่มไป
เผยแพร่วัฒนธรรมของผู้ปู้ให้ประชาชนชาวไทยทราบและเข้าใจในจังหวัดต่าง ๆ เช่น
ปัตตานี สงขลา นครศรีธรรมราช และกาญจนบุรี ¹ ๗ ที่อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดกาญจนบุรี
นั้น นายฐิติกับคณะ 3 นาย ได้นำภาพถ่ายขนาด 12 นิ้ว ประมาณ 100 ภาพ กับ
หนังสือภาพอีกสองสามเล่มไปเปิด ให้ประชาชนชมในวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2486
ในภาพต่าง ๆ เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความเจริญของบ้านเมืองในกรุงโตเกียว มี
ภาพตึกและโรงมหรสพใหญ่ ๆ ภาพการศึกษาตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงอุดมศึกษา ภาพแสดง
แสนยานุภาพ และนาวิกานุภาพของผู้ปู้ ซึ่งมีภาพรถรบ เครื่องบิน เรือรบ ๆ ภาพแสดง
ถึงสัมพันธ์ภาพระหว่างไทยกับผู้ปู้ ซึ่งมีภาพนักเรียนไทยที่กำลังศึกษาอยู่ในประเทศผู้ปู้
มีภาพทูตพิเศษไทยไปประเทศผู้ปู้ และมีภาพไทยกับผู้ปู้ร่วมรบร่วมรุกในสงครามคราวนี้
แสดงภาพรัฐบุรุษคนสำคัญ ๆ ของผู้ปู้และ พล. ทานจอมพล ป. พิบูลสงคราม
พล. ทาน พันโทหญิงละเอียบ พิบูลสงคราม อุมบุตร ซึ่งปรากฏอยู่ในหนังสือพิมพ์
บางกอกกรอนิเกิล นอกจากนั้นแล้ว นายฐิติฯ ยังได้มอบหนังสือภาพ " ผู้ปู้ปัจจุบัน "
ซึ่งแสดงถึงการศึกษาของประเทศผู้ปู้ให้กับจังหวัดต่าง ๆ ไว้แจกแก่นักเรียนด้วย ²

จากจุดมุ่งหมายที่มั่นคงและการกระทำที่รวดเร็วอย่างมีประสิทธิภาพของผู้ปู้
ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ จึงทำให้วัฒนธรรมของผู้ปู้ได้แพร่หลายไปอย่างรวดเร็วใน
ประเทศไทย จนเป็นที่น่ายกย่องแก่ฝ่ายวัฒนธรรมของไทย ซึ่งเกรงไปว่าวัฒนธรรมของ
ผู้ปู้ จะเข้ามาครอบคลุมนิวัติความเป็นอยู่ของชาวไทยไปหมด จึงได้หาทางแก้ไขโดย
การหาทางเผยแพร่วัฒนธรรมของไทยออกไปให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการต่อต้าน

¹ กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:4 (22)
การแสดงวัฒนธรรมของผู้ปู้ในจังหวัดต่าง ๆ

² ก.

อิทธิพลวัฒนธรรมของญี่ปุ่นไปในตัวด้วย ดังเราจะเห็นได้จากหนังสือลับของประธาน
สภาวัฒนธรรมแห่งชาติ (นาวาเอกถวัลย์ ชำรงค์นาวาสวัสดิ์) ที่ไปถึงรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงการต่างประเทศว่า

" ... ในขณะนี้ญี่ปุ่นกำลังดำเนินการเผยแพร่วัฒนธรรมญี่ปุ่น
ในประเทศไทยอย่างไพศาล ฉะนั้น ถ้ากระทรวงการต่างประเทศ
ได้ส่งเจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตไทยในกรุงโตเกียว ส่งเอกสาร
สื่อกระแสความเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมญี่ปุ่นโดยใกล้ชิดเป็นพิเศษแล้ว
รายงานมาโดยรวดเร็วก็จะเป็นประโยชน์มาก ทั้งนี้เพื่อนำมาประกอบ
การพิจารณาหาทางเผยแพร่วัฒนธรรมของไทยเรา เป็นการต่อต้านอิทธิพล
วัฒนธรรมของญี่ปุ่นต่อไป สภาวัฒนธรรมแห่งชาติหวังในความช่วยเหลือ
ร่วมมือของกระทรวงการต่างประเทศเป็นอย่างดี ... " ¹

ซึ่งทางกระทรวงการต่างประเทศ ก็ได้ให้ความร่วมมือกับสภาวัฒนธรรมแห่งชาติเป็น
อย่างดี โดยการส่งให้สถานทูตไทยในประเทศที่ถูกยึดครองโดยญี่ปุ่น รายงานเกี่ยวกับ
ความเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมในประเทศนั้น ๆ มาให้ทราบ นายวงศ์ ประเสริฐไมตรี
กงสุลไทย ณ เมืองไซงอน ได้มีหนังสือรายงานความเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมในไซงอน
มาถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ว่าได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเกี่ยวกับ
ความสัมพันธ์ ทางความคิดจิตใจระหว่างฝรั่งเศสกับญี่ปุ่น (Comité de Relations
Intellectuelles Franco - Japonaise) เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม
ระหว่างญี่ปุ่นกับอินโดจีนฝรั่งเศส ได้จัดตั้งสำนักศึกษาแห่งทะเลใต้ (Ecole des Mers
du Sud) ขึ้น ณ เมืองโกลอง เพื่อให้เป็นศูนย์กลางอำนวยความสะดวกแก่

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2: 4 (9)
ขอความร่วมมือรายงานความเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรม

แก่นักศึกษาวาญปุ่ ในปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับประเทศภาคทะเลใต้ นอกจากนั้นแล้ว ก็ได้ทำความตกลงแลกเปลี่ยนอาจารย์ นักศึกษากันระหว่างญี่ปุ่นและอินโดจีนฝรั่งเศส และกำลังจะจัดตั้งสถาบันวัฒนธรรม (Institute Culture) ขึ้น ณ เมืองฮานอย และไซ่งอน ¹ ซึ่งก็คล้ายกันกับที่ใดจัดตั้งหรือกระทำกันอยู่ในประเทศไทยนั่นเอง

พลตรี ว. วีระโยธา อัครราชทูตไทย ณ กรุงชินกิง ได้รายงานมาว่า การเผยแพร่วัฒนธรรมของญี่ปุ่นในแมนจูวั้น ได้กระทำกันอย่างเข้มแข็งมาก และเพื่อให้บรรลุความมุ่งหมายได้อย่างเต็มที่ ก็ได้มีการกำหนดให้สมาคม เคียว วะ โก (Concordia Association) สมาคมโทนาริงุมิ (สมาคมหมู่บ้าน) และ โรงงานอุตสาหกรรมจัดการเผยแพร่วัฒนธรรมให้แก่สมาชิกและคนในบังคับ ตลอดจนจัดการพิมพ์โฆษณาในเรื่องวัฒนธรรมออกแจกจ่ายแก่ประชาชนในเขตของตน ให้มีการสอนหัวข้อการวัฒนธรรมต่าง ๆ ภายในโรงเรียนทุกโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนนำไปเผยแพร่ตามครอบครัวของตน ให้ "มินเซบุ" (กระทรวงสวัสดิภาพวัฒนธรรม - Department of People ' & Welfare) พิมพ์หัวข้อวัฒนธรรมแจกจ่ายไปตามครอบครัวต่าง ๆ ทั่วประธาณาจักร ได้จัดให้มีการประกาศหัวข้อวัฒนธรรม โดยทางวิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์รายวัน หนังสือพิมพ์รายเดือน ภาพยนต์ และ โปสเตอร์ ให้เทศบาลจังหวัด นายอำเภอ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน เป็นเจ้าหน้าที่รับผิดชอบที่จะให้การวัฒนธรรมดำเนินไปตามความมุ่งหมายทุกประการ และให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ นครบาลช่วยเหลือเทศบาล นายอำเภอ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ในอันที่จะดำเนินการให้เป็นไป โดยความสะดวกด้วย ²

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 4 (9)
ขอความร่วมมือรายงานความเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรม

² ก.

ความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมไทย - ญี่ปุ่นได้ก้าวหน้าไปเป็นลำดับ
 ดังจะเห็นได้ว่าในเวลาต่อมาข้าราชการของไทยคนหนึ่งคือ นายสง่า นิลกำแหง อธิบดี
 กรมการเมืองของกระทรวงการต่างประเทศของไทย พร้อมด้วยคณะ คือนายกวต สุจริตกุล
 นายจ่านอง พูลรัตน์ และนายจิตร บัวบุศย์ ก็ได้ไปเยี่ยมชมกิจการของสมาคมส่งเสริม
 วัฒนธรรมแห่งชาติ (กักไซบุงคะ ชิงโคโค) ที่กรุงโตเกียว เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ.
 2486 สมาคมส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งชาตินี้ มี เคาน์ คิโยชิ คูโรตะ เป็นผู้อำนวยการใหญ่
 ของสมาคม สมาคมนี้มีวัตถุประสงค์ในการเผยแพร่วัฒนธรรมทั้งในและนอกประเทศ โดย
 การแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันทางหนังสือ ภาพยนตร์ และรูปภาพ ¹

และเมื่อความตกลงทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่นได้ดำเนิน
 ไปจนครบรอบ 1 ปี รัฐบาลไทยกับรัฐบาลญี่ปุ่นก็ได้จัดให้มีการฉลองวันครบรอบ
 ปีที่หนึ่ง แห่งความตกลงทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่นขึ้น ณ สภาวัฒนธรรม
 แห่งชาติ ในวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2486 โดยทางสภาวัฒนธรรมแห่งชาติได้จัดให้มีการ
 รับรองและเล็งนำชาแบริรคาญที่ไปร่วมงาน ผู้มีเกียรติที่ไปร่วมในงานนี้ ฝ่ายไทยมี
 พล ทาน พลเรือตรีวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ รองประธานกรรมการสภาวัฒนธรรมแห่ง
 ชาติ และกรรมการสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ ฝ่ายญี่ปุ่นก็มี ทสึโบริ ทมิ เอกอัครราชทูตญี่ปุ่น
 ประจำประเทศไทย พลโทยามาคา กับข้าราชการสถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่น ²

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม ww 2/2 : 4 (9)
 ขอความร่วมมือรายงานความเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรม

² หนังสือพิมพ์นิกร ฉบับประจำวันที 23 ธันวาคม พ.ศ. 2486
 หน้า 1.

รองประธานกรรมการ สภาวัฒนธรรมแห่งชาติได้กล่าวสุนทรพจน์ย้ำถึงเจตนารมณ์
ในความตกลงร่วมกันในงานนี้ว่า

" ในเบื้องต้นขอแสดงความขอบคุณท่านทั้งหลาย ที่ได้
กรุณามาร่วมกันหย่างคับคั่ง เพื่อฉลองวันครบรอบปีที่หนึ่งแห่งความ
ตกลงทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น ฉันเข้าใจว่าท่าน
คงจะซาบเป็นหย่างดีแล้วว่า รัฐบาลแห่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งเป็น
อภีภาคฝ่ายหนึ่งของความตกลงนี้ ได้ระลึกลูกเป็นเนืองนิจว่า ความ
ตกลงทางวัฒนธรรมที่ได้ทำไว้กับประเทศญี่ปุ่นนั้น เป็นอุปกรณ์อันสำคัญที่
จะทำให้ความพยายามในอันที่จะเกื้อกูลจิตใจวัฒนธรรมของเอเชียตะวันออก
บรรลุถึงอุดมคติที่กำหนดไว้ และในเวลาเดียวกันจะทำให้ความสัมพันธ์
ทางไมตรีซึ่งมีอยู่โดยมาสู่กระหว่างสองประเทศ ได้รับสิทธิเสมอภาค
มั่นคงแข็งแรงยิ่งขึ้น และกำลังให้ความพากเพียรพยายามทุกวิถีทาง
ที่จะปฏิบัติตามเจตนารมณ์ และบทบัญญัติที่ระบุไว้ในความตกลงด้วย
ความบริสุทธิ์ใจในรอบรอบปีที่แล้วมา ... " 1

เพื่อเป็นที่ระลึกในโอกาสครบรอบ 2 ปี* แห่งการลงนามในความตกลงทาง
วัฒนธรรมญี่ปุ่น - ไทย สภาวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้จัดให้มีการแจกรางวัลการประกวด
เพลงไทย ชื่อ "พืชมิตรร่วมรบ" และ "ดอกไม้แนวหลัง" ขึ้น ณ สภาวัฒนธรรมแห่ง
ชาติ ในวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2487 ประธานกรรมการ สภาวัฒนธรรมแห่งชาติ
ได้กล่าวคำปราศรัยในงานนี้ว่า

1 หนังสือพิมพ์นิกร ฉบับประจำวัน ที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2486 หน้า 1.

* วันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2487

" ... ในนามของสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ ข้าพเจ้าขอขอบคุณ
ท่านผู้มีเกียรติทุกท่านที่ได้มาร่วมกัน เพื่อเป็นพยานในความสำเริงแห่ง
การร่วมมือทางวัฒนธรรม โดยสนิทสนมระหว่างประเทศไทยกับประเทศ
ญี่ปุ่น ... " ¹

พณ. ท่าน ควง อภัยวงศ์ * นายกรัฐมนตรีของไทย ได้มีสาส์นไปถึง
พณ. ท่าน พลเอกโกอิโซ ** นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นว่า

" ในวาระดิถีครบรอบปีที่สองแห่งการลงชื่อความตกลงทาง
วัฒนธรรมระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่น ข้าพเจ้าขอแสดงความยินดีอย่างสุด
ซึ้งแก่พนะท่าน

ตามที่ปรากฏจากการดำเนินงานในขอบปีที่ล่วงแล้วมานี้ ได้
เห็นแล้วว่า ได้มีการก้าวหน้าอย่างพึงพอใจในเรื่องนี้ ข้าพเจ้าเชื่อมั่น
ว่าความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศไทย และประเทศญี่ปุ่นจะ
กระชับแน่นยิ่งขึ้น เนื่องจากความตกลงนี้ ข้าพเจ้าในสถานะที่เป็นประธาน
สภาวัฒนธรรมแห่งชาติของประเทศไทย จะใช้ความพากเพียรทุกประการ
เพื่อการนี้ อันจะเป็นการเพิ่มพูนความเข้าใจซึ่งกันและกัน และความร่วมมือ
ทางสนิทสนมระหว่างประชาชาติไทยและญี่ปุ่นยิ่งขึ้น" ²

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม W/2/2: 4 (33)
การปฏิบัติในวันครบรอบปีการลงชื่อในความตกลงทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่น
* นายควง อภัยวงศ์ ได้ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีของไทยเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ.
2487 แทนจอมพล ป. เพ็ญางกูร ซึ่งได้ลาออกตำแหน่งไป เนื่องจากอายุเกินวาระ
ลงมติใบรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติคือฉบับที่พระราชกำหนดจัดตั้งนครบาลเพรบูรณ์และ
พุทธบุรีมณฑล

** พลเอกโกอิโซ (Koiso Kuniaki) ได้ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีของญี่ปุ่น
แทนนายพลเอกโตโจ ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2487

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะต้องนำมากล่าวไว้ให้ปรากฏในประวัติศาสตร์แห่งความสัมพันธ์กันระหว่างไทยกับญี่ปุ่นก็คือ การที่ไทยได้มอบพระบรมสารีริกธาตุให้แก่ญี่ปุ่นในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชนด้วยกัน เรื่องนี้สืบเนื่องมาจากว่าภายหลังจากที่ไทยและญี่ปุ่นได้ลงนามกันในกติกาสัญญาพันธมิตรกันแล้ว พ. อูโบสถ์วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เพื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2484 นั้น ทางรัฐบาลไทยก็ได้รับคำร้องขอในนามของพุทธศาสนิกชนชาวญี่ปุ่นว่า ในประเทศไทยซึ่งเป็นแหล่งสำคัญที่สุดแห่งพระพุทธรูปศาสนา ได้รับส่วนแบ่งพระบรมสารีริกธาตุแห่งสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาไว้เป็นที่สักการะบูชาหลายแห่งแล้ว แต่ประเทศญี่ปุ่นยังหาไม่มี โดยเหตุที่ประชาชนส่วนมากที่สุดของประเทศญี่ปุ่นเป็นพุทธศาสนิก จึงใคร่จะได้ส่วนแบ่งพระบรมสารีริกธาตุไปไว้เป็นที่สักการะบูชา เพื่อเป็นการเชิดชูพระพุทธรูปศาสนาให้รุ่งโรจน์ และเป็นเครื่องหมายไมตรีระหว่างไทยกับญี่ปุ่นให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น¹

ดังนั้น ทางรัฐบาลไทยพร้อมด้วยคณะสงฆ์ จึงได้ประกอบพิธีมอบพระบรมสารีริกธาตุส่วนที่เก็บรักษาไว้ในหีพอันศักดิ์สิทธิ์ในเออัครราชทูตญี่ปุ่น นำไปเป็นที่สักการะบูชาของพุทธศาสนิกชนชาวญี่ปุ่น พ. อะโอบะสถ์วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2486

จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้กล่าวสุนทรพจน์ในนามของประชาชนชาวไทย ในการมอบพระบรมสารีริกธาตุครั้งนี้ว่า

"วันนี้เป็นวันสำคัญยิ่งไทยอีกวันหนึ่ง ในประวัติศาสตร์แห่งความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ซึ่งจะได้ทำกิจมอบหมายส่วนหนึ่งแห่งพระสารีริกธาตุของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้แก่พเนธาน ในนามของ

¹ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 7 ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2486

ประชาชาติไทย เพื่อให้ไปเป็นที่สักการะบูชาแห่งพุทธศาสนิกชนชาว
ญี่ปุ่น ... ท่านเอกอัครราชทูตจะเห็นได้ว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่กำลังทำพิธีมอบ
กันอยู่นะบัดนี้ เป็นของมีค่าสูงส่งในทางประวัติศาสตร์โบราณคดี และ
เป็นที่เคารพในทางพระพุทธศาสนา อันเป็นชีวิตจิตใจของประชา
ชนชาวไทย เป็นสิ่งที่ไม่สามารถจะซื้อด้วยเงินทอง หรือแลกเปลี่ยน
ด้วยทรัพย์สินใด ๆ ได้ เพราะเป็นสิ่งที่มีความค่าในทางใจอย่างสูงส่งแก่
ที่ชาวไทยมอบให้แก่พุทธศาสนิกชนชาวญี่ปุ่น ก็โดยถือว่าชาวญี่ปุ่นเป็น
มิตรแท้ของไทย และเชื่อว่าจะได้รับความเห็นอกเห็นใจ และเป็น
เกรียงอุกพันไมตรี และความรักอันสุจริตต่อกัน ... ขอให้พระบรม
สารีริกธาตุนี้ แด่เชซาอนุภาพช่วยรักษาส่วนพันธไมตรีอันสุจริตต่อกันใน
ระหว่างญี่ปุ่นกับไทย ให้ถาวรยั่งยืนนานอยู่ชั่วกัลปาวสาน และนำสันติ
สุขมาสู่ชาวโลกโดยทั่วกัน"¹

จากหลักฐานที่ปรากฏออกมาสอดกันได้เห็นได้อย่างเด่นชัดว่า ญี่ปุ่นมีความประ
สงค์ที่จะเผยแพร่วัฒนธรรมของญี่ปุ่นให้แพร่หลายออกไปในประเทศไทย รวมทั้งประเทศ
อื่น ๆ ซึ่งอยู่ในความยึดครองของญี่ปุ่นด้วย เพื่อผลประโยชน์ของญี่ปุ่นเองในภายภาค
หน้า สำหรับรัฐบาลไทยนั้นเนื่องจากสัณฐานไมตรีอันเกื้อกูลกันอยู่ระหว่างไทยกับญี่ปุ่น
ก็มีความจำเป็นที่จะต้องให้ถวายเป็นไมตรีกับญี่ปุ่นในการเผยแพร่วัฒนธรรมครั้งนี้ ทั้ง ๆ
ที่ไทยเองก็มีความเกรงกลัวว่าวัฒนธรรมญี่ปุ่นจะเข้ามากลืนวัฒนธรรมไทย รวมพล ป.
พิบูลสงคราม จึงได้พยายามที่จะปรับปรุงประเพณีไทยให้เป็นผู้ที่วัฒนธรรมอยู่ในเกณฑ์
มาตรฐาน ซึ่งก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องอาศัยวัฒนธรรมของชาวตะวันตกเป็นหลัก เพื่อ

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 7 ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2486

จะได้นำมาเป็นข้ออ้างกับญี่ปุ่นว่าวัฒนธรรมของไทยนั้นก็ได้อยู่แล้ว การกระทำของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในระยะนี้จึงจะก่อแฉ่งพิลึก ๆ อยู่ เพราะในขณะเดียวกันที่ไทยให้ความร่วมมือกับญี่ปุ่นทั้งในทางการทหาร เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม และได้ประกาศตนเป็นพันธมิตรกับฝ่ายสัมพันธมิตรอย่างเปิดเผยอยู่นั้น แต่กลับออกกฎหมายและระเบียบให้ประชาชนคนไทยปรับปรุงการแต่งกาย การดำรงชีวิต ระเบียบวิธีในการทำงาน และนารายต่าง ๆ ให้เหมือนกับชาวตะวันตกเสียอีก ซึ่งบางครั้งบางคราก็มากเกินไป จนคนไทยเกิดความเคียดแค้นเนื่องจากปรับตัวไม่ทัน เช่นการที่บังคับให้คนไทยสวมหมวก ใส่รองเท้า เลิกกินหมาก กินผลไม้ เป็นต้น แต่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็ไม่สามารถจะอธิบายรายละเอียดและควาจำเป็นให้คนไทยทราบได้ว่า เหตุที่ตนเองต้องกระทำดังนี้เนื่องมาจากอะไร เพราะพันธุ์ไทยที่อันดีระหว่างไทยกับญี่ปุ่นยังมีกันอยู่ จากหลักฐานที่ผู้เขียนนำมาเสนอ* จะเห็นได้ว่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้พยายามที่จะต่อต้านมิให้การร่อนนุชภาษาญี่ปุ่นได้แพร่หลายออกไปในประเทศไทยโดยอ้อมๆ นุชนวล และจอมพล ป. พิบูลสงคราม เอง ก็ได้กล่าวยืนยันถึงเรื่องนี้ไว้ในจดหมายที่ส่งไปถึงบรรณาธิการหนังสือพิมพ์หลายฉบับเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2488 ว่า

"ในเรื่องของภาษา นี้ ผมได้รับรายงานจากกระทรวงศึกษาธิการว่า ญี่ปุ่นมายื่นข้อเสนอจะให้เด็กไทยเรียนภาษาญี่ปุ่น อ้างว่าที่มალายูได้สอนกันแพร่หลายมาก ... ขอให้กระทรวงศึกษาธิการสอนการเรียนภาษาญี่ปุ่นเข้าไปในทุกชั้นเรียนให้มาก ผมได้ทราบเช่นนั้นจึงได้หาอุบายเพื่อไม่ให้คนไทยต้องเรียนภาษาญี่ปุ่น ได้ตกลงให้พิจารณาเปลี่ยนแปลงการเขียนหนังสือตามแบบใหม่ เราคงตกลงใช้ภาษามกฉเป็นแม่ภาษา และจากผลที่เราต้องเขียนหนังสือแบบใหม่นี้ ก็ได้เป็นผลหลักให้กระทรวงศึกษาธิการใช้เป็นเหตุ เพื่อสำหรับชักเย่อในการที่ญี่ปุ่นจะให้เราเรียนภาษา

* กระจายละเอียในหน้า 307

ของเขา กระทรวงศึกษาธิการได้อ้างแก่ฝ่ายที่เห็นว่าเด็กไทยของเรา
กำลังต้องเรียนภาษาไทยอย่างใหม่อยู่ ขอเวลาให้คนไทยรู้หนังสือไทย
อย่างใหม่เสียก่อน..."¹

ดังนั้นเราจึงไม่น่าจะแปลกใจต่อไปอีกว่าทำไมในระยะนั้นคนไทยจึงต้องเรียนภาษาไทย
แบบใหม่กับอีก วิธีการอีกอย่างหนึ่งที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้นำมาใช้ในการต่อต้าน
การกลืนชาติไทยของญี่ปุ่นทั้งในด้านการวัฒนธรรมและการเมือง คือ วิธีการปลูกใจให้คนไทย
รักชาติ รักกฎระเบียบในชาติ และเห็นแก่ประโยชน์ของชาติมากกว่าประโยชน์ส่วนตนที่เรียก
กันว่า นโยบายชาตินิยม* ซึ่งได้เน้นถึงความจำเป็นชาตินิยมในทางเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ เพื่อ
ให้เกิดเอกลักษณ์ของความเป็นไทย ชาตินิยมทางเศรษฐกิจซึ่งรัฐบาลกำหนดนโยบาย
ให้ชาวไทยพยายามพึ่งตนเอง ชาตินิยมทางวัฒนธรรมซึ่งได้เน้นให้ประชาชนไทยยอมรับ
และปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทย ด้วยการกล่าวชักชวนว่า "วัฒนธรรมเป็นส่วนสำคัญของ
ความเจริญของชาติ และการที่ชาติจะเจริญได้ ก็ต้องอาศัยคนของชาติเป็นผู้มีวัฒนธรรม"
ซึ่งเราจะเห็นได้ว่าจอมพล ป. พิบูลสงคราม นั้นได้พยายามเน้นไปว่า การเป็นผู้มีวัฒนธรรม
หรือปฏิบัติตามวัฒนธรรมนั้น จะเป็นการช่วยสร้างชาติให้เจริญ แทนที่จะบอกว่าจะ
ต้องปฏิบัติตามวัฒนธรรมที่ประกาศนี้เพื่อที่จะไปข้องไปรับวัฒนธรรมของญี่ปุ่น จะสังเกต
ได้ว่ากิจการใดก็ตามที่รัฐบาลในสมัยนั้นกระทำไปแล้ว ไม่สามารถจะชี้แจงเหตุผลให้ประ
ชาชนทราบได้ ก็มักจะกล่าวอ้างว่าเพื่อเป็นการสร้างชาติเสมอ ซึ่งบางครั้งฟังดูแล้วก็น่า
เชื่อถือนัก นักการเมืองในสมัยนั้นซึ่งได้ช่วยกันช่วยปลูกฝังความเป็นชาตินิยมให้กับคน
ไทยได้เป็นอย่างมากก็คือหลวงวิจิตรวาทการ ซึ่งได้รับสภญาจากชาวต่างประเทศว่าเป็น
Theorist of Thai Ultranationalist²

¹วิเทศกรณีย์ ไทยกับสถานะการสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 440 - 441.

* คุรุรายละเอียดในหน้า 379 - 382

²อุบล จิระสวัสดิ์ สภาวะการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทย
ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 60.

4.5 การได้รับขอมติเห็นในมาลาและภูมิภาคอื่น

ผลจากการที่ไทยได้ให้ความร่วมมือช่วยเหลือผู้ป่วนทั้งในทางการทหาร ทาง การ เบื้อง ทางเศรษฐกิจ และทางวัฒนธรรมเป็นอย่างดีมาตั้งแต่ไทยได้ลงนามในกติกาสัญญา ไซบีเรียกับญี่ปุ่นนั้น ได้ทำให้นายพลเอก ฮิเดกิ โทโจ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น ได้ตกลง ขอบดินแดนในมาลาจากเหนือ 4 จังหวัด คือ ประจวบ ไทรบุรี กลันตัน ตรังกานู และรัฐไทยใหญ่ 2 รัฐ คือ รัฐเชียงตุง และรัฐเมืองพาน ให้แก่ไทย ความตกลงที่จะ ขอบดินแดนที่กล่าวนี้ให้แก่ไทยได้เป็นที่เปิดเผยขึ้นเมื่อ พลเอก ฮิเดกิ โทโจ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นได้เดินทางมาพบกับจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีของไทยที่กรุงเทพฯ ในวันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ. 2485 แล้วได้เปิดเผยการร่วมกันของผู้ป่วน-ไทย ออกมา ว่า

"ฝ่ายรัฐบาลทั้งสองได้ปรึกษาร่วมกันปัญหาสำคัญเกี่ยวกับเขตแดนของประเทศไทย ซึ่งได้พิจารณาแล้วเพื่อการได้กลับคืน ดินแดน และการร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ป่วนกับไทย การปรกษา พิจารณาในเรื่องนี้ ได้กระทำอย่างฉันทมิตรสนิทยิ่ง ผลที่สุดได้ตกลง กันอย่างสมบูรณ์ ให้รวมดินแดนที่กล่าวว่ต่อไปนี้เข้าเป็นอาณาจักรไทย กล่าวคือจังหวัดต่าง ๆ ในมาลาจากเหนือ 4 จังหวัดคือ ประจวบ ไทรบุรี กลันตัน และตรังกานู และรัฐไทยเดิม 2 รัฐ คือ รัฐเชียงตุง และรัฐเมืองพาน"¹

¹ ขาวโสมผาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 7 ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2486
หน้า 565 - 566.

การที่ญี่ปุ่นได้ตกลงใจมอบดินแดนดังกล่าวนี้ให้กับไทยนั้น ได้ก่อให้เกิดความรู้สึกปิติยินดีแก่รัฐบาลไทยและคนไทยเป็นอย่างมาก เพราะจุดประสงค์อันสำคัญยิ่งของ ไทยเรา ที่ได้เข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นในสงครามโลกครั้งนี้ ก็เพราะควาต้องการที่จะได้ดินแดนที่ไทยเคยเสียไปกลับคืนมา ดังนั้นเมื่อข่าวที่ว่าญี่ปุ่นได้ตกลงใจมอบ ดินแดนดังกล่าวนี้ให้ไทยได้เป็นที่แพร่หลายทั่วไป หลวงวิจิตรวาทการ รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการต่างประเทศ พร้อมด้วยปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ก็ได้ไปเยี่ยบ พณ. ท่าน เถอิชิ ทสึโบกามิ เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นอย่างเป็นทางการ เพื่อขอบุญใน การที่ไทยจะได้รับดินแดนบางส่วนที่เสียไปกลับคืนมา ในครั้งนี้ พณ. ท่านหลวงวิจิตร วาทการได้กล่าวว่า

"พระท่านนายกรัฐมนตรีของฉันทน์ ได้สดงความชอบคุณหย่างสุด ยิ่ง แก่พระท่านพลเอกอิเกอิ โตะโจ นายกรัฐมนตรี แห่งจักรวรรดิญี่ปุ่น โดยเฉพาะแล้ว นะบัดนี้ฉันทน์ได้รับคำสั่งของพระท่าน จอมพล ป. พิบูล สงคราม นายกรัฐมนตรีให้มาขอใจ ในนามของทางราชการฝ่าย บริหาร ฉันทน์จึงถือโอกาสมาพบพระท่านพร้อมด้วยผู้แทนของกะชวงทุก กะชวง ณ. ที่นี้ เพื่อสดงความชอบคุณด้วยใจจริง ในนามของทาง ราชการฝ่ายบริหาร"¹

เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นได้กล่าวตอบความชอบคุณ พณ. ท่านหลวงวิจิตรวาทการว่า

"ตามที่ พระท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้กล่าว ก่าชอบคุณหย่างสุดยิ่ง ในนามแห่งรัฐบาลไทยต่อประเทศญี่ปุ่นนั้น ฉันทน์ รู้สึกของบุญยิ่ง จะได้นำก่าชอบคุณของรัฐบาลไทยนี้แจ้งไปให้รัฐบาล

¹ ข่าวโฆษณาร ปีที่ 6 ฉบับที่ 7 ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2486
หน้า 591 - 593.

และประชาชนญี่ปุ่นซาบ ในโอกาสอันสำคัญซึ่งเรากำลังดำเนินการสงคราม ให้มันลุล่วงที่สุด และสร้างระเบียบใหม่ของโลกหุ้ยนี ประเทศญี่ปุ่นไต่ยก กินแดนซึ่งไต่มาไต่ความเสียสละเลือดเนื้อของทหารหาญไต่แก่ประเทศ ไต่ยกความไต่ใจนั้น สดงไต่เห็นว่าทั้งรัฐบาลและประชาชนญี่ปุ่น มีคามหวังดีไต่จริงใจ ในการก้าวหน้าและประสมความสุชของประเทศไทย"¹

- ในวันที่ 20 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2486 จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีรักษาการแทนในตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ กับ พล. อาณ เกลิจิ หลุยโกมิ เอกอัครราชทูตญี่ปุ่น ไต่กระทำพิธีลงชื่อในสนธิสัญญาไต่หว่าง ประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น* ไต่ควายอาณาเขตประเทศไทยในมาลัยและภูมิภาคาน ซึ่งไต่โดยพลแห่งสนธิสัญญานี้ กลับคืน ไต่ร้างาน ไต่บุรี และปะลั ไต่มาลัย กับรัฐเชียงคอง และไต่องานในภูมิภาคาน เป็นอันรวมเข้ามาอยู่ในอาณาเขตแห่งประเทศไทย เมื่อ ไต่มีการลงชื่อแล้ว จอมพล ป. พิบูลสงคราม พล. ท่านนายกรัฐมนตรีไต่ไต่กล่าวสุนทรพจน์ ไต่

"... การลงชื่อในสนธิสัญญาไต่หว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น ไต่ควายอาณาเขตของประเทศไทยในมาลัยและภูมิภาคาน ซึ่ง เราไต่กระทำกันนี้ ย่อมเป็นอภิสิทธิ์กาลอีกรั้งหนึ่งไต่ประวัติศาสตร์แห่ง ความสัมพันธ์ไต่หว่างประเทศทั้งสองของเรา ซึ่งไต่มีมาช้านานหลาย ร้อยปีแล้ว และซึ่งไต่ไต่เพิ่มความใกล้ชิดสนิทสนมยิ่งขึ้นเป็นลำดับจนกะ ทั้งไต่ทะหากติกาสัญญาอันไต่ไมตรีไต่หว่างกันและกัน ตามมูลฐานที่ไต่

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 7 ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2486 หน้า 591 - 593.

*ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก

ฝ่ายต่างประเทศพหุราชแห่งกันและกัน และในการสถาปนาระเบียบ
ใหม่ในเอเชียบูรพา ต่างฝ่ายก็ได้ให้ความร่วมมือแก่กันและกัน ตาม
ความในกติกาสัญญาพันธบัตรเป็นหย่างที่ยิ่งตลอดมา

ในการที่สนธิสัญญาดังกล่าวข้างต้น มีผลเป็นการรับรู้การรวม
เข้าในอาณาเขตประเทศไทย ซึ่งเดิมแดนในมาลัย 4 จังหวัด ที่ประ
เทศไทยได้ถูกบังคับให้จำต้องยกให้แก่อังกฤษเมื่อ 33 ปีมาแล้ว และ
อาณาเขตในภูมิภาคอื่นอีก 2 รัศ ซึ่งก็มีผลเมืองเป็นเชื้อชาติไทย
ผู้รอบแหว่ที่จะหยุดการปกครองอันเกี่ยวกันนี้ ประชาชนชาวไทย
ย่อมมีความชื่นชมยินดี และขอขอบคุณในการกระทำของญี่ปุ่น ผู้เป็นพันธ-
มิตรยิ่งขึ้นเป็นทวีคูณโดยกิจของสงสัย การกระทำของญี่ปุ่นที่ว่านี้ เป็นการ
สนองน้ำใจอันดียิ่งที่พี่น้องชาวยุี่ปุ่นมีต่อไทย และยอมเป็นเครื่องส่ง
เสริมกำลังใจของชาวเอเชียทั้งมวล..."¹

เพื่อเป็นการแสดงออกถึงกวางยินดีในการที่ไทยได้รับดินแดนในภาคเหนือของ
มาลัย 4 รัฐ รวมทั้งรัฐเชียงกงและเมืองมาลลิกีมา จอมพล ป. พิบูลสงคราม
นายกรัฐมนตรีก็ได้จัดให้งานเลี้ยงรับรองเป็นทางราชการขึ้น ณ ทำเลียบสามก๊กชัย
ในวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2486 และในวันรุ่งขึ้นจอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็ได้ให้
สัมภาษณ์แก่ผู้แทนหนังสือพิมพ์และกล่าวว่าญี่ปุ่นได้กวางรัฐสภของจอมพล ป. พิบูลสงคราม
ในการที่ไทยได้คืนแดนกลับมามว่า "มีความกาวจนพูดไม่ถูก"²

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:4 (23)
ข้อความกระจายเสียงภาษาไทยโดยวิทยุกรุงโกเกียว ครั้งที่ 71

² ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 8 ประจำเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2486
หน้า 742 - 743.

ไทยได้รับมอบดินแดนในภาคเหนือของบาหลีและภูมิภาคฉานอย่างแท้จริง ในวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2486 เพื่อเป็นการแสดงความยินดีในวันนี้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้มีคำสั่งให้หยุดราชการทั่วประเทศเป็นเวลา 1 วัน¹ และขอเชิญชวนให้ประชาชนชกธงชาติไทยกับธงชาติญี่ปุ่นเป็นเวลา 1 วันด้วย ในวันที่ได้รับมอบดินแดนนี้ หนังสือพิมพ์หลายฉบับได้พากันลงข่าวอย่างกรีกโกรบ เช่น หนังสือพิมพ์นิกรในหน้าแรกได้ตีพิมพ์รูปแผนที่ประเทศไทยซึ่งรวมทั้งรัฐทางภูมิภาคฉานและบาหลีเข้าไว้ด้วย ในภาพนั้นมีรูปธงไทยปักไว้กับธงญี่ปุ่น และปิดบรรยายไว้ใต้ภาพว่า "ฉลองได้ดินแดนใหม่ จงเดินไปสู่ชัยชนะโดยร่วมมือกับญี่ปุ่นแน่นแฟ้น" พร้อมทั้งได้เขียนบทความชื่นชมเชิดชูความมีน้ำใจของญี่ปุ่น ในหัวเรื่องว่า "ความปลื้มใจของชาติ" ซึ่งได้บรรยายขอบคุณญี่ปุ่นไว้ว่า

"ไมตรีจิตที่ชาติญี่ปุ่นมีต่อไทยครั้งนี้ แม้เราจะยังไปผจญโอกาส จะได้ไปชมสภาพของดินแดนใหม่ทั้ง 4 รัถ ด้วยตนเองโดยละเอียดก็ตาม แต่เราก็มีความมั่นใจว่า ญี่ปุ่นได้มอบดินแดนทั้ง 4 รัถนี้ด้วยความวิงใจ และตั้งใจให้ดินแดนทั้ง 4 รัถนี้เกิดประโยชน์แก่ประเทศไทยอย่างเต็มบริบูรณ์ทุกประการ ฉะนั้นโอกาสแห่งวันรับมอบดินแดนวันนี้ เราจึงขอขอบคุณญี่ปุ่นผู้เป็นพันธมิตรอย่างลึกซึ้ง และขอสดุดีวีรกรรมของนักรบญี่ปุ่น ซึ่งได้ปฏิบัติการขับไล่อิทธิพลของแองโกล-แซกซอน และยังผลให้ไมตรีไทยกับญี่ปุ่นมีความยั่งยืนแน่นแฟ้นขึ้นหาน้อยไม่ ... เราขอต้อนรับพี่น้องในดินแดนใหม่ ที่ได้กลับคืนสู่ราชอาณาจักรวันนี้ ด้วยความยินดีและเต็มใจอย่างยิ่ง ..." ²

¹ หนังสือพิมพ์นิกร ฉบับประจำวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2486 หน้า 1.

² ก.

ความชื่นชมยินดีที่ไทยได้รับบอบกั้นแถบในภาคเหนือของมาลัยและภูมิภาคนี้ กลับคืนมา ไก่แพร่หลายไปในหมู่ประชาชนคนไทยทั่วไป ทำให้รัฐบาลไทยในขณะนั้นได้รับคำชมเชยเป็นอย่างมาก ที่สามารถจะดึงเอาดินแดนที่ไทยเคยเสียไปกลับคืนมาได้ พณ. ท่านพลเอก พจน์ เทลโยธิน ในฐานะประธานคนไทยคนหนึ่ง ถึงกับได้บ่งชี้จุดหมายมาแสดงถึงความชื่นชมยินดีในเรื่องนี้กับ พณ. ท่าน จอบพล ป. ฟิลิปสงคราม นายกรัฐมนตรี¹

เมื่อไทยได้รับ ดินแดนในภาคเหนือของมาลัย 4 รัฐ มาแล้ว ก็ให้กองทัพบกวางแผนจัดการปกครองตามแบบแผนทางการทหาร โดยใช้ระเบียบการปกครองให้เหมาะกับเหตุการณ์คือ

ก. ให้ข้าหลวงทหารเป็นผู้บังคับบัญชาประจำรัฐ เรียกว่าข้าหลวงทหารประจำรัฐ กับให้มีเจ้าหน้าที่ฝ่ายแลเรือนและตำรวจเป็นผู้ช่วย ตามรูปการปกครองเท่าที่สมควร และขึ้นอยู่กับบัญชาโดยตรงของข้าหลวงใหญ่ทหาร

ข. ให้ข้าหลวงใหญ่ทหารเป็นผู้บังคับบัญชารวมทั้ง 4 รัฐ อีกชั้นหนึ่ง โดยป้อนอำนาจปกครองและบังคับบัญชาข้าหลวงทหารประจำรัฐต่าง ๆ ถึงกจวแล้ว ข้าหลวงใหญ่ทหารขึ้นตรงต่อบัญชาการกองพล 6 และแบดทัพกองทัพมกษนามตามลำดับถึงบัญชาการทหารสูงสุด

ค. ข้าหลวงใหญ่ทหารมีอำนาจกำหนดระเบียบการปกครองขึ้นใช้ โดยนำเอาระเบียบการปกครองของรัฐทั้ง 4 ที่ป้อนอยู่แล้ว และเห็นว่าเป็นการเหมาะสม มาประกอบกับระเบียบการปกครองของราชอาณาจักรไทย เพื่อให้เหมาะกับเหตุการณ์และท้องถิ่นตลอดถึงประชาชน

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 7 ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2486
หน้า 595.

ง. ให้มีเจ้าหน้าที่ปรึกษาประจำกองข้าหลวงใหญ่ทหาร มีอำนาจและหน้าที่ช่วยข้าหลวงใหญ่ทหารในกิจการทั่วไป

จ. ให้มีบัญชาการตำรวจสนามประจำกองข้าหลวงใหญ่ทหาร มีอำนาจและหน้าที่ช่วยข้าหลวงใหญ่ทหารในกิจการฝ่ายตำรวจ

ทางรัฐบาลไทยได้พิจารณาและแต่งตั้งบุคคลเหล่านี้ไปดำเนินการปกครองใน

4. รัฐบาลภาคเหนือของมลายู

1. พลตรี กบิล ศรราชัยสถิตกิริยา โชติกเสถียร ฌบ. พล. นศ. 18 ดำรงตำแหน่งข้าหลวงใหญ่ทหาร

2. ร้อยเอก บ.ร.ว. เฉลิมลาภ ทวีวงศ์ ดำรงตำแหน่ง บัญชาการตำรวจสนามประจำกองข้าหลวงใหญ่ทหาร

3. พันตำรวจเอก เจียม ลิขิมาภิ คำรงตำแหน่ง บัญชาการตำรวจสนามประจำกองข้าหลวงใหญ่ทหาร

4. พันตำรวจตรีปราโมทย์ จงเจริญ ดำรงตำแหน่งข้าหลวงทหารประจำรัฐไทรบุรี

5. นายวรุญ ฌ. สงขลา ดำรงตำแหน่งข้าหลวงทหารประจำรัฐปะจิติ

6. เรือเอกชาย ชาญโชจักร ร.น. ดำรงตำแหน่งข้าหลวงทหารประจำรัฐกลันตัน

7. พันตำรวจตรีประยูร รัตนกิจ ดำรงตำแหน่งข้าหลวงทหารประจำรัฐทังกานู

8. พันตำรวจโท เสน พิณฑุเสถน ดำรงตำแหน่งหัวหน้าตำรวจรัฐไทรบุรี และรักษาการแทนรองบัญชาการตำรวจสนามประจำกองข้าหลวงใหญ่ทหาร

9. พันตำรวจโท ภูริกัน ดำรงตำแหน่งหัวหน้าตำรวจรัฐกลันตัน

10. พันตำรวจตรีจิตต์ จิตต์การุณธารนทร์ ดำรงตำแหน่งหัวหน้าตำรวจรัฐ
กรังกาม

11. ร้อยตำรวจเอกปรีดิ์ สุสิลวรรณ ดำรงตำแหน่งหัวหน้าตำรวจรัฐ
ประสิทธิ์¹

เมื่อพลตรี กบิล ทรายชัยสถิตการ โชติกเสถียร ได้ไปเป็นข้าหลวงใหญ่ทหาร
แห่งบาลย์อยู่เป็นเวลานานพอสมควรแล้ว ก็ได้แจ้งให้ทางรัฐบาลไทยทราบว่า

"ปัจจุบันสถานะของรัถใหม่ทั้ง 4 รัถ นับว่าอยู่ในสถานะดี ทั้งใน
ด้านการครองชีพและเสถียร เพราะระหว่างเวลาที่แล้วมานี้ ได้รับข่าว
และเกลือซึ่งเป็นของจำเป็นและขาดแคลนอยู่จากประเทศไทย และการ
ปกครองก็มีความระเบียบเรียบร้อยไปปกครองกันเอง ส่วนข้าราชการฝ่ายปกครอง
ก็ทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือในเรื่องการเงิน และสอดคล้องให้ความสุข
แก่ราษฎรชาวมาโลทั้ง 4 รัถ และโดยเฉพาะท่านสุลต่าน ก็ได้ให้ความ
ร่วมมือช่วยเหลือแก่ทางการ โดยบริจาคเงินส่วนตัวช่วยราชการด้วยความ
พอใจ ถึงการต่าง ๆ จึงดำเนินไปอย่างดียิ่ง ทั้งนี้รวมถึงความสมัครสมาน
สามัคคีระหว่างราษฎรและข้าราชการ"²

ส่วนทางเมืองพานนั้น ท่านผู้บัญชาการทหารสูงสุด จอมพล ป. พิบูลสงคราม
ได้นำคำสั่ง ท. สบพที่ 153/86 ลงวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2486 เรื่องจัดการปกครอง
รัฐเมืองพานว่า

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 9 ประจำเดือนกันยายน พ.ศ. 2486
หน้า 757 - 758

² หนังสือพิมพ์นิกร ฉบับประจำวันที 6 ธันวาคม พ.ศ. 2486 หน้า 1, 8

1. ให้กองทัพบกดำเนินการปกครองดินแดนส่วนนี้อย่างแบบทหาร เช่นเดียวกับ
ทองที่ในสหรัฐไทยเดิม
2. ให้กำหนดเขตท้องที่รัฐ เมืองพานตั้งตะวันตกแม่น้ำสาละวิน เป็นอำเภอหนึ่ง
เรียกว่า อำเภอเมืองพาน
3. ให้เป็นายสำรวจเป็นหัวหน้าสถานีสำรวจ และทำหน้าที่ในตำแหน่งนายอำเภอ
ขึ้นอยู่ในบังคับบัญชาของกองกำกับการสำรวจสวบจังหวัดเชียงใหม่ และกองทัพบกพายัพ
ตามลำดับถึงผู้บัญชาการทหารสูงสุด
4. ในทางอารักขาให้ศาลอำเภอเมืองหางแห่งสหรัฐไทยเดิมมีอำนาจตลอดใน
เขตท้องที่อำเภอเมืองพานนี้ด้วยทุกประการ
5. ให้ใช้ระเบียบต่าง ๆ โดยอนุโลมตามวิธีการปกครองเกี่ยวกับอำเภอโดย
ทั่วไปเท่าที่ไม่ขัดกับแบบแผนทางการทหาร¹

รัฐบาลไทยได้มีความห่วงใยในความเป็นอยู่ของราษฎรในบาลย์และภูมิภาคาน
มาก จึงได้มีคำสั่งเรื่อง "การปฏิบัติก่อราษฎรในดินแดนใหม่" ว่า

"เนื่องจากได้มีการประกาศรวมรักเมืองพาน เชียงตุง กลันตัน
ตรังกานู ไชยบุรี ปะลิส เข้าในราชอาณาจักรไทย และทางราชการได้
เข้าดำเนินการปกครองในดินแดนเหล่านี้แล้ว ราษฎรที่อยู่ในดินแดนดัง
กล่าวนั้น ได้รับทราบการปกครองและวิธีปฏิบัติเหมือนราษฎรแห่งอื่นในราชอาณาจักร
การปฏิบัติต่อราษฎรเหล่านี้ ควรต้องอย่างเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อราษฎร
ในแห่งอื่นในราชอาณาจักร จะใช้อำนาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนใด ๆ
มิได้ ฉะนั้นจึงให้ข้าราชการทุกฝ่ายทั้งทหารและพลเรือน ตลอดจน

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 10 ประจำเดือนตุลาคม พ.ศ. 2486

ประชากรสกรทุกส่วนในราชการอานาจักรปฏิบัติตอราสกร ในดินแดน
ที่เข้บารวมหญ่ใน ราชอานาจักรนี้ทางที่เคยปฏิบัติกับคนไทยในดินแดน
แ่งอื่น..."².

4.6 บทบาทของญี่ปุ่นในประเทศไทย

ตลอดระยะเวลา 3 ปีที่ญี่ปุ่นได้เข้มาอยู่ในประเทศไทยนั้น ได้เกิดเหตุการณ์
ต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างมากมาย ซึ่งเป็นทั้งผลดี - ผลร้ายต่อไทยและญี่ปุ่นเอง ไทยนั้นในฐานะ
ที่เป็นเจ้าอาณานิคม และตกเป็นเบี้ยล่างของญี่ปุ่นก็จำเป็นต้องอดทนกับญี่ปุ่นอยู่เสมอ
ส่วนญี่ปุ่นในฐานะของคู่ที่ไว้วางใจกันมาในบางครั้ง ก็เกิดความระแวงแต่บางครั้งก็
เกิดความประมาท เพราะคนเป็นคู่ต่อสู้สงครามขึ้น ดังนั้นบทบาทของไทยและญี่ปุ่นจึงมีใน
รูปแบบต่าง ๆ กันมากมาย พอจะจำแนกออกได้ดังนี้คือ

เมื่อประเทศไทยได้ลงนามในกติกาสัญญาคณะไมตรีกับญี่ปุ่นแล้ว ในปลายเดือน
ธันวาคม พ.ศ. 2483 เมืองไทยก็เต็มไปด้วยทหารญี่ปุ่นตั้งแต่ระดับนายพลลงไปจนถึง
พลทหาร กองทหารญี่ปุ่นได้เข้ไปพักอยู่ในสถานที่ต่าง ๆ กันในกรุงเทพฯ เช่น บริเวณ
สวนลุมพินี โรงเรียนช่างกล โรงเรียนเตรียมอุดม สถานที่ทดลองเกษตรกลางบางเขน
โรงเรียนวัฒนา ฯลฯ ทั้งทางรัฐบาลไทยในขณะนั้น ก็ได้พยายามอำนวยความสะดวกทุก
อย่างให้แก่ทหารญี่ปุ่นอย่างเต็มที่ ตามคำสั่งของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ท่านผู้นำและ
นายกรัฐมนตรี ทหารญี่ปุ่นเองก็ได้พยายามผูกมิตรกับคนไทยและรัฐบาลไทยอยู่ตลอดเวลา
เช่นกัน ถึงแม้จะเห็นได้ว่า หลังจากที่ญี่ปุ่นเข้มาเมืองไทยได้ไม่กี่วันแล้วนั้น ก็ในวันที่
20 ธันวาคม พ.ศ. 2484 นายพันเอก จ. ปากาคา แห่งกองทัพบกญี่ปุ่นพร้อมด้วย

¹หนังสือพิมพ์นิกร ฉบับประจำวันที 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2486 หน้า 1

คณะก็ได้มาพบปลัดกระทรวงมหาดไทย เพื่อแสดงสันทวไมตรีในโอกาสที่ได้มาพักอยู่ในพระนครฯ และเพื่อจะขอทราบถึงความเป็นอยู่ของพลเมืองไทยว่า ถ้าหากได้รับความกระทบกระเทือนไปสักวหรือซึกของประการใด ในการที่ทหารญี่ปุ่นได้เข้ามาสู่พระนครครั้งนี้แล้ว ก็จะได้ให้การแก้ไขให้เป็นที่เรียบร้อย เพราะทหารญี่ปุ่นมีความตั้งใจและพยายามที่จะไปปฏิบัติการใด ๆ ให้เกิดเป็นอุปสรรคเดือดร้อนแก่พลเมืองไทยเลย ปลัดกระทรวงมหาดไทยจึงได้ชี้แจงไปว่า ขณะนี้เหตุการณ์ทั้งหลายเป็นที่เรียบร้อยแล้ว และพลเมืองไทยทั้งในพระนครและต่างจังหวัดก็กำลังชดเชยไมตรีกับทหารญี่ปุ่นเป็นอย่างดี หากมีกรณีใด ๆ จะต้องเจรจาแก้ไข กระทรวงมหาดไทยก็จะได้เสนอไปยังคณะกรรมการติดต่อเอง¹

สองวันต่อมานายพันเอก ส. นาคากา ก็ได้มาพบกับผู้รักษาการในตำแหน่งอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ เพื่อเป็นการเยี่ยบเยียนและปรึกษาหารือกันถึงเรื่องการส่งเคราะห์ประชากรอีก หนังสือพิมพ์ที่กรุง โตเกียวถึงถึงการกระทำของ พันเอก ส. นาคากา ในครั้งนี้ว่า "ความร่วมนี้อยู่ใจในระหว่างมหาชนนิคมของเราครั้งนี้ เป็นเรื่องหนึ่งที่จะต้องระลึกถึงความดีงามเสียมิได้"²

พล. ท่านเคอิจิ ทสึโมกาบิ เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทยนั้น เป็นอีกคนหนึ่งซึ่งได้พยายามที่จะทำให้สัมพันธไมตรีระหว่างไทยและญี่ปุ่นดำเนินไปได้อย่างราบรื่น และยาวนานที่สุดเท่าที่จะทำได้ ดังเราจะเห็นได้จาก การให้สับคายณ์แก่ผู้แทนหนังสือพิมพ์ไทยไปในทำนองที่ยกย่องและเคารพประเทศไทยว่า ญี่ปุ่นจะเข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของประเทศไทย และจะไม่สนับสนุนให้ผู้ใดฝ่าฝืนคอกกฎหมายของ

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 12 ประจำเดือนธันวาคม พ.ศ. 2484 , หน้า 2827.

² หนังสือพิมพ์ที่กรุง ฉบับประจำวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2484 หน้า 4.

ประเทศไทย ก็มุ่งปรารถนาให้คนที่อยู่นอกคนที่เข้ามาในประเทศไทยประพฤติปฏิบัติตาม กฎหมายไทยอย่างเคร่งครัดด้วย ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนก็ยิ่งคิดที่จะให้ประเทศไทยปฏิบัติกรตาม กฎหมายได้ และไม่ปรารถนาที่จะให้ผู้ใดเอาอิทธิพลของผู้ไปไว้ในทางที่ผิด ที่ท่าน เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นกล่าวเช่นนี้ก็เพราะทราบดีว่าคนไทยรักและห่วงแหนในเอกราชและ อธิปไตยของตนเพียงใด จึงไม่ปรารถนาที่จะให้เกิดความกระทบกระเทือนใจกันขึ้น พร้อมกับนั้นท่านเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นก็พยายามกล่าวอยู่เสมอว่า "ข้าพเจ้าเชื่อว่า สันติไมตรีระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่น จะแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นต่อไป และปฏิบัติตามกติกา สัญญาสันติไมตรีระหว่างไทยกับญี่ปุ่นอย่างเคร่งครัดต่อไป..."¹

ส่วนรัฐบาลไทยนั้นตามความเป็นจริงแล้วก็ได้หันเกรงอยู่ตลอดเวลาว่า ญี่ปุ่น จะตกลงจะ เมิกอธิปไตยของเราในวันหนึ่งวันใดข้างหน้าอย่างแน่นอน ถึงแม้ว่าเราจะมีสัญญาที่จะเคารพซึ่งอธิปไตยของกันและกันไว้แล้วก็ตาม ดังนั้น เมื่อเอกอัครราชทูต ญี่ปุ่นได้ให้สัมภาษณ์ไปในทางอนึ่งว่าจะเคารพในเอกราชและอธิปไตยของไทยตลอดไป ก็มีความยินดีเป็นอันมาก จึงได้ถือโอกาสนำเอาคำสัมภาษณ์ครั้งนี้ออกเผยแพร่ทั่วไป เพื่อเป็นการยืนยันว่าญี่ปุ่นได้กล่าวไว้เช่นนี้จริง ๆ และควรจะปฏิบัติตามที่กล่าวเอาไว้ ด้วย ดังเราจะเห็นได้จากหนังสือที่รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ หลวงวิจิตรวาทการมีไปถึงนายโค อิชิตชิ อุปทูตญี่ปุ่นประจำกรุงเทพฯ ว่า

ด้วยตามที่ พณ. ท่านเอกอัครราชทูตญี่ปุ่น ได้รักได้รักการประ-
ชุมให้สัมภาษณ์แก่ผู้แทนหนังสือพิมพ์ไทย จ. บ้านพักของท่านเอกอกร-
ราชทูต เมื่อวันที่ 3, เกือบนี้ ซึ่งในโอกาสนั้น พณ. ท่านเอกอัครราช-
ทูตได้ตอบคำถามต่าง ๆ ที่ผู้แทนหนังสือพิมพ์ได้ถาม ท่านเอกอัครราช-
ทูตได้ชี้แจงข้อความบางประการ เกี่ยวกับการดำเนินการร่วมมือกันระหว่าง
ประเทศทั้งสอง เพื่อให้เป็นไปตามกติกาสันติไมตรีและบทกฎหมายของ
แต่ละประเทศนั้น

¹ กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แผ่น พว 2/2:11 (16)
ไว้ยืนยันการให้สัมภาษณ์ของเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นต่อผู้แทนหนังสือพิมพ์ไทย

ในเรื่องนี้ข้าพเจ้ามีความยินดีที่จะแจ้งให้ท่านทราบว่า ผู้บัญชาการทหารสูงสุดพอใจในคำให้สัมภาษณ์นี้ และได้ส่งไปยังกระทรวงมหาดไทย กรมต่าง ๆ ให้ถือเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินงานร่วมมือตามคำให้สัมภาษณ์ของ พล. ท่านเอกอัครราชทูตแล้ว ..."¹

ทหารญี่ปุ่นได้พยายามที่จะรักษาพันธไมตรีอันกระชับระหว่างไทยกับญี่ปุ่นให้คงมีอยู่ตลอดไป โดยได้พยายามที่จะไม่กระทำการใด ๆ ให้เป็นที่ไม่พอใจของรัฐบาลไทยและคนไทย เช่น เมื่อกองทหารญี่ปุ่นเคลื่อนเดินทางผ่านประเทศไทยไปยังประเทศพม่า และโดยที่กองทหารเหล่านี้ส่วนมากได้เคยอยู่ในดินแดนที่ญี่ปุ่นยึดครองไว้มาแล้ว ฉะนั้นบางคนอาจจะมีกิริยาจาทำนองที่ไม่เหมาะสมสำหรับประชาชนไทย ซึ่งเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นและถือว่ามีความเท่าเทียมกัน ทางกองทหารญี่ปุ่นก็ได้ชี้แจงความจริงข้อนี้ให้ทหารญี่ปุ่นทุกคนทราบ และได้กวาดล้างระบอบการศึกษากับคนไทยให้มากขึ้นเพื่อไม่ให้เกิดการกระทบกระทั่งกัน พร้อมทั้งได้มีข้อกำหนดไว้ว่า คนญี่ปุ่นทุกคนไม่ว่าจะเป็นทหารหรือพลเรือน เมื่อเข้ามาอยู่ในประเทศไทยแล้วจะต้องเคารพและปฏิบัติตามกฎหมายไทยทุกประการ ผู้ใดละเมิดจะต้องถูกเนรเทศออกไป ผลปรากฏว่าทางรัฐบาลญี่ปุ่นก็ได้เนรเทศญี่ปุ่นบางคนออกนอกประเทศไทยไปจริง ๆ เพราะเหตุที่ผู้ใดละเมิดในกฎข้อนี้² และเพื่อเป็นการป้องกันมิให้ความขัดแย้งระหว่างคนไทยกับคนญี่ปุ่นเกิดขึ้นมากมายจนเกินความจำเป็น ทางรัฐบาลญี่ปุ่นจึงได้ออกข้อกำหนดจำกัดคนญี่ปุ่นเข้าประเทศไทยให้น้อยลง กล่าวคือนอกจากผู้ที่ไปราชการทั้งฝ่ายทหารและพลเรือนซึ่งทาง

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:11 (1r)
ได้ยืนยันคำให้สัมภาษณ์ของเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นต่อผู้แทนหนังสือพิมพ์ไทย

² กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:2 (17)
เรื่องต่าง ๆ ที่คณะกรรมการผสมส่งมาให้กระทรวงทราบ.

ควรสั่งให้เข้ามาเพื่อปฏิบัติราชการเป็นการชั่วคราวแล้ว ประชาชนในสาขาอื่นจะเข้า
มาหักพัง หรือประกอบอาชีพในประเทศไทย เหมือนกับในประเทศพม่า มาลาญ หรือ
ดินแดนที่ญี่ปุ่นยึดครองมิได้

ฝ่ายรัฐบาลไทยก็ได้พยายามเช่นเดียวกับญี่ปุ่นเหมือนกัน ที่จะป้องกันมิให้ทหาร
ญี่ปุ่นและประชาชนชาวไทยต้องติดใจกัน เกรงมประสานงานพันธมิตรจึงได้มีคำสั่งไป
ยังกระทรวงมหาดไทย ขอให้สั่งการไปยังจังหวัดต่าง ๆ ที่กองทัพญี่ปุ่นจะคงเดินทัพ
ผ่านว่า ให้แต่ละจังหวัดนั้นพยายามทำความเข้าใจกับสภาพของทหารญี่ปุ่น เพื่อป้องกัน
มิได้มีความเข้าใจผิดเกิดขึ้น อันจะนำความยุ่งยากมาสู่การปกครองได้ โดยเฉพาะใน
จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นจังหวัดที่ทหารญี่ปุ่นได้เข้าไปอาศัยอยู่อย่างมากมาย เพื่อที่
จะเดินทัพต่อไปยังประเทศพม่านั้น พลตำรวจตรี อุดมย์ อุดมยเดชวรวิธ ถึงกับได้ออก
คำสั่งให้คนต่างดาวซึ่งมาจากประเทศจีนที่อาศัยอยู่ประมาณ 7,000 คนนั้น อพยพออก
ไปจากจังหวัดกาญจนบุรี และบ้านโป่งให้หมด เพื่อจะได้ไม่เป็นชนวนให้ทหารไทยรบ
กับทหารญี่ปุ่น¹ เพราะคนต่างดาวนั้นมักจะยุแหย่ทหารญี่ปุ่นว่า ทหารไทยมีเจตนาที่ไม่
ดีต่อทหารญี่ปุ่น จึงเกิดการเข้าใจผิดระหว่างทหารไทยกับทหารญี่ปุ่นกันขึ้นเสมอ ๆ
ได้มีข้อกำหนดไว้ว่าคนต่างดาวที่โดยสารรถไฟไปถึงสถานีบ้านโป่งก็ลงจากรถไฟไม่ได้
นอกจากได้รับอนุญาตเป็นพิเศษ แต่คนต่างดาวเป็นนักโทษก็ให้คุมขังต่อไป เมื่อใด
ที่รถไฟจะออกก็ออกไปจากจังหวัด สำหรับคนต่างดาวที่รับจ้างในราชการ เมื่อสิ้น
กำหนดแล้วก็ต้องออกไปเช่นเดียวกัน ส่วนคนต่างดาวที่จะเข้าไปในเขตนี้ต้องได้รับ
อนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร และเมื่อเข้าไปแล้ว จะต้องรายงานตัวต่อตำรวจ และ
ไปตรวจเอกสารด้วย นอกจากนี้แล้วทางราชการยังได้ออกคำสั่งไม่ให้ผู้คนเดินทาง

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:2 (5)
เรื่องต่าง ๆ ว่านคณะกรรมการผสม

ไปไหนมาไหนในเวลากลางคืนตั้งแต่เวลา 20.00 นาฬิกาขึ้นไป¹ เว้นแต่พนักงานเจ้าหน้าที่ แพทย์ และหัวหน้าสถานีตำรวจเท่านั้น เพื่อความสะดวกในการตรวจตราควบคุมและปกครอง ได้กวัดขันควบคุมการพกอาวุธ ยิ่งเป็นความผิดตามกฎหมายอาญาอยู่แล้วสำหรับปืนเถื่อนก็ให้คณะกรรมการ อำเภอลอกจนกำหนดผู้ใหญ่วัยชราช่วยกันสืบสวนตรวจคนไม่ให้ขึ้นเรือนอยู่ เพราะอาจจะทำให้คนไทยกับญี่ปุ่นรบราฆ่าฟันกันขึ้น พร้อมทั้งได้จัดการจับคนไทยที่ไม่ประกอบอาชีพเป็นหลักแหล่งส่งไปยังนิคมอาชีพ เป็นการป้องกันมิให้เข้าไปทำการลักขโมยสิ่งของต่าง ๆ ของญี่ปุ่น อันอาจจะทำให้เกิดการกระทบกระทั่งกันขึ้นได้² แม้แต่การว่าจ้างกรรมกรเข้าไปทำงานในค่ายทหารของญี่ปุ่นนั้นทางฝ่ายไทยเราก็ก่อให้ความเอาใจใส่เป็นพิเศษ โดยได้ทำความเข้าใจกับญี่ปุ่นไว้ว่า ทางฝ่ายไทยจะเป็นผู้จัดการติดต่ोज้างให้เอง เพื่อจะได้กักเรือกและควบคุมมิให้กรรมกรเหล่านั้นเข้าไปเป็นสาเหตุแห่งการแตกร้าวระหว่างทหารญี่ปุ่นกับคนไทยให้มากขึ้น เพราะมักจะปรากฏว่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้น มักจะมีสาเหตุมาจากพวกกรรมกรที่ญี่ปุ่นจ้างเข้าไปทำงานโดยที่ฝ่ายไทยไม่กร่วมควบคุมดูแลเป็นส่วนมาก³

แต่จากการที่ญี่ปุ่นได้เข้ามาอยู่ในเมืองไทยครั้งนี้อย่างผู้บุกรุกจู่โจมโดยที่คนไทยส่วนใหญ่ไม่มีความยินยอมพร้อมใจด้วยนั้น จึงทำให้ญี่ปุ่นมีความหวาดระแวงไทยอยู่ตลอดเวลาว่าจะไม่ซื่อตรงและให้ความร่วมมือกับญี่ปุ่นจริง ญี่ปุ่นจึงได้ใช้วิธีควบคุมความบริสุทธิ์และการกระทำของไทยที่จะเป็นปฏิปักษ์ต่อญี่ปุ่นอยู่ตลอดเวลา เช่น

— ขอเสนอเซอร์เอกสาร ไปรบกับก๊กเห่ทุกชนิดทางภาคใต้ โดยเฉพาะในจังหวัดใหญ่ ๆ ที่เป็นชุมทาง ซึ่งทางรัฐบาลไทยเราก็กลัวว่าประชาชนจะไปเขียนข้อความในจดหมายกระทบญี่ปุ่นเข้า จึงได้ขอให้กระทรวงมหาดไทยช่วยดำเนินการแนะนำ

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:2 (5)
เรื่องต่าง ๆ ผ่านคณะกรรมการผสม

² ก.

³ ก.

ให้ถึงประชาชนด้วย เพราะกระทรวงมหาดไทยมีเจ้าหน้าที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนอยู่แล้ว¹

— ญี่ปุ่นจะขอเข้าร่วมการพิจารณา การตรวจภาพยนตร์ด้วย โดยเฉพาะภาพยนตร์ฝรั่งแทบทุกเรื่อง เพราะมันจะมีเรื่องการเมืองเข้าไปเกี่ยวข้องกับภัย ทางฝ่ายไทยเราก็คงตอบว่าตามข้อตกลงกันนั้น มีการร่วมพิจารณาด้วยเฉพาะภาพยนตร์ ญี่ปุ่นเท่านั้น และในที่สุดไทยเราก็คงปล่อยให้ไปต่าง ๆ นา ๆ ไม่ยอมได้ญี่ปุ่นเข้าร่วมการตรวจภาพยนตร์ด้วย²

— ญี่ปุ่นก็ขอร้องให้รับไปรษณีย์โทรเลขกับชาวของรอยเตอร์ และบริษัท ออเปอเรชันไวดีสเสียบ แต่ได้รับข่าวจากโคเบวันละ 10 ครั้งแทน เรื่องนี้นาย โยโรจิ รัชาม อธิบดีกรมโฆษณาการได้ชี้แจงว่า "ไทยทำไม่ได้ เราต้องดึงข่าวจากทั่วโลก เพื่อให้รู้ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ทุก ๆ แห่งเขาก็คงทำกัน ที่ใดเกี่ยวกับเหมือนกัน"³

— เจ้าหน้าที่ตรวจข่าวของญี่ปุ่นที่เข้าไปรษณีย์โทรเลขได้กล่าวว่าที่แสดงถึงชัยชนะของสันนิบาตและการช่วยเหลือของอังกฤษออกหมด ไปให้คนไทยมีโอกาสดูรับได้ทั้ง ๆ ที่สถานีวิทยุกระจายเสียงซึ่งคนออกข่าวได้⁴ เรื่องนี้ทางฝ่ายไทยได้เข้าไปถึงว่าญี่ปุ่นให้ประมุขคณะอนุกรรมการประสานงานโฆษณาไทย-ญี่ปุ่นว่า

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:2 (10)
การประชุมกรรมการโฆษณาฝ่ายไทย

² กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:2 (9)
บันทึกการประชุมคณะอนุกรรมการประสานงานโฆษณาไทย-ญี่ปุ่น

³ ก.

⁴ ก.

"ชาวบางชาวเช่นการรบที่ทะเลคอร์รัล ทำไมจึงออกไป
ชาวของฝ่ายสัมพันธมิตร เช่นพูดถึงความเสียหายของกองทัพเรือ
ญี่ปุ่นทางวิทยุกระจายเสียงได้ ส่วนชาววิทยุโทรเลขต่างประเทศ
ทางกรมไปรษณีย์ของไทยกลับถูกคัดออกหมด... จะปล่อยให้คนไทย
ทราบบ้างไม่ได้หรือ... ประเทศไทยเป็นประเทศเอกราช และ
เป็นพันธมิตรรวมรบกับญี่ปุ่น ควรให้คนไทยมีโอกาสได้ทราบข่าวทาง
ประเทศไหนมากกว่าคนซึ่งอยู่ในเมืองขึ้น เช่น อินโดจีน เป็นต้น"¹

จะเห็นได้ว่าการเจรจกันในที่ประชุมคณะอนุกรรมการประสานงานโฆษณาไทย-ญี่ปุ่น
นั้น ไทยได้พยายามรักษาผลประโยชน์ของไทยอย่างเต็มที่

ต่อมาเมื่ออิตาลีได้ยอมแพ้ฝ่ายสัมพันธมิตร โดยไม่มีเงื่อนไขแล้ว ความระแวง
ของญี่ปุ่นต่อไทยก็เพิ่มมากขึ้น ในบางแห่งญี่ปุ่นถึงกับพูดจาว่า ถ้าไทยเป็นอย่างอิตาลีเขา
จะไม่เอาไว้เลย ทหารญี่ปุ่นหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับราชการทหารญี่ปุ่นก็ได้ออกไปพบ
ปะวิสาสะและสอบถามข้อความต่าง ๆ จากเจ้าหน้าที่ของไทยมากขึ้นจนเป็นที่ผิดสังเกต
ดังนั้นทางรัฐบาลของไทยจึงได้มีความวิตกไปว่า ถ้าตอบที่บรรดาเจ้าหน้าที่ของไทยได้
ตอบไปโดยควรแก่ธรรมาสัยในครั้งนั้น วาจะก่อให้เกิดความเสื่อมเสียแก่ไทยได้ ด้วย
ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ จึงได้แนะนำไปว่าในการตอบคำถามของฝ่ายญี่ปุ่นควยเรื่องที่
เกี่ยวข้องกับราชการใด ๆ ก็ตาม ควรแนะนำให้เขาไปสอบถามไต่ต่อนะการกรมการ
ผสมโดยตรง จะสอบถามด้วยตนเองหรือขอให้ทางผู้บังคับบัญชาของเขาสอบถามให้
ก็ได้²

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:2 (9)
บันทึกรายงานการประชุมคณะอนุกรรมการประสานงานโฆษณาไทย-ญี่ปุ่น

² กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:2 (19)
คณะกรรมการผสมแจ้งการปฏิบัติในเมื่อมีญี่ปุ่นมาสอบถามข้อความ

นอกจากญี่ปุ่นจะได้มีความระแวงระวังในท่าทีของรัฐบาลไทยและชาวไทยที่มีต่อญี่ปุ่นแล้ว ญี่ปุ่นยังไม่มี ความไว้วางใจไปจนถึงชนต่างชาติที่ได้เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยด้วย เช่น จีน อินเดีย และฝรั่งชาติต่าง ๆ จากยุโรป โดยเกรงไปว่า บุคคลเหล่านั้นจะเข้ามาเป็นแนวที่ 5 คอยสืบความลับของญี่ปุ่นและไทยส่งออกไปยังนอกประเทศ จึงได้พยายามที่จะสืบทราบรายละเอียดเกี่ยวกับชนชาติต่าง ๆ ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในเมืองไทยให้ได้ เพื่อจะได้กำหนดแนวทางในการที่จะป้องกันและปราบปรามการบ่อนทำลายของฝ่ายตรงกันข้ามให้หมดไป สถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นจึงได้ขอทราบสถิติเกี่ยวกับชาวจีนบางประการเช่น อยากจะทราบว่าชนชาติจีนในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2480 - 2484 นั้น

1. เข้าออกในประเทศไทยทั้งหญิงและชายปีละเท่าไร
2. ใช้อะไรเป็นเครื่องลำเลียงในการเข้าออกในประเทศไทย (รถหรือเรือ)
3. ชนชาติจีนได้ประกอบอาชีพอะไรบ้างในประเทศไทย
4. แต่ละปีในประเทศไทยมีชนชาติจีน จำนวนมากน้อยเท่าไร¹

ฯลฯ

เรื่องนทางรัฐบาลไทยได้ใช้ความระมัดระวังเป็นอย่างมากในการที่จะตอบไปให้ญี่ปุ่นทราบ เพราะถือว่าสถิติบางอย่างเป็นความลับไม่พึงนำออกมาเปิดเผย สถิติต่าง ๆ ตามที่สถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นขอรับทราบเกี่ยวกับชาวจีนนั้น กรมศุลกากรมีความเห็นว่าเกี่ยวโยงไปในทางการเมืองระหว่างประเทศที่จะคลี่คลายในเวลาต่อไป ซึ่งไทยจะต้องระมัดระวังไว้มากน้อยเช่นกัน แต่โดยที่ประเทศญี่ปุ่นมีสนธิสัญญาทางทหารกับประเทศไทยรวมทั้งเห็นการรุกและการป้องกันอยู่ด้วย รัฐบาลจึงเห็นว่าสมควรให้สถิติแก่ญี่ปุ่นเท่าที่เปิดเผยประกาศโฆษณาออกไปแล้วเท่านั้น

¹ กองบรรณสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:11 (23)
 สถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นขอทราบสถิติของพ่อค้าและเจ้าของห้างร้านชาวจีนในประเทศไทยอย่างละเอียด

นอกจากนี้แล้วหัวหน้าหน่วยสารวัตรผู้หนึ่งยังได้ขอรายการชนชาติฝรั่งในประเทศไทยซึ่งไม่เว้นแม้แต่เยอรมนีและอิตาลี ซึ่งเป็นพันธมิตรอยู่กับผู้หนึ่งเอง ซึ่งทางรัฐบาลไทยก็ได้ให้ไปตามสมควรแก่กรณี¹

ผลจากความหวาดระแวงที่ผู้หนึ่งมีต่อชาวจีนว่าจะเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเพื่อเป็นแนวที่ 5 ให้กับรัฐบาลจีนที่จู่กึ่ง จึงได้เป็นสาเหตุให้ทหารผู้หนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ได้เข้าทำการจับกุมพ่อค้าจีนและไทยไปหลายคนด้วยความเข้าใจผิด ทั้ง ๆ ที่บุคคลเหล่านั้นเป็นเพียงพ่อค้าธรรมดาเท่านั้น พ่อค้าจีนและไทยที่ถูกจับกุมในครั้งนั้นมี นายวงจัน เจ้าของร้านค้า ถิ่นฮวงจัน นายบุญเปล่ง เล่าหะเพญแสง นายหมาแดง เล่าโฮงแสง และนายโตวฮิวสือ เจ้าของร้านโตวฮินแสง² นอกจากนี้แล้วผู้หนึ่งยังได้ทำการจับกุมชาวจีนอีกประมาณ 10 คน ที่บ้านแขกแถวตำบลคลองตัน ในข้อหาว่าเป็นแนวที่ 5 เช่นกัน และในเวลาที่จับกุมก็ไม่มีสารวัตรผสมฝ่ายไทยรวมไปด้วย

ผู้หนึ่งได้ละเมิดข้อตกลงกับไทยอยู่เสมอ ๆ เรื่องนี้อาจจะพิจารณาได้ว่าเกิดขึ้นเพราะผู้หนึ่งเข้าใจว่าไทยนั้นไม่สามารถที่จะไปบังคับผู้หนึ่งได้ ผู้หนึ่งจึงได้ใจและละเมิดข้อตกลงที่ทำไว้กับไทยเสียเฉย ๆ เช่น

- ผู้หนึ่งไม่นำภาพโฆษณาต่าง ๆ มาให้ไทยพิจารณาก่อนที่จะนำไปโฆษณาตามที่เคยตกลงกันไว้ มักจะเอาออกไปโฆษณาเองตามอำเภอใจ ทางฝ่ายไทยจึงได้มีการเสนอขึ้นขึ้นว่าจะนำเอาเรื่องนี้เข้าไปประท้วงในที่ประชุมคณะอนุกรรมการโฆษณาไทย-ผู้หนึ่ง³ และเนื่องจากรัฐบาลไทยได้ประกาศให้ส่งสิ่งพิมพ์ทั้งหมดไปให้กรมโฆษณา

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:2 (5)
เรื่องต่าง ๆ ผ่านคณะกรรมการผสม

² กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:11 (30)
พฤติการณ์ของทหารผู้หนึ่งที่เชียงใหม่

³ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:2 (10)
การประชุมกรรมการโฆษณาฝ่ายไทย

การตรวจ แอญ์ปุ่นได้ขอยกเว้นไม่ยอมส่งหนังสือข่าวโคเมอิ ภาษาญี่ปุ่นที่พิมพ์ออกประจำวันไปให้ตรวจ ทางไทยก็ไม่ยอมเพราะไม่ว่าจะเป็นข่าวโคเมอิภาษาญี่ปุ่นหรือหนังสือพิมพ์บางกอกใหม่ ต่างก็จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายของไทยทั้งนั้น¹

ต่อมาสถานีวิทยุกระจายเสียงที่โตเกียวไม่ยอมออกข่าวของประเทศไทยให้อีกทั้ง ๆ ที่เดิมได้มีข้อตกลงกันไว้ว่า ให้สถานีวิทยุกระจายเสียงที่กรุงโตเกียวช่วยกระจายเสียงเกี่ยวกับสถานการณ์ในเมืองไทยให้ด้วย โดยทางฝ่ายไทยจะได้เรียบเรียงเป็นข่าวส่งไปให้กระจายเสียงออกทุกวันพุธ คอยการส่งข่าวจากกรุงเทพฯ ไปให้ลงหน้าทุก ๆ วันเสาร์ คราวหนึ่งทางฝ่ายวิทยุกระจายเสียงกรุงโตเกียวไม่กระจายเสียงให้ ผลปรากฏว่าข่าวนี้ไปติดอยู่ที่เจ้าหน้าที่เซ็นเซอร์ยังไม่ปล่อยให้ออก เรื่องนี้พระราชธรรมนิเทศน์ได้นำมาตอบว่าในการประชุมคณะอนุกรรมการประสานงานโฆษณาไทย-ญี่ปุ่นด้วย²

นอกจากจะได้มีการละเมิดข้อตกลงกับไทยแล้ว ญี่ปุ่นยังได้มีการละเมิดอธิปไตยของไทยอยู่เสมอด้วย เช่น

เมื่อผู้บัญชาการกองทัพอากาศญี่ปุ่นที่ไปรับคำสั่งต้องการจะใช้เรือยนต์และเรือเหล็ก 3 ลำ นายร้อยโท การ์รีน แห่งกองทัพอากาศญี่ปุ่นก็ได้มายึดเอาเรือยนต์ออสโตรอล 1 ลำ กับเรือเหล็กสำหรับบันทุก 3 ลำ ของเหมืองแร่ที่จังหวัดพังงาไปใช้โดยไม่ชอบด้วยวิธีการปฏิบัติดังที่ได้ตกลงกันไว้ระหว่างทางกรรมการผสมกับเจ้าหน้าที่ทหารญี่ปุ่น³

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:2 (9)
บันทึกรายงานการประชุมคณะอนุกรรมการประสานงานโฆษณาไทย-ญี่ปุ่น

² อ.

³ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:11 (22)
ทหารญี่ปุ่นจากโจนันมาขอยืมเรือยนต์กับเรือเหล็กสำหรับบันทุก 3 ลำ จากจังหวัดพังงาไปใช้ในราชการทหารที่นั่น

- บริษัทส่งข้าวโคเมของญี่ปุ่นได้ตั้งเครื่องส่งวิทยุโทรเลขส่งข้าวออกไปนอกประเทศโดยไม่ได้อ่านทางกรมไปรษณีย์โทรเลข ซึ่งเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยวิทยุสื่อสารของประเทศไทย นอกจากนี้ยังปรากฏว่ามีผู้แทนของหนังสือพิมพ์ญี่ปุ่นบางคนบับได้ทำการส่งข้าวโคเมเครื่องส่งวิทยุของตนเองออกไปนอกประเทศเหมือนกัน ย่อมนับได้ว่าเป็นการเสียหายแก่ฝ่ายไทยเราอย่างมาก เพราะญี่ปุ่นอาจจะส่งข้าวที่เป็นภัยแก่ไทยออกไปโดยที่ไทยไม่มีโอกาสควบคุมก็ได้ อนึ่ง เข้าใจว่าสถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่น ก็คงจะได้มีเครื่องรับเครื่องส่งเหล่านี้เป็นประโยชน์อีกด้วย¹

- ทหารญี่ปุ่นได้เป็นตัวการส่งของที่ไมได้รับอนุญาต เช่น ข้าว น้ำตาล บุหรี่ ออกไปนอกประเทศ ด้วยวิธีบรรทุกตู้รถไฟญี่ปุ่นออกไป โดยไม่ขอหนังสือห้ามใด ๆ ของพนักงานศุลกากร และอ้างว่าทางการทหารญี่ปุ่นได้ตกลงกับกระทรวงพาณิชย์ไว้แล้ว ซึ่งปรากฏว่าไม่เป็นความจริง²

- กองบัญชาการทหารญี่ปุ่นประจำกรุงเทพฯ มอบให้บริษัทมิชิซุกะโบชิ โทชิ โทชิ จากัด จักการใช้เรือกลไฟเป็นเรือลำเลียงขนส่งข้าวระหว่างกรุงเทพฯ - สิบัง ซึ่งเป็นการผิดกฎหมาย เพราะมีพระราชกฤษฎีกาควบคุมยานพาหนะสาธารณะทางน้ำในภาวะกับขัน (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2485 มาตรา 6 ตรี ได้บัญญัติไว้ว่า "ผู้ดำเนินการหรือผู้จัดการต้องมีสัญชาติไทย และการแต่งตั้งเป็นผู้ดำเนินการ หรือผู้จัดการ ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรี" เมื่อบริษัทมิชิซุกะโบชิ ๗ เป็นบริษัทต่างคามาจิก

¹ กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:11 (28)
 ผู้แทนบริษัทส่งข้าวและผู้แทนหนังสือพิมพ์ของญี่ปุ่นส่งข้าวโคเมทางวิทยุออกไปนอกประเทศโดยไม่ได้อ่านทางกรมไปรษณีย์โทรเลข

² กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:11 (11)
 ทหารญี่ปุ่นเป็นตัวการส่งของที่ไมได้รับอนุญาตออกไปนอกประเทศ

การเช่นนี้จึงเป็นการผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นเหตุให้เสียหายแก่เจ้าของเรือลำเลียงอื่น ๆ ที่ควรจะได้ค่าขนส่งรายนี้กลับไม่ได้ เรื่องนี้มีบริษัทยูบีซี โซบี โกชา จำกัด อ้างว่า ในขณะที่ประเทศญี่ปุ่นต้องการชาวจากประเทศไทยเป็นจำนวนมาก เรือกลไฟ เรือโป๊ะขนส่ง ถึงจะมีราคาก็ยังไม่เพียงพอและเร็วทันความต้องการ กองบัญชาการทหารญี่ปุ่นประจำกรุงเทพฯ จึงได้จัดเรือกลไฟพาณิชย์ญี่ปุ่น ชื่อ "โตเกียวเม" และ "โตเซ" เพื่อใช้เป็นเรือลำเลียงขนส่งชาวจากกรุงเทพฯ - เกาะสีชัง โดยมิได้รับค่าจ้างบรรทุก ในกรณีนี้กรมเจ้าท่าชี้แจงว่า ถ้าเรือลำเลียงของญี่ปุ่นที่มิได้รับค่าจ้างชาวจากกรุงเทพฯ ถึงสีชัง ได้รับค่าจ้างหรือค่าเช่า เพื่อเป็นการหากำไรก็เป็นการผิดกฎหมายอีกเช่นกัน ก้อนิกตาเบอกรา 47 แห่งพระราชบัญญัติเรือไทย พุทธศักราช 2481 แก่เมื่อบริษัท นิกตูปิชิอ้างว่าไม่รับค่าจ้างบรรทุกก็ควรเป็นการชอบกลอยู่ เพราะการเดินเรือย่อมสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายไปเสียแล้ว จะเดินเรือทำการขนส่งให้เปล่า ๆ ก็ควรอะไรอยู่¹

— ญี่ปุ่นไ้ทำการยึดทรัพย์สินของชนชาติศัตรูไว้โดยพลการ ซึ่งตามความเป็นจริงแล้ว บรรดาทรัพย์สินของชนชาติศัตรูนั้นจะต้องตกเป็นของไทย และถ้าทางญี่ปุ่นต้องการใช้ ก็มีทางที่จะรับไปจากไทยด้วยการซื้อ การเช่า หรือยืม การซื้อหรือเจ้านั้นก็ย่อมจะทำการในฐานพาณิชย์ กล่าวคือกิจการค้าหรือการค้าเพียงเท่าที่สมควรที่สุด หรือในบางกรณีรัฐบาลไทยอาจจะยกให้แก่ญี่ปุ่นโดยไม่มีคิดมูลค่าอะไรเลยก็ได้ แต่โดยหลักการนั้นทรัพย์สินของชนชาติศัตรูที่ถูกยึดจะต้องตกเป็นของไทยเสียก่อน² บรรดาทรัพย์สินของชนชาติศัตรูที่ญี่ปุ่นยึดไปนั้นได้แก่ บริษัทเบอร์เนียว บริษัทบอมเบย์ เบอร์มา บริษัทแองโกลไทย บริษัทหลุยส์ ที. เลียวโนเวนส์ บริษัทบริติชอินเดีย

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:11 (27)
บริษัท นิกตูปิชิ โซบี โกชา จำกัด จัดการใช้เรือกลไฟเป็นเรือลำเลียงขนส่งชาวระหว่าง
กรุงเทพฯ - สีชัง อันเป็นการผิดกฎหมาย

² กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:3 (5)
การตีความในกติกาสัญญาพันธไมตรีไทยญี่ปุ่น

บริษัทเงินอากาศอังกฤษ บริษัทแสดงคาร์ค ออสส์ กับปะนี โรงพิมพ์บางกอกไทยส์¹ บริษัทเหล่านี้แต่ละแห่งมีกิจการกว้างขวาง เมื่อ บริษัทบอร์เนียว ได้มีกิจการทำโรงเลื่อย และป่าไม้ ได้รับสัมปทานและได้รับอนุญาตผูกขาดให้ทำไม้สักอยู่ที่ป่าแม่ปึงตะวันตก และแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ป่าแม่ตัน จังหวัดตาก บริษัทบอมเบเบอรัน่า ได้รับสัมปทานและได้รับอนุญาตผูกขาดให้ทำไม้สักอยู่ที่ป่าแม่ปึงตะวันออก จังหวัดลาพูน ป่าแบคัว (พะเยาว) แม่กัว (ลำปาง) และแบทอในท้องที่คาบเกี่ยวกัน 3 จังหวัดคือ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำปาง จังหวัดตาก² เมื่อญี่ปุ่นเข้าไปทำการยึดเอาโดยพลการนั้น ทำให้ไทยเข้าไปดำเนินการต่อจากบริษัทไม่ได้ จึงต้องใช้จ่ายค่าเช่ารักษาให้หมดยกไปแต่อย่างเดียว ซึ่งมีไว้เป็นการเพิ่มภาระให้กับรัฐบาลไทยไประหว่างสงครามโดยไม่จำเป็น สมควรที่ญี่ปุ่นจะต้องคืนทรัพย์สินที่ยึดไปนั้นให้แก่ไทยโดยเร็วที่สุด

— ญี่ปุ่นได้ส่งประกาศของหน่วยทหารฮาร่า กองทัพญี่ปุ่นในประเทศไทยไปลงในหนังสือพิมพ์บางกอกไทยส์ ข่าวกภาพ บางกอกนิโป ทงจวัน ซึ่งในประกาศนี้มันได้บอกว่า "ไม้สักของบริษัทค้าไม้ไทยจำกัด ที่จังหวัดนครสวรรค์ เป้าหมายลับขีของชนชาติศัตรู ซึ่งกองทัพญี่ปุ่นได้ยึดเอาไว้ การขายทอดตลาดไม้ซุงดังกล่าว โดยปราศจากความยินยอมเห็นชอบของหน่วยฮาร่า ถือว่าเป็นโมฆะ" และญี่ปุ่นได้เอาประกาศนี้ไปตีความจนผิดเพี้ยน พร้อมทั้งให้ทหารถือปืนเฝ้าอยู่ และมีดประกาศห้ามฉีกประกาศ

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:2 (3)
กรรมการผสม

² กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:3 (5)
การตีความในกติกาสัญญาพันธไมตรีไทยญี่ปุ่น

ดังกล่าวนั้นแล้วด้วยตัวอักษรสีแดง หากใครฝ่าฝืนจะได้รับโทษจากทหารญี่ปุ่น การที่มีทหารญี่ปุ่นถือปืนไปยืนคุมอยู่ และการมีการประกาศจะลงโทษคนไทยเช่นนี้ ย่อมเป็นการละเมิดอธิปไตยของไทยอย่างร้ายแรง ก่อให้เกิดความรู้สึกแสดงใจจนสุดที่จะทนได้ และคิดว่าไม่มีสันนิบาตใด ๆ ในโลกที่เขาจะกระทำกัน การกระทำครั้งนี้ของญี่ปุ่น ฝ่ายไทยก็นำเข้าไปโต้เถียงกันในที่ประชุมคณะอนุกรรมการประสานงานโซเวียตไทย-ญี่ปุ่น อย่างเปิดเผย นายไฟโรจน์ ชัยนาม อธิบดีกรมโฆษณาการได้กล่าวต่อขานญี่ปุ่นอย่างมากมายพร้อมทั้งได้อธิบายให้ญี่ปุ่นรู้ว่า ไทยนั้นได้ยกย่องให้เกียรติญี่ปุ่นอยู่ตลอดเวลา ได้เคยช่วยปกปักรักษาไม่ตีต่าง ๆ ของญี่ปุ่น เช่น การข่มขืนกระต๊อชาวเขาหญิงไทย การตีนักเรียนช่างกลสายที่ปทุมวัน การรุมยิงราษฎรคนไทยกลาง การจับคนไทยไปลงโทษตามชอบใจ การยึดทรัพย์สินของชนชาติศัตรูไว้เสียเองซึ่งตามกฎหมายจะต้องเป็นของไทย เรื่องเหล่านี้หนังสือพิมพ์ไทยทั้งหมดรู้จัก และจะนำไปลงในหนังสือพิมพ์ แต่กรมโฆษณาการได้ขอรองไปได้ลง เพื่อเห็นแก่ความสัมพันธ์ไมตรีระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ไม่ต้องการให้ประชาชนชาวไทยเสียใจและถูกดูถูกหมิ่นญี่ปุ่น จึงขอให้ญี่ปุ่นได้เล็งเห็นถึงเจตนาดีของไทยบ้าง และอย่าปล่อยให้เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นอีก¹ ในที่สุดญี่ปุ่นก็ยอมถอนประกาศนั้นไปโดยดี ความพยายามที่จะปกปักรักษาไม่ตีของญี่ปุ่น เพื่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองนี้ ได้ทำให้นายไฟโรจน์ ชัยนาม อธิบดีกรมโฆษณาการ ถูกพวกหนังสือพิมพ์ในครั้งนั้นกล่าวหาว่านิยมนญี่ปุ่นหรือยอมญี่ปุ่นมากเกินไป²

ญี่ปุ่นมักจะแสดงอำนาจกับทางการของไทยและคนไทยอยู่เสมอ แม้ว่าจะเป็น การแสดงอำนาจอย่างวิกล ๆ ก็ตาม เช่นครั้งหนึ่งเรือญี่ปุ่นจะออกจากท่ามอญเนียว

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:2 (9)

บันทึกรายงานการประชุมคณะอนุกรรมการประสานงานโซเวียตไทยญี่ปุ่น

² ก.

4 ลำ คือเรือหมายเลข 213, 167, 203 และ 677 แต่เจ้าหน้าที่ผู้ขึ้นเกิดความ
 ท้องการเจ้าหน้าที่งานนำร่องขึ้นบาเพียงลำเดียวเท่านั้น คือเรือหมายเลข 203 หัวหน้า
 เจ้าหน้าที่งานนำร่องได้ตอบชี้แจงไปว่า เรือหมายเลข 213, 167 และ 677 ก็เป็น
 เรือที่มีขนาดท้องไข้เจ้าหน้าที่งานนำร่องความกฎหมายควยเหมือนกัน แต่ผู้ปุ่นก็ได้ปฏิเสธ
 ความหวังดีอันนี้ของเจ้าหน้าที่ไทย และบอกว่าทางทหารผู้ปุ่นต้องการเจ้าหน้าที่งานนำร่อง
 เพียงคนเดียวเท่านั้น ทางทหารผู้ปุ่นจะได้ทำการตกลงกับกรมเจ้าท่าภายหลัง แต่อีก
 ไม่กี่ชั่วโมงต่อมา ก็กลับมาบอกว่าผู้ปุ่นต้องการพนักงานนำร่องให้เรือผู้ปุ่นหมายเลข 213,
 167 และ 677 อีก 3 ลำด้วย ดังนี้เป็นต้น¹

อีกครั้งหนึ่งได้มีทหารผู้ปุ่น 4 คน เป็นสืบท 1 คน และพลทหารชั้นพิเศษ
 3 คน ได้เสด็จรำนับเบาแล้วเข้าไปอาระวาดในบริเวณห้องพุกวิญญูโทรทัศน์ นายสืบท
 กับพลทหารอีกคนหนึ่ง ได้เข้าไปในห้องของพนักงานอุตุนิยบ ซึ่งเจ้าหน้าที่กำลังปฏิบัติ
 งานอยู่ และได้ส่งเสียงเวะอะ ตาง ๆ บา ๆ พร้อมกับขว้างกระดิกน้ำเข้าไปใน
 ห้องนั้น ได้แสดงอาการเช่นนี้อยู่ประมาณ 30 นาที เมื่อจะออกจากห้องก็ได้เทน้ำไว้
 เประอะเปื้อนพื้นและโต๊ะทำงาน และได้ใช้เท้าขว้างกระจกเงาแกลละเอียดยไป 1 บาน
 ขณะนั้นเจ้าหน้าที่ที่อยู่ในห้องก็ได้กระทำการชักขวางแต่ประการใด เพราะเกรงไปว่า
 จะเป็นเรื่องใหญ่ เพียงแต่ถอยคุดมอยู่ทางที่ตั้งเครื่องพุกวิญญูโทรทัศน์ อันเป็นส่วนสำคัญ
 ไว้เท่านั้น²

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:11 (26)
 เจ้าหน้าที่ผู้ปุ่นจะรับพนักงานนำร่องเพียงลำเดียวนำร่องเรือผู้ปุ่น 4 ลำ

² กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:11 (32)
 ทหารผู้ปุ่นมีนเมาและอาระวาดในบริเวณห้องพุกวิญญูโทรทัศน์

ในบางครั้งผู้ป่วนก็ได้แสดงอำนาจเกินขอบเขตไป จนเป็นสาเหตุให้รัฐบาลไทย
ต้องทำการประท้วงรัฐบาลญี่ปุ่น เช่น ทหารญี่ปุ่นคนหนึ่งชื่อ สิวาตะ ซึ่งเป็นยามอยู่ที่วัด
สว่างอารมณ์ ในอำเภอสุวรรณภูมิ โกรธผู้พิทักษ์ที่เฝ้าตน จึงเอากระบี่ขว้างสุนัขตัวนั้น
สุนัขหนีขึ้นไปอยู่บนกุฏิพระสมุห์ป้อมในวัดนั้น ทหารญี่ปุ่นนี้ก็ได้กลับไปขว้างขึ้นไปบนกุฏิ
แต่ขว้างไม่ถูกจึงได้แสดงกิริยาโกรธจัด โกรธเดินตรงไปยังพระสมุห์ป้อม แล้วใช้มือตบ
หน้าพระสมุห์ป้อม 1 ที เรื่องนี้ทางกระทรวงการต่างประเทศ ได้มีหนังสือประท้วงไป
ถึงสถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทยที่เกียว โดยรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง
การต่างประเทศ หลวงวิจิตรวาทการ ได้มีหนังสือไปถึงนายโค อิชิกิ อุปทูตว่า

"... ข้าพเจ้ารู้สึกแน่ใจว่าท่านคงจะเห็นพ้องกับข้าพเจ้าว่า

การกระทำของทหารญี่ปุ่นที่กล่าวมานี้ไม่ชอบด้วยเหตุผลเสียเลย

เพราะพระภิกษุรูปนี้มีใจทำอะไรแก่ทหารญี่ปุ่นนั้นแต่อย่างใด ...

ข้าพเจ้าจึงใคร่ขอชี้แจงมาให้ท่านตระหนักใจในลักษณะสำคัญแห่งการ

กระทำนี้ด้วย และขอให้ท่านช่วยจัดการอย่างใด เพื่อมิให้มีการกระ

ทบกระเทือนแก่ศาสนาเกิดขึ้นได้..."¹

และเหตุการณ์เช่นนี้ก็เกิดขึ้นอีกเมื่อนายทหารญี่ปุ่นหมู่หนึ่งจำนวน 12 นาย
ได้เข้ามาจากแหลมวิกตอเรียปอยน์ ได้กระทำการเป็นเชิงข่มขู่ กีด ตบหน้า แก
บรรดาพ่อค้าและราษฎรในตลาคระนองให้ไปประชุม ณ ที่พักของนาย เอส ตู ยิดา
ในเรื่องให้พ่อค้าใช้กระดาษแลกเปลี่ยนเงินรูปและคอลลาร์สิงคโปร์ในอัตราสูง ซึ่งทาง
รัฐบาลไทยได้ประกาศรับรอง ในเรื่องนี้คณะกรรมการผสมโดยนายพันโทไชย

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:11 (15)
ทหารญี่ปุ่นตบหน้าพระภิกษุ

ประทีปเสนา ได้มีหนังสือไปถึง พ.อ. ช. โมริยา ลงวันที่ 4 กรกฎาคม 2485
ให้ทำการสอบสวนผู้กระทำความผิด และจัดการระงับเหตุมิให้เกิดขึ้นอีกในโอกาสต่อไป¹

วิธีการกบหนาคคนไทยนี้ญี่ปุ่นมักใช้อยู่เสมอ ๆ ถึงแม้เราจะเห็นได้ว่าต่อมาทหาร
ญี่ปุ่นก็โศกบนานายเหริยุน พ่อค้าขายจากมณฑลหลังคาที่จังหวัดราชบุรีอีก ซึ่งเป็นการ
กระทำที่กระหมกระหมื่นจิตใจของชาวไทยเป็นอย่างมาก

ข้อตกลงระหว่างไทยกับญี่ปุ่นอีกประการหนึ่งซึ่งมีความสำคัญมาก คือข้อตกลง
ในการร่วมกันจับกุมผู้กระทำความผิด ซึ่งได้ตกลงกันไว้ว่าให้ตำรวจไทยและทหารญี่ปุ่นจับกุม
ผู้กระทำความผิดร่วมกัน แต่ส่วนมากแล้วญี่ปุ่นมักทำไปโดยพลการ แล้วมักจะแก้ตัวในภายหลัง
หลังกับไทยว่าเป็นเรื่องกระทบกัน จะรอต้ารวจไทยอยู่ไม่ได้ และโดยเฉพาะเมื่อ
ตำรวจไทยได้ทำการจับกุมมาแล้ว ญี่ปุ่นก็เข้าบาททรกแซงร้องขอให้ปล่อยตัวผู้ที่ถูกจับ
กุมมาด้วย ซึ่งนับได้ว่าเป็นการละเมิดข้อตกลงอย่างร้ายแรงสำหรับวิธีการสอบสวนผู้
ต้องหาญี่ปุ่นก็ใช้การทรมานอย่างจารีตนครบาล ซึ่งไทยเราเห็นว่าเป็นการทารุณมาก
และไทยเราได้เลิกใช้มาหลายปีแล้ว แต่ญี่ปุ่นยังคงใช้อยู่กับผู้ที่ถูกจับกุมแทบทุกคนในไทย
ยกตัวอย่างเช่น การจับกุมนายเสื่อง แซ่ฉั่น นายอาขยัน แซ่ขอ กับพรรคพวก เมื่อ
วันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2485 ที่ร้านเบียร์ประสิทธิ์ผล พระนครฯ ในข้อหาว่าทำร้าย
นายองพั้งคุณ ชาตวันเชียงไฮ้ ลูกเรือกลไฟอาโนมารู ถึงแก่ความตาย ซึ่งการจับ
กุมครั้งนี้ทางฝ่ายตำรวจไทยไม่ได้ร่วมในการจับกุมด้วย นายเสื่อง แซ่ฉั่น ได้ถูกทรมาน
ด้วยวิธีการต่าง ๆ กันเช่น บังคับให้นั่งคุกเข้าประมา 1 ชั่วโมง แล้วให้ทหารญี่ปุ่น
หลายคนเข้าขาคบหน้าคนละ 2 ที่ โดยไปใช้ก้นดาบอะไร และใช้ไม้ตีตามหลังทั่ว ๆ
ไปนับครั้งไม่ถ้วน แล้วจึงซักถาม เปื่อนายเสื่องปฏิเสธไม่รู้ไม่เห็นก็ถูกตีจนสลบ

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:11
พฤติกรรมของญี่ปุ่นในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง

² กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:11 13)
ทหารญี่ปุ่นคบหานายเหริยุน พ่อค้าขายจากมณฑลหลังคาที่จังหวัดราชบุรี

พอขึ้นขี่เฒ่าก็มกมือมกเท้าเหยียบขา แล้วเอาไม้สี่เหลี่ยมผศกตรงเข้าหลายอันคล้ายขัน
กระเนาะ แล้วจับโยนลงไปโนบอทำให้สาลักน้ำแล้วนำขึ้นเฒ่ามั่งกับให้ให้การว่าตำรวจ
และทหาร เป็นผู้แหงกาย นายเลื่องไม่ยอมให้การก็ถูกใช้ไม้กานและเชือกตี แล้วเตะ
กับเหยียบทองและขา ทำอยู่ตลอดวันจนสลบ จึงไคนำตัวเข้าห้องควบคุม นายเลื่อง
มีรอยข่าทั้งตัว ใ้ถูกควบคุมตัวอยู่เป็นเวลา 7 วัน เมื่อถูกปล่อยตัวออกมาทางตำรวจ
ไทยจึงไปส่งแพทย์ตรวจแล้วปรากฏว่าบาดเจ็บสาหัสถึง 9 วัน จึงจะหาย ผู้ที่ถูก
จับไปพร้อมกับนายเลื่องทุก ๆ คน ใ้ถูกขบวนโดยการโย ยตี ได้รับบาดเจ็บไปตาม ๆ
กัน¹

อีกรายหนึ่งที่ถูกจับใ้ใช้วิธีการสอบสวนอย่างทารุณเขากัน เช่นการจับกุม
นายหนอม ผ่องใส นายสุข สวนสุวรรณ นายหวล ปานอุทัย ฯ ที่บริเวณถนนเมือง
กำแพงรังสิต ในข้อหาว่าลอบคบกันซบหน้ากับเบนซินของทหารญี่ปุ่นที่ถอนเบียง จับแล้ว
ทำการสอบสวนด้วยการทารุณ โดยใช้ไม้สวทตบตี จับหุ้บฟาดลงกับพื้น ใช้ไฟบุหรี่จี้ ให้
นั่งคุกเข่าเอาไม้สี่เหลี่ยมผศกใส่ขาพับ บีบไ้ไขว้วางทับบนหน้าขา และมีไม้สวทอีกอัน
หนึ่งผศกชักปลายไ้ทั้งสองบีให้กระดก แล้วทหารญี่ปุ่นก็ขึ้นไปชะยมบนปลายไม้ข้างละ
คน บางคนทนการทารุณไ้ไปไหว ถึงกับอุจจาระ ปัสสาวะไหล และบางคนถึงกับขอ
ร้องไ้ยิงเสียให้ตาย ในที่สุดยอมรับเพราะทนการทารุณไ้ไหว ทางญี่ปุ่นจึงไ้ยอม
ไ้กับตำรวจอนุสาวรีย์บางเขนคำเนินกักกันแต่วันที่ 1๐ พฤษภาคม พ.ศ. 2485² จาก
การกระทำของญี่ปุ่นถึงที่กล่าวมาไ้ยอมเป็นการแสดงไ้เห็นว่าญี่ปุ่นไ้ไ้รักษาข้อตกลง
ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นเอาไว้ตามสัญญาแต่ประการใด

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม PW 2/2:11 (20)
บัญชีบันทึกเหตุการณ์เกี่ยวแกทหารญี่ปุ่นทำการจับกุมบุคคลทั้งในจังหวัดพระนครฯ และ
ต่างจังหวัดกับข้อตกลงระหว่างญี่ปุ่นกับไทยเกี่ยวกับการรวมการจับกุมผู้กระทำผิด

² ก.

การคบหาคนไทยก็ดี การสอบสวนผู้กระทำความผิดด้วยวิธีทารุณต่าง ๆ ก็ดี ทำให้คนไทยมีความโกรธเกลียดที่ญี่ปุ่นมาก จึงได้ทำการแก้แค้นด้วยวิธีการต่าง ๆ กัน เช่น ทำร้ายญี่ปุ่นให้บาดเจ็บบ้าง และบางครั้งก็ถึงกับเสียชีวิตก็มี เช่น ครั้งหนึ่ง พันตรี มาคุอิ อิชิน ได้ไปรับประทานอาหารที่ราชวงศ์ ได้ถูกคนไทยคนหนึ่งทำร้าย โดยการขว้างถ้วยไปมากที่แขน พันตรี อิชิน ทั้งสองข้าง เป็นเหตุให้ป่วยไปหลายวัน¹ นอกจากนี้แล้วคนไทยยังได้ทำการลักขโมยของทุกอย่างที่เป็นของญี่ปุ่นบ้าง ปลอຍข้าว รื้อที่เป็นนอกกลแก่ญี่ปุ่นบ้าง แต่ญี่ปุ่นก็ไม่ค่อยจะสำรวจตนเองว่าคนใดทำอะไรให้เป็นที่น่าพอใจแก่คนไทยบ้าง จึงไม่มีปฏิกิริยาใดตอบจากคนไทยในลักษณะเช่นนี้ ญี่ปุ่นก็ได้ขอให้รัฐบาลไทยช่วยจับคนร้ายที่ลักขโมยของของญี่ปุ่น ช่วยกำจัดข้าวธัญพืชลอบ เวลา ทางรัฐบาลไทยก็ได้ชี้แจงให้ญี่ปุ่นทราบว่า ความสงบเรียบร้อยจะเกิดขึ้นก็โดยที่ญี่ปุ่นจะพยายามทำความเข้าใจเป็นมิตรกับคนไทยมากขึ้น ไม่ใช่โดยวิธีการใช้อำนาจข่มขู่ เรื่องนี้คณะอนุกรรมการประสานงานไม้นคาไทยญี่ปุ่น ได้เป็นผู้ชี้แจงให้ญี่ปุ่นทราบ อยู่เสมอ ๆ

เป็นที่น่าสังเกตว่าญี่ปุ่นมักจะมีนิสัยที่ไม่คำนึงถึง ๆ เช่น ร้านค้าของญี่ปุ่นแห่งหนึ่งซึ่งอยู่ตรงหน้าข้างกับกรมไปรษณีย์โทรเลข ถนนเจริญกรุง มีป้ายประกาศปิดไว้ว่า "ขอยเฉพาะทหารญี่ปุ่น" ป้ายนี้ทำให้กระทบกระเทือนจิตใจของคนไทยอีกเช่นกัน เพราะเป็นการแสดงให้เห็นว่าญี่ปุ่นมีนิสัยเหยียดเชื้อไทยมาก และญี่ปุ่นเข้ามาอยู่เมืองไทยอย่างฐานะนายไม่ใช้มิตร² คนไทยกับคนญี่ปุ่นจึงไม่มีความเสมอภาคกัน และจาก

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:11 (33)
ทหารไทยทำร้ายนายพันตรี มาคุอิ อิชิน ที่ราชวงศ์

² กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:11
พฤติกรรมต่าง ๆ ของญี่ปุ่นในระหว่างสงคราม

ความรู้สึกที่ว่าฐานะของตนเองเหนือกว่าคนไทยนี้เอง จึงได้ทำให้ทหารญี่ปุ่นได้กระทำการหยามหยามต่อไทยมากขึ้นถึงกับได้ทำการจับไล่และยิงข้าราชการไทยในท่ามกลางที่ประชุมชน ซึ่งเรื่องนี้ได้เกิดขึ้นเมื่อญี่ปุ่นได้ทำการประทุพพม่า เจี้ยว ที่วัดหนองคำ ตาบลขวางบอย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อจะอธิบายชี้แจงให้พม่า เจี้ยว ที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศไทยทราบว่า เมื่อกองทัพไทยและญี่ปุ่นยกเข้าไปในพม่า และเจี้ยวแล้วก็ขออย่าได้ทำการต่อสู้กัน ญี่ปุ่นมีความประสงค์ให้ชาวหลวงประจำจังหวัดเชียงใหม่ไปร่วมการประชุมด้วย แก่ชาวหลวงฉกรรชการ จึงได้สั่งให้ปลัดจังหวัดไปร่วมประชุมแทน เมื่อปลัดจังหวัดกับปลัดอำเภอ 1 นายไปถึง มีนายทหารญี่ปุ่นออกมาไล่ให้ออกไปจากสถานที่ประชุม และแสดงกิริยาไม่สุภาพเป็นเชิงดูหมิ่น เช่น ถอดกระดุมออกจากฝัก¹ ต่อบาอีกไม่นานได้นักข่าวญี่ปุ่นแต่งตัวพลเรือน รู้จักชื่อคนหนึ่งคือนาย เค อาซากา กับ ทหารญี่ปุ่นไม่ทราบชื่ออีก 2 คน คนหนึ่งแต่งเครื่องแบบร้อยโท หรือพันโท อายุประมาณ 40 ปี นอกนั้นเป็นพลทหารราว ห้าหกคน 5 คน ได้พากันไปที่สถานีตำรวจ เชียงใหม่ นาย เค อาซากา ซึ่งพูดไทยได้ดี ได้แจ้งแก่ร้อยตำรวจเอกเทียน โหละสุต ผู้รักษาการ หนูปกกับการตำรวจว่า ทหารญี่ปุ่นต้องการรถยนต์ที่ตำรวจรักษาไว้ 2 คัน โกลยที่รถยนต์ 2 คันนี้จังหวัดยึดจากชนชาติศัตรู และเตรียมจะส่งไปใช้ในราชการของทหารไทยที่จำปางในขณะนั้น ร้อยตำรวจเอกเทียน โหละสุต จึงได้แจ้งให้นาย เค อาซากา ทราบโดยสุภาพที่สุดว่า ขอให้โทรศัพท์แจ้งไปให้ฝ่ายทหารไทยทราบเถิดก่อน และก็คงไม่ขัดข้องประการใด และในทันใดนั้นก็ให้ตำรวจโทรศัพท์แจ้งไปยังรองผู้บัญชาการจังหวัดทหารบกเชียงใหม่ทราบ แต่ นายเค อาซากา จะเอารถยนต์นี้ไปให้ใครในทันที และได้ถามว่าออกจะยิงร้อยตำรวจเอกเทียน ซึ่งอยู่ห่างประมาณ 1 ฟุต

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:11 (35)
 กวามประพฤติกองเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารญี่ปุ่น

๗. สนามัญญาหาสนาปีตำรวจ ต่อหน้านายตำรวจ พลตำรวจ และผู้ตรวจการประ
มาท 50 คน¹ ร้อยตำรวจเอกเพี้ยน ได้พยายามชี้แจงให้นาย เตะ อาชาดา กับพวก
ทราบว่าชาติไทยกับญี่ปุ่นเป็นพันธมิตรกันแล้ว คนไทยตำรวจไทยทุกคนยินดีให้ความ
สะดวกแก่ญี่ปุ่นอยู่เสมอ ไม่ควรแสดงกิริยาไว้อำนาจอย่างนี้แก่ตำรวจไทย ซึ่งเป็น
เพื่อนร่วมตายด้วยกัน ในขณะที่กองบัญชาการทหารบกเชียงใหม่ก็ได้โทรศัพท์อนุญาต
ให้ฝ่ายตำรวจมอบรถยนต์ที่กล่าวแล้วให้แก่นายทหารญี่ปุ่น ซึ่งได้สั่งให้ทหารของตนขับ
รถยนต์ออกไป

เรื่องนี้ทางกระทรวงการต่างประเทศได้บันทึกเรื่องราวลงเรียนไปถึงเอกอัครราช
ทูตญี่ปุ่นว่า

"๓๑. ท้าวมองได้เห็นแล้วโดยนิทงองสงสัยว่ารัฐบาลและประชา
ชนชาวไทยได้ให้ความร่วมมืออย่างจริงจังและเสียสละแก่ญี่ปุ่นในการ
รบครั้งนี้ แต่ก็มีเหตุการณ์หลายเรื่องเกิดขึ้นหลายครั้ง ซึ่งกระทำ
ให้ประชาชนชาวไทยเกิดความท้อถอยและเสียกำลังใจอยู่บ้าง...
ถ้าเหตุการณ์เช่นนี้ไปเกิดขึ้น งานร่วมมือของเราจะได้ดำเนินไป
ด้วยความรักใคร่ และไว้วางใจซึ่งกันและกันนั้น เป็นอุปสรรคสำคัญ
ที่สุดของการร่วมมือที่จะเกิดผลสำเร็จ"

พวกการณ์ทั้งหมดของญี่ปุ่นที่กล่าวมานี้ เป็นเรื่องสนับสนุนให้เชื่อได้ว่าทหาร
ในกองทัพอากาศและรัฐบาลญี่ปุ่นได้สร้างความเกือกร้อนและลำบากใจให้กับคนไทย และ
รัฐบาลไทยอยู่ตลอดเวลา แต่รัฐบาลก็ไม่สามารถจะจัดการอย่างหนึ่งอย่างใดให้เกิด

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:11 (35)
ความประพฤติกองเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารญี่ปุ่น

² ก.

ชากลงไปได้มีหน้าที่เพียงแต่ว่าจะหาอย่างไรจึงจะให้ประเทศไทยได้ประโยชน์มากที่สุด หรือเสียประโยชน์น้อยที่สุด ถึงแม้ว่าจะคงสูญเสียเงินทอง ทรัพย์สิน ชีวิตผู้คน และ ศักดิ์ศรีของชาติไปบ้างก็ตาม ญีปุ่นจึงเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะที่เหนือกว่าไทยอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นจึงไม่น่าจะแปลกใจนักที่คนไทยบางคนมีอคติต่อญีปุ่นและไม่ชอบญีปุ่น แต่ถึงอย่างไรก็ตามเราจะต้องยอมรับว่าคนญีปุ่นนั้นเป็นผู้ที่มีระเบียบวินัยยิ่งนัก รักชาติและเห็นแก่ชาติ มากกว่าตนเอง ดังนั้นโดยวินัยแห่งกองทัพและความรักชาติ ทหารญีปุ่นเป็นจำนวนมาก หลาย จึงกองเอาชีวิตของตนมาทิ้งไว้ในเมืองไทย

ความช่วยเหลือร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยและรัฐบาลญีปุ่นในต่าง ๆ ได้ดำเนินมาตลอดเวลา บางครั้งอาจจะขัดแย้งกันบ้าง บางครั้งก็อาจจะตกลงกันได้ สิ่งเหล่านี้เป็นธรรมชาติของพันธมิตรที่ระดมทุนการเจรจาต่อกัน แต่สิ่งที่สำคัญยิ่งกว่านั้นก็คือว่า การให้ความช่วยเหลือร่วมกันในครั้งนี้ใครจะเป็นผู้ได้ผลประโยชน์มากกว่า ใคร พิจารณาจากหลักฐานเอกสารจากฝ่ายไทยแล้วเราจะเห็นได้ว่า ไทยเป็นฝ่ายเสียเปรียบอย่างหนักที่จะหลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่ว่าการให้ความช่วยเหลือทางทหาร ทางการ เบื้อง หรือทางเศรษฐกิจก็ตามไทยจะต้องรับภาระหนักทั้งสิ้น และภาระอันนี้ของไทยก็ ได้กลายเป็นปัญหาสืบเนื่องไปจนถึงสงครามโลกครั้งที่สอง จอมพล ป. พิบูลสงคราม ในฐานะเป็นนายกรัฐมนตรีต้องรับภาระหนักในการที่จะนำประเทศไทยไปสู่ความอยู่รอดปลอดภัยในอนาคต แก่จอมพล ป. พิบูลสงคราม นั้น ก็ยังนับได้ว่าเป็นผู้ที่มีโชค ที่มีผู้คอยให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำในปัญหาต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะ เหตุการณ์หลังจากวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2485 มาแล้ว ช่วงเวลาที่สำคัญที่สุดก็คือ การตัดสินใจในการปฏิบัติงานทุก ๆ อย่างของจอมพล ป. พิบูลสงคราม เมื่อ 6 เดือนแรกของสงครามได้ผ่านไปแล้ว เพราะญีปุ่นก็เริ่มไม่แน่ใจในท่าทีของไทย ไทยเองก็เริ่มไม่แน่ใจในท่าทีของญีปุ่น ไทยจึงต้องใช้ความระมัดระวังเป็นอย่างมากในการติดต่อกับญีปุ่น ผู้ที่คอยให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของจอมพล ป. พิบูลสงครามก็คือพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวรวงศ์ไวยากร ผู้ทรงเป็นที่ปรึกษา

ของนายกรัฐมนตรี และกระทรวงการต่างประเทศ เราจะเห็นได้ว่าพระองค์ท่านได้เสด็จไปโตเกียวหลายครั้ง เพื่อเจรจาทั้งในเรื่องการเบี่ยง และการเตรียมธุรกิจแทนนายกรัฐมนตรี วิธีการเจรจาของพระองค์ท่านได้ทำให้สัมพันธภาพระหว่างไทยกับญี่ปุ่นยืนยาวออกไปและมั่นคงยิ่งขึ้น ในขณะที่เกี่ยวกับไทยก็เสียประโยชน์ให้กับญี่ปุ่นแต่น้อยที่สุด เป็นที่น่าดีใจว่าในยามสงครามนั้นคนไทยทุกฝ่ายก็พยายามช่วยกันเพื่อประเทศชาติอย่างเต็มที่ ทั้ง ๆ ที่บางครั้งที่ผู้ที่ได้เข้าทำการช่วยชาติในครั้งนี้ อาจจะไม่พึงพอใจผู้บริหารประเทศมากนัก แต่ทุกคนก็บากบั่นถึงในเรื่องนี้ทุกอย่างก็ทั้งสิ้น ทุกคนคำนึงถึงแต่ผลประโยชน์ของชาติเป็นส่วนใหญ่ แต่ถึงอย่างไรก็ตามผู้บริหารประเทศโดยตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ย่อมจะหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบที่จะต้องนำชาติไปสู่ความอยู่รอดปลอดภัยในอนาคตไม่ได้ ดังนั้นในขณะที่รัฐบาลไทยได้ให้ความช่วยเหลือร่วมมือกับรัฐบาลญี่ปุ่นอยู่นี้ รัฐบาลไทยได้ใช้กลวิธีอะไรบางอย่างในการที่จะป้องกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ภายในประเทศ เช่น ปัญหาการป้องกันประเทศ ปัญหาทางเศรษฐกิจ และปัญหาทางสังคมฯ สิ่งเหล่านี้เป็นหัวข้อที่ควรแก่การศึกษากันกว่า เพื่อที่จะได้มาซึ่งความจริงอันจะทำให้เกิดประโยชน์แก่ประวัติศาสตร์ไทยมากยิ่งขึ้น

บทที่ ๕

สภาวะของประเทศไทยในระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๕ - ๒๔๘๘

สภาวะของประเทศไทยในระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๕ - ๒๔๘๘ นี้ ผู้เขียนได้รวบรวมข้อมูลส่วนใหญ่มาจากหนังสือพิมพ์รายวันหลายฉบับ และนิตยสารรายเดือนบางเล่ม บ่งเสนอให้ผู้อ่านได้ทราบถึงสภาพความเป็นไปของเมืองไทยในระบายนั้น ซึ่งเป็นระบายนเมืองกำลังระส่ำระสายมาก เนื่องจากทหารญี่ปุ่นได้เข้ามาอยู่ในเมืองไทยเต็มไปหมด ที่เป็นเช่นนั้นเพราะไทยได้ไปทำสัญญารวมรบรวมรุกไว้กับญี่ปุ่น ยอมจะเป็นเป้าหมายในการโจมตีให้กับฝ่ายสัมพันธมิตรได้เป็นอย่างดี ดังนั้นประชาชนไทยจึงได้รับความเดือดร้อนเป็นอันมาก เมื่อเป็นเช่นนั้นรัฐบาลไทยได้มีวิธีแก้ไขอย่างไร ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม ก็เป็นหน้าที่อีก 'างหนึ่งของรัฐบาลที่จะต้องแก้ไขอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และโดยเฉพาะในสภาวะสงครามเช่นนี้ด้วยแล้ว รัฐบาลได้ใช้วิธีอะไรในการแก้ปัญหาเหล่านี้ ผู้เขียนได้พยายามค้นคว้าเรื่องราวเหล่านี้และหลักฐานต่าง ๆ มาเสนอ เพื่อจะเป็นการช่วยให้เกิดความเข้าใจในเหตุการณ์การณ์ครั้งนี้ดีขึ้น

เมื่อไทยได้ตกลงใจลงนามในกติกาสัญญาพันธมิตรระหว่างไทยกับญี่ปุ่นแล้วนั้น จอมพล ป. พิบูลสงคราม ในฐานะผู้นำของประเทศย่อมรู้ว่า ไทยจะต้องตกอยู่ในฐานะที่ล่อแหลมต่ออันตรายมากที่สุด ดังนั้น จอมพล ป. พิบูลสงครามจึงได้พยายามที่จะทำทุกวิถีทาง เพื่อความอยู่รอดปลอดภัยของประเทศไทย ในวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๕ ซึ่งเป็นวันขึ้นปีใหม่ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้กล่าวขอความร่วมมือในการที่จะนำประเทศไปสู่ความปลอดภัยจากประชาชนชาวไทยทางสถานีวิทยุกระจายเสียงว่า

"...ถึงเวลาแล้วที่พี่น้องชาวไทยทุกคน จะต้องนึกว่าท่านเป็นส่วนหนึ่งของชาติไทย ไม่ใช่เป็นเวลาที่ต่างคนต่างนั่งก่อกำทำ แต่เป็นเวลาที่จะต้องเสียสละเพื่อส่วนรวม และมีมานะบากบั่นที่จะฝ่าฟันอุปสรรค

เพื่อเรือแห่งชาติของเราให้ลวงพณมรสุมอันแรงกล้านี้ให้คลอกไปให้
จงไถ่..."¹

เพราะตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2484 เป็นต้นไป ฝ่ายสัมพันธมิตรได้บินเข้ามาทำการ
โจมตีไทยอยู่ตลอดเวลา ทั้งในจังหวัดพระนครและต่างจังหวัด เช่นที่ จังหวัดตาก เชียง
ใหม่ เชียงราย ลำพูน ที่จังหวัดตากนั้นปรากฏว่าทหารญี่ปุ่นได้ยิงเครื่องบินของสหรัฐอเมริ-
กาคตกลงบา และถาปนารถจับตัวนักบินชาวอเมริกัน ชื่อ เรืออากาศโท ชาลส์ คี มอตต์
ไวต์² ส่วนที่จังหวัดลำพูนนั้น ปรากฏว่าเครื่องบินข้าศึกได้ถูกยิงตกลงมา 1 เครื่อง
เช่นกัน ในจำนวนที่บินมาทั้งหมด 3 เครื่อง แต่นักบินเสียชีวิต³ และที่เชียงใหม่การเข้า
มาทิ้งระเบิดของฝ่ายสัมพันธมิตรนั้นได้ทำให้ราษฎรได้รับบาดเจ็บ สำหรับกรุงเทพฯ นั้น
ก็ได้มีเครื่องบินของข้าศึกเล็ดลอดเข้ามารุกรานเป็นบางครั้งบางคราว กองทัพอากาศ
ไทย-ญี่ปุ่น จึงได้ออกแถลงการณ์ปลุกปลอบขวัญและให้กำลังใจแก่ประชาชนว่า เจ้าหน้าที่
ที่ฝ่ายทหารได้จัดการป้องกันทางอากาศสำหรับกรุงเทพฯ ไว้อย่างแข็งแรงแล้ว การ
รุกรานในเวลากลางวันย่อมเป็นการยากที่ข้าศึกจะทำได้ เพราะหน่วยป้องกันต่อสู้ทาง
ยานทางพื้นดินกับกองทัพอากาศอันเข้มแข็งของไทยพร้อมที่จะเข้าปฏิบัติการร่วมกัน และ
สามารถทำลายการรุกรานของข้าศึกได้ในทันทีทันใด⁴ และเพื่อเป็นการป้องกันการเข้า
โจมตีและเพื่อความไม่ประมาททางกองบัญชาการสูงสุดก็ได้ประกาศให้ประชาชนทราบ

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม พ.ศ. 2485 หน้า 59

² หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที 17 มกราคม พ.ศ. 2485 หน้า 3

³ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 4 ประจำเดือนเมษายน พ.ศ. 2485

หน้า 489

⁴ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2485

หน้า 111

โดยทั่วกันว่า ในเวลากลางคืนนั้น ถ้ามีเครื่องบินเข้ามาในพระนคร ก็ขอให้เข้าใจว่าเป็นเครื่องบินของข้าศึกเสมอ เพราะเครื่องบินของไทยจะไม่ผ่านเข้ามาในพระนครในรัศมี 20 กิโลเมตร¹

หนังสือพิมพ์ประชาชาติได้สนับสนุนแถลงการณ์ของกองทัพไทย-ญี่ปุ่น โดยได้ตีพิมพ์บทความชื่อ "ไม่ควรตกใจ" กล่าวเป็นทำนองให้คนไทยเกิดความอบอุ่นใจว่า

"เรามีเหตุผลและความหวังอันมั่นคงว่า เหล่าทหารหาญผู้พิทักษ์
ประชาชาติในกรุงเทพมหานคร นี้ จะไม่ปล่อยให้ศัตรูเข้ามาจู่โจมทำให้
ประชาชาติไทยในพระนครเสียขวัญ..."²

การป้องกันประเทศให้พ้นจากการรุกรานของฝ่ายข้าศึกศัตรูและการรักษาความสงบภายในเป็นหน้าที่สำคัญยิ่งของรัฐบาลไทยในขณะนั้น ด้วยภาระตระหนักในความจริงข้อนี้เป็นอย่างค้ำทางรัฐบาลจึงได้ดำเนินการดังนี้คือ

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม พ.ศ. 2485 หน้า ๖

² หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2485

5.1 การป้องกันและรักษาความสงบภายในประเทศ

5.1.1 การออกประกาศและพระราชบัญญัติต่าง ๆ

รัฐบาลได้ออกกฎข้อบังคับต่าง ๆ มาอย่างมากมายเพื่อใช้ในการป้องกันและรักษาความสงบภายใน เช่น เพื่อความปลอดภัยในการปฏิบัติการทางทหาร ก็ได้มีการออกประกาศห้ามมิให้ผู้ใดเข้าไปในเขตที่ตั้งของหน่วยทหารโดยมิได้รับอนุญาต ถ้าปรากฏว่าผู้ใดฝ่าฝืนอาจถูกจับกุมหรือทางทหารอาจมีความจำเป็นถึงต้องใช้อาวุธก็ได้¹ เฉพาะในเรื่องนี้ไทยเราได้มีความระมัดระวังมากขึ้นเป็นอย่างมาก ทางกองบัญชาการทหารสูงสุดถึงกับได้มีหนังสือไปตักเตือนให้ทัพบกสนาม ทัพอากาศสนาม ทัพเรือและตำรวจสนาม ระมัดระวังการสอดแนมเข้าไปของศัตรูในหน่วยที่ตั้งทหาร โดยการแอบอ้างตัวว่าเป็นทหารญี่ปุ่นซึ่งเป็นพันธมิตรของไทย ฉะนั้น เพื่อเป็นการป้องกันเหตุดังกล่าวจึงขอให้ทุกหน่วยปฏิบัติตามกฎคือ การอนุญาตให้ทหารญี่ปุ่นเข้าปฏิบัติงานของทหารหรือที่ทหารไทยเข้าครอบครองนั้น ฝ่ายทหารญี่ปุ่นจะต้องทำความตกลงขออนุญาตมาทางคณะกรรมการผสมก่อน แล้วให้กรรมการผสมเสนอขอรับอนุมัติจากกองบัญชาการทหารสูงสุด และเมื่อได้อนุมัติให้ฝ่ายทหารญี่ปุ่นรายใดเข้าปฏิบัติงานของทหารหรือที่ทหารไทยเข้าครอบครอง ที่ใดแล้วก็ให้กรรมการผสมจัดเจ้าหน้าที่ผู้นำ 1 นาย และมีหนังสือลงนามผู้บัญชาการทหารสูงสุดรับรองถือไปเป็นหลักฐานด้วย ฝ่ายเจ้าหน้าที่หรือผู้ครอบครองสถานที่ซึ่งทหารญี่ปุ่นจะเข้าอยู่นั้น จะให้เขาอยู่ได้ก็เมื่อตรวจหลักฐานตามที่กล่าวมาเป็นที่พอใจแล้ว²

ได้ออกพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งใช้เพื่อสาธารณะประโยชน์ในภาวะคับขัน พุทธศักราช 2486 อันได้แก่

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 8 ประจำเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2485

² กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:1 (1)

1. สิ่งที่ใช้ในการจ่ายกระแสไฟฟ้าหรือน้ำประปา
2. เครื่อง เสา หรือสายโทรเลขโทรศัพท์ หรือเครื่องวิทยุโทรเลข หรือวิทยุโทรศัพท์ หรือเครื่องประกอบของสิ่งดังกล่าวแล้ว
3. รางรถไฟ รางรถราง หรือเครื่องประกอบของสิ่งดังกล่าวแล้ว
4. สะพานหรือ ประตูน้ำ หรือเครื่องประกอบของสิ่งดังกล่าวแล้ว¹

ได้ทำการควบคุมแสงไฟและการจราจรทั่วราชอาณาจักรตั้งแต่วันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 และได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วประเทศตั้งแต่วันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2484²

ในขณะเดียวกันปัจจัยทุกอย่างที่มีความจำเป็นจะต้องใช้ไบนามสงครามก็ได้มีการออกคำสั่งให้ส่งมอบให้ได้อย่างจริงจัง เช่น ยานพาหนะทุกชนิดห้ามเข้าออกนอกราชอาณาจักร เพราะทางราชการทหารมีความจำเป็นที่จะใช้ยานพาหนะทุกชนิดเป็นจำนวนมากในยามสงครามนี้ และสิ่งใดที่ราชการทหารขาดอยู่หรือมีไม่พอใช้ ก็ได้ขอความร่วมมือจากประชาชนให้นำมาขายหรือมอบให้กับทางราชการทหารด้วย เช่น ฟางข้าวแห้ง โดยทางกระทรวงมหาดไทยได้มีหนังสือถึงคณะกรรมการจังหวัดทุกจังหวัด ให้ชักชวนราษฎรชาวนาช่วยกันสะสมฟางข้าวแห้งเอาไว้ให้มากที่สุด เพื่อจะได้นำมาขายให้แก่ทางราชการ

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 10 ประจำเดือนตุลาคม พ.ศ. 2485

หน้า 942 - 944

² ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 12 ประจำเดือนธันวาคม พ.ศ. 2484

หน้า 2732

ทหาร¹ เครื่องรับวิทยุก็เป็๑งอีกสิ่งหนึ่ง๑ที่ทางราชการต้องการจึงได้มีการประกาศให้ประชาชนนำ๑มามอบให้เพื่อเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ²

5.1.2 การเพิ่มจำนวนทหารตำรวจให้มากพอแก่ความต้องการ

ทหารซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการป้องกันประเทศและรักษาความสงบภายในนั้น ทางกองบัญชาการทั๑พิใหญ่ได้๑ออกคำสั่งห้ามทหารตั้ง๑แต่นายทหารประทวนลงไปออกนอกบริเวณกรมกองหรือที่พักระหว่างเวลา 18.00 นา๑ฬิกา - 6.00 นา๑ฬิกา เพื่อความสะดวกในการติดต่อและการปฏิบัติงาน³ และเมื่อสงครามใกล้จะเสร็จสิ้นลงภาวะความตึงเครียดใน๑เมืองไทยก็เพิ่มมากขึ้น ทางราชการทหารก็มี๑ราชการพิเศษหรือราชการสำคัญ๑ที่จะต้องปฏิบัติ๑จนทำให้หันกับ๑เหตุการณ์มากขึ้น ดังนั้นกองบัญชาการทั๑พิใหญ่จึงได้๑มีประกาศออก๑บอกว่า ใ๑้ข้าราชการกล้าโหม๑ที่บ่๑่างแห่ง๑ตั้งแต่ชั้น ผบ.พล ขึ้นไป ซึ่งมี๑ภูมิลาเนาอยู่๑ในพระนครและ๑ชนบุรีรายงาน๑แจ้ง๑ค่า๑บ๑ลที่๑พัก๑ด๑ลับ๑นอนมายัง๑กองบัญชาการทั๑พิใหญ่โดย๑ควนแจะ๑เบื่๑มีการเปลี่ยนแปลงไป๑จากที่๑รายงาน๑มาแล้ว๑ก็ให้๑รายงาน๑ด้วย๑ทุกราว ส่วน๑ผู้๑มี๑ภูมิลาเนาอยู่๑ทาง๑จังหวัด๑นอก๑พระนครและ๑ชนบุรี ไม่๑ต้อง๑รายงาน๑มายัง๑กองบัญชาการทั๑พิใหญ่ คงใ๑้มี๑บัญชี๑หลักฐานไว้ ๑ ณ ที่๑สำนักงาน⁴ และเพื่อใ๑้ผู้๑ที่จะ๑กอง๑ทำ

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 12 ประจำ๑เดือนธันวาคม พ.ศ. 2484
หน้า 2831

² ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 10 ประจำ๑เดือนตุลาคม พ.ศ. 2485
หน้า 1498

³ กองบรรณา๑สาร กระทรวง๑การ๑ต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:1 (7)
คำ๑สั่งและ๑ระเบียบ๑การ๑จาก๑กอง๑บัญชา๑การ๑ทั๑พิใหญ่ 2487

⁴ กองบรรณา๑สาร กระทรวง๑การ๑ต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:1 (8)
คำ๑สั่ง๑แม่๑ทั๑พิใหญ่๑ประกาศ๑และ๑แจ้ง๑ควน๑จาก๑กอง๑ทั๑พิใหญ่ 2488

หน้าที่ในการป้องกันประเทศและรักษาความสงบภายใน มีจำนวนเพียงพอแก่ความต้องการในยามสงครามทางราชการจึง

- ได้รับสมัครทหารกองหนุนและตำรวจกองหนุนที่มีคุณสมบัติตามพระราชกฤษฎีกาข้าราชการตำรวจ พุทธศักราช 2482 เข้ารับราชการเป็นตำรวจ เพื่อส่งไปรับราชการยังต่างจังหวัด¹

- ได้จัดตั้ง "โรงเรียนนายร้อยสำรอง" ขึ้นเพื่อผลิตนายทหารสำหรับปฏิบัติหน้าที่ผู้บังคับบัญชาให้มากขึ้น ซึ่งใช้เวลาเรียนอย่างรวดเร็วเพียง 1 ปีกับ 6 เดือน แล้วออกบำปปฏิบัติงานได้²

- เรียกทหารกองเกินเข้าฝึกวิชาทหารเป็นเวลา 6 เดือน ให้มีความรู้ในทางอาวุธแบบทหาร ให้มีความรู้ในเรื่องชาติและการป้องกันชาติ ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยพลรบ ซึ่งมีอยู่หลายแห่งด้วยกันเช่น นครนกร ชนบุรี อโยธยา ลพบุรี นครปฐม นครราชสีมา เชียงใหม่ อุบลราชธานี³

- จัดตั้งโรงเรียนนายร้อยหญิง โรงเรียนนายสิบหญิง และกองทหารหญิง สุริโยทัยขึ้น เพื่อทหารหญิงจะได้เป็นผู้ช่วยพลรบ ทำหน้าที่ในเขตหลัง⁴ และในวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2485 ซึ่งตรงกับวันเกิดของ พณ. ท่านจอมพล ป. พิบูลสงคราม

¹หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2485 หน้า 3

²หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2485 หน้า 3

³ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 5 ประจำเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2485

⁴หนังสือพิมพ์นิกร ฉบับประจำวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2486 หน้า 2

ก็ได้มีการพระราชทานยศทหารแก่ท่านผู้ทรงละเอียดยุทธสงคราม เป็นนายพันโทเหล่าทหารปืนใหญ่ เป็นนายทหารพิเศษประจำกองทัพบก และเป็นราชองครักษ์พิเศษด้วย¹

5.1.3 การบำรุงขวัญทหารตำรวจ

ในขณะเดียวกันกับที่รัฐบาลได้พยายามเพิ่มจำนวนทหารตำรวจให้มากขึ้นนั้น ทางรัฐบาลก็ได้พยายามส่งเสริมให้ทหาร ตำรวจทุกคนที่มีหน้าที่ป้องกันและรักษาความสงบภายในประเทศ ได้มีความภาคภูมิใจและกำลังใจที่ดียิ่งขึ้น โดยกระทรวงกลาโหม ได้ออกคำสั่งให้ผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้นดูแลเอาใจใส่ทุกข้อดีของทหารอย่างใกล้ชิดเช่นเพื่อเจ็บบ่วยก็ให้จัดการให้การรักษายามบาลเป็นอย่างดี เพื่อเดี่ยชีวิตก็ให้บำเหน็จความดีความชอบด้วยการเลื่อนยศและในยามปกติก็ให้มีการพบปะสนทนาวิสาสะกันเพื่อจะได้ก่อให้เกิดความรักความสามัคคีกันมากขึ้น² กรอบครัวโคที่สามไปรบ บุตร ภรรยา ที่อยู่ข้างหลังก็จะได้รับการสงเคราะห์จากรัฐบาลตามสมควรแก่กรณี เช่น ได้มีการจัดหาสถานศึกษาให้แก่บุตรของทหารและตำรวจที่ออกไปปฏิบัติหน้าที่ราชการอยู่ในสนาม ยกเว้นค่าเล่าเรียนในโรงเรียนของรัฐบาลให้แก่บุตรของนายสิบและพลทหารกองหนุน ซึ่งถูกเรียกเข้ารับราชการทหารในยามคับขันนี้ ส่วนนายสิบ พลทหาร และตำรวจประจำการนั้น ยกเว้นให้เฉพาะผู้ที่ต้องออกไปประจำตัวราชการอยู่ในสนามเท่านั้น³ ผู้ใดจะทำการขมเหงหรือรังแกครอบครัวของทหาร หรือตำรวจที่ออกไปปฏิบัติภารกิจในแนวหน้าจะต้องถูก

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 7 ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2485
หน้า 915

² หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2485 หน้า 1, 2

³ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 6 ประจำเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2485
หน้า 793 - 794

ลงโทษอย่างหนัก¹ และเมื่อถึงวาระครบรอบปีที่ทางรัฐบาลได้จัดตั้งกองทัพบกขึ้นไป ทำการรบอยู่ในสหรัฐไทยเกิมนั้น จอมพล ป. พิบูลสงคราม ในฐานะผู้บัญชาการทหารสูงสุด พลโทจรัญ เสรีเรืองฤทธิ์ แม่ทัพพายัพคนเก่า พลโทมังกร พรหมโยธี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม พลตำรวจโทดุสิต อกุลเดชจรัส ผู้บัญชาการตำรวจสนาม ก็ได้กล่าวปลุกปลอบใจ กำลังใจ และชมเชยการทำงานของท่านทหาร ตำรวจ และนักรบในกองทัพบกทางวิทยุกระจายเสียง² และเพื่อเป็นการให้กำลังใจแก่ทหารที่ออกไปทำการรบอยู่ในแนวหน้า ก็ได้มีการชักชวนประชาชนให้บริจาคถุงของขวัญให้แก่ทหารเหล่านั้นด้วย นโยบายนี้ของรัฐบาลได้รับการตอบสนองเป็นอย่างดีจากประชาชนทั่วไป หนังสือพิมพ์หลายฉบับได้ลงข่าวเชิญชวนให้ประชาชนบริจาคถุงของขวัญให้แก่ทหารด้วย เช่น หนังสือพิมพ์ศรีกรุงได้เขียนข้อความเชิญชวนว่า

"ถ้าได้มีการบริจาคถุงของขวัญส่งไปให้บรรดานักรบของชาติเหล่านั้นแล้ว ก็จะเป็นเรื่องบำรุงขวัญ และบำรุงน้ำใจให้สูงขึ้นยิ่งขึ้นเป็นอันมาก... สิ่งของที่จะบรรจุลงในถุงของขวัญนั้น ถ้าได้เป็นเครื่องใช้จำเป็นประจำตัวทหารก็จะเป็นการเหมาะสมอย่างยิ่ง"³

ส่วนหนังสือพิมพ์นิกรนั้นได้สละเนื้อที่ในหน้าหนึ่งตอนล่างของทุกวัน เขียนข้อความเชิญชวนประชาชนชาวไทยให้ชื้อยาส่งไปให้ทหารในแนวหน้าว่า

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 12 ประจำเดือนธันวาคม พ.ศ. 2484
หน้า 2760

² ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 11 ประจำเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2485
หน้า 1719

³ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2485 หน้า 16

"ทนายเป็นผู้เสียสละทุกอย่าง แม้ชีวิตเพื่อปกป้องหน้าที่ในการ
ป้องกันชาติบ้านเมือง ชีวิต และทรัพย์สินสมบัติของประชาชนพลเมืองจะ
พลอดภัยและทำมาหากินโดยปรกติสุขได้ ก็หยุดการเสียสละของทนาย
เราต้องเห็นใจและพร้อมใจกับเสียสละบ้าง ขณะนี้ทนายกำลังต้องการ
ยา เราจึงควรสละทรัพย์สินเพื่อซื้อยาให้ทนายตามแต่จะทำได้เสียแต่บัดนี้"¹

สำนักวัฒนธรรมฝ่ายหญิงก็ได้ประกาศเชิญชวนให้พี่น้องหญิงไทยบริจาคเงินซื้อ
ยาให้ทหารเช่นกัน โดยมีคำขวัญว่า "บ้านจะรุ่งเรือง เมืองจะรุ่งโรจน์ ก็เพราะน้ำใจ
อันงามของผู้หญิง"²

ผลจากการเชิญชวนทั้งของทางราชการเอง หนังสือพิมพ์และหน่วยงานต่าง ๆ
นั้น ได้ทำให้คนไทยหลายกลุ่มหลายเหล่าได้บริจาคเงินเพื่อจัดซื้อถุงของขวัญส่งไปให้
ทหารในแนวหน้ามากมาย แม้แต่ทหารในแนวหลังเองก็ได้พร้อมใจกันบริจาคเงิน
เป็นจำนวน 2,039 บาท เพื่อจัดซื้อถุงของขวัญส่งไปให้ทหารในแนวหน้าด้วย³

การให้ความร่วมมือช่วยเหลือแก่กองทัพไทยในการป้องกันรักษาประเทศนั้น
ได้แพร่หลายไปอย่างกว้างขวาง ทั้งในชาวไทยและชาวต่างประเทศ เพราะทุกคน
ทราบดีว่าถ้าประเทศไทยล่มจมลงไปแล้ว ทุกคนก็จะต้องพลอยเดือดร้อนไปด้วย ชาว
ต่างชาติที่ได้อาศัยอยู่ในเมืองไทยขณะนั้นก็ได้ให้ความร่วมมือช่วยเหลือแก่กองทัพไทยใน
การป้องกันรักษาประเทศอย่างเต็มที่ เช่น คณะกรรมการปวงประชาชาวภารตะ (อินเดีย)

¹ หนังสือพิมพ์นิกร ฉบับประจำวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2486 หน้า 1

² ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 8 ประจำเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2486
หน้า 672 - 673

³ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2485 หน้า 1

ได้มอบเงินให้เป็นค่าใช้จ่ายในยามฉุกเฉินเป็นจำนวน 32,250 บาท สมาคมพ่อค้าจีน ได้มอบเงินให้เพื่อใช้จ่ายในกองทัพไทยเป็นจำนวนถึง 93,103.15 บาท¹ โดยผ่านทางนายยกรัฐมนตรี บริษัทบีตาจู โงซิกเคียะ ได้บริจาคให้ใช้จ่ายบำรุงรักษาทหารเป็นจำนวน 5,000 บาท บริษัททิทแฮล์ม ได้บริจาคให้รักษาพยาบาลทหารที่บาดเจ็บในการรบเป็นจำนวน 2,000 บาท สำหรับชาวไทยเรานั้นก็ได้บริจาคให้กองทัพไทยทั้งเงินและอาวุธ เช่น นายจุลินทร์ ลำชา นายทหารการค้าไทย ได้นำเงินของคณะกรรมการและสมาชิกหอการค้าไทย มาบริจาคให้กองทัพไทยเป็นจำนวน 5,030 บาท² บริษัทประชาชาติจำกัดได้บริจาคเพื่อช่วยเหลือครอบครัวตำรวจ ซึ่งเสียชีวิตไปในระหว่างปฏิบัติหน้าที่ราชการเป็นจำนวน 100 บาท ข้าราชการและประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการ มอบปืนกลเบาให้ 5 กระบอก ข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน ในจังหวัดสระบุรี มอบเครื่องบินสโมสริให้ 1 เครื่อง ราคา 18,000 บาท พลตรี เจ้าจักรคำขจรศักดิ์ เจ้าผู้ครองนครลำพูน มอบปืนกลหนักให้ 1 กระบอก ราคา 3,000 บาท³ นอกจากนี้แล้วประชาชนที่มรณตเป็นจำนวนมากก็ได้ส่งมรณตของตนมาให้ทางการทหารเพื่อใช้ในราชการทหารเป็นจำนวนมากมาย⁴

¹หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2485 หน้า 10

²หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2485 หน้า 2

³ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 7 ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2485

⁴หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2484 หน้า 4

5.1.4 การควบคุมหนังสือพิมพ์

อันตรายของประเทศไทยในยามสงครามนั้นมีทุกรูปแบบ บิดีก็มีขอบเขตจำกัด อยู่ว่าจะต้องมาจากกำลังของข้าศึกศัตรูแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ความไม่สงบภายใน ประเทศเองก็อาจจะเป็สาเหตุให้ประเทศนั้น ๆ ต้องแพ้สงคราม หรือไม่สามารถจะ ประคับประคองตัวไปสู่จุดหมายปลายทางที่วางไว้ก็ได้ รัฐบาลไทยจึงได้พยายามหาวิธี การต่าง ๆ ที่จะทำให้เหตุการณ์ภายในประเทศดำเนินไปด้วยความสงบเรียบร้อย เช่น ได้ควบคุมหนังสือพิมพ์ทุกฉบับ ไม่ให้ลงข่าวซึ่งอาจจะนำความไม่สงบเรียบร้อยมาสู่บ้าน เมืองใด ก็จะทำให้เห็นว่าหนังสือพิมพ์ในระยะนั้นถูกเซ็นเซอร์อยู่ตลอดเวลา บาง ครั้งจะถูกตัดบทความ ขอเขียนออกไปอย่างกระตั้นหันจนต้องปล่อยให้กระดาษขาวไปหมด แทบทั้งหน้า ปรากฏภาพถ่ายของประชาชน บางครั้งถึงกับต้องหยุดพิมพ์และจำหน่ายไป เลยทีเดียวก็มี เช่น ฉบับประจำวันที่ 25, 26 มกราคม พ.ศ. 2485 ซึ่งเป็นวันที่ไทย ได้ประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะรัฐบาล เกรงไปว่าถ้าปล่อยให้นักหนังสือพิมพ์ออกมาได้ในวันนี้แล้ว ก็จะมีการวิพากษ์วิจารณ์ออก ไปอย่างมากมาย ซึ่งอาจจะทำให้ความไม่สงบเกิดขึ้นก็ได้ และเนื่องจากผู้บัญชาการ ทหารสูงสุด จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นผู้ม่านาสูงสุดในการรักษาความสงบภายใน ประเทศในยามสงคราม จึงได้ให้อ่านาผู้บัญชาการทหารสูงสุดในการควบคุมหนังสือ พิมพ์ด้วย โดยได้มีระเบียบเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์วางไว้ว่า ผู้ใดจะออกหนังสือพิมพ์ได้ นอกจากจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายการพิมพ์แล้ว จักต้องได้รับอนุญาตจากผู้บัญชาการทหาร สูงสุดเสียก่อน สำหรับหนังสือพิมพ์ที่ออกอยู่แล้วถ้าปฏิบัติไม่เป็นกาถูกต้อง ผู้บัญชา การทหารสูงสุดก็อาจจะสั่งถอนใบอนุญาตในการเป็นผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา เจ้าของ บรรณา ชิตการใดโดยมีกำหนดเวลาหรือไม่ก็ได้¹ จากระเบียบนี้ใคร่ทำให้หนังสือพิมพ์ทุกฉบับมี

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:2 (9)

ความระมัดระวังในการเสนอข่าวมากขึ้น หลีกเลี่ยงการเสนอข่าวและบทความทางการเมืองที่จะเป็นชนวนให้เกิดความแตกร้างและความไม่สงบขึ้นภายในประเทศ มักจะลงแต่ข่าวสังคม เศรษฐกิจ สาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรมกันเป็นส่วนใหญ่ เป็น การสนองนโยบายของรัฐบาล ถ้าจะเสนอข่าวทางการเมือง การสงครามบ้าง ก็จะต้องเป็นข่าวที่ประโยชน์แก่ไทยและฝ่ายอักษะเท่านั้น สิ่งตีพิมพ์ในเมืองไทยที่ถูกห้ามโฆษณา ขยาย แจกจ่ายในขณะนั้นก็คือ สิ่งพิมพ์ที่ชื่อว่า "สงครามตะวันออก" ซึ่งพิมพ์ที่โรงพิมพ์ เอส.แอล.พี โดยนายเลื้อน วงศ์ภูมิ เป็นผู้พิมพ์โฆษณา ด้วยเหตุผลที่ว่า สิ่งพิมพ์ชิ้นนี้มีข้อความและภาพแผนที่ผิดจากความจริง เป็นเหตุให้ประชาชนเข้าใจผิด และอาจมีผลทำให้ความไม่สงบเรียบร้อยเกิดขึ้นได้¹ การควบคุมสิ่งพิมพ์นั้นไม่จำเพาะแต่หนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์ที่ผลิตขึ้นในประเทศไทยเท่านั้น แต่รวมไปถึงสิ่งพิมพ์ที่มาจากต่างประเทศด้วย ทางรัฐบาลจะห้ามโฆษณาหรือจำหน่ายสิ่งพิมพ์ที่มาจากประเทศต่าง ๆ ซึ่งได้พิจารณาเห็นแล้วว่า จะเป็นต้นเหตุให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นภายในประเทศได้ เช่นสิ่งพิมพ์ภาษาจีน ชื่อ "จิวชิงเอียงตังนำเอียเห่งสี่ไคว" ซึ่งมาจากเซี่ยงไฮ้ในประเทศจีน² พร้อมกันนี้ทางรัฐบาลไทยโดยกรมโฆษณาการก็ได้ออกหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่ง ชื่อ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ตั้งชื่อให้ว่า "วันชัย" อันหมายถึงชัยชนะอันรุ่งโรจน์ในการสร้างชาติไทยให้วัฒนาถาวรตลอดกาลนาน หนังสือพิมพ์ฉบับนี้กรมโฆษณาการได้ขอความร่วมมือให้ช่วยกันเผยแพร่ไปแพร่หลายไปในบรรดา

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม พ.ศ. 2485

² หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันพฤหัสบดี 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2485 หน้า 3

ข้าราชการและประชาชน เพราะหนังสือที่เป็นของทางราชการที่ออกมาโดยนักวิชาการ
ประสงค์ส่งเสริมในทางการทหารและการ " ่างชาติไทย ตามนโยบายของ
รัฐบาล¹

5.1.5 การควบคุมการฟังการพูด

นอกจากจะได้มีการควบคุมหนังสือพิมพ์แล้ว ทางรัฐบาลยังได้ห้ามมิให้ผู้ใดรับ
ฟังวิทยุกระจายเสียงจากสถานีวิทยุกระจายเสียงต่าง ๆ ที่เป็นศัตรูต่อประเทศไทย
เช่นสถานีวิทยุกระจายเสียงจีนจุงกิง เพราะสถานีวิทยุกระจายเสียงเหล่านี้ได้ทำการ
โฆษณาชวนต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นเหตุให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นภายในประเทศ
ก็ได้ ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนให้ดำเนินการจับกุมยึดเครื่องวิทยุดำเนินคดีต่อไป² และด้วยความเกรง
กลัวว่าจะมีการลอบส่งข่าวทางวิทยุให้แก่ศัตรูในยามสงคราม ซึ่งยอมจะเป็นภัยอันตราย
แก่ประเทศชาติ ดังนั้นผู้ใดที่มีเครื่องส่งวิทยุไว้ในความครอบครองก็จะต้องได้รับ
อนุญาตจากรมตำรวจเสียก่อน ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนอาจมีความผิดฐานกบฏอันมีโทษกำหนดถึง
ประหารชีวิต³

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 8 ประจำเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2485
หน้า 1158

² กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม พว 2/2:2 (9)
บันทึกรายงานการประชุมคณะอนุกรรมการประสานงานโฆษณาไทยญี่ปุ่น

³ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนมีนาคม พ.ศ. 2485
หน้า 312

- ห้ามพูดข้อความที่เป็นข่าวอื้อฉาว ซึ่งอาจจะทำให้ประชาชนเกิดความหวาดหวั่นหรืออาจจะทำให้คนไทยและผู้ที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทยขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน หรือกล่าวใส่ร้ายต่อวงราชการและรัฐบาลไทย ข้อความอื้อฉาวที่น่าอึดใจยิ่งนั้นยอมเป็นภัยแก่ประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้นเพื่อความมั่นคงถาวรแห่งประเทศ จึงขอให้ชาวไทยทุกคนงดเว้นการพูดข้อความใด ๆ ที่เป็นข่าวอื้อฉาวอย่างเด็ดขาด นายกรัฐมนตรีในนามของสามัคคีชัย ถึงกับได้เขียนบทความเรื่อง "จงอย่าพูดหย่างไรความผิด" ขึ้นสำหรับเตือนใจประชาชนว่า "ในสมัยสงคราม สมัยคับขันเช่นนี้ ต้องเป็นสมัยเหตุผล ไม่ใช่สมัยพูดตามลมตามแล้ง ซึ่งจะนำภัยมาสู่ผู้ไม่เคารพเหตุผลด้วย"¹ ทางรัฐบาลได้ทำการจับกุมคณะบุคคลซึ่งใช้นามแฝงว่า "คณะไทยอิสระ" "คณะคอมมิวนิสต์ไทยหนุ่ม" ซึ่งได้ดำเนินการตีพิมพ์ทั้งใบปลิวเถื่อนและบัตรสนเท่ห์ซึ่งมีข้อความกล่าวร้ายเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาล โดยได้ดำเนินการจับกุมนายคำวิทย์ ปัทมศิริ นายอำพัน บุญยพุทธิ และ ม.ล. ฉนวน อิศรศักดิ์ กับพรรคพวกอีกหลายคน นำไปดำเนินคดี²

5.1.6 การควบคุมคนต่างด้าว

เพื่อความปลอดภัยของกิจการทหารอันหมายถึงความปลอดภัยของประเทศด้วยนั้น ทางรัฐบาลไทยจึงได้จัดให้มีการปฏิบัติต่อคนต่างด้าวดังนี้ คือ

1. ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจจัดการแก่คน ชาติอังกฤษ, สหรัฐอเมริกา และ เนเธอร์แลนด์ (ฝรั่งแท้) ดังนี้

ก) ผู้ที่อยู่ในเขต จังหวัดพระนครและธนบุรีตามที่ตำรวจนครบาลได้ตีพิมพ์ไว้ตามทะเบียนสถานอยู่แล้วนั้น ให้ตำรวจสันติบาลนำบุคคลต่าง ๆ เหล่านี้ไปส่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร ณ ค่ายพิทักษ์บริเวณท่าพระจันทร์

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 12 ประจำเดือนธันวาคม พ.ศ. 2485 หน้า 1745

² หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2485 หน้า 3

ข) ผู้ที่อยู่ในเขต จังหวัดอื่น ให้ตำรวจท้องที่จังหวัดนั้นนำตัวมาส่งตำรวจสันติบาลกรุงเทพฯ เพื่อรับช่วงจัดการนำส่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารดังกล่าวแล้ว ก่อนถึงกรุงเทพฯ ให้แจ้งล่วงหน้าตรงไปยังตำรวจสันติบาล

ค) บุคคลดังกล่าวใน (ก) และ (ข) นั้น ถ้ากำลังป่วยหนักหรือทุพพลภาพ หรือวิกลจริต และมีผู้ดูแล ให้ตำรวจท้องที่พิทักษ์อยู่ยังสถานนั้น ๆ จนกว่าจะหายแล้ว จึงจัดการตาม (ก) หรือ (ข) แล้วแต่กรณี

ง) บุคคลที่ต้องนำตัวไปตามกล่าวใน (ก) และ (ข) นั้น จะนำเครื่องอุปโภคบริโภคติดตัวไปควยตามความต้องการก็ได้

ทรัพย์สินที่ยังคงเหลืออยู่ นอกจากที่กล่าวในหมายเลข 10 ถ้ายังไม่มีเจ้าหน้าที่ฝ่ายอื่นมาจัดการอยู่ก่อนแล้ว ก็ให้ตกเป็นหน้าที่ของตำรวจท้องที่จัดทำบัญชีรับมอบหมายและรักษาไว้แทน จนกว่าจะให้มีเจ้าหน้าที่โดยเฉพาะมาจัดการ และเมื่อได้มอบหมายแก่เจ้าหน้าที่โดยเฉพาะเสร็จเรียบร้อยแล้วให้ถอนตำรวจได้

2. สถานทูตหรือสถานกงสุลของอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และเนเธอร์แลนด์ ตลอดจนบุคคลผู้มีเอกสิทธิ์ทางการทูตของชาติที่กล่าวนี้ คงให้ตำรวจท้องที่พิทักษ์เช่นเดิม ตามระเบียบที่ใดส่งการไปแล้ว

3. คนชาติอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และเนเธอร์แลนด์ (ฝรั่งแท้) ที่เป็นข้าราชการประจำการหรือข้าราชการบำนาญของรัฐบาลไทยนั้น ให้พิทักษ์อยู่ภายในเคหะสถานของเขา และห้ามการติดต่อกับสื่อมวลชนประจำเคหะสถานก็จัดการตัดสายโทรศัพท์

4. หญิงไทยหรือหญิงต่างด้าวที่มีเชื้อสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และเนเธอร์แลนด์ แต่ได้สัญชาติอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และเนเธอร์แลนด์ในทางสมรส ให้รายงานแสดงตัวต่อสถานตำรวจท้องที่ที่ตนอยู่ภายใน 48 ชั่วโมง แล้วให้กลับได้

5. บุคคลของชาวอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และเนเธอร์แลนด์ ซึ่งเกิดจากมารดาที่เป็นไทยหรือทางคำที่มีเชื้อ อังกฤษ สหรัฐอเมริกา และเนเธอร์แลนด์ และบุตรนั้นได้จดทะเบียนหรือมีหนังสือสำคัญแสดงว่าเป็นคนในบังคับของชาติที่กล่าวมานี้ ให้ไปรายงานแสดงตัวต่อสถานตำรวจท้องที่ที่ตนอยู่ภายใน 48 ชั่วโมง และต้องปฏิบัติตามการแสดงตัวเช่นนี้ต่อไปทุกวันระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก

6. หญิงชาวอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และเนเธอร์แลนด์ ที่เป็นภรรยาคนไทยหรือคนสัญชาติอื่น นอกจากสามชาติที่กล่าวนี้ เมื่อได้สัญชาติตามสามีโดยสมบูรณ์แล้ว ไม่ต้องจัดการอย่างใดเพียงแต่สละรับฟังพฤติการณ์

7. คนชาวเอเชียบังคับอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และเนเธอร์แลนด์ นอกจากที่พิทักษ์อยู่บางคนนั้น ในชั้นนี้ไม่ต้องพิทักษ์และจัดการอย่างใด แต่บุคคลที่กล่าวนี้จะคงอยู่ในความสงบ ไม่แสดงท่าทีอันจะเป็นภัยแก่กิจการทหารหรือประเทศไทย มิฉะนั้นกรมตำรวจจะจัดการตามที่เห็นสมควร

8. คนต่างดาวชาวยุโรปที่แบ่งเป็นสองรัฐบาล หรือสองคณะเช่น ฝรั่งเศส มีรัฐบาลวิชี กับมีคณะอิสระชนฝรั่งเศส ซึ่งนายพลเคอโกลล์เป็นหัวหน้า คนต่างดาวตัวอย่างที่กล่าวนี้จะคงอยู่ในความสงบ ไม่แสดงท่าทีอันจะเป็นภัยแก่กิจการทหารหรือประเทศไทย มิฉะนั้นกรมตำรวจจะจัดการตามที่เห็นสมควร

9. เพื่อความสะดวกในการตรวจตราของเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทย และเพื่อความสะดวกแก่คนต่างดาวเอง เมื่อคนต่างดาวจะไปไหนได้น่าใบสำคัญประจำตัวคนต่างดาวหรือหนังสือแสดงสัญชาติ หรือหลักฐานอื่นใดอันแสดงสัญชาติของตนนั้นติดตัวไปด้วยเสมอ

10. อาวุธปืน กระสุนปืน และวัตถุระเบิด ของคนชาติอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และเนเธอร์แลนด์ ดังกล่าวในหมายเลข (1) และ (3) กับของบุตรของบุคคลที่กล่าวดังกล่าวในหมายเลข (5) นั้น ให้จัดการดังนี้

(ก) อาวุธปืนและกระสุนปืนให้เจ้าหน้าที่ตำรวจหาบักชีแล้วรวบรวมส่งมายังกองคลังกรมตำรวจ

(ข) วัตถุระเบิดถ้ามีจำนวนน้อยให้เก็บรักษาไว้ยังสถานที่ตำรวจท้องถิ่น ถ้ามีจำนวนมากและโค่นป่าหรือเก็บไว้ในสถานที่ปลอดภัยแล้ว หรือได้มีพนักงานเจ้าหน้าที่เฉพาะพิทักษ์ไว้แล้ว ไม่ต้องจัดการอย่างใด ถ้าไม่มีเจ้าหน้าที่อื่นรักษาอยู่ก็ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจท้องถิ่นรักษาไว้พลางก่อน¹

การควบคุมคนต่างด้าวนี้ อาจจะพิจารณาได้ว่าแท้จริงแล้วนั้น ไทยเราไม่มีความปรารถนาถึงกับจะจับกุมหรือควบคุมคนต่างด้าวจนขาดเสรีภาพแต่ประการใดหรอก เพราะไทยเราก็คงเป็นมิตรอยู่กับชาวต่างประเทศทุกชาติซึ่งได้อาศัยอยู่ในเมืองไทยนานมาแล้ว แต่ต้องออกกฎข้อบังคับในการควบคุมนั้น ก็เพื่อต้องการที่จะเอาใจญี่ปุ่น ซึ่งเป็นพันธมิตรกับไทยอยู่ และเป็นการป้องกันมิให้ญี่ปุ่นเกิดความระแวงแคลงใจในท่าทีของไทยด้วย ความตั้งใจจริงของไทยนั้นอยากจะกล่าวว่า ต้องการปกป้องคนต่างด้าวให้พ้นจากอิทธิพลของญี่ปุ่นเสียมากกว่า จึงได้ออกกฎออกบทให้คนต่างด้าวทุกคนอยู่ในความควบคุมของรัฐบาลไทย แทนที่จะปล่อยให้ไปตกอยู่ในน้ำมือของทหารญี่ปุ่น รัฐมนตรีรวมรัฐบาลของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม คนหนึ่งเคยกล่าวไว้ว่า สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ไทยต้องประกาศสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตร ก็เพื่อที่จะป้องกันมิให้ทรัพย์สินและผู้คนของฝ่ายสัมพันธมิตรตกไปอยู่ในอำนาจของญี่ปุ่นนั่นเอง

5.1.7 การออกกฎข้อบังคับเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ราชการ

ความสงบเรียบร้อยภายในประเทศนั้นจะเกิดขึ้นได้ก็จะต้องได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่ายที่อยู่ร่วมกันอันได้แก่ ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ และประชาชน เมื่อ

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 12 ประจำเดือนธันวาคม พ.ศ. 2484

ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ ได้ออกกฎข้อบังคับต่าง ๆ มาให้ประชาชนปฏิบัติเพื่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองแล้ว ก็จำเป็นอยู่เองที่ทางฝ่ายข้าราชการจะต้องปรับปรุงตนเองบ้าง เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของบ้านเมือง และเป็นความร่วมมือกันในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศด้วย ดังนั้น ผู้บัญชาการทหารสูงสุดจึงได้ออกกฎข้อบังคับเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ราชการไว้ว่า

ข้อ 1. ข้าราชการทุกคนจักต้องเอาใจใส่ปฏิบัติการทำงานในหน้าที่ของตนให้เรียบร้อยครบถ้วนและโดยมีซื่อสัตย์ การงานใดแม้จะมีโทษเป็นการทำงานในหน้าที่โดยตรงก็ตามหากสามารถช่วยปฏิบัติซึ่งกันและกันได้ ก็ให้ช่วยกันปฏิบัติให้ลุล่วง

ข้อ 2. ข้าราชการผู้ใดละเลย ไม่ปฏิบัติการทำงานของตนให้เรียบร้อยครบถ้วนทันเวลา หรือไม่ช่วยเหลือปฏิบัติราชการของเพื่อนราชการในเมื่อสามารถช่วยได้ ข้าราชการผู้นั้นกระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรง และจะถูกสั่งให้ปลดออกจากประจำการหรือไล่ออกจากราชการทันที

ข้อ 3. ถ้าปรากฏว่ามีข้าราชการผู้ใดกระทำความผิดวินัยตามข้อ 2 ให้เจ้ากระทรวงซึ่งข้าราชการผู้นั้นสังกัดอยู่รายงานต่อผู้บัญชาการทหารสูงสุด ซึ่งจะไต่พิจารณาสั่งการตามควรแก่พฤติการณ์

การออกกฎข้อบังคับเช่นนี้เพื่อให้ข้าราชการทุกฝ่ายได้มีความขยันขันแข็งในการปฏิบัติหน้าที่ให้มากยิ่งขึ้น และงานก็จะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ประชาชนที่มาติดต่องานกับข้าราชการก็จะได้รับความพอใจ ความร่วมมือระหว่างประชาชนกับข้าราชการก็จะมีมากขึ้น และในที่สุดความสงบเรียบร้อยก็จะบังเกิดขึ้น หลักปฏิบัติหน้าที่ราชการของนายกรัฐมนตรี ซึ่งได้ทำการเผยแพร่ให้กว้างขวางทั่วไปโดยการนำไปลงในหนังสือพิมพ์นั้นมิใช่ว่า

1. ข้าราชการทุกคนต้องมีความฝังใจว่า คนพึงปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้เสมอจะพูดว่าทำไมสำเร็จไม่ได้

2. ปฏิบัติงานที่ตนได้รับมอบหมายให้สำเร็จโดยเร็วและเรียบร้อย
 3. ปฏิบัติงานในหน้าที่ให้ก้าวหน้าเสมอ ไม่ให้หยุดยั้ง
 4. ถือว่าประโยชน์ของราชการเป็นประโยชน์ของตนโดยตรง ต้องใฝ่ใจที่จะปฏิบัติหน้าที่เต็มความสามารถและอย่างดีที่สุด ไม่ใช่สักแต่ว่าทำได้เสร็จไปวันหนึ่ง ๆ โดยไม่คำนึงถึงผลของงาน

5. รายงานกิจการที่ตนได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติโดยความรอบคอบและสุจริตใจ ไม่ีความเขียนรายงานสวย ๆ แต่ผลของการปฏิบัตินั้นตรงกันข้าม¹
 และเพื่อให้ราชการของชาติดำเนินไปได้โดยสะดวกและรวดเร็ว นายกรัฐมนตรีจึงได้มีคำสั่งให้ข้าราชการทุกกระทรวง ทบวง กรม มาทำงานกันเป็นปกติทุกวัน โดยไม่มีวันหยุดราชการ² พร้อมกันนั้นห้ามข้าราชการบางกระทรวง เช่นกระทรวงกลาโหม เข้าเป็นสมาชิกในสมาคมหรือสโมสร หรือองค์การใด ๆ ตลอดจนฟังการประชุม การบรรยายเผยแพร่กิจการต่าง ๆ เพราะจะทำให้เกิดความแตกแยกทางความคิดและการกระทำไปในรูปแบบต่าง ๆ กัน อันจะนำมาซึ่งความไม่สงบภายในประเทศได้³

กระทรวงมหาดไทยซึ่งเป็นกระทรวงที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศอยู่โดยตรงนั้น ก็ได้พยายามหาวิธีการต่าง ๆ ที่จะรักษาและส่งเสริมความสงบให้คงมีอยู่ต่อไป โดยได้จัดให้มีการประชุมข้าหลวงประจำจังหวัดขึ้น เพื่อปรับความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่อันสำคัญต่าง ๆ ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

¹หนังสือพิมพ์นิกร ฉบับประจำวันที 18 ตุลาคม พ.ศ. 2486 หน้า 8

²ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 12 ประจำเดือนธันวาคม พ.ศ. 2484
 หน้า 2745

³หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที 14 มีนาคม พ.ศ. 2485 หน้า 1, 2

เช่นในเรื่องการสร้างชาติ การป้องกันรักษาชาติ ให้เป็นที่ถูกต้องตามนโยบายของรัฐบาล¹ ได้จัดให้มีตำแหน่งปลัดอำเภوبرะจำค่าบดขึ้น เพื่อจะได้ออกไปปฏิบัติการทำงานบำรุงท้องที่และราษฎรได้อย่างทั่วถึงทุกตำบล ความใกล้ชิดระหว่างข้าราชการทางฝ่ายปกครองกับราษฎรก็จะมีมากขึ้น และสามารถจะรับนโยบายของรัฐบาลออกไปเผยแพร่ให้ราษฎรรับทราบและปฏิบัติได้อย่างรวดเร็วและถนัดขึ้น² ได้ทำการปราบปรามและจับกุมโจรผู้ร้ายอยู่ ตลอดเวลาเพื่อความสงบสุขของประชาชน

5.1.8 การส่งเสริมให้ประชาชนเชื่อผู้นำ

การรักษาความสงบภายในประเทศ ไม่ใช่จะมีขอบเขตอยู่เพียงการแสดงออกโดยการกระทำหรือละเว้นการกระทำบางประการ แต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น เรื่องของจิตใจก็เป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก จิตใจที่เข้มแข็งและมีความเชื่อมั่น ย่อมจะมีพลังในการต่อสู้สูง ความศรัทธาเชื่อมั่นในระบบการปกครองและผู้นำ ย่อมทำให้ความร่วมมือในการที่จะต่อสู้เพื่อรักษาระบบการปกครองนั้นไว้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำอย่างไรจึงจะให้ประชาชนชาวไทยเกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาในระบบการปกครองและผู้นำของไทย บัดนี้ทางผู้นำของไทยคือ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้พยายามหาวิธีการต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา เพราะตัวผู้นำเองก็เชื่อว่าคนไทยในยุคนั้น เกิดความเชื่อและมอบความไว้วางใจให้กับท่านผู้นำเป็นผู้ปฏิบัติการในทางการเมืองแต่เพียงผู้เดียวแล้ว ความสงบเรียบร้อยภายในประเทศก็จะบังเกิดขึ้น คือว่าต่างคน ต่างคิด ต่างทำ ซึ่งอาจจะเป็นช่องทางให้ฝ่ายข้าศึกศัตรูบ่อน

¹หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที 8 เมษายน พ.ศ. 2485 หน้า 12

²ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 9 ประจำเดือนกันยายน พ.ศ. 2485

ทำลายไทยลงได้ ดังนั้น จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีจึงได้ใช้สื่อมวลชนทางวิทยุกระจายเสียง และหนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือในการสร้างความรู้สึก "เชื่อผู้นำทำให้ชาติพ้นภัย" โดยการให้หนังสือพิมพ์ทุกฉบับทุก ๆ วันลงคำขวัญต่าง ๆ กัน บนหน้าแรกของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น ๆ ที่แสดงถึงการยอมรับการกระทำทุก ๆ อย่างของท่านผู้นำว่า

หนังสือพิมพ์ประชาชาติ	ใช้คำขวัญว่า	เชื่อผู้นำทำให้ชาติพ้นภัย
หนังสือพิมพ์สุภาพบุรุษ	ใช้คำขวัญว่า	เชื่อมั่นในท่านผู้นำชาติจะปลอดภัย
หนังสือพิมพ์ศรีกรุง	ใช้คำขวัญว่า	เชื่อพิบูลสงครามชาติไม่แตกสลาย
หนังสือพิมพ์ประชามิตร	ใช้คำขวัญว่า	เชื่อพิบูลสงครามชาติปลอดภัย
หนังสือพิมพ์ไทยราษฎร์	ใช้คำขวัญว่า	เชื่อพิบูลสงครามชาติไม่แตกแยก
หนังสือพิมพ์ข่าวภาพ	ใช้คำขวัญว่า	เชื่อและตามผู้นำชาติจะสวัสดิ์
หนังสือพิมพ์สุวันนภูมิ	ใช้คำขวัญว่า	ความปลอดภัยของชาติอยู่ที่เชื่อผู้นำ
หนังสือพิมพ์ประชาชาติ	ใช้คำขวัญว่า	ความปลอดภัยของชาติอยู่ที่เชื่อและ ทำตามท่านพิบูลสงคราม
หนังสือข่าวโฆษณาการ	ใช้คำขวัญว่า	เชื่อท่านผู้นำไว้ ชาติที่รักจักได้ ปลอดภัยแน่นอน

ฯลฯ

หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ 9 เมษายน พ.ศ. 2485 ได้เขียนบทความเรื่อง "ท่านพี่น้องผู้ร่วมชีวิตจิตใจทั้งหลาย" เพื่อเชิญชวนให้ประชาชนเชื่อฟังและปฏิบัติตามท่านผู้นำว่า

"ขณะนี้สถานการณ์ของประเทศชาติกำลังอยู่ในภาวะคับขันขอให้พี่น้องจงเชื่อฟัง และทำตามรัฐบาลทุกประการ โดยเฉพาะขอให้ฝากความไว้วางใจต่อท่านนายกรัฐมนตรี จอมพล ป. พิบูลสงคราม ท่านผู้นำ

ของเรา ซึ่งท่านผู้เดียวที่จะนำประเทศชาติ และพี่น้องทั้งหลายพ้นจาก
อุปสรรคทั้งมวล ไปสู่ความวัฒนาถาวรรุ่งเรืองสืบไป"¹
ส่วนหนังสือพิมพ์นิกรนั้น ได้เขียนไว้ในหน้าแรกของทุกวันว่า

"พี่น้องสกุลไทยทั้งหลาย จงจดจำและระลึกอยู่เสมอว่า ประ
เทศชาติของเราอยู่ในสงคราม จงช่วยกันละทิ้งทุกสิ่งทุกอย่าง ที่จะทำ
ให้ชาติเสื่อมเสียและแตกสลาย หันหน้ามารวมกัน ประกอบกิจการ
เพื่อชาติที่รักของเราอย่างเต็มกำลัง และช่วยกันสนับสนุนตามท่านผู้นำ
ทุกอย่าง หย่าไค้สะอึกจ้วงหะเลยเป็นอันขาด ถ้าทำเช่นนั้นได้ ชาติ
จะปลอดภัย และตัวท่านก็จะปลอดภัยยิ่งขึ้นตลอดไป"²

สำหรับทางวิทยุกระจายเสียงของกรมโฆษณาการนั้น ก็ได้ใช้รายการสนทนา
ระหว่างนายมัน ชูชาติ กับนายคง รักไทย พูดเร้าใจประชาชนให้เชื่อ และตามท่าน
ผู้นำ เช่น บทสนทนาในวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2485 นายมัน ก็ได้กล่าวว่า "ขอ
อย่างเดียว ไทยต้องรักชาติ และอย่าทำลายผู้นำไทย"³ แม้แต่เพลงในสมัยนั้นก็ยังมี
เพลง "เชื่อผู้นำ"⁴ จอมพล ป. พิบูลสงครามเอง ในนามปากกาว่า "สาบักคีไทย"
ได้เขียนบทความเรื่อง "ราพึงถึงอิตาลี" ชักชวนให้คนไทยปฏิบัติตามท่านผู้นำว่า

¹หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2485 หน้า 4

²หนังสือพิมพ์นิกร ฉบับประจำวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2486 หน้า 1

³ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2485
หน้า 227

⁴ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 5 ประจำเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2485
หน้า 715 - 716

"เมื่อวานนี้ตรงกับ 10 กันยายน พ.ศ. 2486 ฉันเพิ่งได้รับข่าวอันแน่นอนเกี่ยวกับประเทศอิตาลีโดยอ้อมผ่านแก๊งกริด อเมริกา และยอมทำสัญญาสงบศึกโดยไม่มีเงื่อนไข . . . ข้าพเจ้าเศร้าโศกของการไม่ว่าอะไรต่อกัน อิตาลีกลายเป็นสนามรบระหว่างเยอรมันกับฝ่ายอังกฤษ สหรัฐอเมริกา . . . ฉันขออ้อนวอนสักการะคุณพระสรีรัตนตรัย ได้ปกป้องรักษาให้ชาติไทยอันเป็นที่รักยิ่งของเรา จงห่างพ้นจากโรคภัยที่กำลังเป็นภัยแก่อิตาลีเวลานี้ด้วยเถิด ขอให้ความอันศักดิ์สิทธิ์ที่เราพร่ำรำพันกันมานาน คือว่าอะไรก็ตามกัน และตามผู้นำนี้ จะมีอำนาจยิ่งใหญ่เหนือกว่ายอมแพ้โดยไม่มีเงื่อนไขนั้นหย่างเด็ดขาด..."¹

จากการกระทำดังกล่าวมาทั้งหมดนี้ ได้ทำให้เมืองไทยในยุคนั้นได้ชื่อว่า "ยุคเชื่อนำพาให้ชาติพ้นภัย" และคนไทยส่วนใหญ่ก็ได้ปฏิบัติตามท่านผู้นำกันจริง ๆ แม้จะเป็นช่วงเวลาสั้น ๆ ก็ตาม ดังเราจะเห็นได้จากการที่ทหารในแนวหน้าคนหนึ่งได้เขียนบทความเรื่อง "คำขอร้อง" มาถึงคนที่อยู่ในแนวหลังว่า

"ขอร้องให้เพื่อนภายในทุกคนจงใจเกรงและตามผู้นำไปทุกทางเถิด เพื่อประเทศชาติอันเป็นที่รักของพวกเขาและของพวกเขาฉัน การเชื่อและตามท่านผู้นำนั้น แม้จะเกิดความยากลำบากขึ้นบ้างเพราะเป็นสิ่งที่ไม่เคย ก็ขอให้พวกเขานึกว่าพวกฉันในสนามรบนั้นลำบากกว่าท่านยังทนได้ และยังมีจิตใจที่จะปฏิบัติตามผู้นำปรารภกันอีกทุกทางด้วย"²

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 9 ประจำเดือนกันยายน พ.ศ. 2486

² หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2485 หน้า 5

การเคารพนับถือท่านผู้น่ามีมากถึงขนาดที่การชักชวนให้ทุกครัวเรือนมีรูปนายกรัฐมนตรื
เพื่อให้ราษฎรรู้จัก ในประชาชนในโรงละครและโรงมหรสพเคารพรูปของจอมพล ป.
พิบูลสงคราม ท่านผู้น่า และบรรเลงเพลงมหาฤกษ์มหาชัย ให้รวมใจกันชักธงชาติใน
วาระดิถีคล้ายวันเกิดของ พล. ท่าน นายกรัฐมนตรี พอถึงวาระวันคล้ายวันเกิด
บรรดาหนังสือพิมพ์ทุกฉบับจะพร้อมใจกันลงข่าวสดุดีในหน้าแรกเต็มทั้งหน้า รวมไปถึง
หน้าในอีกหลายหน้า ข้าราชการในกระทรวงต่าง ๆ ก็ได้พร้อมใจกันส่งสาส์นมาอวย
พรอย่างมากมาย¹ ปวงชนชาวไทยในสมัยนั้นมักกล่าวติดปากว่า "ท่านผู้น่าไปทาง
ไหน ฉันจะตามไปคอย ขอรวมบุญค่าชูช่วย ท่านผู้น่าชาติไทย" ด้วยความหวังและ
ศรัทธาในตัวท่านผู้น่า นายเคน กิติโยชิซาวา เอกอัครราชทูตพิเศษประจำอินโดจีน
โคกลาวสรรเสริญจอมพล ป. พิบูลสงคราม ท่านผู้น่าของไทยว่า

"ประเทศไทยภายใต้การนำของ พล. ท่านจอมพล ป. พิบูล
สงคราม นั้น ไกลก้าวหน้าไปไม่น้อย ทั้งนี้เพราะท่านผู้น่าของชาติ
ไทยเป็นผู้ที่เข้มแข็งเฉลียวฉลาด และสามารถผู้หนึ่ง ทั้งเป็นที่แน
นอนว่าท่านผู้น่าของไทยผู้นี้ คงจะได้นำไทยให้ก้าวหน้าต่อไปอีกไกล
มาก เป็นที่หวังว่างานใหญ่ของไทย คงจะได้นำสำเร็จลงไปด้วยดีใน
อนาคต"²

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 7 ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2486
หน้า 615 - 617

² หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2485 หน้า 3

นโยบายส่งเสริมให้ประชาชนเชื่อนำทำให้ชาติพ้นภัยนี้ ถ้าพิจารณาให้ดีแล้ว ก็จะทำให้ประชาชนและเหมาะสมกับการบ้านเมืองในขณะนั้นเป็นอย่างดี เพราะในขณะนั้นบ้านเมืองกำลังวุ่นวาย การที่จะปล่อยให้คนไทยต่างคนต่างกด ต่ำ ทำ ย่อมเป็นอันตรายมากกว่า แต่วิธีการต่างให้เกิดความเชื่อในตัวของท่านผู้นำนั้นบางครั้งก็เกินเลยขอบเขตไป จนทำให้คนบางคนเกิดความหวั่นไหวและไม่พอใจในท่านผู้นำ เช่น การที่ให้ทำรูปไก่*กางปีกไว้ตามที่ต่าง ๆ ในทำเนียบสำนักก็ชัย ด้วยการแกะสลักไว้ตามเก้าอี้ ความประหลาดต่าง และทาบรั้ว¹ การที่ไม่ประชาชนในโรงละครและโรงมหรสพเคารพรูปของท่านผู้นำ การให้ประชาชนชักธงชาติในวันระกิดวันคล้ายวันเกิดของท่านผู้นำเพราะดูเหมือนกับว่า "ชาติก็ผู้นำ หรือผู้นำคือชาติ" ไป และในขณะนั้นไทยก็มีพระมหากษัตริย์ปกครองอยู่ ก็สมเด็จพะเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล สมควรที่คนไทยจ. ใ้ถวายความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์พระมหากษัตริย์ของคนในโรงละคร และโรงมหรสพยิ่งกว่าเคารพรูปของท่านผู้นำเสียอีก

5.1.9 การปลุกใจให้ประชาชนรักชาติและเกิดความรัก

ความรักชาติและความสำนึกของคนไทยก็เป็ความจริงที่ว่ากัฏฉกประการหนึ่งที่จะนำประเทศไทยไปสู่ความอยู่รอดปลอดภัยได้ ดังนั้นเพื่อที่จะกระตุ้นและปลุกใจให้คนไทยมีความรักชาติและความสำนึกกันมากขึ้น เพื่อความอยู่รอดของชาติ จอมพล ป. พิบูลสงครามนายกรัฐมนตรีก็ได้ใช้สื่อมวลชนทางวิทยุกระจายเสียงและหนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือในการสร้างความรู้สึก "รักชาติ" อีกเช่นกัน โดยจอมพล ป. พิบูลสงคราม

* จอมพล ป. พิบูลสงคราม ถือเอาไก่และสีเขียวเป็นสัญลักษณ์ประจำตัว เพราะเกิดปีระกา วันพุธ

¹ แถบสุข นุ่มนนท์ "เมืองไทยยุคเวือนำ" วารสารธรรมศาสตร์ หน้า 124

เอง ในนามปากกาของ "สามัคคีชัย" "ออกโก" "2175" "ลูกสาวคิตไทย"
 "สาวคิตไทย" "แจ้สาย" ฯ ได้เขียนบทความปลุกใจให้คนไทยรักชาติลงในหนังสือ
 พิมพ์เป็นประจำ เช่น "ไทยอยู่กู้ฟ้าเพราะอะไร" "ไทยจะร่ำรวยเพราะอะไร"
 "ชาติไทยไต่ลวดข้ามเหวไค้" ¹ และในบทความเรื่อง "ไกรจะชนะสงครามคราวนี้"
 สามัคคีไทยก็ได้กล่าวปลุกใจให้คนไทยเชื่อมั่นในชัยชนะของไทยและฝ่ายอักษะ ว่า

"... บ๊ยะไรบ้างที่อังกฤกรับชนะ มีแล้วรับแล้วแท้ ... ส่วน
 ฝ่ายอักษะมีสมบัติภาพลักษณ์ชนะด้วยคุณภาพ และจำนวนก็มากกว่า จึงไล่
 อังกฤกรไปได้ทุกแห่งหน ถึงกล่าวแบบนี้ฉันจึงคิดว่า ไกรจะชนะสงคราม
 คราวนี้ไม่ได้นอกจากฝ่ายอักษะประเทส" ²

บทความปลุกใจฉบับนี้ทำให้คนไทยเกิดความมั่นใจและภูมิใจในชาติของคนที่ได้เข้าร่วมมือ
 กับฝ่ายอักษะ และเกิดกำลังใจที่จะสามัคคีกันทำการรบป้องกันประเทศและรักษาความ
 สงบภายในต่อไป ด้วยความหวังในขั้นสุดท้ายว่าไทยและพันธมิตรของไทยจะคงเป็น
 ผู้ชนะ แล้วไทยจะไ้รับผลประโยชน์ตอบแทนในการสงครามครั้งนี้เป็นดินแดน ทรัพย์สิน
 สิ้น และเกียรติยศ ในบทความเรื่อง "ความรักของสามัคคีไทย" สาวคิตไทยได้ขอ
 ให้คนไทยรักตัวเองก่อน แล้วรักปู่ย่าตายาย รักเมียรักลูกและรักอาชีพ มีความขยัน
 หมั่นเพียรในการทำมาหากินก็เท่ากับว่าได้รักชาติไทยแล้ว ³ นอกจากนี้แล้วท่านผู้นำ

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 9 ประจำเดือนกันยายน พ.ศ. 2485

หน้า 1357 - 1369

² ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 7 ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2486

หน้า 652 - 655

³ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 9 ประจำเดือน กันยายน พ.ศ. 2486

หน้า 864

จอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็ได้แต่งคำขวัญเพื่อปลุกใจคนไทยให้มีความรักชาติและความ
สามัคคีกันอีกด้วย คำขวัญของท่านที่ต่าง ๆ กัน เช่น "คนไม่รักชาติ ก็คนที่เกิดมา
รักโลก" "เป็นไทยทั้งนิยบไทย" "เป็นไทยบำรุงสินค้าไทย" "ไทยทำ ไทยใช้
เท่ากับไทยช่วยไทย" ความรักชาติไทยของคนไทยในสมัยนั้นดูเหมือนจะมีอย่างมากมาย
จนแม้แต่ชื่ออาหารบางชนิดก็ยังบ่งบอกถึงความเป็นไทยที่ไม่ยอมเป็นอื่น เช่น มี "แกง
ไทย นิยมไทย"¹

การปลุกใจคนไทยให้รักชาติอีกแบบหนึ่งที่รัฐบาลได้นำมาใช้ก็คือ วิธีปลุกใจ
ด้วยเพลงบทละครอิงประวัติศาสตร์ ซึ่งจะเตือนคนไทยมิให้ประมาทและให้มีความ
สามัคคีต่อกัน หลวงวิจิตรวาทการได้เป็นผู้ประพันธ์บทเพลงและบทละครเหล่านี้ไว้มาก
มาย อาทิเช่น บทละครเรื่องเลือดสุพรรณ พระราชนิพนธ์ พระเจ้ากรุงธน ก็กตกลาง
น่านเจ้า อนุสาวรีย์ไทย ฯ ส่วนบทเพลงนั้นได้แก่ เพลงต้นเถิดชาวไทย เลือดไทย
ดีไทย แผลงไทย รักไทย รวมไทย จักรไทย ไทยช่วยไทย ไทยไม่ท้อลายไทย
รักดีไทย เทิดไทย² ฯ การปลุกใจคนไทยให้รักชาติ เกิดความสามัคคี เพื่อเป็น
กำลัง ในการป้องกันประเทศและรักษาความสงบภายในนี้ ได้รับความร่วมมือเป็น
อย่างดียิ่งจากหนังสือพิมพ์รายฉบับ เช่น หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ได้ลงบทความปลุกใจคน
ไทยแทบทุกวันในเรื่องต่าง ๆ กัน เช่น ทางสู้ศึก, ไทยต้องชนะ, เกียรติของชาติ
ยามศึก, ชาวไทยจงมั่นใจในชัยชนะ³ ฯ เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้แต่นวนิยายที่นำมา

¹หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันขึ้นที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2485 หน้า 7

²ข่าวโฆษณาการ ปีที่ ๖ ฉบับที่ 5 ประจำเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2485

หน้า 715 - 716

³หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันขึ้นที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2485 หน้า 4

ลงในหนังสือพิมพ์ในระยะนี้ ก็มักจะเป็นเรื่องปลุกใจเช่นกัน ได้แก่เรื่อง "กู้แผ่นดิน" ของ อ. บัณฑิต ซึ่งนำมาลงในหนังสือพิมพ์นิกร¹ บทความ นวนิยายที่กล่าวขานนี้ได้แพร่หลายไปทั่วแทบทุกส่วนของประเทศ แม้แต่ในตำบลเล็ก ๆ ที่ห่างไกลออกไปเพราะนายกรัชมงคลได้ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามชนบทมอบรับหนังสือพิมพ์รายวันแทบทุกฉบับ เช่น ศรีกรุง ไทยราษฎร์ นักร สุภาพสกริ ประมวลวัน ประชาชาติ ฯ ไปอ่านเพื่อจะได้ทราบเหตุการณ์ความเป็นไปต่าง ๆ ในขณะนั้น ตลอดจนข่าวสารของทางราชการและอื่น ๆ ซึ่งนับได้ว่าเป็นนโยบายที่เฉียบแหลมมาก²

ส่วนทางวิทยุกระจายเสียงของกรมโฆษณาการนั้น ก็ได้ใช้รายการสนทนา ระหว่างนายมัน ชูชาติ กับนายกอง รักไทย พุฒปลุกใจให้ประชาชนเกิดความรักชาติ และความสามัคคีอยู่ตลอดเวลา การสนทนาภายในเรื่องนี้ได้แพร่หลายไปทั่วประเทศเช่นกัน เพราะทางกระทรวงมหาดไทยได้สั่งให้สถานที่ราชการ สถานีตำรวจทุกแห่งที่เป็กรื่องรับวิทยุได้ติดตั้งเครื่องรับวิทยุไว้ในที่อันสมควร เพื่อให้ประชาชนได้รับฟังโดยทั่วถึงกัน³

การสร้างความรักชาติให้เกิดขึ้นในตัวของท่านผู้นำ และการกระตุ้นให้คนไทยเกิดความรักชาติ และความสามัคคีนี้ นับว่าได้ผลเป็นอย่างดี ดังที่เราจะเห็นได้จาก การที่คนไทยเป็นส่วนใหญ่ให้ความศรัทธาในตัวของท่านผู้นำและได้ให้ความร่วมมือใน

¹หนังสือพิมพ์นิกร ฉบับประจำวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2486 หน้า 4

²ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 6 ประจำเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2486
หน้า 486 - 489

³ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 9 ประจำเดือนกันยายน พ.ศ. 2485
หน้า 1346

การดำเนินนโยบายป้องกันและรักษาความสงบภายในประเทศเป็นอย่างบาก เช่น ในวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2485 ประชาชนชาวไทย อินเดีย จีน พม่า บรูไน และ บาลายู ในจังหวัดพระนคร ธนบุรี ใกล้เคียง จีน พม่า บรูไน และ บาลายู ในจังหวัดพระนคร ธนบุรี ได้พากันเดินขบวนประกอบถวายแด่ดวงและป้าย โขนตา มีจำนวนถึง 5,000 คน นำเงินมาขอได้ทางราชการ เพื่อสับสนุนช่วยเหลือราชการทหาร พร้อมถวายแด่ความงานที่จะสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลทุกวิถีทาง¹ และเนื่องในวาระคล้ายวันเกิดของนายกรัฐมนตรี คือวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2485 ข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน ในจังหวัดต่าง ๆ ก็ได้ร่วมกันบริจาคเงิน จัดซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ต่าง ๆ มอบให้เป็นของขวัญ ซึ่งท่านนายกรัฐมนตรีก็ได้นำมาใช้ในการป้องกันและรักษาความสงบภายในประเทศ เช่น

- กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล อาเภอสตรีสมบูรณ์ จังหวัดสุรินทร์ ได้มอบปืนกลเบาให้ 1 กระบอก ราคา 1,444.86 บาท
- คณะครูในจังหวัดสุรินทร์ได้มอบปืนกลหนักให้ 1 กระบอก ราคา 2,118.04 บาท²
- พ่อค้าประชาชนตามจังหวัดต่าง ๆ ได้มอบเงินเป็นของขวัญ เป็นจำนวนทั้งสิ้น 270,925.00 บาท³

ฯ ล ฯ

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2485 หน้า 184 - 185

² ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 7 ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2485 หน้า 964 - 967

³ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2485 หน้า 1.

การปลุกใจให้คนไทยรักชาติ หรือให้คนไทยมีความรู้สึกชาตินิยมในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม นั้น ได้รับการกล่าวขวัญถึงอย่างกว้างขวางมาก นายท่านได้อธิบายไว้ว่า เนื่องจากจอมพล ป. พิบูลสงคราม ไม่สามารถจะบริหารประเทศให้เป็นไปอย่างที่ใจต้องการได้ในสภาผู้แทนราษฎร คือเป็นการจับกุม ชังนักการเมือง ปลกครองด้วยลัทธิฟาสซิสต์แทนระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น จอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงได้พยายามที่จะนำนโยบายชาตินิยมมาใช้กับประเทศไทยเพื่อเบี่ยงเบนความสนใจของชาวไทย จากเรื่องการบริหารของผู้ปกครองไปให้หันไปมองผลประโยชน์ร่วมกันของชาติที่จะแสวงหาได้จากนอกประเทศแทน ซึ่งเท่ากับว่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม ใช้นโยบายชาตินิยมเพื่อการรุกรานประเทศเพื่อนบ้านนั่นเอง เช่น ไบรuti สงครามอินโดจีน เป็นต้น ความกึกก้องความเชื่อในลักษณะนี้ก็อาจจะมีส่วนถูกต้องอยู่บ้าง แต่ในความกึกก้องเชื่อของผู้เขียนนับเห็นว่า "ความเป็นชาตินิยม" ของไทยไม่สมควรจะถูกนำมาใช้เพื่อการรุกรานประเทศเพื่อนบ้านหรือประเทศอื่น ๆ และไปสมควรที่จะถูกนำมาเป็นเครื่องบีบบังคับเบี่ยงเบนความสนใจของประชาชน จากเรื่องการบริหารประเทศของผู้ปกครองไม่ก็ ให้มาสู่การคำนึงถึงแต่ผลประโยชน์ของชาติร่วมกันเท่านั้น ไม่สมควรถูกนำมาใช้เพื่อส่งเสริมขบวนการ วิทยุ และอำนาจ วาสนาของบางคน แต่เห็นควมในการที่จะนำความเป็นชาตินิยมของไทยมาใช้ในการป้องกันประเทศทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านวัฒนธรรม หรือเศรษฐกิจก็ตาม ดังเช่นที่ผู้เขียนเคยกล่าวไว้ครั้งหนึ่งแล้วว่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ใช้ความเป็นชาตินิยมในวัฒนธรรมไทยมาต่อต้านวัฒนธรรมญี่ปุ่น แต่เนื่องจากการที่ผู้คนไม่เข้าใจ จึงไปทราบวาทะไมไทยจะต้องทำอย่างนั้น อย่างนี้ เช่น ในการปรับปรุงภาษาไทยใหม่ในขณะนั้น เป็นต้น นอกจากนี้แล้วสิ่งที่ผู้เขียนเห็นว่าสำคัญที่สุดก็คือควรใช้นโยบายชาตินิยมเพื่อป้องกันประเทศให้พ้นจากการรุกรานของชาติอื่น และรักษาความสงบภายในประเทศด้วย รวมทั้งการสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง ซึ่งผู้เขียนก็ได้พิจารณาเห็นแล้วว่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ใช้อยู่ในขณะนั้น แต่ถึงที่เคยกล่าวมาแล้ว ไขว่การสร้างความ

ศรัทธาในตัวของท่านผู้นำ หรือการปลุกใจให้คนไทยรักชาติ ตามหลักการก็ล้วนแล้ว
แต่ก็ทั้งสิ้น แต่เมื่อถึงเวลาปฏิบัติเข้าจริง ๆ แล้วจะเห็นว่า นโยบายชาตินิยมนั้น
บางครั้งก็แสดงออกอย่างไม่เหมาะสม กลายเป็นที่ตกลงขมขັນไปก็มี เช่น การที่ผู้แทน
ราษฎรบางคนถึงกับขบถกบฏเพื่อหลีกเลี่ยงการไต่สวน ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ดีจาก
ต่างประเทศ¹ หรือการที่ให้เลิกเครื่องดนตรีที่ไปชั้ของไทย เช่น กลองยาว, ซออู้
มอญ ซึ่งทุกยุคต่างก็เล็งเห็นว่า เป็นเรื่องที่ไปสมควร และไม่จำเป็นที่จะควรกระทำ
เช่นนั้น

5.1.10 การสอนวิธีป้องกันตนเองและทรัพย์สินเมื่อถูกโจมตีทางอากาศ

ในตอนปลายปี พ.ศ. 2486 ต้นปี พ.ศ. 2487 สงครามก็ได้ทวีความรุนแรง
ยิ่งขึ้น ฝ่ายสัมพันธมิตรได้ส่งเครื่องบินเข้ามาทำการทิ้งระเบิดโจมตียุทธศาสตร์
ที่สำคัญของไทยแทบทุกแห่ง เช่น สนามบิน สถานีรถไฟ ฯ จังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง
เวียงจันทน์ ฯ โดยการทิ้งระเบิดไว้ ระเบิดเพลิง และระเบิดทำลาย ลงมา
ทำลายสนามบินแทบทุกแห่งของไทย เฉพาะในเดือนวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2487 นั้น
เครื่องบินของฝ่ายสัมพันธมิตรได้ทิ้งระเบิดลงทำลายโรงทหาร โรงงานสร้างอาวุธ
ของไทยเสียหายเป็นจำนวนมาก และทำให้ทหารไทยและครอบครัวเสียชีวิตเป็นจำนวน
มากเช่นเดียวกัน² ทุกครั้งที่เครื่องบินฝ่ายสัมพันธมิตรได้เข้ามาทำการโจมตีนี้ ทางฝ่าย

¹อุบล จิระสวัสดิ์ สถานะทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ
ไทยในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 214

²หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับประจำวันวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2487
หน้า 1, 3

ไทยก็ได้ใช้ปืนต่อสู้อากาศยานทำการยิงขับไล่อุตลอดเวลา ทางรัฐบาลได้หาวิธีการต่าง ๆ ที่จะป้องกันการเข้ามาโจมตีของฝ่ายสัมพันธมิตร เช่น ได้ประกาศควบคุมแสงไฟให้เข้มงวดกว่าเดิมขึ้นไปอีก โดยใช้ไฟสว่างไฟที่มีกำลังส่องสว่างได้ไม่เกิน 15 กำลังแสงเดียว โดยมีกรอบปิดแสงไฟตามกฎหมายกระทรวงกลาโหม เพื่อเป็นการป้องกันมิให้แสงไฟเล็ดลอดออกไปจนฝ่ายสัมพันธมิตรสังเกตได้ แล้วจะเข้าทำการโจมตีทางอากาศ¹ และเพื่อความพร้อมเพรียง รวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์ในเมื่อฝ่ายสัมพันธมิตรได้บินเข้ามาทำการโจมตีนั้น ทางเทศบาลนครกรุงเทพฯ สนบุรี ก็ได้ทำการซ้อมการป้องกันภัยทางอากาศให้กับประชาชนและเจ้าหน้าที่ของตนเองด้วย² พร้อมกันนี้ทางกรม ป.ท.อ. ได้ให้คำแนะนำแก่ประชาชนให้รู้จักวิธีป้องกันลูกระเบิดเพลิง³ และเชื่อเป็นการสงวนยุทธปัจจัยทั้งหมดที่มีอยู่ให้ปลอดภัยจากการโจมตีทางอากาศของฝ่ายสัมพันธมิตร ทางกระทรวงกลาโหมจึงได้มีคำสั่งออกบอว่าให้ผู้บังคับบัญชาหน่วยทหารต่าง ๆ ต้องปฏิบัติตามนี้คือ

1. อาวุธยุทโธปกรณ์ ยานพาหนะ และน้ำมันเชื้อเพลิง ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ให้พยายามแยกเก็บให้มีระยะห่างเพียงพอที่จะไม่เป็นอันตรายพร้อมกัน แต่คงอยู่ในความสามารถที่จะระวังรักษาไม่ให้นาย

2. ที่เก็บสิ่งของทุกชิ้นที่ระบุไว้ในข้อ 1 ให้พยายามจัดทำที่ป้องกันเพลิงจู่ระเบิด และกระสุนปืนกลอากาศ และทำการพรางทวย

3. ยานพาหนะที่ไม่ได้เก็บอยู่กับที่ และใบมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะเคลื่อนที่ในขณะที่มีสัญญาณอันตราย หรืออาจเกิดอันตรายจากเครื่องบินข้าศึกที่กำลังปฏิบัติการ

¹หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับประจำวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2487 หน้า 1

²หนังสือพิมพ์กสิกร ฉบับประจำวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2486 หน้า 1

³หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับประจำวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2487 หน้า 1

อยู่ให้หลบซ่อนกำบังก่อภูมิประเทศโดยคาน และให้อยู่ห่างกันเพียงพอที่จะไปเป็นอันตราย
โคครอบกัน¹

ในกรณีที่มีการสื่อสารและการติดต่อทั่วประเทศอาจถูกตัด ภาหรือหยุดชะงักลง
ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้นแล้ว จังหวัดต่าง ๆ ในส่วนภูมิภาคก็ไม่ว่าจะติดต่อถึงคำสั่งของรัฐบาล
ได้ และต่างก็ไม่ทราบว่าจะฟังคำสั่งของใคร ซึ่งจะหาความอดทนมาสู่ข้าราชการ
และประชาชนในจังหวัดนั้น ๆ ฉะนั้นรัฐบาลจึงเห็นสมควรมอบอำนาจสิทธิขาดให้แก่บรรดา
ข้าหลวงตรวจการกระทรวงมหาดไทยภาค และข้าหลวงประจำจังหวัดดังต่อไปนี้คือ

1. ในกรณีที่มีการยุทโธปกรณ์ทางอากาศภายในประเทศ เป็นเหตุให้การสื่อสาร
หรือการติดต่อระหว่างภาค หรือระหว่างจังหวัดกับที่ตั้งของรัฐบาลได้ขาดลง ให้ข้า
หลวงตรวจการมหาดไทยภาค มีอำนาจสิทธิขาดที่จะวินิจฉัยและสั่งการใด ๆ ได้ทั้งสิ้น
โดยยึดถือนโยบายใหญ่ที่ได้รับทราบไปจากรัฐบาล ให้ข้าราชการพลเรือนทุกแผนกและ
ทุกหน่วยราชการฟังคำสั่งข้าหลวงตรวจการกระทรวงมหาดไทยภาค

2. ในกรณีดังกล่าวในข้อ (1) เป็นเหตุให้การสื่อสารหรือการติดต่อของ
จังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง หรือหลายจังหวัดภายในภาคใดภาคหนึ่งได้ขาดลง และไปไม่สามารถ
ติดต่อกับรัฐบาลหรือข้าหลวงตรวจการมหาดไทยภาคได้ ให้ข้าหลวงประจำจังหวัดมี
อำนาจหน้าที่เช่นข้าหลวงตรวจการมหาดไทยภาค ดังที่ได้มอบให้ในข้อ (1) เฉพาะ
ในเขต จังหวัดนั้น ๆ²

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:1 (8)
คำสั่งแบบทั่วไป ประกาศแจ้งความจากกองทัพอากาศ 2488

² ก.

รัฐบาลได้แนะนำให้ราษฎรรู้จักวิธีป้องกันมิให้น้ำประปาและไฟฟ้าขาดแคลนลง เนื่องภัยทางอากาศ หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ได้ชักชวนประชาชนให้ระมัดระวังในการที่จะถูกโจรภัยทางอากาศว่า

"พี่น้องทั้งหลาย วันที่ 25 มกราคม เป็นวันที่ประเทศไทย ประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ฉะนั้นกรุงเทพ-ธนบุรี อาจถูกโจมตีเป็นทางแค้นอย่างหนักก็ได้ สมควรพวกเราจะได้ระมัดระวังตัว โดยอพยพออกไปนอกชุมชนบนเสีย"¹

ส่วนหนังสือพิมพ์นิกรได้เสนอบทความเรื่อง "การเตรียมพร้อม" เพื่อให้ราษฎรได้เตรียมการต่อสู้กับภัยทางอากาศว่า

"เราใคร่ขอวิงวอนพี่น้องร่วมชาติของเราอีกครึ่งหนึ่ง ให้บันดาผู้ที่ไม่มีกิจธุระจำเป็นจะอยู่ในเขตชุมชนชน โดยเฉพาหย่างยิ่งไยพระนคร โปรดอพยพออกไปเสียจากเขตอันตรายเหล่านี้ ผู้ที่จำเป็นจะต้องอยู่ ก็ขอให้อยู่ในลักษณะเตรียมพร้อมทุกหย่าง ที่จะต่อสู้กับภัยทางอากาศ..."²

5.1.11 การปิดโรงเรียนและการป้องกันชุมชนนิยสถาน

เมื่อการโจมตีทางอากาศได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นและมากขึ้น ทางกระทรวงศึกษาธิการก็ได้มีคำสั่งให้โรงเรียนของรัฐบาลทุกแห่ง รวมทั้งโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา การสอนตั้งแต่วันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2486 เป็นต้นไป³ กรมศาสนาในกระทรวง

¹หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับประจำวันวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2487 หน้า 1

²หนังสือพิมพ์นิกร ฉบับประจำวันวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2486 หน้า 1

³หนังสือพิมพ์นิกร ฉบับประจำวันวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2486 หน้า 1

กิจการใดมีหนังสือเวียนแจ้งไปยังเจ้าอาวาสต่าง ๆ ให้เตรียมการอพยพวัตถุสิ่งของ เช่น พระพุทธรูปขนาดเล็ก ๆ ตลอดจนศาสนสมบัติอันสะดวกแก่การโยกย้ายไว้ให้พร้อมสรรพ เพื่อสะดวกในการขนย้าย เมื่อทางราชการได้มีคำสั่งเวียน ก็ปฏิบัติได้ทุกโอกาส สำหรับปูชนียสถานหรือพระพุทธรูปขนาดใหญ่ที่ไม่อาจรื้อถอนไปอยู่ที่ปลอดภัยได้นั้น ก็ให้จัดการป้องกันไว้ให้แข็งแรง โดยจัดการพรางไว้เฉยให้มิดชิด ส่วนพระพุทธรูปก็ให้หากระสอบทรายทั้งป้องกันโดยล้อมรอบ จนเป็นที่มั่นใจว่าจะมิได้รับความเสียหายอันอาจจะเกิดจากสะเก็ดระเบิดได้ ปูชนียสถานเช่น ภูเขาทอง หรือพระปฐมเจดีย์ ก็ให้พรางไฟด้วย¹

5.1.12 การปราบปรามโจรผู้ร้ายที่ไ้กระทำการในขณะที่มีการโจมตีทางอากาศ

เป็นที่น่าสังเกตเป็นอย่างมากเมื่อปรากฏว่า ในขณะที่คนไทยกลุ่มหนึ่งได้ชุมนุมรวมตัวอยู่กับการหลบหนีอันตรายที่เกิดจากการโจมตีทางอากาศอยู่นั้น ได้มีคนไทยอีกกลุ่มหนึ่งฉวยโอกาสเข้าทำการลักขโมยฉกชิงวิ่งราวทรัพย์สินต่าง ๆ รวมทั้งปล้น ฆ่า บุกรุกเหล่านี้ควย ทางรัฐบาลได้ตระหนักถึงภัยนี้เป็นอย่างดี จึงได้พยายามป้องกันมิให้เกิดขึ้นเป็นการซ้ำเติมผู้เคราะห์ร้ายเหล่านั้นอีก โดยการที่กรมตำรวจได้ประกาศรับสมัครตำรวจอาสา เข้ามาทำการรักษาความสงบและปราบปรามจับกุมผู้ร้ายที่ไ้กระทำการในขณะที่มีการโจมตีทางอากาศแล้ว พร้อมทั้งได้มีการระบุโทษไว้ว่า การโจรกรรมในยามมีภัยทางอากาศนั้น มีควมผิดถึงขั้นถูกประหารชีวิต²

¹หนังสือพิมพ์นิกร ฉบับประจำวันที 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2486 หน้า 8

²หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับประจำวันที 13 มกราคม พ.ศ. 2487 หน้า 1

5.1.13 การสงเคราะห์ผู้ประสบภัยทางอากาศ

กองอำนวยการสงเคราะห์ผู้ประสบภัยทางอากาศ ได้ให้การสงเคราะห์แก่ผู้ประสบภัยทางอากาศอยู่ตลอดเวลาวิธีต่าง ๆ คือ จัดหาสถานที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้ประสบภัย ฯ จัดการการรักษาให้แก่ผู้ประสบภัย ฯ จัดการรักษาพยาบาลเมื่อเกิดการเจ็บป่วยและการสาธารณสุขอื่น ๆ จัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคมาให้¹ ที่พักชั่วคราวสำหรับผู้ประสบภัยทางอากาศซึ่งทางกระทรวงมหาดไทยและเทศบาลนครกรุงเทพมหานครบุรี ได้จัดหาให้แก่ผู้ประสบภัยทางอากาศนั้น ได้มีอยู่ในที่ต่าง ๆ ทั่วไปเช่น โรงเรียนจาก ถนนนานาชาติ ตำบลบางกะปิ โรงเรียนเทศบาล 9 ภูเขาไท โรงเรียนเทศบาล 6 วัดปฐมวนาราม โรงเรียนเทศบาล 47 วัดดอน โรงเรียนเทศบาล 16 วัดกุฎกัณฐิการาม² รวมกันนี้ทางกระทรวงมหาดไทยก็ได้เชิญชวนให้ผู้มีจิตศรัทธาช่วยกันบริจาคเงินและสิ่งของสำหรับสงเคราะห์ผู้ประสบภัยด้วยได้มีผู้มีจิตศรัทธาเป็นจำนวนมากได้ร่วมกันบริจาคเงินและสิ่งของช่วยสงเคราะห์ผู้ประสบภัยในครั้งนี้ เช่น

– สมเด็จพระศรีสวรินทราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ได้โปรดเกล้าฯ ให้ผู้จัดการผลประโยชน์ของพระองค์ท่านนำเงินจำนวน 9,000 บาท มาให้ช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางอากาศ โดยที่พระราชกระแสรับสั่งว่าเป็นส่วนของสมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย์ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ พระราชทานองค์ละ 3,000 บาท³

¹หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับประจำวันที 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2487 หน้า 1

²หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับประจำวันที 8 มกราคม พ.ศ. 2487 หน้า 1

³หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับประจำวันที 22 มกราคม พ.ศ. 2487 หน้า 1

- นายคันฉิวเม้ง นายกสมาคมพาณิชย์จีนแห่งประเทศไทย ได้นำเงิน 5 หมื่นบาทมามอบให้นายกรัฐมนตรี เพื่อให้จ่ายช่วยเหลือบันเทาทุกข์ผู้ประสบภัยทางอากาศ¹

- นายมั่ง วีรวัฒน์ ได้บริจาคเงินให้นายกรัฐมนตรีให้จ่ายช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางอากาศเป็นจำนวนเงิน 1,000 บาท²

- พท. ห่านไวการ์ แมจัว อัครราชทูตสวีเดนประจำประเทศไทย ได้บริจาคเงินจำนวน 1,000 บาท ให้แก่สภาอากาศไทยเพื่อใช้จ่ายในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางอากาศ³

- บริษัทชิปปิงรังก์ส จำกัด บริจาค 5,000 บาท และบริษัทบุญยรังก์ส จำกัด บริจาค 500 บาท เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางอากาศ

- ฆาราราชการหญิงทุกกระทรวงร่วมกันบริจาคทั้งเงินและสิ่งของช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางอากาศ และได้ออกไปเยี่ยมเยียนผู้ประสบภัยทางอากาศซึ่งยังกักตัวอยู่ในโรงพยาบาลต่าง ๆ ด้วย⁴

- นายกรัฐมนตรี และพันโทละเอียก ติบูลสงคราม ก็ได้ส่งผู้แทนของ พท. ห่านไวการ์ออกไปเยี่ยมผู้บาดเจ็บ จากการได้รับภัยทางอากาศ ซึ่งได้รับการรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลเช่นเดียวกัน พร้อมทั้งได้นำผลไม้ต่าง ๆ และเงินมาแจกจ่ายแก่ผู้บาดเจ็บด้วย⁵

¹หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับประจำวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2487 หน้า 8

²หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับประจำวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2487 หน้า 2

³หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับประจำวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2487 หน้า 1

⁴หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับประจำวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2487 หน้า 1

⁵หนังสือพิมพ์นิกร ฉบับประจำวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2486 หน้า 1

- สถานที่ต่าง ๆ ของเอกชนยินดีย่อมพร้อมช่วยทำการปฐมพยาบาลให้แก่ผู้ประสบภัยทางอากาศโดยไม่คิดมูลค่าเช่น ร้านขายยาบริบูรณ์โอสถ เสาชิงช้า ร้านขายยาสามยวศ ตำบลประตูสามยอด ห้างขายยาหมอลือเหล่ง ศรีจันทร์ ตำบลประตูสามยอด ฯ รับทำการปฐมพยาบาลเฉพาะกลางวัน ร้านขายยาสุ่มสวัสดิ์ เสาชิงช้า สหการแพทย์สถาน ปากตรอกโรงภาษีเจริญ รับทำการปฐมพยาบาลทั้งกลางวันกลางคืน¹

5.1.14 การชักชวนให้ราษฎรอพยพไปอยู่ในชนบท

เมื่อสงครามได้เกิดขึ้นในตอนแรก ๆ นั้น รัฐบาลก็ได้หาวิธีการชักชวนให้ราษฎรอพยพออกไปอยู่ในที่ที่ปลอดภัยจากการโจมตีทางอากาศ เช่น ตามชนบทที่ห่างไกลออกไปจากจุดยุทธศาสตร์บางแล้ว แต่ในขณะนั้นราษฎรก็ไม่ค่อยจะปฏิบัติตามกันมากนัก กวายนักจะคิดไปเสียว่ารัฐบาลต้องการให้คนออกไปหักล้างดวงพวงอยู่ในป่า ซึ่งไม่มีความสะดวกสบายอะไรเลย แต่เมื่อฝ่ายสัมพันธมิตรได้บินเข้ามาทำการโจมตีทางอากาศรุนแรงขึ้น ประชาชนก็เริ่มรู้สึกถึงภัยที่ตนเองจะได้รับ จึงได้รีบทำการอพยพกันออกไปอยู่ตามชนบทมากขึ้น รัฐบาลก็ได้ส่งเสริมให้ประชาชนได้อพยพออกไปจากพระนคร ธนบุรี และจุดยุทธศาสตร์ต่าง ๆ อย่างเร็วที่สุด เพื่อความปลอดภัยแห่งชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและของรัฐบาลด้วย โดยได้มีการเขียนคำเชิญชวน ชี้แจง ให้ราษฎรทราบในเรื่องการอพยพไปลงในหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ เช่น สำนึกศิไทยได้เขียนบทความเรื่อง "กำนนำแห่งการอพยพ" ว่า

"... พวกเราที่สามารถช่วยตัวเองได้ จะพยายามผ่อนกัน
อพยพไปทางหัวเมืองครั้งอีกทางตัวออกก็จะดี คือไปทางตัวนอก
ของแม่น้ำน่าน และเจ้าพระยา หรือไปไม่ใกล้ที่นอกชุมนุมชนใหญ่

¹หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2485 หน้า 2.

ซึ่งทำได้ง่ายกว่าวิธีแรก ส่วนพี่น้องที่อยู่อีกวันตกของประเทศนั้น
 คงไปไหนไปได้ กวนใจวิธีอยู่นอกชุมชนคน ... ส่วนพี่น้องที่อยู่ตาม
 ทุ่งนาป่าเขานั้น นอนสบายใดไม่คงอพยพไปไหน อย่างไรก็ดี
 ความเห็นของฉันนี้ มุ่งพูดสำหรับผู้ใหญ่ในเขตเทศบาลนครกรุงเทพฯ
 มากกว่าแห่งอื่น เพราะที่เคยถูกใจบีมาแล้วนั้นหลายหน พี่น้องที่
 กรุงเทพฯ เหนียวเป็นอันกราย และเป็นจุดหมายของผู้บินบาโจมที่
 เรา..."¹

หนังสือพิมพ์บางฉบับ เช่น หนังสือพิมพ์นิกร ได้ลงบทความนี้ในเรื่อง
 "งานอพยพ" ว่า

"ไม่ว่าชาติใดที่เข้าสงครามปัจจุบัน เขาจำต้องหาทางให้ภัย
 ทางอากาศทำลายความเสียหายแก่ราศรให้น้อยที่สุดที่จะน้อยได้ ฉะนั้น
 การอพยพผู้คนออกจากเขตที่อันตราย หรือจากจุดยุทธศาสตร์ จึงเป็นงาน
 ใหญ่ที่ทำกันทุกชาติ เป็นการอพยพเพื่อถอนกำลังไว้ต่อสู้กับสงคราม
 ให้โดยลึกลับต่อไป หากใช่เป็นการอพยพอย่างแตกตื่นหรือเสียขวัญประการ
 ใดไม่ การอพยพที่ทางราชการทำริหุ่ยในเวลานี้ ก็ใกล้เคียงตามหลักนี้
 อยู่แล้ว คือเราได้อาศัยเห็นภัยของการหุ่ยกันหย่างอัคเณ... เพราะ
 ฉะนั้นบุคคลใดที่ไม่มีความจำเป็นจะต้องหุ่ยหย่างอัคเณในกรุงเทพฯ และ
 ธนบุรี จึงเป็นบุคคลที่จะรีบอพยพก่อนผู้อื่น โดยเฉพาะคือพวกที่ไปมีงาน
 ทำเป็นล่าเป็นสัน"²

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 9 ประจำเดือนกันยายน พ.ศ. 2486
 หน้า 871 - 874

² หนังสือพิมพ์นิกร ฉบับประจำวันที 21 ตุลาคม พ.ศ. 2486 หน้า 1

หนังสือพิมพ์บางฉบับ เช่น ไทยใหม่ ก็ได้มีสกวาเชิญชวนให้ประชาชนอพยพไป
อยู่ในชนบทว่า

สกวาถูกลบอบมัจอมใจยักษ์
มาทานหัตถ์รพุงชาวกรุงศรี
ทารุณกับทำเราชาวบุรี
พรากรนองพี-พอบแและป่าลูง
อพยพหลบภัยหนีไปป่า
ทำไร่นาสวนฝ้ายหมายเงินลูง
ไม่มีเรื่องเคื่องเข้เข่นหญ่กรุง
สมหมายมุงรัถมาดบงการเอย¹

5.1.15 การช่วยเหลือการอพยพ

เพื่อให้การอพยพดำเนินไปด้วยดี กระทรวงคมนาคมก็จะช่วยจำเลียงผู้อพยพ
โดยไม่คิดค่าโดยสารทั้งทางรถไฟ รถยนต์ ทางแม่น้ำ และทะเล และเพื่อให้ราษฎร
ได้ใช้พาหนะในการอพยพสะดวกยิ่งขึ้น กระทรวงกลาโหม กรมเชื้อเพลิง ก็จะจัดส่ง
วายน้ำมันแก๊สรถยนต์นั่งเพิ่มขึ้นจากเดิมเดือนละ 10 ลิตร เป็น 30 ลิตร² เขตอพยพ
ซึ่งกระทรวงมหาดไทยได้กำหนดไว้ให้แก่ประชาชนคือ ในท้องที่ตามอำเภอชั้นนอกของ
จังหวัดพระนคร ธนบุรี ปทุมธานี ชลบุรี ปราจีนบุรี และฉะเชิงเทรา ซึ่งทางกระทรวง
มหาดไทยได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ทางจังหวัดนั้น ๆ จัดสถานที่อำนวยความสะดวกช่วยเหลือและ

¹หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับประจำวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2487 หน้า 1

²หนังสือพิมพ์นิกร ฉบับประจำวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2486 หน้า 1

ให้ความอารักขาไว้แล้ว ผู้ที่จะอพยพจะติดข้อขอความอนุเคราะห์ที่ได้จากข้าหลวงประจำ
จังหวัดพระนคร ธนบุรี หรือจะติดต่อกับข้าหลวงประจำจังหวัดหรือกรมการอำเภอ
ท้องที่นั้น ๆ ก็ได้¹

ทางองค์การเทศบาลก็ได้คอยเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือราษฎรในการอพยพ โดย
ได้จัดเตรียมให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขออกไปทำการแนะนำวิธีการป้องกันโรคภัย อันอาจ
จะเกิดขึ้นแก่ราษฎรที่ได้อพยพไปในพื้นที่เทศบาล เช่น พวกที่ได้อพยพออกไปจากที่
ชุมชนแออัด แต่ไม่มีที่พักอาศัยความกว้างจังหวัดเป็นต้น

พันโท บักร พรหมโยธี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย นาย ก. บั-
กรรณย์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ นายอุทัย แสงมณี รัฐมนตรีช่วยว่าการ
กระทรวงมหาดไทย ฯ ได้ออกเยี่ยมและช่วยเหลือราษฎรผู้อพยพไปอยู่ในท้องที่อำเภอ
ชั้นนอกของจังหวัดพระนคร ธนบุรี และจังหวัดใกล้เคียง ได้สั่งการแก่ข้าหลวง
นายอำเภอ ให้ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวก ความปลอดภัย การจัดที่อยู่อาศัย
เรื่องโรคภัยไข้เจ็บ อาหารการกิน การจัดอาชีพให้แก่ผู้อพยพ ตลอดจนรักษาความ
สะอาดของบ้านเรือนและเคหะสถานของราษฎร²

ทางกระทรวงศึกษาธิการก็ได้มีคำสั่งให้ขยายโรงเรียนด้านสามัญศึกษาใน
ส่วนภูมิภาคให้มากขึ้นในกรณีที่เกิดอพยพตามผู้ปกครองไป และจะส่งครูไปเพิ่มให้ตาม
ความจำเป็น ส่วนด้านอาชีวศึกษานั้นก็ได้วางระเบียบไว้ว่า

(1) ถ้าแหล่งอพยพนั้นมีโรงเรียนอาชีวศึกษาประเภทที่ผู้อพยพไปอาจ
เข้าเรียนต่อได้ ก็ให้ความสะดวกในการเข้าเรียนต่อทุกประการ

¹หนังสือพิมพ์นิกร ฉบับประจำวันที 25 ธันวาคม พ.ศ. 2486 หน้า 1

²หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับประจำวันที 11 มกราคม พ.ศ. 2487 หน้า 1

(2) ถ้าแหล่งอพยพนั้นไม่มีโรงเรียนอาชีวศึกษาประเภทที่ผู้อพยพไปต้องการเรียน ก็จะได้พิจารณาว่า ผู้อพยพมีจำนวนมากพอจะเปิดการศึกษาแผนกนั้น ๆ ได้หรือไม่ ถ้าจำนวนผู้อพยพพอที่จะเปิดขึ้น เพื่อให้การศึกษาย่างเต็มที่¹

จากข้อมูลที่เราได้เสนอนี้ พอจะพิจารณาได้แล้วว่ารัฐบาลไทยในขณะนั้นได้มีความห่วงใยในสวัสดิภาพและความปลอดภัยของประชาชนอย่างจริงจัง จึงได้พยายามที่จะให้ประชาชนได้รอดพ้นจากการถูกโจมตีทางอากาศ โดยกระชักชวนให้ผู้อพยพออกไปอยู่ในชนบทซึ่งห่างไกลจากจุดยุทธศาสตร์เสีย พร้อมทั้งก็ได้พยายามให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ ในการอพยพด้วย สำหรับประชาชนที่มีความจำเป็นไปสามารถจะหลีกเลี่ยงออกไปให้ห่างไกลจากกรุงเทพฯ ได้ เนื่องจากต้องประกอบอาชีพอยู่ที่กรุงเทพฯ นั้น ทางรัฐบาลก็ได้สอนวิธีป้องกันตนเองและทรัพย์สินเมื่อถูกโจมตีทางอากาศ² และด้วยความเห็นใจในความทุกข์ยากของประชาชน ในขณะที่โดนโจมตีทางอากาศ แล้วยังมาถูกโจรผู้ร้ายทำการขโมยทรัพย์สิน รัฐบาลจึงได้ออกกฎหมายให้ความคุ้มครองอย่างแข็งแรงแก่บุคคลผู้ประสบภัยเหล่านั้น รวมทั้งได้ให้การสงเคราะห์แก่ผู้ประสบภัยด้วย นอกจากรัฐบาลจะเป็นผู้ที่คอยให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนในยามทุกข์ยากนี้แล้ว เราจะเห็นได้ว่ายังมีประชาชนอีกส่วนหนึ่ง ที่ได้มีโอกาสช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ให้กับประชาชนผู้ประสบภัยเหล่านั้นด้วย แสดงให้เห็นว่าคนไทยนั้นไม่ไร้น้ำใจหรือไร้ความเมตตาากรุณา สังเกตไทยจึงสามารถที่จะระดมระดมให้ผู้อยู่อพยพปลอดภัยต่อไปได้ แม้แต่ในยามที่บ้านเมืองวิกฤติเช่นนี้ก็ตาม

¹หนังสือพิมพ์นิกร ฉบับประจำวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2486 หน้า 1

5.2 การส่งเสริมและแก้ไขปัญหาด้านเกษตรกรรม

เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองได้เกิดขึ้นและลุกลามมาถึงประเทศไทยนั้น ได้ทำให้ประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาการขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภคบางชนิด เช่น บุหรี่ น้ำมัน เหล็ก ยารักษาโรค ฯ เพราะสินค้าเหล่านี้จะต้องส่งมาจากต่างประเทศแทบทั้งสิ้น เมื่อสงครามเกิดขึ้น การขนานกบใบสะดวก สินค้าเหล่านี้ก็ค่อยขาดแคลนไปเรื่อย ทางรัฐบาลไทยได้พยายามหาวิธีต่าง ๆ กัน เพื่อที่จะจัดหาปัญหาข้อนี้ให้หมดไป ถึงที่เราจะเห็นได้จากคำปราศรัยของ พณ. ท่าน ม.ล. เกษ สนิทวงศ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งได้กล่าวว่า

"ครั้นเมื่อสงครามในภาคอาเซียอุบัติขึ้น ก็ทำให้การค้าของประเทศไทยถูกกระทบกระเทือนมากขึ้น เพราะขาดแคลนสินค้าและสัมภาระต่าง ๆ ความหวังที่จะได้บางสิ่งสินค้าที่สำคัญแล้วจากต่างประเทศ ให้เพียงพอแก่ความต้องการนั้นมีทางที่จะทำได้ยาก พณ.ท่านนายกรัฐมนตรีได้เล็งเห็นความจำเป็นในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงได้มีคำสั่งให้จัดสร้างและดำเนินการอุตสาหกรรมภายในประเทศ ในความควบคุมของกระทรวงอุตสาหกรรม เพื่อให้สามารถที่จะแปรรูปวัตถุดิบต่าง ๆ ที่เรามีอยู่ให้เป็นสินค้าสำคัญและเครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ ที่จำเป็นแก่การครองชีพ ให้เพียงพอแก่ความต้องการของประเทศ ส่วนการดำเนินงานในด้านการนี้ นั้น รัฐบาลก็มีนโยบายที่จะแก้ไขการกีดกันถูกกระทบกระเทือนจากสงครามให้มีสภาพดีขึ้น และส่งเสริมให้คนไทยมีความรู้ความชำนาญและความนิยมในการทำสิ่งขึ้นกิจการสำคัญที่กระทรวงพาณิชย์ได้จัดทำไปแล้วในเวลาสงครามก็คือ

(1) โค้ชพยายามทุกวิถีทางที่จะจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นจากต่างประเทศเข้ามาในประเทศไทย เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนในถิ่นขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภค

(2) กวดขันการใช้เครื่องอุปโภคบริโภคบางอย่าง เพื่อมิให้สิ้นเปลืองไปโดยเร็วเกินกว่าความจำเป็น

(3) ส่งเสริมให้เกิดร้านค้าของคนไทยนับตั้งแต่ได้สถาปนาเป็นกะชวงพานิช แม้ในเวลานี้ร้านค้าของคนไทยก็ยังมีปริมาณเพิ่มขึ้นอยู่เรื่อย ๆ เป็นการแสดงให้เห็นประจักษ์ชัดว่าการส่งเสริมร้านค้าย่อยกำลังจะรุดหน้าต่อไป

(4) อบรมให้คนไทยมีความรู้ความชำนาญในการค้า ปรากฏว่าปีพุทธศักราชการอบรมไม่น้อยกว่า 500 คน เป็นเครื่องแสดงว่าคนไทยกำลังมีความสนใจในกิจการค้ามากกว่าแต่ก่อนมาก"¹

5.2.1 การควบคุม การปันส่วนเครื่องอุปโภคบริโภค และการป้องกันการค้ำกำไรเกินควร

รัฐบาลได้เริ่มดำเนินการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภคโดยให้กระทรวงพาณิชย์ออกประกาศขอร้องให้ประชาชนทุกคนช่วยกันประหยัดการใช้เครื่องอุปโภคและบริโภค เพื่อประโยชน์ทั้งในส่วนตัวและส่วนรวม² แต่ก็ไม่สามารถจะแก้ไข

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 8 ประจำเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2486
หน้า 716 - 720

² ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 12 ประจำเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2485
หน้า 1652 - 1653

ให้ได้เลามากนัก รัฐบาลได้ใช้วิธีการควบคุมเครื่องอุปโภคและบริโภคบางชนิด อาทิ เช่น กระสอบป่าน กระดาม สมู สีส้มเย้า กายทอ ค่ายเย็บเย้า ยางรถยนต์ ยางรถจักรยานยนต์ ส่วนประกอบและเครื่องใช้สำหรับรถยนต์ เครื่องเวชภัณฑ์ เครื่องเคมีและเคมีภัณฑ์ มวกแก้วทุกชนิด ผ้าทุกชนิด ขาเส้นและบุหรี ไข่ไก่ไข่ ฯลฯ¹

โดยคณะกรรมการควบคุมเครื่องอุปโภคและบริโภคได้ออกประกาศให้พ่อค้าประชาชนในบางจังหวัดแจ้งปริมาณสิ่งของเหล่านี้ ซึ่งมีอยู่ในการครอบครองต่อเจ้าหน้าที่เพื่อป้องกันกักตุนสินค้าไว้แสวงหาผลกำไรจนเกินควร² พร้อมทั้งก็ได้ให้คณะกรรมการป้องกันการค้ากำไรเกินควรออกประกาศถึงราคาสูงสุดของสิ่งของถือว่าเป็นการค้ากำไรเกินควร เพื่อป้องกันการกำไรเกินควรด้วย อาทิเช่น เนื้อหมูสามชั้นกิโลกรัมละ ไม่เกิน 50 สตางค์ ปลาหูไก่กิโลกรัมละ 31 สตางค์ กะป๋อย่างกิโลกรัมละ 75 สตางค์ น้ำปลาอย่างกิโลกรัมละ 63 สตางค์ พริกแห้งเม็ดใหญ่กิโลกรัมละ 63 สตางค์ กะเทียมแห้งหัวใหญ่กิโลกรัมละ 58 สตางค์ น้ำตาลทรายขาวกิโลกรัมละ 50 สตางค์³ สมูกรุดรา ถั่วทอง ก้อนละ 12 สตางค์ สมูคาร์บอริก ก้อนละ 11 สตางค์ ถั่วขาวเขียว กราวีมีสี แท่งละ 28 สตางค์ ปากกาเบอร์ต่าง ๆ ตัวละ 2 สตางค์ สมูปกแข็ง รอยแผ่นขนาดกลางเล่มละ 55 สตางค์⁴ โกลโรฟอรั่มสำหรับผสม 450 กรัม หาม ขายเป็นราคา 30 บาท อีเทอร์ 450 กรัม หามขายเป็นราคา 25 บาท ควินินผง

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 12 ประจำเดือนธันวาคม พ.ศ. 2484 หน้า 2771

² หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที 25 เมษายน พ.ศ. 2485 หน้า 1

³ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที 14 ธันวาคม พ.ศ. 2484 หน้า 6

⁴ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที 12 มีนาคม พ.ศ. 2485 หน้า 7

ไปไฮโครคลอไรด์ 450 กรัม ห้ามขายเกิน 200 บาท คิวินิเม็ทิลเฟต ขนาด 0.325 กรัม 100 เบ็ก ห้ามขายเกิน 10 บาท ไอโอดีนเกล็ด 450 กรัม ห้ามขายเกินราคา 60 บาท ซัลฟานิลาไมค์ชนิดผง 450 กรัม ห้ามขายเกิน 45 บาท¹ ถ้าพ่อค้าแม่ค้าผู้ใดฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยการค้ากำไรเกินควรจะต้องถูกทางกระทรวงพาณิชย์ปรับราคาโดยมีกำหนดเวลา หรือเข้าดำเนินกิจการค้าหรือขายสินค้าเสียเอง แทนเจ้าของร้านค้าหรือเจ้าของสินค้า หรือเลิกการค้าโดยบังคับ² และ เพื่อให้การป้องกันการการค้ากำไรเกินควรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทางกระทรวงพาณิชย์จึงได้ตั้งสารวัตรพาณิชย์ขึ้น ซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่กระทรวงพาณิชย์ ทหาร และตำรวจ ทำการตรวจราคาต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือผู้ที่ซื้อสินค้า และควบคุมผู้ค้ากำไรเกินควร ในระหว่างนั้นหนังสือพิมพ์แทบทุกฉบับจะออกข่าวทุก ๆ วันในเรื่องการค้ากำไรเกินควร พ่อค้าแม่ค้าโดยทั่วไปปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันการการค้ากำไรเกินควร หรือทั้งได้มีการคาดโทษไว้ว่าถ้าจับได้แล้วจะมีการลงโทษกันอย่างจริงจังและเด็ดขาด แต่กลับปรากฏออกมาว่ายังมีพ่อค้า แม่ค้าหลายคนที่ไม่ได้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันการการค้ากำไรเกินควร จึงได้ถูกจับกุมไปเสียทั้งค่าปรับและจำคุกเป็นจำคุกหลายรายด้วยกันอาทิเช่น ศาลพระนครเหนือได้พิพากษาลงโทษผู้ค้ากำไรเกินควรในขบวนที่ 1 ให้ คุกนายกรม วิชยานนท์ 20 วัน ปรับ 200 บาท แต่ลดให้ถึงครึ่งถึงจำคุก 10 วัน ปรับ 100 บาท ร้านขายยาหลอดตราด เวลากลางคืนให้แก่ผู้ซื้อ 1 หลอดจากราคา 50 บาทต่างก็ เป็น 1.25 บาท³

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 8 ประจำเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2486
หน้า 664 - 665

² ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 7 ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2485
หน้า 902

³ หนังสือพิมพ์ธุรกิจ ฉบับประจำวันที 28 มีนาคม พ.ศ. 2485 หน้า 3, 11

ประเภทละชื่อสิ่งของที่ได้อุบัติให้ทำการกล่าวไรเกินควร ได้แก่

(1) อาหารเครื่องดื่ม เมล็ดข้าว ธัญพืชต่าง ๆ, ผัก, สัตว์มีชีวิตร, ปลา, ไช้, เล็บ, น่านม, ใบชา, น้ำส้ม, เครื่องเทศ, น้ำตาล, เกลือ, น้ำ

ปลา

(2) ขวงใช้ลวนท้าวและใช้ในบ้านเรือน เครื่องนุ่งห่ม เครื่องสำอางค์ เครื่องเรือน

(3) น้ำดื่มเช็ดเพลึง

(4) เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์

(5) เครื่องเขียน¹

ฯลฯ

เพื่อให้ราษฎรได้มีเครื่องอุปโภคบริโภคอันจำเป็นแก่การครองชีพในครอบครัว และเกี่ยวแก่การอาชีพได้ใช้โดยทั่วถึงกับ ทางราชการจึงได้จัดการมีสวนเครื่องอุปโภคบริโภคบางอย่าง เช่น น้ำตาลทรายขาว ใบชาใบ และน้ำบันทอน ฯ ให้แก่ราษฎร โดยวิธีออกบัตรปันส่วนให้แก่ประชาชนเป็นรายครอบครัวโดยถือทะเบียนครัวเป็นหลัก² และเพื่อช่วยเหลือให้ชาวราชการทุก ๆ คนได้มีความสะดวกในการซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคในราคาถูก ทางรัฐบาลจึงได้เปิดร้านค้าขายกระทรวงต่าง ๆ ขึ้น³

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 7 ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2485

หน้า 941 - 945

² ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 8 ประจำเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2485

หน้า 1137

³ หนังสือพิมพ์ปริทัศน์ ฉบับประจำวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2485 หน้า 1

5.2.2 สนับสนุนการจัดตั้งร้านค้าลอยและบริษัต่าง ๆ

เพื่อบรรเทาการขาดแคลนและราคาแพงในเครื่องอุปโภคบริโภคบางอย่าง ทางรัฐบาลจึงได้มอบหมายให้ทางเทศบาลเป็นผู้จัดตั้งร้านค้าลอยสำหรับจำหน่าย ผัก, ผลไม้, เนื้อ, ปลา, เป็ด, ไก่ และของชำ ขึ้นตามตลาดในพระนครและธนบุรี โดยให้กระทรวงพาณิชย์เป็นผู้ช่วยเหลือ¹ และเพื่อจะเป็นผู้รักษาระดับของราคาสินค้าเครื่องบริโภค อันเป็นสินค้าของพื้นเมืองให้อยู่ในราคาปกติ ตลอดทั้งจะเป็นที่รวมของสินค้าอันเป็นเครื่องบริโภคที่นิยามในประเทไทย และเพื่อที่จะส่งเสริมการค้าของชาวไทย ออกไปให้กว้างขวางตามจังหวัดต่าง ๆ รวมทั้งป้องกันกนกลางซึ่งจะออกไปดำเนินการค้าราคาสินค้าจากกสิกรทั่วไปอีกด้วย ทางรัฐบาลจึงได้จัดตั้งบริษัท "ไทยโคกพันธ์จำกัด" ขึ้น เพื่อรับซื้อและจำหน่ายสินค้าต่าง ๆ² นอกจากนี้แล้วทางรัฐบาลไทยก็ได้ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งบริษัทต่าง ๆ ขึ้นอีกมากมายเพื่อทำการค้าขาย เช่น "บริษัทส่งเสริมการค้าไทย" เป็นตัวแทนการค้าต่าง ๆ ส่งสินค้าไปจำหน่ายต่างประเทศ และรับสินค้าจากต่างประเทศเข้ามาจำหน่าย "บริษัทอุตสาหกรรมรับไทยวัฒนา" ทำการสุดแร่ ถลุงแร่ ทำการขายแร่ ตั้งโรงเลื่อย ทำการขายสินค้าพื้นเมืองและของป่า "บริษัทแร่และยางไทยจำกัด" "บริษัทไทยหนุมวาทัก" "บริษัทส่งเสริมอุตสาหกรรม"³

รัฐบาลไทยในขณะนั้นได้ส่งเสริมให้คนไทยไปรู้จักการทำการค้าขายตั้งแต่ของใหญ่ ๆ จนถึงของเล็ก ๆ นับตั้งแต่ตั้งบริษัทใหญ่ ๆ มาจนถึงการขายกล้วยเดี่ยว⁴ เพื่อ

¹ ข่าวโฆษณากร ปีที่ 6 ฉบับที่ 10 ประจำเดือนตุลาคม พ.ศ. 2486 หน้า 913

² หนังสือพิมพ์ธุรกิจ ฉบับประจำวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2485 หน้า 16

³ หนังสือพิมพ์ธุรกิจ ฉบับประจำวันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2485 หน้า 12

⁴ ข่าวโฆษณากร ปีที่ 5 ฉบับที่ 12 ประจำเดือนธันวาคม พ.ศ. 2485

ให้คนไทยได้มีนิสัยรักการค้าขาย อันจะทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศมั่นคงยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในยามสงครามยอมทำให้บรรเทาการขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภคบางอย่างไปได้ ในเรื่องนี้นายวนิช ปานะนนท์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ได้กล่าวไว้ว่า

"...การแก้ไขเพื่อให้การค้าและเสถียรภาพของประเทศในภาวะสงครามดำเนินไปอย่างดีที่สุดนั้น ทางรัฐบาลได้รับดำเนินการอยู่โดยระมัดระวัง ทั้งในด้านแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และในด้านวางแผนการณ์สำหรับต่อสู้กับภาวะสงคราม และความแปรปรวนของโลกอย่างเต็มกำลังความสามารถ โดยมีใจหนึ่งแน่วแน่... อันถนัดการเสถียรภาพของประเทศจะมั่นคงรุ่งเรืองขึ้นได้ ก็คงอาศัยประชาธิปไตยอันมั่นคงเป็นพื้นฐานเพื่อประกอบสัมมาชีพ จนบัดนี้เรามีการผลิตภาคผลส่งเป็นสินค้าไปจำหน่ายยังต่างประเทศได้มาก และสามารถผลิตเครื่องบริโภคอุปโภคอันจำเป็นต้องใช้ได้เอง โดยมีท้องฟ้าต่างประเทศ หรือฟ้าบางแดนน้อยที่สุด หลีกภัยกลายเป็นหลักทั่วไป ซึ่งฉันขอวิงวอนพี่น้องชาวไทยให้ร่วมมือกันยึดหลักนี้ไว้ ขอให้ทุกท่านจงพร้อมใจกันตั้งหน้าประกอบภาระกิจอันเป็นอาชีพโดยเต็มกำลังความสามารถ เพื่อให้กิจการของท่านเจริญยิ่งขึ้น ผลของการกระทำอันนี้ จะเป็นเครื่องส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงแก่ครอบครัวของท่านเอง ทั้งจะทำให้สถานะทางเสถียรภาพของประเทศชาติมีความรุ่งเรืองเป็นปกติแผนยิ่งขึ้นอีกด้วย..."¹

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 8 ประจำเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2486

"ไวรวรรณ"แห่งหนังสือพิมพ์ประชาชาติ ได้เขียนบทความเรื่อง "ประเทศไทยจะเป็นอย่างไร" ได้สนับสนุนให้คนไทยยึดนโยบายพึ่งตนเอง ส่งเสริมผลิตรวมของชาติ ให้บังเกิดพืชพันธุ์ธัญญาหาร เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องใช้ไม้สอย¹

5.2.3 ส่งเสริมการประกอบการค้าทุกประเภท เช่น การค้าเกลือ, ข้าวสาร ฯ

ปรากฏว่าในยามสงครามนั้น บางจังหวัดขาดแคลนเกลือสำหรับบริโภค ทางรัฐบาลจึงได้เปิดโอกาสให้พ่อค้าประชาชนซื้อเกลือไปจำหน่ายได้ทั่ว ๆ ไป กับได้ลดราคาเกลือให้ยอมเยาลงมากน้อยตามระยะทางไกลใกล้กับจังหวัดที่กำเนิดเกลือ นอกจากนี้ได้หาทางส่งเสริมการจำหน่ายเกลือในจังหวัดที่ขาดแคลน โดยรับเป็นธุระในการติดต่อหาระวางบรรทุกรถไฟให้ พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกเป็นอย่างดีแก่ผู้มาติดต่อซื้อเกลือไม่ว่าจะอยู่ในจังหวัดใด² และเมื่อได้เกิดสงครามขึ้นนั้น การส่งเกลือไปจำหน่ายยังต่างประเทศได้ประสบอุปสรรคขัดข้องตลอดมา เป็นการกระทบกระเทือนการครองชีพของชาวนาเกลือโดยทั่วไป กรมสรรพสามิตจึงได้ดำเนินการช่วยเหลือราษฎรชาวนาเกลือ โดยรายงานขออนุมัติกระทรวงการคลังจ่ายเงินจำนวน 50,000 บาท ให้จังหวัดที่กำเนิดเกลือรวม 4 จังหวัด คือ จังหวัดสมุทรปราการ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม และเพชรบุรี โดยทำสัญญารับซื้อเกลือและให้ราษฎรชาวนาเกลือรักษาเกลือที่รัฐบาลได้รับซื้อนั้นไว้ก่อน³

¹หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2485 หน้า 5

²ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 6 ประจำเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2485

หน้า 809

³ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 6 ประจำเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2485

หน้า 808 - 809

เมื่อรัฐบาลไทยกับรัฐบาลญี่ปุ่นได้ตกลงจัดระดับการแลกเปลี่ยนเงินให้เสมอกัน คือ ให้ 100 บาทเท่ากับ 100 เยนนั้น เพื่อมิให้พี่น้องชาวนาต้องได้รับความกระทบกระเทือนในเรื่องราคาข้าว บริษัทข้าวไทยจำกัดจึงได้ตกลงขึ้นราคาข้าวเปลือกเป็นเกวียนละ 15 บาท และให้ชาวนารับนำข้าวเปลือกมาขายแก่บริษัทข้าวไทยจำกัดโดยตรง¹ พร้อมกันนี้ทางรัฐบาลไทยก็ได้ส่งเสริมการค้าข้าวสารของคนไทยให้แพร่หลายมากขึ้น ถึงกับให้มีการประกวดการค้าข้าวสารชิงรางวัลของ "สามัคคีไทย" ขึ้น ผลปรากฏว่าได้มีผู้สมัครเข้าประกวดการค้าข้าวสารกันหลายร้อยราย และได้มีการให้รางวัลแก่ร้านค้าข้าวสารของคนไทย ที่ทำการค้าข้าวสารได้ผลเป็นที่พอใจ² นอกจากนี้แล้วกรมพาณิชย์ได้ประกาศขอความร่วมมือจากพ่อค้า แบค้า ให้ทำฉักเค็ม ฉักแห้ง ฉักคองไว้จำหน่ายด้วย³ ส่วนกระทรวงมหาดไทยได้ประกาศเชิญชวนให้คนไทยไปประกอบอาชีพทั้งร้านตัดเครื่องแต่งกายชายและร้านตัดเครื่องหนังในต่างจังหวัด⁴ ได้ประกาศเชิญชวนชาวจีนซึ่งมีความชำนาญในการค้าขายอยู่แล้วให้ไปประกอบอาชีพค้าขายในต่างจังหวัด โดยเฉพาะในจังหวัดเพชรบูรณ์เสียตั้งแต่วันนี้ ๆ เพื่อจะได้มีโอกาสเลือกทำเลที่เหมาะสมแก่การอาชีพ⁵

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 4 ประจำเดือนเมษายน พ.ศ. 2485
หน้า 643 - 644

² กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แผ่น พว 2/2:4 (23)
ข้อความกระจายเสียงภาษาไทยโดยวิทยุกรุงเทพโตเกียว ครั้งที่ 75

³ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2485
หน้า 166

⁴ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 10 ประจำเดือนตุลาคม พ.ศ. 2486
หน้า 893 - 894

⁵ หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับประจำวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2487 หน้า 3

5.2.4 สนับสนุนให้มการประหยัด

การประหยัดก็เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะบรรเทาความขาดแคลนในเครื่องอุปโภคบริโภคบางอย่าง การประหยัดน้ำมันเชื้อเพลิงในยานสงครามนั้น ได้ทำให้การคมนาคมไม่สะดวกรวดเร็ว เพราะแทนที่จะได้ใช้รถยนต์เป็นยานพาหนะในการเดินทาง ติดต่อดสื่อสาร ก็ได้มีการนำรถม้า จักรยานออกมาใช้แทน ทั้งประชาชน องค์การเอกชน และสถานราชการทุกแห่งได้มีการปันส่วนน้ำมันเชื้อเพลิงกันอย่างเคร่งครัด¹ จึงได้มีการแนะนำให้ใช้แอลกอฮอล์ผสมกับน้ำมันเบนซินสำหรับรถยนต์เพื่อเป็นการประหยัดและป้องกันการขาดแคลน²

5.2.5 ส่งเสริมการอุตสาหกรรม

กระทรวงอุตสาหกรรมได้เชิญชวนให้ประชาชนสละโลหะเพื่อช่วยชาติ โลหะที่ชาติต้องการในขณะนั้นคือ เหล็กเส้น เหล็กท่อน เหล็กแผ่น ท่อเหล็ก ทองแดง เศษทองแดง ทองเหลือง เศษทองเหลือง และตะกั่ว เพื่อนำไปใช้ในการอุตสาหกรรม³ ซึ่งทางรัฐบาลได้ส่งเสริมให้อุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ได้มีขึ้นในเมืองไทยหลายประเภทเพื่อบรรเทาความขาดแคลนผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ไม่สามารถจะส่งมาจากต่างประเทศได้ เช่น อุตสาหกรรมกลึงแร่เหล็กและทำเหล็กกล้า, น้ำตาล, สบู่, เครื่องเคลือบดิน

¹หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันตี 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2485

หน้า 3

²หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันตี 9 สิงหาคม พ.ศ. 2485 หน้า 7

³ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 11 ประจำเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2485

หน้า 1511 - 1512

เผา, รวงเต้าและเครื่องหนังอื่น ๆ¹ อุตสาหกรรมน้ำมันพืช, โลหะไม้เหล็กผสม
ถลุงดีบุก, สุราและแอลกอฮอล์, หอผ้าและแพร²

อุตสาหกรรมอีกชนิดหนึ่งซึ่งมีความจำเป็นสำหรับประเทศไทยมากคือ การทำ
กระสอบ ในสมัยก่อนเกิดสงครามนั้นไทยเราเคยซื้อกระสอบจากอินเดียของอังกฤษ
สำหรับบรรจุข้าวและพืชผลต่าง ๆ ส่งไปขายยังต่างประเทศ แต่เมื่อสงครามได้เกิดขึ้น
และไทยได้กลายเป็นคู่สงครามของอังกฤษไปแล้วนั้น ไทยก็ขาดแหล่งที่จะได้มาซึ่งกระ
สอบ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมจึงได้ดำเนินการคิดค้นหาเครื่องมือและวิธีทำกระสอบ
จากปอชนิดต่าง ๆ อันเป็นวัตถุดิบซึ่งมีอยู่ในประเทศไทยได้เป็นผลสำเร็จ³ และได้
เปิดหน่วยอบรมการทอกระสอบและฟั่นเชือกขึ้นที่จังหวัดอุทัยฯ รับประชาชนเข้าอบรม
การทอกระสอบบรรจุข้าว บรรจุน้ำตาล หอพระพุทธรูป พับนิต และฟั่นเชือกขนาดต่าง ๆ
เชือกนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องใช้ในการทำนาและผูกมัดสัตว์พาหนะ การฟั่นเชือกได้เอง
จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอีกอย่างหนึ่ง ปอที่ใส่ทำเชือกได้นั้น ได้แก่ ปอพาน, ปอแดง,
ปอลมปม ปอป่าน้ำ ฯลฯ⁴ นอกจากนั้นแล้วกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมยังได้สนับสนุนให้คน
ไทยทุกคนช่วยกันปั่นฝ้ายได้เป็นรายได้เป็นค่าจ้าง เพื่อจะได้นำมาทอผ้า เป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 4 ประจำเดือนเมษายน พ.ศ. 2485
หน้า 510

² ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 5 ประจำเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2485
หน้า 697 - 699

³ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 9 ประจำเดือนกันยายน พ.ศ. 2485
หน้า 1310

⁴ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 5 ประจำเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2485
หน้า 669 - 670

และป้องกันการขาดแคลน ทั้งจะเป็นการเพิ่มพูนรายได้แห่งครอบครัวของตนเองด้วย เพราะถ้าครอบครัวใดทำขึ้นจนเหลือใช้เองแล้ว กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมจะจัดให้หน่วยส่งเสริมการทอผ้าก็กระตุกรับซื้อไว้¹ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมยังได้ส่งเสริมให้มีการประดิษฐ์เครื่องแต่งกายต่าง ๆ สำหรับสุภาพสตรี เช่น หมวก เข็มขัด กระเป๋าท่อ รองเท้า ฯ ขึ้นโดยวัตถุดิบที่มีอยู่ในประเทศไทย ซึ่งมีรังไหม ไบรอน เป็นต้น² เพื่อให้สอดคล้องกับการแต่งกายตามวัฒนธรรมในสมัยนั้น จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้ส่งเสริมและสนับสนุนการอุตสาหกรรมเป็นอย่างมาก ถึงกับให้บริษัทศรีกรุง จำกัดกับกระทรวงอุตสาหกรรมร่วมกันจัดทำศรีกรุงฉบับพิเศษ อุตสาหกรรมไหมไทยและดินเผาขึ้น เพื่อแจกจ่ายให้แกชาหลวงตรวจการกระทรวงมหาดไทยภาค ขาหลวง ประจำจังหวัด ปลัดจังหวัด นายอำเภอ ปลัดอำเภอประจำตำบล และกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นจำนวนถึง 49,000 ฉบับ เพื่อนำไปเผยแพร่ให้กับประชาชนใช้เป็นคู่มือในการทำมาหากิน³

กรมวิทยาศาสตร์ก็ได้พยายามคิดค้นสิ่งที่เป็นประโยชน์ในงานอุตสาหกรรมขึ้นมาด้วยตนเองแทนที่จะต้องรอซื้อจากต่างประเทศ เช่น ออกซิเจน แอซิไคลีน ซึ่งจะต้องใช้ในการเชื่อมโลหะ⁴ ส่วนกองเภสัชกรรม กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ก็ได้ผลิตยาต่าง ๆ ที่ขาดแคลนลงเนื่องจากภาวะสงครามซึ่งด้วยตนเอง ให้เพียงพอกับความต้องการของประชาชน เช่น ยาคิวินิน ทิงเจอร์ โกลเด้น ฯ⁵

¹หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที 8 สิงหาคม พ.ศ. 2485 หน้า 2

²ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 9 ประจำเดือนกันยายน พ.ศ. 2485 หน้า 1311

³ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 6 ประจำเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2486
หน้า 486

⁴ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 5 ประจำเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2485
หน้า 699

⁵ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 7 ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2485
หน้า 922

5.2.6 ส่งเสริมการรกรกรร

นอกจากรัฐบาลไทยในสมัยนั้นจะไ้ใช้นโยบายพึ่งตนเอง โดยการส่งเสริมอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ แล้ว ก็ไ้ส่งเสริมไ้ประชาชนพึ่งตนเองด้วยการลงมือทำการรกรกรรเพื่อป้องกันกรขาดแคลนและเป็นการส่งเสริมรายไ้ในครอบครัวด้วย กรรทรงมหาดไทยไ้เชิญชวนไ้ราษฎรอพยพออกไปจับจองที่ดิน และอพยพไปอยู่ในกิจกรรมในวังหวัค่าง ๆ เช่น จันทรบุรี เพชรบุรี ฉะเชิงเทรา ตาก สตูล พินธุโลก ชุมพร รอยเอ็ก พัทลุง เพชรบูรณ์ ชัยภูมิ เชียงใหม่ ฯลฯ¹ ผลปรากฏว่าในระหว่างเดือนเมษายน - มิถุนายน พ.ศ. 2485 นั้น ไ้มีราษฎรออกไปจับจองที่ดินในการทากินถึง 13,076 ราย ในพื้นที่ 66 จังหวัด² เฉพาะจังหวัดเพชรบูรณ์นั้นจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในนามปากกาว่า "สามัคคีไทย" ไ้เขียนบทความเรื่อง "เพชรบูรณ์ทองแห่งประเทศไทย" เพื่อสนับถุนและชักชวนไ้ประชาชนออกไปทำมาหากินไ้เพชรบูรณ์ ว่า "ไ้ใครหยุดเพชรบูรณ์จะไ้มีเวลาอดตาย เพราะสมบรูณ์ด้วยข้าวและสัตว์ไ้เป็นอาหารมากมาย"³ พื้ที่รัฐบาลไ้ส่งเสริมไ้มีการปลูกขึ้นในจังหวัดต่าง ๆ ในระยะนั้น ไ้แก่ ฝ่าย รัฐบาลไ้เชิญชวนไ้คนไทยหันมาสนใจช่วยกันปลูกฝ้าย โดยการไ้กำหวัค่าง ๆ กัน เช่น "ปลูกฝ้ายดีกว่า เลี้ยงไ้จะไ้ถูก" ๆ และไ้มีบทดอกสร้อยเกี่ยวกับฝ้ายในชื่อวว่า "ดอกฝ้าย" ว่า

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 9 ประจำเดือนกันยายน พ.ศ. 2486
หน้า 766 - 767

² ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 9 ประจำเดือนกันยายน พ.ศ. 2485
หน้า 1333

³ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 8 ประจำเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2486
หน้าหลัง

ดอกเอ๋ยดอกฝ้าย ไทยทั้งหลายคำนึงพึงเจ้าอยู่
 ฝ้ายเจ้าเอ๋ยขอให้ไทยเจริญ ไทยเราเอ๋ยเชษฐาให้ฝ้ายงาม
 เทพเจ้าเอ๋ยขอให้ไทยสมโชค ขอเทพช่วยวยโศลกให้สิ้นหนาม
 บันดานไทยให้ชนะพยายาม ประกอบความเพียรหมายปลูกฝ้ายเอ๋ย¹

นอกจากนี้แล้วรัฐบาลก็ส่งเสริมให้ การปลูกยาสูบมากขึ้น เพราะในระหว่าง สงครามนั้นบุหรี่ขาดตลาด บุหรี่ในเมืองไทยทุกยี่ห้อไม่ว่า เกล็ดทอง สามหนาน แผลม ทอง ฯ แม้จะหาซื้อในราคาแพงก็ไม่² แม้ว่าทางรัฐบาลจะได้ประกาศควบคุมเครื่อง อุปโภคบริโภค โดยระบุไว้ว่า ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้จำหน่ายยาสูบ ต้องนำยาสูบที่ขุดออก วางจำหน่ายและต้องจำหน่ายตามราคาตลาด และไม่สูงกว่าราคาต่อชืบที่กำหนด ห้าม มีให้กักยาสูบด้วยประการใด ๆ เว้นแต่จะเก็บไว้สูบเองไม่เกินจำนวน 5 ซอง แล้วก็ ตาม³ บุหรี่ก็ยังเป็นของหายากอยู่ตามเดิมนั่นเอง ดังนั้น ทางกรมสรรพสามิตจึงได้ ให้บรรดาผู้จัดการบริษัทจังหวัดรวม 35 จังหวัด จัด ส่งเจ้าหน้าที่เข้ามารับการอบรม วิธีปลูก, บำรุงรักษา และบ่มใบยา ในจังหวัดพระนคร เพื่อให้ได้รับความรู้ที่ได้รับจาก การอบรมไปถ่ายทอดแก่ราษฎรที่ปลูกยาสูบในท้องที่จังหวัดนั้นต่อไป⁴

๑๖ ใ้สนับสนุนให้ปลูกปอกระเจา ซึ่งได้มีการขยายเนื้อที่ในการปลูกออกไปอีก ประมาณ 4 หมื่นไร่ ในท้องที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นครสวรรค์ ชัยนาท สุโขทัยได้มีการ ปลูกครามย้อมผ้า ซึ่งกรมเกษตรแนะนำให้ปลูกเพราะเห็นว่าเหมาะสมย้อมผ้า เช่น คราม

¹หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับประจำวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2487 หน้า 1

²หนังสือพิมพ์นิกร ฉบับประจำวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2486 หน้า 5

³หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2485 หน้า 12

⁴ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 5 ประจำเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2485

ก็ยังหาซื้อไถยากในยามสงคราม สมควรที่ไทยจะปลูกแล้วทำเป็นสีย้อมผ้าไ้เอง¹

พืชที่ปลูกนอกจากนี้ก็มี ข้าวโพด ข้าวไร ถั่วต่าง ๆ อ้อย ละหุ่ง หอม กระเทียม งา และพริก ฯ นอกจากนี้แล้วกรมเกษตรยังได้ขอความร่วมมือให้ประชาชนช่วยกัน ปลูกผักต่าง ๆ ที่ขึ้นได้ง่ายและไ้ผลเร็ว เช่น ผักกาดขาว ผักกาดหอม ผักทอง พัก เขียว แตงกวา ฯ ไว้สำหรับรับประทานและขายให้แก่ทางราชการด้วย² และเพื่อ ให้สินค้าพืชผลที่มีอยู่ในดินหนึ่งมีโอกาสระบายไปขายยังดินอื่นบ้าง กรมรถไฟจึงได้พิจารณา ความเป็นการลาเลียงขนส่งไปสู่ดินอื่นให้มากขึ้นโดยความเหมาะสมตามฤดูกาลอีกด้วย³

กรมเกษตรได้ส่งเสริมและสนับสนุนอาชีพในทางเกษตรกรรมราษฎรอยู่ตลอดเวลา โดยการส่งเจ้าหน้าที่ไปติดต่อกับราษฎร เพื่อส่งเสริมการปลูกพืชต่าง ๆ รวมทั้ง แจกจ่ายเมล็ดพันธุ์พืชต่าง ๆ และหนังสือคำแนะนำแก่ราษฎร⁴

กรมปศุสัตว์และสัตว์นาหนะก็ประกาศขอให้ราษฎรช่วยกันเลี้ยงสัตว์และขยาย พันธุ์สัตว์ เช่น วัว ควาย เพื่อใช้แรงงานในการช่วยประกอบการอาชีพ ตามลประโยชน์ รายได้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ส่วนในด้านการบริโภครักให้เพาะขยายพันธุ์สัตว์ เช่น หมู เป็ด ไก่ นก ปลา เพื่อป้องกันการอดิถืกจากแคลน เพื่อผลิตเป็นสินค้าไขแพรหลาย บังเกิดผลอย่างจริงจัง และจะสามารถส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศได้อีกด้วย⁵

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 7 ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2485
หน้า 925 - 928

² หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2484 หน้า 2

³ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 9 ประจำเดือนกันยายน พ.ศ. 2485
หน้า 1332 - 1333

⁴ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2485 หน้า 3

⁵ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 8 ประจำเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2486
หน้า 686 - 688

หนังสือพิมพ์หลายฉบับได้เขียนภาณิศสอนคนไทยให้ร่วมมือร่วมใจกันในการเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ กัน เช่น หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ได้มี "ปฐัสัตว์ภาณิศ" ว่า

ผู้ประมาทหมายถึงขาดความระวัง
 มัวแต่มัวแต่นอนคอนขาแขว
 หยาเกียคกร้านโอคครวนมัวรวนเร
 จงกะเนใจมางคิดสำงตน
 เลี้ยงวัวควายกระต่ายแพะหมูไก่เป็ด
 จะสำเร็คเป็นเครื่องช่วยอ่านวยผล
 มีกินคี่และมีขายคลายกังวน
 เป็นมงคลแก่ผู้เลี้ยงแท้เพียงเคย¹

กรมประมงก็ได้ประกาศขอให้ประชาชนช่วยกันเลี้ยงปลาเพื่อเป็นอาหาร โดยเติมกำลังความสามารถที่จะทำได้ วิธีง่าย ๆ ก็คือเลี้ยงในท้องร่องสวน คูบ้าน เช่นปลา กุฏ ปลาสลิค ปลากระดี่ ฯลฯ² ข้าหลวงประจำจังหวัดพร้อมด้วยพนักงานระม่งจังหวัด อุตุนยาได้ประชุม ช้แจง แนะนำ เรื่องขุดบ่อเลี้ยงปลาแก่กรรมการจังหวัดประมาณ 500 คน โดยอธิบายถึงวิธีเลี้ยง และประโยชน์ที่จะได้รับ ทั้งได้นำไปขุดบ่อเลี้ยงปลาค้าวอย่างซึ่งได้จัดเลี้ยงขึ้นที่บริเวณใกล้ศาลากลางจังหวัด³ เรื่องการเลี้ยงปลาไว้เป็นอาหารในยามสงครามนี้ ได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย อาทิเช่น พลเรือโทสินธุ์ กมลนาวัน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรก็ได้รีบลงมือหาการเลี้ยงปลาในนาด้วยตนเอง เพื่อเป็นการชักชวนให้ราษฎรเลี้ยงตามด้วย โดยกรมการประมงได้จัดส่งเจ้า

¹หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับประจำวันที 7 มกราคม พ.ศ. 2487 หน้า 1

²ชาวโชนนาการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 12 ประจำเดือนธันวาคม พ.ศ. 2484

³หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที 17 เมษายน พ.ศ. 2485 หน้า 2

นำหน้าพืชปลูกาสลิกจำนวน 500 ตัว ไปปล่อยในนาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร
ที่ตำบลคลองเตย ตระนกร¹ แม่น้ำจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีเองก็ได้
ทำการเลี้ยงปลาหมอไทยไว้เป็นจำนวนถึง 200 ตัว เพื่อเป็นตัวอย่างแก่พี่น้องชาวไทย
นอกจากนี้แล้วกับการเลี้ยงเตาและตะพานน้ำอีกด้วย² ในวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ.
2485 ซึ่งเป็นวาระคล้ายวันเกิดของจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ก็ได้มี
การยุคนานาชาติราชการและประชาชนได้หาส่วนครัวและเลี้ยงสัตว์ เป็นการสของ
เจตนาในการสร้างชาติ สร้างตน ของท่านผู้นำด้วย³ ในสมัยนี้ได้มีกสิกรรมภาณิตไว้
สอบใจจนไทยมากมาย อาทิเช่น "หย่ายอมเสียชื่อ เพราะต้องชื่อเขากิน" "หมั่นปลูก
หมั่นเลี้ยง สบายเพิ่มพูน" "ทำสวนครัว เลี้ยงสัตว์ ประหยัดรายจ่าย" "เร่งทำ
สวนครัว เป็นการช่วยตัว ไนยามขาดแคลน" "ถ้าเลี้ยงปลากันทั่วไม่ต้องกลัวอดปลา"
"สร้างชาติ สร้างตน ทุกคนทำกิน" ฯ⁴

เพื่อเป็นการสนับสนุนให้การทำสวนครัว เลี้ยงสัตว์ ได้รับความนิยมมากขึ้น
รัฐบาลจึงได้จัดตั้งกรมการขึ้นคณะหนึ่ง พิจารณาตอบแทนความอุดหนุนของบรรดา
ราษฎรและข้าราชการที่ปฏิบัติตามนโยบายรัฐบาล โดยนายกรัฐมนตรีให้ทำตรา

¹ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 10 ประจำเดือนตุลาคม พ.ศ. 2486
หน้า 912

²ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 6 ประจำเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2486
หน้า 590

³ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 7 ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2485
หน้า 963

⁴หนังสือพิมพ์นิกร ฉบับประจำวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2486 หน้า 8

ลักษณะคล้ายทราคาชาดสรร เสรีก ภายในวงกลมมีรูปเปิดและมีกหลายชนิด เป็นรางวัล แก้วรางวัลและข้าราชการทุกจังหวัดทั่วราชอาณาจักรซึ่งทำส่วนครัวได้ผลดี¹

กรมประชาสงเคราะห์ได้ส่งเสริมและสนับสนุนการทำส่วนครัว, เลี้ยงสัตว์ โดยการจัดตั้งหน่วยกรรมกรอาสาสมัครขึ้น เพราะกรมประชาสงเคราะห์ได้พิจารณา เห็นว่ายังมีชาวไทยอีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งประสงค์จะปฏิบัติตามคำแนะนำของทางราชการ คือให้ชาวไทยทุกคนต่างช่วยกันทำส่วนครัว เลี้ยงสัตว์ แก่บุคคลเหล่านั้นไปไม่ โอกาสเพราะขาดเครื่องอุปกรณ์ในการประกอบการ ฉะนั้นจึงเปิดโอกาสให้ประชาชน ทุกคนเข้ามาอาสาสมัคร โดยกรมประชาสงเคราะห์ได้จัดตั้งหน่วยกรรมกรอาสาสมัคร ขึ้น เพื่อไปทำส่วนครัวและเลี้ยงสัตว์ ทั้งนี้เพื่อเพิ่มพูนรายได้ มิให้เป็นผู้ไร้งาน ส่วน ที่เหลือจากการจำหน่ายนั้น ก็จะได้อะสมไว้ช่วยเหลือราชการทหาร เมื่อทางราชการ ต้องการ² ในการที่กรรมกรอาสาสมัครจะไปทำส่วนครัวและเลี้ยงสัตว์นั้น ทางกรมจะ ได้จัดที่ดิน ที่พักอาศัย และอาหารการกินให้ตามสมควร และเมื่อได้รับผลจากการประ กอบการนี้แล้ว ก็จะช่วยเหลือในการจำหน่าย และถ้าต่อไปปรากฏว่าผู้หนึ่งผู้ใดประกอบ การนี้ด้วยความขยันขันแข็ง และมีความสมัครใจที่จะประกอบการต่อไปแล้ว ทางกรมก็ อาจจะให้ที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ และให้ยืมถือเป็นอาชีพต่อไปได้³

¹ แถมสุข นุ่มนนท์ "เมืองไทยยุคเชื่องูน่า" วารสารธรรมศาสตร์ หน้า 130

² ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 12 ประจำเดือนธันวาคม พ.ศ. 2484

เพื่อส่งเสริมให้สัตว์เลี้ยงที่ใช้เป็นอาหารโคทั่วจำนวนมากขึ้นในขณะที่ประเทศอยู่ในภาวะสงคราม กรมปศุสัตว์การทหารบกจึงได้สั่งให้โรงงานเนื้อสัตว์ของกรมปศุสัตว์การทหารบกเพิ่มราคาซื้อสัตว์เป็น เพื่อให้ราษฎรผู้เลี้ยงสัตว์ขายได้ราคาดีขึ้น¹ และในขณะเดียวกันเพื่อประโยชน์แห่งการสงคราม ก็ได้มีคำสั่งห้ามการล่าสัตว์ป่าบางชนิด เช่น อีเก้ง กวาง หมูป่า ควายป่า วัวป่า ฯ² ส่วนวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ก็ได้รับนักศึกษาวิชาทหารซึ่งเดินทางไปศึกษาต่อยังต่างประเทศแต่ไม่สำเร็จ แล้วต้องกลับมาเมืองไทยเสียก่อน เพราะเกิดสงครามขึ้น เข้าศึกษาต่อในวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อจะได้ทำให้ความรู้ในทางกลุกรรมได้แพร่หลายไปในหมู่นักศึกษาและประชาชนชาวไทยมากขึ้น³

จะเห็นได้ว่าการส่งเสริมและการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจของรัฐบาลไทยในระหว่างสงครามนั้น ได้กระทำไปอย่างถูกต้องและเหมาะสมมากที่สุด เพราะประชาชนทุกคนในขณะนั้นได้ขาดแคลนเครื่องบริโภค อุปโภคกันมากที่สุด โดยเฉพาะอาหารและยารักษาโรค ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นยิ่งกว่าเครื่องนุ่งห่มและที่อยู่อาศัยเสียอีก การที่รัฐบาลได้เน้นความสำคัญของการช่วยเหลือและส่งเสริมไปอยู่ที่เรื่องอาหารนั้น ย่อมเป็นการแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลได้เข้าใจถึงปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นแก่ประชาชนเป็นอย่างดี จึงได้พยายามใช้ความสามารถทุกอย่างเท่าที่มีอยู่ในขณะนั้น เพื่อที่จะแก้ไขปัญหานี้ให้ลุล่วงไปโดยเร็ว

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม พ.ศ. 2485
หน้า 16

² ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 9 ประจำเดือนกันยายน พ.ศ. 2486
หน้า 755

³ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที 29 สิงหาคม พ.ศ. 2485 หน้า 3

รัฐบาลได้ใช้วิธีชักชวนคนไทยให้หันมาประกอบกรรการศิลปะเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนอาหารด้วยวิธีที่ฉลาดและน่าชมเชย คือ การใช้บทเพลง คำขวัญ บทปลุกใจให้คนไทยหันมาสนใจในการกรรการมากขึ้น ซึ่งจัดได้ว่าเป็นวิธีที่แปลกและใหม่สำหรับในสมัยนั้นเป็นอย่างมาก และน่าจะได้ผลดีด้วย เพราะคนไทยนั้นมีอุปนิสัยเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอนอยู่แล้ว คงจะสามารถจดจำได้ง่าย และอาจจะนำไปปฏิบัติได้

5.3 การส่งเสริมทางวัฒนธรรม

จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้เล็งเห็นถึงความจำเป็นของการส่งเสริมทางวัฒนธรรม เพราะจอมพล ป. พิบูลสงคราม มีความเชื่อว่า วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่จะนำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ประเทศชาติ ดังเราจะเห็นได้จากคำปราศรัยของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่กล่าวไว้ว่า

"ฉันคิดฝังไว้ในใจอยู่เสมอว่า วัฒนธรรมของชาติไทยเท่านั้น ที่เป็นตัวใจอันจะทำให้ประเทศไทยของเราไปสู่ถึงซึ่งความสำหรัคทั้งปวง คำว่า วัฒนธรรมนั้น ฉันเองก็สารภาพว่า ยังไม่เข้าใจดีว่า จะกินความกว้างขวางเพียงไหน แต่ฉันเข้าใจตามภาษาของมนุษยาคจะให้ชาติไทยไทยยิ่งขึ้นไปโดยไม่มีขอบเขตจำกัดว่าคนไทยจะมีวัฒนธรรมดี ก็ต้องมีหัวใจเป็นไทยจริง ๆ รักไทยจริง ๆ จะทำอะไรก็ต้องเพื่อไทยจริง ๆ และในที่สุดก็ต้องมุ่งหวังให้ชาติไทยเจริญทันเทียมกับนานาอารยประเทศทั้งหลาย..."¹

¹ แถมสุข นุ่มนนท์ "เมืองไทยยุคเชื้อผู้นำ" วารสารธรรมศาสตร์

เหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือว่า ในขณะที่ญี่ปุ่นได้พยายามที่จะเผยแพร่วัฒนธรรมของญี่ปุ่น เข้ามาในประเทศไทยให้มากที่สุด¹ ทางรัฐบาลไทยจึงเกรงไปว่าวัฒนธรรมของญี่ปุ่น จะเข้ามากลบกลืนชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยไปหมด จึงได้หาทางแก้ไข โดยจัดตั้งสภาวัฒนธรรมแห่งชาติขึ้น ในวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2485 ตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2485 เพื่อให้สภาวัฒนธรรมแห่งชาติเป็นแหล่งกลางแห่งวัฒนธรรมประจำชาติทำหน้าที่ดำเนินงาน ปรับปรุง ทุนบำรุง ส่งเสริม และเผยแพร่วัฒนธรรมของชาติไทยให้แพร่หลายกว้างขวางออกไป และต่อต้านวัฒนธรรมของญี่ปุ่นไปในตัวด้วย² โดยมีจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นประธานกรรมการในสภาวัฒนธรรมนี้

สภาวัฒนธรรมแห่งชาติได้ดำเนินการโฆษณา เผยแพร่และปลูกฝังวัฒนธรรมแก่ประชาชนด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ส่งเรื่องไปทางสถานีวิทยุกระจายเสียง ส่งเรื่องไปลงหนังสือพิมพ์ฉบับต่าง ๆ แสดงภาพโฆษณา ทำกระดานฉายตามโรงภาพยนตร์ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค แจกหนังสือและเอกสารที่เกี่ยวกับความรู้ทางวัฒนธรรม ได้จัดทำห้องสมุดบรรจุหนังสือทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศประมาณ 40,000 เล่ม และเปิดโอกาสให้ประชาชนยืมอ่าน เพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าความรู้ทางวัฒนธรรมได้³

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:4 (10)
การพบปะสนทนาระหว่างคนไทยกับญี่ปุ่น เรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมและโครงการจัดตั้งสถานวัฒนธรรมของไทยขึ้นในกรุงโตเกียว

² กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:4 (9)
ขอความร่วมมือรายงานความเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรม

³ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 9 ประจำเดือนกันยายน พ.ศ. 2486

ได้มีการตั้งคณะกรรมการวัฒนธรรมประจำจังหวัดต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งประกอบด้วย ข้าราชการประจำจังหวัด และข้าราชการบางคนทั้งที่ประจำการและบ้านานอยู่เห็นสมควร เป็นผู้แทนสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ ทำหน้าที่ดังนี้คือ

ก. เผยแพร่และส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งชาติให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น ความเป็นอยู่และประเภทของบุคคลในท้องถิ่นที่เป็นแห่ง ๆ ไป

ข. แนะนำ ชักชวน ดูแล สอดส่องให้ประชาชนปฏิบัติตามวัฒนธรรมแห่งชาติ ทั้งที่ได้ตราไว้เป็นกฎหมาย รัฐนิยม คำแนะนำ และประกาศต่าง ๆ ของทางการ

ค. ควบคุมสมาคมและองค์การต่าง ๆ ที่ได้รับอนุญาตจัดตั้งขึ้น หรือดำรงอยู่ จากสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ

ง. เสนอความเห็นในเรื่องที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมต่อสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ

จ. ดำเนินงานในเรื่องที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมตามคำสั่งของสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ หรือตามที่คณะกรรมการพิจารณาเห็นสมควร

ฉ. รายงานการเคลื่อนไหวในเรื่องที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม และผลของการปฏิบัติ ที่คณะกรรมการได้จัดทำไปให้สภาวัฒนธรรมแห่งชาติทราบ¹

สภาวัฒนธรรมแห่งชาติได้ดำเนินการให้รัฐบาลประกาศใช้กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมดังต่อไปนี้

1. พระราชกฤษฎีกากำหนดวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2485
2. พระราชกฤษฎีกากำหนดวัฒนธรรมแห่งชาติทางศิลปกรรมเกี่ยวกับการ แสดงละคร พ.ศ. 2485

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:4 (7)
การจัดตั้งสภามัธยมศึกษาในกรุงเทพฯ และการพิจารณาตอบขอเสนอของฝ่ายนี้
ในการจัดตั้งสภามัธยมศึกษา ฯ

3. กฎสำนักนายกรัชมนตรีออกตามความในพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2485
4. พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2486
5. พระราชกฤษฎีกากำหนดวัฒนธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2486
 - ได้กราขอรับจัดการควบคุมสมาคมและองค์การต่าง ๆ ที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับงานของสภาวัฒนธรรมแห่งชาติขึ้นใช้บังคับ

๗

สภาวัฒนธรรมแห่งชาติได้แบ่งงานออกเป็น 5 สำนัก คือ

1. สำนักวัฒนธรรมทางจิตใจ	หัวหน้า	พันตรีช่วง	เชวงศักดิ์สงคราม
2. สำนักวัฒนธรรมทางระเบียบประเพณี	หัวหน้า	พลโทมังกร	พรหมโยธี
3. สำนักวัฒนธรรมทางศิลปกรรม	หัวหน้า	นายวิจิตร	วิจิตรวาทการ
4. สำนักวัฒนธรรมทางวรรณกรรม	หัวหน้า	นายยง	เสรีบุรโกเศศ
			อนุนานราชชน
5. สำนักวัฒนธรรมฝ่ายหญิง	หัวหน้า	พันโทหญิงละเอียด	พิบูลสงคราม ¹

5.3.1 การส่งเสริมวัฒนธรรมทางจิตใจ

รัฐบาลให้ความสำคัญเอาใจใส่ในเรื่องการเสริมสร้างบุคลิกภาพและจิตใจของประชาชนเป็นอย่างมาก เพราะประชาชนของชาติที่วัฒนธรรมจะต้องมีบุคลิกภาพที่ดี ร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงจิตใจแจ่มใสร่าเริง รัฐบาลจึงได้จัดอบรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 9 ประจำเดือนกันยายน พ.ศ. 2486

เพื่อที่จะได้สั่งสอนลูกบ้านให้รู้จักเป็นคนมีนียมยี่ เช่น ไม่นั่งพับเพียบหรือนั่งลงกับพื้น หรือนั่งลงในที่ปูนละออง ดังเราจะเห็นได้จากจารึกที่ได้มีการจัดให้อุบาสก อุบาสิกา นุ่งเกาอี้ในเวลาฟังพระแสดงธรรมเทศนา แทนที่จะให้นั่งพับเพียบกับพื้นเหมือนแต่ก่อน¹ รู้จักรับการอุปการะของหลวง โดยไม่กะเดียดกระจากหรืออุ้มลูกใส่สะเอว เพราะอาจทำให้เอวคดบาง ขาเกบาง² ประชาชนควรรู้จักนุ่งเกาอี้ เล่นกีฬา ทัศนาเย็บปักถักร้อย และฝึกเดินทางไกล เพื่อเป็นการเสริมสร้างกำลังร่างกายและจิตใจให้แข็งแรง

จอมพล ป. พิบูลสงคราม ท่านผู้นำเองเคยนำกระบวนเดินทางไกลบ่อย ๆ ครั้งหนึ่ง ตั้งกระบวนที่สัแยกบางซื่อฝึกซ้อมเดินไปปากเกร็ด มีท่านประธานคณะผู้สำเร็จราชการ ทรงเข้าร่วมกระบวน ปรากฏว่าในขณะนั้น ข้าราชการตามกระทรวงต่าง ๆ เช่น ข้าราชการสำนักงานนายกรัฐมนตรี กระทรวงเกษตรธิการ และกระทรวงการเศรษฐกิจ ฯ ก็ได้ฝึกเดินทางไกลกันไปตาม ๆ กัน³ ผู้หญิงก็ควรบริหารร่างกายและฝึกความอดทนด้วยการร่วมเดินทางไกลไปกับสามี เพราะนอกจากสุขภาพจะสมบูรณ์แล้ว ยังก่อให้เกิดความสามัคคีกับเพื่อของสามีด้วยในเรื่องความสามัคคีนี้ทางรัฐบาลได้พยายามที่จะส่งเสริมให้เกิดขึ้นมากที่สุด ถึงกับทางกระทรวงมหาดไทยได้มีหนังสือถึงคณะกรรมการจังหวัดทุกจังหวัดให้ดำเนินการ จัดให้มีตลาดนัดขึ้นทุกอำเภออย่างน้อยเดือนละครั้ง เพื่อเป็นการส่งเสริม

¹ หนังสือพิมพ์นิกร ฉบับประจำวันที่ 5 พฤศจิกายน ร.ศ. 2486 หน้า 1

² แกรมสุข นุ่มนนท์ "เมืองไทยยุคเชื้อผู้นำ" วารสารธรรมศาสตร์ หน้า 130

³ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 4 ประจำเดือนเมษายน พ.ศ. 2485

อาชีพและความสามัคคีให้กับราษฎร¹ และเพื่อเป็นการแสดงถึงความก้าวหน้าแห่งวัฒนธรรมของชาติในด้านจิตใจว่าประชาชนชาวไทยมีความที่ตรงต่อตนเองสูงขึ้น ทางเทศบาลนครกรุงเทพฯ จึงได้จัดให้มีผู้ชายหนึ่งร้อยคนไปมีผู้หนึ่งชายขึ้นทดลองขึ้น 1 คู่ ตั้งอยู่บนทางเท้าถนนราชดำเนินกลาง ระหว่างธนาคารนครหลวงแห่งประเทศไทยกับภัตตาคารหยาดฟ้า² ความเค็ดเคี้ยวเชื่อมั่นในตนเองเป็นคุณสมบัติอีกอย่างหนึ่งที่รัฐบาลต้องการจะให้มีความอยู่ในคนไทยสมัยนั้น รัฐบาลจึงได้ออกประกาศให้ประชาชนชาวไทยเลิกความนิยมใช้ทุกนัยในการประกอบกิจการต่าง ๆ และให้เลิกนิยมไสยศาสตร์ซึ่งเป็นของหลอกลวงเสียด้วย³

5.3.2 การส่งเสริมวัฒนธรรมทางระเบียบประเพณี

ในสมัยนี้วัฒนธรรมในการแต่งกายได้วิวัฒนาการไปไกลมาก เริ่มเมื่อ จอมพล ป. พิบูลสงคราม เข้ามารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีนั้น ผู้ชายยังนิยมแต่งตัวมัวเงียไปทำงาน ถานอกเวลางานมักนั่งกางเกงแพรดอกจี๋กาง ๆ หนุม ๆ บางคนอยากนั่งกางเกงแพรให้แสงระยิบตาคนอื่น ด้วยการนั่งผ้าขึ้นไปกระโจมอก สำหรับชุดอยู่กับบ้าน บางคนนั่งผ้าหักกรั้ง บางคนนั่งกางเกงใน หรือไม่ก็นั่งผ้าขาวม้า ไม่ใส่เสื้อ พวกผู้หญิงนั่งอินหรือผ้าถุงหรือโจงกระเบน ใส่เสื้อแขนกระบอก หรือใช้ผ้าผืนเดียวคาดอก เวลาอยู่กับบ้านจะใส่เพียงเสื้อชั้นในตัวเดียว บางคนเปลี่ยนกายท่อนบนเลย ทั้ง

¹หนังสือพิมพ์นิกร ฉบับประจำวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2486 หน้า 1

²ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนมีนาคม พ.ศ. 2485

³แถมสุข นุชนนท์ "เมืองไทยยุคเชื่อบูชา" วารสารวรรณคดี หน้า 130

ผู้หญิงผู้ชายไม่สวมรองเท้า¹ การแต่งกายดังกล่าวนี้ รัฐบาลเห็นว่าเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม จึงได้มีประกาศของกระทรวงมหาดไทย ชักชวนแนะนำให้คนไทยแต่งกายตามระเบียบที่วางไว้ เพื่อเป็นที่เชิดหน้าชูตาของชาติ โดยให้แต่งกายดังนี้ ผู้ชายต้องมีหมวก รองเท้านวมส้นและถุงเท้า เสื้อนอกและกางเกงขายาว ผู้หญิงต้องมีหมวก กระโปรง เสื้อนอกคลุมไหล่ รองเท้ารัดส้นหรือหุ้มส้น ส่วนถุงเท้าจะใส่หรือไม่ใส่ก็ได้ เสื้อเครื่องแต่งกายนั้น ถ้าเป็นงานกลางแจ้งควรใช้สีเทา สีคราม สี kaki หรือสีเปลือกไม้ ถ้าเป็นงานในร่มหรือเกี่ยวกับเครื่องจักรควรใช้สีน้ำเงินแก่²

ท่านผู้นำได้มีสาส์นวิงวอนให้ประชาชนชาวไทยยึดมั่นอยู่เสมอว่า ต้องแต่งกายให้เรียบร้อยดูแบบอารยะ และผู้หญิงต้องสวมหมวก เรื่องหมวกนี้เป็นเรื่องสำคัญจริง ๆ เพราะเป็นการสร้างชาติอย่างหนึ่ง ทำให้ประเทศอยู่ในระดับเสมออารยะประเทศและรักษาเอกราชของชาติให้วัฒนาถาวรสืบไป แม้จะอยู่ในยามศึกสงครามก็ต้องไม่ลืมใส่หมวก หลังจากไทยประกาศสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตรได้เพียงวันเดียว นายกรัฐมนตรีได้ออกประกาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงว่า "...พี่น้องสตรีอย่าถือว่ายามศึกไม่จำเป็นจะต้องสวมหมวก การสวมหมวกยมนั้นยิ่งจะจำเป็นมากกว่ายามใด ๆ"³

การสวมหมวกเป็นของใหม่และประหลาดมากในหมู่ผู้หญิง จึงกลายเป็นเรื่องใหญ่โตมีมาตากลใจ ทุกคนต่างพูดถึงแต่เรื่องหมวก ผู้หญิงสาว ๆ ก็ไปนั่งคุยกันเรื่องหมวกทรงต่าง ๆ ว่าทรงไหนจะงาม ทรงไหนจะทันสมัย คนที่ไม่ชอบใส่หมวก ก็คุยกันเรื่องความรำคาญของหมวก รำบรวงต่าง ๆ พวกโบชัวชายหมวกเป็นการครึกโครม และ

¹ แกมสุข นุ่มนนท์ "เมืองไทยยุคเชื้อผู้นำ" วารสารธรรมศาสตร์ หน้า 133

² ขาวโหมงการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 6 ประจำเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2485

หน้า 844 - 850

³ ล.ก. หน้า 133

ทางราชการเองก็พูดถึงแต่เรื่องหมวกทางวิทยุ กรมโฆษณาการถึงกับได้มีเพลง "สวมหมวกไทย" "สร้างระเบียบ"¹ ออกเผยแพร่ ซึ่งให้เห็นว่าหมวกนั้นเป็นของสำคัญยิ่ง จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ในนามปากกาของ "สามัคคีชัย" ได้เขียนบทความเรื่อง "มาลาน่าไทยเป็นมหาอำนาจ"² ในระยะต่อมารัฐบาลได้ใช้มาตรการกวดขันคนแต่งกายชาควัฒนธรรมเพิ่มขึ้น เช่น ไม่ให้รถโดยสารรับคนไม่สวมหมวก³ ไม่ให้เข้าไปติดต่อในสถานที่ราชการ บางรายถึงกับถูกจับกุมในข้อหาผิดวัฒนธรรม โดยการท่งกางเกงสำหรับใส่นอนและสวมเสื้อชั้นในตัวเดียว เรือนุงผะขาวมาไม่สวมเสื้อให้ปรากฏแก่สาธารณชน⁴ รัฐบาลได้ระดมยุวชนให้ออกไปแนะนำราษฎรให้รู้จักถึงการแต่งกายที่ถูกต้องวัฒนธรรม⁵

การแต่งกายสตรีตามแฟชั่นทันสมัยของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้รับการต้อนรับจากผู้หญิงที่รักสวยรักงามอย่างน่าชื่นใจ รัฐบาลเองรู้จักวิธีการประชาสัมพันธ์ เช่น ไปเชื้อเชิญเจ้าคุณพระประยูรวงศ์ เจ้าจอมอินพระบาทสภเคี้ยวพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นผู้นำแบบแก๊งค์ (Leader of Fashion)⁶ ตั้งแต่ยังสาวมาออกหน้าเปลี่ยนเครื่องแต่งตัวตามแบบอย่างที่ต้องการ พร้อมทั้งเชื้อเชิญไปเข้าสมาคม

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 5 ประจำเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2485
หน้า 715 - 716

² หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที 9 กันยายน พ.ศ. 2485 หน้า 3

³ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที 25 มีนาคม พ.ศ. 2485 หน้า 1

⁴ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที 6 เมษายน พ.ศ. 2485 หน้า 1

⁵ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที 25 มีนาคม พ.ศ. 2485 หน้า 3

⁶ แดมสุช นุ่มนนท์ "เมืองไทยยุคเชื่อก่อนหน้า" วารสารธรรมศาสตร์ หน้า 134

ธละไปเป็นประธานแจกรางวัลเนื่อง ๆ แม้ว่าในขณะนั้นเจ้าคุณพระประยูรวงศ์เกษรา
อายุใกล้จะถึง 90 ปีแล้ว แต่ปรากฏว่าการนำเฟื้องของท่านเป็นผลใหญ่อื่นท่าตามแพร
หลาย¹ รัฐบาลจะผิดหวังก็เมื่อก่อนที่ส่งเจ้าหน้าที่ไปเฝ้าสมเด็จพระศรีสวรินทิราพระ
บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ขอพระราชทานให้ทรงสวมพระมาลาและจะขอ
พระราชทานฉายพระรูปออกไปเป็นตัวอย่าง ก็ถูกกริ้วว่า

"ทุกวันนี้ฉันจะไม่เป็นตัวอย่างอยู่แล้ว นี่ยังจะมายุ่งกับหัวกับหู
อีก...ไปบอกจะให้ใส่กับาตักเอาหัวไปตั้งแล้วใส่เอาเองก็แล้วกัน..."²

คอกไม้สด ได้เขียนถึงเรื่องการแต่งกายของสตรีไทยในยามสงครามไว้ใน
หนังสือเรื่อง "วรรณกรรมชั้นสุดท้าย" ของเธอว่า

"...หลอนนุ่งถุงแบบสะเกิร์ตสีส้มท่าด้วยแพรเนื้อหนาอย่างดี เสื้อ
ชั้นนอกเป็นแพรอย่างเดียวกับสีเดียวกับสะเกิร์ต แต่เสื้อก็ทึดคลุมทับเสื้อชั้น
นอกนั้น เป็นสีน้ำตาลเข้ากับสีวงเท้าสีกระเป๋าสีและสีหมวก ซึ่งท่าด้วย
แพรเนื้อหนาและไม่มีปีก ถุงเท้าของหลอนเป็นสีกลมกลืนกับผิวเนื้อซึ่งรับ
กับสีส้ม นอกจากนั้นยังมีถุงมือสีใกล้เคียงกับถุงเท้าซึ่งหลอนยังสวมอยู่ทั้ง
สองมือ..."³

ต่อมารัฐบาลก็สั่งให้ประชาชนเลิกประเพณีกินหมาก⁴ ซึ่งถือว่าเป็นประเพณี
เสื่อมเกียรติอย่างร้ายแรงของประเทศ เพราะคนกินหมากทำให้ปากเหม็น ฟันเขยิบ

¹ แกมสุข นุ่มนนท์ "เมืองไทยยุคเชื้อผู้นำ" วารสารธรรมศาสตร์ หน้า 134

² สมภาพ จันทรประภา สมเด็จพระศรีสวรินทิรา ฯ หน้า 371

³ คอกไม้สด วรรณกรรมชั้นสุดท้าย หน้า 56

⁴ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 8 ประจำเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2486

เสียระเบียบ ๆ และทำให้สถานต่าง ๆ ของบ้านเมือง ขาดความสวยงาม เพราะนัก
กินหมากชอบบ้วนเลอะเทอะ กระทรวงมหาดไทยจึงออกคำสั่ง งามประชาชนที่กินหมาก
เข้าไปในสาบธาราการห้าไป และกระทรวงยังมีหนังสือความมากถึงคณะกรรมการจังหวัด
ทุกจังหวัด ให้กวาดขึ้นเรื่องคนกินหมาก ห้ามขายพลูในตลาด ห้ามปลูกต้นพลู ทำสวนพลู
ตลอดจนให้คัดคน มากตนพลูให้หมดสิ้น¹

นอกจากนี้แล้วรัฐบาลยังได้ออกระเบียบกฎเกณฑ์เพื่อรักษามารยาทของประชาชน
อย่างถาวร ถือเป็นระเบียบที่ประชาชนต้องปฏิบัติ เช่น เรื่องว่าด้วยพิธีศพ² เรื่อง
กำหนดการพิธีสมรสของคนไทย เรื่องระเบียบการบริโภคอาหาร เรื่องการโดยสารรถ
ประจำทาง เรื่องเครื่องแต่งกายของผู้ประกอบอาชีพบางจำพวก เรื่องระเบียบการใช้
นามบัตร ฯลฯ ระเบียบปฏิบัติแต่ละเรื่องจะวางกำหนดไว้โดยละเอียดว่า จะต้องวาง
ตนอย่างไรจึงจะเหมาะสมตามลักษณะของผู้มีมารยาท เช่น เรื่องกำหนดการพิธีสมรส
จะมีบอกไว้ว่า เจ้าบ่าวจะต้องแต่งกายอย่างไร ปฏิบัติตนอย่างไรในพิธี ฯ หรือใน
เรื่องการโดยสารรถประจำทาง ผู้โดยสารจะต้องเข้าแถวไว้เป็นระเบียบ หรือเรื่อง
เครื่องแต่งกายชายหญิงเดินโต๊ะร้านจำหน่ายอาหาร ร้านจำหน่ายอาหารชั้นหนึ่งควร
แต่งกายอย่างไร ชั้นสอง ชั้นสามควรแต่งกายอย่างไร ระเบียบการบริโภคอาหารก็
เช่นกัน รัฐบาลบอกว่าผู้มีมารยาทจะต้องไม่เปื้อนข้าวด้วยมือ³ เพราะล่อแหลมต่อชีวิตมาก

¹ แคมสุช นุ่มนนท์ "เมืองไทยยุคเชื้อผู้นำ" วารสารธรรมศาสตร์ หน้า 135

² ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 9 ประจำเดือนกันยายน พ.ศ. 2486
หน้า 846 - 849

³ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2485
หน้า 167

เนื่องจากจุลินทรีย์มักจะเกาะอยู่ตามอวัยวะ เช่น เป็นขี้ขาวขี้มือ หิบบปลาขี้ขาวขี้
เล็บจะกลายเป็นพาหะนำจุลินทรีย์เข้าสู่ร่างกาย จึงต้องเฝ้าระวัง¹ ล้างมือล้างเล็บ
ให้สะอาดก่อน

ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2485 ได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดวัฒนธรรมของ
ชาติขึ้น ให้ประชาชนรักษาราชการมาตฐานอันดีงามในที่สาธารณะสถานหรือที่ปรากฏแก่
สาธารณะชน ตามมาตรา 5 ดังนี้

1. ไม่ก่อให้เกิดเสียงอันน่ารำคาญใจ หรือใช้วาจาเลียดหรือลามกหยาบ
คาย หรือแสดงกิริยาวาจาเป็นเชิงเลียดสี เย้ยหยันผู้ที่ปฏิบัติตนในทางเชิดชูหรือส่งเสริม
วัฒนธรรมของชาติ
2. ไม่ใช้กำลังเบียดเบียนผู้อื่นในที่ชุมนุมชน เช่น ในการโดยสารยานพาหนะ
การเข้าซื้อบัตรผ่านประตู หรือเข้าประตูสถานที่สำหรับมหรสพเป็นต้น
3. ไม่ก่อความรำคาญด้วยการรบกวนหรือกีดขวางผู้อื่นโดยไม่มีเหตุสมควร
4. ไม่ก่อให้เกิดความปฏิญ์หรือชกเขี่ยในที่ไม่ควรทำ
5. ไม่อาบนํ้าตามถนนหลวงอันเป็นที่ชุมนุมชน
6. ไม่นั่ง นอน หรือยืน บนราวสะพาน
7. ไม่นั่งหรือนอนบนทางเท้า²

กระทรวงมหาดไทยได้ออกกฏข้อบังคับส่งเสริมการรักษามารยาทอันดีงามเพิ่มเติม
ทางหนังสือพิมพ์และวิทยุกระจายเสียงด้วย เช่น กฏข้อบังคับเรื่องอนาจารบนทางเท้าว่า

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 5 ประจำเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2485
หน้า 667 - 668

² แถมสุข นุ่มนนท์ "เมืองไทยยุคเชื่องช้า" วารสารธรรมศาสตร์ หน้า 136

"ทุกเรือนทุกบ้าน ควนจำควนวาน จักทาเก้อ แม่ไม่งามนัก
พอพักยังดี ไม่ไยก็มี มากมายกายกอง" และ

"ตามราวสะพาน ขอโค้งการ นั่งนอนเสียที อูจากนัยน์ตา
ขุนาบคี่ เหมือนคนไม่มี หลักกานบ้านเรือน"¹

รัฐบาลไทยในขณะนั้นนโยบายที่จะเพิ่มจำนวนพลเมืองขึ้นให้มากที่สุดเท่าที่จะ
ทำได้ ได้พยายามสนับสนุนและส่งเสริมทุกวิถีทางที่จะให้พลเมืองชายหนึ่งสละโสศ เข้า
สู่การมงคลสมรส สามัคคีไทย ได้เขียนบทความเรื่อง "ปราบคนโสศ"² เพื่อสนับสนุน
ให้คนแต่งงานกัน ได้มีความคิดที่จะเก็บภาษีคนโสศ โดยเฉพาะ "ชายโสศ" เกิดขึ้น
ซึ่งทางรัฐบาลได้แถลงว่า ความจริงแล้วรัฐบาลไม่ต้องการภาษีเท่าไรนักหรอก รัฐบาล
มุ่งแต่นโยบายสร้างชาติเป็นส่วนใหญ่³ ได้มีโคลงสี่สุภาพลงในหนังสือพิมพ์ ชี้ให้เห็นถึง
ภัยของการเป็นโสศในชื่อ "ภัยของการครองโสศ" ว่า

ครองโสศครองสุขพร้อม	เพรียงโฉน
คราเจ็บคราจนไกร	จักคุม
ครองโสศคระลองภัย	พยาธิเพียบ
คราชุกไกรจักคุม	โอบให้อไยเย็น
โสศเป็นสารสื่อไซ้	ความหมอง
นำโรคนารานครอง	ครอบเหยา
ผลโสศจะพาลสนอง	พานาส
ชีพจะชบเขาเส้า	โสศชั่วสบกสย ⁴

¹ แดมสุข นุ่มนาค "เมืองไทยยุคเชื้อผู้นำ" วารสารธรรมศาสตร์ หน้า 137

² หนังสือพิมพ์นิกร ฉบับประจำวันที 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2486 หน้า 1

³ หนังสือพิมพ์นิกร ฉบับประจำวันที 21 ธันวาคม พ.ศ. 2486 หน้า 5

⁴ หนังสือพิมพ์นิกร ฉบับประจำวันที 3 ธันวาคม พ.ศ. 2486 หน้า 5

เพื่อเป็นการสนับสนุนให้คนไทยได้ทำการสมรสมากขึ้นด้วยวิธีสะดวกและรวดเร็ว พร้อมทั้งประหยัดและถูกต้องตามกฎหมายด้วย จึงได้มีการฟื้นฟูวัฒนธรรมการสมรส โดยให้มีการจดทะเบียนสมรสกันขึ้น¹ ได้มีการจัดตั้งองค์การส่งเสริมการสมรสขึ้นทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคทุกจังหวัด เพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือบุคคลผู้ประสงค์จะสมรสให้ได้รับความสะดวกในเรื่องการหมั้น สู่ขอ สมรส ส่งเสริมอาชีพช่วยเหลือสตรีมีครรภ์ ให้ความสะดวกในการคลอด เพื่อลดอัตราการตายของมารดาและทารก³ โดยองค์การส่งเสริมการสมรสได้เป็นเจ้าภาพอุปถัมภ์การสมรสหมู่ให้แก่ประชาชนด้วย เช่น องค์การส่งเสริมการสมรสส่วนภูมิภาค จังหวัดนครปฐม ได้จัดให้มีการสมรสหมู่ขึ้นพร้อมกันในวันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2487 เป็นจำนวนถึง 25 คู่ จังหวัดอยุธยา 53 คู่ จังหวัดขอนแก่น 41 คู่ ฯ⁴

5.3.3 การส่งเสริมวัฒนธรรมทางวรรณกรรม

การส่งเสริมทางวรรณกรรมได้กระทำกันอย่างกว้างขวางมากในสมัยนี้ รัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง ซึ่งมีพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวรรณไวทยากร เป็นประธานกรรมการและพันตรีท้าวสุวรางค์ เป็นที่ปรึกษา ทำหน้าที่แก้ไขและส่งเสริมวรรณกรรม รัฐบาลถือว่าชาติที่เจริญต้องมีคนรู้หนังสือ จึงจัดการส่งเสริมการศึกษาผู้ใหญ่

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 7 ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2485
หน้า 959

² ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 8 ประจำเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2486
หน้า 709

³ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวันที 12 มิถุนายน พ.ศ. 2485 หน้า 4

⁴ หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับประจำวันที 13 มกราคม พ.ศ. 2487 หน้า 3

ทางคานวรรณคดี จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ริเริ่มก่อตั้งวรรณคดีสมาคมแห่งประเทศไทย ขึ้นที่ทำเนียบสำนักคดีชัย ในวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2485¹ รับสมาชิกที่มีชื่อเสียงในทางประพันธ์ จัดพิมพ์หนังสือวรรณคดีสาร พิจารณาบทประพันธ์ที่ดีเลิศให้รางวัล และเป็นผู้ตรวจคำที่จะนำมาไว้ในภาษาไทยด้วย²

5.3.4 การส่งเสริมวัฒนธรรมทางศิลปกรรม

รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมศิลปกรรมเพื่อสร้างเอกลักษณ์ของความเป็นไทยจริง ๆ ตามพระราชกฤษฎีกากำหนดวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2485 มาตราที่ 9 ระบุไว้ว่าคนไทยจะต้องส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าในทางศิลปกรรม มีการตั้งมหาวิทยาลัยศิลปากรในปี พ.ศ. 2486 เพื่อส่งเสริมศิลปินผู้ทรงคุณวุฒิ และเพื่อฟื้นฟูบำรุงศิลปกรรม แบ่งออกเป็น 3 คณะคือ คณะปฏิมากรรมและจิตรกรรม คณะสถาปัตยกรรม และคณะนาฏศิลป์การศึกษาดังละวิชามีหลักสูตร 5 ปี ศึกษาทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ โดยผู้ที่เข้าศึกษาปริญญาตรีต้องผ่านโรงเรียนเตรียมของมหาวิทยาลัยแห่งนี้มาแล้ว 2 ปี สำหรับค่าเล่าเรียนเบื้องต้นแรกนั้นยังไม่มี การเก็บแต่ประการใด ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้คนมาเรียนกันมาก ๆ³

รัฐบาลยังสังกัดกรมศิลปากรจากกระทรวงศึกษาธิการมาขึ้นอยู่ในสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อดำเนินงานให้ใกล้ชิดยิ่งขึ้น แบ่งงานกรมศิลปากรออกเป็น 5 กอง คือ กองสถาปัตยกรรม กองวรรณคดี กองโบราณคดี กองการสังคีต และสำนักเลขาธุรการกรม และในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2486 กรมศิลปากรจัดตั้งวงดุริยางค์บางกอกขึ้น

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 7 ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2485
หน้า 957

² ล.ก. หน้า 909 - 910

³ แถบสุข นุ่มนนท์ "เมืองไทยยุคเรื้อรื้อ" วารสารธรรมศาสตร์ หน้า 137

45 ถนนขึ้นมา มีการปรับปรุงการละเล่นพื้นเมือง เช่น รำโทน ซึ่งเป็นของพื้นเมืองภาคอีสาน ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง รำโทนแพร่หลายเข้ามาในภาคต่าง ๆ รวมทั้งในกรุงเทพฯ แต่แปรรูปออกมาในลักษณะไม่สุภาพ รัฐบาลจึงให้กรมศิลปากรร่วมกับสำนักวัฒนธรรมฝ่ายศิลปกรรมปรับปรุงรำโทนให้สุภาพ เรียกชื่อใหม่ว่า "รำวง" โดยกรมศิลปากรแสดงให้ดูเป็นตัวอย่างที่สนามหลวงเรียกว่า "รำวงแบบมหาราฐาน" ทางกรมจึงประกาศให้เล่นรำโทนได้เฉพาะในภาคอีสาน ส่วนกรุงเทพฯ เล่นรำโทนใบ้ได้ เล่นได้เฉพาะรำวงอย่างเดียว ผู้รำต้องมีวัฒนธรรมไม่ถูกเนื้อต้องตัวและไม่คืบสุรา ทางกรมสนับสนุนรำวงเป็นอย่างมาก ทุกวันพุธตอนบ่ายข้าราชการหญิงชายได้หยุดงานเพื่อฝึกซ้อมรำวง สร้างวัฒนธรรมกันอยดงเบิกบานใจ เดินผ่านไปทางไหนจะได้ยินแต่เสียงเพลงรำวง ซึ่งมีมากกว่า 60 เพลง และเพ็ชร์ใบเรือฯ¹

ทางด้านดนตรีรัฐบาลต้องการสร้างให้เป็นไทยบริสุทธิ์ ได้ออกพระราชกฤษฎีกาให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข มีอำนาจระบุมหรสพ เครื่องดนตรีที่ใช้ เครื่องอุปโภคบริโภค วิธีเล่น และถ้าจะเล่นสิ่งทีต้องห้ามจะต้องได้รับการอนุญาตก่อน ทางกรมเลิกเครื่องดนตรีที่ไม่ใช่ของไทย เช่น กลองยาว แບกระทั่งซอด้วง และซออู้ก็ให้เลิก เพราะไม่ใช่ของไทยมาแต่เดิม ทั้งทำให้เสียงเข้ากับหลักสากลไม่ได้ และให้เลิกละครชาตรี ลิเก และหุ่นกระบอก เพราะการแสดงละครเหล่านี้เป็นการเสื่อมเสียเกียรติของชาติ เสียวัฒนธรรม และบางอย่างไม่ใช่ของไทยมาแต่เดิม²

¹แอมสุข นุ่มนนท์ "เมืองไทยยุคเชื้อยูน้า" วารสารวัฒนธรรมศาสตร์ หน้า 138

²ด.

5.3.5 การส่งเสริมวัฒนธรรมทางสตรี

ในสมัยนี้หญิงไทยที่เคยเป็นช่างเท้าหลัง อยู่กับเหยาเฝ้ากับเรือนตามประเพณีโบราณได้รับการยกย่องสถานภาพอย่างสูงส่ง จวบพล ปร. พิบูลสงคราม มีนโยบายเกี่ยวกับผู้หญิงว่า

"หญิงเป็นแม่ของคนไทยทุกคน เพราะเป็นแม่ทุกอย่าง นับแต่แม่ยังเกิดเกล้าถึงแม่พิมพ์ในทุกอย่างของชาติ ใครคนใดจะเป็นนักบุญกล่าห่านไก่อ อยู่แต่แม่สร้างกำลังใจเข้มแข็งประทับไว้ ตั้งแต่ตอนในวงแขนแม่ ใครจะเป็นผู้ประกอบกิจการงานไก่อดี แม่เป็นผู้สร้างนิสัยไว้แต่กระดุกเลือกเนื้อยังอ่อน ฉะนั้นแม่จึงเป็นแม่พิมพ์ให้ชาติเป็นมหาอำนาจโดยไม่ต้องสงสัยอย่างใดเลย แม่พิมพ์ใบไม้ เราก้สร้างชาติไทยเป็นอะไรไม่ได้เลย..."¹

รัฐบาลมีจุดมุ่งหมายยกฐานะผู้หญิงไทยให้เท่าเทียมผู้ชาย ก็ผู้ชายทำอะไรผู้หญิงต้องทำได้เช่นกัน เกิดคำขวัญ "ชวนไทยอยู่ที่หญิงไทย" ขึ้น ในชีวิตสมรส หญิงไทยได้รับการปกป้องสิทธิอย่างน่าพึงพอใจ ทางการออกคำสั่งให้ชายยกย่องภรรยา ถ้าเป็นข้าราชการเกิดระหองระแหงกับภรรยาโดยไม่เหตุผลจะถือว่าผิดวินัยและได้รับโทษตามความผิด²

สำนักนายกรัฐมนตรีได้ออกประกาศเรื่องการปฏิบัติของข้าบเมีย เดือนให้ผู้ชายพึงระลึกไว้ว่า การทุบตีคำว่าเมียของคนต่าง ๆ เสมือนว่าเบียของคนนั้นเป็นทาสหรือผู้บาเรอรับใช้ที่ต่ำต้อย เป็นสิ่งที่น่าละอายใจที่ลธรรม และเป็นการเสื่อมเสียเกียรติ

¹ แกมสุข นุชนนท์ "เมืองไทยยุคเชื้อผู้นำ" วารสารธรรมศาสตร์ หน้า 144

² ก

ของประธาชาตียิ่งนัก อีกทั้งยังเป็นความกตัญญูต่อบทบาทของนายพลประภาสประทุม
รายแก้วร่างกายอาจได้รับโทษจำคุกถึง 10 ปี โดยไม่มีชั๊กกเว้นแต่ประการใด¹

ทางสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ ยังได้ออกประกาศ เรื่องวัฒนธรรมของตัวเมีย
เพื่อตัวเมียจะอยู่ควยกันควยความสุขเป็นลเจ็ด เป็นรากแก้วรากฐานไปถึงลูก
หลาน อันจะเป็นกำลังของชาติไทยในอนาคต โดยยึดพระธรรมคำสอนของพระพุทธ
เจ้าผสมผสานกับหลักจิตวิทยา และจากความรู้ความชำนาญของผู้มีความยืนยาวในชีวิต
ตัวเมีย แนวทางที่สามี่จะพึงปฏิบัติอภรรยาถึงนี้คือ

1. ควยการยกย่องนับถือว่าเป็นเมีย
2. ควยการไม่คบหมิ่น
3. ควยการไม่ประพฤติกว้างใจ
4. ควยการมอบความเป็นใหญ่ให้
5. ควยการให้เครื่องแต่งตัว²

สำนักวัฒนธรรมฝ่ายหญิงซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางสตรี
ได้จัดตั้งสโมสรสำนักวัฒนธรรมฝ่ายหญิงขึ้นในวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2486 ได้จัด
แสดงงานวัฒนธรรมเกี่ยวกับหญิงไทยที่บ้านไทยสันติกรในวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ.
2486 ได้จัดตั้งหน่วยวัฒนธรรมสงเคราะห์ เพื่อให้ทำงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์
ประชาชนให้มีวัฒนธรรมดีขึ้น ตามนโยบายของรัฐบาล ฯลฯ³

¹ แคมสุข นุ่มนนท์ "เบื้องไทยยุคเชื้อผู้นำ" วารสารธรรมศาสตร์ หน้า 144

² ก.

³ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 9 ประจำเดือนกันยายน พ.ศ. 2486

งานของสำนักวัฒนธรรมฝ่ายหญิงก็ไต่พรหลายทั่วไป ดังเราจะเห็นได้จากหนังสือพิมพ์ โมนิจิ ของญี่ปุ่นฉบับเย็นวันพฤหัสบดีที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2486 ลงข่าวว่า

"...ความเคลื่อนไหวที่เด่นที่สุดของชาติในเมืองไทย ก็ความเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะสาขาวัฒนธรรมฝ่ายหญิงนั้นขึ้นหน้าขึ้นตามาก โดยมีท่านผู้หญิงพิบูลสงครามเป็นหัวหน้า ได้ยื่นมือเข้าจัดการกับชีวิตความเป็นอยู่ของหญิงทุก ๆ คน เช่น การอารักขาหญิงชรา การป้องกันชายหนุ่มมิให้เป็นกามโรค แนะนำและแก้ปัญหาเกี่ยวกับชีวิตสมรส และส่งเสริมความสวยงามในการแต่งกายของหญิง ยุวชนยุวารีก็เจริญก้าวหน้า และได้เคยแสดงความสำคัญในการบันเพาทุกซ์ในคราวที่รับการโจมตีทางอากาศ .."¹

เพื่อให้วัฒนธรรมที่ได้รับการปรับปรุงแล้ว ไต่พรหลายไปอย่างกว้างขวาง สภาวัฒนธรรมแห่งชาติจึงได้จัดให้มีงานแสดงวัฒนธรรมขึ้นที่สภาวัฒนธรรมแห่งชาติและในส่วนภูมิภาคหลายจังหวัด อาทิเช่น ลำปาง สงขลา เพชรบูรณ์ ฯ ส่วนกรมโฆษณาการก็ได้จัดให้มีการแสดงวัฒนธรรมต่าง ๆ ของหน่วยโฆษณาการเคลื่อนที่ทั้งทางบกทางน้ำ² ได้มีการตั้งคณะกรรมการสอดส่องวัฒนธรรมของประชาชนชาวไทยขึ้น สิ่งใดที่จะเป็นเหตุอันน่าชิงความเสื่อมหรือการทำลายวัฒนธรรมของประชาชนชาวไทยแล้ว ก็ให้หาทางกำรักและแก้ไขโดยด่วน สิ่งใดที่จะนำไปสู่การบิวัฒนธรรมก็ให้หาทางส่งเสริม³

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:4 (9)
ขอความร่วบือรายงานความเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรม

² ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 8 ประจำเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2486
หน้า 705 - 707

³ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 8 ประจำเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2485
หน้า 1150

ทางรัฐบาลได้ขอร้องให้ประชาชนชาวไทยทุกคนช่วยกันส่งเสริมและปรับปรุงวัฒนธรรมให้ดียิ่งขึ้นอยู่ตลอดเวลา¹ สภาวัฒนธรรมแห่งชาติได้จัดพิมพ์หนังสือประมวลกฎหมายวัฒนธรรมมาแจกจ่ายไปยังกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ เพื่อให้ข้าราชการทุกคนเข้าใจและสามารถปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง²

การส่งเสริมวัฒนธรรมของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง เพราะเป็นของที่ใหม่และแปลกเกินไปกว่าที่คนไทยในสมัยนั้นจะยอมรับได้ในบางสิ่งบางอย่าง เช่น การที่ห้ามมิให้คนไทยกินหมาก กินพลูนั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ยากอย่างยิ่ง การโค่นต้นไม้ทุกต้นพลูในสมัยนั้นเพื่อสนองนโยบายส่งเสริมวัฒนธรรมของท่านผู้นำ ได้ทำให้ชาวสวนหมาก สวนพลูได้รับความเดือดร้อนมาก เพราะหมายถึงการขาดรายได้ในอาชีพของเขา โดยเฉพาะนโยบายสงครามถึงการประกอบอาชีพก็ประสบกับความแร้นแค้นอยู่แล้ว การกระทำของท่านผู้นำก็เท่ากับเป็นการซ้ำเติมความโชคร้ายของชาวสวนมากยิ่งขึ้น และเราจะเห็นได้ว่าในเวลาต่อมานโยบายนี้ก็คงเลิกล้มไปเพราะขัดกับความเคยชินของคนไทยเป็นอย่างมาก

นายทอง อภัยวงศ์ ได้เล่าไว้ในเรื่อง "ชีวิตการต่อสู้ของข้าพเจ้า" ว่าในวงราชการงานเมืองในระบอบนั้น ข้าราชการถึงกับเข้าเฝ้าร้องเพราะถูกบังคับให้เดินทางไกลในท่ามกลางแสงแดด แม้จะเหนื่อยแสนเหนื่อยก็จะขัดขวางไม่ได้ เพราะถ้าข้าราชการกระทรวงไหนไปเดินทางไกลมาก็จะได้รับการขบเขยว่าเป็นหน่วยราชการที่เข้มแข็ง³ จะเห็นได้ว่า การส่งเสริมทางวัฒนธรรมของจอมพล ป. พิบูลสงครามนั้น ไม่ได้รับผลเท่าที่ควร

¹ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 4 ประจำเดือนเมษายน พ.ศ. 2485

หน้า 547

² กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม PW 2/2:4 (24)

ประมวลกฎหมายวัฒนธรรมของประเทศไทยและการแต่งตั้งกรรมการต่าง ๆ

³ ทอง อภัยวงศ์ ชีวิตการต่อสู้ของข้าพเจ้า หน้า 71 - 72

5.4 การดำเนินการเพื่อเอกราชและอธิปไตยของประเทศ

การที่รัฐบาลไทยเปลี่ยนแปลงนโยบายจากความเป็นกลางมาให้ความร่วมมือกับญี่ปุ่นทั้งในทางการทหาร ทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ๖ นั้น ไคโกให้เกิดความแตกแยกทางความคิด ในระหว่างคณะรัฐมนตรีด้วยกัน กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยซึ่งมีนายปรีดี พนมยงค์ เป็นหัวหน้า จึงต้องพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองไปดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์¹ ทั้งนี้มิใช่เฉพาะในวงการรัฐบาลเท่านั้น คนไทยทั้งในประเทศและนอกประเทศต่างก็มีความคิดเห็นแตกแยกกับรัฐบาลด้วยเหมือนกัน²

ความไม่พอใจของคนไทยที่มีต่อญี่ปุ่นนั้นได้เริ่มขึ้นตั้งแต่วันแรกที่ญี่ปุ่นได้ยกพลขึ้นบกในประเทศไทยนั้นทีเดียว คนไทยที่จังหวัดนครราชสีมาซึ่งเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญจุดหนึ่งได้เริ่มลงมือทำการต่อต้านญี่ปุ่นทั้งในทางลับและทางเปิดเผย โดยได้มีการรบกันทั้งทางทหาร และในขณะเดียวกันคนไทยอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งเป็นตำรวจก็ได้ฆ่าพลเรือนของญี่ปุ่นตายไปถึง 6 คน สาเหตุที่ได้มีการฆ่าพลเรือนญี่ปุ่นนั้น เพราะคนไทยคงจะเชื่อว่าชาวญี่ปุ่นเหล่านั้นได้เข้ามาเป็นจารบุกรุกให้ญี่ปุ่นอยู่ในนครราชสีมา โดยบางคนก็เข้ามาแอบแฝงอยู่ในอาวีของหมอท่าพัน ช่างถายรูป พอกา วิศวกร ฯ ดังเราจะเห็นได้ว่าในระยะก่อนที่จะเกิดสงครามโลกครั้งที่สองนั้น ก็ในวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2481 กรมโยธาเทศบาลได้วางจ้างเหมาบริษัทบิตูม บัซซัน โกซา จำกัด สร้างทางสายนครราชสีมา - ปากพั่น ยาวประมาณ 28 กิโลเมตร ในราคาจ้างเหมา

¹คิเรก ชัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 358

²หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที 20 สิงหาคม พ.ศ. 2485 หน้า 4

ไม่เกิน 600,000 บาท กำหนดทำการแล้วเสร็จภายในวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2484¹ ซึ่งถนนสายนี้จะเชื่อมระหว่างสถานีรถไฟธนบุรีกับท่าเรือปากพ่อง และสถานีรถไฟ นครศรีธรรมราช กับท่าเรือปากพ่องได้เป็นอย่างดี ผู้ที่ผู้สามารถที่จะยกพลขึ้นบกที่ท่าเรือปากพ่อง แล้วเดินทางไปยังรถไฟที่สถานีรถไฟธนบุรีหรือสถานีรถไฟนครศรีธรรมราช เพื่อเดินทางต่อไปยังที่สถานีบ้านโป่งไปกาญจนบุรีเข้าสู่ประเทศพม่าต่อไป เป็นที่ สาส์นเกตุว่าการที่บริษัทมิตรชญา ได้กำหนดไว้ว่าถนนจะต้องแล้วเสร็จในวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2484 ซึ่งเป็นระยะต้นปี พ.ศ. 2484 นั้น จะสอดคล้องกับการที่รัฐบาลทหารญี่ปุ่นได้กำหนดวันยกพลขึ้นบกในประเทศไทยไว้ในวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ซึ่งเป็นระยะปลายปี พ.ศ. 2484 นั่นคือถนนหนทางแล้วเสร็จพอดี การเคลื่อนกำลังทัพของผู้ญี่ปุ่นจะเป็นไปได้โดยสะดวก แต่เนื่องจากบริษัทมิตรชญา ไม่คุ้นเคยต่อภูมิประเทศ ดินฟ้าอากาศ ฤดูกาล และรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ถนนสายนี้จึงไม่เสร็จตามที่กำหนดเอาไว้ ยังไม่เรียบร้อยในบางตอนบางช่วงอยู่² ดังนั้นในวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 เมื่อถึงเวลาที่ผู้ญี่ปุ่นได้กำหนดเอาไว้และจะเปลี่ยนแผนการไม่ได้ แม้ว่าถนนสายนครศรีธรรมราช - ปากพ่องจะยังใช้การไม่ได้ ผู้ญี่ปุ่นก็จำต้องเสี่ยงด้วยการเปลี่ยนเส้นทางใหม่ไปยกพลขึ้นบกที่ท่าแพซึ่งเป็นท่าเรืออีกแห่งหนึ่ง เพื่อเดินทางไปยังสถานีรถไฟนครศรีธรรมราช แล้วเดินทางต่อไปยังกาญจนบุรีให้ได้ แม้ว่าตามเส้นทางใหม่นี้ผู้ญี่ปุ่นจะต้องผ่านค่ายทหารที่ตั้งกองพลที่ 6 แต่ผู้ญี่ปุ่นก็มิได้หวาดหวั่นเลย ดังนั้นการสู้รบอย่างนองเลือดระหว่างทหารไทยกับทหารญี่ปุ่นจึงได้เกิดขึ้น³ ถนนไทยในนครศรีธรรมราชคงจะ

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม พว 2/2:11 (38)
 สัณนิบาตแห่งกระทรวงการต่างประเทศ - ปากพ่อง กับบริษัทผู้ญี่ปุ่น

² ก.

³ กี เรก รัชนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 199

ได้เค็งเห็นถึงเล่ห์เหลี่ยมของญี่ปุ่นดังที่กล่าวมานี้จึงได้ทำการฆ่าหัวหน้านายช่างพร้อม
ด้วยผู้ช่วยชาวญี่ปุ่นของบริษัทคุซึบะ ๓ คนตายไป 2 คน¹

เหตุการณ์ในครั้งนั้นรัฐบาลไทย จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี
ในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้มีหนังสือแสดงความเสียใจไป
ถึงเอกอัครราชทูตญี่ปุ่น และได้ให้เงินส่วนตัวอุปการะแก่ครอบครัวของผู้ตายเป็นจำนวน
ถึง 80,000 บาท (แปดหมื่นบาท) ดังเราจะเห็นได้จากหนังสือที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม
นายกรัฐมนตรีมีไปถึงเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นว่า

"... บัดนี้ข้าพเจ้าขอส่งเงินจำนวน 80,000 บาท มายังท่าน
พร้อมกับหนังสือนี้ เงินจำนวนนี้เป็นของส่วนตัวข้าพเจ้าที่ให้เพื่ออุปการะ
แก่ครอบครัวของผู้ที่ถึงแก่กรรม ดังได้แสดงเจตนาไว้ในจดหมายฉบับก่อน
การที่จะแบ่งเงินนี้ให้แก่รายใดเป็นจำนวนเท่าใดนั้น ขอมอบให้เป็นภาระ
ของ พล. ทาน สุดแต่จะพิจารณาเห็นสมควร..."²

ตามความเป็นจริงแล้ว เงิน 80,000 บาทนี้ ไม่ใช่เงินส่วนตัวของนายกรัฐมนตรี
แต่เป็นเงินที่กระทรวงการต่างประเทศ ต้องยืมมาจากกระทรวงการคลังก่อน แล้ว
คอยตั้งงบประมาณประจำปี พ.ศ. 2485 มาว่าเป็นเงินใช้หนี้ในประเภทเงินราชการ
ลับ ดังเราจะเห็นได้จากหนังสือกระทรวงการคลังที่ ท. 1530/2485 ลงวันที่ 10
มกราคม พ.ศ. 2485 ถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เรื่อง ใบรับ
เงินอุปการะครอบครัวชาวญี่ปุ่นที่ถึงแก่กรรม 5 นาย ความว่า :-

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม ww 2/2:11 (34)
พลเรือนญี่ปุ่น 6 คน ถูกตำรวจไทยฆ่าตาย ๓

² ก.

"... ได้รับทราบแล้ว ขอส่งใบคำคัญฉบับนี้คืนมาเพื่อเก็บ
รักษาไว้ทางกระทรวงการต่างประเทศตามระเบียบ เงินยืมรายนี้
ขอให้กระทรวงการต่างประเทศตั้งมาในงบประมาณ ประจำปี พ.ศ.
2485 ใช้นี้ในประเภทเงินราชการรับ"¹

การที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม โค้งอ้างไปแกญี่ปุ่นว่าเป็นเงินส่วนตัวของตนเอง
นั้น อาจจะตีความไปว่า เป็นเพราะไม่อยากจะให้ญี่ปุ่นรู้ได้ว่าไทยนั้นเกรงกลัวญี่ปุ่น
จนเกินไป จนถึง กับต้องยอมเสียเงินเป็นจำนวนถึง 80,000 บาท คลาย ๆ กับว่า
ไทยเรานั้นไม่มีเอกราชและอธิปไตยเป็นของตนเอง แต่ตกอยู่ใต้อำนาจของญี่ปุ่น แต่
ถ้าเป็นเงินส่วนตัวของนายกรัฐมนตรีแล้ว ก็จะกลายเป็นอีกเรื่องหนึ่งไป และการที่
รัฐบาลไทยในขณะนั้น ได้แก้ไขเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยวิธีดังที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ ก็เพื่อ
ที่จะให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นดำเนินต่อไปด้วยความราบรื่น เพราะถึงอย่าง
ไรก็ตามในขณะนั้นญี่ปุ่นได้เข้ามาอยู่ในเมืองไทยเต็มไปหมดแล้ว เป็นการยากที่ไทยเรา
จะลุกขึ้นทำการต่อสู้โดยเปิดเผยอีกต่อไป คนไทยส่วนหนึ่งได้ทำการต่อต้านญี่ปุ่นอย่าง
ลับ ๆ อยู่ตลอดเวลา เช่น ได้มีการลอบตัดสายโทรเลข โทรศัพท์ของกองทัพญี่ปุ่น
ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด เช่น ที่ใกล้ ๆ เมืองพระตะบอง มีการลักน้ำมันของ
กองทหารญี่ปุ่นทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด เช่นที่ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้กอง
ทัพญี่ปุ่นต้องลำบากในเรื่องการสื่อสาร กุมภาพันธ์² รวมทั้งได้มีการขโมยเครื่องอุปโภค
บริโภค และเครื่องมือเครื่องใช้ในการทหารของญี่ปุ่นซึ่งบรรทุกไปบนรถไฟ เพื่อ

¹กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:11 (34)
พลเรือนญี่ปุ่น 6 คน ถูกตำรวจไทยฆ่าตาย ฯ

²กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:2 (6)
ตัดสายโทรเลขและโทรศัพท์ของทหารญี่ปุ่น

ส่งไปยังที่ตั้งหน่วยทหารด้วย ในเรื่องนี้ทางพันเอก ช. โมริยา ผู้แทนฝ่ายกองทัพ
ญี่ปุ่นประจำประเทศไทย ก็โกรธเรียนมาถึงคณะกรรมการผสมไทย-ญี่ปุ่น ให้ช่วยจัด
การจับคนร้าย และป้องกันอย่าให้เรื่องเช่นนี้เกิดขึ้นอีก ซึ่งทางฝ่ายไทยเราก็ให้ความ
ร่วมมือเป็นอย่างดี โดยการที่ได้ออกไปตรวจสืบสวนยังที่เกิดเหตุ พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่
ทหารญี่ปุ่นอยู่เสมอ และได้เรียกภานันผู้ใหญ่มากำชับให้ช่วยตรวจตราสืบสวนด้วย
ทั้งได้ประกาศให้สินบนแก่ผู้จับคนร้ายในการนี้รายละ 5 บาท¹ แต่เหตุการณ์เหล่านี้ก็
ไม่ได้หมดไป เพราะคนไทยได้ตั้งหน้าตั้งตาดูแลผู้ญี่ปุ่นอยู่เสมอ เหตุการณ์จึงเกิด
ขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีกจนญี่ปุ่นโกรธมาก พันเอก ช. โมริยา ถึงกับได้เขียนหนังสือมาถึง
คณะกรรมการผสมไทย-ญี่ปุ่น ว่า

"... เมื่อเหตุการณ์เป็นเช่นนี้แล้ว ทางฝ่ายกองทัพญี่ปุ่น
ก็มีความจำเป็นที่สุดใน การที่จะจัดการด้วยตนเอง เพื่อระงับ
เหตุการณ์เหล่านี้... ต่อจากนี้ไปผู้ใดซึ่งก่อเหตุร้ายกระทำการลักลอบ
ตัดสายโทรศัพท์ในราชการทหารญี่ปุ่นนั้น จะถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ชักชวนการ
รวมยุทธระหว่างไทย-ญี่ปุ่นอย่างเห็นได้ชัด เมื่อจับตัวผู้กระทำความผิดได้
แล้ว ไม่ว่าจะเป็นคนสัญชาติใดก็ตาม จะถูกลงโทษอย่างเด็ดขาดตาม
กฎข้อบังคับของทหาร จึงขอให้โฆษณากระจายเสียงให้ประชาชนทราบ
โดยทั่วกัน²

คนไทยได้มีวิธีการแสดงออกในแบบต่าง ๆ กันเพื่อที่จะให้ญี่ปุ่นรู้ว่าคนไทยนั้น
รังเกียจญี่ปุ่น เช่นพวกกรรมการสามล้อก็ไม่ยอมให้ชาวญี่ปุ่นโดยสาร³ เมื่อชาวญี่ปุ่น

¹ กองบรรณสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:2 (6)
ตัดสายโทรเลขโทรศัพท์ของทหารญี่ปุ่น

² ก.

³ กองบรรณสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:2 (9)
บันทึกรายงานการประชุมคณะอนุกรรมการประสานงานโฆษณาไทยญี่ปุ่น

ทหารญี่ปุ่นเข้าใกล้คนไทยก็คอยหลีกหนีให้ห่างไกล เมื่อทหารญี่ปุ่นต้องการซื้อของก็ไม่ขาย ทหารญี่ปุ่นขออาศัยนอนก็ไม่ยอม ถ้าญี่ปุ่นยังขึ้นนอนคนไทยก็ออกจากบ้านไปเสีย เหล่านี้เป็นต้น¹ และเมื่อทหารญี่ปุ่นโคตบนหาพระสงฆ์ในวัดคอนตูม ที่อำเภอบ้านโป่ง คนไทยก็ได้เข้าทำร้ายทหารญี่ปุ่นตายไป 6 คน บาดเจ็บ 5 คน²

จากหนังสือเวียนฉบับที่ 6 ที่ออกโดยสถานทูตไทย ณ กรุงวอชิงตัน ในสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2485 ได้ระบุไว้ว่าคนไทยได้รวมมือกันต่อต้านรัฐบาลไทยที่ให้ความร่วมมือกับญี่ปุ่นอย่างเปิดเผยโดยการเดินขบวนคัดค้านการที่รัฐบาลไทยประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา และได้เกิดการต่อสู้กันขึ้นระหว่างเดินขบวนเป็นการจลาจล ในหนังสือเวียนฉบับนั้นได้บรรยายรายละเอียดไว้ว่า

"... กรันเมื่อวันที่ 9 มกราคม มีข่าวมาจากรายกึ่งว่า ในเมืองไทยมีการเดินขบวนคัดค้านการที่รัฐบาลประกาศสงครามกับอังกฤษและอเมริกาได้เกิดการต่อสู้กันขึ้นระหว่างเดินขบวนเป็นการจลาจล ขาวนั้นนับว่าเป็นข่าวดีสำหรับประเทศไทย เพราะแสดงว่าพลเมืองมิได้เห็นดีเห็นชอบด้วยในการที่รัฐบาลประกาศสงครามกับอังกฤษและอเมริกา แต่เป็นที่น่าเสียดายที่หนังสือพิมพ์ และวิทยุในประเทศนี้มิได้แจ้งเผยแพร่ให้มากนัก..."³

¹กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:2 (9)
บันทึกรายงานการประชุมคณะอนุกรรมการประสานงานโฆษณาไทยญี่ปุ่น

²กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:11
พฤติกรรมของญี่ปุ่นในระหว่างสงคราม

³กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:23 (1)
คำให้การของนักเรียนไทยที่กลับจากสหรัฐอเมริกา

5.4.1 เสรีไทยในสหรัฐอเมริกา

คนไทยในต่างประเทศ เช่น ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช อัครราชทูตไทย ประจำกรุงวอชิงตัน ก็ไม่ยอมรับนโยบายของรัฐบาลไทย และได้แจ้งแก่นายคอเคลล์ ฮัลล์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ว่า

"... พื้นฐานของไทยนั้นมุ่งไปยังประเทศประชาธิปไตย ไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้นก็ตาม ... ไทยจะแสวงหาความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาเมื่อถึงเวลาที่เหมาะสมในอนาคต เพื่อปลดปล่อยประเทศให้พ้นจากอำนาจทหารของญี่ปุ่น และจะหาโอกาสที่จะร่วมมือกับสหรัฐอเมริกา..."¹

ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ได้คัดค้านขบวนการเสรีไทยขึ้นเพื่อทำการกอบกู้เอกราชจากญี่ปุ่น และได้ออกประกาศในวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ว่า สถานเอกอัครราชทูตไทยที่วอชิงตันไม่ยอมรับรองการแพ้ของรัฐบาลไทยต่อญี่ปุ่น จะดำเนินการต่อต้านไปตามหน้าที่ในกฎหมายโดยเชื่อมั่นว่าคนไทยทั้งชาติจะกอบกู้เอกราชจากผู้รุกราน²

ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงวอชิงตัน ในขณะนั้น ให้เหตุผลในการที่สถานทูตไทยที่วอชิงตันไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของรัฐบาลไทยที่กรุงเทพฯ ว่า

"... เมื่อญี่ปุ่นเข้าไปครอบครองประเทศไทยเสียแล้วคำสั่งต่าง ๆ ที่ส่งมายังสถานทูต ต้องเป็นคำสั่งของญี่ปุ่น สถานทูตนี้เป็น

¹Martin, Jr., op. cit., p. 460.

²ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ชุมนุมวรรณคดีทางการเมือง หน้า 193

สถานทูตไทยไม่มีกรจะยอมทำตามคำสั่งของศัตรู ... ก็เมื่อเช่นนี้
สถานทูตจึงไปมีท่าสนั่นจะปฏิบัติได้ นอกจากตั้งตัวขึ้นเป็นอิสระเพื่อ
ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทางนี้ไว้ เมื่อมีความเข้าใจผิดแพร่สะพัดเข้ามา
หย่างไร จะได้อภัยช่วยปัดเป่าให้ได้ ถึงโต๊ะประชุมเช่นนี้ดูจะสงบ
ลึกซึ้ง จะได้มีคนคอยขอร้องเอาอิสระภาพกลับคืนมาได้ ...

การที่ข้าพเจ้าเองตลอดจนข้าราชการสถานทูตทุก ๆ นายได้ประ
ชุมปรึกษากองพร้อมใจกันปฏิบัติไปเช่นนี้ เรามีได้นึกถึงเคยว่าได้
ปฏิบัติการเป็นปกติกับศอรัณบาลแห่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรายังถือ
ตัวว่าเป็นข้าราชการปฏิบัติการหยูกด้วยความจงรักภักดีต่อรัณบาลและ
ประชาชนชาวไทยหยูกตามเดิม การงานทั้งหลายก็ยังคงปฏิบัติหยูกตาม
เคย มิได้มีการเปลี่ยนแปลงหย่างใด หากแต่มีจุดหมายไทยยิ่งที่จะ
ชักชวนคนทั้งหลายให้คนร่วมมือกันกู้ชาติให้พ้นจากความเป็นทาส..."¹

รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้อนุญาตให้ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช กล่าวปราศรัย
อัดจานเสียงวิทยุขึ้นสนั่นกระจายเสียงไปยังบรรดาคนไทยทั่วโลก ซึ่ง ม.ร.ว.
เสนีย์ ปราโมช ได้ประกาศอุดมคติของคนไทยทั้งหลายไปว่า

"... คนไทยจะไม่ยอมให้ใครเข้ามาหมายหน้าเอาได้ว่า เขา
ได้ช่วยให้ไทยพ้นจากความเป็นทาส โดยไทยไม่คงช่วยเหลืออะไร
เขาเลย"²

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:23 (1)
คำให้การของนักเรียนไทยที่กลับจากสหรัฐอเมริกา

² ก.

นอกจากนี้แล้วรัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้อนุญาตให้เอกอัครราชทูตไทย ใช้เงินทุนสำรองของไทยซึ่งรัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้กักเอาไว้ เพื่อจัดตั้ง "เสรีไทย" ขึ้น ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ได้กล่าวปลุกใจคนไทยให้ลุกขึ้นต่อต้านญี่ปุ่นโดยการออกหนังสือเวียน, กล่าวคำปราศรัยทางสถานีวิทยุกระจายเสียง เป็นการเร้าใจให้คนไทยร่วมมือกันกู้ชาติ ดังคำปราศรัยที่ว่า

"คนไทยในสหรัฐอเมริกาได้เริ่มลงมือทำงานกันแล้ว เพื่อกอบกู้อิสรระบาทของไทยให้พ้นจากแอกญี่ปุ่น พี่น้องคนไทยในอเมริกาก็ได้บอกความปรารถนามาแล้วที่จะร่วมมือด้วย งานคราวนี้เราถือว่าคนไทยทุก ๆ คนมีส่วนร่วมช่วยด้วย รวมทั้งพี่น้องคนไทยในเมืองไทยเองด้วย พวกเราสูญเสียไกลหลายมากก็ใดแต่จะคอยปักเป้าชาวกราวที่ญี่ปุ่นคอยให้ร้ายไทยคอยประชาชนชาวโลกและคอยถ่วงไว้ให้ไทยขออิสรระภาพคืนมาได้เมื่อสงบศึก ด้วยการขอความช่วยเหลือสัมพันธ์มิตรด้วยประการต่าง ๆ ทุก ๆ ทางเท่าที่จะทำได้ เราส่งออกไปรบก็สมัครจะทำ คนไทยในเมืองไทยจะมีส่วนช่วยเหลือในงานกู้ชาติคราวนี้ได้หย่างสำคัญคือ ขอให้ช่วยกันหักหลังญี่ปุ่นทางบ้าน มีทางที่จะทำได้หลายทาง เช่น ถัดสายการคมนาคม โดยจัดรางรถไฟ ทำลายสะพานเพื่อกีดขวางไม่ให้ญี่ปุ่นได้เดินทัพได้สะดวก นอกจากนี้เรามีทางช่วยกันบอกข่าวการเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นให้สัมพันธ์มิตรชาวบ และการเลิกสอดหนือออกจากเมืองไปช่วยสัมพันธ์มิตรญี่ปุ่นเป็นต้น หย่าสัมพันธ์วาทนะของเราติดกับคนอื่นเขา ประเทศบ้านเมืองอื่นนั้นเมื่อเขาแพ้ชาติแกนสัมพันธ์เขาก็หยุดเฉย ๆ เขามีคนในรัฐบาลนี้ออกไปตั้งรัฐบาลอิสระหยุนนอกประเทศ เขาก็มีการติดต่อกับสัมพันธ์มิตรได้โดยสะดวก บัดนี้สัมพันธ์มิตรได้ให้คำมั่นสัญญากับทูตผู้แทนของเขาแล้วว่า จะช่วยสถาปนาอิสรระภาพให้คงเดิม แก่ส่วนของเรานั้น ไม่มี

ใครหนี่ออกไปตั้งรัฐบาลอิสระ ข้าราชการที่หยูกายในประเทศ ยังถูก
บังคับให้เซ็นสัญญาร่วมมือกับญี่ปุ่นอีก คดีของเราจึงตกหนักกว่าเพื่อน
จึงตกเป็นหน้าที่ของคนไทยทุก ๆ คนที่จะต้องเสียสละทำการช่วยเหลือ
สัมพันธมิตรให้เขาเห็นใจ เมื่อเรามีส่วนช่วยเหลือเขาแล้ว ถึงเวลา
สงบศึกจะไคขออิสระภาพคืนมาได้ ถ้าจะมีวาทะการเมืองตื้นก้นหยาบ ไม่
ลุกขึ้นวิ่งเต้นช่วยเหลือเขาแล้ว จะไปร้องขอให้เขาช่วยเราให้ไค
อิสระภาพคืนไคได้อย่างไร ขอให้ช่วยกันและเริ่มลงมือเสียเดี๋ยวนี¹

คณะเสรีไทยในสหรัฐอเมริกา คานาดา และอังกฤษ ได้รับการเพ่งเล็งจาก
รัฐบาลไทยในขณะนั้นมาก กรมตำรวจถึงกับขอรายชื่อบุคคลเหล่านี้ไปยังกระทรวงการ
ต่างประเทศ เพื่อยกจะทราบว่าเป็นใครบ้าง บุคคลเหล่านั้นมีบ้านเรือนอยู่ที่ไหน
ในประเทศไทย บิดามารดาเขาชื่ออะไร ภรรยาของแต่ละคนชื่อไคอยู่ที่ไหน เพราะ
ปรากฏว่าในขณะนั้นคนไทยในสหรัฐอเมริกาและกานาดาไม่ยอมกลับประเทศไทยถึง
81 คน และในอังกฤษอีก 65 คนกว่า ทั้ง ๆ ที่รัฐบาลไทยไคทำการแลกเปลี่ยนคน
ไทยเหล่านั้นกับเวลายกสัมพันธมิตรแล้วไคตาม นายประเสริฐ ปทุมานนท์ ข้าราชการ
ประจำสถานทูตไทยในอังกฤษคนหนึ่งไคให้เหตุผลในการที่ไม่ยอมกลับประเทศไทยกับ
นายฉลี ยงสุนทร ผู้กลับบาประเทศไทยว่า "ผมบอกไคแต่เพียงว่าผมหยุดทางนี้เพราะ
ประสงค์จะช่วยชาติ เมื่อฝ่ายสหชาติไคชัยชนะแล้ว จะไคมีคนไทยเข้าไปนั่งในที่ประ
ชุมสันติภาพกับเขาบ้าง (Peace Conference)"² แต่จอมพล ป. พิบูลสงคราม

¹กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:22 (1)
คำให้การของนักเรียนไทยที่กลับจากสหรัฐอเมริกา

²กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:23 (3)
ไทยอิสระ

กลับได้ให้สัมภาษณ์ไปว่าคนไทยที่ไม่ยอมกลับจากสหรัฐอเมริกา อังกฤษ คานาคานัน เพราะไปหลงเชื่อการโฆษณาชวนเชื่อของฝ่ายสัมพันธมิตร และย้ำว่าที่ได้เป็นเจ้านี้ โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกานั้นเพราะเหตุทำไม่คิดลงมือ ข้างที่อาจจะหวังเงิน 20 ล้าน ซึ่งรัฐบาลไทยฝากไว้ที่สหรัฐอเมริกาก็เป็นได้¹ คณะเสรีไทยในสหรัฐอเมริกา จึงได้มีความโกรธแค้นการให้สัมภาษณ์ของนายกรัฐมนตรีไทยในครั้งนี้เป็นอย่างมาก จึงได้แสดงความคิดเห็นด้วยการใช้ถ้อยคำรุนแรงทาง ๓ กันส่งมายังหนังสือพิมพ์ศรีกรุง เป็นจำนวนมากมาย²

ขบวนการเสรีไทยในอเมริกาเริ่มงานจริงจึงเมื่อ 5 เดือนหลังจากสงครามมหาเอเชียบูรพาเกิดขึ้น ที่ว่าเพราะติดขัดเรื่องการเงินที่ของงบประมาณมาใช้เป็นประจำไม่ได้ต่อเมื่ออัครราชทูตอเมริกันประจำกรุงเทพฯ ได้เดินทางกลับไปถึงสหรัฐอเมริกา แล้ว รัฐบาลอเมริกาจึงยอมอนุญาตให้เบิกจ่ายได้เป็นปกติ แต่อยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่การกักเงินไทยในสหรัฐอเมริกา การเบิกเงินงบประมาณมาใช้จ่าย ในหนังสืออนุญาตได้ระบุไว้ด้วยว่าทางการอเมริกายังคงรับรองทูตไทยเป็นผู้แทนของชาติ การดำเนินงานของเสรีไทยในสหรัฐอเมริกาได้วางแผนการดำเนินงานไว้ 3 ประการ

1. งานด้านโฆษณาเผยแพร่ให้อเมริการู้จักไทยและช่วยเหลือไทย
2. เป็นงานด้านทหารอาสาสมัครช่วยงานของสหรัฐอเมริกาในทางทหาร
3. ชักชวนคนไทยในประเทศให้ดำเนินการต่อต้านเป็นปฏิปักษ์ต่อญี่ปุ่น³

¹ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2485 หน้า 4

² หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2485 หน้า 1

³ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ชุมนุมวรรณคดีทางการเมือง หน้า 197

งานค้นคว้าได้ทำการกระจายเสียงมายังประเทศไทย มุ่งส่งข่าวคราวเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวแห่งสงคราม ในด้านการทหาร ทางสถานทูตไทยในกรุงวอชิงตันเจรจาถอนเงินทุนสำรองมาใช้ได้ 5 แสนเหรียญ เป็นค่าใช้จ่ายในกองทหารอาสาเสรีไทย จากการที่ไทยไม่ได้ใช้จ่ายเงินของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ไทยจึงจัดเป็นหน่วยทหารไทยเข้าประจำการในเครื่องแบบของไทยและใช้ธงไทย ทหารดังกล่าวจัดแบ่งเป็น 2 รุ่น หลังจากที่ได้รับภารกิจทหารเป็นเวลา 4 เดือนแล้วได้รับยศเป็นนายทหาร รุ่นแรกจำนวน 21 คน ภายใต้การบังคับบัญชาของพันโท ม.ล. ชาบ กุญชร ณ.อยุธยา ทูตทหารบก เป็นหัวหน้าฝ่ายทหาร ทหาร 21 คนเหล่านี้มีแผนการที่จะต้องไปรับการฝึกเพิ่มเติมในสนามที่กาย 101 ซึ่งขึ้นอยู่กับหน่วย โอ.เอส.เอส. (O.S.S. The Office of Strategic Service) ในแคว้นอัลซัมประเทศอินเดียน แล้วไปสมทบปฏิบัติการกับฝ่ายอเมริกันในประเทศจีนต่อไป¹ การเดินทางของเสรีไทยรุ่นแรกในต้นเดือนมีนาคม พ.ศ. 2486 (ก.ศ. 1943) แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ พันโท ม.ล. ชาบ กุญชร ณ. อยุธยา กับ การุญ เก่งระดมยิง พร้อมกับพันตรี เทพสิน นายทหารอเมริกัน เดินทางล่วงหน้าไปยังจุงกิงเพื่อเตรียมงาน อีก 19 คน โดยการนำของร้อยเอก นิกอล สมิธ กับนายทหารหน่วย โอ.เอส.เอส. เดินทางไปยังแคว้นอัลซัม หลังจากฝึกในสนามเพิ่มเติมแล้วจึงเดินทางไปยังจุงกิง²

5.4.2 เสรีไทยในอังกฤษ

ที่อังกฤษ หลังจากรัฐบาลไทยประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกาแล้ว นักเรียนไทยในอังกฤษโดยเฉพาะที่เคมบริดจ์ (นักเรียนไทยส่วนใหญ่หลบภัยสงครามมาอยู่รวมกันที่เคมบริดจ์) มีการเคลื่อนไหวที่จะทำการอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะ

¹ เนตร เขมะโยธิน งานใต้ดิน หน้า 334

² ก.ณ. หน้า 335

ไม่ให้เกิดความหายนะแก่ประเทศเมื่อผู้เป็นแพ่งสงคราม และไทยต้องแพด้วย ผู้เป็นหัว
 แรงสำคัญคือ นายเสนาะ คันทัญยี่น โค้วกิ่งเต็นหาผู้ที่จะมาเป็นหัวหน้าเสรีไทย¹ ตอน
 แรกปรารถนาที่จะให้อัครราชทูตไทยในลอนดอนเป็นหัวหน้า แต่ต้องล้มเหลวเพราะ
 อัครราชทูตไทยเดินทางกลับประเทศไทยตามคำสั่งรัฐบาล ส่วนพระวรวงศ์เชอพระองค์
 เจ้าจุลจักรพงษ์ ซึ่งประทับอยู่ในอังกฤษก็ทรงปฏิเสธคำเชิญให้เป็นหัวหน้า โดยรับสั่ง
 ว่าไม่ทรงประสงค์จะเกี่ยวข้องกับการเมือง และทรงปฏิบัติราชการในกองรักษากินแดน
 ของอังกฤษอยู่แล้ว สำหรับพระองค์เจ้าจิรศักดิ์สุประภาศนั้น ได้ทำหน้าที่ในการขนส่ง
 ทางอากาศในตำแหน่งผู้ช่วยที่ 2 อย่างเข้มแข็ง จนได้สิ้นพระชนม์ลงในสก็อตแลนด์
 เมื่อวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2485 โดยเกร็ดเรื่องมีชนกษัตริย์ในขณะที่กำลังขับเครื่องบิน
 ตกไฟรัอยู่² ส่วนสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 7
 และ ม.จ. สุภสวดีวงศ์สนิท สวัสดิวัตน์ พระเชษฐา ซึ่งประทับอยู่ในอังกฤษขณะ
 นั้น ทรงสนพระทัยที่จะร่วมงานเสรีไทยด้วย แต่บรรดาคนไทยเห็นว่าวาทูลเชิญเป็น
 หัวหน้าเสรีไทย ย่อมจะเกิดความเข้าใจผิดในทางการเมืองภายในได้³ ด้วยเหตุนี้
 เสรีไทยในอังกฤษจึงหาผู้มาเป็นหัวหน้าเสรีไทยไม่ได้ นายเสนาะ คันทัญยี่น จึงได้
 เขียนจดหมายถึง ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เล่าเหตุการณ์ทางอังกฤษให้ทราบ และ
 ขอเชิญให้ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช รับเอานักเรียนไทยในอังกฤษที่อาสาสมัครเข้า
 ในขบวนการเสรีไทยที่หาหนทางจัดขึ้นในสัปดาห์ด้วย แต่หาอัครราชทูตมีงานมาก ไม่อาจ

¹ ปราย อังภากรณ์ "ทหารชั่วคราว" อ้างถึงใน คีแรก ชัยนาม ไทยกับ
สงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 384

² กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ ฉบับ WW 2/2:23 (3)
ไทยอิสระ

³ ปราย อังภากรณ์ ล.ค. หน้า 381

ปลีกตัวไปได้ จึงส่งนาย มณี สานะเสน เป็นผู้แทนมาช่วยดำเนินการให้ เพราะเป็นผู้ที่รู้จักคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ในราชการอังกฤษอยู่มากทั้งทางพลเรือนและทางทหาร ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช จึงให้นายบตี สานะเสน เดินทางมารวบรวมเสรีไทยใน อังกฤษ¹

นายบตี สานะเสนได้เปิดสำนักงานขึ้นที่โรงแรมบราวน์ในกรุงลอนดอน และเริ่มติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลอังกฤษเพื่อให้รับรองคณะเสรีไทย แต่การเจรจาของนายบตี สานะเสนล้มเหลว ทั้งนี้เพราะอังกฤษถือว่าอังกฤษกับไทยอยู่ในสถานะศัตรู ต่อมาหมอบเจ้าทุกสัปดาห์ถึงสนธิ สวัสดิวัตน์ได้ดำเนินการต่อ แต่อังกฤษก็ยังไม่สนใจ หรือสนับสนุนให้การรับรอง แต่อย่างไรก็ดี รัฐบาลอังกฤษยอมตกลงในที่สุดที่จะรับไว้เป็นทหาร ผู้สมัครเข้าเป็นเสรีไทยเป็นทางการมีจำนวนกว่า 50 คน² นับตั้งแต่สเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี และผู้ติดตามจนถึงนักเรียนทุนส่วนตัว เสรีไทยเหล่านี้แยกออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มทหารปี 37 คน กลุ่มไม่เป็นทหารปี 17 คน เสรีไทยเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายร่วมกันดังนี้

1. เข้าเป็นทหารอังกฤษไม่ใช่เพื่อรับใช้อังกฤษ แต่ต้องการรับใช้ชาติไทย โดยอาศัยความรวบรัดจากอังกฤษ
2. ไม่ต้องการเกี่ยวข้องกับการเบี่ยงภายใน และไม่ยอมเป็นเครื่องมือของพรรคใด ๆ ต้องการร่วมมือกับเสรีไทยในประเทศ และเมื่อเลิกสงครามแล้วคณะเสรีไทยในอังกฤษจะสลายตัวไป

¹ บัว อิงภากรณ์, "ทหารชั่วคราว" อ้างถึงใน คีแรก ชัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง เล่ม 1 หน้า 384

² ล.ก. หน้า 387

3. จะไม่ถือโอกาสแถมอ้างผลความคดีใด ๆ มาเรียกร้องแสวงประโยชน์ ส่วนตัวในศาลกลาง ยศ หรือศาลอื่นใด

4. ต้องการกระทำการใด ๆ ในระหว่างสงครามในลักษณะทหาร กล่าวคือ อยู่ในเครื่องแบบและยศทหาร แม้จะเป็นพลทหารก็ยินยอม ทั้งนี้หมายความว่าไม่ยอมเป็นเครื่องมือในลักษณะจารชน ถ้าจะต้องปฏิบัติราชการลับก็ทำในฐานะทหาร¹

อังกฤษรับเสรีไทยในอังกฤษเป็นทหารในฐานะพลทหารตั้งแต่วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2485 (ค.ศ. 1942) ในหน่วยการโยธา (Pioneer Corps) ฝึกวิชาทหารขั้นต้นในประเทศอังกฤษเป็นเวลา 6 เดือน ต่อมาประมาณกลางเดือนมกราคม พ.ศ. 2486 (ค.ศ. 1943) จึงถูกส่งมายังประเทศอินเดีย² ในจำนวนนี้ทางการอังกฤษคัดเลือกมา 20 คน ให้เข้าศึกษาวิชาทหารต่อในโรงเรียนนายทหารเป็นเวลา 6 เดือน เมื่อจบหลักสูตรก็แต่งตั้งให้มียศเป็นนายร้อยตรีในกองทัพบกอังกฤษ หลังจากนั้นจึงแยกย้ายกันปฏิบัติงานเพื่อหาความชำนาญ ส่วนที่เหลือปฏิบัติงานด้านวิทยุกระจายเสียงหรือทำหน้าที่บางกลุ่มถูกเรียกไปฝึกงานราชการลับและจารกรรมเป็นต้น³

ขณะนั้นพันฉิมกรได้จัดตั้งกองทัพนานเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ขึ้น มีกองบัญชาการกองทัพออยู่ที่เมืองแคนดี้ เกาะลังกา พลเรือเอก ลอร์ด หลุยส์ เบาท์แบกเคน เป็นแม่ทัพกองบัญชาการกองทัพนี้นี้เรียกย่อว่า "ซีแอค" (SEAC) ในกองทัพนี้มีหน่วยพิเศษหน่วยหนึ่ง มีหน้าที่พิเศษในการปฏิบัติงานหลังแนวรบข้าศึก เช่น สืบราชการลับ การก่อวินาศกรรม การรบบแบบใต้ดิน เสรีไทยจากอังกฤษถูกส่งมาอยู่อินเดียขึ้นอยู่กับหน่วย

¹ ปรีย อิงภากรณ์, "ทหารชั่วคราว" อ้างถึงใน คีเรก ชัยนาม, ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง เล่ม 1, หน้า 390

² ล.ก. หน้า 393

³ ล.ก. หน้า 387 - 393

เอฟ. 136 ซึ่งมีกองบัญชาการอยู่ที่แคนดี้ มีหน่วยย่อยอยู่ 5 แผนก คือ แผนกประเทศไทย Siam Country Section (S.C.S.) แผนกประเทศพม่า Burma Country Section (B.S.C.) แผนกประเทศอินโดจีน French Indo-China Section (F.I.C.S.) หน่วยย่อยเหล่านี้ตั้งกองบัญชาการอยู่ที่เมืองกัลกัตตา ประเทศอินเดีย แผนกประเทศมาลายา Malaya Country Section (M.C.S.) และแผนกหมู่เกาะอินเดียตะวันออก East Indies Section (E.I.C.S.) มีสำนักงานอยู่ที่โกลัมโบ ซีแอค (SEAC) มีแผนการส่งหน่วยใต้ดินไปปฏิบัติงานในประเทศที่ถูกญี่ปุ่นยึดครอง เพื่อติดต่อกับประสานงานกับหน่วยใต้ดินภายในประเทศเหล่านั้น¹ /

เสรีไทยสายอังกฤษ 20 คน แบ่งฝึกปฏิบัติงานดังนี้ พวกที่ 1 และ 2 มีพลละ 3 คน เป็นคนไทยล้วน มีหน้าที่ไปติดต่อกับและประสานงานระหว่างคนไทยในประเทศ กับฝ่ายสัมพันธมิตร กร. ป่วย อังภากรัตน์ อยู่ในพวกที่ 1 กับเพื่อนอีก 2 คน ได้มากระโดดร่มในดินแดนไทยเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2487 (ก.ศ. 1944) เป็นผลสำเร็จโดยเข้ามาในประเทศไทยก่อนเสรีไทยสายอเมริกา²

5.4.3 เสรีไทยในประเทศไทย

สำหรับภายในประเทศไทยนั้นคนไทยกลุ่มหนึ่งก็เกิดความคิดที่ว่า การยอมให้ญี่ปุ่นผ่านไปโจมตีอังกฤษ ซึ่งมีสัญญาไมตรีกับไทยอยู่แล้วกับประเทศไทยนั้น จะต้องนำความหายนะมาสู่ประเทศไทยในภายหลังอย่างแน่นอนอนึ่งบุคคลกลุ่มนั้นประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภท 2 ได้แก่หลวงเชษดาติวงศ์ วรารัตน์ (ม.ล. กรී เชษดาติวงศ์)

¹Andrew Gillchrist, Bangkok Top Secret (London : Hutchinson, 1970), p. 27.

²ป่วย อังภากรัตน์, "ทหารชั่วคราว" อ้างถึงใน ดีเรก ชัยนาม, ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง เล่ม 1, หน้า 401

นายสงวน ตุลารักษ์ นายจรรยา สืบแสง นายทองเปลว ชลภูมิ นายทวี ตะเวทีกุล และรัฐมนตรี กือนายกิเรก รัชนาม ได้ขอร้องให้นายปรีดี พนมยงค์ เดินทางหนีออกนอกประเทศ จัดตั้งรัฐบาลใหม่เพื่อกำเริบการต่อต้านญี่ปุ่นและกู้ฐานะของประเทศไทยคืนมา กรันได้พิจารณาถึงการเดินทางแล้ว บุคคลเหล่านี้เห็นว่าไม่สำเร็จแน่ ต่อมาจึงมีแผนอีกหลายแผน เช่น ตั้งรัฐบาลอิสระที่ภาคพายัพ ครั้นเมื่อทำการสำรวจทางแล้วจึงเห็นว่าไม่มีทางทำได้สำเร็จ เพราะกองทหารญี่ปุ่นกระจายกำลังขึ้นไปตามทางรถไฟสายเหนืออย่างรวดเร็วเสียแล้ว¹ ดังนั้นจึงทำให้แผนการของนายปรีดี พนมยงค์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ จึงเปลี่ยนไปในทางที่จะส่งคนออกไปติดต่อกับฝ่ายพันธมิตร ด้วยเหตุนี้ในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2486 (ค.ศ. 1943) นายปรีดี พนมยงค์ หัวหน้าเสรีไทยในประเทศจึงได้ส่งนายจำคุก พลาญกร ออกไปติดต่อกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา โดยผ่าน ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช นายจำคุก พลาญกรได้รับมอบหมายสิทธิหน้าที่จะจัดการ 4 ประการคือ

1. ให้ตกลงว่าการประกาศสงครามซึ่งรัฐบาลจอมพล แปลก พิบูลสงคราม ได้กระทำต่อประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา เมื่อเวลาเที่ยงวันของวันอาทิตย์ที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2485 (ค.ศ. 1942) นั้นเป็นโมฆะ เพราะผิดรัฐธรรมนูญ เนื่องจากนายปรีดี พนมยงค์ ในฐานะผู้สำเร็จราชการฯ ยังไม่ได้ลงนามหรือเห็นชอบด้วย

2. ไปเจรจากับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา เพื่อรื้อฟื้นสัมพันธไมตรีกับชาติทั้งสอง และจะออกไปตั้งรัฐบาลในอินเดีย โดยขอให้อังกฤษและสหรัฐอเมริการับรองด้วย ผู้ที่จะไปตั้งรัฐบาลนี้มีนายปรีดี พนมยงค์ ผู้สำเร็จราชการฯ ซึ่งเท่ากับเป็นประมุขของประเทศ และมีรัฐมนตรีอย่างน้อย 1 คน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และข้าราชการผู้ใหญ่ทั้งฝ่ายทหารและพลเรือนอีกหลายนาย

¹นายฉันทนา (มาลัย ชูพินิจ), เอ็กซ์. โอ. กรุฟ. หน้า 3 - 34

3. ขอให้รัฐบาลอังกฤษให้ความช่วยเหลือและเกียรตินิยมต่อรัฐบาลของไทย
 ความสมควร เช่นเดียวกับรัฐบาลนอร์เวย์ ฮอลแลนด์ เป็นต้น

4. ขอให้รัฐบาลอังกฤษและสหรัฐอเมริกาปล่อยเงินของรัฐบาลซึ่งกักไว้
 เพื่อจะได้นำมาใช้ดำเนินการสงครามกับญี่ปุ่นต่อไป¹

การเดินทางของนายจำกัฏ พลาญกูร เสียภัยมาก ผ่านอินโกลิน ฝรั่งเศส
 ซึ่งมีกองทหารของญี่ปุ่นตั้งอยู่เต็ม จนกระทั่งวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2486 (ค.ศ.
 1943) นายจำกัฏ จึงเดินทางเข้าเซเชน และเดินทางต่อไปยังจุงกิง เพื่ออาศัยจุงกิง
 เป็นทางผ่านออกไปปฏิบัติงานที่กรุงลอนดอน และวอชิงตันเสียก่อน แล้วจึงกลับมาที่
 จุงกิงอีก แต่ นายจำกัฏต้องล้มเหลวเพราะเขาไม่ได้รับความสะดวกและควาไว้วาง
 ใจจากจีนทำให้ผู้นั้นฐานะถูกควบคุมตลอดเวลา ในขณะที่เขาได้บันทึกงานขององค์
 การไว้อย่างละเอียดสำหรับเสนอต่อรัฐบาลอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และจีนต่อไป
 ตอนเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2486 (ค.ศ. 1943) ทางลอนดอนแจ้งมาว่า เซอร์
 โจชวย กรอสบี ไม้รู้จักนายจำกัฏ² ต่อมาปลายเดือนเดียวกัน ทางกระทรวงการ
 ต่างประเทศอังกฤษปฏิเสธไม่ยอมรับข้อเสนอที่นายจำกัฏส่งไป ถึงนั้นแผนการที่จะให้
 อังกฤษมารับตัวนายปริติ พนมยงค์ และคณะไปจัดตั้งรัฐบาลนอกประเทศเป็นอันล้มเลิก
 ไป แต่อย่างไรก็ตามนายจำกัฏ ก็มีความหวังที่จะได้รับความช่วยเหลือจาก ม.ร.ว.
 เสนีย์ ปราโมช แต่หลังจากพบกับหม่อมเจ้า ฤๅสวัสกิจวงศ์สนิท สวัสดิวัฑฒัน เสรีไทย
 สายอังกฤษในประเทศจีนแล้ว นายจำกัฏได้ตั้งความหวังใหม่คือจะไปพบ ม.ร.ว.
 เสนีย์ ปราโมช ที่กรุงวอริงตัน³

¹ นายฉันทนา (มาลัย ชูพินิจ), เอ็กซ์. โอ. กรุฟ. หน้า 77 - 79

² ล.ค. หน้า 104

³ ล.ค. หน้า 88 - 104

นอกจากส่งนายจำกัควออกไปติดต่อกับประเทศแล้ว นายปรีดี พนมยงค์ ยังได้ส่งหลวงประเจิดอักษรลักษณ์ ผู้จัดการธนาคารเอเซีย แอมไปติดต่อกับเซอร์โจชยา ครอสบี้ อัครราชทูตอังกฤษประจำประเทศไทย และนายฟิตเจอร์ลีย์ ผู้จัดการธนาคารฮ่องกง-เซี่ยงไฮ้ ในขณะที่จะออกไปจากกรุงเทพฯ แจ้งให้ทราบถึงฐานะของนายปรีดี พนมยงค์ และบอกว่าถ้ามีโอกาสจะส่งคนออกไปติดต่อกับฝ่ายสัมพันธมิตร โดยใช้ เอ็กซ์.โอ.กรุ๊ป (X.O. Group) เป็นคำผ่านขององค์การนี้ ขอให้ทั้งสองช่วยเหลือในการยืนยันและรับรอง และขอให้แจ้งไปยังหัวหน้าเสรีไทยในสหรัฐอเมริกาด้วย¹

เสรีไทยในประเทศทราบว่าที่กรุงวอชิงตันมีเสรีไทย แต่ที่อเมริกานั้นไม่ทราบว่าในประเทศไทยก็มีเสรีไทยด้วยเหมือนกัน จนกระทั่งเดือนเมษายน พ.ศ. 2486 (ค.ศ. 1943) ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช จึงได้รับโทรเลขจากนายจำกัคว พลาญกูรว่าเป็นผู้แทนคณะต่อต้านภายในประเทศเดินทางมาถึงเมืองจีน ในขั้นต้นตั้งใจจะไปอังกฤษ แต่การเดินทางชักช้าของ จึงขอความช่วยเหลือให้ผ่านไปทางอเมริกา² แต่เนื่องจากสถานทูตไทยที่กรุงวอชิงตันได้ทำการติดต่อกับเจ้าหน้าที่จีนล่าช้า ความล่าช้าได้ทำให้นายจำกัควไม่สามารถที่จะเดินทางไปถึงกรุงวอชิงตันได้ เพราะใกล้ป่วยลงและเสียชีวิตเสียก่อน³ แต่อย่างไรก็ดีผลงานของนายจำกัควที่ปรากฏในจดหมายเหตุนั้นและรายงานเกี่ยวกับโครงการต่อต้านภายในประเทศ ซึ่งต่อมานายสงวน ตุลารักษ์ และนายแดง คุณะศิลา นำไปดำเนินการต่อไปทำให้กระทรวงการต่างประเทศอเมริกันเกิดความเลื่อมใสศรัทธาขึ้นมาก และช่วยให้เกิดความหวังว่าทหารเสรีไทยมากประเทศจะ

¹ นายฉันทนา (มาลัย ชูพินิจ) เอ็กซ์.โอ.กรุ๊ป. หน้า 130 - 132

² เสนีย์ ปราโมช บุพณมรรณคดีทางการเมือง หน้า 203

³ นายฉันทนา (มาลัย ชูพินิจ) ล.ค. หน้า 148 - 160

เข้าไปดำเนินงานในเมืองไทยได้โดยปลอดภัย และจะได้รับความร่วมมือจากคณะต่อต้านภายในประเทศเป็นกำลังอีกด้วย¹

แผนงานของนายจำกัฒ พลาญกูร จะทำให้หัวหน้าเสรีไทยทั้งสองท่านทั้งในประเทศและนอกประเทศทราบจุดมุ่งหมายของแต่ละฝ่ายแล้วก็ตาม แต่การติดต่อร่วมมืออย่างจริงจังยังไม่เกิดขึ้นจนกว่าเสรีไทยนอกประเทศจะเข้าประเทศไทยได้เสียก่อน การติดต่อสื่อสารและการร่วมงานอย่างใกล้ชิดจึงจะเกิดขึ้น ถึงแม้ว่าการติดต่อระหว่างนายจำกัฒ พลาญกูร กับ บ.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ซึ่งเป็นหัวหน้าเสรีไทยในอเมริกาจะมีขึ้นแล้วก็ตาม แต่การประสานงานก็มีความล่าช้า เสรีไทยสายอังกฤษจึงได้มีโอกาสเข้ามาในประเทศไทยก่อน โดยนายป่วย (ดร. ป่วย) อิงภากรณ์ ได้กระโดดร่มเข้ามาในดินแดนไทยกับเพื่อนอีก 2 คน พร้อมด้วยเครื่องรับและส่งวิทยุ และสัมภาระประจำตัวมากมาย ที่กำหนดสำหรับ ดร.ป่วย อิงภากรณ์ จะกระโดดร่มลงมาคือ เขาปลาร้า ซึ่งอยู่ระหว่างจังหวัดสุโขทัยกับสุพรรณบุรี แต่ลงบาติคที่หมาย จึงไปลงที่ตำบลวังน้ำขาว จ. ชัยนาท² อีก 3 วันต่อมา ดร. ป่วย อิงภากรณ์ ถูกจับและเพื่อนอีก 2 คนก็ถูกจับกุมในเวลาต่อมา เพราะเข้าไปซื้ออาหารในตลาดโดยไม่ได้สวมหมวก ทั้งสามคนถูกคุมตัวมากรุงเทพฯ ถูกขังที่ทำการตำรวจสันติบาล ละครปทุม หลังจากคณะของ ดร. ป่วย อิงภากรณ์ เข้ามาได้แล้ว 1 เดือน คณะที่ 2 อีก 3 คนก็ได้กระโดดร่มเข้ามาอีกในเงื่อนไขเช่น และถูกจับนำตัวมาควบคุมไว้ที่สันติบาลเช่นเดียวกัน³

¹ เสนีย์ ปราโมช ชุมนุมวรรณคดีทางการเมือง หน้า 203

² ป่วย อิงภากรณ์ "ทหารตัวคราว" อ้างถึงใน กีเรก ชัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 407

³ ล.ก. หน้า 406 - 424

เมื่อพลตำรวจโทอุบลย์ อุดมเดชจรูญ ทราบว่าเสรีไทยเหล่านี้เข้ามากำเนินการเพื่อกู้ฐานะของประเทศไทย พลตำรวจโทอุบลย์ อุดมเดชจรูญ ยังไม่เข้าร่วมมือกับเสรีไทยกลุ่มดังกล่าว หลายเดือนผ่านไป กร. ป่วย อึ้งภากรณ์ จึงแอบไปพบกับนายปรีดี พนมยงค์ หัวหน้าเสรีไทยในประเทศไทย โดยนายตำรวจผู้ควบคุมชื่อ ร้อยตำรวจเอก พโยม จันทะรัตคะ ได้เสี่ยงอันตรายลอบนำ กร. ป่วย อึ้งภากรณ์ ไปพบนายปรีดี พนมยงค์ ที่บ้านนายวิจิตร ลุลิตานนท์ ซึ่งอยู่ที่บางเขน เพื่อเสนอสารจากผู้นำวิชาการสูงสุดของสหประชาชาติ คือ พลเรือเอก ลอร์ด หลุยส์ เมาแบตเคน และแอบส่งวิทยุติดต่อกับฐานทัพที่อื่นเสียจนสำเร็จ¹ พลตำรวจโท อุบลย์ อุดมเดชจรูญ แม้จะไม่ได้ร่วมมือกับเสรีไทย แต่ก็ไม่ได้จัดการอะไรกับเสรีไทยจากต่างประเทศที่แอบเดินทางเข้ามา และถูกจับกุมไว้ที่หน้าศาลแต่อย่างใด นอกจากกักบริเวณและซักถาม กร. ป่วย อึ้งภากรณ์ ถึง ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ม.จ. ศุภสวัสดิ์วงศ์สนิท สวัสดิวัตน์ และสเบ็จกระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 7 ครั้นปลายปี พ.ศ. 2487 (ค.ศ. 1944) เมื่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้ว พลตำรวจโท อุบลย์ อุดมเดชจรูญ จึงเข้ากับขบวนการเสรีไทย ซึ่งเป็นนายปรีดี พนมยงค์ เป็นหัวหน้า² การที่พลตำรวจโท อุบลย์ อุดมเดชจรูญ ดังเลื่อยนานก็เพราะว่า

1. ยังไม่แน่ใจว่าเสรีไทยในประเทศจะทำงานจริงจังเพียงใด
2. ยังไม่แน่ใจว่าบุคคลสำคัญที่เป็นเสรีไทยนอกประเทศนั้น มีเจตนาอันแท้จริงอย่างใด เช่น ม.จ. ศุภสวัสดิ์วงศ์สนิท สวัสดิวัตน์ จะต้องการเข้ามายุ่งเกี่ยวทางการเมืองเพียงใด

¹ ป่วย อึ้งภากรณ์ "ทหารชั่วคราว" อ้างถึงใน กีเรก ชัยนาม
ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 429

² นายฉันทนา (มาลัย ชูพินิจ) เอ็ดว. โอ. กรุ๊ป. หน้า 247

เมื่อทราบเจตนารมณ์ที่ปรารถนาจะกู้ชาติและรักษาความสามัคคีในชาติ เป็นสำคัญแต่เพียงอย่างเดียวแล้ว พลตำรวจโท อุดมย์ อุดมเดชจรัส . จึงเข้ามา ร่วมมือช่วยอย่างใกล้ชิด ในขณะที่พลตำรวจโท อุดมย์ อุดมเดชจรัส ดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ มีอำนาจสั่งการ เจ้าหน้าที่ย้ายปกครองและมีการตั้งตำรวจทั่วประเทศอยู่ในบังคับบัญชา และพลตำรวจโท อุดมย์ อุดมเดชจรัส ยังเป็นเสรีไทยคนหนึ่งที่ได้ดำเนินงานใต้ดินร่วมกับจอมพล ป.

พิบูลสงคราม คัดตอกกับกองทัพน่านกอนทัพพายัพ¹ ตลอดระยะเวลา 3 ปี พลตำรวจ โท อุดมย์ อุดมเดชจรัส พยายามพบปะและเฝ้าระวังงานใต้ดินให้นายปรีดี พนมยงค์ ทราบ แต่นายปรีดี พนมยงค์ ก็ยังไม่ไว้วางใจพอที่จะร่วมงานกันได้² ทั้งนี้อาจจะ เป็น เพราะพลตำรวจโทอุดมย์ อุดมเดชจรัส โดยหน้าที่เป็นตำรวจมีหน้าที่จับกุมแหวที่ 5 อยู่แล้ว และนายปรีดี พนมยงค์ อาจจะไม่ทราบว่าพลตำรวจโท อุดมย์ อุดมเดชจรัส ก็ดำเนินงานใต้ดินด้วยเหมือนกันก็ได้ จนกระทั่ง คร. ป่วย อังภากรณ ถูกจับจึงทำให้ หัวหน้าของขบวนการเสรีไทยเข้ามาร่วมงานอย่างใกล้ชิด

การเข้ามาร่วมงานของพลตำรวจโทอุดมย์ อุดมเดชจรัส ทำให้เสรีไทยได้ กำลังเพิ่มเติมเป็นอันมาก ก็กำลังตำรวจทั่วราชอาณาจักร ทำให้พลรบไทยและอังกฤษ อเมริกามีตำรวจเป็นผู้อารักขา³

ส่วนเสรีไทยฝ่ายอเมริกาถูกส่งออกมาประจำหน่วย โอ.เอส.เอส. (O.S.S. The Office of Strategic Service) ที่จีนและที่ลังกา ที่จุงกิง ม.ล.ชว

¹ เนตร เขมะโยธิน ชีวตนายพล หน้า 321

² นายฉันทนา (มาลัย ชูพินิจ) เอ็กซ์.โอ.กรุฟ. หน้า 247

³ ป่วย อังภากรณ "ทหารชั่วคราว" อ้างถึงใน กีเรก ภัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 430

กฤษกรได้พบกับนายจำกัฏ พลากร และคณะของนายสงวน กุลารักษ์ (ก่อนหน้านี้ ม.จ. กฤษศรีสวัสดิ์สนิท สวัสดิ์วิวัฒน์ ได้พบนายจำกัฏ พลากร แล้ว) แต่ไม่มีใครเอ่ยถึง นายปรีดี พนมยงค์ เลย¹ การพบกันระหว่างเสรีไทยในประเทศกับนอกประเทศครั้งนี้ น่าจะมีความหมายและบัลลภับน้ามากกว่านี้ แต่การติดต่อของบุคคลดังกล่าว่น้อยมาก จึงทำให้งานของเสรีไทยไปช้าอย่างไม่ค่อยไค้ดมากนัก นอกจากนี้ พันโท ม.ล. ขาบกฤษกร ณ. ออยุธยา ยังถูกฝ่ายจีนกักกันไม่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการติดต่อระหว่าง กองพลที่ 93 ของจีนกับกองทัพพายัพผ่านทางเชียงตุง² ถ้าหากพันโท ม.ล. ขาบกฤษกร ณ. ออยุธยา ได้รับความร่วมมือแล้ว เสรีไทยจะเดินทางเข้าประเทศไทยทาง เบืองเชียงตุงอย่างสะดวกกว่าเดิมเป็นอันมาก และสามารถดำเนินการร่วมกันกับกองพลที่ 3 ของไทยก้วย

— เสรีไทยสายอเบริกาถูกกองทัพจีนหน่วงเหนี่ยวไว้หลายเดือน จึงคำให้เดินทาง เข้ามาในประเทศไทยหลังจากสายอังกฤษเข้ามาแล้ว เสรีไทยสายอเมริกา 2 คนก็อการะเวก ถรีวิจารณ์ กับ สมพงษ์ ศัลยพงศ์ ที่จอบเข้ามาในประเทศไทยทางค่านแม่น้ำโขง ได้ถูกกว้ารวจไทยจับไค้แล้วยิงทิ้งเสีย โดยอ้างว่าเป็นแนวที่ 5 ของข้าศึก³ ส่วนการุญ เกระคมยิง กับเอียน ชัมพานนท์ ถูกส่งให้เดินทางจากเมืองกุนมิงไป ชื่อเหมา แล้วเดินทางต่อลงมาทางเบืองเลา เมืองหลวงพระบาง และเวียงจันทน์ เพื่อเล็ดลอดเข้ามาติดต่อกับเสรีไทยภายในประเทศ แต่ถูกจับขณะที่ยังเรือล่องแม่น้ำโขงมาขึ้นที่ปากลาย จังหวัดลานช้าง แต่โชคก็ไค้ไม่ถูกยิงทิ้งเหมือนสองคนแรก เพราะ

¹นายฉันทนา (มาลัย ชูพินิจ) เอ็กซ์.โอ.กรูฟ. หน้า 180

²เนตร เขมะโยธิน งานไค้ดิน เล่ม 3 หน้า 387, 397

³ล.ก. หน้า 415

พลตำรวจโท อุดมย์ อุดมยศเกษรวัธ สังกัดจับให้จับเป็นแล้วส่งตัวมาควบคุมไว้ที่สันติบาลในกรุงเทพฯ เช่นเดียวกับเสรีไทยจากอังกฤษ พลตำรวจโทอุดมย์ อุดมยศเกษรวัธได้ควบคุมเสรีไทยจากอังกฤษและอเมริกาไว้รวมทั้งหมด 8 คน¹ ภัยเหตุนี้ปลายปี พ.ศ. 2487 (ค.ศ. 1944) เป็นต้นมา ทหารเสรีไทยจากนอกประเทศเข้ามาติดต่อกับเสรีไทยในประเทศไทยได้สำเร็จ การติดต่อกันนี้หมายระหว่างหน่วยเสรีไทยภายในประเทศกับหน่วย โอ.เอส.เอส. ของอเมริกาและหน่วย เอฟ. 136 ของอังกฤษจึงสะดวกยิ่งขึ้น ประกอบกับมีการเปลี่ยนรัฐบาลในกลางปี พ.ศ. 2487 (ค.ศ. 1944) จากรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม มาเป็นรัฐบาลชุดของพันตรี ควง อภัยวงศ์ และสงครามก็ใกล้จะแพ้จะชนะโดยฝ่ายสัมพันธมิตรกำลังเป็นฝ่ายรุกทั่วโลก

5.4.4 บทบาทของเสรีไทย

รัฐบาลชุดของพันตรีควง อภัยวงศ์ อยู่ในความควบคุมของหัวหน้าเสรีไทย เพราะนายปรีดี พนมยงค์ ผู้สำเร็จราชการเป็นผู้แต่งตั้ง² ภัยเหตุนี้คณะรัฐบาลและตำแหน่งสำคัญทางการเมืองการทหารจึงมีการเปลี่ยนแปลง มีเสรีไทยเข้าไปร่วมในคณะรัฐบาล ภัยเป็นระยะที่บีบเสรีไทยในวงการทหาร และทหารได้รับมอบหมายให้ดำเนินการประสานกับทุกฝ่าย (ฝ่ายเสรีไทย และฝ่ายตำรวจ) ทำให้ฐานะของขบวนการเสรีไทยมั่นคงขึ้น การปฏิบัติงานแยกออกเป็นสาย ๆ คือ

1. สายพลเรือน มีนายปรีดี พนมยงค์ (รัฐ) เป็นหัวหน้า
2. สายตำรวจ มีพลตำรวจเอกอุดมย์ อุดมยศเกษรวัธ (ทูเลา) เป็นหัวหน้า
3. สายทหาร มีพลโทจิต มั่นศิลป์ สีนาค โยธารักษ์ (จัมปา) เป็นหัวหน้า³

¹ Nicol Smith, Blacke Clark, Into Siam Underground Kingdom (New York: The Bobbs-Merrill Company, 1946), p. 121

² มนูญ บริสุทธี คณะรัฐมนตรี หน้า 146 - 149

³ เนตร เขะโยธิน งานใต้ดิน เล่ม 2 หน้า 72

หน่วยทหารที่เสรีไทยในประเทศติดต่อกับคือ หน่วย โอ.เอส.เอส. ของอเมริกา และหน่วย เอฟ. 136 ของอังกฤษ ซึ่งต่างก็ส่งตัวแทนเข้ามาตั้งหน่วยปฏิบัติการลับ ๆ อยู่ในพระนคร หัวหน้าของหน่วย เอฟ. 136 ของอังกฤษคือ นายพลจัตวา แจ็กส์ (Brigadier General Victor Jacques) เข้ามาเมื่อวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2488 (ค.ศ. 1945) มีสำนักงานอยู่ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ส่วนหัวหน้าหน่วย โอ.เอส.เอส. ของสหรัฐอเมริกา ก็ร้อยเอกโฮเวิร์ด ปาลเมอร์ (Howard Palmer) มีสำนักงานอยู่ที่ศิริกิมแบ่น้ำเจ้าพระยา ถนนพระอาทิตย์ ซึ่งเคยเป็นที่อยู่ของพลเอก เจ้าพระยาพิชัยนาครโยธิน¹ ฝ่ายไทยส่งพันเอกเนตร เขมะโยธิน ไปเป็นนายทหารประจำอยู่ที่เมืองแคนกี ทำหน้าที่เป็นนายทหารติดต่อกับอังกฤษที่ SEAC (ซีแอก) ส่วนนาวาอากาศโท ทวี จุลละทรัพย์ และพันโท เอกศักดิ์ ประพันธ์โยธิน เป็นนายทหารติดต่อกับประจำ โอ.เอส.เอส.

งานกู้ชาติของขบวนการเสรีไทยได้ขยายตัวและก่อเป็นรูปร่างขึ้นอย่างรวดเร็ว หน่วยใต้ดินของไทยและสัมพันธมิตรแทรกซึมอยู่ทั่วดินแดนประเทศไทย หน่วยใต้ดินของไทย ซึ่งประกอบด้วยทหารทั้ง 3 เหล่า ตำรวจ และประชาชน ได้ร่วมมือกับเสรีไทยนอกประเทศ และนายทหารอังกฤษและอเมริกันที่ลี้ภัยเข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมากขึ้น แผนการต่าง ๆ ถูกกำหนดขึ้นเป็นขั้น ๆ ดังนี้

ขั้นต้น เมื่อได้วัดส่วนบัญชาการกลางขึ้นแล้ว ก็แยกสายงานออกเป็นสาขาย่อย ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วในตอนก่อน แต่ละแผนกส่งคนออกไปรับการอบรมการใช้อาวุธและวิทยุในประเทศอินเดียและลังกา เมื่อได้รับการฝึกอบรมเสร็จแล้ว ก็กลับมาปฏิบัติงานในประเทศไทยโดยร่วมมือกับเสรีไทยนอกประเทศ และนายทหารฝ่าย

¹ทวี บุณยเกตุ, "ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศไทยในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง," อ้างถึง ในดิเรก ชัยนาม, ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 366

พันธมิตร ในขณะที่เดียวกันฝ่ายพันธมิตรก็ส่งอาวุธยุทธภัณฑ์มาให้พลพรรคเสรีไทยภายในประเทศฝึกหัดการใช้อาวุธเหล่านั้น และเตรียมการทุกอย่างไว้ให้พร้อมจนกว่าจะถึงโอกาสที่เหมาะสมที่จะขับไล่กองทัพญี่ปุ่นออกไปจากประเทศไทย¹

ชั้นสุดท้าย เมื่อกองทัพพันธมิตรเปิดการรุกใหญ่เพื่อกวาดล้างกองทัพญี่ปุ่นเมื่อใด กองทัพไทยและขบวนการเสรีไทยก็จะเปิดการร่วมมือกับฝ่ายพันธมิตรอย่างเปิดเผย²

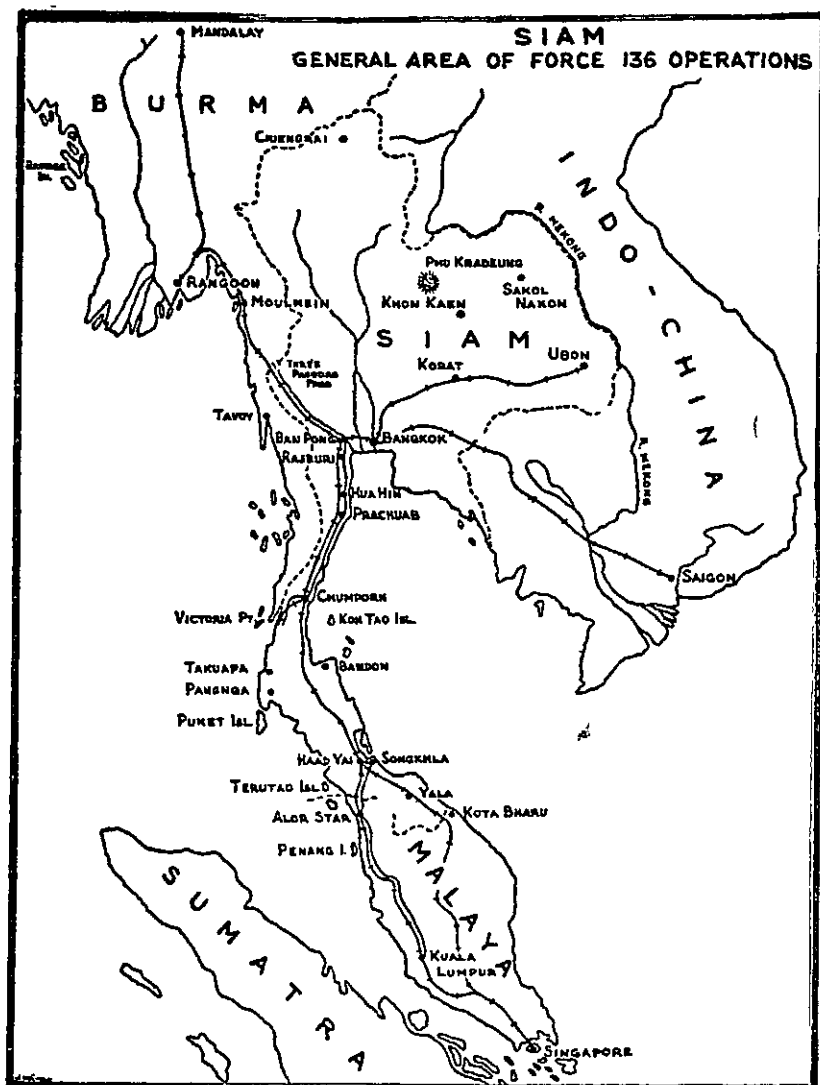
แผนการขั้นต้นได้ดำเนินรุดหน้าไปมาก ฝ่ายไทยจัดหน่วยพลพรรคขึ้นรวม 24 แห่งเป็นหน่วยพลพรรคภายใต้การฝึกหัดของอังกฤษ 11 หน่วย* และเป็นหน่วยพลพรรคภายใต้การฝึกหัดของอเมริกา 13 หน่วย หน่วยพลพรรคหน่วยหนึ่ง ๆ จะมีจำนวนพลพรรคประมาณ 500 คน หน่วยที่ตั้งของพลพรรคอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ กัน เช่น จังหวัดชัยนาท อุทัยธานี กาญจนบุรี ฉะเชิงเทรา นครปฐม ชลบุรี สุโขทัย กรุงเทพฯ ใน พ.ศ. 2488 (ค.ศ. 1945) ก็ขยายไปในภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้ หลายจังหวัด เช่น เชียงราย สวรรคโลก อุตรดิตถ์ สกลนคร ขอนแก่น นครศรีธรรมราช ชุมพร ปัตตานี สถานีตำรวจของจังหวัดนั้น ๆ เข้ามาร่วมงานด้วยเช่น เชียงศิริขันธุ์ เตรียมพลพรรคขึ้นในจังหวัดสกลนคร นายจำลอง ดาวเรือง ในจังหวัดมหาสารคาม นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ในจังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น นอกจากนี้หน่วยสารวัตรทหาร และนักเรียนสารวัตรทหารของหลวงสังวรยุทธกิจ ยังจัดกองกำลังขึ้นในพระนครด้วย³

¹ทวี มุลเยเกตุ, "ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศไทยในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง," อ้างถึงในกิเรก ชัยนาม, ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 366 - 367

* ภาพในหน้า 461

²ล.ค. หน้า 370

³ล.ค. หน้า 366

ภาพที่ 4 พื้นที่ปฏิบัติการโดยทั่วไปของหน่วย เอฟ. 136

การส่งคนไปมาระหว่างประเทศไทยกับเมืองแคนคีนัน ส่วนมากการไปจากประเทศไทยไปทางเรือ แล้วไปขึ้นเครื่องบินทะเลชนิดแคตาลินาที่ฝั่งทะเลบริเวณอำเภอชะอำ โดยกำหนดวันและเวลากันไปแล้ว การเดินทางกลับจากแคนคีนันมาเส้นทางเดียวกันก็มาโดยเครื่องบินแล้วกระโดดร่มลงในเวลากลางคืนตามค่ายพลพรรคหรือตามสถานที่ซึ่งได้ตกลงกันไว้ ต่อมาเมื่อจักรวรรดิสเปนกลับขึ้นหลายแห่งในภาคอีสานสำเร็จแล้ว การเดินทางก็ต่อไปมาที่สะดวกยิ่งขึ้นโดยทางเครื่องบิน¹

การฝึกพลพรรคให้รู้จักใช้อาวุธสมัยใหม่ และฝึกวิธีรบแบบกองโจร ถ้าเป็นหน่วยของอังกฤษ มีนายทหารอังกฤษเป็นผู้ฝึก ถ้าเป็นหน่วยของอเมริกันก็มีนายทหารอเมริกันเป็นผู้ฝึก อาวุธที่ได้รับมาจากอังกฤษและฝ่ายสัมพันธมิตร เช่น เมื่อวันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2487 (ค.ศ. 1944) เครื่องบินพันธมิตรทิ้งสัมภาระ อาวุธ และเครื่องรับส่งวิทยุที่ถ้ำพระยานคร ทิวเขาสามร้อยยอด ต่อมาก็ทิ้งสัมภาระ อาวุธ ในภาคอีสานหลายครั้ง อาวุธทันสมัยที่ไทยได้รับจากฝ่ายพันธมิตรได้แก่ ปืนกลมือแบบเอ็มที แบบสะเทิน ปืนคาร์ไบน์ ปืนยิงรดถังที่เรียกว่า บายูกา ดินระเบิดพลาสติก ลูกระเบิดมือ ปืนครก ปืนสั้น วิทยุคนาม เป็นต้น ฝ่ายพันธมิตรได้ขอทำความตกลงกับเสรีไทยในประทศว่า อาวุธที่ส่งมาให้สำหรับเสรีไทยเท่านั้นเพราะถือเป็นมิตรกัน ส่วนทหารและตำรวจไทยตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลไทยฝ่ายพันธมิตรถือว่าเป็นศัตรู²

¹ทวี บุณยเกตุ, "ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศไทยในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง," อังในดิเรก ชัยนาม, ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 366

²ล.ก. หน้า 367

ฝ่ายสืบราชการลับมีหน้าที่สอดส่องกวาดเคลื่อนไหวของกองทัพญี่ปุ่น แล้วรายงานไปให้หน่วยราชการลับที่เบื่องานด้านนี้ทราบ เช่น รายงานที่ตั้งของคลังสรรพาวุธของญี่ปุ่น ที่ตั้งหน่วยทหารญี่ปุ่น ขบวนการไฟหรือรถยนต์ที่ขนอาวุธและทหารญี่ปุ่นสถานที่ที่จะไปและกำหนดเวลาขนส่งทหารและอาวุธนั้น สถานที่ต่าง ๆ ที่ญี่ปุ่นใช้เป็นคลังสัมภาระ กองบัญชาการทหาร และกองบัญชาการสนามทหารของทหารญี่ปุ่น ตลอดจนจุดยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ที่เก็บน้ำบันเชื้อเพลิง ฯลฯ นอกจากนี้ในบางครั้งฝ่ายพันธุวิศวกรรมของไทยสืบเรื่องใด ฝ่ายสืบราชการลับในประเทศจะสืบขอเท็จจริงไปให้อย่างรวดเร็ว ซึ่งการกระทำดังกล่าวได้รับการยกย่องมากกว่าชาวคราวที่ไทยส่งไปให้โดยตรงกับความเป็นจริง กองทัพอากาศอังกฤษและอเมริกันสามารถมาทิ้งระเบิดตรงเป้าหมายเกือบไม่มีผิดพลาด¹ ส่วนแผนการขั้นสุดท้ายนั้นฝ่ายไทยทราบว่าพันธุวิศวกรรมจะรีบเปิดฉากการรุกใหญ่ประมาณเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2488 (ค.ศ. 1945) โอกาสนั้นขบวนการเสรีไทยทั้งหมดก็จะลุกฮือขึ้นขับไล่และกวาดล้างกองทัพญี่ปุ่นออกจากประเทศไทย²

ในระบายนั้ญี่ปุ่นเริ่มไปไว้วใจไทยจึงสร้างป้อมและรั้งปืนกลตาบกายที่พักของทหารญี่ปุ่นและตาบจุดยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ในพระนคร ฝ่ายไทยก็สร้างตรงข้ามกับญี่ปุ่น เป็นการเผชิญหน้ากันทุกแห่งไปหมด แสดงความไปไว้วใจซึ่งกันและกัน แต่ทางฝ่ายไทยก็ได้พยายามที่จะป้องกันมิให้ความขัดแย้งระหว่างไทยกับญี่ปุ่นปรากฏออกบ่าอย่างเด่นชัดมากเกินไป จึงได้ชี้แจงในเรื่องการสร้างป้อมกายนี้ไปว่า เนื่องจากขณะนั้นสงครามอยู่ในภาวะที่สมควรจะได้มีการระมัดระวังการจู่โจมของข้าศึกศัตรู เพื่อความไม่ประมาท จึงได้มีการสร้างป้อมกาย ณ ที่ตั้งหน่วยทหารเป็นจุดการถานทานชั้นใน และ

¹ทวี มุขยเกตุ, "ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศไทย ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง," อ้างถึงในดิเรก ชัยนาม, ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 370

²เนกร เขาะโยธิน, งานโตกีนของพันเอกโยธิน, เล่ม 2 หน้า 228

สร้างป้อมกายเป็นจุดหรือแนวทวนทานชั้นนอกห่างออกไปอีกส่วนหนึ่ง และกล่าวย้ำว่า การสร้างป้อมกายที่ใดกระทำอยู่ในขณะนั้น ทั้งกองทัพญี่ปุ่นและกองทัพไทยได้มีความเข้าใจที่ต่อกัน และเห็นชอบพร้อมกันแล้ว¹

ภาวะกับขันและการเตรียมพร้อมของไทยที่จะต่อสู้กานทานการปลกดาวุธไทยของญี่ปุ่น ทางกองบัญชาการทหารที่เมืองแค้นคีทราบเป็นอย่างดี จึงได้มีวิทยุสั่งเข้ามาอย่างเด็ดขาดว่า ให้หลีกเลี่ยงการปะทะกันไว้จนกว่าจะถึงวันดีเคย์ ซึ่งฝ่ายกองบัญชาการพันธมิตรจะกำหนดขึ้น และแจ้งให้ไทยทราบ²

การร่วกันระหว่างเสรีไทยกับฝ่ายพันธมิตรเป็นไปอย่างไคล ฝ่ายสัมพันธมิตรได้รายละเอียดเกี่ยวกับกำลังทหารของญี่ปุ่น และได้ทำลายกำลังทหาร คลังอาวุธของญี่ปุ่น ส่วนไทยได้รับการช่วยเหลือจากฝ่ายพันธมิตรในเรื่องยารักษาโรค และได้รับภัยสงครามน้อยมาก เพราะฝ่ายพันธมิตรทิ้งระเบิดเฉพาะที่ตั้งของญี่ปุ่นเท่านั้น แม้ว่าไทยจะปลอดภัยจากฝ่ายพันธมิตรบ้าง เพราะการที่เสรีไทยให้ความร่วมมือช่วยเหลือกันกล่าวแก่ไทยมีภัยจากญี่ปุ่นคือความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน เพราะการกระทำต่าง ๆ ของเสรีไทยนั้น ญี่ปุ่นรู้ทุกคแทนทุกอย่ง แต่ยังไม่ได้หลักฐานพอที่จะจัดการปลกดาวุธไทย เช่น

- เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2488 ฝ่ายสัมพันธมิตรได้ตั้งรมฐิพที่นำยารักษาโรคมาให้ถึง 50 รม ที่ทองสนามหลวงในเวลากลางวัน กองทัพญี่ปุ่นจึงจับตาอยู่แล้ว ก็เกิดความระแวงสงสัยมากยิ่งขึ้น ถึงกับไปสอบถามพันตรี กวง อภัยวงศ์ แกพันตรี กวง ก็สามารถหลีกเลี่ยงปัญหานี้ไปได้ โดยญี่ปุ่นทำอะไรไทยไม่ได้ พ.ศ. กวง ได้

¹ กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม PW 2/2:1 (8)
กำลังแม่ทัพใหญ่ประกาศและแจ้งความจากกองทัพใหญ่ 2488

² หวี บุคเบเกตุ, "ขอเท็จจริงลับเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศไทย
ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง," อ้างถึงในดิเรก ชัยนาม, ไทยกับสงครามโลก
ครั้งที่สอง หน้า 372

เล่าเหตุการณ์ตอนนี้ไว้ว่า

"... พอตตอนกลางคืนญี่ปุ่นก็เชิญผมกินข้าว เพราะตามธรรมเนียมของเรื่ออะไรเขาก็เชิญผมกินข้าวทุกที เมื่อไปพบกับเขาหน้าผมก็ไม่สบาย เพราะกำลังหนักใจว่าจะทำอย่างไรดี พอนายพลนามามูระ เห็นหน้าผมก็ทักว่า เอ ท่านนายกทำไมหน้าตาจึงไม่สบายอย่างนี้ ผมก็บอกว่า พุทโธ ปวงกตจะตายไป ส่วนท่านเอกอัครราชทูตยาบาโบโต ก็กระแนะกระแหนว่า ทำไปไม่ทานยาที่เขาเอามาหึ่งให้เพื่อเช้านี้ละ ผมก็ไหวหันตอบไปว่า ลองกินเข้าไปซิ ถ้าฉันเกิดตายไปแล้วท่านจะเอานายกที่ไหนมาแทนเล่า พวกนั้นก็หัวเราะกัน เลยกินข้าวด้วยกัน แล้วเรื่องก็เลิกกันไป..."¹

— ญี่ปุ่นพบสนามบินลับบริเวณเขตเรือนจำที่คลองไผ่ จังหวัดนครราชสีมา ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2488 ซึ่งเป็นสนามบินที่พลตำรวจเอกอดุลย์ อดุลยเดชวิรัช ให้ขุนศรีสรากรไปจัดสร้างขึ้นโดยร่วมมือกับขุนพิทักษ์นันทเดช ผู้บัญชาการเรือนจำคลองไผ่ กองบัญชาการพันนิตรไก่อยกนำปืนกลแบบต่าง ๆ ปืนยิงรถถัง ลูกกระเบิดมือ ปืนพกบาติงเล็กและเสรีไทยเป็นน้ำหนักไม่น้อยกว่า 50 ตัน และลำเลียงมากรุงเทพฯ อย่างลับ ๆ เมื่อญี่ปุ่นทราบว่ามีสนามบินดังกล่าว นายพลนามามูระจึงถือว่าพันตรีทอง อภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรี พันตรีทอง อภัยวงศ์ แย้งว่าเป็นโรคจิตของเรือนจำ และเสนอแนะให้ตั้งกรรมการสืบไปกรวจดู ขณะเดียวกันพันตรีทอง อภัยวงศ์ รับแจ้งให้นายปรีดิ พนมยงค์ ทราบ จักการให้ทางเรือว่าปลุกกันแรก เมื่อญี่ปุ่นไปทวงจ้อกครั้ง สนามบินดังกล่าวก็กลายเป็นเรือ ริกไป² นอกจากนี้แล้วญี่ปุ่นยังได้พบสนามบิน

¹ทอง อภัยวงศ์ ชีวประวัติพันตรี ทอง อภัยวงศ์ หน้า 74 - 75

²บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ พันตรีทอง อภัยวงศ์ อดีตนายกรัฐมนตรีกี่ 4 สมัย

ฉบับที่ 3 แห่งในบริเวณจังหวัดสกลนคร ซึ่งนายเคียง กิริขันธ์ ได้สร้างไว้ ฝ่าย
ญี่ปุ่นโกรธมาก จึงได้ส่งกำลังทหารประมาณ 100 คนเข้าไปในจังหวัดขอนแก่น เพื่อ
ค้นหาที่ซ่อนอาวุธของเสรีไทย และทหารญี่ปุ่นอีกหนึ่งกองพันจากจังหวัดอุดรธานีได้
เคลื่อนกำลังไปจังหวัดสกลนคร เพื่อตรวจค้นหาสนามบินลับอีกต่อไป¹ ภาวะความตึง
เครียดจึงมีอยู่ทั่ว ๆ ไป

ในต้นเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2488 (ค.ศ. 1945) ทหารญี่ปุ่นถอยจากพม่า
ก็กองพลที่ 15 ของญี่ปุ่นถอยมาตั้งค้ำเชิงกองทัพไทยอยู่ทางภาคเหนือ อีกกอง
พลหนึ่งภายใต้การบังคับบัญชาของนายพลกิบุระ ในอินโดจีน ถูกสั่งให้ย้ายลงมาตั้งที่
ปากเซ ตรงข้ามกับจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อค้ำเชิงกองทัพไทยในภาคอีสานอีกกอง
พลหนึ่งจากมณฑลลาวท่งในประเทศจีนลงมาสมทบกำลังในอินโดจีน ลักษณะดังกล่าว
ชี้ให้เห็นว่า ญี่ปุ่นเตรียมพร้อมที่จะยึดครองไทยโดยเด็ดขาด แต่โชคที่การรบของญี่ปุ่น
ทางด้านอื่นโดยเฉพาะเกาะโอกินาวา ทำให้กองบัญชาการสูงสุดของญี่ปุ่นในภาคพื้น
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้อยู่ในฐานะที่ลำบาก จึงได้มอบภารกิจสืบใจในการพิจารณา
จัดการปลดอาวุธในเมื่อไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้ให้แก่ พลโทนาคาบุระ แห่งที่ญี่ปุ่น
ประจำประเทศไทยเป็นผู้รับผิดชอบ และดำเนินการแต่ผู้เดียวโดยเด็ดขาด² เมื่อได้รับ
คำสั่งนี้ นายพลนาคาบุระจึงเรียกเสนาธิการประชุมเป็นการด่วน เพื่อหารือในเรื่อง
นี้ ความคิดเห็นของที่ประชุมนายทหารชั้นผู้ใหญ่และนายทหารฝ่ายเสนาธิการญี่ปุ่นใน
สมัยนั้นแตกแยกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งมีความเห็นว่าควรดำเนินการตามแผนเดิมในทันที

¹ เนตร เขมะโยธิน งานใต้ดินของพันเอกโยธี เล่ม 3 หน้า 505-507

² ด.ภ. หน้า 528 - 529

คือเข้ายึดครองประเทศไทยทั่วทั้งประเทศ เพื่อควบคุมสถานการณ์ไว้ในกำมือของกองทัพญี่ปุ่นโดยเด็ดขาด มีเหตุผลว่าการกระทำเช่นนี้จะได้ประโยชน์ในการบำรุงขวัญของเหล่าทหารญี่ปุ่น ซึ่งถูกส่งมาปฏิบัติการอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งจะทำให้ญี่ปุ่นมีฐานทัพที่มั่นคงสำหรับดำเนินการปรับปรุง และจัดตั้งกองทัพอันมีกำลังแข็งแกร่งขึ้นอีก อีกกลุ่มหนึ่งคัดค้านความเห็นของกลุ่มแรก โดยให้ความเห็นว่าการกระทำเช่นนั้น เป็นการเห็นแก่ตัว และปราศจากความรอบคอบ กลุ่มหลังนี้เห็นควรสมัคสมานไมตรี ซึ่งมีอยู่เดิมกับไทย โดยจัดให้ประเทศไทยรักษาความเป็นกลางต่อไป เหตุผลก็คือแม้ญี่ปุ่นจะชนะหรือแพ้สงครามในภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ตาม ในที่สุดก็มิอาจกลับพิชิตมิได้ เมื่อไม่อาจกลับไปได้เช่นนี้ กองทัพญี่ปุ่นจึงไม่ควรก่อศึกขึ้นระหว่างชาติทั้งสอง ปล่อยให้ทางฝ่ายต่างอยู่ร่วมกันอย่างสงบ และอยู่กันอย่างฉันท์มิตร หากทำเช่นนั้น ความเข้าใจผิดก็จะค่อย ๆ เลือนหายไป และกลับเป็นมิตรกันได้ ในที่สุดที่ประชุมก็ตกลงรับหลักการของกลุ่มหลังนี้เป็นเอกฉันท์¹

สำหรับฝ่ายไทยนั้นเตรียมพร้อมที่จะต่อต้านกองทัพญี่ปุ่นทันที ถ้าหากญี่ปุ่นปลดอาวุธทหารไทย พอดีประเทศญี่ปุ่นยอมแพ้แก่สัมพันธมิตรโดยไม่มีเงื่อนไขในวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2488² จึงทำให้ประเทศไทยรอดพ้นจากการเป็นสมรภูมิไปได้ สมเด็จพระเจ้าจักรพรรดิไคปรภาสยูกิสงครามเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2488 เออกักรราชทูตญี่ปุ่นไคแจ้งให้ พ.ต.ท. อภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรีทราบว่าได้รับคำสั่งจากรัฐบาลญี่ปุ่นแล้วว่า สมเด็จพระเจ้าจักรพรรดิประกาศความสิ้นสุดของสงครามและตกลงยก

¹ เนตร เขมะโยธิน งานไคดินของพันเอกโยชิ เล่ม 3 หน้า 528 - 529

² คิเรก ชัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 210

รับเงื่อนไขของกัมพันธบัตร ณ. ปอร์ตสก็ม์แล้ว สำหรับฝ่ายไทยจะดำเนินการทางสันติภาพด้วยวิธีใดก็ได้แต่จะเห็นสมควร¹ทางฝ่ายไทยได้แจ้งว่าจะทำสัญญาสันติภาพกับพันธมิตรโดยเอกเทศ แล้วในวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2468 ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้ออกประกาศสันติภาพ ซึ่งได้รับความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์จากสภาผู้แทนราษฎรว่า การที่ประเทศไทยประกาศสงครามต่อสหรัฐอเมริกาและบริเตนใหญ่เมื่อวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2485 นั้นเป็นโมฆะ เพราะนายปรีดี พนมยงค์ ไม่ได้ลงนามในฐานะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในประกาศสงครามฉบับนั้น การประกาศสงครามจึงขัดต่อรัฐธรรมนูญและความประสงค์ของประชาชนชาวไทยและว่าประเทศไทยมีเจตจำนงแน่วแน่ที่จะกลับสถาปนาสัมพันธไมตรี ซึ่งได้มีอยู่กับสหประชาชาติก่อนการยึดครองของญี่ปุ่น และพร้อมที่จะคืนอาณาเขตบางส่วนที่ญี่ปุ่นได้มอบหมายให้แก่ไทยคืนแก่บริเตนใหญ่และฝรั่งเศส และรับว่าจะพิจารณยกเลิกบทกฎหมายที่มีผลเสื่อมผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกา บริเตนใหญ่ และจักรวรรดิบริติช และให้คำมั่นจะให้คำทดแทนที่เป็นธรรม และความยุติธรรมสำหรับความสูญเสียอันเนื่องมาจากกฎหมายเช่นว่านั้น กับทั้งสัญญาว่าจะให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ต่อสหประชาชาติในอันที่จะสถาปนาเสถียรภาพของโลก²

หลังจากได้ประกาศสันติภาพไปแล้ว ไทยก็ได้ปรับปรุงคณะรัฐมนตรีเพื่อรับสถานการณ์ทางการเมืองที่ได้เปลี่ยนแปลงไป พ.ศ. ๒๔๘๖ อภัยวงศ์ ได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และเพื่อให้สอดคล้องกับการเมืองภายนอกประเทศ ก็ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้นายทวี บุณยเกตุ เป็นนายกรัฐมนตรี ตั้งแต่วันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2486 รัฐบาลของนายทวี บุณยเกตุ เป็นเพียงแต่รัฐ

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/3:3 (3)
ขอเสนอสันติภาพและที่ญี่ปุ่นขอสงวนสิทธิ์

² กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/3:5 (6)
ด้วยบทความตกลงสมบูรณแบบ ฯ

บาลที่แต่งตั้งให้เห็นว่าไทยเตรียมพร้อมที่จะเจรจาสันติภาพ และรอเวลาที่ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช กำลังจะเดินทางมาประเทศไทย จึงเป็นรัฐบาลที่มีอายุเพียง 17 วัน และกราบถวายบังคมทูลลาออกเมื่อวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2488 โดยอ้างเหตุผลว่าภารกิจอันเร่งด่วนตามที่รัฐบาลคณะนี้พึงปฏิบัติได้สำเร็จลุล่วงไปแล้ว ต่อไปนี้เป็นปัญหาทางการเมืองและการทำความเข้าใจอันดีกับฝ่ายสหประชาชาติ จึงควรเปิดโอกาสให้ผู้ที่เหมาะสมได้เข้ามาบริหารราชการสืบต่อไป ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสืบต่อไปเมื่อวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2488¹

5.4.5 การเจรจากับฝ่ายสัมพันธมิตร

ปัญหาสำคัญที่รัฐบาลไทยจะต้องแก้ไขให้ลุล่วงไปก็คือ การฟื้นฟูพันธมิตรกับประเทศมหาอำนาจ และดำเนินนโยบายให้พ้นจากสถานะสงครามที่มีต่อสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ สำหรับทางด้านสหรัฐอเมริกา ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช นำคำประกาศสันติภาพของไทย* ขึ้นท่อนาย เจมส์ เบิร์น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ คนใหม่ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งนาย เจมส์ เบิร์น ได้ออกประกาศเป็นการตอบให้ทราบถึงสถานการณ์ของประเทศไทยมีข้อความบางตอนว่า

"...ผู้ป็นได้เข้ายึดประเทศไทยพร้อมกับที่ได้เข้าโจมตีเพิร์ลฮาเบอร์ ต่อมาอีก 7 สัปดาห์ประเทศไทยจึงได้ประกาศสงคราม รัฐบาลไทยในครั้งนั้นอยู่ในอำนาจผู้ป็นทุกประการ รัฐบาลอเมริกันได้เชื่อถือออกมาว่า การประกาศสงครามในครั้งนั้นมีองค์ด้วยเจตนาของประชาชนชาวไทย ด้วยเหตุฉะนั้นเราจึงมิได้ถือคำประกาศสงครามฉบับนั้น และยังคงรับรองสถานะของอิศรราชทูตไทยในกรุง

¹ เนตร เชมะโยธิน งานไถ่กิน เล่ม 3 หน้า 581

* ุรายละเอียดในภาคผนวก ฎ.

วอชิงตันต่อไปและไม่รับรองรัฐบาลไทยในกรุงเทพฯ ซึ่งอยู่ใต้อำนาจญี่ปุ่น... ในระหว่าง 4 ปีที่แล้วมา เรามีได้ถือว่าประเทศไทยเป็นศัตรู แต่ถือว่าประเทศไทยเป็นดินแดนที่เราจะเข้าไปช่วยกู้ให้พ้นจากอำนาจศัตรู บัดนี้เมื่อประเทศไทยได้พ้นจากอำนาจจักรวรรดิแล้ว เราจึงใครจะเห็นประเทศไทยได้กลับเข้าอยู่ในสังคมนานาชาติเช่นเดิม ในขณะที่ยุโรปเป็นชาติเสรี มีอำนาจอธิปไตย และมีเอกราช"¹

จะเห็นได้จากคำประกาศของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาว่า ประเทศไทยได้รับความเห็นใจจากสหรัฐอเมริกาเป็นอันมาก ทั้งเป็นการยอมรับว่าการประกาศสงครามของรัฐบาลไทยต่อสหรัฐอเมริกาเป็นโมฆะ สหรัฐอเมริกาเข้าใจสถานการณ์ภายในของไทยเป็นอย่างดี และยินดีให้อภัยทุกอย่างเพื่อความสัมพันธ์อันดี ซึ่งจะมีต่อกันในภายหน้า

ทางด้านอังกฤษนั้นถึงแม้จะเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า รัฐบาลไทยมีทางเลือกน้อยมากเมื่อประกาศสงคราม ซึ่งเป็นเวลาที่พันธมิตรเองก็ไม่อยู่ในฐานะที่จะป้องกันดินแดนของตนในภาคพื้นเอเชียอาคเนย์ และไม่สามารถจะช่วยเหลือไทยได้ เห็นได้ชัดว่าไทยไม่สามารถป้องกันตัวเองจากการโจมตีของญี่ปุ่น² แต่นายเอเดนสท์เบวิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอังกฤษได้แถลงในสภาสามัญเกี่ยวกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2488 ว่า

¹ กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/3:3 (2) เกี่ยวกับการสงบศึกของญี่ปุ่น คัดจากหนังสือพิมพ์และข่าววิทยุโทรเลข

² F.C. Jones Survey of International Affairs 1939 - 1946 The Far East 1942 - 1946 , p. 226

"...รัฐบาลอังกฤษรับทราบความช่วยเหลือที่ได้รับจากขบวนการ
ของไทยรัฐบาลอังกฤษจะได้พิจารณาประกาศสันติภาพของไทยด้วย
ความระมัดระวังก่อน เพื่อจะดูว่ามีมูลฐานเพียงพอแก่การที่จะจัด
ฐานะอันดีจรรยาบรรณาให้เขาอยู่ระเบียนใดหรือไม่ การที่ไทยเขารวม
มือกับญี่ปุ่น ทำให้มีปัญหาทางปฏิบัติหลายประการที่จะหลีกเลี่ยงไม่จำ
ระส่ต่างไม่ได้ ปัญหาเหล่านี้รัฐบาลอังกฤษจะได้ตรวจพิจารณา และ
หาที่ของอังกฤษขึ้นอยู่กับว่าคนไทยจะปฏิบัติตามความต้องการของ
อังกฤษ ซึ่งจะส่งกำลังทหารเดินทางเข้ามาในประเทศไทยนั้น
อย่างไร และคนไทยจะจัดการแก้ไขความผิด ซึ่งคนรุ่นก่อนได้กระ
กระทำ และจัดการชดใช้คืนสำหรับความเสียหายความวินาศที่เกิดขึ้น
ขึ้นแก่ผลประโยชน์ของฝ่ายบริติชและฝ่ายสัมพันธมิตรเพียงใด และ
มีส่วนที่จะช่วยในการให้สันติภาพความสงบเรียบร้อย และการบูรณะ
ทางเศรษฐกิจกลับคืนคืนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพียงใด..."¹

ซึ่งจะเห็นได้อย่างแจ่มแจ้งว่าขณะที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกายอมรับว่าการ
ประกาศสงครามของไทยเป็นโมฆะ แต่ทางรัฐบาลอังกฤษมิได้ยอมรับในเรื่องนี้เลย
จากคำให้การของนายฉลิ ยงสุนทร ข้าราชการไทยที่กลับจากอังกฤษ
ได้แสดงให้ทราบว่า ในอังกฤษนั้นได้มีทัศนคติไม่คัดค้านประเทศไทยอย่างรุนแรง หนังสือ
พิมพ์ในกรุงลอนดอนได้ลงข้อความวิจารณ์การยอมแพ้ของไทยต่อญี่ปุ่นต่าง ๆ นา ๆ
บางฉบับกล่าวว่ารัฐบาลไทยตั้งใจที่จะทำการต่อต้านผู้รุกรานอย่างจริงจริงดังที่ได้เคย
ประกาศไว้แล้วกองทัพไทยจะสามารถสู้รบไปได้อีกหลายวัน และสามารถจะทำให้

¹ คีเรก ชัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ 2 หน้า 468

กองทัพญี่ปุ่นได้รับความเสียหายไม่น้อย บางคนเขียนว่าเสียแรงที่รัฐบาลไทยได้ประกาศไว้ว่าจะต่อสู้ยุทธการจนโลหิตหยดสุดท้าย และจะดำเนินกลยุทธ์โดยวิธีเผาผลาญบ้านเรือน และสิ่งซึ่งมีอยู่บนพื้นแผ่นดินไทย (scorch earth) ในเมื่อจำเป็นต้องล่าถอย เหตุใดจึงไม่ทำตามที่ได้เคยแถลงไว้ บางคนก็กล่าวหาว่าประเทศไทยเป็นกวิสลิง (quisling) แห่งภาคตะวันออก นายฉลิ ยงสุนทร ยังได้กล่าวเสริมอีกว่า สหายชาวคานาเคียนผู้หนึ่งของเข่า ซึ่งเป็นทหารในกองอากาศยานหลวงอังกฤษ ได้พูดคุยกับนายฉลิ ยงสุนทร ว่า "... บรรดาเพื่อนฝูงของเขาในกองอากาศยานหลวงอังกฤษรู้สึกเสียใจจากที่ประเทศไทยยอมแพ้ญี่ปุ่นภายในเวลาอันสั้น เป็นเหตุให้หนังสือพิมพ์บางฉบับกล่าวหาว่าเป็นกวิสลิง และประชาชนส่วนมากสงสัยว่าประเทศไทยน่าจะให้มีข้อตกลงลับกับญี่ปุ่นไว้ก่อนแล้ว..."¹ เหตุผลอีกประการหนึ่งที่ทำให้อังกฤษไม่พอใจไทยเป็นอย่างมากก็คือ การที่ประเทศไทยยอมให้กองทัพญี่ปุ่นผ่านไปโจมตีมาลายา สิงคโปร์ และพม่า นั้น ได้ทำให้ผลประโยชน์และชีวิตของชาวอังกฤษเสียหายไปมาก เขตยก็ักชาวอังกฤษได้ตายในระหว่างสงครามไปอย่างมากมาย

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:23 (2)
คำให้การของข้าราชการที่กลับจากอังกฤษ

เนื่องจากที่ญี่ปุ่นต้องการจะสร้างทางรถไฟจากไทยไปพม่า*¹ เหตุการณ์อีกอย่างหนึ่ง ที่น่าจะนำมาพิจารณาก็คือว่าเมื่อไทยได้ประกาศสงครามกับอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา แล้วนั้น ทางรัฐบาลไทยได้มีคำสั่งให้อัครราชทูตไทยซึ่งประจำอยู่ที่ประเทศทั้งสองนั้น ปักสถานทูตเป็นการตัดความสัมพันธ์อันดีที่เคยมีต่อกัน แล้วให้เดินทางกลับประเทศไทยทันที ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช อัครราชทูตไทยประจำกรุงวอชิงตัน ไม่ยอมเดินทางกลับประเทศไทยตามคำสั่งของรัฐบาล และประกาศไม่รับรู้ถึงการประกาศสงครามของไทยต่อสหรัฐอเมริกา แต่อัครราชทูตไทยประจำกรุงลอนดอน ได้ปักสถานทูตไทยที่ลอนดอนทันที แล้วเดินทางกลับประเทศไทย² เป็นการแสดงให้เห็นว่ายอมรับการประกาศสงครามระหว่างไทยกับอังกฤษแล้วถึงนั้นจึงเป็นเรื่องที่ไม่น่าแปลกใจแต่ประการใดที่รัฐบาลอังกฤษยังลังเลใจที่จะหันกลับมาคบกับไทยอย่างง่าย ๆ

* ประมาทกันว่าในระหว่างฤดูฝนของปี พ.ศ. 2486 เชลยศึกสับคันฉิกรซึ่งเป็นชาวอังกฤษ เนเชอร์แลนด์ และออสเตรเลีย นับเป็นจำนวนหลายพันได้ตายลงด้วยโรคบิด อหิวาตกโรค บาดเจ็บ และโรคขาดอาหาร ในการสร้างทางรถไฟสายนี้ซึ่งมีความยาว 415 กิโลเมตร และได้สำเร็จลงในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2486 นั้น ได้มีการประมาณไว้ว่า ทหารญี่ปุ่นเองได้ตายไปประมาณ 10,000 คน เชลยศึก 10,000 คน และกรรมกรรับจ้างอีกประมาณ 30,000 คน จากหลุมฝังศพจำนวน 63,000 หลุมที่จังหวัดกาญจนบุรีนั้น ปรากฏว่าเป็นของเชลยศึกซึ่งเป็นชาวอังกฤษและออสเตรเลียประมาณ 16,000 ศพ

¹Songsri Foran, Thai-American - British Relations in the Post - World War II Settlement Period p. 23

²กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:23 (2)
 ทำให้การของขาราชการที่กลับจากอังกฤษ

ความจริงรัฐบาลไทยนั้นพอประกาศสันติภาพแล้วโดยยังไม่ทันทราบแน่ชัดว่า สหรัฐอเมริกาและอังกฤษจะประกาศนโยบายอย่างไร ก็ได้ทำทุกอย่างเพื่อให้ทั้งสอง ชาติเห็นใจ ทั้งนี้ก็เพื่อรักษาเอกราชของชาติไว้ อาทิได้ทำการช่วยเหลือเชลยศึก ของพันธมิตรที่อยู่ในมือของกองทัพญี่ปุ่นในประเทศไทยโดยทันที และโดยฝ่ายไทยเป็นผู้ ออกค่าใช้จ่ายเอง ได้จัดหาอาหาร เสื้อผ้าและการรักษาพยาบาลให้ และได้ช่วยเหลือ หนาทฝ่ายทหาร ของพันธมิตรในการส่งตัวเชลยเหล่านกลับประเทศของตนด้วย ได้จัดหา สัมภาระและบริการทั้งปวงที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารของสัมพันธมิตรต้องการโดยไม่คิดมูลค่า ตลอดทั้งบรรดาความสะดวกและความช่วยเหลือที่ต้องการเพื่อการปฏิบัติตามภาระกิจ ของตนในอันที่จะปลดอาวุธและกักคุมกองทัพญี่ปุ่นในประเทศไทยด้วย¹ ในวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2488 (ค.ศ. 1945) รัฐบาลไทยได้บอกเลิกการศึกษาพันธมิตรและ สนธิสัญญาอื่น ๆ กับญี่ปุ่น รวมทั้งสนธิสัญญาว่าด้วยรัฎฐมาลย์และรัฎฐ เชียงคูนและรัฎฐ เมือง พาน และยังได้จัดการอย่างอื่นที่จะตัดความสัมพันธ์กับญี่ปุ่นด้วย²

รัฐบาลชุด ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ประสบความยากลำบากในการดำเนิน นโยบายต่างประเทศ เพื่อให้พ้นจากสภาพการตกเป็นประเทศผู้แพ้สงคราม เพราะอังกฤษ พยายามที่จะถือว่าประเทศไทยเป็นศัตรูของอังกฤษ โดยถือเอาจากการที่ประเทศไทย ประกาศสงครามกับบริเตนใหญ่ เมื่อวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2485 เป็นข้ออ้าง และ เมื่อสงครามยุติแล้ว อังกฤษได้ดำเนินนโยบายเอาเปรียบประเทศไทย โดยจะให้

¹ กองบรรณาการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/3:5 (2)
ความตกลงสมบูรณแบบเพื่อเลิกสถานะสงครามกับอังกฤษ

² กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2:3 (8)
การบอกเลิกการศึกษาสัญญาพันธมิตรและสัญญาอื่นที่ต่อเนื่องกันระหว่างประเทศไทยกับ
ประเทศญี่ปุ่น

รัฐบาลไทยรับปฏิบัติตามข้อตกลง 21 ข้อ* ซึ่งถ้าคนไทยยอมตกลงแล้วก็เท่ากับสูญเสียทั้งเอกราชและอธิปไตยของชาติ เพราะนอกจากการยอมรับมือนี้อย่างถาวรแล้วไทยจะต้องยอมให้อังกฤษมีอำนาจเหนือไทยในทางเศรษฐกิจด้วย เช่นอังกฤษจะมีสิทธิผูกขาดเกี่ยวกับน้ำมัน ป่าไม้ ข้าว มีสิทธิเข้าควบคุมการส่งสินค้าออกนอกประเทศอื่นได้ แยกแยะและจับกุม มีสิทธิควบคุมการเงินเรือของไทย มีสิทธิที่จะตั้งกองทหารที่จุดสำคัญ ๆ โดยไม่มีกำหนดตลอดจนมีสิทธิในการผูกขาดสายการบินพาณิชย์ที่ผ่านกรุงเทพฯ ด้วย¹

การที่รัฐบาลอังกฤษได้เรียกร้องเอาของไทยอย่างมากมายเช่นนี้ เพราะอังกฤษถือว่า ไทยนั้นเปรียบได้กับเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษและฝ่ายสัมพันธมิตรแล้ว อังกฤษมีสิทธิที่จะเรียกร้องเอาอะไรก็ได้ ไทยนั้นไม่ยอมต่อสู้กับญี่ปุ่นเพื่อดำรงความเป็นเอกราชของชาติไว้ แต่กลับยอมเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น ดังนั้น เมื่อญี่ปุ่นแพ้สงครามไทยก็สมควรจะต้องเป็นผู้แพ้ไปด้วย เซอร์ซิล นายกรัฐมนตรีอังกฤษเคยกล่าวไว้ว่า "ประเทศใดที่ไม่ยอมเสียสละเลือดเนื้อป้องกันชาติของตน ไม่สมควรได้เกียรติที่จะดำรงเอกราช"²

แต่สหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นผู้ที่เข้าใจสถานการณ์ภายในของประเทศไทยได้เป็นอย่างดี ได้มีความเห็นใจประเทศไทยเป็นอย่างมาก ถึงกับได้ยื่นประท้วงไปยังรัฐบาลอังกฤษในเรื่องข้อตกลง 21 ข้อ และแจ้งแก่อังกฤษว่าสหรัฐอเมริกาได้มีส่วนช่วยเหลือในความมีชัยชนะในตะวันออกไกล สหรัฐอเมริกาคงจะมีสิทธิเข้าร่วมปรึกษาราชการกับอังกฤษ ก่อนที่อังกฤษจะยื่นขอเรียกร้องท่านองคมนตรีชาดต่อผู้พ่ายแพ้³

*ดูรายละเอียดในภาคผนวก ฐ

¹ เนตร เขมะโยธิน งานใต้ดิน เล่ม 3 หน้า 629

² คีเริงก์ ชัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 296

³ เนตร เขมะโยธิน งานใต้ดิน เล่ม 3 หน้า 631

การที่สหรัฐอเมริกายื่นมือเข้ามาเกี่ยวข้องกับข้อตกลง 21 ข้อ ทำให้อังกฤษต้องเปลี่ยนท่าทีต่อไทยไปบ้าง โดยพิจารณาว่าข้อตกลงบางประการ ภายหลังที่กรุงวอชิงตันกับกรุงลอนดอนได้โต้ตอบกันในเรื่องนี้อย่างเร่งด่วนแล้ว¹ รัฐบาลอังกฤษจึงต้องระมัดระวังท่าทีของคนที่จะปฏิบัติต่อประเทศไทยให้มากขึ้นทำให้ฐานะของประเทศไทยกระตือรือร้น อย่างไรก็ตามทั้งไทยและอังกฤษได้ลงนามในข้อตกลงทางทหารชั่วคราวฉบับที่ 1* ในวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2488 (ค.ศ. 1945) ที่แคนดี ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการร่วมมือทางทหาร และการปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นในประเทศไทยเท่านั้น² ส่วนปัญหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการเมือง การเศรษฐกิจและการเงิน ฯลฯ ทางรัฐบาลอังกฤษของควัวชั่วคราวก่อน โขยขอให้รัฐบาลไทยส่งผู้แทนคณะใหม่ไปเจรจาที่แคนดีในโอกาสต่อไป ซึ่งทางรัฐบาลไทยก็ได้จัดส่งคณะใหม่ประกอบด้วย ม.จ. วิวัฒนไชย ไชยันต์ ที่ปรึกษาสำนักราชมนตรีและกระทรวงการคลัง พลโทพระยาอภัยสงคราม นายเสริม วิจิฉัยกุล ฯ ไปเจรจาในระยะต่อมา³ การเจรจาได้ยืดเยื้อเป็นเวลาหลายเดือน ต่อมาเมื่อพลเรือเอก ลอร์ด หลุยส์ เมาค์แบตเต็น ได้ย้ายกองบัญชาการจากแคนดีมายู่ที่สิงคโปร์ ก็ได้ย้ายสถานที่เจรจากมากระทำการที่สิงคโปร์ด้วย กว่าจะเสร็จและลงนามกันเรียบร้อยก็ในราวต้นปี พ.ศ. 2489 คือเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2489 (ค.ศ. 1946) ซึ่งสัญญาฉบับนั้นเรียกชื่อว่า "ความตกลงสมบูรณ์แบบ

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/3:5 (1)
ความตกลงสมบูรณ์แบบเพื่อเลิกสถานะสงครามระหว่างประเทศไทยกับบริเตนใหญ่และอินเดีย

* ดูรายละเอียดในภาคผนวก ท

² เนตร เขมะโยธิน งานใต้ดิน เล่ม 3 หน้า 646

³ คีรติ ชัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 499

เพื่อเลิกสถานะสงครามระหว่างประเทศไทยกับบริเตนใหญ่และอินเดีย* ซึ่งมีทั้งหมด 24 ข้อด้วยกัน¹ ความตกลงสมบูรณ์แบบ ๆ นี้ ฝ่ายอังกฤษได้พยายามชี้ให้เห็นว่าไม่เป็นภาระที่หนักเกินไปของประเทศไทย แต่ในสายตาของชาวไทยเราแล้วจะรู้สึกได้ว่าเป็นสัญญาที่ไทยต้องรับภาระหนักมากทีเดียว เพราะโดยผลแห่งข้อตกลงสมบูรณ์แบบนี้ได้ก่อให้เกิดพันธะผูกพันที่ประเทศไทยจะต้องยอมรับมาปฏิบัติในระยะต่อมาอีกหลายปี และในวันเดียวกันนั้นก่อนการลงนามในความตกลงสมบูรณ์แบบผู้แทนฝ่ายไทยได้แลกเปลี่ยนหนังสือกับฝ่ายอังกฤษฉบับหนึ่งที่เรียกว่า "หัวข้อความตกลง" (Heads of Agreement)** และ "ภาคผนวก" (Annex)*** ซึ่งมีสาระสำคัญก็คล้าย ๆ กับความตกลงสมบูรณ์แบบ แต่มีรายละเอียดมากกว่า² และในวันที่ได้มีการลงนามกันนั้น คณะรัฐมนตรีก็ได้ลงมติอนุมัติให้นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศออกคำแถลงการณ์**** ชี้แจงในเรื่องการตกลงระหว่างไทยกับอังกฤษให้ประชาชนทราบ

นอกจากทำความตกลงสมบูรณ์แบบกับอังกฤษและอินเดียแล้วรัฐบาลไทยก็ได้ทำความตกลงสันติภาพฉบับที่สุกกับรัฐบาลวอชิงตันเสียด้วย ซึ่งได้ลงนามในความตกลงนี้เมื่อวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2489 (ค.ศ. 1946)³

*ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก

¹ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/3:5 (2)
ความตกลงสมบูรณ์แบบเพื่อเลิกสถานะสงครามระหว่างประเทศไทยกับบริเตนใหญ่และอินเดีย

**ดูรายละเอียดในภาคผนวก ข

***ดูรายละเอียดในภาคผนวก ค

² คีเรก ชัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 512

****ดูรายละเอียดในภาคผนวก ค

³ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/3:5 (6)
ตัวบทความตกลงสมบูรณ์แบบ ตัวบทความตกลงสันติภาพฉบับที่สุด

รัฐบาลไทยภายหลังสงครามทุกรัฐบาล ตั้งแต่รัฐบาล ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช รัฐบาลนายปรีดี พนมยงค์ รัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ รัฐบาลพลเรือตรีถวัลย์ ชำรง นาวาสวัสดิ์ ซึ่งถูกรัฐประหาร ๑ ต้องแบกภาระอันหนักอึ้งประจุนักที่ติดหลังนี้ตลอดมา แต่ละรัฐบาลก็พยายามเจรจากับรัฐบาลอังกฤษเป็นระยะ ๆ เพื่อปลดปล่อยข้อผูกพันต่าง ๆ ให้ผ่อนคลายเป็นลำดับ¹ เช่นแทนที่จะส่งชาวไปให้เขาโดยไม่คิดมูลค่า ก็ได้ลดลงเป็นการซื้อขายกันตามราคาที่กำหนด และในเรื่องอื่น ๆ ก็ได้ค่อย ๆ ลดลงไปทางที่ดีขึ้นเป็นลำดับ จนในที่สุดอังกฤษยอมยกเลิกสัญญาสมบูรณแบบเมื่อวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2497²

จะเห็นได้ว่าสภาวะของประเทศไทยในระหว่าง พ.ศ. 2485 - 2488 นั้นยุ่งยากมาก คนไทยได้ประสบภัยในแบบต่าง ๆ กัน ภัยในบางแบบนั้นก็สามารถที่จะหลบเลี่ยงได้ และบางแบบก็หลบเลี่ยงไม่ได้ ภัยที่คนไทยในขณะนั้นหลบหนีให้ทางไกลออกไปได้ก็คือภัยทางอากาศ โดยการอพยพออกไปอยู่ในชนบทที่ทางไกลจากยุทธศาสตร์ออกไป และรัฐบาลก็ได้ให้ความช่วยเหลือในเรื่องนี้เป็นอย่างดี ส่วนภัยที่คนไทยไม่สามารถจะหลบหลีกได้ก็คือภัยทางเศรษฐกิจ ทุกครอบครัวประสบกับความขาดแคลนในเครื่องอุปโภค บริโภคเหมือน ๆ กัน รัฐบาลต้องใช้กลวิธีต่าง ๆ กัน เพื่อที่จะแก้ปัญหาให้ลุกล่วงไปได้ด้วยดี โดยการชักชวนให้ประชาชนช่วยกันประหยัด ออกพระราชบัญญัติป้องกันการกักกำไรเกินควร ส่งเสริมการกสิกรรมและอุตสาหกรรมบางอย่าง ๑ เพื่อเป็นการช่วยให้ประชาชนมีกินมีใช้ทั่วถึงกันตามสมควรในระหว่างสงคราม ในขณะเดียวกันที่รัฐบาลของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้มุ่งแก้ปัญหาในเรื่องของความปลอดภัย การเศรษฐกิจ ๑ ต่าง ๆ

¹ กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/3:5 (17)
การเจรจาขอแก้ไขความตกลงสมบูรณแบบ 2490

² เนตร เขมะโยธิน งานใต้ดิน เล่ม 3 หน้า 648

อยู่ คนไทยอีกกลุ่มหนึ่งก็มาร่วมตัวกันเข้าทำงานเพื่อที่จะกอบกู้เอกราชของชาติที่เสีย
 ไปกลับคืนมา โดยการตั้งเป็นคณะเสรีไทยก็เช่นซึ่งได้รับความร่วมมือจากคนไทยทั้งภายใน
 และภายนอกประเทศเป็นอย่างดี คือคณะเสรีไทยจากอังกฤษและสหรัฐอเมริกา งาน
 ของเสรีไทยได้ดำเนินไปอย่างลับ ๆ อยู่ตลอดเวลา เพื่อรอวันเวลาที่จะลุกขึ้นทำการ
 ปลดอาณัติขึ้น พอดีกับประเทศญี่ปุ่นโดยอแป้แก่สัมพันธมิตร เสียก่อน ประเทศไทยจึงรอด
 พ้นจากการที่จะเป็นสมรภูมิไปได้อย่างหวุดหวิดเต็มที่ นับได้ว่าเป็นโชคชัยของประเทศไทย
 เป็นอย่างมากที่ไม่ต้องมีการสูญเสียชีวิตและเลือดเนื้อเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง เมื่อสงครามได้
 จบสิ้นลงไปแล้ว ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช อัครราชทูตไทยประจำสหรัฐอเมริกา และ
 หัวหน้าคณะเสรีไทยในสหรัฐอเมริกาด้วย ก็ได้กลับเข้ามาดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี
 ของไทย และได้พยายามที่จะทำความเข้าใจและฟื้นฟูสัมพันธไมตรีอันดีกับฝ่ายสัมพันธมิตร
 จะเห็นได้ว่าการเจรจากับฝ่ายสัมพันธมิตร เพื่อให้ไทยพ้นจากสภาพของการเป็นประเทศ
 ญพสงครามนั้น เป็นไปด้วยความยากลำบากมาก เพราะเหตุว่าการดำเนินนโยบายใน
 การให้ความร่วมมือทางการเมืองและทางทหารของรัฐบาลไทยต่อรัฐบาลญี่ปุ่น ในสมัย
 จอมพล ป. พิบูลสงคราม นั้น ได้ก่อให้เกิดความไม่พอใจกับอังกฤษเป็นอย่างมาก จน
 เกินกว่าอังกฤษจะยอมรับได้อย่างง่ายดายว่า การประกาศสงครามของไทยต่ออังกฤษนั้น
 เป็นโมฆะ แต่ด้วยการยื่นมือเข้ามาให้ความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกา ในที่สุดอังกฤษ
 ก็ยอมเจรจาทำสัญญา "ความตกลงสมบูรณ์แบบเพื่อ เลิกสถานะสงครามระหว่างประเทศ
 ไทยกับบริเตนใหญ่และอินเดีย" กับไทย จะเห็นได้ว่าจากความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่าง
 ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช อัครราชทูตไทยประจำสหรัฐอเมริกา กับรัฐบาลสหรัฐอเมริกา
 และการทำงานของคณะเสรีไทยในสหรัฐอเมริกาในอังกฤษที่ได้ให้ความร่วมมือกับฝ่าย
 สัมพันธมิตรอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งเสรีไทยในไทยด้วย ได้เป็นส่วนช่วยผลักดันให้รัฐบาล
 สหรัฐอเมริกายื่นมือเข้ามาช่วยเหลือไทยในการเจรจากับรัฐบาลอังกฤษ จนในที่สุดความ
 ตกลงสมบูรณ์แบบ ๆ ก็ได้เกิดขึ้น

เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองเกิดขึ้นนั้น จะเห็นได้ว่าประเทศไทยได้พยายามที่จะวางตัวเป็นกลาง โดยได้ประกาศนโยบายเป็นกลางและทำสัญญาไม่รุกรานกับประเทศต่าง ๆ เช่น ประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส และทำสัญญาจำเริญทางพระราชไมตรี และทางเศรษฐกิจทางอากาศและกับญี่ปุ่น พร้อมทั้งได้ดำเนินการต่าง ๆ เพื่อรักษาความเป็นกลางทั้งภายในและภายนอกประเทศ เช่น ส่งย้ายนักเรียนไทยที่กำลังศึกษาอยู่ในยุโรป ให้ไปอยู่ที่สหรัฐอเมริกา แคนาดา และสวิตเซอร์แลนด์ เพื่อป้องกันมิให้เขาทำการรบเพื่อช่วยเหลือนฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ภายในประเทศก็ได้ประกาศบทบัญญัติที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของประเทศที่เป็นกลางให้ประชาชนทราบโดยทั่วกัน เพื่อจะได้นำไปปฏิบัติให้ถูกต้องและเหมาะสม

ต่อมาสถานการณ์ต่าง ๆ ในเอเชียถึงเครียดมากยิ่งขึ้น เมื่อประเทศญี่ปุ่นซึ่งขึ้นนโยบายขยายอำนาจ ต้องการเป็นใหญ่ในเอเชียตะวันออกและกำลังทำสงครามกับจีนอยู่นั้น ได้ทำสนธิสัญญาไตรภาคีกับเยอรมนีและอิตาลี และทำสัญญาความเป็นกลางกับรัสเซีย ประกอบกับการถูกปิดล้อมทางอากาศของญี่ปุ่นด้วย จึงทำให้เป็นที่ถกเถียงกันว่าสงครามใหญ่ในเอเชียจะต้องเกิดขึ้นและจะต้องกระทบกระเทือนมาถึงไทยด้วย เพราะเหตุว่าไทยนั้นเป็นประเทศที่ตั้งอยู่ในระหว่างกลางของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เหมาะแก่การที่ญี่ปุ่นจะเข้ามาครอบครองประเทศไทยแล้วเดินทัพไปยังบราซิล สิงคโปร์ พม่า ของอังกฤษ และในที่สุดความเป็นกลางของไทยก็ถูกละเมิดจริง ๆ ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าเกิดจากปัจจัยหลายประการคือ ตามนโยบายร่างวงไพบูลย์ แห่งมหาเอเชียบูรพาของญี่ปุ่นนั้น ก็ได้กำหนดเอาไว้แล้วว่าไทยจะต้องเป็นประเทศหนึ่งที่รวม

อยู่ในนั้นด้วย เพราะไทยอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ที่ญี่ปุ่นมีความต้องการมาก เช่น ข้าว ยางพารา ฯ ประกอบกับสภาพทางภูมิศาสตร์ของไทยนั้นอยู่ในลักษณะที่เหมาะสมต่อการที่ญี่ปุ่นจะเข้ามาครอบครองตั้งเป็นฐานทัพ แล้วกระจายกำลังออกไปโจมตีประเทศอื่นได้โดยสะดวก เช่น ไปโจมตีบาหลี สิงคโปร์ พม่า ของอังกฤษ นอกจากนี้แล้วการดำเนินนโยบายเรียกร้องดินแดนคืนของไทย ก็เป็นการเปิดโอกาสให้ญี่ปุ่นเข้ามามีอิทธิพลเหนือไทยมากขึ้น เพราะไทยได้มีข้อตกลงกับญี่ปุ่นไว้ว่า "ญี่ปุ่นจะช่วยให้ไทยได้ดินแดนทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำโขง กับปากเซคืน ถ้ารัฐบาลไทยจะร่วมมือกับญี่ปุ่น ทั้งทางการเมือง และทางเศรษฐกิจ ในการก่อตั้งระบบใหม่ในเอเชีย" ประกอบกับการที่ไทยถูกบีบบังคับทางเศรษฐกิจ จากฝ่ายสัมพันธมิตร จึงทำให้ไทยจำต้องพึ่งพาญี่ปุ่นมากขึ้น เพราะฝ่ายสัมพันธมิตร โดยเฉพาะอังกฤษและสหรัฐอเมริกา นั้น ปล่อยให้ไทยไปรักษาสถานภาพเดิมในอินโดจีนฝรั่งเศสเอาไว้ จึงได้จัดการให้ความช่วยเหลือแก่ไทยทั้งทางเศรษฐกิจ และยุทธปัจจัย เป็นการผลักดันให้ไทยจำต้องหันไปอิงญี่ปุ่นมากขึ้น และสิ่งสำคัญที่สุดคือไทยถูกบีบบังคับทางทหารจากญี่ปุ่น โดยการที่ญี่ปุ่นใช้กำลังทหารที่มีจำนวนมากกว่า และสมรรถภาพเหนือกว่าเข้าครอบครองประเทศไทย ในวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ซึ่งเป็นสาเหตุให้ไทยต้องยอมทำสนธิสัญญาทางทหารกับญี่ปุ่นในวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2484 เท่ากับว่าความเป็นกลางของไทยก็ได้หมดไป แต่การยินยอมให้ทหารญี่ปุ่นผ่านประเทศไทยไปตีมาลาญ สิงคโปร์ พม่าของอังกฤษ ในครั้งนี้ ก็คงจะไม่มีประเทศใดตำหนิไทยมากนัก เพราะทุก ๆ ประเทศก็ทราบถึงขีดความสามารถของประเทศไทยที่ว่า ไม่สามารถจะต้านทานกองทัพญี่ปุ่นไว้ได้ แต่สิ่งที่ทุกประเทศสงสัยก็คือว่าทำไมประเทศไทยจึงต้องประกาศสงครามต่ออังกฤษ และสหรัฐอเมริกา ในวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2485 อาจกล่าวได้ว่าการประกาศสงครามครั้งนี้ เกิดขึ้นเพราะผู้นำของไทยในสมัยนั้น คือ จอมพล ป. พิบูลสงคราม

ในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ได้มีความผูกพันอันใกล้ชิดอยู่กับญี่ปุ่นในขณะนั้น และจากวิธีการบริหารประเทศของผู้นำในขณะนั้น เอื้ออำนวยต่อการที่ผู้นำจะทำอะไรก็ได้ ทั้งใจปรารถนา จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี จึงได้ประกาศสงครามต่ออังกฤษ และสหรัฐอเมริกา โดยไม่ต้องฟังความคิดเห็นของสภาผู้แทนราษฎร และคณะรัฐมนตรี รวมทั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ด้วย ประเทศไทยเราจึงต้องเข้าสู่สงครามอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ในเวลาต่อมา

เมื่อไทยได้ประกาศสงครามกับสัมพันธมิตร และเข้าร่วมวงไพบูลย์แห่งมหาเอเชียบูรพากับญี่ปุ่นแล้ว ก็ได้พยายามที่จะให้สัมพันธมิตรภาพระหว่างไทยกับญี่ปุ่นดำเนินไปได้อย่างราบรื่น โดยได้ให้ความร่วมมือกับญี่ปุ่นทุกวิถีทาง ทั้งในด้านการทหาร การเมือง การเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เช่น ไทยได้ยกกองทัพเข้าบุกเข้าไปในแคว้นฉาน (สหรัฐไทยเดิม) ของพม่ายึดได้เมืองสำคัญในแคว้นนั้น คือเมืองเชียงตุง ในวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2485 นอกจากนี้แล้วกองทัพไทยยังยึดได้เมืองยอง เบ็ญญ เมืองกาบ เมืองมะ เบ็ญลา ฯ ส่วนภายในประเทศ ไทย-ญี่ปุ่น ก็ได้จัดตั้ง "คณะกรรมการผสม" ขึ้น เพื่อทำการประสานงาน ระหว่างไทย-ญี่ปุ่น ในทุก ๆ เรื่อง ส่วนราชการต่าง ๆ ของไทย ก็ได้ให้ความร่วมมือกับกองทัพญี่ปุ่นเป็นอย่างดี เช่นกระทรวงการต่างประเทศได้ทำการช่วยเหลือทหารญี่ปุ่นโดยได้จัดผลไม้ต่าง ๆ นำไปให้กองทหารญี่ปุ่น ซึ่งพักอยู่ที่มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ กระทรวงเกษตรธิการอนุญาตให้ทหารญี่ปุ่นเข้าพักในบริเวณสถานีทดลองเกษตรกลางบางเขน ฯ

สำหรับความร่วมมือทางการ เมืองนั้น ไทยก็ได้ส่งคณะทูตพิเศษลงการศึกษาสัญญาพันธบัตรระหว่างไทยกับญี่ปุ่นไปยังประเทศญี่ปุ่น เพื่อเชื่อมมิตรภาพระหว่างไทยกับญี่ปุ่นให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ซึ่งมี พล ทาน นายพลโทพระยาพลพลพยุหเสนา เป็น

หัวหน้าคณะ ส่วนทางประเทศญี่ปุ่นก็ได้จัดส่งคณะทูตใหญ่มายังประเทศไทย เพื่อเป็นการตอบแทนที่ไทยได้ส่งคณะทูตพิเศษของไทยไปยังญี่ปุ่น และการมาเยือนประเทศไทยครั้งนี้สำคัญยิ่งก็คือ การมาเยือนของ พลเอก ฮิเดกิ โตโจ ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีของญี่ปุ่นในขณะนั้น ได้ทำให้ประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทยมีความสัมพันธ์กันกระชับแน่นยิ่งขึ้น รัฐบาลไทยในขณะนั้นได้ใช้วิธีกระชับมิตรระหว่างไทยกับญี่ปุ่นขึ้นอีกวิธีหนึ่งก็คือการส่งข้าราชการไทยไปปฏิบัติงาน ณ ประเทศญี่ปุ่น เช่นได้ส่งนายไฟโรจน์ ชัยนาม อธิบดีกรมโฆษณาการ ฯ เดินทางไปปฏิบัติงานตามการโฆษณา ณ ประเทศญี่ปุ่น ต่อมาเมื่อได้มีการเปิดประชุมบรรดาผู้แทนของประเทศแห่งมหาเอเชียบูรพาขึ้น เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2486 เพื่อที่จะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและปรึกษาหารือในการดำเนินการสงคราม และการสถาปนาวงไพบูลย์แห่งมหาเอเชียบูรพานั้น ประเทศไทยได้ส่งพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวรราชโสมมานุช ไปร่วมประชุมที่กรุงโตเกียวแทนนายกรัฐมนตรีการให้ความร่วมมือในทางการเมืองของไทยแก่ญี่ปุ่นนั้นยังครอบคลุมไปถึงการที่ไทยได้พยายามให้ความสนับสนุนการภูธรภาพของอินเดียนและการภูธรภาพของพม่า ให้พ้นจากการปกครองของอังกฤษ เพื่อที่จะให้อินเดียนและพม่าซึ่งได้เอกราชแล้ว หันมาร่วมมือกับญี่ปุ่นและไทยทำการสู้รบกับอังกฤษ และสหรัฐอเมริกาในเวลาต่อไป ความร่วมมือระหว่างไทยกับญี่ปุ่นอีกประการหนึ่งที่นับว่าสำคัญมากก็คือการร่วมมือกันในการโฆษณา เพราะการโฆษณานั้นถือได้ว่าเป็นเครื่องมืออันสำคัญยิ่งในทางสงคราม อาจจะบันดาลให้ประเทศผู้สงครามแพ้หรือชนะก็ได้ ทั้งญี่ปุ่น-ไทย ต่างก็ได้ตระหนักถึงความเป็นจริงในข้อนี้เป็นอย่างดี จึงได้พิจารณาจัดตั้งคณะกรรมการประสานงานโฆษณาไทย-ญี่ปุ่นขึ้น เพื่อที่จะได้กระทำการร่วมมือกันในการโฆษณาทั้งในทางพลเรือนและทางทหาร ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงของกรมโฆษณาการ ได้มีการส่งกระจายเสียงภาคพิเศษเป็นภาษา พม่า มาลาญ

ญี่ปุ่น และอินเดีย เพื่อเป็นการส่งเสริมความสัจก็ และความสนิทสนมระหว่าง
คนไทยกับคนพม่า มาลายู ญี่ปุ่น และอินเดียให้มากขึ้น ส่วนทางประเทศญี่ปุ่นเอง
ก็ไ้ทำการส่งกระจายเสียงออกเป็นภาษาต่าง ๆ เหมือนกัน เช่น ภาษาไทย อังกฤษ
ฝรั่งเศส ฯ

นอกจากความร่วมมือทางการเมืองแล้ว ไทยก็ไ้ให้ความร่วมมือทาง
เศรษฐกิจแก่ญี่ปุ่นด้วย เช่นความร่วมมือในการค้าขาย ซึ่งไ้ระบุไว้ว่ารัฐบาล
ไทยจะทองสงชาว และผลิตภัณฑ์ของชาวที่ไ้ผลิตขึ้นในประเทศไทยให้กับประเทศ
ญี่ปุ่น สำหรับรัฐบาลญี่ปุ่นนั้นไ้จะต้องส่งน้ำมันประเภทต่าง ๆ เข้ามาไ้รัฐบาลไทย
เป็นการแลกเปลี่ยนกัน นอกจากรัฐบาลไทยและรัฐบาลญี่ปุ่นจะไ้มีการค้าขาย
แลกเปลี่ยนกันในเรื่องของข้าวและน้ำมันแล้ว สินค้าต่าง ๆ ของไทย ที่ไ้จะต้อง
ส่งไปขายให้แก่ญี่ปุ่นอีกก็บิ่ เกลือ กรัง หน้กระบือ ชัน ฯลฯ และผลิตภัณฑ์
ของญี่ปุ่นที่ไ้จะส่งเขามาขายยังประเทศไทยนั้นไ้แก่ ชาใบและผง นมช้น และผง
สียอบผา เครื่องเทศ ฯลฯ นอกจากนี้แล้วทางรัฐบาลไทยก็ไ้ทำการปรับปรุง
อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาท กับเงินเยน ลงให้เท่ากันเป็น 1 บาทเท่ากับ
1 เยน การปรับปรุงอัตราแลกเปลี่ยนนี้ ไ้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ค่าของเงิน
บาทตกต่ำลงไป พร้อมกันนี้ทางรัฐบาลไทยก็ไ้ยินยอมให้ญี่ปุ่นกู้เงิน จากไทยเพื่อ
ไปใช้ในกิจการทหารไ้ด้วย ผลปรากฏว่าเงินที่ธนาคารแห่งประเทศไทยให้ญี่ปุ่น
กู้ยืมเพื่อนำไปเป็นค่าใช้จ่ายในการทหารตั้งแต่ธันวาคม พ.ศ. 2484 - มิถุนายน
2488 นั้น มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 1,230,701,083 บาท

ความประสงค์ที่จะไ้ทำให้สัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศไทยกับประเทศ
ญี่ปุ่นมีมากยิ่งขึ้น รัฐบาลไทยและรัฐบาลญี่ปุ่นจึงหาทางส่งเสริมความเข้าใจซึ่งกัน
และกันด้วยวิธีสร้างคามสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศทั้งสอง รัฐบาลไทย

และรัฐบาลญี่ปุ่นได้ดำเนินการเจรจาหาความตกลงทางวัฒนธรรมขึ้นฉบับหนึ่งเรียกว่า "ความตกลงทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น" ซึ่งได้ระบุไว้ว่าจะ กุญความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของกันและกัน จะมีการประชุมวัฒนธรรม เป็นบางครั้ง บางคราว ฯ

✓ ผลจากการที่ไทยได้ให้ความร่วมมือช่วยเหลือญี่ปุ่นทั้งในทางการทหาร ทาง การเมือง ทางเศรษฐกิจ และทางวัฒนธรรม เป็นอย่างนี้ มาตั้งแต่ไทยได้ลงนาม ในกติกาสัญญาพันธมิตรกับญี่ปุ่นนั้น ได้ทำให้นายพลเอก ฮิเดกิ โตโจ นายกรัฐมนตรี ญี่ปุ่น ได้ตกลงมอบดินแดนในบาลายากากเหนือ 4 รัฐ คือปะลิส ไทรบุรี กลันตัน ตรังกานู และรัฐไทยใหญ่ 2 รัฐ คือ รัฐเวียงคอง และรัฐเมืองพาน ให้แก่ไทย การที่ญี่ปุ่นได้ตกลงใจมอบดินแดนดังกล่าวนี้ให้ กับไทยนั้น ได้ก่อให้เกิดความรู้สึก ปิติยินดีแก่รัฐบาลไทยและคนไทยเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะจุดประกายอันสำคัญยิ่งของไทย เราที่ได้เข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นในสงครามโลกครั้งนี้ ก็เพราะความต้องการ ที่จะได้อินแดนที่ไทยเคยเสียไปกลับคืนมา

✓ ในระหว่างที่ไทยได้ให้ความร่วมมือกับญี่ปุ่นในด้านต่าง ๆ นั้น ไทยก็ได้ ประสมกับความยุ่งยากภายในประเทศหลายอย่าง เช่นสัมพันธมิตรได้มาถึงระเบิด ลงในเมืองไทยบาง ไทยได้ประสมกับปัญหาการขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภคบาง ไม้ที่อยู่อาศัยเพราะประสบภัยทางอากาศบ้าง ฯ ทางรัฐบาลไทยในขณะนั้นคงใช้ กลวิธีหลายประการที่จะแก้ไขปัญหาล่าช้าให้หมดไปเช่น ได้ประกาศใช้กฎอัยการศึก ทั่วประเทศตั้งแต่วันที่ 10 ธันวาคม 2484 ได้ทำการควบคุมแสงไฟ และการจราจร ทั่วราชอาณาจักร ใช้วิธีการควบคุมเครื่องอุปโภคและบริโภคบางชนิด ออกพระราช บัญญัติป้องกันการกล่าวไร เกินควร จัดการขับส่วนเครื่องอุปโภคบริโภคบางอย่าง ชักชวน ให้ประชาชนประหยัดส่งเสริมการกสิกรรม และอุตสาหกรรมบางประเภท และ

พร้อม ๆ กับการแก้ไขปัญหาในเรื่องความปลอดภัย การเศรษฐกิจนี้ ทางรัฐบาลไทยก็ไ้มุ่งส่งเสริมวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ ให้กับคนไทยด้วย เพื่อให้ประชาชนของชาติมีร่างกายสมบูรณ์ แข็งแรง แต่งกายเรียบร้อย ถูกกาลเทศะ มีจิตใจแจ่มใสร่าเริง มีความซื่อสัตย์สุจริต มีบรรยาอันดีงาม ฯลฯ งานเหล่านี้ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางว่าเป็นการกระทำที่ไปเหมาะสมกับเหตุการณ์ของบ้านเมืองในขณะนั้น เพราะรัฐบาลควรจะมีมุ่งแก้ไขปัญหากับปากท้อง การกินที่อยู่อาศัยของประชาชนมากกว่าที่จะมาบังคับให้คนไทยสวมหมวก ผูกกระโปรง รว้าง ๆ

ในขณะเดียวกับที่รัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้พยายามแก้ไขปัญหาดัง ๆ และส่งเสริมวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ อยู่เนิ่น ๆ คนไทยอีกกลุ่มหนึ่งก็ได้รวมตัวกันเข้าเพื่อทำการต่อต้านญี่ปุ่นทั้งในประเทศและนอกประเทศ เจนเสรีไทยในสหรัฐอเมริกา และอังกฤษ ซึ่งต่อมาได้เข้าร่วมมือกับเสรีไทยในประเทศทำการต่อต้านญี่ปุ่นอย่างลับ ๆ อยู่ตลอดเวลา และหวังว่าคงจะได้ลุกขึ้นทำการต่อสู้กับญี่ปุ่นแน่ ๆ แลแล้วเหตุการณ์ก็ได้เปลี่ยนไป เมื่อญี่ปุ่นได้ประกาศยอมแพ้แก่สัมพันธมิตรอย่างไม่มีเงื่อนไข ในวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2488 ไทยก็ได้กลายเป็นประเทศผู้แพ้สงครามไปด้วย แต่ไทยเราก็ดำเนินการพยายามเป็นอย่างหนักที่จะเปลี่ยนฐานะจากการเป็นประเทศที่แพ้สงครามมาเป็นประเทศที่เป็นกลาง โดยผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ฯ ได้ออกประกาศสันติภาพว่า การที่ไทยประกาศต่ออังกฤษ และสหรัฐอเมริกาเมื่อวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2485 นั้น เป็นโมฆะ เพราะ นายปรีดี พนมยงค์ ไม่ได้ลงนามด้วย ในฐานะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ฯ ในประกาศสงครามฉบับนั้น การประกาศสงครามจึงขัดต่อรัฐธรรมนูญ และความประสงค์ของประชาชนชาวไทย และว่าประเทศไทยมีเจตจำนงแน่วแน่ที่จะกลับ

สถาปนา สัมพันธไมตรี ซึ่งได้มีอยู่กับสหประชาชาติก่อนการยึดครองของญี่ปุ่น ๆ แต่คง
 ไคลาลมาแล้วว่า การดำเนินนโยบายทางการเมืองของจอมพล ป.พิบูลสงครามนั้น
 แสดงให้เห็นได้อย่างเด่นชัดว่าสนับสนุนญี่ปุ่นจึงยากแก่การที่อังกฤษจะยอมรับได้ว่าการ
 ประกาศสงครามของไทยต่ออังกฤษนั้นเป็นโมฆะ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้มีบทบาท
 เป็นอย่างมากในการที่จะช่วยญี่ปุ่นสร้างระบบใหม่ในเอเชียบูรพา ต่างกับนายควง อภัย
 วงศ์ ผู้ซึ่งได้มาเป็นนายกรัฐมนตรีคนใหม่ของไทยในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2487 นั้นได้
 พยายามปฏิเสธที่จะให้ความร่วมมือแก่ญี่ปุ่นได้อย่างนุ่มนวล แม้ว่าดูเผิน ๆ แล้วจะรู้สึก
 ว่ายังคงเหมือนเดิมก็ตาม เพราะนายควง อภัยวงศ์ นั้น เป็นผู้มีบุคลิกที่สามารถจะ
 ทำให้ญี่ปุ่นหายโกรธ หายระแวง ได้ทุกครั้งไปเมื่อญี่ปุ่นได้เจรจากับนายควง อภัยวงศ์
 แม้ในเรื่องที่ญี่ปุ่นกำลังระแวงสงสัยหรือไม่พอใจอยู่ก็ตาม นายควง อภัยวงศ์ มีวิธีการ
 ที่จะหลบเลี่ยงในการที่จะให้ความร่วมมือกับญี่ปุ่นทั้งในทางทหารและเศรษฐกิจไปได้ทุก
 ครั้ง เช่นครั้งหนึ่งญี่ปุ่นขอให้ระดมผู้ชายไทยไปช่วยรบ นายควง อภัยวงศ์ ก็อ้างว่า จำ
 เป็นจะต้องเอาไว้นานา ปลุกข้าวให้ญี่ปุ่นกิน ถ้าญี่ปุ่นจะเกณฑ์เอาชายไทยไปก็ได้แต่ต้อง
 เอาทหารญี่ปุ่นมาทำนาแทน ในที่สุดญี่ปุ่นก็ต้องเลิกกันไป แต่ถึงแม้ว่านายควง อภัยวงศ์
 จะได้พยายามปฏิเสธความช่วยเหลือที่จะให้แก่ญี่ปุ่นให้น้อยลงสักเท่าใดก็ตาม แต่เหตุ
 การณ์ก็ไม่เคยขัดพอที่จะทำให้อังกฤษ เห็นถึงเจตนาดีของไทยต่อสัมพันธมิตรในระยะ
 หลังนี้ได้ แต่จากการทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้ของนายควง อภัยวงศ์ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ
 งานของเสรีไทยในไทย ก็ได้มีส่วนทำให้เสรีไทยทั้งในและนอกประเทศรวมกันทำงาน
 เพื่อประเทศชาติ และสัมพันธมิตรได้มากขึ้น ซึ่งเรื่องนี้ทางสัมพันธมิตรคืออังกฤษ และ
 สหรัฐอเมริกา ต่างก็รู้ดี ถึงแม้ว่านายควง อภัยวงศ์ จะไม่เคยมีความสัมพันธ์กับอังกฤษ
 และสหรัฐอเมริกาเป็นการส่วนตัวมาก่อนก็ตาม และเมื่อนายควง อภัยวงศ์ ได้กราบถวาย
 บังคมลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีไปแล้วนั้น นายกรัฐมนตรีคนใหม่ของไทย คือ
 ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ก็เป็นที่ยอมรับของฝ่ายสัมพันธมิตร เพราะเป็นที่รู้จักกันดีใน

วงงานรัฐบาลของสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ เพราะนอกจาก ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช จะเป็นอัครราชทูตของไทย ประจำกรุงวอชิงตันแล้ว ก็ยังเป็นหัวหน้าคณะเสรีไทยทั้งในสหรัฐอเมริกาและอังกฤษอีกด้วย การเจรจากับสัมพันธมิตรก็พอจะมีทางผ่องแผ้วจากหนักให้เป็นเบาได้ แต่ถึงอย่างไรก็ตามความยากลำบากในการเจรจาก็ยังมีอยู่ อังกฤษได้เรียกร้องผลประโยชน์จากไทยอย่างมากมาย จนเกินความสามารถของไทยที่จะยอมตกลงได้ ในที่สุดด้วยความพยายามของนายกรัฐมนตรีที่จะผลักดันให้สหรัฐอเมริกาเข้ามาช่วยเหลือไทยโดยการที่ให้สหรัฐอเมริกาเจรจากับอังกฤษ อังกฤษยอมบอกขอเรียกร้องบ้าง ไทยกับอังกฤษจึงได้ทำสัญญาเลิกสงครามต่อกันได้ในที่สุด จะเห็นได้ว่าถึงแม้ว่าไทยเราจะไม่สูญเสียเอกราช และอธิปไตยก็จริงอยู่ แต่ไทยก็ต้องรับภาระในการส่งข้าวให้สหประชาชาติเป็นจำนวนไม่น้อยทีเดียว

จากการศึกษาถึงบทบาทของไทยในสงครามโลกครั้งที่สองนี้ ได้ทำให้ทราบ ว่าเมื่อสงครามเกิดขึ้นนั้น ประเทศเล็ก ๆ เช่นประเทศไทยไม่สามารถจะดำรงตนเป็นกลางอยู่ได้ จำต้องดำเนินนโยบายคล้อยตามประเทศหนึ่งประเทศใด ที่มีอิทธิพลและอำนาจมากกว่า ดังจะเห็นได้ว่าไทยจำต้องโอนเอียงไปเข้ากับญี่ปุ่น เพราะญี่ปุ่น กำลังทหาร กำลังเศรษฐกิจเหนือกว่าไทยมากมายนัก เป็นบทเรียนที่จะสอนให้คนรุ่นหลังได้สำนึกเอาไว้ว่าความเป็นเอกราชและอธิปไตย ของไทยเรานั้นจะมีได้ก็ต่อเมื่อไทยเราจะต้องมีความมั่นคง และมีความสามารถที่จะพึ่งตนเองได้ทั้งในทางเศรษฐกิจและการทหารเท่านั้น นอกจากนี้แล้วบทเรียนอีกอย่างหนึ่งที่น่าจะจดจำเอาไว้ก็คือว่า การสงครามไม่ได้หมายความว่า จะต้องแพ้หรือชนะกันในทางอาวุธเท่านั้น แต่หมายถึงการดำเนินนโยบายทางการเมืองด้วย ไทยเราในฐานะที่เป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น เมื่อญี่ปุ่นแพ้สงคราม ไทยก็น่าจะแพ้ตามไปด้วย แต่ทำไมไทยเราจึงรอดตัวจากการถูกยึดครองของสัมพันธมิตรไปได้ ก็น่าจะได้คำตอบว่าเพราะไทยได้มีวิธีการเจรจาที่จะให้ฝ่ายสัมพันธมิตรเชื่อใจว่าการประกาศสงครามของไทยต่ออังกฤษและสหรัฐอเมริกานั้นเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง ประกอบกับคนไทยอีกกลุ่มหนึ่งคือเสรีไทยก็ได้มีส่วนช่วยสนับสนุนให้อังกฤษ

และสหรัฐอเมริกา เชื่อว่าการประกาศสงครามของไทยต่ออังกฤษและสหรัฐอเมริกานั้น ไม่ใช่ความต้องการของประชาชนชาวไทยทั้งหมด แต่เป็นเพียงของรัฐบาลชุดจอมพล ป.พิบูลสงครามเท่านั้น ซึ่งก็ได้หมดหน้าที่ในการบริหารประเทศไปแล้ว จะสังเกตได้ว่าประเทศไทยนั้นเมื่อประสบปัญหาวิกฤติขึ้นมาคราวใดมักจะมีใครคนหนึ่งคนใดเข้ามาช่วยฉวยโอกาสความวิกฤติเหล่านั้นคลาไคลไปได้เสมอ และรับสืบทอดกันเป็นช่วง ๆ ด้วย นับตั้งแต่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ผู้ได้ฉวยโอกาสให้ญี่ปุ่นเดินทัพผ่านประเทศไทยไปโดยไม่ต้องเสียเลือดเนื้อ และชีวิตมากนัก นายควง อภัยวงศ์ ผู้คอยทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นอยู่ในภาวะพอสี ไม่เกิดการสู้รบกันจนก่อนเวลาอันสมควร และเป็นผู้ช่วยให้คนไทยได้เสรีภาพในการดำรงชีวิตมากขึ้น นายปรีดี พนมยงค์ ผู้ได้พยายามหาวิธีการที่จะกำจัดญี่ปุ่นออกไปจากประเทศไทย เพื่อความมีเอกราชและอธิปไตยของไทย และ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ผู้ที่มีส่วนเป็นอย่างมากที่ทำให้การเจรจาระหว่างไทยกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา สำเร็จลงได้ด้วยดี โดยไทยสามารถรักษาเอกราชและอธิปไตยเอาไว้ได้

บรรณานุกรม

1. เอกสารชั้นต้น (Primary Sources)

1.1 เอกสารที่ยังไปไต่พิพม์

กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ เอกสารเรื่องสงครามโลกครั้งที่สอง
แฟ้ม พว 2/1 : 1 (1) เรื่องคำร้องถึงทูตเกี่ยวกับการสงคราม "คำสั่งจาก
รัฐมนตรีต่างประเทศถึงอัครราชทูตไทย ณ กรุงลอนดอน ลงวันที่ 26 กันยายน
2482"

กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ เอกสารเรื่องสงครามโลกครั้งที่สอง
แฟ้ม พว 2/1 : 1 (4) เรื่องสถานการณ์ทางการเมืองในยุโรป "โทรเลข
จากอัครราชทูตไทย ณ กรุงลอนดอน ถึงรัฐมนตรีต่างประเทศ ลงวันที่ 3
กันยายน 2482"

กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม พว 2/1 : 2 (7)
ข่าวลือว่าอังกฤษข่มขู่ทหารตามชายแดนไทย - สหรัฐมาลาญ

กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ เอกสารเรื่องสงครามโลกครั้งที่สอง
แฟ้ม พว 2/1:3 (5) "หนังสือจากที่ปรึกษาสำนักนายกรัฐมนตรี ถึง เลขา
ธิการคณะรัฐมนตรี ลงวันที่ 9 กันยายน 2482"

กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ เอกสารเรื่องสงครามโลกครั้งที่สอง
แฟ้ม พว 2/1:3 (5) เรื่องพิจารณาความเป็นกลางของประเทศไทย
"หนังสือจากอัครราชทูตอังกฤษ ถึงหลวงพิบูลสงคราม ลงวันที่ 11
กันยายน พ.ศ. 2482"

กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ เอกสารเรื่องสงครามโลกครั้งที่สอง
แฟ้ม พว 2/1:3 (16) "บันทึกฉบับของ บ.จ. วรณไวทยากร วรวรรณ
ที่ปรึกษาราชการกระทรวงการต่างประเทศ ลงวันที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2482"

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ เอกสารเรื่องสงครามโลกครั้งที่สอง
แฟ้ม WW 2/1:3 (21) "หนังสือจากอัครราชทูตไทย ณ กรุงปารีส
 ถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ลงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ.
 2482"

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ เอกสารเรื่องสงครามโลกครั้งที่สอง
แฟ้ม WW 2/1:4 (3) ให้สถานทูตและสถานกงสุลจัดหากฎหมายต่าง ๆ
 "หนังสือจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ถึง อัครราชทูตลอนดอน
 ลงวันที่ 18 ตุลาคม 2482"

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ เอกสารเรื่องสงครามโลกครั้งที่สอง
แฟ้ม WW 2/1:4 (3) เรื่องให้สถานทูตและสถานกงสุลจัดหากฎหมาย
 ต่าง ๆ "หนังสือจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ถึง รัฐมนตรีว่าการ
 กระทรวงการต่างประเทศ ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน 2482"

✓ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ เอกสารเรื่องสงครามโลกครั้งที่สอง
แฟ้ม WW 2/1:8 (2) "เรื่องการกระจายเสียงที่เบอร์ลินกระจายเสียง
 ว่านายพันเอกประยูร ภมรมนตรี ได้แถลงที่อินทกึ่งว่าประเทศไทยกำลังร่วม
 อกร่วมใจกับฝ่ายอักษะประเทศ ลงวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2484"

✓ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ เอกสารเรื่องสงครามโลกครั้งที่สอง
แฟ้ม WW 2/1:8 (3) "สงครามคานเอเซีย"

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ เอกสารเรื่องสงครามโลกครั้งที่สอง
แฟ้ม WW 2/1:9 (1) "เรื่องการปฏิบัติความเป็นกลาง" "หนังสือจากที่
 ปรีกษาสำนักนายกรัฐมนตรี ถึง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
 ลงวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2482"

✓ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 1 (1)
 เรื่องเหตุการณ์ก่อนเริ่มตนเมื่อญี่ปุ่นบุกประเทศไทย

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 1 (7)

คำสั่งและระเบียบการจากกองบัญชาการทัพใหญ่ 2487

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 1 (8)

คำสั่งแม่ทัพใหญ่ประกาศและแจ้งความจากกองทัพบกใหญ่ 2488

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 2 (1)

ตั้งกรรมการผสม

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 2 (2)

เรื่องคณะกรรมการผสมไทย - ญี่ปุ่น

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 2 (3)

กรรมการผสม

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 2 (4)

การพิจารณาให้มีเจ้าหน้าที่โฆษณาประจำกรุงโตเกียว

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 2 (5)

เรื่องต่าง ๆ ผ่านคณะกรรมการผสม

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 2 (6)

ตัดสายโทรเลขและโทรศัพท์ของทหารญี่ปุ่น

/ กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 2 (8)

ข้อตกลงระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่น

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 2 (9)

บันทึกรายงานการประชุมคณะกรรมการประสานงานโฆษณาไทย - ญี่ปุ่น

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 2 (10)

การประชุมกรรมการโฆษณาฝ่ายไทย

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 2 (11)

บันทึกข้อความเรื่องการช่วยเหลือทหารญี่ปุ่นของกระทรวงการต่างประเทศ

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 2 (14)

หนังสือสำคัญอำนวยความสะดวก

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 2 (17)

เรื่องต่าง ๆ ที่คณะกรรมการฯ ขอส่งมาให้กระทรวงทราบ

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 2 (19)

คณะกรรมการฯ สม. แจ้งการปฏิบัติในเมื่อญี่ปุ่นมาสอบถามข้อความ

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 3 (5)

การตีความในกติกาสัญญาพันธไมตรีไทย-ญี่ปุ่น

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 3 (6)

การตกลงกติกาสัญญาพันธไมตรีระหว่างไทย-ญี่ปุ่น วันครบรอบปีที่ 2

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 3 (7)

การตกลงกติกาสัญญาพันธไมตรีครบรอบปีที่ 3 วันที่ 8, 11, 21 ธันวาคม 2487

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 3 (8)

การบอกเลิกกติกาสัญญาพันธไมตรีและสัญญาอื่นที่ต่อเนื่องกันระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 4 (1)

การเจรจาว่าด้วยความตกลงทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 4 (4)

โฆษณาแห่งสถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นให้สัมภาษและดอยเดลงแก่ผู้แทนหนังสือพิมพ์ไทยเกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรม

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 4 (5)

การแลกเปลี่ยนสัตยาบันความตกลงทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น

กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 4 (7)

การจัดตั้งสถานวัฒนธรรมญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ และการพิจารณาขอเสนอของ
ฝ่ายญี่ปุ่นในการจัดตั้งสถานวัฒนธรรม

กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 4 (9)

ขอความร่วมมือรายงานความเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรม

กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 4 (10)

การพบปะสนทนาระหว่างคนไทยกับญี่ปุ่น เรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมและโครงการ
การจัดตั้งสถานวัฒนธรรมของไทยขึ้น ณ. กรุงโตเกียว

กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 4 (13)

บทความเกี่ยวกับวัฒนธรรม ระหว่างประเทศไทย-ญี่ปุ่น โดยนายยานางิฮาวะ

กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 4 (22)

การแสดงวัฒนธรรมของญี่ปุ่นในจังหวัดต่าง ๆ

กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 4 (23)

ข้อความกระจายเสียงภาษาไทย โดยวิทยุกรุงโตเกียว ครั้งที่ 66, 69, 71,
75, 83

กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 4 (24)

ประมวลกฎหมายวัฒนธรรมของประเทศไทย และการแต่งตั้งกรรมการต่าง ๆ

กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 4 (25)

นายเคน ยานางิฮาวะ กับผู้ช่วย 2 นาย จะมาประเทศไทย

กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 4 (28)

เกี่ยวกับวัฒนธรรมในหน้าที่ของกรรมการสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ

กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 4 (33)

การปฏิบัติในวันครบรอบปีการลงชื่อในควาบทกลงทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศ
ไทยกับญี่ปุ่น

กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 4 (36)

สำนักสื่อข่าวโคเมซอด้วยภาพการศึกษาในห้องศึกษาของมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์

กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 4 (37)

พลโคเนากามูรา ผู้บัญชาการทหารญี่ปุ่นในประเทศไทยขอชมโรงเรียนสังกัด
กิลปของกรมศิลปากร

กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 4 (38)

สำเนาเกี่ยวกับเรื่องการแลกเปลี่ยนนักเรียนและการส่งนักเรียนไปญี่ปุ่น

กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 4 (39)

• อุบัติเหตุที่ญี่ปุ่นขอให้ส่งภาพเขียนของกุ ยูวชน และนักเรียนไปแสดง ณ. กรุง
โตเกียว

กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 4 (40)

หอวัฒนธรรมญี่ปุ่นขอความช่วยเหลือให้นายประสิทธิ์ กิลปบรรเลง ไปเป็น
ล่ามในการที่บริษัทภาพยนตร์ญี่ปุ่นจะขอการแสดงดนตรี

กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 4 (42)

หอวัฒนธรรมญี่ปุ่นขอความช่วยเหลือร่วมมือในการจัดตั้งสถานค้นคว้าวิทยาศาสตร์
ธรรมชาติ

กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 4 (44)

การสอนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทย

✓ กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 5 (1)

การประชุมยูแทนประเทศภาคมหาเอเซียบูรพา ณ. กรุงโตเกียว

✓ กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 5 (2)

การประชุมมหาเอเซียบูรพา ณ. กรุงโตเกียว

✓ กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 5 (8)

รายงานการประชุมนานาชาติแห่งมหาเอเซียบูรพาที่กรุงโตเกียว 4

- กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 6 (1)
ญี่ปุ่นขอเงินในระหว่างสงคราม
- กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 6 (2)
ญี่ปุ่นขอเงินในระหว่างสงคราม
- กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 6 (3)
ญี่ปุ่นขอเงินในระหว่างสงคราม
- กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 6 (4)
ญี่ปุ่นขอเงินในระหว่างสงคราม
- กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 6 (5)
ญี่ปุ่นขอเงินในระหว่างสงคราม
- กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 6 (6)
ญี่ปุ่นขอเงินในระหว่างสงคราม
- กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 6 (7)
ญี่ปุ่นขอเงินในระหว่างสงคราม
- กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 6 (8)
ญี่ปุ่นขอเงินในระหว่างสงคราม
- กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 7 (1)
การซื้อทองคำแห่งจากโยโกฮาม่า สเปชีแมงค 2484 - 2486
- กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 7 (2)
ทรัพย์สินของธนาคารแห่งประเทศไทยที่อยู่ในประเทศญี่ปุ่น
- กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 8 (1)
ร่างความตกลงการค้ากับญี่ปุ่น แฟ้มที่ 1
- กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 8 (2)
ร่างความตกลงการค้ากับญี่ปุ่น แฟ้มที่ 2

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 8 (3)

ร่างความตกลงการค้ากับประเทศญี่ปุ่น แฟ้ม 3

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 8 (4)

ร่างความตกลงทางการค้ากับประเทศญี่ปุ่น แฟ้ม 4

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 8 (9)

รายงานการเจรจาเศรษฐกิจและการคลังกับญี่ปุ่น 2485

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 8 (10)

การเจรจาทางเศรษฐกิจกับรัฐบาลญี่ปุ่น ณ กรุงโตเกียว

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 8 (18)

การแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างประเทศไทยกับดินแดนภาคใต้ ซึ่งอยู่ในความยึดครองของญี่ปุ่น

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 11 (4)

นายบารากา ขอเป็นสมาชิกนิคมคานาเชิงใหม่ ลงวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2484

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 11 (11)

ทหารญี่ปุ่นเป็นตำรวจของที่ไม่ได้รับอนุญาตออกไปนอกประเทศ

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 11 (13)

ทหารญี่ปุ่นคนหนึ่งนายเหวียนพอกาขายจากมณฑลกว่างตงที่จังหวัดราชบุรี

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 11 (15)

ทหารญี่ปุ่นคนหนึ่งนายพระภิกษุ

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 11 (16)

ให้ยืนยันทำให้สัมภาษณ์ของเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นต่อผู้แทนหนังสือพิมพ์ไทย

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 11 (20)

บัญชีบันทึกเหตุการณ์เกี่ยวแก่งหารที่ขึ้นทำการจับกุมบุคคลทั้งในจังหวัดพระนคร และต่างจังหวัดกับข้อตกลงระหว่างญี่ปุ่นกับไทยเกี่ยวกับการร่วมการจับกุมผู้กระทำผิด

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 11 (22)

ทหารญี่ปุ่นจากโซ่นันมาขอยืมเรือยนต์รบกับเรือเหล็กสำหรับบันทึก 3 ลำ จากจังหวัดพังงาไปใช้ในราชการทหารที่บึง

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 11 (23)

สถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นขอทราบสถิติของพอกาย ละ เจาของทางรานชาวจีน ในประเทศไทยอย่างละเอียด

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 11 (26)

เจ้าหน้าที่ญี่ปุ่นจะใช้เจ้าหน้าที่งานนำร่องเพียงลำเดียวนำร่องเรือญี่ปุ่น 4 ลำ

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 11 (27)

บริษัทชิปปิงชิ โซชิ โกซา จำกัด จัดการใช้เรือกลไฟ เป็นเรือลำเลียงขนส่งข้าวระหว่างกรุงเทพฯ - สิชัง อันเป็นการผิดกฎหมาย

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 11 (28)

ผู้แทนบริษัทส่งข้าวและผู้แทนหนังสือพิมพ์ของญี่ปุ่นส่งข่าวโดยทางวิทยุออกไปนอกประเทศโดยไม่ไต่ถามทางกรมไปรษณีย์โทรเลข

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 11 (30)

พฤติกรรมของทหารญี่ปุ่นที่เชียงใหม่

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 11 (32)

ทหารญี่ปุ่นมีนมและอาละวาดในบริเวณของพุทธวิบูลย์ไตรภพ

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 11 (33)

ทหารไทยทำรายงานนายพันตรีมาถุอิตี อิติน ที่ราชวงศ์

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 11 (34)

พลเรือนญี่ปุ่น 6 คน ถูกตำรวจไทยฆ่าตาย

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 11 (35)

ความประพฤติกองเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารญี่ปุ่น

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 11 (38)

สัญญาจ้างเหมาสรางทางลายนครศรีธรรมราช - ปากพนัง กับ บริษัทญี่ปุ่น

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 23 (1)

กําให้การของนักเรียนไทยที่กลับจากสหรัฐอเมริกา

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 23 (2)

กําให้การของข้าราชการที่กลับจากอังกฤษ

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 23 (3) ไทยอิสระ

— " — — " — แฟ้ม WW 2/3 : 3 (2)

เกี่ยวกับการส่งมกของญี่ปุ่น ถัดจากหนังสือพิมพ์ และข่าววิทยุโทรเลข

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/3 : 3 (3)

ข้อเสนออันดีภาพและญี่ปุ่นขอส่งมก

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/3 : 5 (1)

ความตกลงสมบูรณ์แบบเพื่อเลิกสถานะสงครามระหว่างประเทศไทยกับบริเตนใหญ่และอินเดีย

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/3 : 5 (2)

ความตกลงสมบูรณ์แบบเพื่อเลิกสถานะสงครามกับอังกฤษ

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/3 : 5 (6)

ควมตกลงสมบูรณ์แบบควมตกลงสันติภาพฉบับที่สุด

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/3 : 5 (17)

การเจรจาขอแก้ไขความตกลงสมรรถแบบ 2490

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม NC 3:5 (1) การใกล้เคียง
เรื่องตั้งแต่ญี่ปุ่นเป็นผู้ใกล้เคียง

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม NC 3:5 (2) รายงานจาก
หัวหน้าผู้ปฏิบัติงานเดิมก่อนพิจารณาอนุญาต บันทึกของ นายวินัย ปานะนนท์
ลงวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2484

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม NC 3:5 (2) รายงานจาก
หัวหน้าผู้ปฏิบัติงานเดิมก่อนพิจารณาอนุญาต บันทึกของ นายวินัย ปานะนนท์
ลงวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2484

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้มหมายเลข 3 อินโดจีน แฟ้ม 3
บันทึกของหลวงสิทธิวิสัยการ ลงวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2483

กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม 3 หมวดคดีสัญญา อนุสัญญา
ไมรุกรานสยามกับฝรั่งเศส พ.ศ. 2482 - 2483

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี :-

รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี	ครั้งที่ 48/2482	วันจันทร์ที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2482
_____ " _____	ครั้งที่ 57/2482	วันศุกร์ที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2482
_____ " _____	ครั้งที่ 60/2482	วันพุธ ที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2482
_____ " _____	ครั้งที่ 65/2482	วันพุธ ที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2482
_____ " _____	ครั้งที่ 70/2482	วันพุธ ที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2482
_____ " _____	ครั้งที่ 1/2483	วันจันทร์ที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2483
_____ " _____	ครั้งที่ 21/2483	วันพุธ ที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2483
_____ " _____	ครั้งที่ 22/2483	วันพุธ ที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2483
_____ " _____	ครั้งที่ 23/2483	วันพุธ ที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2483
_____ " _____	ครั้งที่ 38/2483	วันพุธ ที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2483
_____ " _____	ครั้งที่ 40/2483	วันพุธ ที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2483
_____ " _____	ครั้งที่ 20/2484	วันพุธ ที่ 9 เมษายน พ.ศ. 2484
_____ " _____	ครั้งที่ 26/2484	วันพุธ ที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2484
สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี	แฟ้มที่ 1/166	เรื่องพิธีสวดอ้อนวอนให้ไคล้กันเสรีภาพ
_____ " _____	แฟ้มที่ 23/166	เรื่องรัฐบาลไทยตั้งอยู่ในความเป็นกลาง และการปฏิบัติเกี่ยวกับความเป็นกลางของรัฐบาลไทย

สำนักเลขาธิการรัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร :-

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร	ครั้งที่ 26/2482 (สามัญ)	วันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2482
"	ครั้งที่ 13/2483	วันอังคารที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2483
"	ครั้งที่ 1/2484 (วิสามัญ)	วันจันทร์ที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2484
"	ครั้งที่ 3/2484	วันจันทร์ที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2484
"	ครั้งที่ 4/2484	วันจันทร์ที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2484

1.2 เอกสารที่ตีพิมพ์แล้ว

- "ประกาศการยกเลิกสิทธิดอนคึกของฝ่ายอังกฤษ พร้อมทั้งหนังสือแลกเปลี่ยนเรื่องสละสิทธิ์ ดอนคึกและคำแถลงการณ์" ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 54 (23 พฤศจิกายน 2480) หน้า 1333 - 1339
- "ประกาศพระบรมราชโองการให้ปฏิบัติตามถวายเป็นกลาง พุทธศักราช 2482" ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 56 (5 กันยายน 2482) หน้า 847 - 849
- "พระราชบัญญัติการสวนครัวและการเลี้ยงสัตว์เพื่อประโยชน์แห่งครัวเรือน พุทธศักราช 2482" ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 56 (26 ตุลาคม 2482) หน้า 1323-1333
- "ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยวิธีนิยามฉบับที่ 9 เรื่องภาษาและหนังสือกับหน้าที่พลเมืองคี่" ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 57 (24 มิถุนายน 2483) หน้า 151 - 152
- "พระราชกฤษฎีกาประกาศแนวทาง 70 สาย พุทธศักราช 2483" ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 57 (22 ตุลาคม 2483) หน้า 605 - 618
- "พระราชบัญญัติควบคุมการติดต่อกับต่างประเทศ พุทธศักราช 2483" ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 57 (28 พฤศจิกายน 2483) หน้า 742 - 743
- "พระราชบัญญัติคุ้มครองความลับในราชการ พุทธศักราช 2483" ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 57 (6 ธันวาคม 2483) หน้า 805 - 808
- "พระราชบัญญัติยกความผิดให้แก่ผู้กระทำความผิดกฎหมายรับราชการทหารกับชาวหนึ่งราชการ และตำรวจ พุทธศักราช 2483" ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 57 (24 ธันวาคม 2483) หน้า 909 - 911
- "พระราชบัญญัติป้องกันการกล่าวไรเกินควร (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2483" ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 57 (24 ธันวาคม 2483) หน้า 1064-1070

"พิธีสารระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่นว่าด้วยหลักประกันและความเข้าใจกันทาง
การเมือง" ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 58 (5 กรกฎาคม 2484)
หน้า 891 - 893

"พระราชบัญญัติจัดการปกครองดินแดนที่ประเทศไทยได้คืนจากประเทศฝรั่งเศส พุทธศักราช
2484" ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 58 แขนกฤษฎีกา (22 กรกฎาคม 2484)
หน้า 929 - 930

"พระราชบัญญัติงบประมาณเพิ่มเติมฉบับที่ 1 ประจำปีงบประมาณ 2484" ราชกิจจานุ
เบกษา, เล่มที่ 58 (27 กรกฎาคม 2484) หน้า 963

"ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยรฐนิยมฉบับที่ 11 เรื่องกิจประจำวันของคนไทย"
ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 58 (9 กันยายน 2484) หน้า 1132 - 1133

"พระราชบัญญัติกำหนดหน้าที่คนไทยในเวลารบ พุทธศักราช 2484" ราชกิจจานุเบกษา,
เล่มที่ 58 (11 กันยายน 2484) หน้า 1143 - 1146

"พระราชบัญญัติจัดหางานให้ราษฎร พุทธศักราช 2484" ราชกิจจานุเบกษา,
เล่มที่ 58 (30 กันยายน 2484) หน้า 1220 - 1227

"พระราชบัญญัติมอบอำนาจให้รัฐบาลในภาวะคับขัน พุทธศักราช 2484" ราชกิจจานุ
เบกษา, เล่มที่ 58 (6 ธันวาคม 2484) หน้า 1718 - 1750

"แถลงการณ์เรื่องพระราชบัญญัติมอบอำนาจให้รัฐบาลในภาวะคับขัน พุทธศักราช 2484"
ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 58 (6 ธันวาคม 2484) หน้า 1759

"พระราชบัญญัติให้อำนาจในการเตรียมการป้องกันประเทศ พุทธศักราช 2484"
ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 58 (6 ธันวาคม 2484) หน้า 1743 - 1747

"ประกาศสงครามตอบริเทินใหญ่และสหรัฐอเมริกาในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
อานันทมหิดล" ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 55 (25 มกราคม 2485) หน้า 558-559

"คำแถลงการณ์เกี่ยวกับการประกาศสงครามต่ออังกฤษและสหรัฐอเมริกา" ราชกิจจา
นุเบกษา, เล่มที่ 55 (25 มกราคม 2485) หน้า 559 - 560

เสถียร วิชัยลักษณ์, ร.ก.ท. ประชุมกฎหมายประจำศก เล่มที่ 54 (กฎหมาย พ.ศ. 2484
ภาค 1-2) สำนักพิมพ์นิติเวช พ.ศ. 2495, 1564 หน้า

กรมโฆษณาการ :	ข่าวโฆษณาการ	ปีที่ 4 ฉบับที่ 1	ประจำเดือนมกราคม พ.ศ. 2484
			หน้า 156 - 157
— " —		ปีที่ 4 ฉบับที่ 2	ประจำเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2484
			หน้า 529
— " —		ปีที่ 4 ฉบับที่ 6	ประจำเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2484
			หน้า 1411 - 1417
— " —		ปีที่ 4 ฉบับที่ 7	ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2484
			หน้า 1501
— " —		ปีที่ 4 ฉบับที่ 7	ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2484
			หน้า 1771
— " —		ปีที่ 4 ฉบับที่ 8	ประจำเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2484
			หน้า 2045
— " —		ปีที่ 4 ฉบับที่ 9	ประจำเดือนกันยายน พ.ศ. 2484
			หน้า 2285
— " —		ปีที่ 4 ฉบับที่ 9	ประจำเดือนกันยายน พ.ศ. 2484
			หน้า 2293
— " —		ปีที่ 4 ฉบับที่ 10	ประจำเดือนตุลาคม พ.ศ. 2484
			หน้า 2475
— " —		ปีที่ 4 ฉบับที่ 12	ประจำเดือนธันวาคม พ.ศ. 2484
			หน้า 2735
— " —		ปีที่ 4 ฉบับที่ 12	ประจำเดือนธันวาคม พ.ศ. 2484
			หน้า 2745
— " —		ปีที่ 4 ฉบับที่ 12	ประจำเดือนธันวาคม พ.ศ. 2484
			หน้า 2760

- กรมโฆษณาการ : ขาวโฆษณาการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 12 ประจำเดือนธันวาคม พ.ศ. 2484
หน้า 2798 - 2800
- " — ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม พ.ศ. 2485
หน้า ก.
- " — ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม พ.ศ. 2485
หน้า 2 - 4
- " — ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม พ.ศ. 2485
หน้า 56
- " — ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2485
หน้า 116
- " — ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2485
หน้า 166 - 187
- " — ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2485
หน้า 212
- " — ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนมีนาคม พ.ศ. 2485
หน้า 312
- " — ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนมีนาคม พ.ศ. 2485
หน้า 322
- " — ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนมีนาคม พ.ศ. 2485
หน้า 408 - 410
- " — ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนเมษายน พ.ศ. 2485
หน้า 489
- " — ปีที่ 5 ฉบับที่ 4 ประจำเดือนเมษายน พ.ศ. 2485
หน้า 535

กรมโฆษณาการ :	ข่าวโฆษณาการ	ปีที่ 5 ฉบับที่ 4	ประจำเดือนเมษายน พ.ศ. 2485
		หน้า 547	
— " —		ปีที่ 5 ฉบับที่ 5	ประจำเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2485
		หน้า 667 — 668	
— " —		ปีที่ 5 ฉบับที่ 5	ประจำเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2485
		หน้า 691 — 692	
— " —		ปีที่ 5 ฉบับที่ 5	ประจำเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2485
		หน้า 721 — 726	
— " —		ปีที่ 5 ฉบับที่ 6	ประจำเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2485
		หน้า 772	
— " —		ปีที่ 5 ฉบับที่ 6	ประจำเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2485
		หน้า 759	
— " —		ปีที่ 5 ฉบับที่ 6	ประจำเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2485
		หน้า 827 — 828	
— " —		ปีที่ 5 ฉบับที่ 7	ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2485
		หน้า 960 — 951	
— " —		ปีที่ 5 ฉบับที่ 7	ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2485
		หน้า 952 — 953	
— " —		ปีที่ 5 ฉบับที่ 7	ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2485
		หน้า 970 — 971	
— " —		ปีที่ 5 ฉบับที่ 8	ประจำเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2485
		หน้า 1150	
— " —		ปีที่ 5 ฉบับที่ 8	ประจำเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2485
		หน้า 1158	

กรมโฆษณาการ : ขาวโฆษณาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 8 ประจำเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2485

หน้า 1288

— " — ปีที่ 5 ฉบับที่ 9 ประจำเดือนกันยายน พ.ศ. 2485

หน้า 1311

— " — ปีที่ 5 ฉบับที่ 9 ประจำเดือนกันยายน พ.ศ. 2485

หน้า 1314

— " — ปีที่ 5 ฉบับที่ 9 ประจำเดือนกันยายน พ.ศ. 2485

หน้า 1332 - 1333

— " — ปีที่ 5 ฉบับที่ 10 ประจำเดือนตุลาคม พ.ศ. 2485

หน้า 1432 - 1435

— " — ปีที่ 5 ฉบับที่ 10 ประจำเดือนตุลาคม พ.ศ. 2485

หน้า 1498

— " — ปีที่ 5 ฉบับที่ 11 ประจำเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2485

หน้า 1511 - 1512

— " — ปีที่ 5 ฉบับที่ 11 ประจำเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2485

หน้า 1719

— " — ปีที่ 5 ฉบับที่ 12 ประจำเดือนธันวาคม พ.ศ. 2485

หน้า 1745

— " — ปีที่ 5 ฉบับที่ 12 ประจำเดือนธันวาคม พ.ศ. 2485

หน้า 1790 - 1794

— " — ปีที่ 5 ฉบับที่ 12 ประจำเดือนธันวาคม พ.ศ. 2485

หน้า 1849

— " — ปีที่ 6 ฉบับที่ 6 ประจำเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2486

หน้า 472 - 474

กรมโฆษณาการ :	ข่าวโฆษณาการ	ปีที่ 6 ฉบับที่ 6	ประจำเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2486
			หน้า 473 - 474
— " —		ปีที่ 6 ฉบับที่ 6	ประจำเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2486
			หน้า 486
— " —		ปีที่ 6 ฉบับที่ 6	ประจำเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2486
			หน้า 590
— " —		ปีที่ 6 ฉบับที่ 7	ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2486
			หน้า 565 - 566
— " —		ปีที่ 6 ฉบับที่ 7	ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2486
			หน้า 587 - 588
— " —		ปีที่ 6 ฉบับที่ 7	ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2486
			หน้า 595
— " —		ปีที่ 6 ฉบับที่ 7	ประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2486
			หน้า 652 - 655
— " —		ปีที่ 6 ฉบับที่ 8	ประจำเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2486
			หน้า 672 - 673
— " —		ปีที่ 6 ฉบับที่ 8	ประจำเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2486
			หน้า 705 - 707
— " —		ปีที่ 6 ฉบับที่ 8	ประจำเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2486
			หน้า 716 - 720
— " —		ปีที่ 6 ฉบับที่ 8	ประจำเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2486
			หน้า 742 - 743
— " —		ปีที่ 6 ฉบับที่ 9	ประจำเดือนกันยายน พ.ศ. 2486
			หน้า 755 - 757

กัณฑ์โฆษาการ :	ชาวกัณฑ์โฆษาการ	ปีที่ 6 ฉบับที่ 9	ประจำเดือนกันยายน พ.ศ. 2486
			หน้า 766 - 767
— " —		ปีที่ 6 ฉบับที่ 9	ประจำเดือนกันยายน พ.ศ. 2486
			หน้า 846 - 849
— " —		ปีที่ 6 ฉบับที่ 9	ประจำเดือนกันยายน พ.ศ. 2486
			หน้า 864
— " —		ปีที่ 6 ฉบับที่ 10	ประจำเดือนตุลาคม พ.ศ. 2486
			หน้า 880 - 881
— " —		ปีที่ 6 ฉบับที่ 10	ประจำเดือนตุลาคม พ.ศ. 2486
			หน้า 893 - 894
— " —		ปีที่ 6 ฉบับที่ 10	ประจำเดือนตุลาคม พ.ศ. 2486
			หน้า 912
— " —		ปีที่ 6 ฉบับที่ 10	ประจำเดือนตุลาคม พ.ศ. 2486
			หน้า 921 - 922

หนังสือพิมพ์กรุงเทพ	ฉบับประจำวัน	14 เมษายน พ.ศ. 2480	หน้า 21
— " —	— " —	7 กันยายน พ.ศ. 2482	หน้า 1
— " —	— " —	5 ตุลาคม พ.ศ. 2482	หน้า 1, 20
— " —	— " —	4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2482	หน้า 3
— " —	— " —	24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2482	หน้า 1, 2
— " —	— " —	25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2482	หน้า 1, 20
— " —	— " —	18 เมษายน พ.ศ. 2483	หน้า 1, 20
— " —	— " —	6 สิงหาคม พ.ศ. 2483	หน้า 15
— " —	— " —	11 สิงหาคม พ.ศ. 2483	หน้า 7
— " —	— " —	30 สิงหาคม พ.ศ. 2483	หน้า 3
— " —	— " —	3 ตุลาคม พ.ศ. 2484	หน้า 1
— " —	— " —	18 ตุลาคม พ.ศ. 2484	หน้า 1
— " —	— " —	19 ตุลาคม พ.ศ. 2484	หน้า 15
— " —	— " —	23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2484	หน้า 3
— " —	— " —	26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2484	หน้า 16
— " —	— " —	27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2484	หน้า 5
— " —	— " —	30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2484	หน้า 1
— " —	— " —	3 ธันวาคม พ.ศ. 2484	หน้า 1
— " —	— " —	7 ธันวาคม พ.ศ. 2484	หน้า 5
— " —	— " —	13 ธันวาคม พ.ศ. 2484	หน้า 1
— " —	— " —	14 ธันวาคม พ.ศ. 2484	หน้า 6
— " —	— " —	19 ธันวาคม พ.ศ. 2484	หน้า 2
— " —	— " —	20 ธันวาคม พ.ศ. 2484	หน้า 1

หนังสือพิมพ์กรุงเทพ	ฉบับประจำวันที่	21 ธันวาคม พ.ศ. 2484	หน้า 4
— " —	— " —	25 ธันวาคม พ.ศ. 2484	หน้า 4
— " —	— " —	28 ธันวาคม พ.ศ. 2484	หน้า 5
— " —	— " —	31 ธันวาคม พ.ศ. 2484	หน้า 1
— " —	— " —	1 มกราคม พ.ศ. 2485	หน้า 4
— " —	— " —	3 มกราคม พ.ศ. 2485	หน้า 4
— " —	— " —	7 มกราคม พ.ศ. 2485	หน้า 1
— " —	— " —	8 มกราคม พ.ศ. 2485	หน้า 20
— " —	— " —	25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2485	หน้า 3
— " —	— " —	26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2485	หน้า 3
— " —	— " —	23 มีนาคม พ.ศ. 2485	หน้า 3
— " —	— " —	25 มีนาคม พ.ศ. 2485	หน้า 3
— " —	— " —	31 มีนาคม พ.ศ. 2485	หน้า 4
— " —	— " —	2 เมษายน พ.ศ. 2485	หน้า 1, 2
— " —	— " —	1 พฤษภาคม พ.ศ. 2485	หน้า 3
— " —	— " —	9 พฤษภาคม พ.ศ. 2485	หน้า 16
— " —	— " —	29 พฤษภาคม พ.ศ. 2485	หน้า 1
— " —	— " —	11 กรกฎาคม พ.ศ. 2485	หน้า 6 - 7
— " —	— " —	16 กรกฎาคม พ.ศ. 2485	หน้า 3
— " —	— " —	21 กรกฎาคม พ.ศ. 2485	หน้า 1
— " —	— " —	20 สิงหาคม พ.ศ. 2485	หน้า 4
— " —	— " —	24 สิงหาคม พ.ศ. 2485	หน้า 1
— " —	— " —	29 สิงหาคม พ.ศ. 2485	หน้า 3
— " —	— " —	9 กันยายน พ.ศ. 2485	หน้า 3
— " —	— " —	19 กันยายน พ.ศ. 2485	หน้า 12

หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับประจำวัน	1 ธันวาคม พ.ศ. 2482	หน้า 2
— " —	5 ธันวาคม พ.ศ. 2482	หน้า 8
— " —	6 ธันวาคม พ.ศ. 2482	หน้า 28
— " —	1 พฤษภาคม พ.ศ. 2483	หน้า 9
— " —	17 มกราคม พ.ศ. 2485	หน้า 3
— " —	22 มกราคม พ.ศ. 2485	หน้า 5
— " —	23 มกราคม พ.ศ. 2485	หน้า 7
— " —	7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2485	หน้า 3
— " —	11 มีนาคม พ.ศ. 2485	หน้า 1
— " —	14 มีนาคม พ.ศ. 2485	หน้า 1, 2
— " —	16 มีนาคม พ.ศ. 2485	หน้า 10
— " —	6 เมษายน พ.ศ. 2485	หน้า 2
— " —	8 เมษายน พ.ศ. 2485	หน้า 12
— " —	9 เมษายน พ.ศ. 2485	หน้า 12
— " —	10 เมษายน พ.ศ. 2485	หน้า 1
— " —	1 มิถุนายน พ.ศ. 2485	หน้า 1
— " —	12 มิถุนายน พ.ศ. 2485	หน้า 4
— " —	15 มิถุนายน พ.ศ. 2485	หน้า 1
หนังสือพิมพ์นิกร- ฉบับประจำวัน	18 ตุลาคม พ.ศ. 2486	หน้า 8
— " —	21 ตุลาคม พ.ศ. 2486	หน้า 1
— " —	5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2486	หน้า 1
— " —	15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2486	หน้า 8
— " —	19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2486	หน้า 2

หนังสือพิมพ์นิกร	ฉบับประจำวัน	ที่ 23	พฤศจิกายน พ.ศ. 2486	หน้า 8
— " —	— " —	26	พฤศจิกายน พ.ศ. 2486	หน้า 1
— " —	— " —	28	พฤศจิกายน พ.ศ. 2486	หน้า 1
— " —	— " —	4	ธันวาคม พ.ศ. 2486	หน้า 1
— " —	— " —	7	ธันวาคม พ.ศ. 2486	หน้า 1
— " —	— " —	15	ธันวาคม พ.ศ. 2486	หน้า 4
— " —	— " —	16	ธันวาคม พ.ศ. 2486	หน้า 1
— " —	— " —	21	ธันวาคม พ.ศ. 2486	หน้า 5
— " —	— " —	23	ธันวาคม พ.ศ. 2486	หน้า 1
— " —	— " —	25	ธันวาคม พ.ศ. 2486	หน้า 1
— " —	— " —	30	ธันวาคม พ.ศ. 2486	หน้า 1

หนังสือพิมพ์ไทยใหม่	ฉบับประจำวัน	ที่ 4	มกราคม พ.ศ. 2487	หน้า 8
— " —	— " —	8	มกราคม พ.ศ. 2487	หน้า 1
— " —	— " —	11	มกราคม พ.ศ. 2487	หน้า 1
— " —	— " —	13	มกราคม พ.ศ. 2487	หน้า 1
— " —	— " —	15	มกราคม พ.ศ. 2487	หน้า 1
— " —	— " —	22	มกราคม พ.ศ. 2487	หน้า 1
— " —	— " —	25	มกราคม พ.ศ. 2487	หน้า 1
— " —	— " —	28	มกราคม พ.ศ. 2487	หน้า 1
— " —	— " —	1	กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2487	หน้า 1
— " —	— " —	3	กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2487	หน้า 3
— " —	— " —	5	กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2487	หน้า 1
— " —	— " —	8	กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2487	หน้า 1, 3
— " —	— " —	9	กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2487	หน้า 1
— " —	— " —	11	กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2487	หน้า 1

2. เอกสารชั้นรอง (Secondary Sources)

2.1 หนังสือทั่ว ๆ ไป

ควง อภัยวงศ์ การต่อสู้ของชาพเจ้า สำนักพิมพ์ประมวลสาส์น, บ.ป.ป.,
264 หน้า

ควง อภัยวงศ์ ชีวประวัติพันตรี ควง อภัยวงศ์ โรงพิมพ์ไทยสัมพันธ์ 2511,
160 หน้า

จรรยา สุภาพ ทฤษฎีการเมือง ไทยวัฒนาพานิชจำกัด 2514, 86 หน้า

จำนงค์ เทพหัสดินทร ณ อยุธยา 32 ปีแห่งชีวิตนักปกครอง การพิมพ์พระนคร 2519,
274 หน้า

เจริญ ไชยชนะ และเพื่อน ๆ โคโจ เสริมวิทย์บรรณาการ พระนคร 2520,
240 หน้า

ศิริก ขัยนาม การศึกษาและฝึกอบรมข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศ
พ.ศ. 2509 เล่มสาม กระทรวงการต่างประเทศ 2509, 222 หน้า

ศิริก ขัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง แพร่พิทยา พระนคร 2509,
เล่มที่ 1 592 หน้า

ศิริก ขัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง แพร่พิทยา พระนคร 2509,
เล่มที่ 2 554 หน้า

คอกไม้สด วรรณกรรมชั้นสุดท้าย แพร่พิทยา 2507, 479 หน้า

นายฉันทนา (มาลัย ชูพินิจ) เอกชโอกรุฟ สำนักพิมพ์ก้าวหน้า 2507, 460 หน้า

นิมิตร ปถมวาลย์ กรณีพิพาทระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส พ.ศ. 2483 - 2484
วิทยานิพนธ์ปริญญาโททางการทูตคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2519, 124 หน้า

- เนตร เขมะโยธิน ชีวิตนายพล เกษมบรรณกิจ พระนคร 2510, '352 หน้า
- เนตร เขมะโยธิน งานใต้ดินของพันเอกโยธี เล่ม 2 เกษมบรรณกิจ พระนคร
2510, 364 หน้า
- เนตร เขมะโยธิน งานใต้ดินของพันเอกโยธี เล่ม 3 เกษมบรรณกิจ พระนคร
2510, 440 หน้า
- บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ คนไทยในพม่า โรงพิมพ์รามินทร์ ต: รัชกาลเจ้าเจ๊ก 2503,
615 หน้า
- บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ พันตรีทอง อภัยวงศ์ อดีตนายกรัชมุนตรี 4 สมัย โรงพิมพ์รพีพิมพ์
ม.ป.ป., 586 หน้า
- บุญสิงค์ บุญคำ เที่ยวเมืองเชียงตุงและแคว้นสาละวิน โรงพิมพ์รัตนสุวรรณ พิษณุโลก
2499, 407 หน้า
- ประยูร สิทธิพันธ์ ประวัติการเมืองไทย สำนักพิมพ์นครชน พระนคร 2512,
673 หน้า
- ประยูร ภมรมนตรี ชีวิตข้าแผ่นดินของข้าเจ้า สำนักพิมพ์บรรณกิจ กรุงเทพมหานคร
2518, 444 หน้า
- ปรีดา ผูกพันธ์, ร.อ. นโยบายต่างประเทศของไทยระหว่างปี พ.ศ. 2473 - 2488
วิทยานิพนธ์ปริญาโททางการทูตคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2516,
122 หน้า
- ปอ จรรย์ การวิเคราะห์กระบวนการกำหนดนโยบายของไทยในภาวะสงครามระหว่าง
ปี พ.ศ. 2481 - 2485 วิทยานิพนธ์ พัฒนบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
ประสานศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2516, 120 หน้า
- พูนพิพัฒน์ ดิสกุล, หม่อมเจ้า เมื่อปีนั้นแตก สำนักพิมพ์ก้าวหน้า 2506, 290 หน้า

พิทยลาภพฤฒิยากร, พระวรวงศ์กรมหมื่น, อัตชีวประวัติพระวรวงศ์เธอกรมหมื่น

พิทยลาภพฤฒิยากร โรงพิมพ์ศรีธรรมสาร กรุงเทพฯ 2517, 175 หน้า ภาพประกอบ
มณูญ วิสุทธี คณะรัฐมนตรี โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี 2508, 214 หน้า
ยุทธการทหารบก, กรม การจัดหน่วยในสงครามอินโดจีนและมหาเอเชียบูรพา 2483 -
2488 พระนคร 2510, 588 หน้า

เยพีโปฟ คมิตรี สงครามโลกครั้งที่สองกับชะตากรรมของประชาชนชาวเอเชีย
แพรวพิทยา พระนคร 2518, 188 หน้า

เขาวมาลัย จุฑาทอง นโยบายต่างประเทศของไทย พ.ศ. 2482 - 2484 วิทยา
นิพนธ์รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2517, 181 หน้า
เล็กสุมิตร โกลชื่น สุภาส จันทรโณส วีรบุรุษลี้ชีพในการกอบกู้เอกราชให้แก่อินเดีย
แพรวพิทยา พระนคร 2514, 307 หน้า

วิจิตรวาทการ, หลวง หลังจากประกาศสงคราม พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทาน
เพลิงศพ นายสง่า วรรณดิษฐ์ 2511, 160 หน้า

วิเทศกรณีย์ (สมบุรณ์ คนฉลาด) ไทยกับสถานะการณ์สงครามโลกครั้งที่สอง ศิลปา
บรรณาการ พระนคร 2511, 768 หน้า

วิวัฒน์ไวย ไชยยันต์, พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า วิวัฒน์ไชยยันต์ ธนาคารแห่งประเทศไทย พระนคร 2504, 436 หน้า

สนธิสัญญาและกฎหมาย, กรม กระทรวงการต่างประเทศ, สนธิสัญญาและความตกลง
ทวิภาคีระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ
หนังสือชุดประมวลสนธิสัญญา เล่ม 5 พ.ศ. 2480 - 2484 พระนคร 2518,
250 หน้า

สมภพ จันทรประภา ชีวิตคุณเทพนียายของ "ดอกไม้มงคล" แพรวพิทยา พระนคร
2516, 223 หน้า

สมภพ จันทรประภา สมเด็จพระศรีสวรินทรา ฯ สำนักพิมพ์ดวงศกษา, พระนคร
2514, 443 หน้า

สิริ เปรมจิตต์ ญี่ปุ่นบุกเอเชียในสงครามโลกครั้งที่สอง โอเคียนส์โตร์ พระนคร
2504, 560 หน้า

เสรีพร พันธรังษี ความพินาศของโตเกียว แพร่พิทยา พระนคร 2508, 491 หน้า

เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว. ชุมนุมวรรณคดีทางการเมือง พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌา
ปนกิจศพคุณแม่วอน กิตะจิตต์ 2512, 328 หน้า

อ. ฟิลลิตสงคราม จอมพล ป. ฟิลลิตสงคราม เล่ม 2 ทุนย์การพิมพ์กรุงเทพมหานคร
2518, 376 หน้า

อุบล จิระสวัสดิ์ สภาวะทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทยในระหว่าง
สงครามโลกครั้งที่สอง วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2517, 407 หน้า

เอ. อี. เพอร์ซิวัล รายงานของนายพล เพอร์ซิวัล คณะประวัติศาสตร์โรงเรียน
เสนาธิการทหารบก แปล ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์

2.2 วารสาร

แถมสุข นุ่มนนท์ "เมื่อประเทศไทยเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่สอง" วารสารประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ปีที่ 1 ฉบับที่ 1

มกราคม - เมษายน 2519, หน้า 14 - 33

แถมสุข นุ่มนนท์ "เมืองไทยยุคเข็ญผู้นำ" วารสารธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย

ธรรมศาสตร์ ปีที่ 6 เล่มที่ 1 มิถุนายน - กันยายน 2519, หน้า 120 - 147

อ. พิบูลสงคราม "เผยแพร่รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี พ.ศ. 2484" อนาคต

ปีที่ 2 ฉบับที่ 6 มกราคม 2519, หน้า 18 - 21

ปีที่ 2 ฉบับที่ 7 กุมภาพันธ์ 2519, หน้า 14 - 17

ปีที่ 2 ฉบับที่ 10 พฤษภาคม 2519, หน้า 12 - 15

ปีที่ 2 ฉบับที่ 11 มิถุนายน 2519, หน้า 31 - 33

Cohen, Jerome B., *Japan's Economy in War and Reconstruction*,
University of Minnesota Press, 1949, 545 pp.

Crosby, Sir Josiah., *Siam : The Cross roads*, Hollis & Caster
Ltd., London, 1945, 174 pp.

Encyclopedia Britannica, Encyclopedia Britannica, Inc., Chicago,
1971, Vol 23, 1027 pp.

Esposito, Vincent J., *A Concise History of World War II*,
Frederick A Praeger, Inc., New York, 1964, 434 pp.

Fiffield, Russel H., *The Diplomacy of Southeast Asia 1945 - 1958*,
New York : Harper and Brothers, 1958, 584 pp.

Gillchrist, Andrew., *Bangkok Top Secret*, London : Hutchinson &
Co. Ltd., 1970, 231 pp.

- Jones, F.C., Japan's New Order in East Asia; Its Rise and Fall 1937 - 1945, London : Oxford University Press, 1954, 498 pp.
- Jones, F.C. and others., Survey of International Affairs 1939 - 1946, The Far East 1942 - 1946, London : Oxford University Press, 1955, 589 pp.
- Langer, William Leonard, The Undeclared War 1940 - 1941, Harper & Brothers Publishers, New York, 1953, 963 pp.
- New Standard Encyclopedia, Standard Educational Corporation, Chicago, 1969, Vol. 14, 471 pp.
- Nuechterlein, Donald E., Thailand and the Struggle for Southeast Asia, Cornell University Press, New York, 1965, 279 pp.
- Ray, Jayanta K. Portraits of Thai Politics, New Delhi : Orient Longman Ltd., 1972, 225 pp.
- Shen, Mo, Japan in Manchuria, Grace Trading Co. Inc., Manila, 1960, 463 pp.
- Smith Nicol and Clark Blake, Into Siam Underground Kingdom, New York : The Bobbs - Merrill Company, 1946, 315 pp.
- Songsri Foran, Thai - American - British Relations in the Post-World War II Settlement Period, Presentation paper to the 7th Conference of the International Association of Historians of Asia, 22 - 26 August 1977, Bangkok Thailand, 44 pp.

The Encyclopedia Americana, Americana Corporation, New York,
1974, Vol. 29, 827 pp.

The World Book Encyclopedia, Field Enterprises Educational
Corporation, Chicago, 1960, Vol. 19, 512 pp.

๖๖๖๖๖

Christian, John L., and Ike Nobutake, "Thailand in Japan's
Foreign Relations," Pacific Affairs, 15 (June, 1942)
pp. 195 - 221

Flood, E. Thadeus, "The 1940 Franco - Thai Border Dispute and
Phibuun Sonkhraam's Commitment to Japan," Journal of
Southeast Asian History, Vol. 10 No. 2, (September 1969)
pp. 304 - 325

Martin, James V. Jr., "Thai - American Relations in World
War II," The Journal of Asian Studies, Vol. 22 No. 4,
(August 1963) pp. 451 - 467

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

กลุ่มประเทศสัมพันธมิตร (The Allies)

1. อาร์เจนตินา	22. ไชตี
2. ออสเตรเลีย	23. ฮอนดูรัส
3. เบลเยียม	24. ฮังการี
4. โบลิเวีย	25. อิหร่าน
5. บราซิล	26. อิรัก
6. แคนาดา	27. เลบานอน
7. จีน	28. ไลบีเรีย
8. ฝรั่งเศส	29. ลักเซมเบิร์ก
9. โกลอมเบีย	30. เบลีซ
10. กอสตาริกา	31. เนเธอร์แลนด์
11. กรีซ	32. นิวซีแลนด์
12. เฮติ	33. นิวการากัว
13. เคนยา	34. นอร์เวย์
14. สาธารณรัฐคองโก	35. ปานามา
15. เอกวาดอร์	36. ปารากวัย
16. อียิปต์	37. เปรู
17. เอลซัลวาดอร์	38. ฟิเลปปีนส์
18. ฝรั่งเศส	39. โปแลนด์
19. อังกฤษ	40. รัสเซีย
20. กรีซ	41. ฮัลวาโดร์
21. กัวเตมาลา	42. ฮันมารีโน

43. ซาอุดีอาระเบีย	49. เวเนซุเอลา
44. ซีเรีย	50. ยูโกสลาเวีย
45. ตุรกี	51. สเปน
46. สหภาพแอฟริกาใต้	52. โปริตุเกส
47. สหรัฐอเมริกา	53. สวีเดน
48. อูรุกวัย	

กลุ่มประเทศอักษะ (The Axis)

1. บัลแกเรีย	๕. อิตาลี
2. ฟินแลนด์	6. ญี่ปุ่น
3. เยอรมนี	7. รัฐบาลไทย
4. อิตาลี	8. ไทย

ที่มา : New Standard Encyclopedia Vol. 14 p. W-332

ภาคผนวก ข

ประกาศพระบรมราชโองการ
ให้ปฏิบัติตามความเป็นกลาง

พุทธศักราช 2482

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร

ลงวันที่ 4 สิงหาคม พุทธศักราช 2480)

อาทิตยทิพอาภา

พล.อ. เจ้าพระยาพิชเยนทรโยธิน.

ตราไว้ ณ วันที่ 5 กันยายน พุทธศักราช 2482

เป็นปีที่ 6 ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยที่บัดนี้มีสถานะสงครามอยู่ในทวีปยุโรป ฝรั่งเศส และเยอรมนี และ
โดยที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดำรงเป็นนาสุกอยู่ในสันติภาพ และมีมิตรภาพ
กับพระมหากษัตริย์ และประมุขแห่งรัฐ ตลอดจนอาณาประชาราษฎร และคนชาติแห่งรัฐ
นั้น ๆ แต่ละรัฐ และ

โดยสبเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชประสงค์ที่จะให้อาณาประชาราษฎร์ของ
พระองค์จงได้ร่มประโยชน์เป็นมั่นคงอยู่ในสันติภาพอันเป็นกุหาที่สุคิบัติ และเพื่อการ
นี้ ทรงตั้งพระราชหฤทัยที่จะรักษาความเป็นกลางอย่างเกรงกลัว และเที่ยงธรรมใน
สถานะสงครามดังกล่าวแล้ว

ฉะนั้น คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัว จึงให้ตราประกาศขึ้นไว้ดังต่อไปนี้

ให้บันดาข้าราชการและอาพาประชาราษฎรไทย และบ้านคาบุคคลซึ่งมีถิ่นที่อยู่
ในประเทศไทย ปฏิบัติตามความเป็นกลางอย่างเคร่งครัดและเที่ยงตรงบริบูรณ์ระหว่าง
ที่ปีสถานะสงครามอยู่นี้ และให้ปฏิบัติตามบทกฎหมายแห่งราชอาณาจักรนี้กับทั้งข้อ
ผูกพันตามสนธิสัญญา และกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยความเป็น ล่างด้วย

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

ที่มา ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 56 (5 กันยายน 2482) หน้า 847 - 849

ภาคผนวก ก.

กติกาสัญญาไม่ว่ากันระหว่าง ประเทศไทย กับสหราชอาณาจักร
แห่งบริเตนใหญ่ และไอร์แลนด์เหนือ

สมเด็จพระราชาธิบดี พระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทยและสมเด็จพระราชาธิบดี
พระมหากษัตริย์แห่งบริเตนใหญ่ ไอร์แลนด์ และอาณาจักรบริติชอันพื้นทะเลทั้งหลาย
พระจักรพรรดิแห่งอินเดีย (ต่อไปจะได้อ้างถึงพระองค์ว่า สมเด็จพระราชาธิบดี
พระมหากษัตริย์และพระจักรพรรดิ) มีพระราชประสงค์ที่จะจัดประกันสันติภาพ และ
ทรงตระหนักว่า เป็นอันชอบด้วยประโยชน์แห่งอิสรภาพที่กระทำสัญญาทั้งสองฝ่าย ที่จะยัง
ความสับสนระหว่างประเทศทั้งสองให้ดีขึ้นและเจริญขึ้น

ทรงคำนึงถึงข้อสันนิษฐานระหว่างประเทศที่ได้ทรงรับรองไว้แต่ก่อน ซึ่งทรง
แถลงว่า ไม่เป็นอุปสรรคต่อการเจริญความสัมพันธ์ระหว่างกันและกันในทางสันติภาพ
และไม่วัดกับสนธิสัญญานี้

มีพระราชประสงค์ที่จะยืนยัน และเท่าที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างกันและ
กัน จะปฏิบัติให้เป็นผลตามกติกาสัญญาทั่วไป เพื่อสละสงครามฉบับวันที่ 27 สิงหาคม
ค.ศ. 1928

จึงได้ทรงตกลงทำสนธิสัญญาเพื่อการนี้ และได้ทรงตั้งผู้มีอำนาจเต็ม คือ

ฝ่ายสมเด็จพระราชาธิบดี พระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย

นายพลตรี หลวงพิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของพระองค์

ฝ่ายสมเด็จพระราชาธิบดี พระมหากษัตริย์แห่งบริเตนใหญ่ ไอร์แลนด์ และ
อาณาจักรบริติชอันพื้นทะเลทั้งหลาย พระจักรพรรดิแห่งอินเดีย

สำหรับสหราชอาณาจักรแห่งบริเตนใหญ่ และไอร์แลนด์เหนือ

เซอร์ โจเซฟ จอห์น กรอสบี เค.บี.อี.,- จี.ไอ.อี., อัครราชทูตของพระองค์

ณ. กรุงเทพฯ

ผู้ซึ่งเมื่อใดสิ่งหนึ่งเสื่อมลงท่านจะเต็มใจให้แก้กันและกัน และได้ตรวจเห็นว่า เป็นไปตาม -
แบบที่ดี และถูกต้องแล้ว ได้ทำความเข้าใจตกลงกันดังต่อไปนี้

ข้อ 1.

อัครราชทูตผู้ทำสัญญาแต่ละฝ่ายรับรองว่า จะไม่หันเข้ากระทำการสงครามหรือกระทำการใด ๆ อันเป็นการใช้กำลังหรือรุกรานต่อกันฝ่ายหนึ่ง ในกรณีใด ๆ เลย ไม่ว่าโดยลำพัง หรือโดยร่วมกับอำนาจภายนอกประเทศหนึ่งหรือมากกว่าประเทศหนึ่งก็ตาม และจะเคารพต่อบรรยากาศแห่งอาณาเขตของอัครราชทูตผู้ทำสัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง

ข้อ 2.

ถ้าอัครราชทูตผู้ทำสัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถูกอำนาจภายนอกประเทศหนึ่งหรือมากกว่าประเทศหนึ่ง กระทำการอันเป็นการสงครามหรือรุกราน อัครราชทูตผู้ทำสัญญาอีกฝ่ายหนึ่งรับรองว่าจะไม่ให้ความช่วยเหลือหรือความช่วยเหลือทางตรงหรือทางอ้อมแก่ผู้รุกราน จะเป็นประเทศเดียวหรือหลายประเทศก็ตาม ตลอดเวลาที่ใช้สนธิสัญญานี้

ถ้าอัครราชทูตผู้ทำสัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง กระทำการอันเป็นการสงครามหรือรุกรานต่ออำนาจภายนอก, อัครราชทูตผู้ทำสัญญาอีกฝ่ายหนึ่งจะไม่มีสิทธิที่จะบอกเลิกสนธิสัญญานี้ทันทีโดยไม่ต้องบอกล่วงหน้า

ข้อ 3.

ข้อนี้สัญญาที่ระบุไว้ในข้อ 1. และข้อ 2. นั้น จะไปทั่วถึงหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขสิทธิและข้อยกเว้น ซึ่งอัครราชทูตผู้ทำสัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอยู่ เนื่องจากความ

ตกลงซึ่งไต่หาไว้ก่อนไว้ใช้สนธิสัญญานี้แต่อย่างใด และอัครราชทูตทำสัญญาแต่ละฝ่าย
แถลงไว้ในที่นี้ว่าไปอยู่ในความผูกมัดแห่งความตกลงใด ๆ ซึ่งมีผลผูกพันให้เข้ามามีส่วนใน
การกระทำอันเป็นการสงคร เมหรือรุกราน ซึ่งอาจปรากฏภายนอกเป็นเหตุกระทำต่อภาคีอีก
ฝ่ายหนึ่ง

ขอ 4.

บทสนธิสัญญานี้ ไม่ให้ถือว่ากระทบต่อสิทธิและข้อผูกพัน ซึ่งอัครราชทูตทำสัญญา
มีอยู่ตามกฎหมายแห่งสันติภาพสากลแต่อย่างใด

ขอ 5.

อัครราชทูตทำสัญญาแต่ละฝ่ายรับรองว่า จะเคารพต่ออธิปไตยหรืออาณาซึ่งอัคร
ราชทูตทำสัญญาอีกฝ่ายหนึ่งมีอยู่เหนืออาณาเขตของฝ่ายนี้ทุกประการ และจะไม่แทรกแซง
ในการภายในแห่งอาณาเขตนั้น ๆ แต่อย่างใด และจะเว้นการทำการใด ๆ อันคำนวณ
ที่จะก่อให้เกิด หรือช่วยการปลุกปั่น การเผยแพร่ หรือการพยายามแทรกแซงใด ๆ ซึ่ง
อาจร้ายต่อบูรณภาพแห่งอาณาเขตใด ๆ ดังกล่าวแล้ว หรือบ่อนทำลายมุ่งหมายที่จะทำการ
เปลี่ยนแปลงรูปการปกครองแห่งอาณาเขตใด ๆ เช่นว่านั้นโดยให้กำลังบังคับ

ขอ 6.

สนธิสัญญานี้ ซึ่งตีพิมพ์ภาษาไทย และภาษาอังกฤษเป็นอันสมบูรณ์เท่าเทียมกัน
นี้ จะได้รับสัตยาบัน และจะได้แลกเปลี่ยนสัตยาบันกัน ณ กรุงเทพมหานคร โดยเร็วที่สุด
ที่จะเป็นไปได้ สนธิสัญญานี้ให้ไว้ใช้ตั้งแต่วันที่แลกเปลี่ยนสัตยาบันเป็นต้นไป และให้คง
ใช้อยู่เป็นกำหนดเวลา 1 ปี นับแต่วันที่อัครราชทูตทำสัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด แจ้งเจตนา
ถอนภาคีอีกฝ่ายหนึ่ง ในอันจะเลิกสนธิสัญญา การแจ้งความที่ว่านี้ ไม่ให้กระทำในกรณีใด ๆ
ก่อนสิ้นกำหนดห้าปี หลังจากวันที่เริ่มใช้สนธิสัญญานี้

เพื่อเป็นพยานแก่การนี้ ผู้มีอำนาจเต็มจึงกล่าวขานมาแล้วข้างต้น ได้ลงนาม
และประทับตราสนธิสัญญาไว้เป็นสำคัญ

ทำที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่สิบสอง เดือนที่สาม พุทธศักราช
สองพันสี่ร้อยแปดสิบสาม ตรงกับวันที่สิบสอง เดือนมิถุนายน คริสต์ศักราชหนึ่งพันเก้าร้อย
สี่สิบ

(ลงนามและประทับตรา) พิบูลสงคราม

(ลงนามและประทับตรา) J. Crosby

หน้า ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 57 (2 กันยายน 2483) หน้า 355-360

ภาคผนวก ง

กติกาสัญญาไมรุกรานกัน

ระหว่าง

ประเทศไทย กับ สาธารณรัฐฝรั่งเศส

สมเด็จพระราชาธิบดี พระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย

และประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส

มีความประสงค์ที่จะจัดประกันสันติภาพ และตระหนักว่า เป็นอันชอบด้วย
ประโยชน์แห่งอำภวภาคี ผู้ทำสัญญาทั้งสองฝ่ายที่จะยังความสัมพันธะระหว่างประเทศ
ทั้งสองให้ดีขึ้นและเจริญขึ้น

คำนึงถึงข้อมั่นสัญญาระหว่างประเทศที่ได้รับรองไว้แต่ก่อน ซึ่งแสดงว่า
ไม่เป็นอุปสรรคต่อการเจริญความสัมพันธะระหว่างกันและกันในทางสันติภาพ และ
ไปรั้งกับสนธิสัญญานี้

มีความประสงค์ที่จะยืนยัน และเอาที่เกี่ยวกับความสัมพันธะระหว่างกัน
และกัน จะกำหนดความในกติกาสัญญาทั่วไป เพื่อสละลงคราวฉบับวันที่ 27
สิงหาคม ค.ศ. 1928 ให้แน่นอนว่า

จึงได้ตกลงทำสนธิสัญญาเพื่อการนี้ และให้ตั้งผู้มีอำนาจเต็ม คือ

ฝ่ายสมเด็จพระราชาธิบดี พระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย

ฯพณฯ นายพลตรี หลวงพิบูลสงคราม มหาอำมาตย์ตรี นายกรัฐมนตรี และ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

ฝ่ายประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ฯพณฯ บองซีเออร์ ป.ป. เลบิสสิเออร์ ออฟฟิสิเออร์ แห่งเลจิองดอนเนอร์

อัครราชทูตของรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐ ณ กรุงเทพฯ

ผู้ซึ่งเมื่อได้แลกเปลี่ยนหนังสือมอบอำนาจ อธิบายรองว่าเป็นไปตามแบบที่ดี
และถูกต้องแล้ว ได้ทำความตกลงกันในบทต่อไปนี้

ข้อ 1

อัครราชทูตทำสัญญาแต่ละฝ่ายรับรองว่า จะไปขึ้นเข้ากระทำการส่งGRAM หรือ กระทำการใด ๆ อันเป็นการใช้กำลังหรือรุกรานต่ออีกฝ่ายหนึ่งในกรณีใด ๆ เลย ไม่ว่าโดยลำพัง หรือโดยร่วมกับอำนาจภายนอกประเทศหนึ่งหรือหลายประเทศก็ตาม และจะเคารพต่อบูรณภาพแห่งอาณาเขตของภาคีผู้ทำสัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง

ข้อ 2

ถ้าอัครราชทูตทำสัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถูกอำนาจภายนอกประเทศหนึ่งหรือหลายประเทศ กระทำการอันเป็นการส่งGRAM หรือรุกราน อัครราชทูตทำสัญญาอีกฝ่ายหนึ่งรับรองว่า จะไปให้ความช่วยเหลือทางกองหรือทางอ้อมแก่ผู้รุกราน จะเป็นประเทศเดียวหรือหลายประเทศก็ตาม ตลอดเวลาที่ใช้สนธิสัญญานี้

ถ้าอัครราชทูตทำสัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งกระทำการ อันเป็นสงครามหรือรุกราน กอดอนุภาพภายนอก—อัครราชทูตทำสัญญาอีกฝ่ายหนึ่งจะบอกเลิกสนธิสัญญานี้ทันที โดยไม่ต้องบอกล่วงหน้าก็ได้

ข้อ 3

ข้อนี้สัญญาที่จะอยู่ในข้อ 1 และ ข้อ 2 นั้น จะจำกัดหรือเปลี่ยนแปลง แก่สิทธิและข้อผูกพัน ซึ่งมีขึ้นสำหรับอัครราชทูตทำสัญญาแต่ละฝ่ายเนื่องจากความตกลง ซึ่งคนใดทำไว้ก่อนเริ่มใช้สนธิสัญญานี้ ไปได้เลย ทั้งนี้ ภาคีแต่ละฝ่ายตกลง ไว้ในที่นี้กันว่า ไม่อยู่ในความผูกพันแห่งความตกลงใด ๆ ซึ่งมีผลผูกพันให้คนเข้า มีส่วนในการกระทำอันเป็นสงครามหรือรุกราน ซึ่งรัฐบาลนอกเป็นผู้กระทำต่อภาคี อีกฝ่ายหนึ่ง

”
ขอ 4

บทสนธิสัญญานี้ไม่ให้ถือว่ากระทบต่อสิทธิและข้อผูกพัน ซึ่งอัครราชทูตทำสัญญา
ที่อยู่ตามการศึกษาแห่งสันนิบาตชาติ

”
ขอ 5

อัครราชทูตทำสัญญาแต่ละฝ่ายรับรองว่า จะเคารพต่ออธิปไตยหรืออาณาซึ่ง
ราชทูตทำสัญญาอีกฝ่ายหนึ่งมีอยู่เหนืออาณาเขตของฝ่ายนั้นทุกประการ และจะไม่แทรก
แซงในการภายในแห่งอาณาเขตที่กล่าวนั้นแก่อะไร และจะเว้นการกระทำใด ๆ
อันโน้มนำไปในทางก่อให้เกิดหรือช่วยการปลุกปั่น การเผยแพร่ หรือการพยายามแทรก
แซงใด ๆ ซึ่งมีความมุ่งหมายที่จะเสื่อมบุรณภาพแห่งอาณาเขตของอีกฝ่ายหนึ่ง หรือ
เปลี่ยนแปลงระบอบการ เมืองโดยวิธีกำลังบังคับในอาณาเขตของฝ่ายนั้นทั้งหมดหรือ
แกมบางส่วน

”
ขอ 6

สนธิสัญญานี้ ซึ่งให้ไว้ด้วยภาษาไทยและภาษาฝรั่งเศสเป็นหลักฐานได้
เท่าเทียมกันนั้น จะได้รับสัตยาบันและจะได้แลกเปลี่ยนสัตยาบันกัน ณ กรุงเพทฯ
โดยเร็วที่สุดที่จะเป็นไปได้ สนธิสัญญานี้ได้เริ่มใช้ตั้งแต่วันแลกเปลี่ยนสัตยาบัน
เป็นต้นไป และให้คงใช้อยู่ต่อไปจนกว่าจะพ้นกำหนดหนึ่งปี นับแต่วันที่อัครราช
ทูตทำสัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะได้แจ้งเจตนาแก่อีกฝ่ายหนึ่งในอันจะเลิกสนธิสัญญา
การแจ้งความที่ว่านี้ ไม่ให้กระทำในกรณีใด ๆ ก่อนสิ้นกำหนดห้าปี นับแต่วันเริ่ม
ใช้สนธิสัญญานี้

เพื่อเป็นพยานแก่การนี้ ผู้มีอำนาจเต็มได้ลงนามและประทับตราสนธิสัญญา
นี้ไว้เป็นสำคัญ

ทำกันเป็นสองฉบับ ณ กรุงเทพฯ เมื่อวันที่สิบสอง เดือนที่สาม พุทธศักราช
สองพันร้อยแปดสิบสาม ตรงกับวันที่สิบสอง เดือนมิถุนายน คริสตกักราชพันเก้า-
ร้อยสี่สิบ

(ลงนามและประทับตรา) พิบูลสงคราม

(ลงนามและประทับตรา) Paul Lepissier

ที่นา - ดิเรก - รัชนาบ - --ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง-- หน้า 769 - 772

ภาคผนวก จ

สนธิสัญญาระหว่างประเทศไทย กับประเทศญี่ปุ่น
ว่าด้วยการจำเรือเดินพัชไมตรีและทางเคอราฟ
บูรณาภาพอาณาเขตคั่นและกัน

สมเด็จพระราชาธิบดี พระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย และสมเด็จพระ
ราชาธิบดี พระจักรพรรดิแห่งประเทศญี่ปุ่น

มีพระราชประสงค์จริงใจที่จะเห็นกันโนอันจะยืนยั้งและยังความผูกมิตรภาพ
ซึ่งมีสืบเนื่องมาในระหว่างประเทศไทย กับประเทศญี่ปุ่น ให้แข็งแรงยิ่งขึ้น และ

ทรงตระหนักว่า สันติภาพและเสถียรภาพแห่งเอเชีย ท.อ. เป็นกิจเกี่ยว
ของร่วมกันแห่งรัฐทั้งสอง

จึงได้ทรงตกลงทำสนธิสัญญา และเพื่อการนี้ได้ทรงตั้งผู้รับอำนาจเต็มคือ

ฝ่ายสมเด็จพระราชาธิบดี พระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย

พระยาศรีเสนา ประมวณการบงกชภูมิ อัครราชทูตประจำสำนักสมเด็จพระ
พระราชธิบดี พระจักรพรรดิแห่งประเทศญี่ปุ่น

ฝ่ายสมเด็จพระราชาธิบดี พระจักรพรรดิแห่งประเทศญี่ปุ่น

ฮาชิโร อาริคา โอโยซุมิ กยอญิชิ ชั้นหนึ่ง ร.ม.ค.ต่างประเทศแห่ง
สมเด็จพระราชาธิบดี พระจักรพรรดิ

ผู้ซึ่งเมื่อได้ส่งหนังสือมอบอำนาจเต็มของแต่ละฝ่ายให้แก่กัน และ
ได้ตรวจเห็นเป็นไปตามแบบที่ดี และถูกต้องแล้ว ได้ทำความตกลงกันเป็นข้อ ๆ
ดังต่อไปนี้

ข้อ 1

อัครราชทูตผู้ว่าสนธิสัญญานี้ ต่างจะเคอราฟบูรณาภาพ อาณาเขตคั่นและกัน
และในที่นี้ยืนยั้งสันติภาพเป็นนิจ และมิตรภาพเป็นนิรันดร์ที่นี้อยู่ระหว่างกัน

ข้อ 2

อัครภคิผู้ทำสัญญานี้ ต่างจะรักษาไว้ซึ่งการติดต่อกันฉันมิตร เพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารและปรึกษาหารือกัน ในปัญหาข้อหนึ่งข้อใด เกี่ยวกับผลประโยชน์ร่วมกัน อันจะพึงมีขึ้น

ข้อ 5

ในกรณีที่อัครภคิผู้ทำสัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ถูกอานุภาพภายนอกใด ๆ จะเป็นประเทศเดียวหรือหลายประเทศโจมตี ภาคิอีกฝ่ายหนึ่งรับรองว่า จะไม่ให้ความช่วยเหลือแก่อานุภาพที่กล่าวนั้น เป็นการปฏิบัติต่อภาคิฝ่ายที่ถูกโจมตี

ข้อ 4

สนธิสัญญานี้ จะได้รับสัตยาบัน และจะไ้แลกเปลี่ยนสัตยาบันกัน ณ กรุงเทพฯ โดยเร็วที่สุดที่จะเป็นไปได้

ข้อ 5

สนธิสัญญานี้ เริ่มใช้ตั้งแต่วันแลกเปลี่ยนสัตยาบันเป็นต้นไป และให้คงใช้อยู่เป็นกำหนดเวลา 5 ปี นับแต่วันที่ว่านั้น

ในกรณีที่อัครภคิ ผู้ทำสัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด มีใ้บอกกล่าวเจตนาที่จะเลิกสัญญาแก่อีกฝ่ายหนึ่งหกเดือน ก่อนสิ้นกำหนดเวลาห้าปีดังกล่าวแล้ว สนธิสัญญานี้จะไ้คงใช้อยู่ต่อไปจนกว่าจะสิ้นกำหนดหนึ่งปี นับแต่วันที่ภาคิฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด จะไ้ให้คำบอกกล่าวเช่นนั้น

เพื่อเป็นพยานแก่การนี้ ผู้มีอำนาจเต็มของแต่ละฝ่าย ไ้ลงนามและประทับตราสนธิสัญญานี้ไว้เป็นสำคัญ

ทำคู่กันเป็นสองฉบับ ณ กรุงโคกโกะ เมื่อวันที่ 12 เดือนที่สาม
 พ.ศ. 2483 ตรงกับวันที่สิบสอง เดือนที่หก ปีสโยวาที่สิบห้า และวันที่สิบสอง
 ปิณายน กริสตักกราชพันเภา รอยสี่สิบ

(ลงนามและประทับตรา) พระยาศรีเสนา

(ลงนามและประทับตรา) อาวีโร อาวีตา

ทิบา ดิเรก ชัยนาม ไทยกับสงกราบโลกครั้งที่สอง หน้า 781 - 783

ภาคผนวก ฉ.

บันทึก

สิทธิและหน้าที่ของประเทศที่เป็นกลาง

การที่ประเทศหนึ่งประกาศตนเป็นกลางในเมื่อประเทศบางประเทศกระทำ
การสงครามต่อกัน ประเทศที่ประกาศตนเป็นกลางมีสิทธิและหน้าที่เพื่อรักษาความเป็น
กลางของตน

1. บทบัญญัติที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของประเทศที่เป็นกลาง

สิทธิและหน้าที่ของประเทศที่เป็นกลางมีบัญญัติไว้ใน

ก) อนุสัญญากรุงเฮก ค.ศ. 1907 ฉบับที่ 5 เกี่ยวกับการสงครามทางบก
และฉบับที่ 13 เกี่ยวกับการสงครามทางทะเล ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีแห่งอนุสัญญานี้

ข) อนุสัญญากรุงฮายานา ค.ศ. 1928 ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของประเทศที่เป็น
กลางในการสงครามทางทะเล อนุสัญญาดังกล่าวขึ้นระหว่างประเทศที่อยู่ในทวีป
อเมริกาเหนือ กลาง และใต้ ประเทศไทยมิได้เข้าเป็นภาคีแห่งอนุสัญญาดังฉบับนี้ ข้อ-
ความในอนุสัญญาดังฉบับนี้ คล้ายกับข้อความของอนุสัญญากรุงเฮกมาก

ค) อนุสัญญานิวโนส์แอร์ ค.ศ. 1936 ว่าด้วยการจะให้สันติภาพมีสภาพถาวร
ยิ่งขึ้น กระทำขึ้นระหว่างประเทศต่าง ๆ ในทวีปอเมริกาเหนือ กลาง และใต้ ประเทศไทย
มิได้เข้าเป็นภาคีด้วย

ง) ประเพณีที่ได้เคยปฏิบัติมาในสมัยก่อน และความคิดเห็นของนักนิติศาสตร์ใน
กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง ซึ่งรับรองกันโดยทั่วไปในหนังสือ P. Fauchille,
Oppenheim, Westlake. Kleen, Ruiz Moreno, Jessup, Wheaton, de
Bustamante Y. Sirven เป็นอาทิ

2. สิทธิของประเทศที่เป็นกลาง

ก. หลักทั่วไป

สิทธิในฐานะที่เป็นประเทศซึ่งมีอยู่แล้วในระหว่างเวลาสงบ สิทธิในการรักษาป้องกันประเทศ และทำให้ประเทศเจริญยิ่ง ๆ ขึ้น ตลอดจนสิทธิในอธิปไตยภายใน และอธิปไตยภายนอก หรือเอกราช ยังคงมีอยู่พร้อมบูรณ์ แต่ในบางกรณีถูกจำกัดเป็นพิเศษ เพราะเหตุที่ได้มีการสงครามเกิดขึ้น

ข. จำแนกสิทธิเป็นรายละเอียด

1. สิทธิที่ประเทศเป็นกลางมีเพื่อประโยชน์ของประเทศนั้นเอง

ประเทศที่เป็นกลางได้รับความคุ้มครองในดินแดนของตนจะถูกล่วงละเมิดไม่ได้ ดังนั้น ประเทศคู่สงครามจึงมีหน้าที่ ๆ จะเคารพความเป็นกลางของประเทศที่เป็นกลาง จะต้องไม่กระทำการใด ๆ อันอาจเป็นการกระทบกระเทือน ต่อความเป็นกลางของประเทศที่เป็นกลางนั้น (มาตรา 1 อนุสัญญากรุงเฮก ค.ศ. 1907 ฉบับที่ 5 และ 13)

ก. บนดินแดนทางบก

(1) รัฐคู่สงครามจะส่งกองทหาร อาวุธยุทโธปกรณ์ สะเปียงอาหาร ผ่านดินแดนของประเทศที่เป็นกลางไม่ได้ และจะมาทำการรบกับบนดินแดนของประเทศที่เป็นกลางไม่ได้ (มาตรา 2 อนุสัญญากรุงเฮก ฉบับที่ 5)

(2) รัฐคู่สงครามจะมาจัดหาคนอาสาสมัครในประเทศที่เป็นกลางไม่ได้ (มาตรา 4 อนุสัญญากรุงเฮก ฉบับที่ 5)

(3) ทหารของรัฐคู่สงครามรัฐใด ควรงดเข้ามาในดินแดนของประเทศที่เป็นกลาง ๆ จะจับและกักไว้ในที่ ๆ ห่างไกลจากประเทศที่ทหารนั้นเป็นทหารอยู่ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้ทหารหนีกลับไปได้ การกักเช่นนี้ จะกะบริเวณให้อยู่ใกล้หรือไกลก็ได้ แล้วแต่จะเห็นสมควร ประเทศที่เป็นกลางจะจ่ายอาหาร เครื่องนุ่งห่ม และสิ่งจำเป็นต่าง ๆ ให้แก่ผู้ที่ถูกกัก ค่าใช้จ่ายที่ได้เสียไปในการนี้ ประเทศของผู้ที่ถูกกักจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่าย

(4) รัฐกุศลธรรม จะตั้งสถานีวิทยุโทรเลข หรือเครื่องสื่อสารอื่นใด ในอาณาเขตของประเทศที่เป็นกลางไม่ได้

ข. ในทะเลชายฝั่ง ในเมืองท่า

(1) รัฐกุศลธรรมจะใช้ทะเลชายฝั่งของประเทศที่เป็นกลางเพื่อการ ยุทธ เพื่อลำเลียงอาวุธยุทโธปกรณ์ หรือลูกเรือไม่ได้

(2) จะตั้งสถานีวิทยุโทรเลขหรือการสื่อสารอื่นใด เพื่อติดต่อกับกองทัพ ของตน หรือจะใช้สถานที่สื่อสารอื่นใดทำขึ้นก่อนและมีได้เปิดให้ประชาชนใช้ก็ไม่ได้

(3) เรือรบของรัฐกุศลธรรมจะผ่านเข้าไปในทะเลชายฝั่งของประเทศ ที่เป็นกลางไม่ได้ เว้นแต่จะไต่หลังเข้าไปโดยมิได้ตั้งใจ หรือไล่เรือของประเทศกุศล ธรรมที่เป็นปรปักษ์เฉยเข้าไปหยุดยั้งไม่ทัน (มาตรา 10 อนุสัญญากรุงเฮก ฉบับที่ 13) แต่เมื่อรู้ตัวว่าอยู่ในเขตทะเลชายฝั่งของประเทศที่เป็นกลางแล้ว ต้องรีบกลับออกทันที

(4) เรือรบของรัฐกุศลธรรมซึ่งเข้าไปอยู่ในทะเลชายฝั่งหรือในเมือง ท่า ของประเทศที่เป็นกลางแล้ว จะอยู่เกินกว่า 24 ชั่วโมงไม่ได้ เว้นแต่กฎหมายประ เทศที่เป็นกลางจะได้อำหนดไว้เป็นอย่างอื่น (มาตรา 12 อนุสัญญากรุงเฮก ฉบับที่ 13) หรือเมื่อมีกรณีจำเป็น เช่น เรือนั้นได้รับความชำรุดเสียหาย หรือในท้องทะเล หลวงคลื่นลมร้ายแรง ไม่สามารถเดินเรือได้ (มาตรา 14 อนุสัญญากรุงเฮก ฉบับที่ 13)

(5) เรือรบของรัฐกุศลธรรมทั้งสองฝ่ายถ้าเข้าไปอยู่ในเมืองท่าของ ประเทศที่เป็นกลางพร้อมกัน จะออกพร้อมกันไม่ได้ ต้องให้เรือรบของรัฐกุศลธรรมที่เป็น ปรปักษ์ออกไปแล้วเป็นเวลา 24 ชั่วโมงเสียก่อน แล้วจึงจะออกได้ (มาตรา 16 อนุ สัญญากรุงเฮก ฉบับที่ 13) ถ้าในเมืองท่าของประเทศที่เป็นกลางมีเรือรบของประเทศ กุศลธรรมฝ่ายหนึ่ง และเรือสินค้าของรัฐกุศลธรรมอีกฝ่ายหนึ่ง เรือรบนั้นจะพึงออกจากเมือง ท่าได้ก็ต่อเมื่อเรือสินค้าของฝ่ายปรปักษ์ได้ออกไปเป็นเวลาเกินกว่า 24 ชั่วโมงแล้ว

(6) เรือรบของรัฐสงครามที่ได้รับการเสียหายต้องไปจอดในเมืองท่าของประเทศที่เป็นกลาง จะได้รับการซ่อมแซมได้เฉพาะเท่าที่จำเป็น มิใช่เพื่อประโยชน์แห่งการสงคราม (มาตรา 17 อนุสัญญากรุงเฮก ฉบับที่ 13)

(7) เรือรบของรัฐสงครามที่ขาดเสบียงอาหาร เชื้อเพลิง ซึ่งเข้าไปในเมืองท่าของประเทศที่เป็นกลาง จะพึงซื้อหาเสบียงอาหารได้เท่าที่จำเป็นจะต้องใช้ในอัตรายามปรกติในสมัยที่เหตุการณ์ยังสงบอยู่ และจะรับซื้อเชื้อเพลิงได้เท่าที่จะพอเพียงแก่การเดินทางเรือไปจนถึงเมืองท่าของตนที่อยู่ไกลที่สุด (มาตรา 19 อนุสัญญากรุงเฮก ฉบับที่ 13) และถ้าเรือรบได้รับเชื้อเพลิงไปแล้วครั้งหนึ่งกลับมาในเมืองท่าของประเทศที่เป็นกลางนั้นอีก ในระหว่างเวลา 3 เดือนนั้นจากการมาครั้งแรก ก็ห้ามมิให้ประเทศที่เป็นกลางจ่ายเชื้อเพลิงให้ (มาตรา 20 อนุสัญญากรุงเฮก ฉบับที่ 13)

(8) เรือรบของรัฐสงครามจะมาอยู่ในเมืองท่าของประเทศที่เป็นกลางเกินกว่าสามลำไม่ได้ เว้นแต่กฎหมายภายในของประเทศที่เป็นกลางนั้นจะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น (มาตรา 15 อนุสัญญากรุงเฮก ฉบับที่ 13)

(9) ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนข้อห้ามต่าง ๆ นี้ เช่น เรือรบไม่ยอมออกไปประเทศที่เป็นกลางมีสิทธิที่จะใช้อำนาจยึดเรือนั้นไว้และปลดอาวุธ ก็กักยานทหารไว้ได้ แต่ต้องจัดให้มีผู้ดูแลรักษาเรือเท่าที่จำเป็น การกักยานทหารเช่นนี้ ไม่จำเป็นต้องคุมขังอาจปล่อยให้ไปมาได้อย่างระมัดระวัง เป็นแต่ให้นายทหารนั้นสัญญาว่าจะไม่หลบหลีกออกไปจากดินแดนของประเทศที่เป็นกลางนั้น ในเวลาที่สงครามยังไ้ยุติลงก็เพียงพอ

ข้อสังเกต คำว่า "เรือรบ" ในที่นี้ อนุสัญญากรุงเฮก บานา มาตรา 12 ใช้อยู่บังคับถึงเรือช่วยรบและเรือค้าขายซึ่งมีอาวุธด้วย

ค. บนอากาศเหนือดินแดนของประเทศที่เป็นกลาง

อากาศยานทหารของรัฐสงครามจะบินผ่านดินแดนของประเทศที่เป็นกลางไม่ได้ เว้นแต่กฎหมายภายในของประเทศเป็นกลางนั้นจะอนุญาตและวางเงื่อนไขไว้ ถ้าละเมิดประเทศที่เป็นกลางมีอำนาจบังคับให้อากาศยานลำนั้นร่อนลงมาได้ และเมื่อลงมาแล้วก็ต้องปลดอาวุธและกักยานทหารอากาศยานนั้น ๆ

ง. บนดินแดนของประเทศคู่สงคราม

โดยที่ประเทศที่เป็นกลางยังคงมีความสัมพันธ์กับประเทศคู่สงครามเหมือนในยามปกติอยู่ ทรัพย์สินและบุคคลซึ่งประเทศที่เป็นกลาง มีอยู่ในประเทศคู่สงคราม ย่อมได้รับความคุ้มครอง เช่นทรัพย์สินและพลเมืองของประเทศนั้น

จ. บนอากาศเหนือดินแดนของประเทศคู่สงคราม

อากาศยานของประเทศที่เป็นกลางยังคงมีสิทธิที่จะบินผ่านดินแดนของประเทศคู่สงครามได้ แต่อาจถูกจำกัดเขตทางบินได้

ฉ. ในทะเลหลวง

โดยที่ถือกันว่า เรือรบทำหน้าที่เป็นตำรวจในท้องทะเลหลวง เรือค้าขายของประเทศที่เป็นกลางต้องเคารพต่อเรือรบของรัฐคู่สงคราม และต้องยอมให้ตรวจค้น อนึ่ง จะต้องไม่เดินเข้าไปในเขตที่ถูกปิดอ่าว และต้องไม่ทำการค้าของต้องห้ามในการสงคราม

2. สิทธิที่ประเทศเป็นกลางมีในการติดต่อกับประเทศที่ไม่ใช่คู่สงคราม

ประเทศที่เป็นกลางคงทำการติดต่อกับประเทศที่ไม่ใช่คู่สงครามได้เหมือนอย่างในยามปกติ แต่จะทำการค้าของต้องห้ามในการสงคราม เพื่อช่วยเหลือรัฐคู่สงครามอีกฝ่ายหนึ่ง โดยสมรู้หรืออาศัยความช่วยเหลือของประเทศที่ไม่ใช่คู่สงครามไม่ได้

3. สิทธิที่ประเทศเป็นกลางมีในการติดต่อกับประเทศคู่สงคราม

เมื่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เป็นกลางกับประเทศคู่สงครามยังมีอยู่ ประเทศที่เป็นกลาง อาจรับหน้าที่ให้เป็นผู้ดูแลผลประโยชน์ของประเทศคู่สงครามอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งมีอยู่ในประเทศคู่สงครามอีกฝ่ายหนึ่งได้

อนึ่ง ประเทศที่เป็นกลางยังคงทำการค้าขายกับประเทศคู่สงครามต่อไปได้ แต่สินค้านั้น ๆ จะต้องไม่อยู่ในจำพวกที่ถือว่าเป็นของต้องห้ามในการสงคราม

นอกจากนี้แล้ว ประเทศที่เป็นกลางจะช่วยเหลือรักษาพยาบาลทหารของรัฐคู่สงครามทั้งสองฝ่ายก็ได้ตามสมควร เช่นตามอนุสัญญากาชาด

3. หน้าที่ของประเทศที่เป็นกลาง

ก. หลักทั่วไป

ประเทศที่เป็นกลางจะต้องตั้งตนอยู่ในความเที่ยงธรรมไม่ทำการลำเอียงเข้ากับคู่สงครามฝ่ายใด อันทำให้คู่สงครามฝ่ายหนึ่งได้ประโยชน์ หรือทำให้คู่สงครามอีกฝ่ายหนึ่งเสียประโยชน์ การกระทำหรือละเว้นการกระทำจะต้องเป็นไปในแนวเดียวกัน ภายใต้เงื่อนไขอย่างเดียวกัน สำหรับคู่สงครามทุกฝ่าย (หลักความเที่ยงธรรมนี้มีบัญญัติไว้ในมาตรา 9 ของอนุสัญญากรุงเฮก ค.ศ. 1907 ทั้งในฉบับที่ 5 และฉบับที่ 13)

ข. จำแนกหน้าที่เป็นรายละเอียด

1. หน้าที่ซึ่งรัฐที่เป็นกลางจะต้องปฏิบัติเองหรือให้ผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาของตน (ข้าราชการ) ปฏิบัติ

ก. บนดินแดนทางบก

1. ต้องขัดขึ้น ไม่ยอมให้กองทหารของรัฐคู่สงครามฝ่ายใดผ่านดินแดนทางบกของตน (มาตรา 5 อนุสัญญากรุงเฮก ฉบับที่ 5)

2. ต้องไม่ยินยอมให้ รัฐคู่สงครามมาตั้งศาลทรัพย์สินเชลย (มาตรา 4 อนุสัญญากรุงเฮก ฉบับที่ 13) หรือมาฝากทรัพย์สินที่ยึดมาได้ไว้บนดินแดนของรัฐที่เป็นกลาง

3. ต้องไม่ยอมให้ ประเทศคู่สงครามมาสะสมอาวุธหรือผู้อาวุสสมัคร

4. ต้องไม่ยอมให้ รัฐคู่สงครามมาตั้งองค์การสื่อสาร (ดูในข้อ 3. เรื่องการติดต่อระหว่างประเทศที่เป็นกลางกับประเทศคู่สงครามประกอบด้วย)

ข. ในทะเลชายฝั่งในเมืองท่า

ห้ามมิให้รัฐที่เป็นกลางอนุญาตให้เรือรบของคู่สงครามนำเอาเรือเชลยเข้ามาในทะเลชายฝั่ง หรือในเมืองท่าของตน ถ้าในท้องทะเลคลื่นลมจัด ไม่สามารถจะทำการเดินเรือได้ หรือเสบียงอาหาร เชื้อเพลิงขาดคร่าวลง จึงจะกวยยอมให้เรือรบนั้นเข้ามาพักชั่วคราวได้ เมื่อเหตุการณ์ที่เป็นอุปสรรคแก่การเดินเรือนี้หมดไปแล้ว เรือรบนั้น

พร้อมด้วยเรือเชลย จะต้องรีบกลับออกไปทันที ถ้าหากเรือรบขัดข้องไม่ยอมกลับรัฐที่เป็นกลางจัดการปลดอาวุธเรือรบนั้น และกักนายทหาร

อนึ่ง ถ้าเรือรบของสงครามนำเรือเชลยเข้ามา ในกรณีที่ไม่ได้เข้ามาตามข้อยกเว้น (คลื่นลมจัด ขาดเสบียงอาหาร ขาดเชื้อเพลิง) ก็ให้ประเทศที่เป็นกลางปลดปล่อยเรือเชลยนั้นเสีย (มาตรา 21, 22 อนุสัญญากรุงเฮก)

ถ้าเรือรบของรัฐสงครามจับเรือเชลยในน่านน้ำอาณาเขตของรัฐที่เป็นกลาง ก็ให้รัฐที่เป็นกลาง จัดการปล่อยเรือเชลยนั้นเสีย (มาตรา 3 อนุสัญญากรุงเฮก ฉบับที่ 13)

ค. บนอากาศหรือดินแดนของประเทศที่เป็นกลาง

เมื่ออากาศยานทหารของรัฐสงครามบินผ่านดินแดนของประเทศที่เป็นกลาง ก็ให้บังคับให้ลงแล้วปลดอาวุธและกักนายทหารไว้

ง. การติดต่อกับประเทศผู้สงคราม

1. ห้ามมิให้ประเทศที่เป็นกลางส่งทหารไปช่วยประเทศผู้สงคราม-แต่ทั้งนี้ ถ้ามีคนของประเทศที่เป็นกลางนั้นสมัครใจไปช่วยประเทศผู้สงคราม โดยทางการของประเทศที่เป็นกลางนั้นมิได้เกี่ยวข้องรู้เห็นเป็นใจด้วย ก็ไม่เป็นการละเมิดข้อห้ามนี้

2. ห้ามมิให้รัฐที่เป็นกลางอนุญาตให้รัฐผู้สงครามมาเปิดให้สำนักงานจัดหาคนอาสาสมัครในดินแดนของตน แต่ไม่พึงห้ามบุคคลซึ่งเป็นชนชาติของประเทศผู้สงครามในการที่จะกลับไปช่วยชาติ แม้จำนวนบุคคลที่จะไปนั้นจะไปกันเป็นจำนวนมากก็ตาม

3. ห้ามมิให้ประเทศที่เป็นกลางจำหน่ายอาวุธยุทโธปกรณ์ ซึ่งใช้ได้ในการรบทางบก ทางทะเล และทางอากาศ (เป็น ยานพาหนะ เรือ อากาศยาน) แก่ประเทศผู้สงคราม

4. ห้ามมิให้รัฐที่เป็นกลางให้เงินกู้แก่รัฐผู้สงคราม จะเป็นการให้ทุนธรรมดา หรือจะเป็นการเปิดเครดิตให้สิ่งจายก็ตาม แต่อย่างไรก็ดีการเปิดเครดิต เพื่อการซื้อวัตถุดิบ หรือสิ่งที่ใช้เป็นอาหาร อันเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าดังกล่าว ระหว่างประเทศที่เป็นกลางนั้นกับประเทศผู้สงครามซึ่งเคยทำกันมาก่อนสงคราม ก็ให้คงทำต่อไปได้

5. ห้ามมิให้รัฐที่เป็นกลางขายสินค้าซึ่งรัฐคู่สงครามอีกฝ่ายหนึ่งประกาศว่าเป็นของต้องห้ามในการสงคราม แก่รัฐคู่สงครามอีกฝ่ายหนึ่ง

เรือของประเทศที่เป็นกลางจะบันทึกสิ่งซึ่งเป็นของต้องห้ามในการสงครามไม่ได้ และถ้าบันทึกไป จะเป็นโดยคงไปยังประเทศคู่สงคราม หรือโดยอ้อมไปยังประเทศที่เป็นกลางอื่นก่อน เพื่อประเทศหลังนี้จะได้ส่งสิ่งซึ่งเป็นของต้องห้ามในการสงครามไปให้ประเทศคู่สงครามนั้นฝ่ายหนึ่งต่อไปก็ทำไม่ได้

เรือของประเทศที่เป็นกลางเมื่อทำการบันทึกดังกล่าวนี้อาจถูกจับหรือถูกทำลายได้ (ดูเรื่อง การค้าของต้องห้ามในการสงคราม)

6. เรือของประเทศที่เป็นกลางจะต้องยอมให้เรือรบของรัฐคู่สงครามตรวจค้นเพื่อดูว่าจะบันทึกสิ่งที่เป็นของต้องห้ามในการสงครามไปหรือไม่

2. หน้าที่ซึ่งประเทศที่เป็นกลางจะต้องให้ราษฎรหรือบุคคลของชาติอื่น ซึ่งอาศัยอยู่ในประเทศของตนปฏิบัติ

1. การขายอาวุธยุทโธปกรณ์

ประเทศที่เป็นกลางไม่อยู่ในข้อผูกพันที่จะห้ามราษฎรของตนไม่ให้ขาย หรือช่วยเหลือในการขาย หรือซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ ให้แก่ประเทศคู่สงคราม (มาตรา 7 แห่งอนุสัญญากรุงเฮก ค.ศ. 1907 ฉบับที่ 5)

2. การให้กู้ยืมเงิน

เอกชนยอมให้กู้ยืมเงินแก่ประเทศคู่สงครามได้ (อนุสัญญากรุงเฮก ฉบับที่ 5 มาตรา 18)

3. การแสดงความกึกกั่น

ประเทศที่เป็นกลางจะต้องจัดการป้องกันมิให้ราษฎรในประเทศของตน กระทำการสนับสนุน หรือแสดงความเกลียดชังคู่สงครามฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เฉพาะอย่างยิ่งในการแสดงความกึกกั่นในทางหนังสือพิมพ์ ทั้งนี้ เพื่อจะรักษาความเป็นกลางไว้อย่างบริบูรณ์

ที่มา กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/1 : 3 (5) เรื่อง พิจารณาความเป็นกลางของประเทศไทย

ภาคผนวก ช.

คำแปล

ข้อตกลงระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลญี่ปุ่น

ลงวันที่ 8 ธันวาคม 2484

ผู้ลงนามข้างท้ายนี้ ซึ่งได้รับอนุมัติโดยถูกต้องจากรัฐบาลของตนตกลงกัน
ดังต่อไปนี้

1. เพื่อเผชิญกับสถานการณ์อันเร่งร้อนในเอเชียตะวันออก ประเทศไทยจะ
ให้อนุญาตแก่ประเทศญี่ปุ่น เพื่อให้กองทหารญี่ปุ่นผ่านดินแดนไทย และจะให้ความสะดวก
ที่จำเป็นทุกอย่างเพื่อการผ่านดังกล่าวนั้น กับจะจัดการ โดยทันทีเพื่อป้องกันมิให้มีการขัด
กันอย่างไร ๆ เกิดขึ้นระหว่างกองทหารญี่ปุ่นกับกองทหารไทย

2. รายละเอียดในการจัดการตามความในวรรคต้นนั้น จะได้ตกลงกันระหว่าง
เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารของประเทศทั้งสอง

3. ประเทศญี่ปุ่นให้ประกันว่า เอกอัครราชทูตไทยและเกียรติยศของประเทศไทย
จะได้รับความเคารพ

ทำเป็นสองฉบับที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2484

(ลงนาม) จิเรก ชัยนาม

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศไทย

(ลงนาม) ค. atsuobami

เอกอัครราชทูตญี่ปุ่น

ที่มา กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม พพ 2/2 ๑ 2 (8)
ข้อตกลงระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น

ภาคผนวก ข.

รายการ ๑๐

ผลิตภัณฑ์ไทยที่จะส่งออกไปจากประเทศไทยยังประเทศญี่ปุ่น

1. เกล็ด	20,000	เมตริกตัน
2. ครึ่ง	5,820	"
3. หนักระป๋อง	2,000	"
4. เปลือกไม้ลำพู ไม่ต่ำกว่า	3,000	"
5. ความาร	960	"
6. ไม้พะยุง	200	"
7. หนังกอ ไม่ต่ำกว่า	1,000	"
8. ฝ้ายดิบ "	10,000	หาบ
9. เมล็ดกะทูน "	1,000	เมตริกตัน
10. น้ำมันยาง	540	"
11. ยางสน ไม่ต่ำกว่า	900	"
12. วูลแฟรม "	500	"
13. นุ่น	180	"
14. เมล็ดกระเบา	1,500	"
15. หนังกวาง	150	"
16. กระวานอย่างดี	10	"
17. ไข่ต่าง ๆ ไม่ต่ำกว่า	30	"
18. แกมโบซ	18	"
19. ยางเบนจามิน	12	"
20. เขากวาง	12	"

21. เสาเหล็ก	1,200	เมตรกตัน
22. แรตตินิค	6,000	"
23. ยางไม้สำหรับขัดเงา ไม้ต่ำกว่า	150	"
24. เภาวัลย์เปรียง	50	"

ที่มา กองบรรณาสาร กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 8 (1)
 ราชความตกลงการค้ากับญี่ปุ่น แฟ้มที่ 1

ภาคผนวก ฅ.

รายการ บี.

ผลิตภัณฑ์ญี่ปุ่นที่จะส่งเข้ามายังประเทศไทยจากประเทศญี่ปุ่น

1. ชาใบและชาผง	930 เมตริกตัน
2. นมข้นและนมผง	55,000 ตัน
3. เครื่องเทศและเครื่องปรุงอาหาร	500,000 เยน
4. กี๋ยมฉา	18,000 กิโลกรัม
5. สีสำหรับทาต่าง ๆ	250,000 เยน
6. กระดาษ ก. กระดาษเปล่า	4,500,000 ปอนด์
ข. " อื่น ๆ	1,200,000 ปอนด์
7. กระดาษแผ่น ขึ้น เงา	3,000,000 ตารางฟุต
เครื่องแก้ว	700,000 เยน
8. เครื่องเคมี	1,600,000 เยน
9. ยางต่าง ๆ	1,300,000 เยน
10. ยางรถนอกและใน	1,400,000 เยน
11. ยางประคิษฐ์	100,000 เยน
12. เครื่องประกอบไฟฟ้าและเครื่องทอไฟฟ้า	1,000,000 เยน
13. ภาชนะทำด้วยดิน	1,600,000 เยน
14. ไหมเทียม	300,000 ปอนด์
15. คายต่าง ๆ	450,000 เยน
16. เส้นไหม	580,000 ตารางหลา
17. ผาหมนอน	480,000 เมตริกตัน
18. ผ้าเช็ดตัว	130,000 โหล
19. เส้นฝ้าย	45,000,000 ตารางหลา

20. เครื่องประคิษ์เหล็กและเหล็กกล้า	2,500,000 เยน
21. อลูมิเนียม	40 เมตริกตัน
22. รถจักรยานและเครื่องอาหฺลย	2,000,000 เยน
23. รถยนต์และเครื่องอาหฺลย	2,000,000 เยน
24. เครื่องมือสำหรับการวิทยาการศตรอเปเรตัส	300,000 เยน
25. เครื่องจักรและส่วนของเครื่องจักรต่าง ๆ	8,000,000 เยน
26. ผลิตภัณฑ์ทะเล สุกไม้ ยัก ในกระป๋องหรือขวด	220,000 เยน
27. อากา อากา	30 เมตริกตัน
28. ผลิตภัณฑ์ทะเล	50,000 เยน
29. น้ำแรต่าง ๆ	100,000 เยน
30. เปียร	1,000,000 เยน
31. ไบยาสูบ	5,615,000 เยน
32. ขาสูบ	200,000,000 ใบ
33. น้ำมันสระระแทน	2,400 กิโลกรัม
34. เมนดอล	836,000 เยน
35. การะบูร	8,580 กิโลกรัม
36. บีโรเทียมและผลิตภัณฑ์ของมัน	600,000 เยน
37. เครื่องสำอาง	175,000 เยน
38. ไม้ขีดไฟ	240 เมตริกตัน
39. หมึก	75,000 เยน
40. ไหมคิย	4,800 กิโลกรัม
41. เส้นไหมเทียม	7,300,000 คารางหลา
42. เส้น สะเกเปด ไฟเบอร์	1,000,000 คารางหลา
43. หนวก โกรงหนวก หนาหนวก กรอบและคลุม	270,000 เยน

44. กระบุม	30,000	เยน
45. เครื่องใช้สำหรับแต่งกาย	70,000	เยน
46. แปรังต่าง ๆ	110,000	"
47. ตะเกียงและอาหฺลัย	200,000	"
48. เครื่องเ็ก	120,000	"
49. เซลโเฟน	150,000	"
50. ของทำจากเส้นต่าง ๆ	500,000	"
51. เครื่องดนตรี	110,000	"
52. เครื่องเล่นกีฬารวมทั้งเครื่องเล่นของเด็ก	200,000	"
53. เครื่องเขียนและกระดาษสำหรับเขียนต่าง ๆ	110,000	"
54. เครื่องใช้ประกอบการถ่ายรูป	400,000	"
55. ฝาน้ำมัน, ฝาน้ำมัน ฯลฯ	100,000	"

ที่มา กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 8 (1)
 ร่างความตกลงการค้ากับญี่ปุ่น แฟ้มที่ 1

ภาคผนวก ณ.

ความตกลงทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น

สมเด็จพระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย

และ

สมเด็จพระจักรพรรดิแห่งญี่ปุ่น

มีพระราชประสงค์ที่จะทำความพยายาม ในอันจะเกื้อกูลการเจริญของวัฒนธรรมของ อาเซียนตะวันออก และในเวลาเดียวกัน ยังความสัมพันธ์ไมตรี ซึ่งมีอยู่โดยมาสู่ระหว่าง ประเทศทั้งสอง ให้มั่นคงแข็งแรงยิ่งขึ้น โดยส่งเสริมความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่าง ประเทศทั้งสองยิ่งขึ้นไป ด้วยทางฝ่ายทางเคารพลักษณะ ประจำสภาพวัฒนธรรม แห่งประเทศ ของกันและกัน และร่วมมือกันโดยสันนิบาต

จึงได้ตกลงทำความตกลงทางวัฒนธรรมเพื่อการนั้น และได้แต่งตั้งผู้มีอำนาจเต็ม ของแต่ละฝ่าย กล่าวคือ

ฝ่ายสมเด็จพระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย

นายคิเรก ชัยนาม เอกอัครราชทูตพิเศษผู้มีอำนาจเต็มประจำพระราชสำนัก แห่งสมเด็จพระจักรพรรดิญี่ปุ่น

ฝ่ายสมเด็จพระจักรพรรดิแห่งญี่ปุ่น

มาซาฮิโกะ คานี รัตนนครว่าการกระทรวงการต่างประเทศแห่งสมเด็จพระจักรพรรดิญี่ปุ่น

ผู้ซึ่งเมื่อได้ส่งหนังสือมอบอำนาจเต็มของแต่ละฝ่าย ให้แก่กันและกันและได้ตรวจ เห็นว่าเป็นไปตามแบบที่ตี และถูกต้องแล้ว ได้ทำความตกลงกันเป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1

อัครราชทูตทั้งสองจะทำความพยายามในอันจะยังความรู้ และความเข้าใจ ซึ่งกันและกันระหว่างประเทศทั้งสองให้ซาบซึ้งยิ่งขึ้น โดยจัดให้รากฐานแห่งความสัมพันธ์ ทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศทั้งสองมั่นคงแข็งแรง และเพื่อการนี้จะร่วมมือกันโดยสันนิบาตยิ่งในแผนการวัฒนธรรมทั้งปวง

ข้อ 2

อธิการบดีทำสัญญาจะได้จัดให้มีการประชุมทางวันขึ้นเป็นครั้งคราวเพื่ออภิปรายกันเกี่ยวกับการกำหนด และการคลี่คลายแห่งวันขึ้นของประเทศทั้งสอง และจะได้ทำความพยายามในอันจะอำนวยความสะดวกให้แก่การประชุมที่จัดขึ้นเพื่อการดังกล่าว

ข้อ 3

อธิการบดีทำสัญญาจะได้ทำความพยายามในอันจะจัดตั้ง บำรุงรักษา และคลี่คลายสถานการซึ่งเกื้อกูลความสัมพันธ์ทางวันขึ้นระหว่างประเทศทั้งสองให้เพิ่มพูนยิ่งขึ้น และต่างฝ่ายจะได้อำนวยความสะดวกทุกทางที่สามารถจะทำได้เกี่ยวกับการนั้น

สถานการที่กล่าวถึงในข้อความข้างต้นนั้น จะได้รวมถึงองค์การวิทยาศาสตร์และองค์การอื่น ๆ ในทางวันขึ้น บันดิสถาน หอสมุด พิพิธภัณฑ์สถาน สถานการศึกษา และสถานการสุขภาพสงเคราะห์

ข้อ 4

อธิการบดีทำสัญญาแต่ละฝ่ายจะได้ให้ข้อความโดยเฉพาะแก่การจัดตั้ง บำรุงรักษา และคลี่คลายตำแหน่งศาสตราจารย์ในวิชาวันขึ้นของอีกฝ่ายหนึ่งในมหาวิทยาลัยแห่งประเทศของตน

อธิการบดีทำสัญญาแต่ละฝ่ายจะได้ให้ข้อความโดยเฉพาะแก่การสอนภาษาของอีกฝ่ายหนึ่งในสถานการศึกษิต่าง ๆ ที่เหมาะสมในประเทศของตน

อธิการบดีทำสัญญาจะได้ให้ข้อความโดยเฉพาะแก่การแลกเปลี่ยนเป็นครั้งคราวการส่ง หรือเสนอศาสตราจารย์ บันดิ และผู้เชี่ยวชาญพิเศษ เพื่อแสดงปาถกถา หรือคำบรรยายในเรื่องวันขึ้นของประเทศทั้งสอง

อธิการบดีทำสัญญา ต่างฝ่ายจะได้อำนวยความสะดวกทุกทางที่สามารถจะทำได้ เพื่อการปฏิบัติตามพันธสัญญาแห่งวิสัยข้างต้นนี้

ขอ 5

ด้วยความร่วมมือกันอภิกษุทำสัญญาจะได้ทำการแลกเปลี่ยนเป็นครั้งคราว และทำการส่งหรือเชิญผู้ทำงานกันควา นักศึกษาและนักเรียนเพื่อศึกษาวัฒนธรรมของประเทศทั้งสอง

อภิกษุทำสัญญาจะได้ทำความพยายามในอันจะแลกเปลี่ยนส่ง หรือเช่นนักศึกษาปฏิบัติ และผู้เข้าศึกษาระบบวิชากำหนดภาคอื่น

อภิกษุทำสัญญา ต่างฝ่ายจะได้อำนวยความสะดวกทุกทางที่สามารถจะทำได้ เพื่อการปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งวัดสองวัดข้างตน และจะได้ให้ข้อความแจ้งแก่การจัดตั้งทุนเล่าเรียน

อภิกษุทำสัญญาแต่ละฝ่ายจะได้อำนวยความสะดวก เช่น เกี่ยวกันแก่นักบวชและผู้เชี่ยวชาญพิเศษของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งมาเพื่อศึกษาวัฒนธรรมแห่งประเทศของตน

ขอ 6

อภิกษุทำสัญญาจะได้ส่งเสริมกิจการของนักประพันธ์ ศิลปิน และนักศาสนา ซึ่งจะพิจารณาเห็นว่าเป็นการเกื้อกูลความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศทั้งสองให้มั่นคงแข็งแรง และจะได้ทำความพยายามในอันจะแลกเปลี่ยน ส่ง หรือเชิญบุคคลดังกล่าว

อภิกษุทำสัญญาจะได้ส่งเสริม การแสดงบทละคร การฟ้อนรำและดนตรี ซึ่งจะพิจารณาเห็นว่าเป็นการเกื้อกูลความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศทั้งสองให้มั่นคงแข็งแรง และจะได้ทำความพยายามในอันจะแลกเปลี่ยน ส่ง หรือเชิญบุคคล และคณะบุคคลที่ประกอบการแสดงนั้น ๆ

ขอ 7

อภิกษุทำสัญญาแต่ละฝ่าย จะได้ทำความพยายามในอันจะจัดส่งสิ่งซึ่งจะกล่าวต่อไป ให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งเป็นจำนวนมาก และบ่อยครั้งที่สุดเท่าที่สามารถจะทำได้ คือสารโกสนา ภาพยนตร์ กระจกฉายภาพ รูปถ่าย แฉลบเสียง และบทดนตรี แห่งประเทศของตน ซึ่งจะได้พิจารณาเห็นว่าเป็นการเกื้อกูลให้ความรู้ และความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างประเทศทั้งสองซาบซึ้งยิ่งขึ้น และอีกฝ่ายหนึ่งจะได้ให้ข้อความแจ้งเป็นพิเศษแก่การเก็บรักษา แจกจ่าย นำออกแสดง และแสดงศัพทนิพนธ์ เพื่อสิ่งเหล่านั้นจะได้ประโยชน์ให้ประสิทธิผลในประเทศของตน

อัคราภิธาน์ทำสัญญาจะได้แลกเปลี่ยนบัญชีสารโคสนา และสลิปกัมของประเทศแต่ละฝ่าย ซึ่งพิจารณาเห็นว่ามีความสมควรที่จะนำเข้ามาในประเทศของอีกฝ่ายหนึ่ง และจะได้ทำความพยายามในอันจะนำเข้า และเผยแพร่สิ่งเหล่านั้นโดยทางที่เหมาะสม

อัคราภิธาน์ทำสัญญาจะได้ทำความพยายามในอันจะเสนอความเอื้อเฟื้อและอำนวยความสะดวกที่จำเป็นในการแปล และถอดแบบสารโคสนาและสลิปกัมที่กล่าวข้างต้น

อัคราภิธาน์ทำสัญญาแต่ละฝ่ายจะได้ทำความพยายามในอันจะเพิ่มพูนการรวบรวมสมุด และพิพธิภัณฑ์เกี่ยวกับอีกฝ่ายหนึ่งไว้ในหอสมุด และพิพธิภัณฑ์สถานในประเทศของตน และจะได้อำนวยความสะดวกทุกทางที่สามารถจะทำได้ แก่คนชาติของอีกฝ่ายหนึ่ง เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสถานการเหล่านั้น

ข้อ 8.

อัคราภิธาน์ทำสัญญาจะจัดให้มีการแสดงพิพธิภัณฑ์เป็นครั้งคราว เพื่อให้ความรู้และความเข้าใจซึ่งกันและกันซาบซึ้งยิ่งขึ้นในทางวิทยาศาสตร์ วิจิตรศิลป์ และอุตสาหกรรมแห่งประเทศทั้งสอง และจะได้กำหนดวางขยายไป เพราะสมควรว่าอันนี้คือ และอำนวยความสะดวกที่จำเป็นในการจัดให้มีการแสดงพิพธิภัณฑ์ แก่ประชาชนดังกล่าวแล้ว

ข้อ 9.

อัคราภิธาน์ทำสัญญาแต่ละฝ่าย จะได้ให้การวิเทศกระจายเสียงแห่งประเทศของตน กระจายเสียงเป็นครั้งคราวไปยังอีกฝ่ายหนึ่ง และจะได้ให้การเหล่านั้น ถ่ายทอดการกระจายเสียงเป็นครั้งคราวจากอีกฝ่ายหนึ่ง

อัคราภิธาน์ทำสัญญาแต่ละฝ่าย จะได้ให้การวิเทศกระจายเสียงแห่งประเทศของตนกระจายเสียง ปาถกถา บทละคร คนตรี ฯลฯ เกี่ยวกับวัฒนธรรมของอีกฝ่ายหนึ่งเป็นครั้งคราว

ข้อ 10.

อัครราชทูตทำสัญญา จะได้ทำความพยายามในอันจะแลกเปลี่ยน ส่งหรือเซ็นชนะ ยวชน และนักกรีฑา และชุดนักกีฬา เพื่อให้การติดต่อกันฉันมิตรระหว่างชนชาติแห่งประเทศทั้งสองมั่นคงแข็งแรง .

อัครราชทูตทำสัญญา จะได้ทำความพยายามในอันจะแลกเปลี่ยน ส่งหรือเซ็นชนะ นักท่องเที่ยว และคณะเดินทางเพื่อการสันทนาการ ทั้งนี้ เพื่อให้ความรู้และความเข้าใจซึ่งกันและกัน แห่งประเทศทั้งสองซาบซึ้งยิ่งขึ้น

อัครราชทูตทำสัญญา ต่างฝ่ายจะได้อำนวยความสะดวกทุกทางที่สามารถจะทำได้ เพื่อการปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งข้อสองข้อข้างต้นนี้

ข้อ 11.

อัครราชทูตทำสัญญา จะได้ทำความพยายามในอันจะจัดตั้งสถานวัฒนธรรมขึ้นในนครหลวงของกันและกัน เพื่อเกื้อกูลความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศทั้งสองให้มั่นคงแข็งแรง และต่างฝ่ายจะได้อำนวยความสะดวกทุกทางที่สามารถจะทำได้ ให้แก่กิจการแห่งสถานวัฒนธรรมที่กล่าวแล้ว

ข้อ 12.

อัครราชทูตทำสัญญา จะได้จัดตั้งคณะกัมการร่วมมือทางวัฒนธรรมขึ้น ในกรุงเทพฯ และโตเกียว แล้วแต่กรณี เพื่อทำการติดต่อกันระหว่างประเทศทั้งสองเกี่ยวกับการปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งความตกลงนี้

เจ้าหน้าที่การทูต แห่งอัครราชทูตทำสัญญาจะได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการวัดองค์การ และการดำเนินงานของคณะกัมการนั้น ด้วยความตกลงพร้อมกัน

๖
ขอ 13.

๖
เจ้าหน้าที่การทูต แห่งอัครราชทูตทำสัญญา จะได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการ
๖
ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งความตกลงนี้ ด้วยความตกลงพร้อมกัน

๖
ขอ 14.

ความตกลงนี้จะได้รับสัตยาบัน และสัตยาบันทั้งสองฝ่ายจะได้แลกเปลี่ยนกัน
กรุงเทพฯ โดยเร็วที่สุดที่จะเป็นไปได้

ความตกลงนี้จะเริ่มใช้ในวันแลกเปลี่ยนสัตยาบัน และให้คงใช้หยาบเป็นเวลาสิบปี
นับแต่วันที่แลกเปลี่ยนนั้น ในกรณีที่อัครราชทูตทำสัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมิได้ออกกล่าวแก่อีกฝ่าย
หนึ่ง หนึ่งปีก่อนสิ้นกำหนดสิบปีดังกล่าวแล้วถึงเจตนารมณ์ของตน ที่จะเลิกความตกลงนี้ ก็ให้คง
ใช้หยาบต่อไปจนกว่าจะสิ้นกำหนดหนึ่งปี นับแต่วันที่อัครราชทูตทำสัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะได้ออก
กล่าวเช่นนั้น

๖
เพื่อเป็นพยานแก่การนี้ ผู้มีอำนาจเต็มแต่ละฝ่ายได้ลงชื่อและประทับตราความ
ตกลงนี้ไว้เป็นสำคัญ

ทำคู่กันเป็นสองฉบับ เป็นภาษาไทย และภาษาญี่ปุ่น นะโตเกียวเมื่อวันที่ยี่สิบแปด
เดือนตุลาคม พุทธศักราช สองพันสี่ร้อยแปดสิบห้า ตรงกับวันที่ ยี่สิบแปด เดือนสิบ ปีสโย
วาทะสิบเจ็ด

(ลงชื่อ) คิเรก ชัยนาม

และประทับตรา

(ลงชื่อ) ตานี มาชายุกิ

และประทับตรา

๖
ที่มา กองบรรณาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ แฟ้ม WW 2/2 : 4 (1)
๖
การเจรจาความตกลงทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น

ภาคผนวก ฎ.

สนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น
ว่าด้วยอาณาเขตของประเทศไทยในมาลัยและภูมิภาคฉาน

รัฐบาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแห่งประเทศไทย และรัฐบาลสมเด็จพระจักรพรรดิแห่งประเทศญี่ปุ่น

มีเจตจำนงแน่วแน่ว่าด้วยความร่วมมือกันหย่างใกล้ชิดระหว่างประเทศทั้งสองที่จะ
ดำเนินการสงครามร่วมกันต่อสู้สหะระวัดอเมริกาและอังกฤษ จนเป็นสุขชัยชนะบริบูรณ์และสร้างมหา
อาเศีย บวรพาทตามมูลฐานความยุติธรรม
จึงได้ทำความตกลงกันเป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1.

ประเทศญี่ปุ่นยอมรับนับถือการรวมรั้วดังต่อไปนี้ คือ กันตัน ตรังกานู เกดาห์
ปะลิส และบันคาเกาะที่ขึ้นแก่รั้วนั้น ๆ เข้าเป็นอาณาเขตของประเทศไทย

ข้อ 2.

ประเทศญี่ปุ่นยอมรับนับถือการรวมรั้วเชียงตุงและรั้วเมืองพาน ซึ่งตั้งอยู่ในภูมิ
ภาคฉาน เข้าเป็นอาณาเขตของประเทศไทย

ข้อ 3.

พายุในหกสิบวัน นับรวมแต่วันใช้สนธิสัญญานี้ ประเทศญี่ปุ่นจะได้หยุดเลิกการปก
กรอง ซึ่งประเทศญี่ปุ่นดำเนินอยู่ขณะนี้ ในบันคาอาณาเขตที่กล่าวในข้อสัญญาทั้งสองข้างต้นนี้

ข้อ 4.

เขตแดนแห่งบันคาอาณาเขตที่กล่าวในข้อ 1. และข้อ 2. นั้น จะได้กำหนดโดย
หลักเขตแห่งรั้วนั้น ๆ ตามที่หลักเขตเหล่านั้นมีอยู่วันลงลายมือชื่อสนธิสัญญานี้

ข้อ 5.

รายละเอียดที่จำเป็นแก่การปฏิบัติตามสนธิสัญญานี้ จะได้กำหนดด้วยความตกลงร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจแห่งประเทศทั้งสอง

ข้อ 6.

สนธิสัญญานี้จะได้เริ่มใช้ตั้งแต่วันลงลายมือชื่อเป็นต้นไป
เพื่อเป็นพยานแก่การนี้ ผู้ลงลายมือชื่อข้างท้าย ซึ่งได้รับมอบอำนาจโดยถูกต้องจากรัฐบาลของตนเพื่อการนี้ ได้ลงลายมือชื่อและประทับตราสนธิสัญญานี้ไว้เป็นสำคัญ
ทำกันเป็นสองฉบับ เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ณ กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 20 เดือนที่แปด พุทธศักราชสองพันสี่ร้อยแปดสิบหก ตรงกับวันที่ 20 เดือนที่แปด ปีสโยวาที่สิบแปด

(ลงชื่อ) จอมพล ป. พิบูลสงคราม (ประทับตรา)
นายกรัฐมนตรี และผู้รักษาราชการแทน
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

(ลงชื่อ) หลุยส์ บะคามิ เทอจี (ประทับตรา)
เอกอัครราชทูตวิสามัญทูตอำนาจเต็ม

ภาคผนวก ฎ.

ประกาศ

สันติภาพ

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร)

ลงวันที่ 1 สิงหาคม พุทธศักราช 2488)

ปรีดี พนมยงค์

โดยที่ประเทศไทยได้เคยถือนโยบายอันแน่วแน่ที่จะรักษาความเป็นกลางอย่างเคร่งครัดและจะต่อสู้การรุกรานของต่างประเทศทุกวิถีทาง ดังปรากฏเห็นได้ชัดจากการที่ได้มีกฎหมายกำหนดหน้าที่คนไทยในเวลารบเมื่อปีพุทธศักราช 2484 อยู่แล้วนั้น ความจำนงอันแน่วแน่งกล่าวได้แสดงให้เห็นประจักษ์แล้วในเมื่อญี่ปุ่นได้ยাত্রาทัพเข้าในดินแดนประเทศไทยในวันที่ 8 ธันวาคม พุทธศักราช 2484 โดยได้มีการต่อสู้การรุกรานทุกแห่งและทหารตำรวจประชาชนพลเมืองได้เสียชีวิตไปในการนี้เป็นอันมาก

เหตุการณ์อันปรากฏเป็นสัก্ষีพยานนี้ ได้แสดงให้เห็นอย่างแจ่มแจ้งว่าการประกาศสงครามเมื่อวันที่ 25 มกราคม พุทธศักราช 2485 ของบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกา ตลอดจนการกระทำทั้งหลายซึ่งเป็นปฏิปักษ์ต่อสหประชาชาตินั้น เป็นการกระทำอันผิดจากเจตนจำนงของประชาชนชาวไทย และว่าเป็นคอบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมายบ้านเมือง ประชาชนชาวไทยทั้งภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งอยู่ในฐานะที่จะช่วยเหลือสนับสนุนสหประชาชาติผู้รักที่จะให้มีสันติภาพในโลกนี้ ได้กระทำทุกวิถีทางที่จะช่วยเหลือสหประชาชาติซึ่งที่สหประชาชาติส่วนมากยอมทราบอยู่แล้ว ทั้งนี้ เป็นการแสดงเจตนจำนงของประชาชนชาวไทยอีกครั้งหนึ่งที่ไม่เห็นด้วยต่อการประกาศสงคราม และการกระทำอันเป็นปฏิปักษ์ต่อสหประชาชาติดังกล่าวมาแล้ว

บัดนี้ ประเทศญี่ปุ่นได้ยอมปฏิบัติตามคำประกาศของสหรัฐอเมริกา บริเตนใหญ่ จีน และสหภาพโซเวียต ซึ่งได้กระทำ ณ นครปอตสדםแล้ว สันติภาพจึงกลับคืนมาสู่ประเทศไทย อันเป็นความประสงค์ของประชาชนชาวไทย

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงขอประกาศโดยเปิดเผยแทนประชาชนชาวไทยว่า การประกาศสงครามต่อสหรัฐอเมริกา และบริเตนใหญ่เป็นโมฆะ ไม่ผูกพันประชาชนชาวไทย ในส่วนที่เกี่ยวกับสหประชาชาติ ประเทศไทยได้ตัดสินใจที่จะให้กลับคืนมาซึ่งสัมพันธไมตรีอันดีอันเคยมีมากับสหประชาชาติเมื่อก่อนวันที่ 8 ธันวาคม พุทธศักราช 2484 และพร้อมที่จะร่วมมือเต็มที่ทุกทางกับสหประชาชาติเพื่อการสถาปนาสันติภาพในโลกนี้

บรรดาดินแดนซึ่งญี่ปุ่นได้มอบให้ไทยครอบครอง คือ รั้วก๋าลันตัน ตรังกานุ ไทรบุรี ปลัด เบียงตุง และเมืองหานั้น ประเทศไทยไม่มีความปรารถนาที่จะได้ดินแดนเหล่านี้ และพร้อมที่จะจัดการเพื่อส่งมอบในเมื่อบริเตนใหญ่พร้อมที่จะรับมอบไป

ส่วนบรรดาบทกฎหมายอื่นใดอันมีผลเป็นปฏิปักษ์ต่อสหรัฐอเมริกา บริเตนใหญ่ และเครือจักรภพก็ดี ก็จะได้พิจารณายกเลิกไปในภายหน้า บรรดาความเสียหายอย่างใด ๆ จากกฎหมายเหล่านั้นก็จะได้รับชดเชยโดยชอบธรรม

ในที่สุดนี้ ขอให้ประชาชนชาวไทยทั้งหลายตลอดจนชนต่างด้าวซึ่งอยู่ในราชอาณาจักรไทยจงตั้งอยู่ในความสงบ และไม่กระทำการใด ๆ อันจะเป็นการก่อกวนความสงบเรียบร้อย พึงยึดมั่นในอุดมคติซึ่งได้วางไว้ในข้อตกลงของสหประชาชาติ ณ นครซานฟรานซิสโก

ประกาศ ณ วันที่ 16 สิงหาคม 2488

เป็นปีที่ 12 ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ทวี บุณยเกตุ

รัฐมนตรี

ที่มา คัดจากหนังสือพิมพ์สุวันนภูมิ ฉบับประจำวันพฤหัสบดีที่ 16 สิงหาคม 2488

ภาคผนวก ๕.

(ข้อตกลง 21 ข้อ)

1. ให้ผู้บงการทหาร องค์การกึ่งทหาร องค์การการเมือง ซึ่งกระทำการโฆษณาเป็นปฏิปักษ์ต่อสหประชาชาติ
2. ส่งมอบบรรดาเรือทั้งหมดที่เป็นของสหประชาชาติ ซึ่งอยู่ในท่าเรือ ให้แก่เจ้าหน้าที่สัมพันธมิตร
3. จะกระทำทุกวิถีทางเพื่อปลดปล่อยบรรดาทุกซ์เชลยศึกและผู้ที่ถูกกักกันสัมพันธมิตร และจะออกค่าใช้จ่ายในการจัดหาอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยา อนามัย และการขนส่งให้มีจำนวนเพียงพอ โดยปรึกษากับเจ้าหน้าที่ทหารฝ่ายสัมพันธมิตร
4. จะรับผิดชอบในการป้องกันรักษาและซ่อมแซมทรัพย์สินซึ่งทรัพย์สินของสัมพันธมิตรทั้งหมด
5. ร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ทางการทหารฝ่ายสัมพันธมิตรในเรื่อง
 - ก. ปลดอาวุธญี่ปุ่นในประเทศไทย และส่งมอบให้แก่ฝ่ายสัมพันธมิตร
 - ข. ยึดและมอบเครื่องอุปกรณ์ในการสงครามของญี่ปุ่น ให้แก่เจ้าหน้าที่ทางการทหารฝ่ายสัมพันธมิตรซึ่งจะไต่ตั้งขึ้น รวมทั้งเรือรบ เรือสินค้าทุกชนิด เครื่องบิน อาวุธ กระสุน ยานยนต์ และยานอื่น ๆ คลังทหารต่าง ๆ รวมทั้งน้ำมันที่ใช้ในการบิน และน้ำมันอื่น ๆ กับเชื้อเพลิง เสื้อผ้า เครื่องมือเครื่องใช้ของวิทย์ และทรัพย์สินสมบัติอื่น ๆ ซึ่งเป็นของกองทัพญี่ปุ่น
6. ห้ามทำการค้ากับศัตรูของสัมพันธมิตร
7. ยึดทรัพย์สินของญี่ปุ่นทั้งหมด (และศัตรูอื่น) มอบให้กับสัมพันธมิตร
8. ร่วมมือในการฟ้องร้องและสอบสวนบุคคลซึ่งต้องหว่าว่าเป็นอาชญากรสงคราม หรือผู้ที่ร่วมมือกับญี่ปุ่น หรือกับศัตรูของสัมพันธมิตรโดยเปิดเผย

9. ส่งมอบตัวกบฏซึ่งเป็นชนชาติสัมพันธมิตรให้แก่เจ้าหน้าที่สัมพันธมิตร

10. จะบำรุงรักษา และพร้อมที่จะช่วยเหลือ เจ้าหน้าที่ฝ่ายสัมพันธมิตรทั้งทางทัพเรือ ทัพบก และทัพอากาศ ตลอดจนท่าเรือสนามบิน สิ่งก่อสร้าง เครื่องมือเครื่องใช้ ทางคมนาคม อาวุธและคลังทุกชนิด ตามที่จะไ้ระบุ และนอกจากนี้รวมทั้งสิ่งปลูกสร้างบนพื้นดิน และคลังสัมภาระอื่น ๆ ตามแต่เจ้าหน้าที่ทหารสัมพันธมิตรจะไ้แจ้งความประสงค์เป็นครั้งคราว เพื่อใช้เป็นที่พักทหารในการที่จะเข้ามาปลดอาวุธญี่ปุ่น และเป็นที่เก็บของควย

11. จะให้ใช้ท่าเรือและให้ความสะดวกในการจราจรแก่เจ้าหน้าที่ทหารฝ่ายสัมพันธมิตรในดินแดนไทยไ้ตามความประสงค์

12. จัดการตามความประสงค์ของเจ้าหน้าที่สัมพันธมิตรในการควบคุมหนังสือพิมพ์ ทรูวตรา และควบคุมวิทยุ การติดต่อทางสายต่าง ๆ การติดตั้งหรือกิจการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการคมนาคมภายใน

13. จะดำเนินการปกครองทางพลเรือนต่อไปโดยปฏิบัติตามความประสงค์ของเจ้าหน้าที่ทหารฝ่ายสัมพันธมิตร เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติกิจการของเขาไ้

14. ในกรณีที่ต้องการจะไ้มีความสะดวก ในการเกณฑ์แรงงาน และในการใช้ประโยชน์ในดินแดนไทย ซึ่งการประกอบการอุตสาหกรรมขนส่ง ตลอดจนการคมนาคม โรงไฟฟ้า สาธารณกิจ และความสะดวกอื่น ๆ กลังเชื้อเพลิง แกะวัตถุอื่น ๆ ตามแต่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารสัมพันธมิตรจะแจ้งความประสงค์

15. เรือสินค้าของชาวไทย ไม่ว่าจะอยู่ในน่านน้ำไทยหรือต่างประเทศ ต้องอยู่ในความควบคุมของสัมพันธมิตร เมื่อสัมพันธมิตรต้องการเพื่อผลประโยชน์ของสัมพันธมิตร

16. ยอมให้จัดตั้งคณะผู้แทนทางทหารซึ่งแต่งตั้งโดยเจ้าหน้าที่ทางการทหาร เพื่อเป็นที่ปรึกษาในการจัดกำลัง การฝึก และการจัดเครื่องมือเครื่องใช้กำลังของกองทัพอไทย

17. ห้ามไม่ให้นำข้าว คีบูก ยาง และไม้สัก ออกนอกประเทศชั่วระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งเจ้าหน้าที่สัมพันธมิตรจะเห็นว่าจำเป็นโดยพิจารณาเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นอยู่ในขณะนั้น เว้นแต่ในความอำนวยการของคณะกรรมการผสมฝ่ายสัมพันธมิตร หรือเจ้าหน้าที่คล้ายกัน ที่จะมาแทนคณะกรรมการคณะนี้

18. ตลอดเวลาที่โลกยังขาดแคลนข้าว ตามความเห็นของคณะกรรมการผสมสัมพันธมิตร หรือเจ้าหน้าที่สัมพันธมิตร จะต้องปรับปรุงข้าวให้ได้ผลเป็นจำนวนมากที่สุด และจำนวนที่เหลือจะต้องมีไว้ให้กรรมการข้าวสัมพันธมิตร ด้วยราคาที่ตกลงกับคณะกรรมการข้าว โดยถือราคาควบคุมข้าวที่อยู่ในประเทศอื่น ๆ ในเอเชีย

19. จะตกลงรายละเอียดกับคณะกรรมการข้าวของสัมพันธมิตรในเรื่องเกี่ยวกับวิธีการที่จะให้บังเกิดผลตามข้อตกลงข้างบนนี้ ข้อตกลงดังกล่าวนี้ จะต้องกินความถึงรายละเอียดตามภาคผนวกแห่งข้อตกลงนี้ และนอกจากนั้นจะจัดให้มี

ก. สัมพันธมิตรจะเข้าควบคุม เพื่อให้กิจการต่าง ๆ ที่สัมพันธมิตรต้องการ ให้เป็นไปตามความประสงค์ จนกว่ารัฐบาลไทยจะมีประกันให้แก่สัมพันธมิตร

ข. เพื่อให้มีการร่วมมือภายหลังต่อไปนี้ ระหว่างรัฐบาลไทยกับคณะกรรมการข้าวสัมพันธมิตร ในการที่จะบริหารข้อผูกพันใด ๆ ซึ่งได้มีขึ้นแล้วนั้นต่อไป

20. การวางแผนนโยบายการเงินของไทย (รวมทั้งอัตราแลกเปลี่ยนซึ่งกำหนดเมื่อเริ่มต้น) ต้องเป็นไปตามคำแนะนำของผู้แทนฝ่ายสัมพันธมิตร โดยยึดหลักความสะดวกที่จะให้มีการปลูกข้าวมีผลมากที่สุด และให้บังเกิดอุปโภคอื่น ๆ ที่ยังขาดแคลนอยู่และเพื่อหลีกเลี่ยงการผูกขาดทางเศรษฐกิจ

21. จะให้ข้าวที่ประสงค์โดยเร็วที่สุด และจะปฏิบัติตามภาคผนวกซึ่งได้แนบมาด้วย

ที่มา ดิเรก ชัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง

หน้า 489 — 493

ภาคผนวก ท.

ข้อตกลงทางทหารชั่วคราวฉบับที่ 1

คำแปล

กองบัญชาการแม่ทัพใหญ่ฝ่ายสัมพันธมิตร

ภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ข้อตกลงทางทหารชั่วคราวฉบับที่ 1 ระหว่างแม่ทัพใหญ่ฝ่ายสัมพันธมิตรภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และพลโทศักดิ์ เสนาณรงค์ หัวหน้าคณะผู้แทนทางทหารไทยซึ่งมาเจรจากับแม่ทัพใหญ่สัมพันธมิตร ภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

รัฐบาลไทยกลาง

1. กระทำทุกวิถีทางที่จะรับรองให้การช่วยเหลือและบรรเทาทุกข์ต่อบรรดาพลเรือน และผู้ถูกกักกัน และจะออกค่าใช้จ่ายในการจัดหาอาหาร, เสื้อผ้า, ยา, และการอนามัยและการขนส่งให้มีจำนวนเพียงพอ ด้วยการปรึกษากับเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารสัมพันธมิตร

2. รวมมือกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารสัมพันธมิตร

ก. ในการปลดอาวุธกำลังทหารญี่ปุ่นในประเทศไทย และมอบกำลังทหารญี่ปุ่นเหล่านี้ให้แก่ฝ่ายสัมพันธมิตร

ข. ในการกักกันบุคคลสัญชาติญี่ปุ่นและเยอรมันทั้งสิ้น และควบคุมไว้เพื่อมอบให้แก่ฝ่ายสัมพันธมิตร ตามแต่แม่ทัพใหญ่จะใคร่แจ้งให้ทราบ

ค. ในการยึดและส่งมอบให้แก่เจ้าหน้าที่ทหารฝ่ายสัมพันธมิตรจะได้แต่งตั้งขึ้น ซึ่งบรรดาวัตถุสงคราม วัตถุและสัมภาระอื่น ๆ ภายใต้การควบคุมของญี่ปุ่น รวมทั้งบรรดาเรือรบและเรือสินค้าทุกชนิด เครื่องบิน, อาวุธ, กระสุน ยานยนต์ และยานอื่น ๆ คลังทหารรวมทั้งน้ำมันที่ใช้ในการบิน และการอื่น ๆ กับเชื้อเพลิงอื่น ๆ คลังอาหารและเสื้อผ้า เครื่องใช้เกี่ยวกับวิทยุและทรัพย์สินสมบัติอื่น ๆ ซึ่งเป็นกำลังของกองทัพญี่ปุ่น

3. ในเรื่องเกี่ยวกับประโยชน์ทางการทหารของฝ่ายสัมพันธมิตรตามที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ 1 และข้อ 2 นั้นจะนำร่องรักษา และพร้อมที่จะมอบให้แก่เจ้าหน้าที่ของฝ่ายสัมพันธมิตร ได้ใช้เกี่ยวแกกองทัพอากาศ, กองทัพบก, และกองทัพอากาศ พร้อมด้วยท่าเรือ, สนามบิน, สิ่งก่อสร้าง, เครื่องมือเครื่องใช้ทางคมนาคม, อาวุธและคลังทุกชนิดตามที่ระบุ และนอกจากนั้นรวมทั้งสิ่งปลูกสร้างบนดิน และคลังสัมภาระอื่น ๆ ตามแต่เจ้าหน้าที่ทหารฝ่ายสัมพันธมิตรจะได้แจ้งความประสงค์เป็นครั้งคราวเพื่อให้สะดวกแก่การพักอาศัยสำหรับหน่วยทหารและเก็บสัมภาระตามแต่แม่ทัพใหญ่ฝ่ายสัมพันธมิตรจะพิจารณาเห็นว่าจำเป็น เพื่อประโยชน์แก่การทหารของฝ่ายสัมพันธมิตร

4. ข้อตกลงนี้ย่อมไม่มีผลกระทบกระเทือนในทางใดทางหนึ่งต่อฐานะแห่งรัฐบาลชาติสัมพันธมิตร แต่ละรัฐบาลที่มีต่อประเทศไทย และไม่มีผลขัดแย้งกับการตกลงซึ่งรัฐบาลชาติสัมพันธมิตรแต่ละชาติ จะได้ตั้งใจทำร่วมกับประเทศไทยอย่างหนึ่งอย่างใดเลย

(ลงนาม) พล.ท.ร. เสนาณรงค์
หัวหน้าผู้แทนทางทหารไทย

(ลงนาม) หลุยส์ แมคแบกเต็น
แม่ทัพใหญ่ฝ่ายสัมพันธมิตรในภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

เวลา 23.05 น. เวลาบาตรฐานอินเดีย วันที่ 8
กันยายน ค.ศ. 1945 เมืองแคนกี

ทำขึ้นไว้ 4 ฉบับ ให้แก่

- 1) แม่ทัพใหญ่ฝ่ายสัมพันธมิตรในภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- 2) ส่งไปลอนดอน
- 3) พล.อ.วิลเลอ (ผู้แทนสหรัฐอเมริกา)
- 4) ไทย

ภาคผนวก ข.

คำแปล

ความตกลงสมบูรณ์แบบ

เพื่อเลิกสถานะสงครามระหว่างประเทศไทย
กับบริเตนใหญ่และอินเดีย ลงนามกัน ณ สิงคโปร์
วันที่ 1 มกราคม 2489

— — — — —

โดยที่ตามประกาศซึ่งได้กระทำ ณ กรุงเพทฯ เมื่อวันที่ 16 สิงหาคม ค.ศ. 1945 ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์แห่งประเทศไทยได้ประกาศในพระปรมาภิไธยของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแห่งประเทศไทยว่า การประกาศสงครามซึ่งประเทศไทยได้กระทำเมื่อวันที่ 25 มกราคม ค.ศ. 1942 ต่อสหราชอาณาจักรเป็นโฆชะ ด้วยเหตุที่ได้กระทำไปโดยขัดกับเจตจำนงของประชาราษฎรไทย และเป็นการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ และกฎหมายของประเทศไทย และ

โดยที่ในวันเดียวกัน ประกาศลงวันที่ 16 สิงหาคม ค.ศ. 1945 ดังกล่าวแล้วได้รับความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์จากสภาผู้แทนราษฎรของประเทศไทย และ

โดยที่รัฐบาลไทยได้บอกปฏิเสธพันธไมตรี ซึ่งประเทศไทยได้กระทำกับญี่ปุ่น เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม ค.ศ. 1941 กับทั้งบรรดาสนธิสัญญา กติกาสัญญา หรือความตกลงอื่น ๆ ซึ่งได้กระทำไว้ระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่น และ

โดยที่รัฐบาลไทยมีความพอใจที่จะเข้ามีส่วนอย่างเต็มที่ ในการบรรเทาผลแห่งสงคราม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการดำเนินบรรดากระบวนการอันมีความมุ่งหมายที่จะช่วยเหลือในการกลับสถาปนาความมั่นคงระหว่างประเทศและสวัสดิภาพทางเศรษฐกิจทั่วไป และ

โดยที่รัฐบาลแห่งสหราชอาณาจักรและรัฐบาลอินเดียอาศัยข้อคำนึงเนื่องด้วยการกระทำในการบอกปฏิเสธซึ่งรัฐบาลไทยได้ปฏิบัติไปแล้ว และระลึกรู้ด้วยเหมือนกัน

ถึงความอุปการะที่กระบวนกรเคลื่อนไหวต่อต้านในประเทศไทยได้อำนวยให้ระหว่างสงครามกับญี่ปุ่น จึงมีความปรารถนาที่จะให้สถานะสงครามสิ้นสุดลงโดยทันที

ฉะนั้น รัฐบาลแห่งสหราชอาณาจักรและรัฐบาลอินเดียฝ่ายหนึ่ง กับรัฐบาลไทยอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งมีความปรารถนาที่จะกลับเจริญความสัมพันธ์ทางไมตรีอันสนิทสนมซึ่งมีอยู่ก่อนสงคราม จึงตกลงกระทำความตกลงเพื่อความมุ่งประสงค์ดังกล่าว และเพื่อการนี้ ได้แต่งตั้งผู้มีอำนาจเต็ม คือ

ฝ่ายรัฐบาลสหราชอาณาจักรแห่งบริเตนใหญ่ และไอร์แลนด์เหนือ

นาย ม.อี.เคเนิง, ซี.เอ็ม.จี., โอ.บี.อี.

ฝ่ายรัฐบาลอินเดีย

นาย ม.ส.อาเนย์

ฝ่ายรัฐบาลไทย

หม่อมเจ้าวิวัฒนไชย ไรย์นัต

พลโท พระยาอภัยสงคราม

นายเสรี วิวัณญกุล

ผู้ซึ่ง เมื่อได้ส่งหนังสือมอบอำนาจเต็มให้แก่กันและกัน และได้ตรวจเห็นว่าเป็นไปตามแบบที่ตีและถูกต้องแล้ว ได้ทำความตกลงกันดังต่อไปนี้

การไว้วางและการปรับปรุง

ข้อหนึ่ง

รัฐบาลไทยตกลงว่าจะบอกปฏิเสธบรรดากระบวนการณ์เนื่องจากการประกาศสงครามอันได้กระทำเมื่อวันที่ 25 มกราคม ค.ศ. 1942 ดังกล่าวแล้วข้างต้น และจะจัดกระบวนการณ์ทางนิติบัญญัติ และทางปกครองที่จำเป็น เพื่อให้เป็นผลแก่การบอกปฏิเสธนั้น

ข้อสอง

รัฐบาลไทยแถลงว่าเป็นโมฆะบรรดาการที่นับว่าได้มาซึ่งอาณาเขตบริติชที่ประเทศไทยได้กระทำหลังจากวันที่ 7 ธันวาคม ค.ศ. 1941 กับทั้งบรรดาหลักสิทธิ สิทธิราชย์ สืบและผลประโยชน์ ซึ่งรัฐบาลไทยหรือคณะองคมนตรีไทยได้มาในอาณาเขตดังกล่าว หลังจากวันหน้านั้น รัฐบาลไทยตกลงว่าจะจัดกระบวนการทางนิติบัญญัติที่จำเป็น เพื่อให้เป็นผลตามคำแถลงข้างบนนี้ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง

- (ก) จะยกเลิก และแถลงว่าเป็นโมฆะตั้งแต่ต้น บรรดากระบวนการทางนิติบัญญัติ และทางปกครองเกี่ยวกับกาว ซึ่งนับว่า เป็นการผนวกหรือรวมเข้าในประเทศไทยแห่งอาณาเขตบริติช ซึ่งได้กระทำหลังจากวันที่ 7 ธันวาคม ค.ศ. 1941
- (ข) จะถอนบรรดาเจ้าหน้าที่ทหารไทยตามความต้องการของเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนหรือฝ่ายทหารผู้มีอำนาจออกจากบรรดาอาณาเขตบริติช ตลอดจนบรรดาข้าราชการและคนชาติไทยซึ่งได้เข้าไปในอาณาเขตเหล่านี้ หลังจากที่ยับยั้งได้ผนวกหรือรวมเข้าในประเทศไทยแล้ว
- (ค) จะคืนบรรดาทรัพย์สินที่ได้เอาไปจากอาณาเขตเหล่านี้รวมทั้งเงินตรา เว้นแต่เท่าที่แสดงหลักฐานได้ว่า ได้ให้กู้ยืมเป็นธรรมเนียมเป็นการแลกเปลี่ยนกันแล้ว
- (ง) จะให้กำหนดแผนเพื่อความวิเศษหรือควา เมฆบดหลายแห่งทรัพย์สิน สิทธิ และผลประโยชน์ในอาณาเขตเหล่านี้ อันเกิดขึ้นจากการที่ประเทศไทยยึดครองอาณาเขตเหล่านี้
- (จ) จะถอนเป็นเงินสเตอร์ลิงจากทุนสำรองสเตอร์ลิงที่เคยมีอยู่ ซึ่งธนาคารไทยที่เคอัสซัตอยู่ อันเจ้าหน้าที่บริติชได้เก็บรวบรวมไว้ในอาณาเขตบริติชที่ประเทศไทยได้ยึดครองภายหลังวันที่ 7 ธันวาคม ค.ศ. 1941

ขอสาม

รัฐบาลไทยตกลงว่า จะยอมรับมติชอบในการพิทักษ์รักษา และก็เป็นสภาพไปเรื่อยเรื่อย บรรดาทรัพย์สิน สิทธิ และผลประโยชน์ทุกชนิดของฝ่ายบริติชในประเทศไทย และในการใช้กำหนดแทนเพื่อควาวินาศ หรือความบอบสลายที่ได้รับ คำว่า "ทรัพย์สิน สิทธิ และผลประโยชน์" ให้ก็ นควารวมตลอดถึงทรัพย์สินทางราชการของรัฐบาลแห่งสหราชอาณาจักรและรัฐบาลอื่นเกี่ย ทรัพย์สิน ที่ได้โอนกรรมสิทธิ หลังจากสงครามได้อุบัติขึ้น บำนาญที่ให้แก่นักชาติบริติช ศัตรูคือมุก ไบส์ก และโลกภคย์อื่น ๆ เรือและท่าเทียบ และสัญญาเช่า และสัมปทานเกี่ยวกับคีมุก ไบส์ก และอื่น ๆ ซึ่งให้ไว้แก่ทางและเอกชนบริติชก่อนวันที่ 7 ธันวาคม ค.ศ. 1941 และยังคงสมบูรณ์อยู่ในวันนั้น

ขอ สี่

รัฐบาลไทยตกลงว่า จะเลิกการพิทักษ์ธุรกิจการธนาคาร และการพาณิชย์ฝ่ายบริติช และยอมให้กลับค่าเงินชูกิจออกไป

ขอ ห้า

รัฐบาลไทยตกลงว่าจะยอมรับมติ โดยบวกดอกเบี้ยตามอัตราส่วนร้อยละสามของการใช้เงินค้างจ่ายเกี่ยวกับเงินกู้ และเกี่ยวกับการใช้เงินบำนาญเก็บจำนวนตั้งแต่วันที่หยุดจ่ายเงินตามระเบียบ

ความมั่นคง

ขอหก

รัฐบาลไทยยอมรับนับถือว่า กระบวนเหตุการณ์ในสงครามกับญี่ปุ่นแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของประเทศไทย เนื่องในการป้องกันมลายา พม่า อินเดีย และ

อินโดจีน และความมั่นคงของมหาสมุทรอินเดียและ เขตแคว้นปาซิฟิกตะวันตกเฉียงใต้ และรัฐบาลไทยตกลงว่าจะร่วมมือเต็มที่ในบรรดาข้อตกลงเพื่อความมั่นคงระหว่างประเทศ ซึ่งองค์การสหประชาชาติหรือคณะมนตรีความมั่นคงแห่งองค์การนั้นเห็นชอบแล้ว และหากจะเกี่ยวเนื่องถึงประเทศไทย และเฉพาะอย่างยิ่งในบรรดาข้อตกลงเพื่อความมั่นคงระหว่างประเทศ ซึ่งหากจะเกี่ยวกับประเทศหรือเขตแคว้นเหล่านั้น

ขอ เจ็ด

รัฐบาลไทยรับว่า จะไม่คัดค้านขามอานาเขตไทยเชื่อมมหาสมุทรอินเดียกับอ่าวไทย โดยรัฐบาลแห่งสหราชอาณาจักรมิได้เห็นพ้องด้วยก่อน

การรวบมือทางพาณิชย์และทางเศรษฐกิจ

ขอ แปด

รัฐบาลไทยตกลงว่า จะวัดกระบวนการทุกอย่างที่จะกระทำไว้ เพื่อกลับสถาปนาการกาชาเขาและเขาออกระหว่างประเทศไทยฝ่ายหนึ่งกับอานาเขคบริติชที่ใกล้เคียงอีกฝ่ายหนึ่ง และจะยึดถือและรักษานโยบายฐานเพื่อบ้านที่ดีไว้ส่วนที่เกี่ยวกับการเดินเรือชายฝั่ง

ขอ เก้า

รัฐบาลไทยรับว่าจะเจรจากับรัฐบาลแห่งสหราชอาณาจักรโดยเร็วที่สุดที่จะกระทำไว้ เพื่อคำสนธิสัญญาการตั้งถิ่นฐาน การพาณิชย์และการเดินเรือฉบับใหม่ และทำอนุสัญญาการกงสุล โดยอาศัยการถอยที่ถอยใช้หลักการในข้อสิบเอ็ดข้างล่างนี้เป็นมูลฐาน

ขอ สิบ

รัฐบาลไทยรับว่า จะเจรจากับรัฐบาลอินเดียโดยเร็วที่สุดที่จะกระทำได้ เพื่อทำสนธิสัญญาการพาณิชย์และการเดินเรือฉบับใหม่ โดยอาศัยการถ้อยทีถ้อยอาศัย หลักการในข้อต่อไปนี้เป็นมูลฐาน

ขอ สิบเอ็ด

(1) ระหว่างที่ยังไปไม่ได้ทำสนธิสัญญาและอนุสัญญากังกล่าวในข้อเก้าและสิบข้างบนนี้ และภายใต้บังคับแห่งวรรค (2) ของข้อนี้ รัฐบาลไทยรับว่าจะถือตามบทบัญญัติ แห่งสนธิสัญญาการพาณิชย์และการเดินเรือ ซึ่งลงนามกัน ณ กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน ค.ศ. 1937 กับทั้งรับว่า นอกจากสนธิสัญญานั้นจะอนุญาตให้กระทำโดยชัดแจ้งแล้ว จะไม่ใช่กระบวนการใด ๆ บังคับ อันเป็นการอาภัยแก่ลัทธิชาตินิยม กีดกันผลประโยชน์ทางพาณิชย์หรืออุตสาหกรรมฝ่ายบริติช หรือผู้ประกอบการวิสาหกิจฝ่ายบริติช จากการมีส่วนร่วมในเศรษฐกิจและการค้าของไทย หรือกระบวนการใด ๆ ที่บังคับให้รักษาไว้ถึงสต็อก หรือเว้นสำรองเกินกว่าที่ปฏิบัติกันอยู่โดยปกติ ในการพาณิชย์ การเรือ การอุตสาหกรรม หรือการธุรกิจ

(2) กำมั้นสัญญาของรัฐบาลไทยดังกล่าวข้างบนนี้ (ก) ให้มีข้อยกเว้นใด ๆ ได้ ตามแต่จะตกลงกันในเวลาใด ๆ ระหว่างรัฐบาลแห่งสหราชอาณาจักรหรือรัฐบาลอินเดีย แล้วแต่กรณี กับรัฐบาลไทย (ข) นอกจากจะไต่คดีเวลาออกไปด้วยควาทกลงพร้อมกัน จะเป็นอันตกไป ถ้าหากว่าสนธิสัญญาและอนุสัญญากังกล่าวในข้อเก้าและสิบไปได้กระทำกันภายในกำหนดเวลาสามปี นับแต่วันใช้ความตกลงนี้

(3) ความในข้อนี้ไปให้ถือว่า เป็นการคัดทางที่จะให้ผลปฏิบัติซึ่งให้
ประโยชน์อันเกราะห้เท่าเทียมกันแก่คนชาติ และภาระของสหประชาชาติทั้งหมด
หรือแต่ชาติหนึ่งชาติใด

ขอ สิบสอง

รัฐบาลไทยรับว่าจะมีส่วนร่วมในข้อตกลงระหว่างประเทศทั่วไปใด ๆ เกี่ยว
กับคัมภีร์หรือบาง ซึ่งอนุโลมตามหลักการเกี่ยวกับข้อตกลงว่าด้วยโลกทัศน์ความแ่
องค์การสหประชาชาติ หรือคณะมนตรีเศรษฐกิจและการสังคมแห่งองค์การนั้นจะได้
ตกลงกัน

ขอ สิบสาม

จนกระทั่งวันซึ่งจะเป็นวันเดียวหรือต่างวันกันก็ได้ แต่ไปช้ากว่าวันที่ 1
กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1947 รัฐบาลไทยรับว่า นอกจากจะได้เป็นไปตามคำแนะนำของ
คณะกรรมการประสม ณ วอชิงตัน หรือองค์การคณะใด ๆ ที่จะมาทำการแทน และ
ในกรณีช้า นอกจากจะได้เป็นไปตามคำแนะนำขององค์การพิเศษที่จะจัดตั้งขึ้นเพื่อ
การนั้นแล้ว จะห้ามบรรดาการส่งข่าว คัมภีร์ ยาง และใบสีก ออกนอกประเทศ
ผลจะจัดระเบียบการค้าและเราการผลิตโลกทัศน์เหล่านี้

ขอ สิบสี่

รัฐบาลไทยรับว่า โคมเร็วที่สุดที่พอจะทำได้ โดยเอาข่าวไว้ให้เพียง
พอแก่ความต้องการภายในของไทยแล้ว จะจัดให้มีข่าวสาร ณ กรุงเทพฯ โดยไม่
กีดมูลค่า เพื่อให้องค์การที่รัฐบาลแห่งสหราชอาณาจักรจะได้แจ้งให้ทราบนี้ใช้ประโยชน์
ได้เป็นปริ มาณเท่ากับข่าวส่วนที่เหลือซึ่งสะสมไว้และนี้อยู่ในประเทศไทย ณ บัดนี้

แก่ใบเกี๊ยะหนึ่งกับกิ่งล้านต้นเป็นอย่างมาก หรือจะตกลงกันให้เป็นข้าวเปลือก หรือข้าวกล้องในปริมาณอันเป็นค่าเท่ากันก็ได้ เป็นที่ตกลงกันว่าจำนวนข้าวสารอันแน่นอนที่จะจัดให้ไว้เพื่อใช้ประโยชน์ได้ตามความในข้อนี้แน่ องค์การดังกล่าวข้างต้นจะเป็นผู้กำหนด และข้าวสาร ข้าวเปลือก หรือข้าวกล้องที่ส่งมอบตามความในข้อนี้จะได้อนุโลมตามมาตรฐานคุณภาพอันเป็นที่ตกลงกันตามที่เจ้าหน้าที่ดังกล่าวจะได้กำหนด

ขอ สิบห้า

จนกระทั่งวันที่ใบข่าวว่าวันที่ 1 กันยายน ค.ศ. 1947 รัฐบาลไทยตกลงว่าจะจัดให้องค์การข้าวดังกล่าวในข้อสิบสามและข้อสิบสี่ ใช้ประโยชน์ได้ในข้าวทั้งหมดอันเป็นส่วนที่เหลือจากการภายในประเทศไทย ข้าพเจ้านี้ นอกจากข้าวที่ส่งมอบโดยใบกิตติมศักดิ์ตามคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้ในข้อสิบสี่นั้น จะได้นำไปโดยวิธีขององค์การพิเศษดังกล่าวในข้อสิบสามและสิบสี่จะได้นำไปให้ทราบ และตามราคาที่กำหนดด้วยควาตกลงกับองค์การนั้น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงราคาข้าวที่ควบคุมในเขตแคว้นอื่น ๆ ในเอเชียซึ่งส่งข้าวออกนอกประเทศ

การบินพลเรือน

ขอ สิบหก

รัฐบาลไทยจะให้สายการบินอากาศฝ่ายพลเรือนแห่งจักรภพประชาชาติบริติชได้รับผลประโยชน์ โดยความตกลงอันจะได้เจรจากันกับรัฐบาลแห่งสมาชิกของจักรภพประชาชาติบริติชในเรื่องการจัดตั้งบำรุงรักษา และเดินสายการบินอากาศเป็นระเบียบประจำ ซึ่งให้ประโยชน์อันเกราะที่ไม่น้อยกว่าที่ได้ให้แก่บริษัทแอร์เวย์ส ความหนังสือที่ได้แลกเปลี่ยนกัน ณ กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม ค.ศ. 1937

ที่จังหวัดสงขลา

ขอ สืบเจ้า

รัฐบาลไทยรับว่าจะทำความตกลงกับรัฐบาลแห่งสหราชอาณาจักร และรัฐบาลอินเดีย เพื่อทางฝ่ายทางบำรุงรักษาที่จังหวัดสงขลา ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แก่การจัดตั้งถาวรและการดูแล ภายหนาแห่งที่จังหวัดสงขลาของฝ่ายบริติชกับฝ่ายอินเดีย และที่จังหวัดสงขลาของฝ่ายไทยในอาณาเขตของแต่ละฝ่าย

ปกิณกะ

ขอ สืบแปล

รัฐบาลไทยตกลงถือว่ายังคงใช้อยู่ซึ่งบรรดาสนธิสัญญาสองฝ่าย ระหว่างสหราชอาณาจักรกับประเทศไทย และระหว่างอินเดียนกับประเทศไทย ตามแต่รัฐบาลแห่งสหราชอาณาจักรและรัฐบาลอินเดีย จะไ้ระบุแล้วแต่กรณี ภายใต้บังคับกับแห่งข้อแก้ไขใด ๆ ที่รัฐบาลแห่งสหราชอาณาจักรหรือรัฐบาลอินเดียจะแจ้งให้ทราบ และถือว่าสนธิสัญญาใด ๆ ซึ่งมีไ้ระบุไว้ดังกล่าวนั้น เป็นอันยกเลิกไป

ขอ สืบแก้

รัฐบาลไทยตกลงถือว่ายังคงใช้อยู่ระหว่างสหราชอาณาจักรกับประเทศไทย และระหว่างอินเดียนกับประเทศไทย บรรดาสนธิสัญญาอนุสัญญา หรือความตกลงหลายฝ่ายซึ่งทำไว้ก่อนวันที่ 7 ธันวาคม ค.ศ. 1941 (ก) ที่ประเทศไทยและสหราชอาณาจักรหรืออินเดียนแล้วแต่กรณี เป็นภาคีอยู่ในขณะนั้น และยังคงเป็นภาคีอยู่ (ข) ที่สหราชอาณาจักรหรืออินเดียน แล้วแต่กรณี เป็นภาคีอยู่ในขณะนั้น และยังคงเป็นภาคีอยู่ แต่ประเทศไทยมิได้เป็นภาคี ทั้งนี้รัฐบาลแห่งสหราชอาณาจักร

หรือรัฐบาลอื่นใดจะได้นำไปให้รัฐบาลไทยทราบเมื่อได้รับคำสั่งดังกล่าว รัฐบาลไทยจะได้อำนาจที่จำเป็นโดยทันที ความความในสนธิสัญญา อนุสัญญา หรือ กฎบัตรดังกล่าว ซึ่งประเทศไทยมิได้เป็นภาคีผู้ทำสัญญานั้น เพื่อเข้าเป็น ภาคี หรือถ้าเข้าเป็นภาคีไม่ได้ ก็จะได้ปฏิบัติให้เป็นผลตามพันธูติแห่งหนังสือ สัญญานั้น ๆ ในส่วนที่เกี่ยวกับสหราชอาณาจักรหรืออินเดียแล้วแต่กรณีโดยวิธีนิติบัญญัติ หรือทางปกครองตามที่จะเหมาะสม รัฐบาลไทยตกลงกันว่า จะสนองตามข้อ แก้ไขใด ๆ ในหนังสือสัญญานั้น ซึ่งหากจะได้อำนาจตามที่กำหนดแห่งตราสาร ดังกล่าวหลังจากวันทีวานั้น

ขอ ยึด

ในระหว่างที่ยังไม่ได้รับให้เข้าเป็นภาคีแห่งองค์การระหว่างประเทศใด ๆ ซึ่งตั้งขึ้นภายหลังวันที่ 7 ธันวาคม ค.ศ. 1941 อันเป็นองค์การที่สหราชอาณาจักร หรืออินเดียเป็นสมาชิกอยู่ รัฐบาลไทยตกลงว่าจะปฏิบัติตามข้อผูกพันใด ๆ ซึ่งเกิดขึ้นจากหรือเนื่องด้วยองค์การนั้น ๆ หรือเอกสารที่จัดตั้งองค์การนั้น ๆ ขึ้น ตามแต่ รัฐบาลแห่งสหราชอาณาจักรหรือรัฐบาลอินเดีย แล้วแต่กรณี จะได้ระบุในเวลา ใด ๆ

ขอ ยึดอีก

โดยคำนึงถึงก้ำกัมนสัญญาซึ่งรัฐบาลไทยให้ไว้ข้างบนนี้ รัฐบาลแห่งสหราชอาณาจักรและรัฐบาลอินเดียตกลงถือว่า สถานะสงครามเป็นอันสิ้นสุดลงและจะ ดำเนินการโดยทันที ในอันจะกลับเจริญความสัมพันธ์ทางไมตรีกับประเทศไทย และแลกเปลี่ยนผู้แทนทางทูตกัน

ขอ ยี่สิบสอง

รัฐบาลแห่งสหราชอาณาจักรและรัฐบาลอื่นเคยรับรองว่าจะสนับสนุน
การที่ประเทศไทยสมัครเข้าเป็นสมาชิกแห่งสหประชาชาติ

วิเคราะห์ศัพท์และวินิจฉัยความตกลง

ขอ ยี่สิบสาม

-หากผู้ทำสัญญานี้ตกลงกันว่า คำว่า "บริติช" ในความตกลงนี้

(1) เมื่อใช้แก่บุคคลธรรมดา หมายความว่า บริติชคนในบังคับของ
สมเด็จพระมหากษัตริย์แห่งบริเตนใหญ่ ไอร์แลนด์ และอาณาจักรบริติชอันพินทุ
ทั้งหลาย วัชรพรรดิแห่งอินเดีย ตลอดจนบรรดาบุคคลในอารักขาของสมเด็จพระ
มหากษัตริย์

(2) เมื่อใช้แก่อาณาเขต หมายความว่า บรรดาอาณาเขตใด ๆ ใน
อริปไตย อธิราชย์ อารักขา หรืออาณัติของสมเด็จพระมหากษัตริย์ แล้วแต่กรณี

(3) เมื่อใช้แก่นิติบุคคล หมายความว่า บรรดานิติบุคคลซึ่งได้รับสถานภาพ
เช่นนั้นจากกฎหมายที่ใช้อยู่ในอาณาเขตใด ๆ ดังกล่าวแล้ว และ

(4) เมื่อใช้แก่ทรัพย์สิน สิทธิ หรือผลประโยชน์ หมายความว่า ทรัพย์สิน
สิทธิ หรือผลประโยชน์ของบุคคลซึ่งระบุไว้ใน (1) หรือ (3) ข้างบนนี้ แล้วแต่
กรณี

ขอ ยี่สิบสี่

ความตกลงนี้ให้ใช้ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป

เพื่อเป็นพยานแก่การนี้ ผู้ลงนามข้างท้ายนี้ได้ลงนาม และประทับตราความ
ตกลงนี้ไว้เป็นสำคัญ

ทำความกันเป็นสามฉบับ เป็นภาษาอังกฤษ ณ สิงคโปร์ เมื่อวันที่หนึ่ง
มกราคม คริสต์ศักราชพันเก้าร้อยสี่สิบหก ตรงกับพุทธศักราชสองพันสี่ร้อยแปดสิบเก้า
ฝ่ายบริเตนใหญ่และไอร์แลนด์เหนือ

(ลงนาม) บ. อี. เคนิง.

ฝ่ายอินเดีย

(ลงนาม) ม.ส. อาเนย์

(ลงมือชื่อนี้ได้ลงไว้ด้วยความตกลงกับผู้แทน
ของสมเด็จพระราชาธิบดี ในการปฏิบัติ
พระราชกรณียกิจในความสัมพันธ์กับบรรดา
รัฐอินเดีย.)

(ลงอักษรนาม) ม.ส. เอ.

ฝ่ายไทย

(ลงนาม) วิวัฒน์

(ลงนาม) พระยาอภัยสงคราม พลโท

(ลงนาม) ส. วินิจฉัยกุล

ภาคผนวก - ๓

หัวข้อความตกลง

(Heads of Agreement)

ก. กระบวนการบอกปฏิเสธ

เช่น ปฏิเสธการประกาศสงคราม วันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2486
(ค.ศ. 1942) บอกเลิกสัญญาพันธไมตรีทางทหารกับญี่ปุ่น บอกเลิกว่าการได้
ดินแดนต่าง ๆ ของอังกฤษเป็นโมฆะ

ข. การไต่กันและการปรับปรุง

บอกเลิกกระบวนการทางนิติบัญญัติ และทางปกครองเกี่ยวกับการซึ่งนับว่า
เป็นการผนวกหรือรวมเข้าในประเทศไทย ซึ่งดินแดนของอังกฤษ ดอนบรрка
เจ้าหน้าที่ทหารไทยและพลเรือนไทยออกจากอาณาเขตของอังกฤษ จะคืนบรรดา
ทรัพย์สินที่ได้เอาไปจากอาณาเขตอังกฤษ จะให้กำหนดแทนความวินาศหรือความ
มูบสลายแห่งทรัพย์สินสิทธิ และผลประโยชน์ ในอาณาเขตเหล่านี้ อันเกิดจาก
ไทยเข้าไปยึดครอง จะได้ออนเป็นเงินปอนด์จากทุนสำรองสเตอร์ลิงที่เคยอยู่
ถึงธนบัตรไทยที่เค้นสะพัดอยู่ในอาณาเขตเหล่านี้ จะปลดปล่อยเชลยศึก ฯลฯ
จะช่วยร่วมกับอังกฤษในเรื่องรักษาหลุมฝังศพสงคราม จะยอมรับติชอบในการ
พิทักษ์รักษา และกินในสภาพไม่เสื่อบเสีย ซึ่งบรรดาทรัพย์สิน สิทธิ และผล
ประโยชน์ทุกชนิดเองฝ่ายบริติชในประเทศไทย และในการใช้ค่าทดแทนเพื่อความ
วินาศ หรือความมูบสลายที่ได้รับ

ก. กระบวนการเพื่อร่วมมือในเรื่องพุทธศาสตร์ ภายหลังสงคราม
 รัฐบาลไทยยอมรับนับถือว่า สงครามครั้งนี้แสดงให้เห็นความสำคัญของ
 ไทยเนื่องในการป้องกันผืนผืน พม่า อินเดีย และอินโดจีน และความมั่นคงของ
 บพขมอินเดียน และเขตแดนแปซิฟิกตะวันตกเฉียงใต้ ไทยตกลงจะร่วมมือ
 เต็มที่ในบรรดาข้อตกลงเพื่อความมั่นคงระหว่างประเทศ ซึ่งองค์การสหประชาชาติ
 หรือคณะมนตรีความมั่นคงแห่งองค์การนี้เห็นชอบแล้ว จะไม่คัดค้านข้อหาอาชญากรรม
 ไทยเชื่อมบพขมอินเดียนกับลาวไทย โดยอังกฤษมิได้เห็นพ้องด้วยก่อน (กอกอกกระ)

ง. กระบวนการร่วมมือทางเศรษฐกิจ ภายหลังสงคราม
 รายละเอียดเกี่ยวกับความตกลงสมบูรณแบบ ข้อ 8 ถึงข้อ 15

จ. ให้ไทยกลับเข้าสู่ฐานะเดิม ตามสนธิสัญญาต่าง ๆ ที่ได้ทำไว้กับอังกฤษ

ที่ปา คิเรก ฉัณนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 512 - 513

ภาคผนวก ก.

ภาคผนวก (Annex)

ส่วนภาคผนวก (Annex) ซึ่งผู้แทนอังกฤษได้ยื่นไว้ในวันลงนาม ความตกลงสมุญรณแบบมีสาระสำคัญดังนี้ รัฐบาลไทยจะตกลง

(1) รับผิดชอบในการพิทักษ์รักษา และเก็บในสภาพไม่เสื่อมเสียซึ่งบรรดาทรัพย์สิน สิทธิ และผลประโยชน์ทุกชนิดของฝ่ายมริติชในประเทศไทย และใช้ค่าทดแทนเพื่อความวินาศหรือความบอบสลายที่ได้รับ

(2) จะเลิกการพิทักษ์ธุรกิจ การธนาคาร และการพาณิชย์ ของฝ่ายพันธมิตร และยอมได้กลับค่าเป็นธุรกิจต่อไป

(3) จะเอาบรรดาทรัพย์สินของญี่ปุ่น และของศัตรูอื่นไว้ให้พันธมิตรใช้

(4) จะร่วมมือในการจับกุม และชำระบุคคลที่ก่อความวุ่นวายในอาชญากรรมสงคราม หรือขึ้นชื่อว่าให้ความช่วยเหลือ อย่างเป็นกิจเป็นการแก่ญี่ปุ่น

(5) จะมอบตัวบรรดาผู้ถูกกล่าวอ้างว่าเป็นผู้ทรยศซึ่งมีสัญชาติพันธมิตร ให้แก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารของพันธมิตร

(6) จะให้ความคุ้มครองทางศาลและทางอื่น สำหรับกองทหารพันธมิตรในประเทศไทย

(7) เพื่อกำเนินการระงับสงครามกับญี่ปุ่นได้เสร็จสิ้นไป จะให้ฝ่ายทหารของพันธมิตรใช้เมืองท่าและทางสะดวกในการไปมาโดยเสรี และบนอาณาเขตไทย ตามแต่จะต้องการ จะจัดให้โดยไม่มีกีดกัน ซึ่งบรรดาสัมภาระและแรงงานอื่น ๆ เพื่อใช้ในประเทศไทย และบรรดาเงินตราไทยที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารของพันธมิตรต้องการ ฯลฯ

(๘) จะควบคุมธนาคารและธุรกิจการปริวรรตต่างประเทศ และการทำ
ธุรกิจพาณิชย์และการคลังกับต่างประเทศ ความความตกลงกับฝ่ายพันธมิตรทราบ
เท่าที่จำเป็น เพื่อสำเร็จกิจในทางการทหาร การเศรษฐกิจ และการคลัง
อันเกี่ยวกับฝ่ายพันธมิตรซึ่งเกิดขึ้นจากการระงับสงครามต่อญี่ปุ่น

ที่มา กิเรก ชัยนาม ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง หน้า 514 - 515

ภาคผนวก ก.

แถลงการณ์

เนื่องจากรัฐบาลไทยสมัยหนึ่งได้ประกาศสงครามกับบริเตนใหญ่ ฉะนั้น บริเตนใหญ่จึงถือว่าสถานะสงครามเกิดขึ้นระหว่างประเทศไทยกับบริเตนใหญ่ตั้งแต่วันที่นั้นเป็นต้นมา

โดยปกติ การที่จะเลิกสถานะสงครามระหว่างสองประเทศนั้น ฝ่ายที่ชนะ ย่อมจะเรียกร้องบังคับให้ฝ่ายที่แพ้ทำสัญญาสันติภาพ เมื่อไกลงนามในสัญญาสันติภาพ แล้วสถานะสงครามจึงจะสิ้นสุดลง ประเทศไทยได้ตกอยู่ในภาวะเช่นนี้ด้วย แต่ว่าความทุกข์คนไทยทั้งภายในและภายนอกประเทศได้ร่วมมือกันตั้งขบวนการต่อต้านประเทศที่เป็นศัตรูกับสหประชาชาติ และได้แสดงเจตน์จำนงค์ที่จะร่วมนือกับสหประชาชาติ ประกอบทั้งภาวะรัฐบาลที่รับผิดชอบในการก่อให้เกิดสถานะสงครามขึ้นได้ ล้มไปแล้ว บริเตนใหญ่จึงได้ตกลงใจใช้วิธีใหม่ควบคู่ไปจันกว้างขวาง กล่าวคือ แทนที่จะให้ประเทศไทยทำสัญญาสันติภาพ บริเตนใหญ่ได้เรียกร้องแต่เพียงให้ ประเทศไทยยอมรับข้อกำหนดบางประการ เกี่ยวกับการที่จะทำให้ทรัพย์สินอันได้ เสียหายไปในระหว่างสงครามกลับคืนมา และให้ประเทศไทยได้ร่วมมือในการ บูรณะเศรษฐกิจ และร่วมมือในการจัดระเบียบความมั่นคงและส่งเสริมสันติภาพ ระหว่างประเทศ เพื่อป้องกันมิให้เกิดมีสงครามขึ้นในภายหน้า

ข้อกำหนดที่บริเตนใหญ่เรียกร้องให้ประเทศไทยปฏิบัตินั้น ได้ทำความตกลงซึ่งไกลงนามกันระหว่างผู้แทนของสองประเทศที่สิงคโปร์ในวันที่ 1 มกราคม พุทธศักราช 2489 เมื่อไกลงนามในความตกลงนี้แล้ว สถานะสงครามระหว่าง บริเตนใหญ่และประเทศไทยเป็นอันสิ้นสุดลง ความสัมพันธ์ไมตรีระหว่างสองประเทศ ซึ่งเคยเป็นมาเป็นอันดีแต่กาลก่อนและต้องขาดยุคชะงักงั้นนั้น เป็นอันกลับคืนมาดังเดิม

บรรดาการใด ๆ อันจะก่อการกฎหมายขึ้นเพื่อกำหนดการควบคุมกำหนด
ในความตกลงนั้น ก็จะได้เสนอต่อสภาโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้

เท่าที่ปรากฏในความตกลงระหว่างประเทศไทยกับบริเตนใหญ่นั้น ย่อม
เป็นที่หวังได้ว่า บริเตนใหญ่ได้เรียกร้องแก่เพียงเท่าที่ควรเรียก และทั้งจะรู้สึก
เห็นอกเห็นใจและก่อนั้นในการที่จะใช้บังคับความตกลงนั้น บริเตนใหญ่ได้
แสดงเจตนาดีให้เห็นแล้ว โดยเสนอที่จะช่วยเหลือในทางการคลัง และการเงิน
ให้ประเทศไทยได้ฟื้นฟูเศรษฐกิจได้โดยรวดเร็ว นอกจากนั้นยังถือว่าสถานะสงคราม
เป็นอันสิ้นสุดลง และจะดำเนินการโดยทันทีในอันที่จะกลับเจริญความสัมพันธ์ไมตรี
กับประเทศไทยและแลกเปลี่ยนผู้แทนทางทูตกัน อีกทั้งรับรองว่าจะสนับสนุน
การที่ประเทศไทยสมัครเข้าเป็นสมาชิกแห่งสหประชาชาติ เจตน์จำนงทั้งนี้ย่อม
เป็นพยานอย่างหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นความตั้งใจของบริเตนใหญ่ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

สำนักนายกรัฐมนตรี

วันที่ 1 มกราคม 2489

ประวัติย่อผู้เขียน

ชื่อ	กรุณี บุญภิบาล
วันเกิด	2 กรกฎาคม 2486
สถานที่เกิด	ตำบลเสาชิง อ. ร่อนพิบูลย์ นครศรีธรรมราช
การศึกษา	ประถมศึกษา โรงเรียนวัดพระมหาธาตุ อ. เมือง จ. นครศรีธรรมราช (2493 - 2496) มัธยมศึกษา โรงเรียนสตรีพรสวรรค์วิทยา อ. เมือง จ. นครศรีธรรมราช (2497 - 2502) เตรียมอุดมศึกษา (แผนกอักษรศาสตร์) ร.ร. จรัสพิชากร จ. นครศรีธรรมราช (2504 - 2505) ประกาศนียบัตรพิเศษวิชาการศึกษา (พ.กศ.) 2508 ประกาศนียบัตรพิเศษมัธยม (พ.บ.) 2512 ปริญญาการศึกษาบัณฑิต (กศ.บ.) วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร (2514 - 2515) ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.บ.) มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (2517 - 2520) การทำงาน ครูโรงเรียนรือเสาะวิทยา อ. รือเสาะ จ. นราธิวาส (2503) ครูโรงเรียนจรัสพิชากร อ. เมือง จ. นครศรีธรรมราช (2506-2510) ครูโรงเรียนบ้านบางโหนด อ. ชนอม จ. นครศรีธรรมราช (2511) ครูโรงเรียนบ้านห้วยหาร อ. ร่อนพิบูลย์ จ. นครศรีธรรมราช (2512 - ปัจจุบัน)